EPISTOLARVM PHILOSOPHICARVM: MEDICINALIVM, AC CHYMICARVM

à

Summis noſtræ Ætatis Philoſophis ac Medicis Exaratarum,

VOLVMEN;

Opus, cùm ob remediorum ſaluberrimorum copiam; tum ob variam doctrinam, ac varii generis difficilium & obſcurarum quæſtionum explicationem non ſolùm Medicis, verumetiam Philoſophis admodum utile, ac neceſſarium.

Addito ELENCHO rerum omnium notatu digniſſimarum refertiſſimo.

Nunc primùm labore, ac induſtria

LAVRENTII SCHOLZII à Roſenaw Medicinæ Doctoris, iſto modo foràs datum.

HANOVIÆ

Typis Wechelianis apud hæredes Ioannis Aubrii.

M D C. X.

Cum priuilegio Cæſa. Maieſt. ad annos Decem.

GENEROSIS, MAGNIFICIS,

NOBILISS. Q.
VIRIS,

DN. SIGISMVNDO A ZEDLITZ IN NEV-
kirch, Cratzkavv, Steinberg, Nie-
derionſdorff, &c.

DN. MAXIMILIANO A KNOBELSDORF, IN
Ruckersdorff, Arnsdorff, Wroblin, Ca-
pitaneo Schvvibuſienſi, &c.

DN. NICOLAO A BVRGHAVS, IN STOLTZ,
Seiffersdorff, Schiltberg, Girſdorff,
Polniſch Neudorff, &c.

PATRONIS SVIS PERPETVA FIDE
ET OBSERVANTIA CO-
LENDIS,

CAMERÆ CÆSAREÆ

PER VTRAMQVE SILESIAM IN REGIA VRATISL.
PRÆFECT. AC MODERATORIB.

OMNIB. AC SINGVLIS,

RODOLPHO II. AVGVSTO

ROMANOR. IMP. OB
LAVDEM

FIDEI AC INTEGRITATIS IN REB.
GRAVISS. DOMI FORISQ. SPECTA-
TÆ SINGVLAREM,

ACCEPTISS. CONSILIARIIS,
VIRTVTE, PRVDENTIA, DOCTRINA,
RERVMQ. VSV PRÆSTANTISS.

HOCCE

EPISTOLARVM PHILOSOPHICAR. MEDICINAL. AC CHYMICAR. VOLVMEN,

REMEDIIS SALVBERR. FOVENDÆ SANITATIS INSTRVCTISS.

LAVRENTIVS SCHOLZIVS, A ROSENAW, MED. DOCTOR,
PVBL. BONI CVPIDVS, SVI ERGA PATRIAM STVDII.

SYMBOL.

SVÆ ERGA EOSDEM OBSERVANTIÆ TESTIMON.

L. M. Q.

DEDICAT, CONSECRATQ.

LAV-

LAVRENTIVS SCHOLZIVS A ROSENAW, MED. VRATISL.

Omnibus Arti Medicæ addictis εὖ πράττειν

NE volumen iſtud Epiſtolarum Philoſophicarum, Medicinalium, ac Chymicarũ, ἄνευ προοιμίων in Medicinæ ſtudioſorum manus perueniat, libet mihi nonnihil Præfationis loco de vſu Epiſtolarum in mediũ adferre. Harum autem non minorem, quam Conſiliorum Medicinalium vtilitatem eſſe, nulla, vt ego quidem iudico, probatione egere videtur. Vetus eſt ratio de problemate propoſito interrogare, diſputare, ac percunctanti & ſciſcitanti reſpondere, quodq; reſponſum eſt ad examen reuocare. Tales Epiſtolas, ſuo quodã iudicio, Rhetores in ſcholis Dialecticas, Erotematicas, & Didaſcalicas appellare conſueuerunt. Eſtque hoc genus Epiſtolarum familiare quidem, at non vulgo, ſed eruditorum ſaltem generi proprium. Hi enim vltro citroque miſsis literis de variis rebus, ſi quando, vel omnino dubitant, vel in ſententiis inter ſe non prorſus conueniunt, diſputare ſolent. Huius vel in CICERONE exemplum illud eſſe poteſt, cuius initium; Jlluſeras heri inter ſcyphos, &c. Item illa; Amo verecundiam, &c. Tales ſunt, vt exempla alia non accerſam, duę illuſtres illæ de eloquẽtia ſcriptæ epiſtolæ cõtrarię, vna FRANCISCI PICI MIRANDVLANI Comi-

tis,altera MELANCHTHONIS noſtri,in ſcholis paſſim notæ & celebres. Critici recentiores,quorum pene nimis eſt ferax noſtrum ſeculum,quot non Epiſtolas de certorum locorum in autoribus lectione varia,ac reſtitutione ediderunt? Id ſi in minima,ac ſæpe nugatoria re, imo vocula, fieri conceſſum eſt , quid nobis in re Medica, ſi quid occurrat,quod nobis dubitationem iniiciat, faciendum eſſe exiſtimabimus? AVERRHOES de ſeipſo teſtatur,quod ſæpe numero per epiſtolas Amicorum abſentium , quibuſcunque de rebus viſum fuiſſet,ſententias explorare ſolitus fuerit. Extant quinetiam Epiſtolæ multæ cum veterum Theologorum Græcorum & Latinorum, tum aliorum quoq;,inprimis vero duodecim illæ nobiles PLATONIS, ſcriptoris grauiſſimi,vt taceam de iis,quas Princeps noſter HIPPOCRATES ſcripſit , quoque in operibus eius leguntur? Porro à noſtris etiam Recentioribus pro Artis noſtræ illuſtratione plurimæ iam in lucem emiſſæ ſunt,inter quas non poſtremum certe locum obtinent eruditiſſimæ illæ Epiſtolæ IOH. MANARDI, NICOLAI MASSÆ, ALOYSII MVNDELLÆ, IOH. BAPT. THEODOSII, IOH. LANGII, CONRADI GESNERI, MATTHIOLI, IVLII. ALEXANDRINI, HORATII AVGENII Profeſſoris Patauini, & aliorum præclariſſimorum virorum, quæ quàm bonis rebus refertæ ſint, quantamque ipſis Lectoribus tum vtilitatem, tum delectationem adferant,meridiana luce clarius eſt. DVDITHIANÆ literę, licet pleræque dubitent, ac quæſtiones moueant,

ueant, vt in hoc genere ſcriptor earũ artificioſiſsimus fuit, quem quæſo, non afficiunt? MERCVRIALIS vero ſummi viri, ac ERASTI, præſtantis Medici, Epiſtolæ quid aliud faciunt, quam vt de rebus grauiſsimis aliquid doceant? Tales CRATONIANÆ quoque pleręque ſuut omnes, plurimum videlicet liberalis, & vtilis doctrinæ continentes. Sed non libet hoc loco in horum laudes excurrere, ne meam potius qualemcumque operam, quam bonitatem Epiſtolarum, que ſeſe ipſæ, me etiam ſilẽte per ſe commendant, efferre velle videri poſsim. Et hæc quidem ſunt, quæ procemij loco, vt beneuoli Lectores conſilii mei rationem aliquo ſaltem modo cognoſcerent, præmittenda eſſe duxi, quæ vt eo animo, quo à me ſcripta ſunt, accipiantur, & boni conſulantur, maiorem in modum peto. Feliciſsime valete, LECTORES candidiſsimi, meque ſyncero animo hæc Clariſsimorũ Virorum monumenta, multis, vt confido, vtilia, poſteritati etiam, vt ſpero, & vt æquos rerum æſtimatores iudicaturos confido, non ingrata futura, in hominum conſpectum, & in luminis auras producentem, quod mutuo facietis, amate. Data Vratisl. ex Muſæo noſtro die 30 Martij, Ann. redemptionis humanæ 1598.

AD

LAVRENTIVM SCHOLZIVM

A' ROSENAW, MED. VRATISL.

ROBVR habet nomen, multis medicamina pollens
Viribus, in scriptis qua lego, CRATO, tuis.
CAESARIBVSQ. tribus tua munia grata fuerunt.
Et tot Nobilibus complacuere viris.
Omina nominibus non ergo subesse negabit,
Nomina cum factis quia tua contulerit.

BARTHOLOMÆVS HVBNERVS
Phil. & Med. D. ac in Inclyta Erphordiensi Academia Professor ordinarius, &c.

ALIVD:

Te sublimem alii ferant
SCHOLZI, grandi loqui carminis alite,
Quod dudum es meritus, graui
Sudore, inuidiæ cedere nescius.
Ast me promere iuuerit
Musarum ex adytis, quid tibi nominis
Nuper calculus omnium
DOCTORVM, indiderit. LVCIFER ipsus es:
CRATONEM occubuum nouis
Clarasti radiis: liuidus infremat
Osor, luce tamen tua.
Tam CRATO enituit SOLIS vt æmulus
Clara, sit, face, Phosphori,
Qua in cælo is rutilat, splendida vbi apparat
Mundum lampade visere,
BRESLORVM haud aliter sol iubar extulit
Orbi, te duce, redditus.
Quem cursu, insequitur LVNA vicario.
Æternum Patriæ decus,
Insignis Medica arte MONAVIVS.
Extinctum at media, heu, die
Vitæ, quod vario mentis acumine
Lucentem aspicimus, tuo
Debemus genio, quo velut HESPERVS
Præfulges, radians viam
LVNÆ, quid memorem cætera sidera?
Quæ dum clarius emicant
Totum id muneris, & luminis est tui.
Felicem, ô, ter & amplius
Tanto nomine quem ASCLEPIADÆ beant!
Macte hoc: vt magis in dies
Splendentem videant ORTVS & OCCIDENS.

ELIAS KVNTSCHIVS SIL.
Philos. & Med. Doctor.

ALIVD:

ALIVD.

HIPPOCRATES positas DIVVM per templa tabellas,
Morborum testes & releuantis,
Descripsit primus, solersque redegit in artem,
Pergameum quam post protulit ingenium.
SCHOLZIADES, Coi felix imitator, & ipse
Colligit omnigenum scripta probata virum:
Quos Natura parens Herbis vsuque medendi
Eximios inter fecit habere locum.
Nam sane, SCHOLZI, ni sic tua cura fuisset,
Qua vita & fama consulis alterius:
Nomina multorum iam putris aranea haberet,
Scriptaque perpetuo perderet vmbra situ.
Sed tamen & soli tibi tam praeclara Reperta
Quod non seruasti: laudis id ampla seges.
Omne BONVM, quanto est maius, communius esse
Tanto etiam multis poscit, & addit opem.
Quid mihi Thesauri, quos terris atra vetustas,
Vsibus humanis insidiosa, premit?
Quid monumenta virum Doctorum, actique labores,
Obscuro cohibet quos grauis vmbra situ?
Quosue triparca manus priuatos seruat in vsus,
Qualiter Hesperidum poma reposta Draco?
Non Gemmam inuentam malefidis obruit vmbris
Vir bonus: Aonidum semper aperta Foris.

TOBIAS SCVLTETVS
Hermund: L. C. & P. L
Vratisl. F.

CATALOGVS AVTORVM,

Quorum Epistolæ in hoc volumine continentur:

INDEX

A1

INDEX EPISTOLARVM MEDICINALIVM IN HOC VOLVMINE CONTENTARVM.

Quarum ex quæ asterisco sunt notatæ, nunquam antea editæ sunt: Reliquæ vero prius quidem typis expressæ: verum editio præsens priore multo correctior, ac nonnullorum locorum restitutione præstantior est;

SVMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

CAVTVM est S. Cæs. Maiest. Decreto, ne quis Typographus, vel quocunq; modo negotiationē librariam exercens, hoc EPISTOLARVM MEDICINALIVM opus, quod nunc primum LAVRENTIO SCHOLZIO, Philosophiæ & Medicinæ Doctore, forás datur, per x. annorum spacium, à prima editionis die computandum, intra fines sacri Romani Imperii, Regnorumq; & Dominiorum Cæs. Maiest. hereditariorum, simul vel separatim, eodem aut diuerso charactere, formaue recudere, aut alio recudendum dare, vel alibi expressum importare, vendere quouis modo distrahere, aperte, vel occulte, absq; prædicti LAVRENTII SCHOLZII, eiusq; hæredum, volūtate ac consensu præsumat. Qui secus fecerit, is non solum libris impressis: sed etiam decem, auri puri Marchis, sine vlla venia mulctabitur, vt latius declaratum est in ipso Diplomate Cæsareo. Datum in ciuitate nostra Imperiali Ratisbona die 20. Mensis Iulii. Anno Christi 1594.

RVDOLPHVS

Io. W. FREYMONIVS.

Ad mandatum S. Cæs. Maj. proprium

Io. BARVITIVS.

EPISTOLAE MEDICINALES.

EPIST. I.

ABRAHAM SEILER MEDICVS *principis Bregensis, &c. Ioachimo Baudisio Med. S.D.*

HABENT nonnunquam, clarissime vir, morbi eorumque symptomata, vt quotidiana testatur experientia, aliquid præter ideam propriam peculiare, quo ipsorum inuasiones exacerbantur. Hoc & regulares curationes causas respicientes denotant. Et sane verendum id in coniuge generosi N. N. vsu venire, quæ singulari opera doctissimorum Medicorum restitui non potuit, symptomata in peius, vt literis significas, ruunt. Ne autem sus Mineruam videatur, hoc tibi præscribere, cum ipsemet, quod equidem lubens certis de causis fecissem, ad vos ob molem negociorum meorum recurrere non possim, libuit. Epilepsiæ siue per consensum, vel essentiam fuerint, & causis antecedentib. sublatis si recurrunt *συναίτιον αἴτιον* subesse, quæ causa vel in ventriculo, vel intestino colo, vel matrice, vel externo membro hæret. Vt autem auferri possit ad medicamenta factis vniuersalibus appropriata, vt vocant, recurrendum est, si talia excogitari possint. Et facile mihi persuadeo præter cerebrum affectum, colon intestinum, ventriculum, & matricem cõsentire. Expertus sum sæpe numero in epilepsia confirmata, si in quadratura, & in ipso paroxysmo præsentis medicamenti instar fabæ exhibitũ fuerit, quod multi etiam adultæ ætatis liberati sint: quo & generosa domina sine molestia vti poterit si tibi videbitur. Est mirificæ efficaciæ in concursu multarum causarum. Prospiciendum etiam ventriculo & matrici vnguentis minus odoratis & emplastris, ne euaporando sua excrementa cerebro communicent. Per interiora multis medicamentis, cum respuat, molestare non video ex vsu esse. Hęc breuibus currente calamo ad te exarare volui, vt petitioni tuæ satisfacerem. Habes enim me ad quæuis officia tibi deuinctum. Dabantur Vratislauiæ 13. Octub. anno 1570.

Epilepsia rediua.

Experimentum quod in quadratura exhibendũ.

EPIST. II.

ABRAHAM SEILER MEDICVS, *&c. Ioachimo Baudisio Med. S.D.*

AFFECTIONES, quibus nobilis vir molestatur, ex lõgo epatis vitio resultant. Coaceruat indies multas cruditates ex ocio & ingluuie. Ita enim comparatum est, quando ægri ad satietatem vsq; corpus non replẽt, se frui inualetudine mediocri. Cum ignorent frugalitatem magnum esse vectigal sanitatis. Morbos ex repletione contractos curandos esse euacuatione nos non solum senex noster, sed quotidiana docet experientia. Cum ergo corpus scateat malis humorib. omnino commodis medicamentis euacuandum. Nota est mihi ægri natura, & corporis dispositio, imaginatur se pristinam posse acquirere valetudinem. Vtinam ars nostra & natura hæc præstarent, vt senectus in adolescentiam commutaretur. Sed hæc non sunt artis nostræ, verum vt affectiones, quas natura auxiliatrice pharmacia resarcire potest, Medicus solummodo subit. Ad impossibilia nemo obligatur. Ad corpus euacuandum vniuersaliter nihil commodius sarza vt E. T. est sententia. Vsum ligni vereor in corporib. epate calidiori præditis. Bene & feliciter vale. Dabantur raptim Vratislauiæ 22. Septemb. anno 1578.

EPIST. III.

ABRAHAM SEILER MEDICVS, *&c. Paulo Closio, Physico Glac. S.D.*

CONQVERITVR de febrili accessione de tertio in tertium, cum ingenti capitis dolore, vigiliis, vomitu nonnunquam, cibi inappetentia, atque virium deiectione. Certum est in ventriculo, atque primis venis: cum vrina sit rubicundior, atque arenulæ semper excernantur, aliquam hærere materiam, cum etiam aliquando vomitus accedat, quæ fomes est febriculæ diuturnioris. Suaderem ergo vt die quietis de nodulo ex rhabarbaro infuso in vino haustu faceret, posset aliquid cinnamomi admisceri. Die vero inuasionis haustũ ex radice Chinæ propinarem (vel darem pulueris ex zedoaria, nuce condita, & caphura confecti ℈j.) caperem ℥ß. & cum ℔. iiij. aq. decoquerem ad medietatis casum, in fine aliquid ligni aloes iniicerem, vtpote ʒ ß. deinde colaturam dulcorarem cum ℥ i. sacch. candi, de hac potione darem ℥ v. cum aliquot guttis aq. cinnamomi. Carpo quoque ante paroxysmum adhiberem nodulos ex ruta, abrotano, saluia & bursa pasto-

Tertiana. Symptomata.

Remedia.

Haustus chinæ.

Puluis Zedoariæ.

Noduli carpo applicandi.

ris confectos. Sunt autem madefaiendi in aceto vini. Quod si post vsum febris non remitteret, darem catapotia cōciliatoris, quæ aggregatiuæ nuncupantur cum extract. ellebori nigri 4. vel 5. granis. Dolor capitis vt sopiatur posset epithema ex aquis plantag. rosar. melil. hederæ arboreæ & verbenæ applicari, cui aliquid aceti adiiciatur, vt vis melius pertranseat. Ventriculum quoque, vel vnguento aliquo, vel cerato roborarem. Expertus sum etiam si ante accessionem febrilem telæ araneæ cum vnguento populeonis incorporatæ carpo & temporibus, vbi pulsus comprehenditur, appositæ fuerint, multum contulisse. Bene vale, & me ama.

In dolore capitis. Epithema.

Experimentum.

EPIST. IV.

ABRAHAM SEILER MEDICVS, *&c. Paulo Closio Med. S. D.*

INTELLEXI ex literis tuis coniugem istam nobilem febri tertiaoa notha laborare, & dolores intensissimos circa vmbilicum, & in exterioribus io ipso paroxysmo multum molestiæ adferre, atq; vires deterere. Adhibita sunt commodissima secundum rationem medicamenta, verum eum malum non recedat post euacuationem electiuam, omnino mediam partem philonii pixidi inclusi ante paroxysmum cum hostia præberem. Hoc sane non solum ad febrem deturbandam, sed etiam dolores demulcendos commodum erit. Post media quantitas vno bolo, vel ad summum duobus deglutiri. Neque negligerem fomentationes ex anodynis concinnatas, forma commoda esset, si saceulus cōficeretur, & loeo dolenti applicaretur. Dorsum inungerem infrigidante, cnm non sentiat horrores insignes ante paroxysmum, ne materia fuliginosa nimium ad articulos decumbat. Magis per vrinam fluet, si iusculis aliquid radicum feniculi incoctum fuerit. Post philonii vsum omni mane darem succi plātag. depurati cū vino non potenti, sed oligophoro ℥j. Ita enim nō solum appertionis habebitur ratio: sed etiam membris naturalibus robur addetur. Quantum ventriculus & epar solis aperientibus labefactetur, si ipsorum vsus nimium continuatur, experientia abunde testatur. His si febris & dolor non remitterēt, repeterem alteram partem philonii ante paroxysmum. Carpo etiam post euacuationem adhiberem nodulos ex abrotano, & acetoirroratos ante paroxysmum. Enemata plurimum conferrent si possit persuaderi.

Vale.

Tertiana notha.

Philonii ante Paroxysmum vsus.

Succus plantaginis.

Nimia apertientia noxia.

EPIST. V.

IDEM MELCHIORI LATOMO, *Reip. Vratisl. Secretario. S.*

QVOD hactenus ab eo tempore, quo in ędibus Ducis fuimus, colloqui tecum non licuit, fato id imputandum esse auguror. Siquidem Ducem nostrum, longo temporis spacio Vratislauiæ degentem sequi, cum tamen alias hoc onus in vilissimis itineribus mihi imponatur, nulla datur occasio, vt tua & aliorum amicorum iucundissima coosuetudine frui potuissem. Spero DEVM OPT. MAX. his daturum finem. Quo in statu res meæ sint breui fusissime tibi cōmunieabo. Quod ad catarrhum, quo indies excruciaris, attinet, suaderem vt tuis decoctionibus, quæ materiam ex capite ad fauces, & pectus delapsam abstergunt, leniunt, atque expulsioni aptam reddunt, matutino tempore alternatim vtereris, nocturno vero ab his desisteres, ne occasio defluxionib. præbeatur, licet ad expulsionem sint medicamenta familiaria & accommodata; tamen cum materiæ influxum, qui potissimū noctu contingit, non inhibent, vterer gargarismis repellentibus destillationem, atq; ita sine dubio ob varietatem medicamentorum, & materia absumeretur & repercuteretur, ne tam magno cum impetu ad thoracem deflueret. Addam & hoc, quod ad reuulsionem materiæ spectat, vt per vias conuenientes, & propinquiores materia excernatur, quod commode per nares fit. Itaque mane postquā hauseris decoctiooes alternatim, accipe puluerem sternutatoriū, & cum aqua maioranæ naribus immittito. Senties multum auxilii tibi allaturum. Nam non solum materiam superfluam & nocuā expellit, verum etiam robur addit cerebro. Vale. Olauiæ, Anno 64.

In catarrho mane decoctio leniente noctu gargarismo repellente vtendū.

Puluis sternutatorius.

Gargarismus.

℞. Rosar. rub. m. ß.
Herbar. plantag.
Prunellæ, an. m. ij.
Betonie.
Capillor. Vener. an. p. j.
Malicorii. ʒj. ß.
Balaustior ℈ ij.
Decoq. in s. q. aq. leg. artis ad tertiæ partis consumptionem.

℞. Decocti. lib. ij. ß.
Syrupi myrtini. ℥ ij.
Diacodii. ℥ j. ß.
Misce, fiat gargarismus.

℞. Puluer. nigel. ʒ ij.
Pyrethri.
Piperis long. an. ℈ ij.

Zinz.

Zinz.alb.℈j.
Misce fiat puluis sternutatorius.

EPIST. VI.

IDEM D. NICOLAO TAVRELLO
Medico, &c.

Febris maligna.

FEBRIS, quæ passim grassatur, non est purgantibus medicamentis irritanda: Habet enim præter variam humorum commixtionem aliquid peculiare, scilicet, qualitatem » venenosam. Quæ dum humores commo- » nentur purgantibus, radicitus cordi imprimitur. Ideo qui hoc morbo Epidemico apprehenduntur, primo quoq; tempore aluo emollita, illis vena secanda, demum puluis descriptus pondere ʒj. cum aquis cordialibus præbeatur, qui si periculum imminet, quod ex subita virium deiectione deprehēditur, singulis sex horis exhibendus. Ita enim venenosa qualitas extinguetur, & cor ab eius impetu immune reddetur. Continuandum tribus quatuorue diebus, quod successus declarabit. Aluus autem syrupo pondere ℥ij. cum admixtione aquæ alicuius cordialis inanietur. Et vrgente necessitate ad emolliendum sine noxa quocumq; tempore exhiberi potest. Conueniens tempus est hora vna atq; altera ante pastum mane & vesperi, Vale. Vratisl. Anno 71.

Vena sectio.

EPIST. VII.

IDEM D. DANIELI SCHEPSIO
Physico Schuuidnicensi. S.

EX litteris tuis, charissime Domine Doctor, intellexi coniugem tuam charissimam sæuissimis molestari symptomatibus, quæ sane venenum subesse arguunt, præsertim cum eiusmodi periodice, & per interualla, recurrant. Num vero venenum propinatum sit valde ambigo. Ego crederem in ipso ventriculo, longitudine morbi labefactato, tale quippiam genitum. Si enim ex optimis alimentis, lacte, vitellis ouorum, semine, sanguine, vitiatis, deleteria vis resultat, cur non magis ex corruptis excrementis. Siquidem alimenti recrementum aptior est materia veneno, quam vtile & elaboratum alimentum. Duo membra Galenus constituit, in quibus venenum gignitur, ventriculum & vterum. Hunc quod excrementorum vniuersi corporis receptaculum atque sentina sit; illum vero quod vario ciborum vsu molestetur, ita vt nonnunquam cibum debite superare non possit. Malum principaliter in ventriculo hærere, & non in matrice, argumento est, quod statuto tempore menses profluunt, neque tempore menstruorum hoc malum exacerbatur. Ostendunt biliosæ vomitiones. Quod autem venenum possit in ventriculo gigni, quod vim externi æquet, & in corpore latere & per interualla affligere, ostendit Gale. 3. & 9. de loc. aff. cap. 7. & 6. cap 5. Et Hippocrates in pleuritico 3. Epidem. Causa autem non est innatus calor; sed extraneus occupans materiam, quæ sub innato, tanquã rebellis relinquitur. Et sic ex transmutatione per putredinem, vel corruptionem gignitur. Non deprehenditur gradus quantitatis, vel qualitatis materiæ, ex qua venenum per transmutationem genitum est, nec modus transmutationis. Ideo in curatione cogimur ad generalia confugere. Ventriculus tam per superiora à corruptis humoribus liberatur, quam per deiectiones. Leue vomitorium, quod caret occulta vi, nihil proficit, siquidem nec spontaneæ vomitiones mali alleuationem adferunt. Ego sane non vererer vsum stimmi dextre præparati, quod & infantibus recens natis tuto & felici cum successu præbeo. Nec puto nos à senis sententia recedere, ad validiora confugientes auxilià. Valentiorib. enim " morbis potentissima remedia optima sunt. " Talia sunt, quæ ex mineralib. comparantur, quæ falso Theophrasto illi Paracelso adscribuntur. Notum enim est veterib chemiam fuisse familiarem. Ignis etenim beneficio medicamenta meliora redduntur, dum " subtilior rerum portio à crassiore seiungitur " quæ sine omni naturæ incommodo efficacissime vires suas exerunt. Vt enim cibi succus purus vtilior, & coctu facilior, quã crassus, ita etiam tenuior & subtilior pars ex herbis & metallis elicita plus efficaciæ, quam pulueres ipsorũ in substantia obtinent. Non recedimus hic à methodo rationali, multo minus à sententia Hippocratis; Immutamus duntaxat medicamenta, substituendo ea quæ minimo temporis spacio plus auxilii sine virium deiectione in parua quantitate allatura sunt, ac si alia in magna copia exhiberentur, & sine optimo frustraremur. Post vsum stimmi propinarem ad aliquot dies puluerem subscriptum.

Venenum in corpore genitum.

In ventriculo & vtero gigni posse venenum et cultum.

Stimmi vsus etiam in infantibus.

2. Aph 52.
1 Aph. 6.

Chymia falso Paracelso asscribitur.

Puluis alexipharmacus.

℞. Puluer. Smaragdi.
Hiacynthi.
Margarit.
Corallor.
Boli armeni oriental.
Præpar.
Scobis Eboris. an. q. s.

Quod si malum recurreret, darem & al.

A 2

Rotula ex Antimonio. *Oxymel helleboratum.*

tera vice rotulam ex Stibio, quarum duas transmitto. Non intermitterem quandoq; præsertim cum aluus nõ responderet vsum oxymellis helleborati. Est enim mirificę efficaciæ. Hæc breuibus ad te pręscribere volui, vt petitioni tuæ satisfieret. Vale. 21. Nouemb. An. 73.

EPIST. VIII.

IDEM D. GEORGIO BEHR, *Physico Saganensi.*

REVERENDVM Dominum Abbatem Charissime Domine Doctor, de capitis dolore acuto, catarrhis, vertigine, somno inquieto, ac aliis symptomatis ex pituitosis, frigidis, crassis & lentis humoribus proficiscentibus, conqueri, ex literis tuis intellexi, quæ quidem etsi R. D. in ætate consistentiæ constitutum in morbos periculosos nondum deduxerit; tamen apoplexiæ aduentum denunciant; Si Auicennæ & experientiæ quotidianæ credendum. Licet ante quadragesimum annum. Hippo. teste, non accedat; Attamen postmodum cito inuadit, & præsertim crapulæ, iræ, & aliis affectib. animi & corporis indulgentes corripit. Cum autem D. Abbas enumeratis symptomatis afficiatur, & quadragesimum annum superauerit, ac ob Astrologorum quorundam prædictiones vereatur morbi huiusmodi insultum, qui facile interimit, & non admittit curationem, optimum erit vt præcaotione malum euitetur. Fortè enim Apoplexiam curare est impossibile, leuem vero non facile. Prospicietur ergo conuenienti diæta, & commodo medicamentorum vsu. Hoc vt felicius instituatur omnes causę, apoplexiam concitantes considerandæ sunt. Apoplexia vel ab intemperie nuda, vel à materia in corpore collecta proficiscitur. Intemperies nuda substantiæ cerebri impressa pręseruatione euitatur, semel vero inducta nunquam curationem recipit. Materia autem vel est corpulenta, crassa, & viscida, & hæc vel humor pituitosus, vel Melancholicus in cerebro collectus, vel etiam sanguis nimia copia superabundans, vel vaporosa, vel vapor crassus obstruens, vt in temulentis. De nuda intemperie nihil dicam; cum caro inde apoplexia oriatur, tum quod R. D. optime capiti frigido & nebuloso tempore prospiciat, atque partes neruosas muniat, ventosque austrinos fugiat. Hoc duntaxat monere volui, ne potum cibumue capiat dum pedes madent, vel refrigerati sint. Nihil enim magis cerebrum ad intemperiem, præter enumerata, deducit. Materia autem, quæ dicta symptomata facit, est humor pituitosus, frigidus, crassus & lentus, à quo si obstructiones in cerebro figerentur, facile apoplexiam inducerent. Ea commoda victus ratione, & medicamentis idoneis euincetur. Ideo nihil tutius, quam vt collecti humores auferantur, qui commodissime vere & autumno educuntur. De Melancholico humore, cum sit R. D. bono & hilari animo præditus, non est quod simus solliciti. Quod si R. D. consueuerit adhibere phlebotomiam, non esset inconueniens tempore veris; sed ne magna copia educatur, neque frequens sit, cum ad apoplexiam deducat, suadeo. In autumno omnino intermittat. Facta igitur alui lenitione, & præmissa venæ sectione, si videbitur, diuinum esset auxilium, Decoctum sarsæ veris tempore. Etenim non solum materiam detergeret, incideret & obstructiones, si in visceribus subessent, solueret; Verum etiam interiora membra, pręsertim cerebrum roboraret. Indulget enim R. D. genio, & nonnunquam plus, quã par est, ingurgitat, vnde coctiones turbantur, humores crudi colliguntur, ex quibus obstructiones resultant, & membrorum internorum vigor deiicitur. Pararem decoctum hoc modo;

lib. 3. tractatu 5. c. 13. *Apoplexia ante quadragesimum annum non accedit.* *Causa.* *Apoplexia raro à nuda intemperie.* *Refrigeratio & madentibus pedib. cibum capere cerebro noxium.* *Decocti sarsa diuinum remedium præseruatione Apoplexia.* *Decocti sarsa purgans.*

℞. Sarsæ minutim incisæ. ℥ij.
Flor. primulæ veris, lilii conuallii an. M. 1.
Semin. Fænicul. ʒ vj.
Aquæ lib. iiij.

Macerentur horis XXIV. deinde ad consum medietatis decoquantur, in fine decocti iniiciantur Agalochi ℈iij. ß. Et colo trãsmissa seruentur ad vsum in lagena vitrea Mane de hoc decocto darem ℥ v. vel vj. adiectis ʒj. ß. aq. cinamomi, vt R. D. corpore bene cooperto sudaret, absque virium tamen iactura. Absumpto decocto purgarem materiam catapotiis Alexandrinis, quibus aliquid aurearum, & sine quibus, adderem, hoc modo;

Pillula Alexandri de Nitro.

℞. Massæ pill. de nitro ℈ ij. aurearum, sine quibus an. ℈ ß.

Cum aqua primulæ veris formentur pillul. num. 17. vel 19. Post vsum repeterem decoctum per quatuor dies, quo absoluto exhiberem pillularum Alexandrinarum ʒj. In autumno, si non recusaret R. D. vsum sarsæ, repararem decoctum, absque sectione venæ, & euacuarem quinto quoque die pillulis aureis & de nitro. Quod si potius loco sarsæ syrupis & decoctis detergentibus delectaretur, non esset alienum à nostris intentionibus. Hyeme singulis mensibus prodessent alephanginæ, vel masticinæ vel ex aloe rosata Arnoldi, quas etiam

cum

cum aluus non responderet, probarē Ventriculo interim prospiciendum, ne pituitosos humores gignat, atque cerebro, ne temporis protractu, vel intemperies aliqua imprimatur, vel à collectis humorib. obstruatur. Quod commode fiet in æstate si ex succo praeparato, & speciebus Diarrhodonis cum saccharo, in aqua cerasorū nigrorum dissoluto, formentur orbiculi, de quibus alternis diebus aliquot mane capiat. Hyeme vero possunt Tragæa, & Electuarium alternatim exhiberi. Item Diacorum. Trageæ non admiscerem opoponacum, cum teste Rhase l. cont. noceat neruis & cerebro. Quod si optaret aquam vitę, posset hoc modo confici.

Rotulæ ex julebo. *Opoponacū nocumentum neruis.* *Aqua vitæ*

℞. Vini maluati destillat. ℔. ij.
Herbar. meliſſæ.
Flor. lilii conuallii.
Anthos.
Lauendulæ.
Borrag.
Primulæ veris. an. M. j.
Granor. Paradiſi ℥ iij.
Cubebar.
Cinamom.
Nucis Moſchat. an. ℥ ij.

Insolentur mixta obturato vase, ne quicquā transpiret, per integrum mensem, & exprimantur postea. De hac singulis mensibus in nouilunio & plenilunio, mane cum buccella panis albi capiet ʒ ß. Mane etiam esset ex vsu, vt R. D. gargarisando os elueret. Posset huc modo parari.

Gargarismum.

℞. Radic. calami odorat.
Nucis Moſcat.
Stœchad.
Maceris.
Maioranæ. an. ʒ ß.
Decoq. in ℔. j. aquæ puræ adde colaturæ.
Aceti rosacei. ℥. ß.
Mellis rosacei. ℥ j. ß.
Sinapi puluerisati. ℈ ß.
Misce.

Prodest etiam Cubebarum masticatio magne, Abstinerem ab aliis masticatoriis, praesertim errhinis, quod nimium concutiant cerebrum. Caeterum habeo pro singulari experimēto in arcenda apoplexia vsum sub scriptarum pillularum, de quibus ℈ j. ad noctem nouilunii & plenilunii exhibeo, etiam aestiuo tempore. Debet autem cæna frugalior antecedere.

Masticatoria & Errhina concutiūt cerebrum. *Experimentum pro præseruatione.*

℞. Cubebar.
Calamenti.
Maſtich.
Nucis Moſcat.
Caryophyllor. an. ℥ j.
Ambræ. ʒ ß.
Moſchi. gr. vj.
Cum succo maioranæ formentur pillulæ.

Diæta.

Victus ratio si oportuna accederet, facile assequeremur ea, quæ optamus. Verum cū hoc seculo varietas ciborum & concertatio poculorum R. D. ad tuendam dignitatem sit vsitata, tædiosum esset aliquid adscribere. Consultum tamen vt ferculis libanotis incoquatur. Hoc breuibus ad te exarare volui, vt & tuæ petitioni, & optimæ voluntati atque expectationi R. D. satisfiat. Christus Cœlestis & summus Medicus omnia secundet, Vale. Vratislau. Anno 77. 10. April.

EPIST. IX.

IDEM D. PAVLO CLOSIO *Physico Glacensi, S.*

ALIQVID diuini morbis inesse, attestante Hippoc. in prognosti. hoc anno abunde experior. Quod equidem & in isto iuuene fieri fatendum est. Etsi corpus huius medicamentis idoneis satis superque à peccantibus humoribus, qui febrem, & alia mala concitarunt, liberatum sit; tamen restant varia symptomata, quæ mirum in modum vires corporis deiiciunt. Dolor & vigiliæ quæ quantum detrahant viribus, non est opus rationibus, vbi experientia loquitur. Accedit & sudor diaphoreticus, qui non ex humorum malorum reliquiis, neque alimenti copia resultat, Verum magis naturæ imbecillitatem arguit, & symptomatice corpus affligit. Hæc restant post institutam methodicam atque rationalem curam, quæ sui ablationem requirunt. Cum autem alui adstrictio concurrat, præ omnibus adnitendum, vt aluus respondeat, alias frustra vel optima auxilia adhibeotur. Cōmodius remedium applicari nō potest, clystere ex iusculo caponis cum Saccharo crasso confecto, quo ego tribus septimanis indies aliquando bis terue in ita. a vsus sum. Hoc non solum aluum soluit; sed etiam corporis vires restaurat, atque refocillat, quod & passulæ lotæ ante pastum sumptæ præstant. Balneum aquæ dulcis, si aliquid rosarum rubearum, & florum nenupharis iniectum fuerit, somnum conciliat, dolorem demulcet, sudorem inhibet, atque appetitum promouet. Conciliat quoque somnum medulla cerui recens si tempora inungantur ad noctem. Ab opiatis abstinendum. Confert & hic puluis mirificè non solum ad somnum inducendum, verum etiam vires restaurat, somnia horribilia arcet, atque sudorem inhibet.

Dolor & vigiliæ vires prosternunt. *Sudor diaphoreticus.* *Clyster domesticus.* *Balneum si conferunt.* *Medulla ceruina.*

Pulvis somnum inducens & corroborans.

℞.Smaragd.
Hiacinth.
Margarit.
Corall.
Boli armen.
Scobis Eboris an.q.f.
In pollinem redigantur.

Ad noctem sub ingressum lecti, quantum media testa nucis ponticæ capit, propinatur. Quod si sudor non cedat, exhibeatur vocata nonella & applicetur cordi, axillis, collo atque inguini subscriptum epithema linteolis:

Epithema.

℞.Folior.myrthi.
Cortic.granator.an.ʒ.iij.
Gallar.
Mannæ thuris.an.ʒ ij.
Balaustior.ʒj.ß.
Aq.tormentill.
Rosarum.an.℔.j.

Bulliant semel atque iterum & colentur.

Vnguentum ad spinam.

Neque intermittatur inunctio dorsi ex lacte mulieris, facta cum butyro, & oleo violaceo, cui etiam rosaceum addi potest, cum mucillagine psyllii. Restaurantes cibi quoquo modo confecti offerantur. Cæterum calculi quoque habenda ratio, qui si molestauerit, regio renum vnguento rosato Mesue inungi, & radix Ibisci iusculis adhiberi potest. Hæc vt & voluntati tuæ, & petitioni Domini Notarii satisfiat perscribere volui. Vale Vratisl. 4. Augusti. Anno.77.

EPIST. X.

IDEM D. GEORGIO BEHR,
Physico Saganensi, S.

EX literis tuis proxime ad me datis intellexi Renerendum Dominum Abbatem curam institutam felici cum successu absoluisse. Vtinam victus ratio apta accederet, ne auxilia dextre adhibita videantur frustra esse exhibita. Tuum est, cum sis præsto, ipsum admonere ne genio indulgeat.

Scriptis superioribus mensibus ad me Generosus & Nobilis Dominus N. N. vt animi mei sententiam perscriberem, quid sibi in extirpanda podagra sit faciendum, ae num CAVTERIIS huic malo succurri possit. Ego sane diligentia singulari incubui, vt bono viro, de re literaria bene merito gratificari possem. Cum autem videam in hoc malo etiam præstantissima auxilia parum aut nihil conferre, mihi omnino persuadeo vsum cauteriorum multum profuturum. Ichor enim præbens influxui occasionem collectus pedetentim inanitur, & sic articuli à suis molestiis liberabuntur. Ego tuæ sententiæ omnino subscribo, quod mihi summopere placeat, cum sit rationi & experientiæ consentanea. Antequam autem applicentur cauteriæ, operæ precium erit prius mūdificare corpus & primum experiri vsum in pedibus. Quod si ista ad dolores podagricos sopiendos non satisfacient, etiam brachiis erunt adhibenda. Quomodo peragendum sit peculiaribus literis mandaui, cum alias sis, harum rerum diligens indagator.

Cauterium a podagra vtile.

Præseruatio à phthisi.

Quantum ad coniugem spectat, cum sit phthisi obnoxia, in tempore prospiciendum ne malum serpat, præsertim hoc tempore. Est enim Autumnus tabidis inimicus. Cum autem antea ex vsu fuerint præscripta medicamenta, possunt & nunc, saluo tuo iudicio adhiberi. Mundificanda erunt prius membra, & mandantia atque recipientia, cum manna dissoluta in decocto pectorali, & vt magis prospiciatur intereeptioni fluxus grana 8. pill. de Cinoglossa sub noctem exhibenda. Vale.11.Octob.Anno 77.

Pillulæ de Cynoglossa.

EPIST. XI.

IDEM D. GEORGIO FLORSCHVTZ
Medico Schuuidnicensi.

NVdius tertius accessit me nobilis Dominus N. N. orans vt de ipsius corporis neutralitate meam ad te perscriberem sententiam. Quod equidem homini pio & bono denegare non potui, etiam atque etiam à te petens, vt in optimam accipias partem. Non dubium est repullulare hypochondriacam passionem, qua superioribus annis longo tempore afflictus fuit. Ostendunt oris ventriculi insignis imbecillitas, quam frequentes ructus, & rugitus in sinistro latere insequuntur, ac cruditates multæ, item tristitia, ac leuis anxietas cum linguæ ariditate. Fidem quoque faciunt, quod ante duos annos sedecim menses quartana laborauerit, quæ vt plurimum aliquid relinquit mali. Comitantur quoque affectum hunc capitis grauitates ob exhalationem vaporum, qui si non dissipantur, dolorem quoque concitant. Quod si in humorem condensatur frigiditate cerebri, in ventriculum labuntur, & affectum augent. Non sunt confirmata passionis hypochondriacę indicia, sed potius quædam initia. Malum hoc si primo quoque tempore non auferatur, paulatim radices agit. Itaque non magno negotio expugnabitur,

Hypochondriaca passio.

cum

cum temperatura non longe distet ab æquali & laudabili constitutione, & quod cuncta hæc ex accidenti potius, quam quod natura ita tulerit, acciderint. Certum est enim vitia naturalia, cuiuscunque modi fuerint, difficilius, quam quæ ex accidenti sunt acquisita expugnari posse. Accedit & ætas florens, ac multarum vitium, quæ repugnare maiori etiam morbo possunt, & anni tempus præsens commodissimum ad exequendum nostras contentiones, quæ ab effectu petendæ sunt. Vitiata enim est ventriculi coctio ex intéperie iusto frigidiore. ac subest venarũ mesaraicarum obstructio ex crudis, & crassis humoribus ob prauam coctionem exorta. Transmittitur etiam ex liene plus æquo atribilarius humor, quæ omnia dicta Symptomata excitant. Cum autem intemperatura non simplex sit; sed cum humore, & adiunctam habeat obstructionem: Idro corrigi debet intemperatura, & obstructio aperienda vt alimento per meatus venarum pateat progressus. Itaque elapso plenilunio lenienda erit aluus, vel potiuncula vel tali bolo.

℞. Cassiæ recenter extract. ʒ vj.
Diaphœnicon. ʒj. ß.
Specier. hieræ ℈iiij.
Misce cum sacchar. q. s.

Sequenti die, vt retrahantur materiæ petentes caput, ac vt tutius exhiberi possint de obstruentia, suaderem vt sectio venæ basilicæ adhiberetur, deinde subsequentem potionem ad quatuor, vel quinque dies propinatem;

Potio digestiua.

℞. Syrup. de lupulis.
De Cichor. cum Rhabarb.
De fumo terræ an. ℥ß.
Decoction. lupul.
Borrag.
Ceterach.
Cichor.
Cuscutæ.
Sem. feniculi. ℥ iij.

Misce pro vna, & sic pro reliquis, aromatiseretur cum aliquot guttis aq. cinnamomi. His absolutis sumat purgans medicamentum, quale hoc est;

Potio purgans.

℞. Lupul.
Fumariæ.
Bugloss.
Cichor. an. p j.
Liquirit. ʒj.
Passular. ℥ß.
Sem. anisi.
Fenicul. an. ℈j.
Cinnamom.
Zinziber. an. ℈ß.

In s. q. aq. fiat decoctio, in fine adiiciatur;

Folior. Senæ ℥ß.
Flor. Cordial. p. j.

℞. Colaturæ. ℥ iij. his adde
Rhabar. Elect. ʒj. ß.
Agaric. Trochiscat. ʒ j.
Squinanthi. ℈. v.

Macerentur mixta aliquot horis, & postea calefiant, ac exprimantur fortiter, add.

Syrupi de tribus, vel rosac.
Solut. ℥j. Aq. cinnamomi ℈j.

Hæc purgatio singulis annis verno tempore sufficiens esset ad resistendum symptomatibus. Quod si interim expurgandus erit ventriculus, vel caput, leuissimis vterer medicamentis, & potius laudarem liquidam, quam aliam medicamentorum formam. Conferret optime ad obstructiones tollendas venarum meseraicarum, & educendas materias ibi contentas subscriptus syrupus, qui cum iusculo capi potest, vel cum decocto Cicbor. & fenicul. Δόσις ℥ iij. Etiam esset ex vsu Rhabarbari crudi particulam deuorare. Vt autem capiti & ventriculo robur addatur, capiat de rotulis sequentibus duas vel tres duabus horis ante prandium.

Rotuli.

℞. Specier. diamusci dulc.
Aromatic. rosat.
Diarrhod. Abbat. an. ʒß.
Sacchar. in aq borrag. dissol. ℥ iij.
Misce, fiat confectio in rotulis.
Poterit & ventriculus hoc vnguento inungi;

Vnguentum stomachale.

℞. Ol. Mastic.
Nardini.
Camomil. an. ℥ ß.
Puluer. mastich.
Mentæ.
Macis.
Corall. rub. an. ℈j.
Ceræ parum. Misce.

Hæc ad te, vt voluntati ægri satisfacerem, perscribere oportuit. Vale. 10. Feb. Anno 78.

EPIST. XII.

IDEM D. WENCESLAO RAphano, Physico Oppauiensi. S. D.

GILERVM amicum nostrum de puluere purgante fere [illegible], mentionem fecisse ex literis tuis intellexi. Is puluis conficitur ex radice Mechoacã, quæ ex Occidentali India ad nos transfertur, vtor hac radice feliciter in morbis chronicis & inueteratis.

Mechoacam.

in podagra, asthmate, hydrope & aliis morbis à materia frigida originem ducentibus. In æstate & morbis acutis ab eius vsu abstineo. Δόσις eius ℥j. ad ℥ij. Propinatur cum cereuisia, vel immiscetur conseruis, etiam Electuariis solutiuis. Formantur inde etiam Catapotia. Infusum parum aut nihil virium exerit. Cauendum autem ne in prandio vinum hauriatur, quod non solum eius facultates remoratur, & hebetat. Verum etiam omnino impedit, atque pessundat. Idcirco cum nimium purgando vires deiicit, haustus vini, vel offa panis vino madefacta, exhibentur. Sunt & alia præstantissima medicamenta, quæ nunc adferuntur, de quibus coram. Experimur indies hanc medicinam, cuius parua fuerunt principia, suos facere progressus. Nihil enim simul inuentum & perfectum est. Quod & Comicus nobis insinuat in Adelphis. Nunquam ita quisq; bene subducta ratione ad vitam fuit, quin res, ętas, vsus semper adporte: aliquid noui, vt illa quæ te scire credis, nescias, & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Chymici Enthusiastæ suis pyreticis medicamẽtis magnum emolumentum consecutos sibi imaginantur, quæ si quis secum diligenter reputat, plus detrimenti inde corporibus inuri; quam commode acquiri, experientia quotidiana abunde comprobat. Valeant isti carnifices ἄμαθοι, nos ea amplectamur, quæ ratione & experientia nituntur. Vale. Vratisl. 25. Feb. Anno 78.

Vinum impedit Mechoaca effectum.

Empiria Chymicapyrotesia.

EPIST. XIII.

IDEM D. PAVLO BORECK, *Physico Bregensi S.*

SVM valde anceps quid in medicamentorum exhibitione sit constituendum. Etenim cum pensito sententiam Hippo. in Aphorismis, & 6. Epidem. sæpius repetitam (Quæ relinquuntur in morbis recidiuam facere consueuerunt) summe moueor ad educendam materiam in corpore adhuc hærentem: Vice versa considerans corporis impuritatem atque immundiciem; Vereor ne post tot eductiones materia commota, nouum nobis facesset negotium. Ego sane si aluus responderet, & vtcumque Illustriss. Ducissa ad ea, quæ offeruntur se optime haberet, ac bene quiesceret, à purgantium vsu abstinerem. Corpus enim eius etiam si ad integrum mensem expurgaretur non redderetur purum; Est tamen vtcumq; & medicamentis, & naturæ conatu, expurgatum, vt minime commodum sit iudicata mouere atque irritare. Nonnunquam natura etiam impuro sanguine sustentatur, quod in cachecticis & Phthisicis vsu venit, quorum aliquando vita ad multos annos absque purgantibus prorogatur. Quod si ad suppressam aluum inappetentia, & inquietudo accederent, vel borum quicquam subesset, pillulas nuper confectas omnino exhiberem, postquam mẽses cessauerint, tribus vel quatuor diebus post. Tu præsens, quid ex vsu fuerit, commodius constitues. Indicio tuo omnino me subiicio. Vale. Vratisl. 4. Octob. Anno 74.

Natura interdum impuro etiam sanguine sustentatur.

EPIST. XIV.

IDEM D. IACOBO HORSTIO, *Physico Iglauiensi, S.*

SCRIBIS ad me Magnificum & Generosum Dominum N. N. Cæsareæ Maiestatis Consiliarium, Hypochondriaca Melancholia vltra annum molestari, & nunc morbum in declinatione variari, ac petis à me rationem medendi, vt tandem libera ri à molestissimo malo possit. Etsi autem tantum mihi non arrogem, vt pro rei exigentia respondere possim: non intermittam tamen ea, quæ mihi cognita & obseruata sunt, ad te perscribere vt intelligas me tuis votis deesse nolle. Nihil enim est, quod tui causa non subirem, quod tibi sane persuasum habeas. Refers mali symptomata magis matutino tempore recurrere, post meridiem vero mitiora fieri. Quod denotat malum non per se solum ex ventriculi intemperie cum materia & mesariacarum obstructione proficisci; sed etiam aliquid ex epate & liene, quod malum foueat, affluere. Fidem facit medicamentorum purgantium frequens repetitio, cui malum minime cessit. Nullo modo dãda est huic morbo quies. Dum enim radices agit, euelli nunquam potest, & semper grauiorum morborum præcursor est, sit autem S. M. bono animo, & obtemperet medicorum consiliis, breui, Deo annuente, restituetur. Diligenter autem cauendum, cum materia partim transmittatur, partim etiam in ventriculo colligatur, ne vehementia, vel frequẽtia medicamentorum purgantium malum augeatur. Sicut enim electiue purgantia calorem innatum, cuius ope omnes actiones medici gubernantur affligunt, & ventriculum mala qualitate, cum humores vitiosos alliciant, imbuunt; sic benedicta etiam medicamenta, quæ vi trahendi, vel emolliendi prædita sunt, eandem noxam inferunt. Ac licet commodissimum esset à purgantibus plane abstinere; tamen eum malum non nisi per

Melancholia Hypochondriaca.

Prognosticum.

per σύγκρασιν & contemperationem tolli possit, ἀπαγωγῇ vtendum, & vitiosum paulatim tollendum, ita'vt bonum in illius locum reponatur, & roboretur, simul ventriculus ne admittat ea, quæ transmittuntur, venæque meseraicæ apertæ, ac meatus epatis & lienis minime impediti sint opera danda.

Extractum Rhabarbarin.

Rhabarbari extractum, cum Agarico Trochiscato optimum est. Placeret etiam Rhabarbarum in substantia cum exigua quantitate agarici & aloes, ita vt aqua Cinnamomi in qua mastix sit soluta, irrorētur, & cum syrupo de tribus vel rosaceo solutiuo massa fieret, vel ex specie hieræ simpl. ℥ ß. Rhabarb. electiss. ℥ ij. spicæ ℈ j. Squinanth. g̃. vj. cum syrupo de Endiuia fiat massa, de qua sumatur quantitas conueniens per horam ante cibum. Possent ·· tali medicamento vitiosi humores paul im euacuari;

Electuarium lenitiuum ex Rhabarbaro & passulis.

℞. Passular. per setaceum transmiss. ℥ iij.
Rhabarb. opt. aq. cinnamomi irrorati ℥ ß.
Specier. diarrhod. abbat. Diatrion. santal. an. ℈ ij.
Misce.

Datur ℥ ß. vel quantum pro alui subductione opus erit. Ad corroborationem ventriculi exhibetem mel rosaceum cum extracto agalochi, vel spec. Diaxyloaloes vt matutinis horis cocblear vnum assumeret. Non solum materiam abstergat, sed etiam symptomata matutine compescet.

Extractum Agalochi.

℞. Mellis rosacei opt. ℥ iiij.
Extract. Xyloaloes. ℈ ß. vel loco eius specierum ℥ j. Misce.

Nonnunquam isto puluere vtor cum iusculo, datur ad ℥ j.

Puluis stomachalis.

℞. Tunicar. stomachi galli. ℥ ij.
Spodii præparati.
Oss. de corde cerui an. ℥ j.
Margaritar. præparat. an. ℥ ß.
Specier. diatrhodon.
Aromatic. rosat.
Diamargarit. frig. an. ℈ j.
Misce fiat puluis.

Vnguentum ex succis Agrippæ.

Foris etiam inunctiones, vel fomentationes adhiberi possunt ventriculo. Multum quoque auxilii attulisse scimus innunctionem Epatis ex vnguento de succis, & Lienis cum vnguento Agrippæ cum aliquid materiæ ex istis etiam membris transmittatur.

Somni promotio.

Habenda etiam est ratio somni, qui lotionibus pedum & brachiorum prouocari poterit. In eiusmodi malo felici cum successu ad quietem & corroborationem exhibeo puluerem subscriptum, quantum apice cultri bis capi potest, sub ingressum lecti;

℞. Puluer. Smaragdi.
Hiacynth.
Margaritar.
Corall. præparar.
Scobis Eboris.
Boli armen. an. q. s.
Misce fiat puluis.

Cæterum Magnificus Dominus magno sit animo, sibique persuadeat. Cum morbus sit in declinatione, se omnino liberatum iri. Christus cœlestis medicus benigne secundet. Vale. 12. Decembr. Anno 1580.

EPIST. XV.

ADOLPHVS OCCO MED. &c.
N. N. S. D.

Elogium rhabarbari.

NON est aliud medicamentum humano corpori ita familiare, sicut Rhabarbarum quod Barbarum vocant, cuius frequens etiam vsus nihil incommodat prorsus, id si mane masticetur pondere vnius scrupuli, deinde deglutiatur, non tantum aluum ipsam molliorem atque obedientem reddit, in iis maxime, qui suapte natura astrictæ alui sunt, sed ea etiam masticatione caput expurgat, sensus omnes vegetissimos reddit, ventriculum & reliqua membra si quid aliud mirandum in modum corroborat, citra insignem excalefactionem. Materias tam pituitosas, quam biliosas & adustas, à corpore eiicit, neque propterea aliquam noxam ex longo eius vsu corpori affert, sicut reliquæ faciunt medicinæ. Est etenim omni ex parte medicina tutissima & nullius prorsus nocumenti. Dentes etiam, præter alias vtilitates, ab omni putredine & nigredine conseruat, gingiuas solidas reddit, anhelitum commendat, adeoque diuinum omnino remedium est, & tibi his de causis maxime familiare esse debet.

Hydropicus vsu rhabarbari frequenti sanatur. Vt & vulnus capitis lethale in eodem sens.

Habeo ex Montano, Hydropicum quendam facie, ventre, pedibus, atque adeo toto corpore intumuisse, atque in summo fuisse periculo, ita vt plerique de ipsius salute desperarent, is fato nescio quo monitus, cœpit vti rhabarbaro modice primum, ex quo subducebatur alnus, & serositas sine molestia, & optime habere cœpit, is augebat pondus quotidie, ita vt à drachmis ad vncias deueniret, atque eas deuoraret, & tandem integras libras, contigit vt euacuarētur humores noxii, corroborarentur membra & non tantum hydrope liberatus, atque adeo omnibus pro miraculo habitus est, sed membra

quoque robustiora exinde facta, calor totius corporis optimus, & functiones seu operationes corporis omnes rediere, vixit sanus & incolumis citra vllam infirmitatem vsque ad primum senium, multas interim congessit pecunias, quas cum vidisset aliquando seruus sicarius, ipsius vitæ insidiari cœpit, & eum occidere creuit, vt puto pecunias surripere posset: ingressus aliquando thalamum, in quo cum decumbebat herus, acuto gladio, quem pistalesum vocant, sub vestibus celato, vno ictu capur amputare decreuit, quod & tentauit: sed res parum feliciter successit, inflixit quidem lethale vulnus, sed prorsus interimere non potuit, prosiluit enim ex lecto, & quanquam lethale vulnus accepisset, tanto tamen robore præditus erat, vt & sicarium contineret, donec opem illi ferrent vicini, & parricidam caperent. Accesserunt tandem chiturgi, qui cum viderent vulnus lethale, cœperunt desperare de ipsius salute, relinquebant eum prognosticis, putabant fore vt quarto die moreretur: cum accederent circiter diem quartum & vulnus aperirent, (quemadmodum in talibus vulneribus lethalibus fieri solet à peritis chiturgis, vt ante quartum non detegantur) reperiebant id citra vllam inflammationem purum & bonum. Illud tamen quia lethale prorsus erat, putabant eum septimo die, (qui & criticus est, & vulneribus magnis periculosus, siquidem & melius vel deterius transmutatio fit) esse moriturum. Superuixit tamen septimum diem, indies magis ac magis conualuit, & ad extremum vulnus ex integro coaluit, magna omnium hominum admiratione, & præter expectationem vixit ad vltimum vsque senium. tandem interrogatus, quo nam pacto tantum corporis robur sibi conciliasset, vt à lethalibus ægritudinibus euaserit, respondit frequenti vsu rhabarbari. Hæc tibi vir humanissime, cum te erga mediocria etiam officia gratissimū videam, communicare volui æquo animo, vt vicissim aliquod gratitudinis specimen acciperes, & vt tibi hoc medicamentum familiarissimum esse posset, ad totius corporis robur conciliandum, & omnes ægritudines arcendas. Ista nobis clarissimus Ioannes Baptista Montanus communicauit priuatim domi suæ, mihi nimirum & domino Hieronymo Scribæ, piæ memoriæ, cæteris omnibus absentibus, quæ vt bona sunt, & nemini fere cognita, licet eius vsus sit apud medicus quotidianus, ita tibi quoque soli serues rogo. Vale.

Vulnera lethalia cerebri ante quartum non detegenda.

EPIST. XVI.

ANDREAS DVDITH AB HORCKOVIUZA, *Consil. & Orator Cæsar. &c. Clarissimo viro Dn. D. Wenceslao Raphano Vratisl. Physico Oppauensi, S. D.*

MIRARIS fortasse, cur ad te non redieriris, qui tuum tantopere expetebat & consilium & operam. Cognosco causam. De territus mercede, quam cum pharmacopæo postulabatis, Tessinnm proficiscitur. ibi in chirurgum, qui lapides è vesicis exsecare soler, incidit, certam, vt solent, salutem, non magno precio, vendentem. Itaque illius se vanitati, vt ego ominor, totum tradit. Quem res exitum habitura sit, audiemus paulo post. Ego vereor, ne imprudentiæ suæ pœnas det simul & auaritiæ. Sic solent plerunque, qui compendia quærunt, magna dispendia referre. Sed valeat ille, & suo consilio fruatur, quandoquidem nostro parere noluit. Hæc scripsi, non tam vt scires quid consilii ceperitis, qui iam meus esse desiit œconomus, quam vt, cum te salutare decreuissem, longiorem ad te darem epistolam. quamuis tu fortasse æquiore animo inanibus hisce literis meis carere posses. sed ignosce mihi, non possum pati, vt nuper admodum tam feliciter inita inter nos amicitia silentio elanguescat, quam equidem vigere, & mutuis inter nos officiis augere inprimis opto. Nescio quam sis occupatus, hoc præsertim tempore, quo variis morbis vulgus infestatur, sed si tantum est otii tibi, vt libeat animi causa, ad me excurrere, eris mihi gratissimus & expectatissimus hospes. Sed piscatione delectaris, dabo operam, vt si alia omnia, certe id apud me desideraturus non sis. Mittam si vules, & cum voles, currum & equos. Si Puteanum habes de medicamentorum purgantium facultatibus, rogo te, vt eius vsum, ad aliquot dies, mihi accommodes. Legi non ita pridem Thomæ Erasti, docti viri, eadem de re librum. cuius si valere sententia debet, omnem profecto fundirus, vt mihi quidem videtur, medicinam tolli necesse fuerit. Nam vt alia omittam, si nulla sunt κεφαλικὰ nulla ἡπατικὰ, nulla καρδιακὰ, & aliis membris accommodata, propriaque, vel vt vulgo vocant, appropriata pharmaca, sed sola vellicatione, aut actimonia, aut etiam ipsa ciborum copia, facultas expultrix incitata, noxia quæuis propellit, & excernit; quid iam opus est amplius doctrina illa de alim. fac. de medic. comp. de morborum denique differentiis. Vnum aliquod, qualequale illud sit

Puteanus de purgantibus.

Erasti sententia de medicamentorum propriis facultatibus.

Contra Erastum.

sit, medicamentum omnibus humoribus educendis, atque adeo omnibus morbis propellendis suffecerit. Puto te librum legisse. Quare non ero longior. Cupio tamen tuum de eo iudicium audire, tum de antimonio, & aliis Theophrasticis pharmaciis. Video multũ illis tribui à multis, & si vera mihi narrantur, curant magnos morbos ciniflones illi, & vt ille inquit, argenti extenebronides. Verum faciunt id & vetulæ sæpe, vt triumphare iam contra rationales empitici posse videantur.

De Theophrastistis.

Empiricum vnguentum scabiem curans quatriduo absque vlla præparatione.

Equidem, vt hoc quoque addam, vidi proxime præterita æstate molestam scabiem (de qua curanda multa & varia, & longa quædam, vestri præcipiunt) vnguento, quod hic quidam parat, depulsam esse quatriduo, nulla vel ætatis, vel sexus, vel temperamenti habita ratione. priuigna mea 14. annos nata, ego 43. & alii diuersæ ætatis, & complexionis, eodem vnguento, eodem modo administrato, sine vlla molestia, conualuimus. Quid dices? alii etiam sua sponte conualescunt, tum ex hoc, tum ex aliis magnis morbis, nullius ope.

Omnis morbus aut in vitam, aut mortem definit.

Quare venit mihi in mentem illius dilemmatis, Omnis morbus, aut in vitam, aut mortem definit. Vtroque igitur modo mediciua inutilis est. cui affinis est & illa quæstio, de vitæ termino. Sed desino plura nunc garrire. Oro te, si quem vnquam nosti bonum & modestum virum, Græcis, Latinisque literis eruditum, & Philosophiæ inprimis ac medicinæ studiosum, qui mecum in hoc otio, & solitudine viuere aliquandiu velit, eius vt mihi operam conducas. Liberaliter & iucunde hominem tractabimus. Fieri vix potest, vt non multos habeas notos, qui talem hospitem quærunt. Filium meum illi instituendum traderem. Vale, & amori meo ignosce, cui hæc omnia adscribas velim. Pascow. 17. Septembr. anno 1577.

EPIST. XVII.

IDEM EIDEM.

Kolreuter de vrinis.

De pulsibus medicorum superstitio.

REPENTINVS boni huius viri, qui has reddet, discessus, breuiorem me facit, remitto per eum omnia, quæ mihi miseras, præter Kolreuterum de vrinis, virum, vt video, eruditum, & iudicio minime superstitioso præditum. Vtinam existat aliquis, qui similem laborem de pulsibus suscipiat. in quibus ipsis quoq; non dubito magnam esse inter Medicos superstitionem. Ausim etiam dicere tot differentias, quot describuntur, a Galeno præsertim, neque intelligi à quoquam, neque obseruari posse. dicerem quiddam magis etiam [illegible], sed nolo vos offendere, ne si quis casus incidat, operam nobis vestram denegetis; hocque modo iniuriam vestram vlciscamini. taceo igitur; præsertim quod iam casus quidam aduersus causam mihi adfert, vt consilium atque opem tuam implorem. quod mihi, vt communicare quamprimum ne grauere per humanitatem tuam te oro.

Vulnus in lingua ex casu.

Filiolus meus annieulus, heri è mensa, in qua iacebat, desertus à vagabunda nutricula, in scamnum decidit; post in terram. vulnus accepit in superiore linguæ parte, quæ palatum respicit, satis profundum; vt duo pisa minora capere possit, iuxta se posita, non superimposita, vt hinc etiam latitudinem intelligas. habet dentes duos superiores, totidem inferiores. ex inferiore linguæ parte nullum vulnus apparet, quod mirum videatur, cum mentum contusum sit aliquantulum & sanguine suffusum: vt appareat superioribus dentibus incisam linguam prope apicem, vnius digiti interuallo. Quid iubes nos facere? difficile est infanti medicinam adhibere, eo loco præsertim. Censesne [illegible]nendam ei linguam melle despumato? Putasne ex hoc vulnere periculum fore, ne vitiose pronunciet? Consule in medium mi D. Doctor. Vereor ne suppuretur. Iam non sugit. ablactatus est enim iam ab vno mense & amplius. De somno theses Erasti expecto, & si quid eiusmodi aliud habes. Valeat Ex. V. meque amet, rescribat, amicos salutet, etsi ignotos. Pascowia, 29. Octob. Anno 1577.

EPIST. XVIII.

IDEM EIDEM.

De Gesneri epistolis.

Gesnerus de re herbaria.

NON licuit citius respondere. Illustris Dominus Zborrouieus Cæsaris pocillator, affinis meus, aliquot dies me detinuit. Cum hoc igitur hospite meo totos dies consumere necesse fuit. Post, multis literis respondendum fuit in varias regiones. tandem in legendis cursim epistolis Gesneri, quas Vienna accepi, aliquot dies posui, hoc animo, vt eas simulatque percurrissem, tecum quoque communicarem, vt minus mihi de tam diuturno silentio succenseres. Vt ingenue dicam, fefellit expectationem meam. Iucunda quidem curiosis lectio est; sed non video an sit operæ precium. De quo tu rectius iudicabis. Maluissem de re herbaria commentarium hominis docti, & diligentis, edidisset Wolfius; sed, vt video, promissis tantum non lactauit, in vita Gesneri, & nunc spem fere omnem adimit. quod tu

ex eius Epistola, quam Aconito præposuit, facile intelliges. Dolendum est optimi illius viri labores tantos, tamque vtiles, in tenebris detineri. Sed deest scilicet Mæcenas. Sed de his alias. Spero iam te oculis bene vti; quibus nimiæ vigiliæ obfuerunt, opinor. Vngue passim notaui margines Gesneri: rogo te, vt omnia illa loca punctulis notes, ne mihi totus denuo liber euoluendus sit, cum forte quæram aliquid, vt fit. Nam vnguium notæ cito deterentur, præsertim si liber compingatur, quod vt fieri cures a te peto. Rogo D. Thomam nostrum, vt si ita tibi videatur pro filiolæ meæ morbo, quem paulo post describam, mittat electi Rhabarbari quantum iudicabis necessariũ esse. puella est septimum agens annum, macrescit admodum, scabie nunquam liberum corpusculum habet, cutis fere scabrosa, & sicca est, colore ad fuscedinem tendente, de colore, imo pallida facie semper. febricula sub noctem sæpe affligitur, sine magna siti. à phthisi timeo, vel etiam ab hydrope. Video enim epar non fungi officio. Cogitabam Rhabarbari puluerem ex panniculo lineo suspendere in poculo, ex quo cereuisiam haurit, aut etiam in infusione ei propinare. rogo, vt in medium aliquid consulas, & præscribas quid facto opus esse indices. Filiolus conualuerat antequam quicquam eorum, quæ misisti adhiberemus. pus in lingua concretum continua suctione ipse emundauit sibi, iam sanus est, nisi quod vulnus non coaluit totum Fortasse nunquam continnabitur hæc continui solutio. Mittat mihi D. Thomas vnam atque alteram nucem vomicam, ad inutiles, & noxios quosdam canes necandos. de quo etiam legi in Gesnero. Sed dosios oblitus sum, nec quærere vacat, rogo annota, vna cum modo exhibendi. Mechiocani radix Venetiis ad me allata, iam cariosa erat filiolo tamen meo, quintum tum annum agenti, grauissime febricitanti, & aluum adstrictam habenti dedi. Connaluit tertia post die, nescio an huic medicamento id tribuendum sit, an naturæ simpliciter, quæ ipsa sanat morbos, an quod forte iam ad exitum peruenerat febris. Lobelii verba de Mechoacan radice sic habent, Falluntur qui putant Bryoniam esse hanc atque illi, qui laurum cinamomum, & similacem asperam salsam parillam, aliasque complures exoticas easdem specie cum nostratibus faciunt. Hanc mittit insula omnium, quæ nostræ ætati in occiduis insulis innotuerunt, auro, pecore, stirpibus ditissima Mechoacam vocata, cui radicem cognominem fecerunt Indi, vsumque docuerunt Hispanos, primum fere 20. ab hinc annis, à quibus accepimus, quarum drachmæ puluisculo solo, sed ex vino albo, aut iusculo propinato, commodissime qualibet die, hora & ætate, nulla molestia, aut incommodo, quinquies, sexies aut septies, flauas hydropicorum aquas eductas, pituitasque quasuis comperimus. Hanc non visam, qui cupit nosse, intueatur Bryoniæ radicem. sunt enim concolores cortice, rugis, & fere magnitudine; sed huius taleolæ, frustaue rotunda transuersim secta, siccandi causa, intus multis circulis à centro ad ambitum parallelis distinguuntur, mandendo sapore farinaceo, nec acri, odereque neutiquam ingrati est: cæterum albida & friabilis, vt bryonia, cui similem faciunt sarmentis pedamenta scandentibus & racemis. Folia atro virentia, rotunda, perennia, Nymphex fere, & pariter superne parum acuta. Mitto tibi commentarium Marcelli de eadem radice. Vtinam Kolreuterum de arthritide nanciscamur, Vale, 21. Nouembr. anno 1577.

Historia ægræ puellæ.

Consolidatio linguæ ex parte.

Nux vomica ad canes necandos.

Lobelius de radice Mechoaca.

Marcelli commentarius de Mechoaca.

EPIST. XIX.

IDEM EIDEM.

ESTO sane. facessant posthac excusationes, & sileant in literis nostris culpæ deprecationes, quoties alter alterius operam requiret. Sed tamen ego hac in parte frequentior ero. humanitas tua animum addet, vereor, ne minus etiam pudentem efficiat, de quo non dicam plura, ne in eos scopulos deferat, quos me paulo ante fugere velle ostendi. Iucunda mihi fuit admodum Bibliothecæ tuæ inspectio. Video te bonis libris abundare, quod ipsum iudicii & doctrinæ elegantis documentum est. quod non equidem propterea dico, vt eadem me laude quasi remunereris, cum meorum quoque librorum indicem videbis. Illud enim in me quadrat; quod tu in ipso limine, ex Plutarcho, posuisti, ἔργανον τῆς παιδείας ἡ κτῆσις, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί. Mitto igitur tibi meum catalogum, qui copiosior esset, si ferre scribendi laborem possem, malo legere. Remitto omnia, quæ mihi vtenda, pro tua humanitate dederas, præter Galenum de humoribus, quem intra paucos dies accipies. quantum equidem iudicare potui, vix respondet titulus hic argumento, nisi quis omnium morborum causas ad humores referat. Quod si valere debet, quid prohibet, quin omnes & huius & Hippocratis libri de humoribus inscribantur? sed sutor vltra crepidam.

Liber Galeni de humoribus.

Vulnus

Vulnus linguæ.

Vulnus in lingua infantis sanatum quidem est, sed non coaluit, neque vnquam amplius coalescet sed erit perpetua solutio continui. Vereor ne noceat loquelæ, aut certe pronunciationi. Vale meque mutuo ama, & amicos nostros saluta, 26. Decemb. Anno 1577.

EPIST. XX.

IDEM EIDEM.

BEASTI me istis tuis manuscriptis libris. miratus diligentiam, & sane non mediocres labores. gratias ago de tam insigni humanitate & beneuolentia. retinui lectiones Italicas, cum Galeno de humoribus reliquos omnes remisi. Si pateris, & carere potes his scriptis, oro te, sint apud me, dum eorum maximam partem perlego. exscribam etiam aliqua nisi tibi aduersum id fuerit. Quod si etiam noles, remittam statim, simulatque mihi voluntatem tuam significaueris. Scripsi abhinc triduum Patauium cuidam Mercurialis discipulo, Bernhardo Paludano, Belgæ, vt mihi omnium Doctorum ibi lectiones colligat.

Nicolaus Curtius.

Mortuus est non ita pridem Brixiæ, in patria, vir meo iudicio, excellens Nicolaus Curtius. cuius mihi in docendo perspicuitas, & methodus in primis, iam à viginti annis, quibus eum noui, placebat mirifice.

Paternus.

Paternus non discedit à Galeno.

Capiuaccius.

Capiuaccius grauis, &, nisi fallor, solidus. Verum tuum hoc iudicium est.

Aureus Apuleius.

ego aureus ille Apuleius ad lyram. Superasti expectationem meam, vt ingenue fatear, in carminibus pangendis, in quo genere plane artifex es. O quam suauis, quam plenus, quam etiam pius. Video te Phœbo charum esse; qui idem & Poëtarum & Medicorum deus est.

Anatomia versibus descripta.

anatomica me delectarunt, quæ si augeres, per ocium, emitti possent cum laude. non enim ita facile est ea, tam apte, versibus includere; & neminem hoc antehac tentasse memini.

Linguæ vulnus.

Ain' tu non nociturum filiolo meo illud vulnus? illud tamen non video quomodo fieri possit, vt amplius coalescat, quod persanatum iam à sex fortasse & amplius hebdomatibus est, & ita diuisum, vt coire nullo pacto, nulla industria queat. Quomodo in lingua potest retinere siue oleum, siue quicquid illud est, quo inungi iubes? perpetuo linguam mouet, sugit, & sputo repletum est; quam vim vniendi partes in vllo medicamento ostendes tantam, vt in momento coalescant? momento autem opus esset, propter illa, quæ dixi, impedimenta, sed difficile tibi erit iudicare de non visis, vt de vrina scribit ille tuus Kolreuter.

Minium scriptorium.

Minium meum tale est, In aquam impono gummi per integrum diem, dum liquescat, & aqua tota viscida fiat. Huius aquæ partẽ marmori (aut simili alicui rei) inspergo, post cinnabaris pauxillũ, tero minutissime vt iam ex eo pigmentum fiat. hoc impono vitreo vasculo, eiusdem aquæ infundo tantum, vt color dilutior fiat. sic vtor. Sæpe etiam aquæ simpliciter iniicio, aut aceto, cinnabarim in tenuissimum puluerem redactam, & misceo dum color fiat aptus ad scribendum, imposita tamen gummi portiuncula. Hoc fit cum laborem fugio, & bene tamen succedit. Vale mi optime amice, & me ama. Pascouia 7. Iunii, Anno 1578.

EPIST. XXI.

IDEM EIDEM.

GRATIAS ago de responso ad quæstionem. nondum licuit bene examinare. properabat enim tabellarius. Sed non dubito & docte & accommodate responsum esse. Vetat me secus existimare elegans doctrina tua, & acumen. nescio cur Simonij synopsin, cum aliis vna ligatis libris mihi miseris. Si petij, erraui. nam hos ipsos mihi quoq; adferri curaui. Quoniam tam promptum te video in grauibus quæstionibus explicandis, & magnifacio iudicium, & doctrinam tuam, rogo te indica mihi, quid censendum putes, de altera hac quæstione:

An somnus meridianus noceat.

Quæ potest esse ratio, vt somnus meridianus noceat, quem vestri Medici plerunque prohibent, & non noceat is, qui cœnam sequitur? Idem ventriculus, idem cerebrum, idem homo, caussa somni eadem. noli recurrere ad φλυαρίας illas, de noctis frigore, de diuturno tempore, & quæ adferri solent, multa in altera illa quæstione de prandio & cœna. nam his facile responderi potest, & videntur esse κενοφύγια. Mitto tibi dono, quem me iam pridem misisse putabam, librum de Epochis non contemnendum in suo genere.

Epocha. Liebelauius. Ronseus. Wyerus De scorbuto.

Quid te tantopere in Liebelauio delectat? Quid in Ronseo? de scorbuto habes elegantem tractatum in Wieri obseruationibus medicis. Liber editus est in 4. habet & alias elegantes tractatiunculas, de quartana, de angina pestilenti, de hydrope. Si non habes, mittam meum librum, dignissimum lectu. Vale mi Domine, & amice optime. Pascouia, die 1. Octob. anno 1578.

EPIST. XXII.

IDEM EIDEM.

DE literis ad me missis amo te. Quæ his adiungentur, rogo te, vt, tua cura, Troilo transmittantur; per certum aliquem hominem, quem occasio offerret. nihil est necesse proprium cursorem conducere. Mitto Squarcilupi cometam non bene descriptam à filio meo. Rogo te, vt accurate hoc scriptum perlegas, & ad me iudicium tuum perscribas. nunc noctes sunt longiores, non dubito te lucubrare, & non puto ita, vt de die, à tuis ægrotis, te auocari. Strictim nunc attigi, & incidi in quædam loca dum modo huc, modo illuc oculos conijcio, quæ nescio quomodo non ita, vt antea solebant, me afficiunt. Videntur aliqua, ad augendam molem, congesta esse non necessario. Sed de eo quoque vt de tota re, tu melius iudicabis. Quæ φυσικῶς accidunt, etsi non esse ἄσημα, vt tu vocas, concedatur, non sequitur tamen, nisi fallor, crinitas tanta illa mala portendere. Quamuis τὰ φυσικὰ hoc ipso, quod φυσικὰ sunt, è portentorum numero eximuntur, quæ παρὰ φύσιν, sunt. Intelligis enim ea, quæ fiunt κατὰ φύσιν, & quæ παρὰ φύσιν, inter se affecta esse, vt ἀντίφασιν habeant. Verum de his in mea illa epistola fusius egi, si recte memini; & hæc Marcelli plura etiam continent. Erastum equidem magnifacio, magno illius merito; sed ita tamen, vt non propterea suas dotes aliis viris doctis detraham, quas à DEO cumulate acceperunt, & sua industria, DEI item beneficio auxerunt. In quorum numero te quoque non iniuria collocandum existimo. De somno sententiam tuam non improbo; sed ἀκροάσεις illa, quæ polliceris & ab ingenio tuo expectari possunt, mallem legere. Illud quidem quod scribebas ex Hippocrate, noctem quieti, diem laboribus destinatum esse, verum est & sacris literis consentaneum, sed non videtur tamen dubitationis meæ fibras euellere. Verum de his, cum erit otium, cogitabis. Miror Erastum non respondere. si mihi tuas ἐκδόσεις communicabis, dabo operam vt respondeat homo, vt video, ad huiusmodi scriptiones impiger. Quin aiunt eum hoc in more positum habere, vt ad viros doctos sua mittat, & illorum iudicia exquirat. Vale, meque mutuo ama. Pascouia, 14. Octobris, anno Millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo.

Cometa Squarcilupi.

Cometa an portendant.

Erastus.

Nox quieti destinata.

EPIST. XXIII.

IDEM EIDEM.

NACTVS sum commentarium Domini Iordani de Brunno: Gallica lue, vt ego nomino. prorsus mirificus morbus est. de quo videtur mihi docte admodum & acute disputare. Temperare mihi non potui, quin cum tibi ad legendu mitterem, pro amicitia nostra; cum eo tamen, vt nō emaneat, & cito ad me redeat, illud ne iure queri possit, quod iniusso suo lucubrationes eius diuulgem: hoc vt remittere possim in tempore. Potes tamen tamdiu retinere, dum tabellarius Vratislauia recurrat, cum responso ad has literas, quas tibi illuc remittendas cū his misi. Rogo te plurimum, vt sine mora nostrum illū abire cum his literis, iubeas ad Troilum. Perscribas postea mihi iudiciū tuum de hoc commentario. quod ego iudicium, vt scis, magnifacio. Si quid notasti in Simonio contra Squarcilupum, fac vt sciam, ne tua epistola, quam nunc scribes, nihil me doceat. Adde aliquid de hoc προβλήματι: cum aquæ coctione euaporent partes subtiliores, & crassiores, magisq; terrestres relinquantur, an recte facio, quod aquam ad potū coquo ad ignem? Scis enim me abstemium esse. Dein quæ sit optima aquæ concoquendæ ratio, tum quæ omnium optima, fontana, putealis, pluuialis, fluuialis, &c. Nescio an antea aliquid hac de re a te quæsierim. Item: Galenus de temperamentis ait ex lactuca optimum sanguinem fieri, cum à naturali calore euicta est. Ego inferam, ergo non referre calidis potestate, an frigidis escis vtare. Consequentia probatur. Nam si frigida bonum sanguinem efficiunt, æque illis bene vti possim, ac calidis, quia potissimum alimētorum vsus est, vt sanguis procreetur, quo alantur partes, &c. & calor innatus recreetur & confortetur. Si omnes humores ex adustione secundum magis & minus, in bilem conuertuntur, quomodo refelli merito potest paradoxon Iouberti: omnes febres ex bile facientis? Deinde quomodo potest accendi pituita separatim, vel bilis, vel humor melācholicus, aut putrefieri, quin tota massa sanguinis simul accendatur & putrefiat? cum humores nō separentur à sanguine nisi λόγῳ, quomodo non accendantur semper principio & statim, quæ sunt maxime ad inflammationē idonea, vt spiritus, & bilis per se calidissima: hæc etiam siccissima. Ad hæc rogo, tuo more, hoc est, docte & perspicue atq; eleganter responde. Vale, meq; mutuo dilige. Pascouia, 1. Iunii, anno 1579.

Iord. Brunus de Gallica lue.

An recte aqua cocta in potum vsurpetur.

Quæ optima aquæ concoquendæ ratio.

Paradoxon Iouberti.

EPIST.

EPIST. XXIV.

IDEM EIDEM.

EN iterum te rogo, vt hunc fasciculum ad Trolum mittas, per amicum aliquem. Cupio scire, quando alterum misisti, quem tibi tabellarius ille noster reddidit superiore hebdomada. Si nondum abiit, poterit eum hoc coniungi. Marcellus rescribit, salutat te, se propediem missurum nobis esse arcanum illud suum, quod typis edere cogitat in libro, quem de cauteriis scribit, cuius multa iam capita absoluit, quæ in charta inclusa leges. Dignus est sane amore tuo præsertim quod in illo scripto, quo offensus videris, nihil reperio, nisi cum honore tuo coniunctum, te amat, colit, honorat. æquum est, vt par pari referas. Si qua in re ab eo dissentis, eandem illi, quam tibi sumis, libertatem relinque, vt suam Spartam ornet. Trahit sua quenque voluptas. Verum de his satis superque, cum nuper quoque nonnihil si recte memini, de eo in epistola mea adscripserim. Misit mihi Marcellus tria scripta sua: I. de gutturosis, quo gutturis, vt vocant, hernia laborant, βρογχοκήλην ni fallor vocant. II. de fontium & fluuiorum origine. III. de opportuna purgatione. duo illi libelli paucorum foliorum sunt. tertius æquat magnitudine commentarium illum Iordani de Brunno Gallica lue, aut etiam superat Misissem hunc ad te, sed cito sibi remitti cupit, & ego nondum peruolutaui. Si tamen tantum est otii tibi, & his vacare voles, mittam hæc omnia ad aliquot dies, dum percurras. erit fortasse quod te delectet. Cum apud me esset, ostendit inchoatum opus; nunc vt video auxit, & emendauit. tu iudicabis. Rogat te, vt quas in Fernelium ἐπιστολὰς scripsisti de podagra ei mittas. æquum petit si descripsisti. Veius nescio quas fabulas Thalamaticas mihi recitat. Inter alias, hanc quoque quam item pro fabula habebo, nisi tu secus affirmabis. ait non posse naturaliter virginem ex primo coitu concipere. te quoque autorem nominat, vt mihi os obturet, autoritatem equitem tuam non defugit. Sed cupio hoc ex vestris Medicis aut eorum doctrina mihi, si lubet, & vacat, demonstrari. Ad magnam quandam rem, & maxime paradoxam hoc, vt ipse putat, axiomate abutitur. Ego nullam naturalem causam excogitasse possum quæ prohibeat, quo minus in primo statim coitu virgines concipiant. exempla quoque multa referri possunt earum, quas prorsus virgines fuisse, dubitari vix potest, si quis pudorem, pietatem, educationem spectet. Tu nostræ huius controuersiæ arbiter esto. Vale, meque, quod facis, ama. Pascouia, 10. Augusti, anno 1579.

Marcellus de cauteriis.

Marcelli scripta.

Veius.

An virgo naturaliter ex primo concubitu concipiat.

EPIST. XXV.

IDEM EIDEM.

DE Thermis Trincinensibus nihil habeo, quod affirmem. Ex Marcello, quoque per literas quæsiui, si quid fortasse à D. Iordani, aut D. Cratonis, aut Medicorum Viennensium obseruatione haberet. nam cum illis versatus est aliquandiu. Sed ne ille quidem quicquam adferre potest. Ad D. Iordanum, cum erit per quem literas mittere possim, scribam. non dubito eum certi, & explorati aliquid nobis perscripturum esse. Edidit ante multos annos Georgius Vernerus lib. de admirandis Vngariæ aquis. In eo fortasse reperias nonnihil. Sulfureas & ferreas esse non dubito, tum quod illum odorem exhalare dicuntur, tum quod tumores, & vlcera exsiccant. Dicuntur etiam podagrici, solo insessu, & lotione, persanari. sed, quæso, quid te morbi eo inuitat? An oculorum vitiis vllæ Thermarum aquæ subueniunt? Hodie accepi literas à D. Iordano, in quibus scribit se omnes Thermas Morauicas peragraturum esse, & per destillationem earum naturas & vires exquisiturum, dein commentarium de eis confecturum breui. Accipe tu Marcelliana, & perscribe mihi quid de his sentias. Inprimis autem de purgatione. Quæ de virgine scribis confirmant sententiam meam. Sed illud Arabis, de semine in balneo à virginis matrice absorpto, figmentum velim existimes impudicitiæ patrocinantis. Quomodo enim semen, loco præsertim humido, tamdiu consistet, ne diffluat? Deinde quomodo spirituosum illum calorem, vel momento temporis retinebit extra vterum muliebrem, si vel in terram, vel lapidem, vel aliam quamuis subiectam materiam decidat? si paulo accuratius hac de re cogitabis (si tamen longiore inquisitione digna est) animaduertes commentum ridiculum esse. Oportet fuisse certe libidinosam, & incredibilis caloris vtero præditam bonam illam virginem, quam non nisi diuaricatis femoribus, & diducto manibus pudendo, locum illum insedisse (si reliqua concedantur, quæ supra negaui) verisimile est. Quæ à virginali pudore abhorrent. Sed putidum est rem obscœnam pluribus persequi. Verum illud, quod maiorem vtilitatem habet, rogo vt mihi explices, quid omnino de hymene

Thermæ Trincinenses.

VVernerus de admirandis Vngariæ aquis.

Semen in balneo à virginis matrice absorptum.

An hymen index virginitatis.

censendum putes, tum in paruulis, tum in adultis virginibus, & an omnino existimandum sit posse virginitatem hinc discerni. Nam quasdam natura laxiores vteros habere, alias strictiores temperamenta & corporis constitutio indicat, ætate quoque prouectiores à iunioribus tum aliis, tum hac in re differre puto. Non habeo nunc ad manus librum vllum, qui mihi dubitationem tollat, & exciderunt quæ legi, quæque a Fallopio quondam audiui. Tibi hæc in promptu sunt, in Anatomicis quoq; diligenti; vt ex annotationibus quibusdam tuis in Columbum, & alios animaduerti. Explica igitur, amabo te, sententiam tuam de re tota, postquam in hunc sermonem incidimus.

Marcelli in Hipp. labor.

Marcellus Hippocratis opera methodice tractare instituit: hoc est, reuocat omnia, quæcunque in illo autore sunt, ad methodum Auicennæ, aut potius Fuchsij, &c. annotationes quoque adiiciet. Idem in Galeni operibus facere cogitat. Est homo laboriosissimus, pauci somni, ingenio bono, sciendi cupidissimus. Remitto libros, & gratias ago.

Freigius.

Freigij, Rectoris scholæ Altorffianæ Reipub. Norimbergens. Physicæ quæstiones nouo quodam ordine scriptæ videntur. Nihil mihi facilius videtur, quam hac ratione libros magnos edere. Est opus congestum ex variis scriptoribus, & scientiis. Trahit suam quemque voluptas. Mihi sane non placet omnia in vna arte docere, quæ disiuncta sunt. Vale, meque ama. 14. August. Anno 1579.

EPIST. XXVI.

IDEM EIDEM.

TESTIMONIVM de Marcelli scriptis tuum, non vulgare est. mirifice hominem delectabit. præponet, sat scio, libello, vt lectores magis inuitet, atque adeo, vt se muniat contra aduersarios tuo tam insigni præconio. Quare tu videris, quomodo sustinere possis impetus magnæ turbæ, quæ constabit contra vos, in aduersa acie. ego quoque me vestræ cohorti aggregaui iampridem; vt ex ridicula illa, & plane inepta scheda, quam item libro suo præposuit Marcellus, coniicere potuisti; sed quid à me auxilij expectari possit, rudi admodum, atque imperito tyrunculo? Remitto tibi libros omnes, & tuos, & Notarij, excepto Massa de morbo Gallico; in quo vidi mirabilem quandam curationem vlceris asperæ arteriæ. Illud mihi mirum visum fuit (vt hoc obiter iniiciam) quod Massa in altero quodam pessime affecto, hyemem fere totam expectauit, antequam curationem aggrederetur. Quod mihi & periculosum, & minime necessarium videtur. adde quod morbus, per tam longas inducias inualescit, vt postea difficilius depelli queat. Quasi non potuerit aëris frigidi intemperies (si ea re deterrebatur) corrigi artificio, & temperari tepidario? Hic mihi magnus, & superstitiosus medicorum Italorum (nescio an aliorum quoque) abusus videtur, tempora nescio quæ expectantium, & ægrotos diuturna istiusmodi expectatione magis magisque excruciantium.

Curatio vlceris tracheæ Massæ.

Tempora expectare in morbis superstitiosum.

Quin statim arma expediuntur, simul atque hostis nos aggreditur? an expectandum erit, vt nos prius posternat, conculcetque, vires atterat, ac prorsus eneruet? Magnæ est sane consuetudinis, & præiudicii vetustatis, in omnibus fere artibus tyrannis, quæ liberalibus ingeniis nimis impotenter imperat. Quo fit, vt multi meliora videant, deteriora sequantur, religione quasi quadam obligati. Id tu ita esse, tum in tua, tum in aliis artibus, quæ tua est doctrina, & singulare acumen, præclare intelligis. Sed hæc poterant taceri, nisi mihi iucundum accideret tecum, de rebus omnibus libere, quicquid in buccam. Diligentiam in Mathematicis tuam, vt in aliis studiis, exosculor. quamuis hæc οὐδὲν πρὸς τὰ ἄλφιτα, sunt tamen perinicunda. Verissima sunt, quæ de medicina scribis Theophrasti, & vetulæ triobolares, quædam etiam matronæ illustres, in Polonia, medicinam faciunt plerumque stillatitiis suis quibusdam liquoribus, & pulueribus. Quibus si nihil proficitur, vt fit plerunque, semimortui ægrotantes ad Medicos deferuntur. si vnus aliquis moritur, in medicum culpa reiicitur, magnis clamoribus. Ita fit infamis, deseritur, contemnitur, continet se domi, & quæsitis vtitur interea, dum fama conticescit. breuiter, miseria est ineluctabilis, si vsum spectes. Vale, meque, quod facis, ama. Pascowia, 24. Augusti. Anno 1579.

Tyrannis consuetudinis & vetustatis.

EPIST. XXVII.

IDEM EIDEM.

LIBERI mei, (quod te libenter cogniturum, pro tua & mea beneuolentia, certo scio) iam tandem conualescunt, vnius naturæ, aut potius DEI, naturæ omnis opificis, beneficio. nullum enim sibi adhiberi remedium passi sunt. quod quoties tentabam, ita renitentes animaduertebam, & ab omni pharmacorum genere abhorrentes, ac fletu, eiulationibusque sese excruciantes, & maius à medicina, quam

Ipso

ipso morbo periculum impenderet hoc vnum experiri libuit mulierculis Polonis valde vsitatum: quod mihi profectò miraculi loco est, idque eo magis, quod nullam eius rei causam inuestigando reperire possum. Iniiciebatur in labrum aquæ calidæ, in quo pueri lauabant, panis in micas friati manipulus, cineris item parum; elotis pueris, aqua percolata, panis ille in massam compingebatur, hæc massa in diuersas partes manibus distracta, magnam subtilissimorum pilorum vim oculis offerebat primo die: subsequentibus autem diebus pauciores pili, postquam conualuerunt, prorsus nulli apparuerunt. Hos illæ caninos, aliæ vermium pilos vocant, & morbi causam ad hos referunt. Præterea humeros, & brachiola inunximus farina aceto permixta. Vix peracta vnctione, & abluta statim, eminebant ex cute diuersis locis tubercula quædam pusilla, vt papauera, coloris cinericii (quæ ab illis vermium capitula esse dicuntur) ea statim cultello abradebantur. nisi id ocyus fieret, recondebantur iterum, & intra cutem se recipiebant, hi quoque siue vermiculi, siue alio quouis nomine vocentur, primo multi sese proferebant, postea pauciores, postrema vnctione prorsus nulli. fœminæ summis horum vermiculorum capitellis nigricantia aliqua, quasi puncta inesse asseuerabant; quæ tamen ego etsi pene cum ipso lynce certare possim, nunquam videre potui. Visa mihi est tota illa res prope eadem specie, aut certe non dissimilis fordibus illis, quæ poris impactæ, in angulis præsertim narium exterioribus digitis exprimi solent: duriciei sunt paulo solidiore. Cum in vestris Medicis quæsierim, altum vbique silentium reperi. In vno Bacchanello, aut nescio quo de puerorum morbis inueni Dracunculos vocari a nescio quibus Arabibus. Nam liber hæc scribenti non est ad manum, & quærere piget, cum hæc properanter ad te scribam. Rogo te, inquire in causam harum rerum, & sententiam mihi tuam perscribe. Oblitus etiam hoc quoque ascribere, me eadem illa omnia tentasse in reliquis meis liberis sanis; nec tamen vel pili vlli in panis massa, nec dracunculi in cute; ac ne in his quidem duobus ægrotis, postquam conualuerunt, conspici a quoquam potuerunt. De pharmacis contra epilepsiam magnas gratias ago. ab eo tempore non rediit morbus ille, quem semper emanere opto. Quæ à carbone Absinthiaco scribis, miratus sum, & aliis affirmantibus vix crederem eos reperiri, nisi quis de industria defodisset. Dies D. Iohannis quoque fidem abrogat, & superstitiosi nescio quid habet. Vale mi optime amice meque ama. Vratislau. 6. Nouembr. anno 1580.

De mirifico quodã morbo puerorũ, Dracunculis.

Bacchanellus.

Dracunculus Vide Auic lib 4. Fen. 3 tract 3. cap. 21 & Gal. 6. de loc. aff. etsi non huius generis illa videntur esse

Carbo absinthiacus.

EPIST. XXVIII.

IDEM EIDEM.

Epistolam tuam de morbo infantili, accurate & docte scriptam, in aulam Cæsaris mittendam esse putaui. ita mihi visa est digna, quæ à doctis viris legeretur. hæc fuit causa, cur nondum responderim. gratias tibi habeo iam ab illo tempore, quod inter alias occupationes tuas, huic quoque contemplationi mea causa, aliquid operæ impertiueris. omnia excussisti, vt video, nihil intactum reliquisti. Vnum te moneo, vidisse me ante aliquot annos, in libello, nescio cuius, Bacchanelli praxi adiuncto (qui mihi ad manum liber nunc non est) aliquid de hoc morbo quem si bene memini, Dracunculum vocat. Eum tu locum nondum vidisti, inspice; ac si quid est operæ precii, ad hanc tuam elegantem dissertationem adiice. Admonitus sum à Doct. Monauio ex aula Cæsaris, editum esse librum à Iohan. Wiero, docto illo sagarum patrono, in quo tum de aliis, tum de hoc morbo disseratur. Verum, si præiudiciis agendum est (quod tamen in nulla re alia fieri oportere contendo) non existimo illum meliora tuis adferre. De carbonibus mira narras. es tu quidem fide dignissimus, sed profecto hoc est ex iis vnum, quod meis oculis intueri cupio. D. Scholzius, nisi me fallit memoria, affirmat se non reperisse. Illud quoque quod ad te de muris auricula scripsit auditione tantum accepit, sed heus tu: carbones illos, quos te mittere ais, non vidi. In salis frusto, ex imis illis Vielicienlib. ad Cracouiam fodinis effossu, perlucido, vt glaciem referret, frustulum atri carbonis innatum erat. Saporem salis habebat, albam lanuginem (liceat ita nominare) emittebat, vt magnes suos illos, quasi pilos quosdam. deteriæ huic lanugini succedebat paulo post alia similis. magnam vim purgatricem ille carbo habebat. donaui frustum illud D. Gergero, cum Cæsaris commissarius esset, præsidi hic Cameræ Austriacæ, ne putes aliquando, vt fieri solet, fossores ibi carbones ex lignis reliquisse, qui postea temporis progressu sale circumgelascente coniectus fuerit: (idem enim & ego suspicabar) affirmat mihi D. Morsten, montium illorum Magister, vir egregius, nunquam antehac vllis seculis quenquam

Wierus.

Auricula muris.

Carbo in frusto salis purgans.

In illos mõtes penetrasse, vbi tales carbones effodi solent: quia in massa salis abditi iacent. Massæ autem illæ sunt instar montium lapideorum solidæ: ex quibus illæ columnæ excinduntur, quas baluanos nominant (à simulacris, vt opinor aut statuis; sic enim Poloni εἴδωλα & Deastrorum imagines vocant) quæ extra Poloniam, ad vos etiam, quotannis exportantur. Hæc ideo tam copiose addidi, vt si uberrem introspicere; ab hoc ipso bono & humanissimo viro, quem nominaui, frustum aliquod talepetas. Bone DEVS, quam multa sunt in naturæ thesauris condita, ad quæ hebetata mentis nostræ acies penetrare nequit?

Cometa supra lunam. De Cometa quam multa, Aristotelis autoritatem secuti, blateramus passim; & tamen his diebus didici ex proximo, & qui hunc antecessit, & Aristotelem & qui eum sequuntur, longe à scopo aberrasse. Supra lunam fuit vterque: prior ille proprio motu ab occidente in orientem: hic contra signorum successionem, ab oriente in occidentem ferebatur. Si ex fumosis exhalationibus procreantur, quomodo illæ lunam superant, & cœlos penetrant? Si supra lunam generantur: quomodo verum illud erit, nihil ibi oriri, nihil interire? omnia esse æterna? & tamen hæc duo φαινόμενα, & sidus illud mirificum, quod *Sydus mirificum.* ante hos octo annos ostensum nobis ad Cassiopeam fuit; & orta fuerunt, cum antea nullis vnquam seculis visa fuissent, & interierunt: aut certe ex oculis nostris aliquo sublata sunt. Vbi antea in abysso thesaurorum DEI latuerunt? Non habeo quid dicam cum hæc considero, nisi illud? O excæcas hominum mentes, o pectora cæca: Qualib. in tenebris vitæ, quantisque periclis degimus hoc æui quodcunque est. Vratislauiensem me cum certo credas hæc ita se habere, vt affirmo; scias ἀποδεικτικῶς demonstratum esse à Corn. Gemma, à Mœstlino, & aliis: inprimis autem ab amicissimo meo & *Gemma. Mœstlinus. Hagecius.* doctissimo viro Doctore Taddeo Hagecio, minorem habuisse παράλλαξιν quam ipsa luna. Miseras mihi, cum in vicinia tua habitarem, accuratam tabulam de horologiis, à te elaboratam: si id fieri posse putas, & illa carere ad tempus potes, rogo te, vt mihi eam communices, simulque alia adiicias ad μαθημάτων pertinentia, quæ tu, dum his studiis incumberes, collegisti. Peucerum, quem *Peucerus Optica collegit.* te audisse puto, optica collegisse dicitur. is liber nunquam editus fuit, sed manu descriptus circumferebatur illis temporibus. Si enim habes, & mihi item communicabis pergratum facies. Si quid ego quoque habebo, quod vsui tuo seruire queat imperа amicitiæ nostræ inter. Feliciter vale, meque ama. Vratislau. 19. Ianuar. quo die lunæ eclipsis totalis, & ea quidem maxima conspicietur ab iis, quibus cœlum non ita nubibus obducetur, vt hic nobis anno 1581.

EPIST. XXIX.

IDEM EIDEM.

EXSPECTABAM literas tuas, plenas doctrinæ & obseruationum, tum eorum, quæ in maiori, tum quæ in minori hoc mundo contingere solent. Sed video te occupatiorem fuisse, quam vt nobis vacare potueris. Rogo te tamen, vt primum aliquid otii nactus eris, vt mihi mirabiles illas fulminis effectiones describas tum vnguenti illius, quo nares & tempora in peste illinebas, eiusque vsum & si quid huc pertinebit, amice mecum communices. Mitte mihi scriptorem illum de peste, quem laudabas, nomen mihi excidit. aueo etiam tuum iudicium cognoscere de Massaria *Massaria.* quem inuitus patior à mea bibliotheca abesse; ita mihi visus est elegans esse, & bene rem examinare. Sed hoc tamen ego ad meum iudicium non reuoco, ne forte abs te illud audiam, Ne sutor. si eum librum tuus librarius isthic habet, eme mihi quouis precio. animaduerto istum vestrum, quisquis est, bonos libros sæpe ad vos aduehere, quos hi nostri non apportant. Nisi tibi molestum est, mone me de nouis autoribus, quos post meum à vobis discessum, in elegantem illam, & sane exquisitam bibliothecam tuam intulisti. faciam ego idem, quum huc redibis. nihil te celabo, atque vtinam multa haberem, quæ tibi grata esse possint. De Parzo quoq; iudicium tuum ex- *Parzus.* pecto, tum de illo Porta: quem legendũ tibi *Porta.* dedi: inprimis autem de nugis illis meis. Vt ex responso tuo discam aliquid, rogo te, indica mihi quomodo fieri posse putes, vt vn- *Quomodo vnguenta intrent internas partes.* guenta in intimas corporis partes, ad loca affecta scilicet, penetrent, & morbum ibi oppugnent. Videntur esse ratione prædita, quæ intelligant latebras hostium, & recta illuc tendant; nihil in itinere immorentur, nihil de suis viribus deteri sibi patiantur. Certe pauxillum est id, quod cuti illinitur, & partim digitis vnguentium adhæret, partim à circumfuso aëre exiccatur antequam per tot anfractus in interiora perferatur. Vereor equidem, ne hoc quoque medicamenti genus simile sit amuletis; à vetularum superstitiosis persuasionibus natum. Idem propemudum quæri posse videa-

Catharctica. videatur, de toto etiam τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων genere, quæ certos humores spectare, & adoriri dicuntur qua obsecro, intelligentia id assequuntur? quomodo agunt? qua ratione hunc potius, quam illum humorem aggrediuntur, loco mouent, extrudunt denique, cæteris partibus parcendo? ne illa iudicio, & ratiocinatione non vulgari prædita sunt, siue in ventriculo consistant, & ad se noxia, quasi harpagonibus & vncis quibusdam, attrahant: siue illinc emissarios suos in hosticum ablegēt, qui cominus rem agant, & inimicos superent ac propulsent. *Puteanus.* Hac de re si ocium est, scribe mihi sententiam tuam. Vidi Puteanum, ni fallor, apud te, qui non in dissimili argumento versatur, & hunc, & si quem alium habes, siue etiam scriptas aliquas præceptorum tuorum lectiones, aut annotationes quorumcumque de hoc argumento, vt mihi mittas te rogo maiorem in modum. Poteris facere, commodo tuo, præsertim quum meos libros remittere lubebit. Nota mihi loca apud autores, quos me habere *Gallicus morbus antimonio curatus.* scis; in quibus hæc materia tractetur. Fuit hic nuper admodum Baro quidam Polonus, amicus meus, affirmat se veteri gallico morbo vexatum, nullo alio remedio, quam antimonio, curari potuisse. duos prope annos fuit liber & à morbo, & ab omnibus symptomatibus, nunc siue veteris morbi reliquiæ alicubi delituerunt, siue ex noua malitia, recruduit malum; & artus occupat, atque adeo coxendicū dolores sæuos infert. quid tu de antimonio dicis? & si reli- *Ioh. Bapt. Suffim.* quæ sunt; vbi tam diu latere tanti mali seminarium potuisse sine noxa existimas? Si habes Ioh. Bapt. Susium de peste adiunge quæso reliquis. De Massaria hæc ad me Crato. Non placet in Massaria quod suæ Allegrantiæ & Lucretiæ cassiam dedit. neque ego absque aloe & myrrha vlli in hoc morbo exhibere velim. Non enim exhaurimus putredinem pestilentem purgatione & missione sanguinis, etiam si materia minuatur, atque isto modo progressus putredinis impediatur. Sed vna vera & recta est curatio per antidota, quæ sudorem mouent & siccando putredinem inhibent. Hæc ille. Tu quid de his, & ad hæc? Vale, meque ama. Vratisl. 9. Augusti. Anno 1582.

EPIST. XXX.

IDEM EIDEM

GRATIAM habeo de accurata epistola tua, quæ mihi multis nominibus perquam gratia accidit. Libros non necesse fuit tam cito remittere. poteras eis vti arbitratu tuo; vt rebus aliis meis, si quarum tibi vsus venicr. Miror te tantum in rem herbariam studium conferre; non saneideo, quod non laudandam esse hanc diligentiam putem si non sit nimia; sed quod inutilem operam poni à multis videam in nouis herbis reperiendis; quarum vires ignorantur, neque sine longo tempore periculum fieri queat, ad quos potissimum morbos adhiberi rectè possint. Equidem id iis inuestigandis, quas veteres describunt & rustici plerumque atque anieulæ non raro feliciter ad morbos profligandos admouent, nullam esse nimiam diligentiam censeo. In cæteris, propemodum Mathematicis similes sunt Medici. Vtrique enim suam potius voluptatem, quam vtilitatem communem sequuntur; dum ea subtilius tractant, quæ non facile ad vsum reuocantur. Sed hic ridebis credo, & exclamabis illud; ne sutor vltra crepidam. fateor. Sed quid ad te dem statim abituro aurigæ nisi paginam his nugis compleam, non est in promptu. De fulminibus magna sunt, quæ scribis, & sane mihi multo terribiliora cometis ipsis videntur quorum ego euentus, & significationes nondum eos esse perspicio, qui in illo meo scripto confutantur. Vides proximè lucentem, non siccitates attulisse, sed nimiam humiditatem potius. Pestem si eius sobolem esse dices: quæram ex te, quo modo? ex aeris, in quis, putredine, aut potius ex putredine progenitis μάσμασι. Quid causæ est igitur, quod multis locis, vbi maiores fuerunt pluuiæ, & aeris intemperies, quam in Bohemia; nulla tamen adhuc pestilentia sæuit? Sed nolo hanc disputationem ingredi. Illud tantum dico, me prope in eam sententiam abisse, vt non in aerem, sed in contagium ex infectis corporib. pestis causam proximam referendam esse existimem. De quo si voles, alias verbosius conferemus: præsertim si tu contrariam tibi tutandam partem sumseris. De medicamentis vera sunt, quæ scribis: difficilis est quæstio, quæ causa fuit, vt ego eam ad te detulerim. Similium enim enodatio, à doctis & acutis, ac tui similibus quæri debet. De vnguentis, rectè accepisti sententiam meam; & tua responsio à mea opinione non est aliena, nimium his tribui vulgo & nimio etiam plus, quam vsus & ratio (duo veritatis inuestigandæ instrumenta) comprobant. Idem de amuletis & φίλτροις sentio: de quibus equidem perlibenter tuam sententiam audirem. Memini me aliquando Mercurialis, nisi fallor, ea de re ad te epistolam legere; sed

Herbarum studium.

Fulmina.

Cometam humiditatem attulisse.

Pestis causa proxima contagium.

Vng. nimium imbui.

Philtra.

Mercurialis.

exciditè memoria. Dum tu mihi, per ocium, aliquid de iis rebus scribis, rogo te, mone me de autore aliquo, in quo hæc pertractētur. De phlebotomia quæ scribis, si recte memini, & bene & cum ratione refutantur à Massaria. Non solum quid sit auticula, qua te notasse locum de morte Vesalii in Paræo scribis, non intelligo: sed frustra', ibi locum illum, quem index quoque libri prętermittit inquisiui, nec reperi. Sed vnde tu habes veram esse historiam? τὸ θεῖον Hippocratis aerem significare contendit Galenus, & eos reprehendit, qui aliud eo vocabulo notare illum voluisse videotur. quod hodie passim fit, in rebus & euentis mirificis quarum causæ euidentes & manifestæ, quũ non appareant, ad occultam & abditam illam primam atque vniuersalem causarum causam confugimus. Sicubi notasti τὸ θεῖον hoc, quod tu, cum aliis aliquibus, quorum tamen non memini, significare, ostende mihi locum. Vale meque ama. Vratisl. 21. Aug. Anno 1582.

Mors Vesalii.

τὸ θεῖον Hippoc. quid sit.

EPIST. XXXI.

IDEM EIDEM.

GRATIAM tibi habeo de docta tua epistola. Nunc vero inspectis tuis annotationibus non solum non dehortor, neque reprehendo studium tuum, sed vehementer laudandum esse censeo. & si qua ratione possem, currenti etiam calcar admouerem, atque acriter vrgerem, vt tam bonam, tam vtilem, tam iucundam Medicis operam naues, ac lucubrationem istam tuam ad exitum perducas. Næ tu aliam ingressus es viã, longe ab eorum instituto alienam quos ego improbabam, περὶ τοῦ θείου pergrata mihi fuit annotatio tua: tum de φίλτροις. de quib. quæ Mercurialis tui fuerit sententia, non memini.

Disceptationem tuam de καθαρτικοῖς auide exspecto. Nam de περὶ ἰδιώματι quidem probo sententiam tuam: nisi quod τὰ τῶν φύσει ὄντων ἀντιπαθείας καὶ ἰδίας τινὰς δυνάμεις, ἢ ἰδιοσυγκρασίας prorsus ne nihil esse fatear, vetant multa, quæ vsu comprobantur atque euincuntur. Nam vt multa alia prætereeam, quæ obsecro manifesta vis esse tanta in opio potest, vt hominem vel tantilla eius particula extinguat? quæ in nuce vomica, vt canibus necem afferat? ac, quod nuper in vxore mea experti sumus, præfocatione matricis grauiter laborante; quæ vis in castoreo est, vt epotum repente cruciatus omnes tollat, iactationes reprimat, matricẽ in sedem suam retrahat, ibique sistat; morbum denique omnem, cum acerbis, periculosisq; symptomatibus propellat? Cur alia medicamenta, in quibus eædem qualitates sunt, non idem profecerint, nisi vis illa à forma specifica extitit, quæ vel per συμπάθειαν vel ἀντιπάθειαν languenti præsentem & salutarem medicinam attulit? idque tam subito, vt merito τὴν τῶν μεγίστων θεῶν χεῖρα appelles. Opiũ, si manifesta vi agit, eaque frigida, quid est causæ, cur aqua & nix, aut potius glacies (quæ natura ipsa sunt summe frigida, ita quidem, vt nihil frigidius reperiri queat) non idẽ, multoque citius efficiat? certe si quis magnam amphoram aquæ glacie permistam bauriat (quod ego feci non raro) nihil, aut certe parum incommodi sentiat; nedum capitis vllum periculum adeat. Sic de nuce vomica dici possit, & de aliis. quamcumq; qualitatem illi tribuas, qua suas actiones exerit, dabo alia mixta eisdem qualitatib. prędita, in decupla δόσει; non tamen id, quod hæc perficient. Hic multa conquiri possent, quæ ad te scribenti nihil necesse est adferre (sunt enim tibi notiora, quam mihi) in quibus nemo occultam negate vim possit, nisi idem sensum ipsum vna neget. De quibus tamen tuam ego sententiam audire malo. Vesalius non fuit vnquam exul, neque illa, quam Paræus innuit, causa ei fuit peregrinationis ad Christi sepulchrum susceptæ, sed religiosum votum. Mortuus est febre ardenti in Zacyntho, cum iam reuerteretur. Quid dices de tuis carbonibus sub absinthio? quid de vnguento constellato? quid de mille aliis? vt de fabuloso illo lapide, quem Medicus quidã huius vrbis deierat reposuisse ossa luxata, & cõfracta sanasse Principi Bregensi: alii quoque idem affirmant. Tu quid credis? Rogo te, vt mihi scripta mea primo quoque tempore per fidum aliquem amicum, aut notum tibi hominem, remittas. est amicus quidam meus, qui eorum legendorum desiderio tenetur. Censuram tuam adde. Vale mi præstantissime amice, meque mutuo ama. Vratislau. 22. Septem. Anno 1582.

Idiosyncrasia nequaquam reiicienda.

Opium.

Nux vomica.

Castoreum.

Vires formæ specificæ.

Opium an frigidum.

Vis occulta.

Vesalii iter in Palæstinã non ob exsilium, sed religiosum votum.

Lapsis fabulosus reponens luxata.

EPIST. XXXII.

IDEM EIDEM

IGNOSCES mihi, pro humanitate tua, quod libellos tuos tamdiu mecum habui. Variis de causis tamdiu eos retinui: nunc remitto, & gratias ago. addidi quædam paucula D. Simonii, quæ, tuo commodo, remittere poteris. Cometica non merentur tantam laudem. multa erant, quæ reprehendere poteras & meliora reddere. verum tu nimis occupatus es melioribus

tibus studiis, & indulgens, ac minus quam opotreat, seuerus amicorum censor. Cætera in epistola tua valde me delectarunt : alios etiam quosdam doctos viros. Placuit inprimis quod de opio annotasti. Hoc etiam confirmat veterem opinionem meam: non esse temere vestris Medicis credendum, quantauis autoritate præditi sint. De fabuloso lapide Erastus ; cui non facile fidem derogo; dubitare videtur. Si tu ipse mirificam eius vim obseruasti, tum demum, vt credam, adduci me patiar ; etsi nulla ratio constat, vt ne de vnguento quidem illo constellato, vt quidam vocant; & de infinitis prope aliis admirandis medicamentorum effectionibus. Polanus commendatione tua mihi charus est, & erit posthac ; tum tua, tum fratris, tum sui ipsius causa adolescens est modestus, &, vt videtur, eruditus ; beneuolentia valde dignus. Ne inanem epistolam remittas, (etsi nunquam hoc facis) quæso ex te, num esse possit pestis sine febre; & an in peste, quæ febre careat, tum in ipsa pestilenti febre, initio, quum vires adhuc constant, sanguis mittendus sit. Nam viribus iam labefactatis nego prorsus mittendum esse. Pestem autem sine febre existere posse, autoritatibus & experientia euincere possum: ne rationes quidem accuratius cogitanti deesse queunt. sed ego te audire malo. Vale, meque, quod facere persuasum habeo, ama. Ex patria tua nobilissima, 26. Nouemb. Anno 1582.

Lapis fabulosus.

Vnguentum constellatũ.

Num pestis sine febre.

Num vena secanda.

EPIST. XXXIII.

IDEM EIDEM.

NON oblinione tui factum est ; quem profecto in oculis fero; quod responsum tamdiu extraxi. etsi non defuerunt occupationes quædam, & sunt etiamnum, quæ inuitum à litterarum tractatione, iam ab aliquo tempore abstrahunt; tamen hanc ego excusationem neque adferam, neque valere apud te volo. Negligentia igitur, (fatebor enim) & quædam ignauia, silentii tamen diuturni causam mihi attulit. Fieri fere sentio, in hac ingrauescente ætate mea, vt grauatim admodum scribam; & quũ nullum responsum tabellarius vrget, qui se iamiam abiturum denunciet ; perlibenter scriptionem procrastino. Ad te multa sunt, de quibus sæpe referre constitui, in medicis & philosophicis contemplationibus: quum & doctrina, & ingenio tuo plurimum delecter, atque etiam adiuuari me sentiam. Sed vides quanta sit, quam ætas mihi adfert pigritia. De solicitudine tua, quam à beneuolentia in nos proficisci sentio, & gratias ago; multum, atque adeo plurimum te amo. Filiola mea 46 die conualuit prorsus. hoc est febris eam illo die reliquit, nec postea rediit vnquam statim vt remedia omnia abiecimus, & naturæ, quæ morborum medicatrix est, totum opus permisimus ; non magnam de vita eius spem concipientes, indies rectius habuit, ac tandem plane restituta est. I nunc & Medicinam nobis salutarem esse contende. Pace mihi tua hoc dicere liceat; quod si lubet, & ocium est, refutes licet. esse quidem ad contemplationem ars vestra iucundissima etiam mihi videtur, sed non ita vtilis, nedum necessaria, vt vulgo habetur. Qui eam contemnunt populi præter cæteros, & firmiore sunt valetudine, & vitam longiorem viuunt. Exempla & vetera sunt in promptu, & recentia in oculis, si eos circumferas per terrarum orbem vniuersum. Quæ causa fortasse fuit Romanis, vt totius sexcentis annis, Medicis carere voluerint, quibus ciues valentissimi fuerunt. Hic tu, sat scio, malos Medicos, & abusum artis causabere : ego autem ipsam incertam esse, ac proinde periculosam, minusque necessariam contendo, etiam si ab optimis & scientissimis Medicis exerceatur. Quanta enim obsecro temperamentorum, & ἰδιοσυγκρασιῶν vanitas est in singulis hominibus, quin idem homo, ob perpetuum substantiæ suæ effluxum, vt sic dicam, quam singulis à seipso momentis dissidet, atque à priore constitutione sua discedit? Deinde materiæ medicæ; quo veluti instrumẽto quodã ad sanitatem scilicet procurandã vtimini; qui proprietates illas indiuiduales, vt vocant, plene perspectas habet ? Ac siquid etiam generatim, tum de naturis hominum, tum de pharmacis præcipitur, quis tam est felici ingenio, atque exquisito iudicio præditus, vt illa recte & ad amussim inter se aptare, atque accommodare queat ? Coniecturalis est ars vestra tota, & per mortes hominum, vt ille inquit, experimenta facit. Vide autem quanto cum periculo coniunctum sit, si quis coniecturis fretus incertis, vitam suam tam dubiæ aleæ subiiciat : præsertim cum indies animaduertamus, magnos illos morbos, apoplexiam, epilepsiam, hydropem, articulorum morbos, nephritin, alios etiam, nunquam à Medicis percurari. nam si curantur aliquando, id certe non fit Medicorum opera. Multos enim reperias, qui eam ne expetant quidem, quod inutilem esse videant. Finem faciam, si prius hoc vnum ad-

Morbus sine medicina curatus.

Populi carentes Medicis firmissima valetudine.

Romani sine Medicis.

Materia Medica ignota.

Ars tota coniecturalis.

Morbi incurabiles.

didero, quod ipsum fortasse in Plinio est argumentum. Omnis morbus vel est lethalis, vel curabilis. Vtrum vis capias, non esse necessariam medicinam concludes, imo prorsus inutilem. Nam qui natura lethalis est, nulla arte curari poterit. qui vicissim curabilis, non requiret Medici operam. Scio quid hic responderi possit, de mediis. quod in prædestinationis quoq; controuersia adferri solet, sed illa videntur esse κηροφύγια. Nam, ne quid aliud regeram, quid dicas de iis locis, in quibus nec Medici, nec media vlla alia ad manum sunt? erunt ne morbi omnes vel curabiles, vel lethales? necesse est enim vt vel in sanitatem omnes, vel in mortem desinant. Si dices, nullam esse gentem tam incultam, quæ remediis quibusdã suis non vtatur: hinc quoque id, quod volo efficiam; non esse illam, quæ vestris libris continetur medicinam, ideoq; nõ necessariam. sed longius, quam constitueram prouectus sum. Credo me alias quoque in hanc ad te sententiam scripsisse aliquid, vt acumen tuum excitarem, & robur virium tuarum irritarem, vt hos, quibus ars tua oppugnatur arietes repelleres. Venio ad quæstionem tuam, in qua equidem tuam audire, eiq; subscribere, sententiam malo, cuius acrimoniã iudicii, & doctrinam, atque diligentiam ni-

De pestis præseruatione. hil pene fugit. Quibus rationibus adducti Medici præceptum Gal. ad pestis præseruationem, & curationem transferant, non video: nisi forte eo respiciunt, quod in tam acuto, & pernicioso morbo non satis relinquitur temporis ad contrahendũ quasi habitum quendam ab antidotis impressum, quo tanto resisti veneno possit. Itaque mutanda sæpe pharmaca censent, vt nouis semper subsidiis cordis vires tueantur, quum nõ tantum in vno aliquo antidoto præsidii positum esse existiment, quantum satis sit ad tam potentis hostis copias debellandas. Illam ego causam, quam vulgo adferri video, ne scilicet natura assuescat, &c. nullam esse

Mithridates puto. exemplum quoque de Mithridate inter ea repono, quæ veteres satis reliquerunt, in quibus ἐπέχω, donec nostra experientia fidem eorum faciat. Scio enim multa pro indubitatis circumferri, quę sunt fabulis inaniora. Sed hæc, vt dixi, tuo iudicio permitto, & rogo maiorem in modum, quod ante hac quoque feci (si recti memini) vt mihi quum otium erit, certis quibusdam capitib. comprehensam pharmaca miscendi doctri-

Compositio medicamentorum difficilima. nam describas. Nam ea pars medicinæ nescio quo modo mihi omnium videtur esse difficillima. Doses, quas vocatis, etiam, vnde sumendæ sine errore possint; tum quos in primis scriptores, qui hanc artem perfecti sint probes, non grauate mihi indices. Quos à me libros petiisti Erasti, crede mihi, non posse hic reperiri, nisi me ii fallũt, quorum opera vsus sum. Vidistine Mercenarii

Mercenarius in Erastum. philosophi Patauini librum contra Erastum de putredine? quo de argumento scripsit magnum opus contra eundem Erastum Simonius. Sed nondum in lucem emittit Ingolstadiensis typographus, ex eo, cum hic esset, ego raptim aliqua decerpsi, quæ tibi legenda mitto: vna cum Cratonis quibusdam, & eiusdem Simonii paradoxorum capitibus, & si quid aliud ad manum habebo. de quibus tuum mihi postea iudicium patefacies, & hæc mihi remittes. Nunc, si nondum vidisti, ecce tibi Fernelii consilia, quæ attigi tantum, nun perlegi, vna cum Donzellino. O quam ieiuna Ferneliana mihi vi-

Fernelii & Montani consilia. sa sunt, quum Montani consilia aspicio. Si

Trincauella. Trincauella prodibit, qui nunc sub prælo gemit, non dubito, quin absolutiora omnia habituri sumus. quãuis vides, credo, meam audaciam, & illud fortasse tacite occinis, Ne sutor. Rogo te, quum hæc mihi remittes, aut etiam antequam remittas, si adhuc carere

Algebra Peuceri. potes Peuceri algebra manuscripta, quam hic diu habui, nec describi potuit, adhuc mihi mittas, vna cum Mercurialis de compositione medicamentorum, aut quem maxime ex tuorum præceptorum dictatis probas; tum si quid vel manuscriptum, vel impressum Paterni de humorum purgatione habes.

Nescio an tibi vnquam de colico meo dolore scripserim. Intra hoc biennium quater iam me male accepit. rogo te si quid habes. quod propria experientia comprobaueris contra hunc morbum, vt mecum communicare non graue sit. Quæro ex te, vtrum fe-

Problemata medica tria de peste. bris superueniens acutis morbis, vt pesti, sit morbus, an symptoma. II. Vtrum pestis absque febri existere possit. Nam quum sani homines, nullo vllius caloris sensu percepto repente exanimati concidunt in ipsis compitis (quod fieri solet in pestilenti aeris constitutione) non video, quomodo febri laborasse dici queant. III. Vtrum in omni peste aerẽ infici necessarium sit. Opera Fernelii omnia recuduntur Parisiis, cum multarum rerum appendice, & 400. minimum consiliis Medicis. Vallesius quoque quem Crato emisit, suum opus multis partibus auctum Plantino excudendum misit. Vale feliciter, & rescribe ταῦτα περὶ πάντων. Bressæ, 19. Iunii, anno 1583.

EPIST.

EPIST. XXXIV.

IDEM EIDEM.

DOLEO tam esse me parum fortunatum, vt intempestiua fuerint mea munuscula.quæ tamen tibi grata accidisse,gratissimum est. De seminibus magnam humanitati tuæ gratiam habemus. nihil est, quo vos remunerari hoc tempore queamus. Sententia tua de fistula illa hæmorrhoidali plane cum mea congruit, vt ex epistola mea colligere potuisti : quam ego nunc firmius teneo, quum abs te, doctissimo viro, confirmari eam,& bonis constabiliri rationibus videam. Si vnum diem antevertisset epistola tua, poteram tibi maius frustum ex eo pisce mittere, quem petebas. hic quod ego sciam, nunquam his quinque annis, quibus hic viuo, huius generis piscis venum expositus fuit in piscario foro. In destillationibus capitis, tum tussi coniunctis,probasne vinum & laconicum, vel balneum in labro, sine sudatorio? Sin, vt puto, improbas,causas mihi explica breuiter sententiæ tuæ. Gratias tibi ago de consilio; quo tamen vti non licet, nisi puellam enecare cogendo vellemus quæ alioquin iam, quod non siccis oculis scribo, ita est diuturno hoc morbo afflicta,& debilitata,vt nihil pene causæ videam, quamobrem bonum eius exitum sperare debeam. emaciata est mirifice, nihil sanguinis in facie apparet, ac ne in labellis quidem viuidus ille, & roseus color amplius visitur. nihil remittit rigor, ardor etiamnum quotidie misellum corpus excoquit. Cibum non appetit, nisi noxium; non alium potum in os sibi ingeri patitur, quam cereuisiam secundariam, 22. iam diem sic affligitur. D. Crato suadet, vt mane aquæ cuscutæ duo aut tria cochlearia ei iniciamus. Verum hoc quoque inane studium nostrum erit, sat scio. Experiar tamen cras, Deo dante, etsi scribunt vestri, nisi fallor, calidam & siccam eius plantæ vim esse, & hæc puella satis per se exsiccatur,& vritur à perniciosa illa flamma, quæ ipsas iam medullas est. O quam timeo, ne morbus hic in hydropen desinat,quam non ita multo post mors excipiat. Quæ carpis & arteriis manuum alligantur nescio an id præstare possint, vt incendium, quo epar, & interiora absumuntur, exstinguere queant. Vt primum nactus ero Fernelii consilia,& si quæ sunt alia genera eiusdem, quæ tibi grata fore intelligam, propere ad te volabunt. Amandus nullam mihi disputationem ostendit, quod obliuione factum puto. Libenter equidem legissem nihil enim est mihi optatius, quam vt noui semper aliquid, quod doctum sit, videre & examinare possim. hæc mea est voluptas, hæ delitiæ, quibus lauta amicorum conuiuia,& à multis expetitas magnatum familiaritates (quas ego cupidissime fugere soleo) longissime postpono. Si est adhuc ad manum, mitte rogo. oportet enim esse aliquid, quod tibi non displiceat, cuius ego doctrinam,& acumen magni facio. Vale feliciter, meque amare perge,& amicos tuos & meos saluta. Breslæ, 1. Martii anno, 1583.

In catarrho num vinum & balnea prosint.

Aqua cuscutæ.

An quæ alligantur carpo cor iuuent, & epar.

EPIST. XXXV.

IDEM LAVRENTIO SCHOLZIO *Medico.*

PERGRATÆ mihi literæ tuæ acciderunt, ab optatissimo homine allatæ, cui propemodum plus debeo, quam tibi. Nam, vt tu ipse significas, nisi ille magnopere vrsisset, ne scripturus quidem ad me fueras. Sed vt vt est, gratiam tibi habeo. Probo consilium tuum, quod propius ad nos accesseris. Id, & tua causa,& mea, lætor te fecisse: tua ob easdem, quas attigisti causas;mea vero, quod te in hac vicinia longe mei magis fore memorem confido, quam in illis locis fueris, ex quibus isthuc commigrasti. Gratias tibi ago de communicatis duobus tuis experimentis. Etsi non totam mihi rem explicasti. De Aetite lapide sic opinantur mulieres, & ego in primo prioris vxoris meæ partu, qui & difficillimus & periculosissimus fuit, persuaderi mihi passus fui, vt vtriq; eius femori alligandū curarem, alter etiam grauidus erat, hoc est, inclusum in se alium lapillū habebat. Id quod ex strepitu, quē manu tremula agitatus edebat, satis perspiciebatur. Atq; hoc quidē genus altero illo longe efficacius esse prædicant. Quid quæris? partus feliciter processit, idque exigua mora interposita. Neque id tamen ego lapidi potius, quam aliis medicamentis, quæ multa ab obstetricibus & circumcursantibus fœminis adhibebantur, tribuendum censeo. adde quod tempus iam aderat, quo etiam nullo apposito remedio, natura infantem extrusisset. Equidem non magnam huiusmodi medicinis fidem adiungere soleo, multis de causis; tum experientia etiam ipsa adductus, etsi non nescio eos quoque, qui plenam huius generis remediis fidem habent, eandem experientiam iactitare, quibus ego idem, quod astrologis, respondeo. Si ab experientia testimonium sit petendum, causa eos cadere. Vni enim alicui experimento, quod

Aetites lapis.

Experimentum fallax.

ex illorum ſententia forte ceſſit, mille alia opponere poſſum, in quibus ſpe inani, nullo fructu conſequente, ſuperſtitioſuli homines eluduntur. *Cor leporis.* De corde leporis idem fere indico, quod de multis, quę ab occulta proprietate mirabilia quædam in certis morbis efficere paſſim affirmantur; quæ ipſa quoq; ſi quis diligenter obſeruet, maiore ex parte, commentitia eſſe experietur. Quod a. addis de numero ternario, ſi quid effectum eſt, id equidem nulli numero, ſed potius aliis illis, quib. præparaſſe te ſcribis, tribuendũ cẽſeo. *Numerorũ nulla eſt efficacia.* Quid obſecro, in numeris viriũ ineſſe poſſit per ſe, quod efficacitatem habeat? ortum id eſt totum ex Pythagorica illa ſuperſtitione, & ad noſtram vſq; ætatem propagatum. Sed de his malo tamen tuam ſententiam audire, præſertim ſi bonis & firmis eſt rationib. munita, ex Philoſophiæ & Medicinæ fontibus deriuatis. *Baſſianus Landus.* Baſſiani Landi lectiones in Aphoriſmos Hippocratis ſi accepiſti a medico illo, cuius mihi literas oſtendiſti, rogo, vt eas mecum communicare ne graueris. Quod ſi nõdum accepiſti, da operam rogo, vt quam primum tibi mittantur. Crede mihi nihil illo homine fuit in Italia elegantius, ſiue methodum, ſiue doctrinam ipſam ſpectes, non te huius laboris pœnitebit. Cupio videre tuum Arantium de vulnerib. capitis, aut quicquid eius habes, præter illum aureolum libellum, quem edidiſti. *Arantius.* Item pergratum mihi feceris, ſi mihi adhuc inſpiciendi dabis Capiuaccii de venenis, & putredine ſcriptum. *Capiuaccius.* Vellem etiam ſcire, quomodo vnguenta exterius illita, poſſint penetrare ad partes eas affectas intimas per tot ambages, & anfractus. Si quid habes vel ſcriptum, vel impreſſum in hac materia, rogo vt mittas, mihi magnum reſtat dubium. Si quam quoque nactus es ab amicis tuis, pulchra de re aliqua, vel ad Philoſophiam, vel medicinam pertinente, diſceptationem, rogo mecum vt eam communicare ne grauere. Scio vndique multa ad te mitti, quæ quum nobiſcum eſſes, humaniter mihi oſtendebas. Non dubito doctorem Monauium etiam ex aula ſępe ad te ſcribere ſolitum, & talia multa ad iudicium tuum referre. Hoc nihil facere gratius potes. Ego viciſſim, ſi quid cauſa tua poſſum, amico & beneuolo animo atq; impigre faciam. Vale meque ama, & domino Bucholzero plurimam ſalutem dicito. Ex tua nobiliſſima & elegantiſſima patria 24. Iulii, Anno Milleſimo, quingenteſimo octouageſimo tertio.

EPIST. XXXVI.

IDEM D. PETRO MONAVIO, *Medico Cæſareo. S.*

DE Etymologiis ſumma inter nos eſt cõſenſio, & erit in aliis quæſtionib. omnibus. Facio enim tuam iſtam elegantem doctrinam, iudiciiq; acrimoniam plurimi. De aqua non fontana generatim. Verum de mea hac puteana, quæ ſiui; quam non ſentio eſſe, vt tu ſuſpicaris, frigidam; neque puto vlla metalla alluere, ſed, ni fallor, ex Olaua percolari. non enim longe abeſt, & probabile eſt terram madefieri, ac, ſpongiæ inſtar, abſorbere aquam; quæ, effoſſo puteo, confluat in ſcrobem, vt ſic dicam. Quod de manibus frigore rubentibus attuliſti, neſcio an propoſitę rei conueniat. Caro enim mortua calore caret, interno illo; qui efficit, vt viua manus ruborem contrahat, dum frigus inimicum natura, contractis virib. magno impetu, propellere conatur. *Herba ſanguinem euacuans fabuloſa.* Etſi memini quid Galen. de herba, ſanguinem ex abiecto forte in gramen carnis fruſto eliciente fabuletur. Verum hæ, vt dixi, fabulæ ab omnibus ætatibus exſibilatæ ſunt. Legi etiam in Medico illo Indico Monarde (ſi recte nomen teneo) de Indo quodã, qui pharmaco (quod ille tamen nominare nõ poteſt) ſanguinem vacuauerit. De vxore magnas ago gratias. Experti antea ſumus omnia, quæ narras. *Indicia conceptionis.* Illud etiam auſus ſum imperare, vt clauſo ore, cohibitoq; ſpiritu quam diutiſſime experiretur, num motus conſequeretur. Fruſtra fuit hoc, & alia quædam. Illa quæ tu commemoras abſunt omnia. Nam nec dolorem vllum ſentit, & vbera indurantur, & vterus intumeſcit, neque deſcendit, neque quicquã in vllum latus voluitur. Nam ego quoque ſuſpicabar molam eſſe; Verum indicio hos hoc metu liberant. Itaque perſuaſum mihi habeo, motus illos, quos ante menſem ſe percepiſſe dicit, non fuiſſe veros, ſed ſuſpiciones tantummodo, & fortaſſe etiam ventoſitates, vt veſtri practici vocant. Nam à cohibitis γυναικείων hic quartus menſis eſt, & non ante quintum menſem ante hac ſolita fuit motum embryonis ſentire. Vale 10. Decemb. Anno 1579.

EPIST. XXXVII.

MAGNIFICO DN. ANDREÆ DVdith ab Horckowiza, &c. D. Petrus Monauius, Medicus Cæſareus. *S. D.*

DE aquis ſententiam meam, hoc eſt, à me ex probatis Autoribus, adeoq; è rei

Bacius Medicus. rei natura, vt arbitror, deductam, tibi placecere lætor Bacii & Modii libellos, quorum meministi, non legi, ac ne vidi quidem. *Cardanus.* Cardanus integrum de hoc argumento commentarium conscripsit, in quo mire varius est, vt solet. Vult omnibus pene morbis aquam mederi, tam frigidis quam calidis: & nescio quibus non modo simplicem esse affirmat compositionis mixtionisve expertem. Est vbi plane opposita ei tribuit. Interim tamen hinc inde multa vtilia admiscet: & quidem à se peculiariter obseruata. Quod Camarinam attinet, caue ita dictum accipias quasi ego laborem vllū aut molestiam tui causa suscipiendam defugiam. Non enim eo animo immotam esse volui: sed potius, quod temporis breuitas, qua tum constringebar longiorem disputationem de re nō omnium expeditissima haud ferret. Hæc tamen responsionis ad quęstiones illas meæ summa esto: Aliter de his controuerti posse Philosophice; aliter vero Medice. Philosophus enim seu Physicus exquisita ratione ista diiudicat, καὶ ἐν καθόλῳ, Medicus contra, vt in scholis loquuntur, artifex sensatus & cum circa singularia operario eius tota versetur, sensu potius, quam ratione nititur ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον. *Humores seorsum putrescere, medice non philosophice.* Vnde multa absurda videri possunt Physico κατὰ τὸ τοῦ λόγου ἀκριβὲς quæ quo ad sensum vera esse Medico comprobantur. Ex quo fundamento mihi dissoluenda videtur operata illa cōtrouersia; quomodo particulares humores, bilis v.g. aut pituita accendi, aut putrefieri possint seorsim; vt non tota simul massa sanguinis accendatur, vel putrefiat. Intelligis nunc credo quæ subnectenda forent, reliqua. Bene vale.

EPIST. XXXVIII.

MAGNIFICVS DN. ANDREAS DVDITHIVS, *Petro Monauio Medico Cæsareo, S.*

Refer. vide infra Epist. 101. NIsi me acumen & doctrina tua, quam ad quæstionum explicatione adferre soles, mirifice delectaret, non essem tibi tam sæpe molestus in hoc genere. Accedit quoque vtilitas, non vniusmodi. Nam & doces, & excitas, & materiam ad cogitandum subdicis. Quærebam nuper ex te de amuletis & philtris; Autorem etiam aliquem, vt mihi nominares, rogabam, qui de hoc argumento aliquid docuisset. Auide responsum expecto, quod iam paratum esse, non dubito, 1. *Num perspicillorum vsus oculorū aciem hebetet.* nisi te grauiores occupationes auocarunt. Adiiciam duo alia, si pateris, de quibus sententiam tuam exquiro; ac, nisi memoria me fallit, antea quoque de iis te consului. Cupio scire, num perspicillorum, aut ocularium vsus conseruet, aut oculorum aciem hebetet. Ratio dubitationis est; quia vulgo sic putatur, si quis semel eis assuescat, ita oculos de prauari, vt non, nisi hoc adiumento, officiū postea facere possent. Vere tibi dico; non possum videre quid verum sit, quid probabile. In multam noctem de veteri mea consuetudine, lucubrare soleo: ad multam aliquot horarum continentemque lectionem caligant aliquando oculi, præsertim si in minutiores characteres incido. Vellem eis laborantibus subuenire, nisi plus inesse in remedio, quam malo ipso, periculi suspicarer. Exime mihi hunc scrupulum. Si notior nobis esset visionis ratio tota, ac non in cortice hæreremus: vt solemus in aliis quoque naturæ arcanis; sed ad nucleum ipsum penetraremus, ac τὸ διότι peruideremus, nō ita dubitaremus. Si tibi digna inquisitione res videtur, & cum Domino Doctore Rungio, qui de visus symptomatis multa contemplatus est, philosophari lubet; gratum mihi erit vtriusque sententiam cognoscere. Alterum hoc est; Qui fiat, vt simulac caseum, mel, aquam, & liquores alios deglutimus, 11. *Cur post caseum aut liquores deglutitos non statim exscreamus.* statim exsceramus, & multum sputum eiicimus. Hoc autem fit tam subito, vt tum descendere tam subito siue ex capite, siue aliunde in os nequeat. Nec ibi quidem generari ita repente potest. Vbi hæret? Et tota ne illa massa vno loco an in diuersis agglutinata est? quomodo tam facile in vnum locum coit, vt confertim expellatur? De melle, & liquoribus fortasse non ita difficilior responsio fuerit; sed de caseo, minus me expedio. Vnde quæso, in eo est attractrix illa, vt sic dicam, & congregatrix harum partium dissipatarum vis; aut, si alicubi hęret, vnde includendi facultatem nactus est? ne de veteri excipias, qui calidior est, recens quoque id efficit. Vale. 29. Septemb. Anno 1581.

EPIST. XXXIX.

IDEM EIDEM.

DE Stibii præparatione facias quod in- *Antimonii vsus.* peras. Sed longum iter in Daciam est, nec satis scio, an adhuc in viuis sit Stibiophagus ille. si vera sunt, quæ ab iis memorantur, qui perniciosum stibii vsum affirmant, iamdiu illum interiisse oportuit. Negant enim vitales esse eos, qui hoc pharmacum sumunt, vtut bene illis initio cedat & à morbis subleuari videantur. Quæ ad Caroli nostri quæstiones respondebis, legam perlibenter. Mittet aliquid Marcelli ad te, oppositum eleganti & doctæ il-

Marcelli paradoxon oleum esse calidum & siccum.

li epistolæ tuæ. Obiter legebam in eius scripto nonnulla de Oleo. Nam reliqua non fuit otium excutere. Nihil dici posse absurdius puto, quam olea esse calida & sicca. Vsus contrarium certe indicat. Atque vt à corporibus nostris discedam, vel ocreæ induratæ, & exiccatæ, & vires item siccitate contracti, si periculum faciat, errorem ei eripient. Verum hæc vestratia sunt, & altius otium ad refutationem postulant. Si respondere lubet, multam disputandi materiam habes. Nulla exercitatio fructuosior „ esse possit, neque sane optabilior. Nosti A„ ristotelem etiam male Philosophantibus gratiam habendam esse dicere, quod causam afferant vera inueniendi. Quod tamen ego minime ad Marcellum, hominem acutum pertinere volo, qui tametsi non semper scopum attingit (homo enim est) multa tamen sæpe affert, quæ minime contemnenda esse videantur. Et quid est, obsecro in tota Philosophia, quid item in arte vestra adeo firmum, quod ab hominibus acutis infirmari nequeat. Remoue paulisper antiquitatis præiudicium, & res non ex authoritate veterum; sed ex veritate, & euentu æstima, intelliges magno conatu, atque vnanimi assensione, magnas nugas nobis obtrusas esse. Non libet exempla congerere, quæ tibi homini docto & eleganti ignota non esse possunt. Sed hæc non sunt huius loci. Vale. Pascouii 24. Ianuarii, Anno 79.

Nihil in Medicina atque Philosophia adeo firmũ, quod infringi nõ possit.

EPIST. XL.

IDEM EIDEM.

AMVLETA tua valde expecto. Scio enim te non vulgari modo res tractare, neque ἐπιπολαιότερον sicco pede transcurrere, sed εἰς βάθος, vt sic dicam, descendere: Quo sum tuarum lucubrationum semper cupidior. Sed memini te scribere, ocium tibi ad eam quæstionem excutiendam, & sane etiam libros, quibus opus est. Quare duo ad eam rem, te comparas, en adfero tibi aliud argumentum, si forte magis in promptu habes, quod respondeas. Meditata tibi hæc iampridem esse, quæ huc pertinebunt, vel illinc suspicor, quod memini, nescio an non de hac ipsa re, certe non valde dissimili, tecum Erasto, tum nobiscũ adhuc viueres, per litteras contulisse. Sed venio ad rem. Magnam mihi semper dubitationem attulit, tota illa de medicamentis quæstio, qua vi & quomodo agant, an ad se humores trahant, an pellant, an naturam tantum occulta aliqua, aut manifesta vi proritent ad id excernendum, quod molestia afficit. an sine

Medicamenta qua vi, & quomodo agant.

delectu bona, atque innocua cum noxiis exturbent. Est in Erasti aureolo illo libello hęc quæstio omnis excussa quidem, sed ego tua legere gestio, methodo atque ordine meliore digesta, ipsius Erasti sententiam vel explicantia, vel confirmãtia, vel etiam si ita lubet, confutantia. Vide quanti te faciam? facio equidem id magno merito tuo. Ista præterea mihi examina, An in medicamentis circa formam, materiam, & qualitates sit proportio, à qua vis eius proficiscatur? Et quid sit illa, num ex genere τῶν καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός. An illam proportionem, δύναμιν, & qualitates sit magna differentia, & quæ sit illa. An proprietas medicamenti, quo dicitur huic vel membro conuenire, vt sunt κεφαλικὰ, νεφριτικὰ, στομαχικὰ, &c. an sit ipsa ἀναλογία formæ, materiæ, & qualitatum. An in materia tenui, vis aut qualitas maior, quam in crassa. Cur quædam recisa à sua sede, & emortua agant non minus quam si viua sint, aut etiam magis, præsertim longo tempore asseruata. Vbi vis illa hæret, quum iam in illis forma mixti videatur interiisse. Quomodo medicamenta extrinseca agant, an calor cutis actuet ea, & quomodo, & an actio fiat à forma illi medicamenti cadanerosa, vt sic dicam, mediante spirituosa aliqua substantia. An in odoriferis substantia aliqua agat, an accidens, & φιλαὶ illæ ποιότητες, & num habeant suum certum & spirituosum vehiculum, an vero commune, aerem externum. An causa motus in actione medicamẽti sit forma, an materia, quæ per se non videtur actuosa, an forma simul & materia compositi. sed hic videndum, num recisę herbæ, radices lapides, &c. quæ nouã formam & materiam alius generis acquirere videntur, easdem qualitates habeant, quas prius, quam abscinderentur, & quare easdem, cum iam forma prior, à qua actio, abierit; sin diuersas, vnde eas acquirat; An formæ motu, & lumine cœli excitentur, aut introducãtur in materiam, an diuinitus demittantur immediate ab illa Cholcodea Accidentium, vel potius formarum omnium datore Deo. Vnguentorum vis quomodo penetret in intimas loci affecti partes, per tot anfractus. Non enim videtur verisimile vires eius non euanescere antequã altius descendant; præsertim cum non multum eius in cutem effundatur, nec diu admodum digitis imprimatur, & maximam partem vnguenti digiti & aeris caliditas absumant; tum loca per quę transit, suum quoque quasi vectigal exigunt, neque totum ad destinatum locum peruenire patiantur. Adde quod, vt Erast. quoque alicubi de καθαρτικῶν scribit, intelligentis naturæ est, nũ ὀλίγα, ad certam aliquam, eamque in-

An in medicamentis circa formã, materiamq; qualitates sit proportio.

Problemata quædam de qualitate & actione medicamentorũ.

Vnguentorum penetratio.

que intimam corporis partem pergere atque in via alibi subsistere ad Medici arbitrium, atque imperium. Hæc & quæ huc pertinent alia capita, vt mihi, more tuo, eleganter, docte, acute, copiose, perspicue explices per ocium, valde te per amicitiam nostram, iterum atque iterum rogo. Non sunt ista, vt mihi quidem videtur, leuia, sed eiusmodi tamen quæ tu, si ingenium illud tuum eleganti doctrina perpolitum intenderis, vnus omnium optime dissoluere poteris. Vale, Vratisl. 6. August. Anno 82.

EPIST. XLI.

IDEM EIDEM.

Serius fortasse, quam par sit, humanissimis literis tuis persoluo. Multæ sunt causæ, quarum commemoratione nolo te obruere. Inualetudo etiam mea pigriorem me reddidit. Quos ego colicos esse dolores putabam, metuo ne nephritici sint, aut coniunctis viribus me affligant. superioribus certe diebus, quibus N. N. in vestrum ordinem Æsculapius noster cooptauit, minutulum lapillum cum lotio excreui, sine dolore tamen, magnitudine dimidii seminis Cannabis, cuius pars vna eoncaua est, & alba, altera conuexa, nigricante colore, ad cœruleū declinante, glabra, diceres semen Cannabis diuisum. Antecesserat δυσουρία, & dolores sub vmbilico, è regione vesicæ, vt existimarem flatus inclusos vrinam intercipere, & partes illas distendere, atque ita cruciatum adferre. Vno die & nocte ad minimum septuagies matulam sumsi, semper aliquid, etsi parum admodum, excernens, nulla arenula in vitro, nulla calculi alia signa (si quæ tamen sunt) propter aliquanto turbatam vrinam, vt cruditatem indicaret. Eadem fuit quæ mea, Medicorum aliquot N. N. promotorum (quos conuiuio exceperam) de hoc meo morbo sententia. Sed altera ab eo dies & illorum, & meam coniecturam fefellit. Ab eo tempore nihil sensi. Etsi ita difficile, vt ἀδύνατον prope esse censeam, pronunciare num hoc sit maioris alicuius lapidis in vesica vel ipsis renibus hærentis, & adhuc fixi fragmentum; tamen rogo te, vt coniecturam tuam mihi significes, magnum est ingenii tui acumen, & facile tu quo alii nequeunt penetrare queas mihi certe ἀπόσπασμα quasi quoddam videtur fuisse à maiore aliqua mole, quod mihi illa cauitas indicat. Quid si etiam illa parte caua renum carni adhæsit? & totum illud postea auulsum est, vtinam id sit. Sed obsecro te, es ne & tu in eorum hæresi qui medicamentis intra corpus asserunt concretos iam lapides atteri atque adeo confringi posse; mihi quidem id non sit verisimile. Quod tamen si tu affirmabis non facile à tua sententia discedam, quem scio nihil temere affirmare. Si quid habes, quod vel prohibere maiorem huius materiæ aggestionem queat, vel præsentem morbum dispellere, rogo te, ne me id celare velis. De meo potu placet mihi sententia tua, à quo non discedam, nec possum. Rationem autem aquæ huius nostratis ad meliorem temperiem coctione reducendi, vt me doceas, humanitatis tuæ erit. Vale Breslæ 20. Nouemb. Anno 84.

[*Num lapis medicamentis confringi possit.*]

EPIST. XLII.

IDEM EIDEM.

De dentibus nihil habeo, quod respondeam amplius, nisi illud quærere velim, quid fuisse tandem putes id, quod nuper scribebam, si neruulus non fuit meus ille fuit dens, quem ob maximos cruciatus extrahi deinde dissecari iussi, vt inspicerem, num aliquid in eius substantia reperiri posset. Nam erant & inter Chirurgos, qui delerarent vermes in eo latere. Vermem equidem nullum vidi, verum tenuem quādam, vt ita dicam, carunculam, pili instar nigricantem; quæ à summo ad imam radicem dentis desinebat, eam cultello eradebam. Fieri posse existimo, vt ex aquis fortibus & oleo victrioli, quod infundebam foramini ex stulturum consilio, dens diffissus fuerit, vt materia illa sensim delapsa, carunculæ, quam dixi aut neruuli similem speciem dēderit. Sed hæc leuia sunt, nec satis digna esse videntur, de quib. tot inter nos verba commutemus. Quæ de Stibio & prioribus, & his litteris memorias, vera esse non dubito. Legi quæ Greuinus de eo docte scribit, quæ item Stenglius. Non desino tamen mirari, quæ Matthiolus & Gesnerus, & Andernacus, (vt alios quosdam præteream) tam magnifice de viribus eius iactitant. Nescio an nuper tibi significauerim de nobili quodam viro, qui mihi 18. annos operam nauauit. Is multis & grauioribus morbis conflictatus fuit, per sex, & amplius annos. Scabie perpetua, sicca illa quæ perpetuo prurītu vexat, mirum in modū vexabatur dies ac noctes. Somnum capere non poterat, cibum respuebat, vertigine tentabatur identidem. Cracouienses quidam Medici, aliquot annis hominem variis medicamentis (alioqui macrum & siccum, & Melancholicum) excarnificauerunt. Fuit qui in sarsam parillā,

[*Caruncula quadam fibrosa in medulla dentis reperta.*]

[*De Stibio scripsere, Greuinus, Stenglius, Matthiolus, Gesnerus & Andernacus.*]

[*In scabie antiqua reliquis nihil est ferendo quidam Antimonio curatus.*]

deinde Cynæ radicem, alias Guaiacum præbeter; denique hydrargyro vnctus fuit, sed hæc frustra omnia, non potuit morbus his armis propulsari. Tandem consilio Itali euiusdam Iohannis Pedemontani, qui tum in Daciaei, qui nunc Polonorum Rex est, ministrabat, ad Antimonii 4. grana deuentum est. Quid multa? morbus tam diuturnus, iã pertinax, paucis mensibus depulsus est. Iam sex anni abierunt. Etiam nunc bene habet. Addam hoc quoq; quod mihi mirum magis videtur, is, quem dixi Pedemontanus, iam à 15 annis, singulis fere mensibus 10. 12. 14. eum lubet, & necesse esse putat, grana ebibit. Morbosum se antea fuisse ait; post vsum Stibii recte semper valuisse. Itaq; magis vt imminentibus morbis obuiam eat, quam vt præsentem aliquem euret, Stibio se tam frequenter vti affirmat. Hæc ideo addere libuit, vt videas, quæ quidem de Paracelsicis remediis dicunt non in omnibus corporib. euenire. Etsi μία χελιδὼν οὐκ ἔαρ ποιεῖ. Vale. Pascouia 26. Octub. anno 1578.

Iohannes Pedemontanus assiduo Antimonii vsu firmam sibi comparauit valetudinẽ.

EPIST. XLIII.

IDEM EIDEM.

DE Gryphibus, Phœnice, vt multa alia, quæ antiquitas nobis credenda obtrudit, fabulosa esse puto. Vnicornu nisi species aliqua certa animãtis esset, vix à Psalte in eum modum nominaretur. Fuisse igitur tale aliquod animal quod vno cornu armatum fuorit, & si quæ ex Diuini vatis verbis alia illius animantis propria elici possunt, equidem negare non facile ausim. Iam vero extitisse aliquando tale animal, & postea aliquo tempore speciem eius sita totam è medio sublatam esse, nihil vt eius iam vsquam supersit, mihi religio est affirmare. Etenim si mundus perfectus est à summo DEO conditus nil ei deśuit, neque deesse potest. Perfectum enim id est, in quo nihil, ne cogitatione quidem vsurpare queas, quod desideretur, & nefas est sapientissimum DEVM dicere hanc machinam imperfectam condidisse, nisi eadẽ opera vel potestas ae vis, vel sapientia ei per summam impietatẽ detrahatur. Quod si fuit illo vnquam tempore perfectus hic orbis vniuersus, certe nulla relinquitur causa cur nunc imperfectus esse dici debeat, nisi quis optimum & præpotentem Rectorem, moderatoremque DEVM ab illius procuratione remoueat, sed nolo in hanc disputationem descendere, quæ maioris operæ est. Vale.

Phœnix & Gryphes fabulosa. Vnicornu vera.

EPIST. XLIV.

IDEM EIDEM.

VT aliquod argumentum scribendi literas habeas, quod me oblectet magis, & doceat, rogo te explica mihi duas hasce quæstiones, quarum de altera fortasse iam antea tecum egi, verum responsum tuum non teneo. I. Vestri in eduliis ea prius assumi iubent, quæ mollia sunt, & concoctu faciliora. In quem vsum? An vt citius excant? Quæro, num ante ex ventriculo excant ingesta, quam in chylum conuertantur? si non, sed dum demum, cum & ventriculus, & aleç venæ ex chylo, exugunt id, quo opus habent, apparet certe omnia siue facilis, siue difficilis concoctionis sint, in chylum confundi atque adeo ἀνάγκη κάτω φέρεσθαι. Nihil igitur refert, quo ordine cibi deglutiantur. Si id verentur, atque aliquid in eo positum est, ne in ventriculi fundum grauia, aut dura prius quam mollia, & liquidiora deiiciantur, frustra conantur. Nam tametsi hæc sequantur, fundum tamen ipsum petent. Cedunt enim leuia grauibus, & ponderosioribus, vt in aqua videre est, aut luto, cum lapis, lignum aut simile quid iniicitur. II. Vetant item ne in febrium insultibus cibus ęgroto detur, ne, scilicet calor distractus non satis virium habeat, ad vtrumque opus, ad cibum digerendum, & contra hostilis impetus depugnationem. Et tamen nisi fallor iidem vestri mandant tum in paroxysmis cibandos febricitantes, cum periculum est, ne vires eos deficiant in ipsa lucta cum morbo. Quare hic illa ratio non valet. Si cum vires adhuc firmiores sunt, ante paroxysmum alantur, quanto magis cauendum videtur, ne deiectis iam viribus in ipsis paroxismis naturæ robur distrahatur ac magis magisque labefactetur, si tum cibus offertur? Vale.

Cur mollia primum commendat.

An in paroxysmo febricitantes cibandi.

EPIST. XLV.

IDEM EIDEM

SI forma & finis rei idem est, superuacaneum est alterutrum mẽbrum in causarum diuisione apud Aristotelem. Deinde forma rei inest, atque adeo, vt tu quoque recte sentis, rem ipsam constituit, & dat esse rei, vt scholæ loquuntur. Finis externum quiddam est, & consequens formam. Mirum a. etiamnum mihi videtur rhabarbarum, piper, zinziber, aliaque eius generis à forma sua procedentes vires retinere

Formam & finẽ differre.

In medicamentis forma vegetabili amissa vires remanere.

nere forma ipsa iam abolita. Recisa enim & exsiccata formam suam, qua viuebant, amiserunt. Homo, equus, alia animantia, cum viuere desierunt, à forma procedentes actiones edere amplius nequeunt. Quare cum viuunt,& post interierunt, non eandem formam retineot, ac ne appellationem quidem, nisi ὁμωνύμως. Aurum, argentum, plumbum, ne omnia metalla commemorem, non videntur per additionem externam augeri, sed plantæ animam obtinere, quo fit, vt aliqua minus, alia magis excocta, & matura reperiantur. Sed hæc ad ciniflones, & argenti exteoebronides, igniuomos q; Philosophos relegemus. Humanitas, leonitas & quæ alia sunt eius generis, nomina ipso pene tremenda sono, extra sua subiecta nihil sunt, nisi intellectus νοήματα, vt sic dicam. Refert Laërtius, si rectè memini, Diogenem Platonis Ideas irridentem, in hunc fere modum; Equidem o Plato, mensam & cyathum video mensicitatem & chyatheitatem, τραπεζότητα καὶ κυαθότητα non video. *τὸ θεῖον quid.* τὸ θεῖον, in morbis non id tantum, quod Erastus affirmat; sed quidquid eiusmodi est, cuius ratio reddi non potest, & à Numine immittitur, ab Hippocrate dici probabile est, nec dubito me hoc alicubi legisse, sed piget quærere, præsertim quod noctuas Athenas. *Humores an nutriant.* Si sanguis putus ab aliis humorib. secretus, non nisi cogitatione, & ratione, io corporibus reperitur, quomodo sanguis solus & syncerus, qui nusquam est, nutriet? Bilis vtraque, pituita item, cum segregata sunt à sua massa, quæ tota sanguis est, excrementa cum sint fortasse non nutriunt. Iu quotameo aliqui vestrum pugnãtia docent. Nam lienem humore melancholico nutriunt, & ex pituita sanguinem generant, & audiui qui diceret τῇ χολῇ felle, cuius receptaculum est, nutriri. Sed tu de his doctè disputasti. De Rubiæ viribus experientiæ testimonio standum est. De formicis Placet, quod scribis. Vale.

EPIST. XLVI.

IDEM EIDEM

Responsio vid. Monauii vide 197. POSITIONES tuas de dentibus relegi. Cuperem videre commentarium integrum. Non eoim dubito te vberius, quæ hic oude ad disputandum proposita leguntur, perfecutum esse. Mihi quidem illa, quæ de eorum alueolis & radicibus scribis, atque appendicibus, oon improbantur; sed *Neruuli in dentis medietullio.* vereor, ne experientia refellantur: Sunt item qui affirmant, se neruulos vidisse, qui ab imis radicibus ad summum vsq; per medium dentem extenderentur. Alii ex foramine suffimentis vermes educunt, quos ta- *Vermes in gingiuis generari, non in dentibus.* men ego in gingiuis generari puto; si tameo vera sunt, quæ ab his narrãtur. De quo tu videris. Artificis enim est de arte iudicare, non nostrum; qui vestram, & alias artes, admiramur potius, quam intelligimus. Legi diligenter, quæ de Stibio accuratè disputas. Non abhorret ab opinione tua Greuinus, *Stibii laudes* Steglius, Erastus, & alii. Verũ quid aduersus experimeota adferes: Matthiolus, Gesnerus Andernacus, Peletarius, multi alii, magni viri & à Paracelsi monstrosis paradoxis aliis in rebus pene omnibus abhortentes, magnas eius vires decantant. Ego ipse vidi incredibilem curationem domi meæ, in nobili famulo meo, tum à multis morbis complicato multos annos, tum ab ipsis medicis diuexato, qui tamen non alio quã hoc pharmaco per curari potuit. Is alios quoque in familia mea curauit, præsertim febre quartana, & colicis doloribus laborantes. Quæ, etsi ita se habent; Ego tamen, etiamsi Medicinam facerem, vestra autoritate deterritus, oon auderem ad hoc, quod vos venenum vocatis, coofugere. Sed, amabo te, si radix Mechoaca tam mirifica est, vt vult Donatus Marcellus, & Lobelius, & Hi- *Mechoaca vtilitas & suauitas.* spani medici, cur tanto beneficio tam diu patria vestra caret? Nihil in ea sumenda molestiæ est, oon odore, noo sapore, noo specie, nulla prorsus re ægrotis horrorem incutit, Rapam siccam diceres. Vale.

EPIST. XLVII.

IDEM EIDEM.

RATIO medicamentorum componendorum mihi in arte vestra per difficilis semper visa est, præsertim vt error in dosibus vitetur. Rogo te, vt mihi nomines ex plurimis vnum aliquem, qui hanc omnium optime artem tuo iudicio, prosecutus esse videatur. Equidem nihil in tota medi- *Difficultas doctrinæ de pulsibus & vrinis.* cina minus intelligere mihi videor, excepta tamen pulsuum, & vrinarum doctrina, quam vel norunt Medici prorsus, & oobis imponunt, vt augures populo Romano faciebant, aut certe non ita explicant, vt intelligentia rem obscuram comprehendere liceat. Galeoi certe immensas illas cogitationes, καὶ ἀκριβολογίας vix mihi fit verisimile à quoquam vnquam ad vsum practicum. vt vocant, reuocatas esse, aut etiam posse. Et sane bonus ille vir, non videtur tantus fuisse practicus, quam Theoricus. Ocio certe nisi abundasset (quod fit, cum à paucis opera nostra adhibetur) nunquam

tot libros scripsisset. Romæ non magni fiebant,& erant alii, qui nb artis vsum, longe anteferebantur. Id quod vel ex ipsius demonstrari libris potest. sed hæc extra rem. Perspecillis vti cœpi ante aliquot menses ad cādelæ lumen, quoties minutulæ litteræ legendæ essent. Nunc enā magnos characteres vix sine eis lego, ac quod dolentius est, iā de die etiam sæpe adhibere ea cogor. Itaque de quo ante dubitabam,& ex te quærebam, nunc men periculo edoctus, didici rectius facere eos, qui nonnisi necessario ad eorum vsum descendunt. Tanta tam paruo temporis interuallo mutatio miraculi instar mihi visa est. Proponit mihi amicus quidam dignum tun acumine ζήτημα: In ore est Medicis προφυλακτικὰ ἀντίδοτα crebro permutanda esse, ne vni medicamento diutius assueta natura eius vim deinceps respuat, sicque exiguum, aut nullum inde vtentes sentiant emolumentum. De purgantibus hoc, vt vere à Galenn præceptum est 5. de tuenda valetudine 9. ita an recte ad antidota Pestis traductum sit, non liquet. Cum enim hæc ex alterantium sit classe, quæ corpus in eam, qua ipsa prædita sunt, naturam immutare possint, verisimile est quo diutius in eorum vsu perenlitur, eo maiorem virium ipsarum in corpus impressinnem fieri, vt corpus ita randem minuatur, atque obfirmetur, vt etiam sine bis deinceps qualitati veneficæ resistere, eamque à se propellere possit. Exemplo sit Mithridates, qui sua antidorn tam frequenter eo consilio vsus videtur, vt corporis sui naturam muniret ad cuiusuis veneni vim infringridam. Quo factum est, vt nullo deinceps veneno extingui potuerit, Galenn teste. Ad hanc non occurrit, quid aliud respondeam, quam si dicam, me nnn videre, quibus adducti rationibus Medici præceptum Galeni ad pestis præseruationem & curatinnem transferant, nisi forte en respiciunt, quod in tam acuto, & perniciosn morbo non satis relinquitur temporis ad contrahendum quasi habitum quendam ab antidotis impressum, quo tanto resisti veneno pnssit. Etsi venenum à peste remouent magni quidam Medici. Itaque imitanda sæpe pharmaca censent, vt nouis semper subsidiis vires cordis tueantur, cum non tantum in vnn aliqun antidoto præsidii positum esse animaduertant, quantum satis sit ad tam potentis hostis copias debellandas. Illam ego causam, quam vulgò afferri scio ne scilicet natura assuescat, & cetera. nullam esse putn. Exemplum qunque de Mubridate inter ea repono, quæ veteres satis multa reliquerunt, in quibus πίχω donec nnstra experientia fidem eorū faciat. Reipsa enim comperi multa prn indubitatis circumferri, quæ anilibus sunt fabulis inaniora. Vale.

Perspecillorum vsus nocuus.

An medicamenta prophylactica sæpius mutanda.

In peste sunt remedia mutanda.

EPIST. XLVIII.

Inem eidem.

MAGNAS tibi gratias habeo mi doctissime Monaui, quod ad quæstionem meam, tam eleganti, tam docta Epistola respnndisti. Scin mutatinnes, repentinas præsertim, periculosas esse, tum vsu multarum rerum in vita edoctus, tum Hipp. præceptn mnnitus, neque ego eam nb causam iudicium tuum de meo pntu exquirebam. Sed dubitationem tantum de aquæ coctione prnponebam, quam tu mihi ex animn exemisti. Verum quod de fontana aqua scribis, vellem addidisses, qunrum fnntium aquas præcipue laudes; eorum ne, qui in planis locis, per arenam, an per glareolas scaturiunt, an qui ex montibus promanant, locis opacis, & frigidis, in quæ solis radii nunquam pettingunt. Deinde cum ex terræ visceribus effundantur, & varia metallnrum genera ierant, eorumque qualitatibus sine dubin afficiantur; qui ex omnibus fontes ad meum pntum saluberrimi sint futuri. Sed quoniam ad vos commigrandum mihi est, atque ex isto vestro fluuio haurienda aqua, quærn id, quod magis ex vsu meo est, num istam aquam sine valetudinis periculo, aut etiam cum aliqun commodo, ad coquendum meum pntum adhibere possim. Ac eum duo sunt fluuii, vtrum magis probes. Etsi vterque mihi lutulentus & nunquam nnn turbidus esse videtur, multis fecibus, variis sordibus, cadaueribus etiā variorū animantiū, vt verisimile est inquinatus. Qua de causa Tyberim, Romę multns morbos procreare, sunt qui affirment, etsi ea aqua à multis seculis illa gens prn saluberrima vsa fuit. Vale.

Qualis aqua pro potu coquendo.

Tyberim multorū morborum causam.

EPIST. XLIX.

Inem Eidem.

DE annuln gratiam habeo. Dedit mihi Rex Pnloniæ Sigismundus Augustus integrum pedem posteriorem dextrum, animātis illius, à se cæsi, eo ipso tempore, qun dextram aurem vngue pedis illius scalperet; qund quidem tempus fuit inter duos Diuæ Virginis Mariæ festos dies, immediate sese consequentes, interiectum. Nam, hæc omnia religiose obseruanda dicunt, si vn-

Vngula alcis inualida in Epilepsia.

si vnguis ille id, quod creditur vulgo, efficere debeat. Totum in multa frustra concisum distribui amicis; nemo tamen vnquam adiutus est. Expertus ego sum in aliquot Comitialibus frustra, quæsiui ex infinitis, etiam superstitiosioribus, fabulas esse comperi. Quæ ratio igitur est, vt tantum morbum, tam leuiusculo amuleto profligari, muliebriter credamus? Et putas tu, vt ab hoc, ad genus vniuersum transeamus; vllum vsquam esse περίαμμα quod internos morbos, vel leuissimos curet? Ego certe, nisi tu firmas aliquas rationes afferas, non video causam, cur id affirmem. Qua vi id faciunt? occulta inquiunt. At idem sæpe, contraria natura præditis, diuersis morbis adhibetur. Potestne idem pharmacum & frigus & calorem efficere, exiccare item atque humectare. atque adeo alias, quæ ab his oriuntur, passiones procurare? Deinde quomodo affecto membro vis illa morbi victrix ac triumphatrix communicatur? Per quos meatus ad intimas, atque abstrusas illas particulas penetrat? Spiritibus scilicet vnitur, & vna eo defertur. Cur eo potius, quam in diuersas partes? an ratione etiam præditum est, vt non nisi ad obsessum à morbo locum, recta tendat, non alio se à spiritibus abduci patiatur? Mira profecto res est, neque explicabilis. Sensati, inquis, artifices sumus; subtilia ista non moramur. audio. Sed quid ego hic aliud, quam sensum quæro, atque id mihi ostendi postulo, quod in sensus incurrat. Occulta ista vestra proprietas, & ἰδιοσυγκρασία, nonne cum sensu pugnat? Sensatum igitur Philosophicum, ad sensum reuoco; sensilia mihi demonstrari cupio. Experientiam appellas. Ad hoc tribunal, nullo negotio vincam. Testes in medium, pro tuis decem, ego meos mille producam; qui iurati dicent se non esse ab istis περιάπτοις vlla in parte adiutos. Quid igitur contra adferes? Cupio id scire, & valde te rogo, vt in eam rem incumbas aliquantum, atque acumen illud tuum, quod me mirifice delectat, intendas. Reperies, sat scio, quod mihi dubitationes tollat. Caue autem existimes inutiles huius generis esse quæstiones, & eiusmodi, quales tuus Galenus λογικὰς, nisi fallor, nominare solet. Multiplex inest vtilitas in harum rerum disquisitione. De quo; quia idem quod ego, sentire te puto; non ero longior. Illud tantum dicam, cupere me vehementer, vt cum hanc quæstionem discuties, de φίλτροις quoque aliquid adiungas; tum de eo qua ratione, quibus viis vnguenta quæ foris inunguntur; vim illam suam in remotas corporis partes transmittant. Nam hæc quoque prioribus illis coniuncta consideratio potest. Authores etiam, si qui forte hæc tractarunt, & veteres, & nouos nomina, locis notatis. Vix enim fieri posse existimo, vt hæc omnes silentio præterierint. Vale.

Nam den- . -amula- tum.

Quomodo vnguenta, quæ foris inunguntur, vim suam in remotiores partes transmittant.

EPIST. L.

IDEM EIDEM.

HABEO Theses Erasti nostri, cuius mihi doctrina, & ἀκρίβεια præter cæteros, qui nunc docent, mirifice probatur. Credo eas te quoque habere, nondum typis mandatæ sunt. Verum in iis ille vim omnem ab amuletis abesse contendit. Ego etsi ab eius opinione non abhorreo, tamen in eam aliquando mentem venio, vt suspicer non esse prorsus nihil, quod omnes ætates, iam à longa seculorum serie constanter affirmant. Id multo etiam magis de φίλτροις, & fascino cogito: quorum esse vim magnam, ostendunt ii fere omnes, qui de veneficiis, lamiis, & hoc genus aliis pestibus miranda scribunt. Ita fit nimirum vt experientia syllogismos, qui alioqui firmi videbantur, eneruet. Equidem à quo tempore carbones ad absinthii radices, in ipso Diui Iohannis die vidi, qui eo die præterito, non amplius reperti sunt; non tam temere superstitionis accuso eos, qui hæc talia, tam mira narrant.

Amuletorũ aliquam philtrorum & fascini maximam vim

Carbo ad radices absynthii.

Non longe abieris; curationes illas ossium confractorum per lapidem, quem Erastus Sabulosum vocat, quis non pene fabulas esse iudicet? multo etiam magis, vnguentum illud quo telorum inunctione vulnerati sanantur, ridiculum videatur, & tamen fide digni amici nostri; vtrumque sancte affirmant. Sunt alia sexcenta, quæ fidem omnem superant, non tamen ideo falsa sunt. Quare vehementer in iis ἐπέχω & vbi ratio repugnat, experientiæ, cum admiratione subscribo; si non sit vana, si non imponat παραλογισμὸν ille παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, sed ego accuratam tuam de re tota disputationem auidissime exspecto. Vale.

Lapis Sabulosus.

Vnguentum constellatum.

EPIST. LI.

IDEM EIDEM.

QVÆ de peste attulisti; & probo & cum doctrina veterum consentanea esse iudico; neque tamen interea animaduerto, quomodo à Massariæ opinione prorsus abhorreant. Nam si febres, dysenteriæ

& cætera generis eiusdem, populariter in multos grassantia mala in iis morbis numeranda sunt, quos pestilentes vocas, quid prohibet, quin etiam pestem nominare possis? Etenim, qui morbus pestilens est, ab eo pestis vix aberit, si quid locus à coniugatis valere debet. Verum hæc omnis dubitatio, tum ex hac epistola tua, tum ex pestis definitione tolli potest. De qua tamen non inter omnes conuenit.

An pestis sine febre.

Nam idem ille, & nescio quis alius negat, semper cum peste cōiunctam esse febrem, & legi superioribus mensibus breuem quendam libellum Veneti cuiusdam, qui experientiam testem citat, multos ex peste mortuos esse, quibus testiculi intumescebant solum, nullo præterea symptomate ægrotos illos inuadente. Et sunt sane alii quoque morbi (id quod te visus docet) qui perimunt cor ipsum inuadentes, nulla tamen febre inuestante. Verum de his quicquid in buccam, vt vides. Quare non audeo affirmare me arti vestræ consentanea scribere. Sed si me posthac minus errare voles in pestis natura cognoscenda, rogo te vt exquisitam aliquam eius definitionem mihi describas, logicis præceptis accommodatam, qualem non facile reperio apud eos, qui satis multa de hoc morbo tradunt. Quæ de Monocerote re petis, non abhorrent à mea sententia, præsertim illa, de specierum abolitione, & mundi perfectione, quæ ego strictim attigeram, tu copiose & doctè explicasti.

Amuletorū vis parua.

De amuletis, & φίλτροις præcipue solicitus sum. Nam nondum animum inducere possum, vt credam eorum esse vim aliquam, aut certe non tantam, vt vulgus existimat, quod de amuletis intelligi volo.

Philtrorum natura.

Nam φίλτρα potiones esse noxias non dubito. Sed quæ tamen neque odium, neque amorem fumenti ingenerent. Vale.

EPIST. LII.

IDEM EIDEM.

Galbanum in paresi quid conferat.

Paresis intemperies ...

Vnguenta in malis cutaneis præcipue valent.

IN paresi quid Galbanum ad intemperiem intestinorum extrinsecus applicatum adferre adiumenti possit non video. Quæ est illa intēperies, nisi frigidior & humidior, quam oporteat. Ea autem, quomodo aufertur, nisi intro assumantur in contrarium habitum reuocantia? quomodo horum qualitates, vel potius facultates ad locum affectum tam alte descendunt, & penetrant per tot anfractus? De toto applicandi exterius ratione, & vngendi, si curandi sint remotiones in corpore reconditi affectus, eadem dubitatio obuersatur. In cutaneis quidem morbis, qui non intimas partes occupant, non nego hæc talia iuuare, &c. De his, cum voles, paucis me docebis.

Contradictio, affectus animi refrigerare & calefacere.

Tolle mihi hanc Galeni contradict. 2. de temp. & 1. de præsag. ex puls. nimiam solicitudinem, iram, dolorem, metum, nostra corpora refrigerare & calefacere scribit, quæ contraria sunt. Et sane dolor & timor quibus duabus passionibus contrarie nos affici scribit, hoc est, & calefieri, & frigefieri) eandem inducere effectionem videntur. Nam interiora calefacere, exteriora contra refrigerare verisimilius est, cum calor ab extremis partibus ad internas reuocetur. De peste quæ differis, placent omnia. Nihil enim occurrit, quod solide obiici posse videatur: nisi forte exercitationis causa aliquid adferatur, ad rem magis magisque excutiendam, vt in scholis fieri assolet. Sed hęc talis dissertatio ad ociosos homines pertinet.

Pestis origo contagium.

Mea de ortu potius fuit dubitatio, quam de pestis progressionibus, quem quidem ortum in contagio ponebam, siue illud ab humano, siue alio aliquo corpore emanaret. Aërem autem contagionis esse, vel euaporationis, aut halitus pestiferi, vehiculum quasi quoddam facile concedo.

Aspectus & influentias stellarum nō esse malignas.

Verum hanc siue labem, siue contagionem in corpora ab astris demitti (quod plerique affirmant; quum pestem ad malignos quosdam stellarum aspectus, atque influentias referunt) equidem cur negem, probabiles, quin, vt mihi videtur, veras atque immotas causas habeo.

Aërem non posse corrumpi.

Aërem ipsum per se non corrumpi, sed esse veluti receptaculum contagiosorum eiusmodi halituum, abunde illuc delatorum, vt existimem, vel ea me causa mouit; quod animaduersum est omnibus temporibus, non fere alios infici, quam qui propius ad eos accedant, qui iam hanc labem in visceribus habent: aut vasa, vestes, supellectilem, aliaque generis eiusmodi, vel alias, contrectant.

Contagium quid.

Virus enim illud, quod ego cōtagium appello, corpusculum quoddam vaporosum esse puto, quod certis quibusdam rebus adhærescens, fomitis loco est, & seminarij quasi cuiusdam, ex quo in attingentem, atque adeo etiam in aërem traduci μίασμα, siue labes, siue contagium possit. Iam si quis sibi ab his, vel corporibus, vel locis caueat, vix pestem concipiat.

Effugium pestis.

Nonne videmus eos, in magnis quoque pestilentiis conseruari, qui intra suos se parietes concludunt, & ab infectorum consuetudine remouentur, multo etiam magis eos, qui sub dio habitant, in campis, vel alibi, quo non commeant ij, qui etsi ipsi (quod sæpe fit) illæsi sunt,

si sunt, tamen vestibus, vel aliis hærentem instrumentis contagium secum deferunt, qni iidem, cum ad eorum se consuetudinem, conuictumque referunt, quos antea fugerant, corripiuntur, atque intereunt. Posset vel hoc ad probationē adduci, quod egeni screatqoe opifices, iique, quos Aristot. χερνῆτας, & θῆτας vocat, hoc malo affecti pereunt: Opulenti autem pauci admodum. quid ita? quia illos egestas cum infectis versari cogit; his non deest facultas vitandi periculi. Hæc leuiter attingo, neque omnia, quæ io mentem veniunt, commemoro, nē tibi viro doctissimo nauseam moueam, quē hæc talia obiter, & rarius tractantem, multa fugiunt, quæ tibi notissima, atq; in promptu sunt.

Pestis an venenum, aut an contagiū vocitur.

Hoc vnum abs te quæro, quid de eorum ratinne censeas, qui pestem venenum esse negāt, quod nullum sit venenum, quod idem etiam contagiosum sit. Itaque male venenum in pestis definitione collocari, contagium optime.

Pesti non necessario febrem adesse.

Pesti necessario febrem quoque adesse, non prius credam, quam tu affirmaris bonis rationibus, illudque me docueris, an eos, qui subito correpti concidunt in mediis compitis ac triuiis; quum antea incolumes domo egressi essent; febre etiam affectus fuisse tam subita, tam improuisa, tam incensibili dicendum sit. At Medici sensati sunt artifices, neque inuisibiles, cum Paracelsicis, morbos admittunt. Vale.

EPIST. LIII.

IDEM EIDEM.

REMITTO tibi elegantem Erasti epistolam de metallis, contra quam quod adferam nihil reperio. In Cardano de subtilitate sunt quædam, quibus iuuari contemplatio tua posset, nisi fallor. Scaliger quidem refutat Cardani dogma de Metallorum vita. Vtrumque inspice, etiam Agricolam, & alios, qui hoc argumentum persecuti sunt. In Fallopio de thermis aut medicatis aquis, nisi memoria me decipit, nonnihil reperies.

Metalla non prorsus omni vita carere.

Mihi quidem non fit prorsus verisimile, metalla omni prorsus vita carere. Edunt enim quasdam operationes, quæ vitam indicant. Vt alia taceam, illa efflorescentia (vt sic dicam) aut lanugo magnetis, & carbnnis in sale,) sic enim vocant salinatores Vielicienses Polnni) qua abstersa, statim iterum alia succrescit, & emittitur, nescio vnde existat.

Rhabarbari homonymia.

In Rhabarbaro quid neges, noo satis intelligo ex Erasto, & sane cupio tuam epistolam habere, cui Erastus respondet, alioquin hæreo io responso. Si Rhabarbari radicem, qua officinæ vtuntur, Erastus cadauer tantum Rhabarbari scribit esse, nō verum Rhabarbarum, potestne cadauer vitales exercere operationes?

Num Rhabarbari finis bilem cum pituita educere?

Quomodo ὁμωνύμως Rhabarbarum vocabitur, si id, cuius causa factum est, præstare potest? nisi dicat, non hunc esse Rhabarbari finem à natura prædestinatum, Vt Theophrastici loqnuntur, vt bilem cum pituita educat, &c. sed alium aliquem. Manus certe amputata & oculus vitiatus, nihil iam eorum faciunt, ad quæ formata sunt. Sed nimis multa blatero, & fortasse οὐδὲν πρὸς ἔπος, cum non meminerim status controuersiæ. Vale.

EPIST. LIV.

IDEM EIDEM.

Definitionis pestis examen.

QVÆRO ex te quam causam habeas, quod in epistola, quam de pestis definitione exarasti, nō apposueris, num hic morbus in intemperie; ao praua compositione; an solutione vnitatis consistat.

1. Genus pestis.

Ita enim vagatur animus, neque vbi consistat, repetit, nisi tam late patens genus illud vno atque altero verbo contrahas, & angustioribus finibus circumscribas.

2. Num ab aëris infectione & contagio.

Præterea videris pestem ab aëris tantum infectione suspendere, & non nisi per cootagium communicari affirmare. Negabis ne etiam exsistere posse, aëre nondum μιάσμασι illis (quæ tamen qualia sint, atque vbi consistant, non satis perspicio) contamioato? Refer aoimum ad initia pestis, quæ non statim ad multos pertinent; sed ab imo aliquo oriuntur, vt fit in corpore malis succis scatente, & ad putredinem idoneo, vt fit in publica fame, cuius generis fuit illa apud Galenum, cum corticibus arborum, si recte memini, plebs famem depellere cogeretur, ex quibus initio pauci, vt verisimile est, postea temporis progressu multi interire cœperunt. Ac tum demum ex multorum ægrntorum putridis halitibus, ex cadauerum item euaporationibus aër seminariis illis pestilentibus inquinatus fuit. De quo ego tamen, vt paulo ante attigi, nonnihil dubitabo, dum tu mihi dubitationem omnem sustuleris. Non enim mihi fit probabile ex tantula humatorum, vel etiam inhumatorum corporum massa, & mole, quantam vna aliqua vrbs capere potest, tantam aëris amplitudinem inafici. Ac si tamen infici, & labem imprimi contendas, vbi, quæso, locorum consistit? Aër certe sua oatura mobilis est, & nunquam non commouetur. Venti deinde eum perflant non raro. Quis vnquam in toto pestis tēpore nullos excitari ventos animaduertit?

Si hoc verum est, vt est sane, quæ tanta erit huius in aëre luis compages, ac consistentia, tam cohærens, quam non venti vis dissoluat, ac dissipet? videmus densissimas & obscuras nubes frangi, ac dificii breui tempote. Seminariorum illorum tam exigua & pusilla corpuscula, vt atomis persimilia finguntur, quæ oculorum aciem fugiant, vehemens venti impetus, tam diuturno tempore non dispellet scilicet. Deinde si aër morbosus est, quem nemo non haurit, cur pauperes maximam partem, & ii non omnes, neque ii tantummodo, qui dispositum ad morbum accipiendum corpus obtinent, sed passim bona habitudine prædiri, fine discrimine intercidunt? Cur non aliquam saltem omnes homines, si non maximam, ex communis aëris ineuitabili inspiratione noxam contrahunt? Sed ad propositum redeo.

3. *Num de natura pestis plures interimere.*

Dum pestis intra vnum corpus, aut paucos admodum homines continetur, aut etiam bestias, an pauciores obeant, id nō per se, sed ex accidenti, euenire videtur. Non mutat essentiam & naturam pestis multitudo, & occumbentium numerus, nec minus pestis dici debet, vbi decem, quam vbi centum homines moriuntur. Non minus est animans formica, quam Elephantus, neque infans minus est homo, etsi imbecillus, quā adultus, & robnstus iuuenis, & bellicosus vir. sed tu hæc in eadem Epistola tua fusius & rectius, quod post relegens illam Epistolam animaduerti. Præterea, si nunquam febris abest à peste, eur eam ex definitione excludis? sed abesse eam oportet, vbi homines ex insperato, nulla nisi subita fortasse, præcedente alteratione, in ipsis compitis mortui concidunt. Potestne esse tam abdita, vt nullo se signo prodat? Si ita est occulta, quid Medicus, qui sensatus esse dicitur Artifex, de iis iudicet, quæ sensum fugiunt? Is qui solum testiculorum inflammationem in peste Veneta, Anno 1576. pro certa pestis nota adfert, ita libellum suum inscribit: Francisci Stabilis Potentini breuis quædam defensio contra nonnullos asserentes pudendorum inflammationem non esse pestis signum. Venetiis apud Gratiosum Perchacinum. Anno 1576.

EPIST. LV.

ARRAGOSIUS GALLUS IOHANNI Cratoni, Medico Cæsareo. S.

Extracta.

SINE vlla verborum grauitate rei veritatem ex vniuersali methodo sub plana serie, quantum potero, explicare conabor, vt extractum è sena sub quo in genere reliqua etiam simplicia comprehendi posse existimo, cui Theriacam subiungis, sub cuius explicatione alia quoque complectar, composita. Intelligo autem extractum esse nomen æquiuocum ac generale, significans quicquid à subiecto quouis extrahi potest. Est autem illud vel terreum, vel aëreum, vel igneum magis, vel ex iis inæqualiter compositum à symmetro. Ac quod terreum est, subiectum est tincturæ seu coloris. 1. *Terreum.* Color autem qualitas est, eius vero qualitatis subiectum est substantia. Hæc autem substantia, si omnino ab aqua separata fuerit (quod esse non potest, nisi insolida massa) in aqua posita fundum petit. Si vero ab aqua soluatur, vt facile fit, per omnes sui partes minimis aquæ partibus communicabitur, & fiet cum aqua vnum corpus, tinctum suo colore pro natura simplicis, quæ vt diuersa est, ita diuersos colores profert. Nam sena, rhabarbarum, citrinum, agaricum, & alia varia varios colores producunt. Aquea vero substantia est aliud extracti genus, 2. *Aqueum.* quod variis modis extrahitur, pro ingeniorum, instrumentorum, & commixtorum modo. Hæc aquea substantia continet in se humidum spirituosum. *Spiritus in gustu saporem efficiūt.* Sunt autem spiritus illi per vniuersam aquam disseminati, qui saporem in gustu efficiunt, vel salsum, amarum, acrem in calidis: vel acerbum, austerum, acidum in frigidis: & dulcem, qui medius est, quo animalia proprie aluntur, & sunt spiritus illi materia gustus propria, à Græcis χυμος appellata, quæ natura ipsa in omnibus plantis producit, vt in aqua vitæ, aceto, & succo limorum, & aliis multis manifeste percipitur. Tertium extracti genus est aëreum igneum, 3. *Aereum igneum.* quod oleum est, & olei naturam habet. Natat enim super aquam, si a sua terra exacte separatum fuerit, & pro natura, & rei facultate siccat vel humectat. Ignea vero facultas per se alioqui non extrahitur. Nam proprius ipsius locus est aer, quo alitur, & à quo conseruatur. Habitat quoque facile in terra sua prædicta cum suo humido oleaginoso, etiam aqua separata. Hæc tria extractorum genera in omnium stirpium natura esse puto, & in omni animante, quatenus auctionem ex nutritione recipit. Sed aëreum igneum in omnibus simplicibus ex æquo non apparet. Nam à frigidis vix extrahitur nisi sit ex semine, ex quo maxima vis ignea delitescit. In floribus vero maxime aërea, quæ per incrassationem in terra propria in igneam attenuando arte connertitur, & transmutatur, sicuti per naturam elementum aëris in ignem mutatur. *In semine maxima vis ignea.*

A fo-

A foliis vero calidorum, vt saluia, rorismarino, thymo, perbelle extrahitur. Quia in iis calor sub cortice & totis fibris spermaticis abunde delitescit. Atque hæc extracta singula homogenea esse intelligo, quæ cum extrahuntur à multis fuliginosis heterogeniis implicata recte emundari necesse est. Hæc itaque contenta sunt in omni vegetante, qua nutritur & augetur, reliquum vero continens appello, quod est natura spermatica concreta, & in formam proptiam adaucta, quæ sola per nutrimentum augetur, ac in discretione conseruatur, & manet. Quæ vero extrahuntur à materia, alimenti alterati & commutati sunt, & ideo augeri non dicuntur, sed vt ingressa sunt per compositionem, ita contrario modo egrediuntur per resolutionem. Quamobtem vbi prægnans est forma sua materia, & debita coctione, ab elementis & Sole præmatuta, (quæ maturitas perfectionis est genus) tunc substantia illa triplex est ingenuose extrahenda. Quomodo autem hæc singula extrahi debeant, tibi Philosopho, qui hæc optime nosti, non dico; sed si alium quempiam philosophantem instruere vellem, ad naturæ principia illum remittens, talia ei proponerem ex natura, quæ ad artem ipsum facile deducerent.

Demonstratio extractorum à primis naturæ principiis.

Materia prima informata.

Materia prima cum qualitatibns quatuot, ac vi formatrice elementa quatuor constituunt, à quorum diuersa permixtione, diuersa temperamenta fiunt, à quibus virtutes, facultates, proprietates, & affectiones tam à primis quam à secundis qualitatibus, & familiaritate substantiæ prodeunt. Fit autem hoc modo: Prima causa dum in inferiora efficaces suæ lucis radios influit, materiam primam supra cœlos per διαπασῶν producit. Hæc autem materia prima cœlos mouens ipsis cœlis & corporibus cœlestibus in sesquialtera διαπέντε se communicat, ac demum in corporibus cœlestibus alterata per διατεσσάρων elementis sese insinuat, in quibus terræ viscera permeando illic inclusa duplicem halitum exeitat.

Mista.

Ac frigido incrassato ac densato rerum omnium germina per minimas terræ & elementorum partes à mundi exordio disseminata suo influxu à qualitatibus & vi formatrice mouet. Hæc autem singula per harmoniam à triplici illa proportionum symphonia suam vitam trahentia ex simplici & insensibili paulatim tandem componuntur, corpora induunt, & sensibilia fiunt.

Mineralia.

Ac tali in vniuersum ordine, vt primum ex terræ resolutione lapides primo loco comparantur, sic ex quorum solutione metalla generantur, ex quorum etiam dissipatione vegetantia originem capiunt, à quorum corruptione animalia nutriuntur, & augentur, quorum omnium finalis causa, vt præstantissima est homo, qui non à prædictis, sed ab extrinseco, propriam formam capit, & à qua sumit motus principium ex prima causa, quia homo reliquorum à prima causa est imago, & omnium formas ipse actu continet.

Vegetabilia.

Hominis analogia cum vniuerso.

Sunt enim eadem in homine proportionum vincula, quibus colligatur, quæ in vniuerso reperiuntur. Nam mens seu ratio ita se habet ad irascibilem in sesquitertia, vt irascibilis ad naturalem in sesquialtera, & naturalis ad reliqua inferiora in dupla proportione.

Vegetabiliũ naturalis perfectio, & artificialis extractio demonstratur.

Quibus in summa consideratis reliqua genera non omnino prætermittens, de vegetantibus primum & præcipue ago. In quibus, quomodo facultas & propriæ virtutes à natura genitæ & formatæ crescant, coquantur & perficiantur, & quomodo per artem extrahi debeant, demonstrare conabor. Dico itaque quod vegetabile non differt à lapide, nec à metallo materia, sed sola alteratione seu commutatione, qua talem partium tenuitatem & subtilitatem recipit, vt materia ipsa disponatur & apta fiat, ad formam vegetantem recipiendam.

A mineralibus vt differant.

Forma vegetans.

Est autem forma vegetans essentia quædam spiritus animati, qui calori agenti motus principium præbens ex insensibili per accretionem formæ, & alterationem materiæ fit insensibilis. Spiritus enim ille in loco elemenrorum quatuor conuenienti inclusus, germen dicitur, quod est veluti fermentum inter pastam ipsam eleuans, & veluti semen maris in sanguine menstruo, sed nec semen, nec fermentum germen est, sed vis contenta in materia elementorum quatuor, qualem diximus esse vim formatricem in materia ptima. Sunt autem germina principia, quæ ab ipsa materia elementis quatuor fixa & fluente pendent, & ab illa formatrice è potentia in actum continuo educantur. Vnde arbores & omnis generis plantæ germinant & oriuntur. Ac facultate naturali attractrice humorem sibi familiarem trahunt, retinent, alterant, & per varias mutationes formæ propriæ affigunt, & assimilant. Est autem assimilatum non id quod alitur, sed id quod est simile rei, quæ alitur. Alitur autem inter elementa solus ignis, reliqua tria sunt ignis materia, & pabulum. Ab igne vero forma, vt à propinqua materia alitur, conseruatur, ac crescit. Quæcunque igitur per nutrimentum for-

mam augent, & per hoc corpori assimilantur, hæc ipsius formæ naturam cum suis proprietatibus & virtutibus retinent. Diximus tria esse, quæ extrahuntur; Erunt igitur hæc tria, quę assimilata per nutritionem fuerunt, diuerso tamen modo. Primum est terrea substantia, quæ subiecti facultatem in sui profundo, veluti in centro continet. Est autem illa facultas, siue purgatrix sit, siue à qualitatibus, aut à quauis proprietate pendens, sicuti flamma in ligno, aut calor in carbone incensus. Nam à profundo extenditur in superficiem, ac facultas, quæ est in superficie, ita differt ab ea, quæ est in profundo, vt flamma, aut caloris superficies ab ipso calore in carbonis candentis tactu. Ob id volunt quidam in sena & aliis multis esse duplicem facultatem, alteram in superficie, alteram in profundo, quamuis reuera non sit nisi vna, sed quoniam superficialis pars à quocunque dissoluente facile extinguitur & separatur. Ideo quæ est in profundo, sola remanet, quæ cum extrahitur, aliqua ex parte minuitur. Vnde fit, vt cum sena, aut aliud medicamentum in aqua infunditur, si leni calore soluatur, maior erit vis extracti per expressionem, quia vtraque pars in extractione conseruatur sine dissipatione; sed non aberunt etiam flatus, qui vt plurimum superficialem facultatis partem sequuntur. Non enim ea, quæ in circumferentia sunt adeo excoquuntur, vt quæ in centro. Illud in sena quotidie manifeste comprobatur. Nam in simplici infusione sine coctione tormina fiunt à flatibus, etiam si maior sit vis purgatoria. Vbi vero sufficienti feruore coquitur, nulla facit tormina, sed suauius ac tutius; minus tamen purgat. Idem fit ex rhabarb. & scammonæa, vt frequenter nouimus, & aliis quoque simplicibus pro natura rei diuerso temperamento, aut maiori aut minori coctione. Et hæc de terreo in simplicibus sufficiunt. Eadem quoque erit compositorum ratio, veluti in Theriaca, vbi recte fermentata fuerit. Nam vbi per feruorem caloris natiui & elementaris in suo humido conuenienti singulorum simplicium formæ à propria materia decidunt, fit omnium vna forma in vna materia confusa, ab ipso omnium calore ordinata, donec humidum & siccum patientia ab agente calore copulata, commixta, contemperata, & in vnam solam formam determinata fuerint, quod sine fermentatione fieri non potest. Est autem fermentatio partium terrearum à spiritu aëreo humido dissolutio, & huius spiritus cum partibus terreis concretio, quæ per feruorem fiunt. Vnde fit in Theriaca nouæ formæ generatio ex multarum formarum corruptione, non secus ac in ventriculo animalis ex solutione partis nitrosæ & salsuginosæ cibi & potus varii generis à spiritibus humidis à calido innato ordinatis. Vnde fit noua generatio, cum ex tali feruore in terræ substantiæ dissolutione spiritus concrescunt, & extrahitur humidum vtile aptum ad sanguinem generandum. Similis fit fermentatio in epate, vbi fit sanguinis generatio. Eadem quoque in continenti seu partibus solidis, vbi fit assimilatio, & eadem prorsus, vbi ex triplici illa symphonia coctionum fit harmonia ad seminis generationem, & hæc est Hippocratis & Platonis fermentatio, quam ab acuto & salso fieri volunt, quæ singula nihil aliud sunt, quam extractiones humidi vtilis actu iam assimilati ad formam corporis in singulis gradibus coctionis, & potentia ad relationem vltimæ formæ, quæ corpus ipsum perficit: & hæc omnia est extractio vnius materiæ & formæ in diuersis rebus in vnam per fermentationem concorporatis. Et quemadmodum natura has extractiones facit in omnibus corporibus: ita nos ipsam contemplando, eadem iam à natura concreta extrahere conamur, non ad generationem sibi similis, sed ad restaurationem corporum, quibus conuenit. Quanquam alia via in corporibus homogeneis ad generationem sibi similis multa his præstantiora fieri posse nouimus. Quæ cum alio pertineant, alio quoque transferenda melius esse putamus. Vbi itaque Theriaca recte fermentata fuerit, totum assimilatum æqualiter vniforme commixtum æqualiter à docto artifice extrahetur, atque ab omni heterogeneo prorsus separabitur, maneterque fex viribus exhausta, & Theriaca ab omni sorde suam actionem impediente spoliata integram sui facultatem retinens, & citius, facilius & minori copia exactius corpori suas vires communicans. Quibus autem mediis hoc assimilatum extrahi debeat, philosophantem ad Aristotelem remitto. Quæ enim à calido concreta sunt, à frigido secundum naturam soluuntur. Erit ergo aqua huic artificio recte accommodata, quæ quanto purior, & tenuior fuerit, eo facilius dissoluet, calidiorque attrahet; qualis est aqua vini: sed ob spirituum caliditatem plus etiam de facultate extracti in separatione secum abducet. Aqua vero communis ob longam moram in igne lento, aut breuem moram in vehementi calore idem efficiet. Ergo prudens Artifex primo loco in extractione finem ex sua intentione considerabit. Si enim à medi-

Marginal notes: *Assimilatū terreum.* — *Non alia facultas in profundo quam in superficie. Sed hæc facilius illa dissoluitur.* — *Sena leni calore infusa plus purgat. Cocta minus purgat, sed non ita flatulenta. Eadem ratio aliorum purgantiū.* — *Assimilatū terreum à compositis quoq; quando extrahi possit.* — *Fermentatio quid.* — *Media extrahentia.* — *1. Terreum.*

à medicamento humorem melancholicum purgante assimilatum extrahere velit, aquam stillatitiam scolopendriæ, capillorum veneris, borraginis, aut his similem capiet, infundet igni lento continuo, eum dexteritate patienter teget, ac vasis & fornacibus accommodatis aquam (separato primo beterogeneo) leniter separabit, extractumque in loco apto & conuenienti ad vsum seruabit. Eodem modo consideranda sunt reliqua terrea assimilata, quæ à quouis simplici aut composito extrahuntur.

2. Aqueum. Aquea autem substantia quomodo in concreto corpore gignatur, non est exigua consideratio. Non est enim aqua, quæ in corporis nutrimentum vertitur, quia nec elementum simplex nutrit, nec aqua est vllo modo corpori assimilata; sed est vehiculum humoris salsuginosi & nitrosi, qui in aqua ad radices vegetantis soluitur, & per aquam ad omnes ramos deportatur, quibus diu inhærens sole excoquente assimilatum, spiritus assimilati toti aquæ inspersi sunt, qui se arte & ingenio ab hac aqua separentur, aqua remanet in sua natura rursus insipida, veluti in aqua ardente, & aceto distillato frequenter vidimus.

Spiritibus separatis aqua insipida. Ex vna enim aquæ libra, quantumuis rectificata, & tota ardente vix ℥ß. spirituum concretorum extrahis, reliquum vero aquæ insipidum est, vti simplex aqua in sua natura.

Non aqua sed spiritibus vegetabilia crescunt. Non est igitur aqua pluuialis, aut alia, cuius auxilio vegetantia crescunt, corpori assimilata, sed aqua est humoris terrei vehiculum, qui humor ab elementis quatuor cõcretis familiaritate quadam in nutrimentum transit, & hoc nutrimentum in coctionis perfectione est assimilatum vna cum suis spiritibus. Sed quoniam hi spiritus sunt maxime aërei, aëris vero locus est aqua, ideo ipsi aquam facile sequuntur, eique insident, nisi in extractione ab igne violento comburantur, & è vasis non conuenientibus in aërem euolent. Vnde remanet aqua simplex sine spiritu, quo quotidie pharmacopolæ abutuntur.

Aq. Pharmacopola inutiles. Præstaret vti simplici decocto in quo assimilatum cum suis spiritibus propriam facultatem retinens dissoluitur, & facile si lento igne regatur, maxima vis simplicis retinetur.

Destillatum caponis restaurans falsum. Similis est error Medicorum in restauratiuo ex caponis destillato cum suis ingredientibus, in quo nihil quod restauret dissoluitur, sola enim aqua cum capon. nutrimento sumpta ipsius spiritibus vtcunque altera ascendit.

Decoctum eiusdem præstantius. Gemmæ non dissoluuntur, minus aurum ex vegetantibus exiguum quid præstaret decoctum sumere, vel per se in balneo, vel cum aqua lento igne ad consumptionem. Sic enim assimilatum cum suis spiritibus extrahitur, in quibus duobus vis rei potissima consistit. & hæc de aquea substantia, quæ in vegetante & animante versatur, cuius extrahendi modos non describo, quod partim vulgares sunt, partim experimento melius demonstrantur.

3. Aereum & igneum oleum. De aërea vero & ignea substantia, quæ oleum est, nunc sermone concinnato hæc subiungenda sunt. Primum, quomodo ipsum in vegetante generetur à natura, deinde quomodo ab eodem per artem extrahi possit.

Generatio. Generatur oleum ex humido aqueo & sicco terreo, ex quibus fit aër humidus sicco temperatus, in quo humido habitat, & viuit ignis calidus. Vnde omnia olea aërea sunt magis & minus de natura ignea tenentia pro rei natura, fitque omne oleum in plantis & animalibus à natura hoc modo. Terreum illud salsuginosum, quod æstate præcedente exsiccatum est, tota hyeme sequenti per minimas calidi innati partes in centro corporis delitescit, ac vere ineunte, vbi radices humore terræ impregnantur, solis calor per omnes plantæ particulas hũc humorem attrahit & mouet, quo iam plurimum excalefacto, spiritus aërei prædicti in eo humore disseminati terreum illud soluunt, ac immediate dum soluitur, hoc solutum sua frigiditate & astrictione ipsos spiritus gelat, densat, retinet, fitque ex iis duobus, nempe humore aqueo & terreo sicco de aërea substantia in oleum per generationem transmutata igneam naturam retinens in aërea reclusam. Illud autem vnicuique etiam parum in extractionibus exercitato facile patet. Nam si plantas quascunque humidas accipiat, veluti quæ in locis maxime irriguis & vmbrosis crescũt, & quæ per se valde humidæ & frigidæ sunt, & oleum per artem ab iis extrahere tentent, oleum non inueniet. Pari modo nec à calidis, vt saluia, rorismarino, & similibus hyeme collectis, aut aere valde humido, & æstate humida, non præcedente calore, nisi parum admodum olei extrahetur. Omnibus autem anni partibus secundum naturam se habentibus mense Iunio & Iulio decuplum olei inuenies.

Oleum lente & calide extrahendum. Non enim generatur oleum donec aqueo superfluo à calore solis exhalato spiritus aerei cum terrea substantia, in certa proportione conueniant, & hæc duo opposita passiua à calore Solis, & propter hoc in oleum determinentur, simile oleum in omni animalium parte generari reperitur, sed diuerso modo, vt diuersum est animalium planta. Nam vbi sanguis excoctus fibris spermaticis agglutinatur & assimila-

tur, fit eadem olei generatio, & eodem modo ad calidum innatum per vniuersum corpus fouetur, à quo vniuerso decidit vniuersus halitus, qui in propriis vasis veluti animales spiritus in plexu retiformi per suorum vasorum anfractus elaboratur, & excoquitur, ac in proprium locum delabitur, ad sibi similis procreationem.

Vsus.

Est enim hoc humidum vtile ad propagationem ab humido vtili ad indiuidui conseruationem extractum & assimilatum, seu factum simile rei, quæ alitur & crescit, quæ est forma propria in natura spermatica concreta in fibras, in quibus calidum innatum (quod non est generationi animalis posterius) proprium situm habet, & cuius vi semen perficitur totius animantis naturam retinens. Nam si ab animantis forma informetur, absque dubio eius naturam & formam producet, neque existimandum puto, quod semen animalis immediate à sanguine generetur, & in eodem solo perficiatur, sed tum maxime cum sanguis calidi innati impressionem in centro propriæ formæ receperit.

Semen non immediate à sanguine generatur & perficitur.

Tunc enim semen retinet impressionem superiorum & inferiorum, cum partes intimas totius formæ ordine naturæ subiecit, & tunc semen formæ perfectionem recepit, cuius ortus in sanguine ante fuit. Sic itaque patet, quod oleum in vtroque genere ab eisdem & eodem modo per prædictorum elementorum corruptionem generatur, differunt tamen in natura, quantum differt genus à genere in doctrina motus & mutationis, vt in summis quatuor generibus perspicitur.

Differentia motus & mutationum.

Lapidis.

Nam in generatione lapidis (vt à primo gradu incipiam) sola substantiæ mutatio ex forma terræ in formam lapidis percipitur.

Metallo.

In generatione autem metalli eiusdem substantiæ, & præter hanc etiam qualitatis mutatio reperitur.

Vegetabili.

In ortu vero vegetantium præter duas prædictas mutationes motus magnitudinis inuenitur., ac similiter in animalium generatione tres superiores, & præter has motus etiam seu mutatio loci conuenit.

Animali.

Vnde sequitur, quod forma vltima formas præcedentium in se continet. Nam animalis forma continet formam vegetantis metalli, lapidis & elementorum ex materia & qualitates: ergo oleum ex animalibus subtilius est, & magis excoctum, sicut etiam plures alterationes recipit, vnde etiam maiorem temperaturam habet, & à similitudine substantiæ nostro corpori magis conueniens, magisque est anodynon, vt frequenter experti sumus.

Oleum animalium perfectius.

Vnde axungiæ oleaginosæ fere omnes anodynæ. Pendent enim & exhalant à prædicto oleo, partibus solidis copiose in animalibus natura frigidis, in quibus facile concrescit, veluti in calidioribus per insensibilem transpirationem euanescit, calefacit tamen magis & minus pro natura animalis.

Axungiæ oleaginosæ omnes anodynæ.

Hæc itaque duo genera omnia oleum producunt à calore solis & proprio. Alia vero duo genera lapis & metallum, quamuis in sua radice oleaginea sint: attamen iam formata oleum non gignunt, quia nutrimentum non accipiunt, & ideo non assimilatur illis quicquam, quia non crescunt.

Lapides & metalla in radice oleaginea.

In radice autem vbi metallum à duplici halitu gignitur, oleum copiose resudat, si enim mineram ferri aut cupri in frustula conteras, & in vasculum conueniens cum aqua apud ignem calore mediocri coniicias, oleum viscidum aquæ statim supernatare videbis, quod oleum resultat & oritur ex lapidis rarefactione, & spirituum mineralium condensatione in aqua viscida cum ex duplici halitu in sulphure toto (hoc est, conuenienti loco ad metalli generationem) metallum in saxo gignitur, antequam exprimatur roris vel pruinæ modo.

Oleum cupri & ferri.

Existit enim vnumquodque metallum prius, quam exhalatio concreta & fixa facta est. Estque in quam in sua radice & tota substantia oleaginosum, quod metallum cum nutrimentum & augmentum non recipiat, calor mineralis, & radiorum solis ambientis per continuam alterationem crudum excoquendo oleum deducit in perfectionem metallicam, cuius terminus est aurum. Imo auri propria materia est ipsum humidum sicco temperatum, in naturam metallici olei concretum.

Auri propria materia.

Cum autem rerum omnium ortus sit in humido per minima totius vniuersi disseminato, ita vt nihil oriatur nisi ex hoc, veluti ex subiecta materia agente suo calido, quod est ei motus & mutationis principium. Præterea cum in omni corporum concretorum genere nullum sit in quo copiosius, diutius, & melius hoc humidum inueniatur & conseruetur, quam in corporibus homogeneis solidis, & exquisiti temperamenti, dicimus in auro huius humidi excellentissimi maiorem copiam, quam in aliis contineri. Nullum enim tam est homogeneum, quam hoc. Vnde ipsius temperamentum æquali elementorum proportione constare dicitur, & quoniam rerum ortus est in ipso humido, quod ipsum est totius essentiæ sedes, dicimus huius humidi defectum esse in singulis rebus interitum. Itaque

cum

Aurum potabile sanitatis conservatrix. cum ipsum humidum sit sedes vitæ, erit quoque sanitatis sedes, ergo hoc humidum ab auro extractum corpori humano recte exhibitum erit præstantissimum sanitatis & vitæ conseruandæ, & morborum expellendorum præsidium. Hoc enim intra corpus sibi simile inueniens ipsum amplectitur, fouet & auget. Augetur enim ipsius substantia à sibi conuenienti, & natura omnino simili. Auctum vero calidum innatum homogenea omnia in corpore congregat, heterogenea disgregat, & separat, morbos omnes curabiles expellens, & *Præstantius cibo & potu.* incurabiles moderando mollieus. Ac in roborandis viribus præstantius est hoc humidnm eo, quod ex cibo & potu elicitur, duplici ratione; Primo, quia natura in cibo coquendo multum agendo patitur, antequam hoc humidum vtile extraxerit. Deinde, quia quod extrahitur, est tantum ad reficiendum & restaurandum id quod deperditum est, & illud adhuc non totum excoctum, nec inutile transmuratum, quia non constat homogeneis, & ideo semper aliquid diminuitur & deperditur de proprio, & heterogenea per corpus vagantur actiones impedientia. In hoc autem de quo hic agimus res ita se habet. Non est enim hoc humidum corpori alimentum, nec simpliciter medicamentum, sed est de natura primogenea suæ originis, quæ ipsam naturam reuocare cupiens eam auget & conseruat, omniaque in eo vtilia amplectitur, inutilia vero reiicit ac dissipat, ac quemadmodum languido igni ignis fortior additus, hunc non solum excitat, sed maxime etiam roborat & accrescit, & magna fascis incensa exiguæ candelæ flammæ adiuncta multo præstantiorem lucem exhibet. Sic huius humidi calidum proprium calorem corporis natiuum non solum excitat, sed etiam ipsum fluentem & fixum in toto corpore auget, cuius radii in singularum particularum fibris omnia inutilia ac superflua fugant, & partim per insensibilem transpirationem, partim qua naturæ commodius esse videtur, expellunt, fitque sanguis purior, & totnm corpus pulcrius expulsis heterogeneis & sanguine renouato. Vnde sequitur canitiem diutius retardari causa ipsius remota. Et hoc humidum esse puto, quod multi Philosophi appellarunt *Aurum Potabile*, materiam primam, aurum Philosophorum, argentum viuum, chaos, & aliis infinitis nominibus. Quomodo autem illud per artem extrahi debeat, hic scribere desino. Neque enim vt tam diuini operis artifex ad te scripsi, sed vt rerum veritatis in naturæ principiis inuestigator, argumentis & causis à primaria ipsarum rerum origine desumptis in summis compositorum generibus extractum quid sit, & quomodo natura ipsum generet, & per artem etiam extrahi possit, sermone continuato demonstrare conarer. In summa tamen dicam de *Extractio artificialis.* singulis quid sentiam. Ab animalibus & plantis oleum arte extrahitur per simplicem *A vegetabilibus elixatione.* elixationem cum sublimatione in vase conuenienti. Fit autem à calore humido, à quo humor rei elixatæ exprimitur, & cuius principium à proprio calore non fit, sed ab aduentitio. A metallis autem extrahitur na- *Mineralibus assatione.* tura per assationem à calore crudo & alieno, ac per assati in proprio humido solutionem, huiusque soluti crudi in naturalem coctionem, donec perfectionem humidi naturalis recipiat, in quo calor proprius nutritur, & hæc est naturalis extractio. Arte vero fit ad naturæ imitationem, assatur, soluitur, coquitur à calore proprio, qui est motus principium, & iuuatur ab externo, donec humidum proprio calore temperatnm perficiatur, naturam superans, à lapidibus extrahi à natura, & in eis signi non puto, nisi sit in sua radice metallo commixta, quia nec crescunt, nec assimilant, & horum natura est frigida sicca, sed arte extrahitur per assationem, assati solutionem in humido conuenienti, & huius humidi cum soluta concretione, fitque oleum sine elixatione & coctione præstantissimum, & hæc sufficiũt de generatione, vi, ac facultate eorum, quæ ab omni corpore, tam simplici, quam composito in genere extrahi possunt. Quarrum de quo scribis est *Ladanum*, quod putas Theophrastum nunquam à metallis extraxisse. Ego vero Ladanum quid sit non *Ladanum proprium.* noui, nisi illud quod à cysto, & hirci, ac caprarum lanis extrahi dicitur. Theophrasti vero Ladanum puto nomen fuisse fictitium, *Ladanum Theophrasti metaphoricum.* cuius vires dum multum prædicat, non scribit tamen errores, quos in eo exhibendo commiserit. Fieri potest vt ex metallis, & rebus aliis quamplurimis oleum per resolutionem, aut alio modo extrahatur, quod cum morborum causas expugnat, dolores quoque tollit, & morbus curatur, quibus si *Narcotica opiata vulgò inconsiderate & corpore impuro periculose exhibentur.* opium ad proportionem misceatur, fiet narcoticum, quod in dolore intolerabili aliis auxiliis desperatis à prudenti Medico exhiberi potest. Sed quantum sit periculum, vbi vires ægrorum non sunt firmæ, corpus non est euacuatum, & humores crassi sunt, nescio, an Theophrastici obseruent. Tale *Indicium de Theophrasto.* autem [illegible]ic simile Theophrastus fortasse Ladanum appellare potuit. Quicquid sit,

ego hoc in autore explicando non multum laboro, cum nec in Philosophorum, nec in Medicorum numero merito haberi possit. Et hæc de Ladano. Alia quatuor puncta ex Italo quodam desumpta, cuius nomē equidem noui, eius vero librum non legi.

Propositio nes Itali cuiusdam.

1. Proprietatem totius substantiæ nullam.

Primum est, quod hic proprietatem totius substantiæ omnino reiicit. Cui propositioni sic respondeo: Hæc verba sic absolute proposita omnia naturæ principia, quæ in rerum ortu ab elementis & substantia ex Aristotele esse dicuntur, & quæ Galenus in prima partium similarium & organicarum constitutione demonstrat, tollentur. Vult enim Aristoteles omnium proprietatum & affectionum fontem ac principium esse raritatem & densitatem, quæ in congregatione, dissipatione ortus & interitus in mutatione substantiæ cernitur. Vult Galenus ex hac Aristotelis doctrina omnia morborum genera pendere ab illa raritate & densitate, quam bifariā diuidit, in eam, quæ est in corpore substantiam, & eam quæ est in poris, & morborum omnium differentias ac ipsorum proprietates habere hinc originem. Et quemadmodum hæ proprietates à tali principio oriuntur, sic omnes familiaritates & repugnantiæ, quæ in rebus sunt, ab hac proprietate substantiæ oriri & prouenire dicentur. Ergo quæcunque nostris corporibus accommodari possunt, siue ad ipsorum sanitatem conseruandam aut destruendam, siue ad morbos expugnandos, ab hoc solo principio deduci necesse est. Nam quæ ipsum corpus conseruant sanum, sunt omnia ei familiaria & amica. Quæ vero sanitati aduersantur, & ipsam destruunt, ea repugnant & sunt inimica, & lethalia. Nam quod familiare est expedite assimilatur, quod vero repugnat ad mortem deducit, & animalia & plantas; præterea medicamenta omnia purgantia eadem ratione humores sibi familiares trahunt, vti certum est vnamquamque corporis particulam familiare nutrimentum attrahere. Sunt enim medicamenta purgantia familiaria humoribus detrahendis, quæ attractio fit similitudine substantiæ, quæ est inter purgans & humorem, qui purgatur, veluti Magnes ferrum trahit, quod ferri similitudinem ex primaria origine habeat. Nam & in mineris ferri reperitur, & huic speciei est persimilis. Et hæc est doctrina Galeni ex Aristotelis principiis desumpta, quam Plato tamen aliter explicat. Tale enim per attractionem fieri non existimat, sed vult hæc omnia ita euenire eo quod non sit vacuum, & quod singula quæ dum congregantur & dissipantur mutuo se compellunt. Fit enim quemadmodum in vniuerso rei cuiuslibet latio, iuxta quam omne connatum fertur ad seipsum. Ego vero Platonem ab Aristotele non dissentire plane existimo, sed vtrumque eadem principia, & easdem causas habere, veluti in motu lationis seu loci mutatione in omnium rerum ortu & interitu perspici potest. Sic itaque hic Italus, qui proprietatem substantiæ reiicit, vel ipsam proprietatem quid sit, non nouit, vel non vt oportet eam explicauit. Et hæc de prima Itali propositione.

Purgantia familiaria trahunt.

Magnes ferro similis.

Plato ratione vacui.

Conciliatio.

2. Febres fieri vstione.

Secunda eiusdem propositio: Febres omnes fiunt per vstionem, non autem per putrefactionem. Si diceret febres Ephemeras & hecticas in ipsarum incendio, partim defendi, partim etiam impugnari posset; sed vbi asserit humores, qui febrem faciunt ἐκκαίεσθαι tantum non σήπεσθαι, id quomodo intelligi possit non video. Nam certum est, quod omnis febris habet ortum & motus principium ab aliquo agente & patiente, vt materia. Agens primario est calor ambiens nostrum superans. Vnde nostro proprio deuicto fit intemperies calida & sicca in partibus similaribus (omnis enim intemperies ad partes similares reducitur) ex qua fit incēdium in toto corpore, ex corde primum inflammato, à quo incendio actiones læduntur, patiens vero in humoribus, & sanguis cum reliquis tribus. Sanguis autem solus incalescit calore alieno, vt diximus, aëre pestilentiali, solis vstione, & febribus omnibus quacunque ex causa. Incalescit autem sine corruptione, vt patet in synocho non putri, sed vbi sanguis in aliqua parte collectus est, vt in paruis vasis, & ob defectum difflationis eius partis vis superatur, necessario sanguis corrumpitur. Vnde febris incendium, veluti etiam fit in omni inflammatione, in certo quodā loco in quo focus incenditur, & in synocho putri, in vasis magnis, aut omnibus. Hinc σήπεσθαι non simpliciter intelligo nostri caloris corruptionem aut interitum, ex quo calor præter naturam nostrum depascens actiones corporis tollit, & vires labefactat, sed intelligo putredinem cum fœtore, quæ fit ab illo calore alieno agente in humidum, quæ putredo fit vincente natura aut omnino separata, aut imbecilla facta ab vtroque, veluti in abscessibus & inflammationibus manifeste apparet. Est enim putredo in vasis ipsis omnino similis. Nam vrinæ tale sedimentum pro optimo monstrant, crassum, album, lene, sibi simile non fœtidum, quale pus in abscessibus demonstratur. A tali autem humoris putre-

putredine febres incendi puto, ac augeri, quæ putredo, nisi cum diligentia tollatur, ægrum ipsum in perniciem deducit. Cæterum si sanguis supra modum assetur, pars quidem tenuior & pinguior omnino in flauam bilem vertitur, crassior vero in attam. ex illa flamma καύσον, ex hac vt ex carbonibus, quattanas intolerabiles ac continuas perniciosas, & carbunculos maxime generari est verisimile. In quibus manifesta sanguinis corruptio per bilis vtriusque generationem, sed quod materia putrescat ad talem corruptionem, vt in humido diximus, rationi illud consentire minime videtur. Putrescit tamen pro natura cuiusque, sed magis à permistione calidi humidi vniuersi corporis, vt patet in biliosi temperamenti iuuenibus, in quibus acuto calore bilis humido vniuersi corporis permista sudores & deiectiones fœtidissimas educit. Ac quo iuniores, aut per accidens humidiores, vt frequenter esse soleot, eo fœtidiores.

3. *Focum febrium cor.* Tertia ipsius propositio est: Focum omnium febrium esse in corde, quæ etsi pro vera defendi potest, distinctione tamen egere videtur. Nam quatenus nulla febris propria esse dicitur, antequam cor primum inflammetur & ex cuius incendio totum corpus incendatur, focus febris non potest intelligi alibi esse, quam in ipso corde. Et ita simpliciter, & in genere & ex propria febris definitione omnis febris focum habet in corde. Sed si in particulari locus aliquis à calore præter naturam incendatur, vt in inflammatione interna vel externa, & sanguis vel humor alius in vasis, vel extra aliqua in parte putrescat, vel ex fluxione aliqua circa cor, aut in alias quascunque partes affecta pars incendium patiatur, vnde febris excitetur, proculdubio focus ex primaria origine erit in parte affecta, cuius affectio febrim facit, sed febris ipsa non proprie febris dicetur ab ea parte affecta, sed ab ipso corde affecto, ex quo reliquæ omnes partes incenduntur.

Calor duplex. Et hæc ratio à principiis desumpta consentire videtur. Cum enim calor innatus duplex in nobis consideretur, alter fixus vnicuique corporis parti per minima, alter vero fluens continuo à corde, & nulla sit pars corporis, quę alteri parti suum calidum proprium communicare possit (singulæ enim habēt quod pro se tantum sufficit, præter cor, quod aliis partibus continuo vitam communicat, ratio vult vt calor præter naturam, qui in aliqua parte corporis est vniuersum corpus per se non tantopere afficere possit, vt ipsius actiones lædat, & febrem faciat corde non consentiente. Sed vbi cor à vapore maligno aut quocunq; modo ab aliqua parte affecta incenditur, illud quod vitam toti corpori distribuit, illud idem affectum suam affectionem omnibus impertit. Et hoc modo dico cor focum esse omnium febrium, & alio modo esse alibi per primariam originem motus caloris præter naturam, à quo febris primum fuerit incensa. Simile exemplii proponam de hydrope, quæ cum fiat ab intemperie epatis frigida, seu à frigidis humoribus in eo contentis, frequēter tamen alia pars corporis affecta primariam hydropis originem producit, quæ tamen pars hydropem per se non gignet, nisi epate consentiente, quando ab eadem parte suo calore natiuo, & facultate alteratrice fraudatur.

Quarta propositio & vltima est: Periodorum causa, non in humoris natura, sed in virtute expulsiua collocatur. *4. Periodorum causam vim expulsiuam.* Hæc propositio videtor mihi vel male assignata, vel non posse facile ratione fulciri. Crediderim authorem periodo assignare, quod crisi conuenit. *Crisis causa.* Galenus enim facultatem expultricem validam causam esse putat, quæ crisin efficiat, quod & ratio & experientia satis manifestat. Quam enim in acutis & peracutis crisis ordinata fiat, in die 4. 7. 11. & 14. accessiones vero in diebus imparibus facultas expultrix valida occasionem arripiens in accessione crisin die 4. futuram, die tertio arripit præuertendo. Sicuti contrario etiam modo, Natura dum in quarto lassata quiescit, nec vllo modo excitata, die quinto ad indicium commouetur. Id autem fit ex naturæ prouidentia à facultate expultrice valida, & ab eadem debiliore ad pugnam. Sed in periodo cum ipsa sit tempus intensionum & remissionum in morbis, tam in particularibus temporibus accessionū, quam in tempore totius morbi, causa periodi non videtur mihi magis pendere à facultate expultrice, quam à reliquis naturalib. facultatibus. Cum enim natura morbi expulsionem molitur, initio morbi ipsos humores crudos coquit, in augmento eosdem retinet, & adhuc magis coquit, in statu iam excocta propellere tentat, vel per crisin, si omnia cōueniant, vel aliis modis extra crisin. Iam initiū & augmentum periodi ad facultatem retētricem & alteratricem magis pertinere videtur. Status finis vero magis ad expultricem. *Causa proxima periodorum.* Sed neque hæc, neq; illæ sunt per se causa periodi; verum humores ipsi, qui periodos constituunt longiores, breuiores, medias, vehementiores & mitiores, per se periodi causa esse vidētur, quod & ratio ipsa satis demonstrat. Nam illud propria causa rei dicitur, à qua

res ipsa potissimum deducitur. Periodus autem (quæ tota in tempore versatur) fit longior & vehementior ab humorum qualitate crassa, viscida, cruda maligna, & a nimia copia. Fit autem breuior & mitior à contrariis. Ergo periodi causa erit talis tantus humor. Boni hæc consule. Quæ de extractorũ ratione scribo, hæc tibi tanquam munus amicum lubenter offero, tuæ prudentiæ & fidei in certum amicitiæ signum, mearum lucubrationum partem committẽs. Quæ singula a nobis fusius & ordine naturę alibi explicabuntur, & alius repetentur, vbi summam diuini operis perfectionem in circuli quadratura ex sole triplici demonstramus. Est enim homo reliquorum mistorum perfectio, ac certissimum solis triplicis vinculum sub quaternario denarium, seu vniuersi circulum ex triplici proportione harmonice constituens. Vale. Viennæ 12. Kal. Maij, Anno 1575.

Diuini operis perfectio in circuli quadratura ex Sole triplici demonstratur.

EPIST. LVI.

IOANNI AVRIFABRO, THEOL. celeberr. &c. Balthasar Sheider Vratisl. Med. S. D.

CONIVNX tua ad nos venit penultimo Septemb. ad quam vocatus a fratre domino D. Hesso, amico meo charissimo, statim accessi. Cumq; viderem in vniuerso corpore pituitam redundare, decoctum ordinaui, quo cum sub noctem vsa esset, sequenti die summo mane sumpsit minoratiuum: idq; ideo exhibui, ne immunditiæ contenta in vẽtriculo ad mesaraicas raperetur, & obstructiones faceret. Nam cum vrina esset pessima, nihil aliud sperare potui. Sublata autem materia eodem die vrina visa est melior, sed tamen cruda. Et quia vehementer conquerebatur de planta alterius pedis, cui vix potuit insistere, mouere autem non sine ingenti dolore, ita vt ne quidem progredi posset libere, sed valde claudicaret; inspexi locum affectum, & vidi tendines illius musculi, qui a 4 quatuor pedis digitos deriuantur, nimium exiccatos esse, & propemodum scirrhosam affectionem contraxisse. Quæsiui igitur quid applicasset pedi, & cum diceret de oleo iuniperi, & de quodam emplastro nigro, quod pertinacissime adhæsisset, & non sine dolore detrahi potuisset, statim paraui vnguentum emolliens, quo cum locum affectum vesperi & mane inunxisset, sensit se melius habere, & nunc libere progreditur, neq; de vllo dolore conqueritur. Accessit postea Dn. Craro, qui coniugi tuæ vnicam potionem ordinauit, cum ad Ioachimum ducem Munsterbergensem profectus essem. Quotidie tamen conuenimus, & factum est vt paucissimis exhibitis medicamentis ipsam ad thermas ablegare decreuerimus, quæ sine dubio optime conuenient. Nam cum toto corpore sit refrigerata, meo iudicio nihil melius accommodari posset, nisi quod anni tempus aliquo modo erit incommodum. Miror autem Medicos vestros non potuisse pedi consulere. Et ex cura adhibita manifestũ est, quod in chirurgia parum, aut potius nihil profecerint. Si fuissem apud vos, facile huic malo inuenissem remedium, & præterea curassem, quo minus istam profectionem susciperet coacta fuisset. Cum vero ad nos venerit, & thermis videatur delectari, eo magis suasi vt ad ipsas accederet, & nunc, postquam purgata est, sine dubio magno suo commodo lauabit, si modo iuxta meum præscriptum vixerit. De quo nihil omnino dubito, præcipue cum viderim, quod hic in officio fuerit, & nihil prorsus neglexerit. Bene vale, & certo crede, quod coniunx tua sine vllo impedimento incedat, & quod satis prospera fruatur valetudine. Id quod sine dubio etiam ex literis ipsius intelliges. Iterum vale, & istam breuitatem, atq; negligentiam in scribendis literis boni consule. Data Vratisl. pridie Non. Octob. Anno 62.

Induratio tendinum.

EPIST. LVII.

BARTHOLOMÆVS CHRYSÆVS Med. D. Abrahamo Setllero Medico, S.

CVM patricius iste Schemnizẽsis, amicus me[9], literas ad te expeteret, nec succurreret, quid potissimum scriberem, volui singularem exponere casum, qui ante paucas septimanas contigit, cuius considerationem tibi non fore iniucundã existimo. Quædam ex Magnatibus, postquam feliciter peperisset, & per tres septimanas sufficienter purgata fuisset, suffocatione matricis laborare cœpit, ita vehementer, vt nisi debitis remediis fuisset adiuta, vitam cum morte cõmutasset. Hoc esse contra Galeni doctrinam manifestum est. Nam conuenit inter omnes Medicos, prout Galenus asserit, 6. de loc. affect. hunc affectum magna ex parte viduis euenire, hisque maxime, quæ cum antea probe purgarentur ac parerent, atq; virorum concubitu gauderent, iis omnibus priuantur. Ex quibus conicere possumus, quod ob retenta menstrua, vel ob semen cohibitum, mulieres vteri suffocatione cruciantur. Ex his Galeni verbis elici potest, duos esse falsitatem strangulationis vteri causas vel menstriũ, vel seminis retentionem præter naturam. Vnde

Suffocatio post partum & copiosam lochiorum euacuationem.

Causa suffocationis vteri.

Vnde igitur huic Magnificæ fœminæ strangulatio vteri prouenerit merito inquirendum, cum nec feminis, nec mensium abundantia fuerit in causa, vtpote quæ & peperit, & post partum optime purgata est. Ego statuebam non fuisse veram suffocationem; sed potius vteri à sua sede motionem, & ascensum ad superiora. Maritus enim non ex pectato tempore veræ & exactę purificationis, quæ in lege DEI præcipitur, octauo die à partu cum ea remhabuerat, qui cum alias sit Arthriticus, frigidum & morbosum habere sperma nemini dubium. Quare vterus antea ex partu debilitatus, laxatis ligamentis, vel loco motus fuit, vel ex frigido spermate intemperie frigida affectus. Vnde strangulationem illi superuenisse credibile est. Peto autem obnoxius, quid de hysterico isto symptomate sit sentiendum, mihi paucis declarari verbis, quod quidem mihi futurum est grauissimum. Bene vale. Datæ Schemnizii. Anno 1582.

EPIST. LVIII.

ABRAHAMVS SEYLLERVS D. *Bartholomæo Chrysæo Medico Doctori, S.*

LITERÆ tuæ Clarissime Domine Doctor, amice optime, per patricium Schemnicenlem mihi allatæ gratissimæ fuerūt, quod ex veteris nostræ necessitudinis non oblitus, data occasione, cum corpore seiuncti simus, literis mecum agas. Recenses casum mulieris Magnificæ, quæ etsi in puerperio satis purgata sit: tamen vteri suffocationem incurrit. Quod multis apud nos vsu venire solet, præsertim quæ genio indulgent, & victu lautiori vtuntur. Et recte quidem Galenus tam ad feminis, quam menstrui corruptionem refert, quæ vteri vasa distendendo in longitudinem contrahunt, vt matrix ad superiores partes vergi deprehendatur. Vapor enim ille vitæ principiis, cordi & cerebro aduersans, varia excitat symptomata. Nam sub sanguine menstruo omnis humor corruptus comprehenditur, vt Galenus t. de natura humana com. 28. attestatur. Cui Auicenna & Auerrhoes subscribunt. Quod autem ex semine retento viris non item ac mulieribus contingit, fit quod vterus sit sentina corporis ac excrementorum putridorum receptaculum, vt nihil mirum sit etiam excrementa deleteriam acquirere qualitatem, vt & in peste, morbo gallico, casu & venenis assumptis accidit, in quibus ab occulta vi noxa contrahatur. Eam qualitatem fuisse auctam inconuenienti congressu, cō-

Distensio vteri à vapori bus.

Vterus sentina excrementorum.

tinui solutione, & dolore, quæ duo partum semper comitantur. Datur etiam ob imbecillitatem innati caloris in muliebri sexu putredine occasio. Quod autem talis qualitas ex sanguine menstruo ingrauidis, dum ad nouem menses sanguis menstruus retinetur, non resultet, neque quicquam vtero gerentem angat, fit forsan quod natura inhibeat ne putrefiat, quod negligit vbi præter naturam, & citra vsum detinetur. At meo iudicio pars abit in fœtus alimentum, pars ad replenda vbera detruditur, absumitur aliquid & coctione emendatur, minuiturque vomitu. Verum cum eiusmodi symptomata in enixis eueniunt, matrice etiam optime purgata nihil vtilius semine Dauci Saccharo incrustato deprehendi atque vsu confirmaui. Hæc quid de symptomate hysterico sentiam, nimirum esse vteri suffocationem, breuibus perscribere volui, vt animi mei promptitudo tibi constet. Bene vale. Vratislau. Anno 82. 26. Martii.

In mulierib. maior putredinū occasio ob imbecillitatem caloris.

Semen Dauci saccharo obductum.

EPIST. LIX.

CAROLVS OSLEVIVS, MEDICVS *Cæsareus, &c. Laurentio Scholzio Medico S. D.*

VEHEMENTER mihi placet fides tua qua mecum agis: eandem mihi quoque præstabo. De medicamentis mecum communicatis gratias ago. D. Abrahamus iam ab aliquot septimanis peregre abest. Itaque eum alloqui de illis, quæ ab ipso cuperemus impetrare hactenus non potui. Faciam id vbi redierit. Interea ea tibi describam, quæ mihi Crato patefecit, à se vsu cognita. Me enim cunctantem, ac propere fugientem Crato vltro in suam familiaritatem pertraxit, mihique promisit, se meeum sua secreta medicamenta communicaturum: quæ eadem à me tu quoque expectabis, si ab ipso abstulero. Interea dum familiariter mecum confabularetur, dixit magnum esse remedium oculorum male affectorum, si comminuas & conteras lapidem calaminarem in tenuem puluerem, & eum medulla ossis bubuli liquefacta commisceas, forma linimenti quo oculos clausos inungas, sed lauandum esse flexum cubiti lixiuio acri, vt ibi excitetur pruritus. ℞. carduum beneđictum, aspergeaquam cardui, & fac vt denuo destillet. Hoc liquore linteolum imbutum Cratofurdastris immittit in aurem, si doleant, vel non audiant. Nihil ex omnibus medicamentis, quæ expertus est se conducibilius comperisse fatetur. Oculos cancro-

Pro oculis lapis calaminaris.

Pro surdastris.

D 4

rum tritos & leuigatos in marmore plurimũ posse in sedandis doloribus immanissimis cancrorum ait, si ex vino, vel iusculo bibantur. Idem affirmat folia persicariæ, aqua fluuiali madefacta, & imposita sanare fœda vlcera. Cataplasmatis, quod in compescenda gangræna sæpe vidi cum exoptato euentu vsurpari a D. Bucella, hæc est descriptio:

Cataplasma pro gangræna.

℞. Farin. lupinor.
fabarum ℥ iij.
Succi rutæ ℥ ij. aut pul. rutæ ℥ iij.
Oxymell. simpl. ℥ vj.
Lixiuii q. s.

Interdom addit puluerem scordii: nunnunquam etiam pauxillum victrioli, si inualuerat gangræna. Cataplasma in contusionibus, & plagis capitis potens.

Contusionibus & plagis capitis.

℞. Farin. hordei,
fabarum. an. ℥ ij.
Pulu. betonic.
chamemel.
melilot.
rosar. an. ʒ j.
Calam. Aromatic. ʒ. ß.
Oxymell ℥ j.
Ol. rosar. hypericon an. ℥ ß.
Vini boni q. s.

Saccharum Saturni.

Rationem parandi saccharum Saturni non plane intelligo. Nam si statim ab initio fit dulcissimum, quid causæ est, cur resoluatur in aqua calida, vt deponat acredinẽ? Quod si tritum immittitur cucurbitæ, vt soluatur in balneo Mariæ: tandem liquidum, non autem aridum quid exorietur. Vnguentum ex succis arantii cœpi bis diebus vsurpare, non absque vtilitate. Alias plura. Resalutat te Magnificus Dn. Dudithius. Vale cum familia tua, & me ama. Vratislauia 9. Martii, anno 1583.

EPIST. LX.

IDEM EIDEM.

EGo vero mi optime Scholzi, non minus libenter respondi, quam tu ad me scripseris. Quos hic in casu vestri ciuis consulam non habeo. D. Weysselium de eo conuenirem, etiam mea, hoc est, discendi causa, si me non grauaretur audire, A tonsoribus nostris nihil profecto expiscareris, quod animo tuo satisfaceret, neque eos puto Lignicensibus anteponendos. Meam itaque sententiam ad te libere perscribam, quam velim seuero iudicio examines. Dislocationem tali cognoscere is ab initio potuisset, qui certas eius factæ notas tenet. Existimo autem non adhibitum fuisse statim hominem intelligentem. Suspicor perfectam non fuisse luxationem. Hoc enim perit illius articuli motus, in quem ipsa incidit. narras autem virum illum iter fecisse neglecto malo: longo tempore post, oborto tumore, minus dignosci potuit luxatio. nec certum signum luxationis fuit, si commode inambulare non potuit. Hoc enim potuit contingere propter dolorem partis mouendæ ex alia causa, quam ex luxatione ortum. Venio in eam opinionem, solam distorsionem factam fuisse, qua tensa nimium fuerint vincula, quæ connexionem articuli continent, atque adeo omnia, quæ ad articulationem illam conueniunt: vt solet accidere, si membrum casu nimis vel extendatur vel flectatur in partem quampiam, præter eius naturam, inde extitit dolor, & propter hunc, aut etiam propter ligamenta iuncturæ relaxata, nec firmiter iam amplius continentia, difficilior & laboriosior incessus, dolor præsertim ex itineribus exacerbatus, attraxit humores ex corpore ad partem debilem & ægram, ad quam tanquam imam, ex se defluere solent. Hæc vero laxior iam reddita, eos facilius admisit. Ex hoc affluxu humorum natus est tumor, & intemperie & distensione partium occupatarum molestus. Materia autem tumoris qualis potissimum fuerit, non obscurum puto cogitanti, naturam ad quodque membrum transmittere alimentum ipsi congruum & simile. Quod longiori tempore, & abundantius affluens, nec bene confectum à debili parte cessit in tumorem. Sunt autem extremæ partes neruosæ, membranosæ, osseæ, exangues. Huiusmodi autem humor, id est, cognationem & similitudinem cum ipsis habens, nempe glutinosus, densus, tenax, frigidus & siccus, non est aptus, neque ad digestionem, vt conuersus in vaporem exhalet, quamuis enim partes quædam tenuiores, quas pro vehiculo fluxionis adiunctas esse oportet, discutiantur, reliquæ tamen magis impinguntur condensatæ: nec ad superationem: ad hanc enim caliditas, & humiditas requiritur. Si scire velis qualem mihi humorem imaginer, finge te membranam aliquam, aut neruum adeo macerasse, vt quasi in mucillaginem redegeris. Non mirum igitur si facta apertione nihil humidi affluxit: discussus enim fuit humor subtilior, & remansit crassior, magis coactus & quasi concretus ex fluido. Porro calor, qui in membris extremis & excarnibus infirmior est, non potuit & eas tueri, & illapsum atque penitus impactum humorum probe vincere ne quid mali-

In dislocatione tali.

Tumor à distorsione.

mali inferret. Hinc euenit, vt humor, præter naturam ibi detentus, nec à calore naturali superatus aut gubernatus, cœperit & ipse corrumpi, & sanas partes corrumpere: ex quo tandem etiam officulorum separatio, facto maiori foramine non miror excreuisse fungos. Hi autem non apparuerunt, quod ipsorum materiæ, hactenus conclusæ, non data fuit porta. Est autem istorum fungorum eadem ratio, quæ illorum, qui enascuntur ex læsa meninge in vulneribus capitis, de quibus Ioannes Langius in Epist. vj. In cæca, inquit, & occulta cranii fractura raro vel fere nonquam fungi nascuntur. Quemadmodum sane in stipitibus arborum humores protrudi, per corticem extuberantes, in fungos coalescunt, sic vulnera o cranio, humores cerebri affluunt, qui (teste Alexandro Aphrodisio) ossis frigore condensati, in speciem fungi concrescunt: qui in superiori parte ampliusculi, infra vero prætenues pro ratione loci perficiuntur. Vnde Galenus libro Epid. tertio ait: τῷ πάχει τῶν χυμῶν τὰς τοιαύτας ἐπιφύσεις ἐργαζομένῳ, καλοῦσι δὲ αὐτὰς οἱ πολλοὶ μύκητας i. Densitate humorum, tales in vulneribus adnascentias efficiente quas multi fungos appellant, quos cum nostrates chirurgi in capitis vulneribus enatos vident, substantiam cerebri esse arbitrati, aut ægros tamquam deploratos relinquunt: aut si forte fortuna eos curauerint, vulnera cerebri sese curasse, tantillumque de cerebro frustum exemisse gloriantur. Verba adscribere volui, quod dubitaui an librum haberes. Confer occultam cranei fracturam cum arcto humoris foramine, illam apertam cum hoc patente, & videbis similitudinem in partibus natura similibus. Vtræque enim sunt membranosæ, exangues, ossex, frigidæ. Causa autem cur in vulneribus & læsionibus neruorum, tendinum, membranarum, ossium succrescat copiosa caro flaccida, hæc videtur esse, quod hæc sint corpora densa, è quibus tenuior & serosior pars sanguinis effluit, retenta, & per calorem extraneum exiccata, crassiori. Adde etiam ex Langio, vel potius ex Alexandro Aphrodiseo affluentes humores, partium excarnium frigore condensari. Affluit autem sanguis copiosus, & propter dolorem insignem, qui eo redditur maior, quo plus affluit, & quia natura multum transmittit, ad seperandam partem corruptam & morituram, idque propter inimicitiam inter viuum & mortuum. Caro illa flaccida non tantum in substantiæ raritate, &, vt ita dicam, varietate cum fungis terrestribus conuenit: sed etiam in subito ortu & augmento. Scis polypos resectos, neque ex arte post sectionem curatos, vno atque altero die in pristinam molem excrescere: quorum eadem prope est causa, quæ fungorum, de quibus agimus, & propterea vtrorumque etiam curatio non dissimilis. Ne mireris igitur tonsores medicamentis excruciantibus, quæ plus, concitato dolore, attrahunt, quam erosione absumant effecisse. Tu qua spe bonum virum curandum suscipias bene delibera. Cum malum in ipsa iunctura insederit, ibique corruptio facta fuerit, claudicationem ille non effugeret, etiam sanato vlcere, vt mea quidem fert opinio. Nam calor præter naturam ex dolore & affluxu nimii humoris in parte excitatus mucilaginē cartilaginū, quę inter ossa articulata intercedunt, & crassiorem partem affluentis humoris serosi, quem vulgus tonsorum, aquam articulorum, das Glidt Wasser / appellant, exiccat & indurat. Hoc adeo verum est, vt eam ob rem, omnia etiam vulnera iuncturarum, vel optime & rectissime curata, articulationem destruant. Sed vehementer dubito an curari possit. Nosti vlcus non sanari nisi pars vlcerata recipiat suam natiuam temperiem, & ab omnibus impedimentis carnis, qua explenda est, regenerandæ liberetur. Hic pręterea adsunt fungi rebelles, sunt indicia corruptorum ossium. Ais naturam, quæ est curatrix morborum, in hoc ægro esse viribus afflictissimis & prostratis. Hæc igitur cum sit tam debilis, metuendum vt possit corruptioni ne serpat & inualescat resistere. Et sunt alioquin pedes à fonte vitalis caloris remotissimi, hocque non nimio prædito. Nolim te docere curationem. Vnum hoc dicam, videtur mihi ante omnia hoc facien dum, vt æger reficiatur, & pars hactenus doloribus fracta demulcentibus, & amicum temperatumque calorem inducentib. atque roborantibus cataplasmatibus refocilletur. Interea fungis etiam pulueres sino cruciatu siccantes, absumentes, & adstringentes, vel huiusmodi aquæ aspergi possent, quæ eadem ad putredinem cohibendam cōducent. Atque hæc habui, quæ in hoc casu respōderem. D. Buccella primus me fungorum naturā in experiundo docuit. Nemi nē vero legi vnquam, qui de ipsis scripserit, præter Langium. Satis mihi fuit de ipsa natura rei meam tibi sententiam explicare, quæ si falsa esset, falsam quoq; esse oporteret curationem super ea extructam, quam facile colliges per teipsum tanquam Medicus methodicus. Te rogo, si quid dubii in ea tibi reliquum est, mihi id libere vt rescribas. Memini te habere effigiem instru-

menti cuiusdam, quo Arantius vsus est ad polypum resecandum. Rogo te eam mitte. Bona fide à me statim recipies. Secreta Craronis, quæ D. Monauius tecum communicauit, nondum descripsi. Ignosce pigritiæ meæ. Vale cum charissima coniuge. Resalutant te amici, quos per me salutasti. D. Albinus Helulgius, & D. Abrahamus. Iterum vale, & me ama. Vratislauia 23. Iulii, Anno 1583.

EPIST. LXI.

IDEM EIDEM

CVM sciam me tibi debere, ne fidem quã tibi dedi incuses, exoluam; sed ita vt vellim porro tuis meritis obligari. Perchara est mihi amicitia tua, quam semel cœptam coli, religiose, quo ad vixero, colam; & etiam magis, quod sperem nos aliquando in patria coniunctos fore. Perspicio liberalem & apertum tuum animum erga me, eumdemque minime ad communicandum difficilem, in quo N. N. vincis, qui sedulo premit, si quid singulare se habere putat, vt vix multis precibus extorqueas, quod tamen sæpe tale est, vt vel idem publice extet, vel par, aut eo etiam præclarius facile reperiatur. Constitui plane apud me, nihil ab ipso petere, nisi quod ipse facile ac libenter atque vltro largiturus sit. Quod enim morose datur ab eo, qui mei amans & studiosus haberi vult, tam mihi ingratum est, vt pœniteat rogasse. Si scires quam bene & ex animo D. Abrabamus mihi voluerit, crederes me ingentem dolorem ex ipsius obitu percepisse. Quædam præclara mecum communicauit, quæ volo, tibi quoque mecum esse communia. Sed hoc pacto vt te mihi sancte obstringas, nulli te ipsorum copiam facturum, me inscio, Si resciuero illum, cui ea patefacere velis, esse virum bonum, quique sua liberali pectore communicet, lubentissime permittam. Homini vero in gratificando difficili relinquam sua, mihi asseruabo mea. Sequenti medicamento, quod miraculosum effectum habet, dixit mihi D. Abrahamus, vir longe optimus, se bonum sibi nomen in Morauia comparasse:

℞. Spec. Diambræ ℥ ij.

Infundantur in vino destillato quatuordecim dies, vt latum digitum supereemineat, add.

Opiatum.

Opii ʒ vj.
Mumiæ ʒ ß.
Succi Hioscyami ℥ j.
Corall. rub.
Carabæ an. ℈ ij.
Croci ℈ j.
Mosci gr. xvj.
Ambræ gr. xij.

Affuso rursus spiritu vini, vt superemineat latum digitum, digerantur post fornacem per mensem, quotidie agitando. *Dosis* ℈ ß pro ægri constitutione. Maniacis, in vigiliis extremis, colicis in febribus ardentibus, phrenesi, peripneumonia desperata exhibetur. Curatio cancri, qua quidam feliciter vsus est, à magno quodam viro mihi communicata: *Pro cancro.* ℞. Radic. serpentariæ maioris collectæ mense Iunio, transuersim incisæ, & filo lineo traiectæ & ad vmbram exiccatæ, suspensæ ne parietem attingat, in subtilem puluerem redactæ quantum volueris, cui adde Arsenici non splendentis tertiam partem, fuliginis carmini parum, omnia bene commisceantur, & subtilissime puluerisentur, & ferueantur in pixide lignea Si vlcus sit valde putridum, arundinaceo cultro scalpendum est, vt parum sanguinis exeat, & puluis subtiliter inspergendus, atque gossipium saliua madefactum, superponendũ, protestandum que est, quod per diem & noctem vnam, dolorem molestum excitabit, atque pars intumescet, sed quanto tumidior euadet, eo melius. Non est remouendum medicamentum. Sed faciat escharam, quæ sponte per se post octauam diem cadet, si post escharam eiapsam immundum remanebit vlcus, mundifica cum melle rosato, succo apii, & parum farinæ hordei, vel vnguento Isidis, & superponatur vnguentum de Tutia. Si vero aliqua radix remaneret: rursus appone prædictum puluerem; & pro remouenda eschara nihil addes, sed naturæ permittes. Sed antequam aggrediaris curam, purga corpus competenti purgatione, & rectam victus rationem præscribe. Ad Gonorrhœã singulare D. Bulocati, Medici Patauini, experimentum:

Ad Gonorrhœam singulare.

℞. Gummi arabic.
Tragacanth.
Carab.
Mumiæ.
Boli armen.
Mandibul. lucii an. q. v.

Pulu. & cum syr. de rosis siccis, vel myrtino f. pillulæ pondere ℈ j. Capiat prima vice pillulas tres, deinde pillulam vnam per plures dies. Hæc tria cum sint præclara, & plane selecta, maximeque momenti velim instar multorum tibi sint. Quæ nouarum accessione augebo: si pactum, quod tecum ineo, mihi confirmaueris. Sancte tibi affirmo, nihil esse apud me, aut vnquam fore

fore, quod te celare velim. Pulueris illius conficiendi rationem, quem vehementer expetiuimus, D. Abrahamus me docuit. Illum dico puluerem, quo Bregæ, administrante curam D. Sebisc hio, quidam sanatus est, habens collum vlceribus cauernosis & contumacibus exesum. Bonus vir, vt perspicerem ipsius fidem non descripsit mihi parandi rationem: ex descriptione enim vix, ac ne vix quidem, potuissem discere: sed domi suæ parauit me spectante. Idem tibi promitto. Sed est quædam grauis causa, cur diligenter caueamus, ne puluis ille innotescat vulgo, quam te malo diuinare, quam exprimere. Vidi apud illum pixidem eo plenam, tibique inscriptam. Si quæ habes vel Langii, vel aliorum, præter ea, quæ à te petii, singularia inquam, & certa, nec passim extantia, rogo ne me celes. Videor mihi hic esse in nundinis seu mercatu. Vnde bene onustus optimis mercibus redire in patriam cogito. Tunc mihi fidus eris Achates, quamuis ego non sim Æneas, Vale. D. Hieronymus Michael te peramanter cum coniuge & filiolo salutat, quibus ego quoque plurimam salutem adscribo. Praga, 4. Decemb. Anno 1583.

EPIST. LXII.

Idem Eidem.

AMicvs ille noster, nunc libenter ea communicat, in quibus antehac difficilem sese præstitit. Didicit ex familiari mea consuetudine mihi ea demum grata esse, quæ ingenue & libenti animo communicantur; quæ vero iactantur & premuntur, præsertim inter amicos, contemnenda videri. Accessit obsequium meum, quo ita eum mihi deuincio, vt non possit me à familiari necessitudine excludere. Recipit etiam à me ἀντίδωρα. Laudanum vsurpauit sæpius admodum feliciter, me teste. Descriptionem ignoro. Tu ab ipso pete. Si nullam habes, aut ille recusabit, quod non puto, me mone, à me accipies, variam quidem, sed in effectu principali consentientem. Nactus sum descriptionem Turbith Mineralis multiplicem. Qualem habeat Stromerus nondum resciui. Cum enim memoriter eam non teneat commode à me hactenus ad librum compelli non potuit. Extant descriptiones apud diuersos autores; è quibus pro tuo iudicio eliges, quæ maxime placeat. Modus applicandi ruptoria talis est: Præmissa purgatione corporis, circumdetur locus emplastro Diachilon gummato (hoc enim crasse iniunctum, tenaciter adhæret cuti) quod habeat tantum

Modus applicandi ruptorum.

foramen aut spacium vacuum, quantum erodere, aut excedere cutem velis aut paulo minus. Cauterium enim liquefactum & diffluens, amplius reddit foramen, quam feceris. In illud foramen seu spacium impone cauterium; & supetpone aliam petiam eiusdem emplastri. Sed videndum ne dum fasciis partem obligas, emplastrum cum cauterio dimoueatur loco. Stromærus solet relinquere cauterium 24. horas. Sed potes etiam citius remouere; si effectum eius præ noueris. Ablato cauterio diffeca quicquid carnis aut cutis mortificatum, & nigrum a cauterio redditum videris, & impone petiā digestiuo, quod vocant, inunctam, tantam, quę escharam duntaxat bene tegat, & superimpone Diachylon simplex. Paucis diebus exibit eschara, qua sublata, si non tantū rumpere cutem, sed fontanellam parare cogitas, imprime globulum, ex cera viridi, cum præcipitato permixtum, qui cum ea bene subactus sit, quod potes facere digitis. Ita foramen profundius facies. Vide Capouacciū, cuius tractatum de recta administratione cauterii te habere existimo. Ruptorium Gabrielis Beati cupio. Si ad manum est, ad me mitte. Venio ad casum illum, quem mihi proponis. Difficillima sanatu puto vlcuscula ad talos, & propter consuetudinem tot annorum, quibus humores illuc defluxerūt præ sua grauitate ad locū decliuem, & quia locus est exanguis & debilis, quæ causa est cur facile gangræna ex aliqua intemperie, aut defluxu ibidem excitetur, & quicquid vel pustularum vel vlcerum ibi exoriatur, difficulter sanetur. Expurgare bene & exquisite, atque exiccari oporteret corpus primum pharmacis, deinde Guaiaci vel sarzæ decocto, si consolidari illa deberent. Quod si consueta defluxio inhiberi non posset, paranda esset fontanella, palmum infra genu, ad illam intercipiendam. Corpore enim expurgato & intercepta defluxione, facile exhalaret, & resolueretur humor circa talos, qui impactus intemperiem, rumorem, & vlcuscula fouet. Si vero sanatio non succederet, aut prorsus æger constitutum apud se haberet, vlcuscula illa retinere, equidem inspergerem hunc puluerem: ℞. resinam, liquefac ad candelam, vt ex ea guttæ cadant in aquam subiectam, eas collige, & in puluerem redige. Hic temperatus est, & concoquendi & mundificandi facultate præditus. Et imponerem quotidie folia hederæ viridia, & imponi solent fontanellis. Ad ruborem vt pruritum tollendum, si superuenirer, ex his duobus selectissimis remediis vnum applicarem: Primo, pulpam seu carnem panis tritici, macera

Vlcuscula ad talos difficillima.

Puluis resina

Remedia pro rubore & prurit.

n aqua tepida, deinde exprime, & rursus in alia aliqua macera, vt instar, cataplasmatis inteo illini (quod ad crassitudinem digiti fieri debet, ne facile exiccetur) possit. Refrigerat, humectat: non adstringit cutem, ex qua adstrictione impedire possit perflatio & exupetatio materiæ illapsæ; sed potius, nonnihil concoquit & resoluit. Posses fallendi causa permiscere puluerem foliorum maluæ. Item macerare in lacte, & vitellum oui cum oleo rosaceo addere si anodynon parare velles. 2. Lixiuium acre feruefac, infunde pauxillum olei communis, & diligenter simul agitando commisce, madefactis linteis multiplicatis locum fomenta. Ad refricanda vlcuscula, omnia vtilia sunt, quæ habent facultatem exulcerandi & vesicandi, quæ tamen nolim simplicia, id est, citra aliorum commixtionem adhiberi, nisi moderata sint. Posses imponere ranunculum leniter contusum, aut flammulam Iouis. Si nihil aliud in promptu sit, fac habeas emplastrum quodcumque, exempli gratia, drachylon simplex, aut potius gummatum, quod maiorem vim attrahendi effluxum habet, & cum eo permisce aliquantum euphorbii, nasturcii, sinapi, & applica petiam tantam, quantam vis exulcerationem facere, inunctis circomcirca vicinis partibus, si opus sit, vnguento rosato, aut albo camphorato, vel simili ad probibendam inflammationem. Monauius noster nunquam occupatior fuit, quam nunc, itaque me rogauit vt tibi describerem, 1. puluerem contra podagram magno hic apud Principes viros in in precio & vsu 2. rationem repatandi nasi qui præfectus fuerit. 3. oleum quoddã caustieum: sed hæc duo posteriora partim legere, partim intelligere nequiui. Quare alio tempore à me babebis. Nunc accipe puluerem:

Puluis pro podagra.

℞. Chamæd. (quæ est tristago)
Dictam. cretens.
Chamæpith. siuæ iuæ artheticæ,
Rad. centaur. maior.
Herb. centaur. minor.
Gentianæ.
Rad. Aristol. rot. an. ℥ ij.

Putamin. nucleor. 1. partis interior. quæ est illius corticis spongiosi, qui est sub corti-ce duro, qui frangitur, id est, inter animam & corticem durum, ℔ j. & ℥ viij.

Misce & f. puluis subtilissimus. Δόσις ʒ ß. per quadraginta dies. Sed quia amarus, potest inuolui hostia, & ex vino albo, vel brodio bibi tribus circiter horis ante prandiũ. Bene vale. D. Hieronymus Michael te plurimum & amicissime iussit saluari. Praga 22. April. anno 1584.

EPIST. LXIII.

D. IOHANNI HERMANNO, Principis Bregensis Medico, &c. Caspárus Hoffmannus Medicus Elect. Brandeburgensis, &c. S. D.

QVOD ad humanissimas litteras tuas non illico respondi, non id accidit imminutione beneuolentiæ, aut remissione obseruantiæ meæ erga te, sed quia multis, iisque molestissimis occupationibus distractus & impeditus sui, vt alia quoque necessaria officia deserere coactus fuerim. Quæris autem quid sentiam de medicamentis Paracelsicis. Quid sane aliud agunt isti, qui eiusmodi remediis vtuntur, quam quod humidum radicale violentis suis remediis depopulentur, ae pro eo mordaces & rodentes humores corpori inferunt, caloremque alienum in corpus inuehunt? Extollant alii quantum velint oleum vitrioli & vitriolatas tincturas, quas pro margaritis, coralliis, & lapidibus preciosis Principibus ad pauca respicientibus (placet enim color lucidus, & sapor acidus) isti cum magnificis præconiis exhibent. Ego tot documentis & exemplis edoctus, non facile autor ero cuiquam, multo minus Principibus suasor esse velim, vt vsurpatione temeraria & crebra istarum rerum rodentium, quisquam se discrimini obiiceret. Vidi quià multo vsu vitriolatorum istorum corrosos pulmones colore vitrioli eiecerint. Alteri epar dissolutum frustulatim excretum putabatur. Audiui quosdam morti proximos lamentabiliter deplorate temeritatem suam, & magnis vociferationibus detestari seipsos præ dolorum immanitate, & interiora sibi vri & rodi subinde clamasse. Pictor quidam egregius apud nos podagram se depulsurum sperans, in vsurpando oleo vitrioli sedulus erat. Verum ante obitum in poris omnibus per totam superficiem corporis, velut cuspides acuum pungentium sentire se miserabiliter conquerebatur. Porro Antimonii, & vitrioli nomine iam propemodum senescente, alia emergunt magnalia, videlicet, primum ens sulphuris, liquores margaritarum, corallorum, tinctura solis (quæ, nisi me lingua & nares decipiunt, ex camphora est) ac multa insuper alia sunt, quæ arrugans illa & ignara chymica turba, (sed ad imponendum eruditissima) magnis præconiis & gloriis ornat & vanissimis iactationibus celebrat. Talibus impostoribus ignotis, imo etiam aduerso rumore laborantibus nonnulli Principes, nunc sua committunt corpora, non adhibitis atque etiam

Effectus medicamentorum Paracelsicorum.

Curatio horum vitriolatis medicamentis.

Magnalia fucata.

etiam spretis reliquis Medicis. Sed faciunt id suo periculo, & breui exitus acta probabit. Verum de his nimis multa. Vale. Datæ. Francofurti 1. Iun. Anno 1575.

EPIST. LXIV.

IOHANNIS WEIDNERI MED. &c.
Caspar Hofmannus, D. Electoris Brandeburgici Medicus ord. S.D.

EXIMIE domine Doctor, ad binas literas tuas iampridem respondissem, sed mihi DEO teste defuit tempus. Ac iam Freistadii ita à mulieribus excruciatus sum, vt præ illarum importunitate, vaticinia ex vrinis quærentium vix respirare potuerim. Nunc quoque currum ascensurus & Custrinum profecturus hoc scribo stans pede in vno. De œdemate aliquid iam scribam, de reliquis alias. Talem tumorem habuit D. Zochius in eodem loco, nempe in genu, magnitudine propemodũ, caput pueri æquantem. Cum diu à tõsoribus excruciatus fuisset, ego post purgationes phlegma detrahentes ordinaui lotiones ex herbis verbasci, chamomillæ, anethi, iuæ artheticæ, herbæ paralysis, agrimoniæ, verbenæ, abrotano, absinthio, vt sic emollirem humorem, & aliquam eius partem discuterem. Postea feci cataplasma ex farina fabarum, lupinorum, radicibus althææ, pul. lumbricorum terræ, floribus chamomillæ, verbasci, anethi, abrotani, absinthii. vltimo foueri iussi tumorem vino, affusa aqua agrimoniæ. Sic totus tumor euanuit, & discussus est, quod primum videbatur impossibile. Sed iam plura non vacabat scribere. Bene vale. Datæ Francofurti 6. Septemb. Anno 1579.

Cura œdematis in tibia.

Lotio discutiens & emolliens.

Cataplasma.

EPIST. LXV.

REVERENDO VIRO, DN. ABRAhamo Bucholcero, Theologo celeberr. &c.
Caspar Hofmannus, Elect. Brandeburg. Med. S.D.

ETSI sperote iam pristinæ valetudini esse restitutum: tamen quia subinde se colligere solet pituita ex imbecillitate coctionis & defectu caloris naturalis, vigilandum sane est, & tempore pacis cogitandum est de bello, aduersus hostem tam truculentum, ne prælium redintegret. Ego video cardinem totius rei verti in eo, vt calor naturalis suapte natura debilis exsuscitetur, ne sequatur cruditas, & ex hac pituitæ collectio: & vt pituitosi humores, collecti per interualla, absque nocumento interiorum membrorum è corpore educantur. Hæc si fierent, minus esset metuendum de morbi recursu. Quod igitur ad exsuscitationem caloris natiui attinet, faciunt quidem intus rotulæ, morsuli, pulueres, condita, &c. aliquid; & foris vnguenta, sacculi, cerata, &c. sed minus tamen, quam fuit expectatum. Ratio est, quia humor pituitosus insinuauit se in tunicas ventriculi, vnde hebetatur calor, & cibus in ventriculo degenerat, & vertitur in crudum humorem & viscidum; qui postea intestinis adhæresc it, & accedente obstructione flatus copiosus ex se gignit, à quibus tumor & dolor, cum exitus illis supra & infra sit interclusus. Quid igitur agendum? dices. Non quidem contemnenda illa, quæ paulo ante nominaui, hoc est rotulæ, sacculi, &c. Sed spero hæc, quæ dicturus sum non parum profutura. Multos, qui similiter affecti fuerunt, iussi in hebdomada bis de Mithridatii antidoto sumere quantitatẽ pisi vnius aut duorum. Dictum mirum, quam illis hoc profuerit, non prima statim vsurpatione, sed tempore sequente. Excitauit calorem, humiditatem superfluam absorpsit, &c. Nec metuendum quicquam de vehementia medicamenti, quia in parua quantitate sumitur. De pipere iucifo semel dixi antea: si deglutiantur septem grana instar pillularum. Sed cum plus calefacere ventriculum volumus, contundimus grana crasso modo, in vno aut altero cochleari iuris gallinæ; aut alterius iuris carnis exhaurimus. Itaque quoque calefit ventriculus absque nocumento epatis. Zinziber quoque conditum multum iuuat. Cum his domesticis (quæ sæpe plus iuuant, quam valde medicamentosa & operosa, corrigi potest ventriculi imbecillitas, & excitari calor naturalis. Rogo Mithridatium experiri non omittas. Et si ventriculus tuus vsum eius sufferre poterit, (nocere non poterit) dabo operam, vt aliquid de præstãtiore alicunde nanciscar, & tibi mittam. Quod subinde clysteribus intestina exoneras, bene facis. Passulæ laxatiuæ quomodo conuenerint scire cupio. Ego his sæpe vsus sum, & bene contulerunt. Nihil in se habent quod purget, præter folia senæ. Rhabarbari nihil inest. Si ventriculus resputet illorum vsus, tum potius vsurpentur rotulæ illæ ex diaphœnicone. Video me oportere integro consilio tibi explicare rationem præseruationis à colico dolore, & quid in accessione agendum. Id (DEO teste) iam illico facere non poteram, cum hac hebdomada Elector & Administrator sumpserint medicamenta, & hodie quoque, me quę rarissime domi, semper autem in aula, esse oportuerit. Hæc scripsi noctu, cum alioqui multis ægris scribendum esset. Vitam profecto iam ago inquietam.

Calorem exsuscitantia.

Vis Mithridatii.

Piper. Zinziber conditum.

Optime te valere opto, cuius precibus me commendo. Datæ festinanter Coloniæ ad Sueuum, 17. Febr. Anno 1581.

EPIST. LXVI.

IDEM EIDEM.

ETSI cum tuæ mihi redderentur literæ, in magnis eram ædificandi molestiis: tamen molestiam omnem tuæ discusserunt literæ, quod ex iis cognoui, te pristinæ valetudini aliquo modo restitutum esse. DEO sit laus & gloria. Quod per clysteres multum phlegmatis est eductum, id præcauebit ne tam facile fiat recidiua. Morsuli (fateor) sunt aliquanto fortiores, sed mirum quam prædicet eos noster Cancellarius. Si tantum particulam inde sumit, sentit aluum aliquoties aperiri. sed sua est cuique temperatura. Fortasse rotulæ ex diaphœnico efficiunt apud te, quod apud illum morsuli. Mitto denuo conditum & Mithridatum. Modum vtendi non opus est, vt adscribam, cum id antea factum sit. Mitto & vnguentum ad impotentiam illam manus dextræ. Huius vsus talis est: sumuntur herbæ hæ: betonica, origanum, saluia, rosmarinus & iua arthetica, singulorum manipuli duo, coquuntur in olla bene contecta, & effunduntur in vasculum, quod panno multiplici tegatur, ne euaporet, inseritur manus, & fomentatur, per quartam horæ partem mane & vesperi ante cœnam. Post fomentationem vsurpetur vnguentum, quod mitto, præsertim circa iuncturas. Vt autem videri possis, quæ sint illa quæ accipis, mitto receptas vna, sicut scriptæ & paratæ sunt in pharmacopolio. Saluia etiam valde commendatur, & vtilis est aduersus tremorem, si quis aqua destillata crebro manus vngat, aut potius si saluia imponatur aquæ, ex qua manus lauandæ sunt. Quidam hic similiter pene affectus mira de ea prædicat, quantopere sit adiutus. Sed hoc exile est, quanquam exilia etiam, interdum non parum faciunt in taræ texturæ hominibus. spero breui manum facturum id quod debet. Hæc de morbo tuo, qui vtinam ita euanescat, vt nunquam redeat.. Optime valere te tuosque opto. Coloniæ ad Sueuum, die Pentecost. An. 1583.

Vnguentum pro manus dextra impotentia.

Saluia pro tremore.

Sequuntur medicamenta, quorum in hac epistola mentio fit.

℞. Cortic. citri condit.
Limonum conditor. an. ʒ vj.
Chebul. condit.
Rad. bugloss. condit. an. ʒ v.
cichor. condit. ℥ ij.
calam. aromat. ℥. ß.
Lactucæ hispanic. ℥ j.
Geladinæ cydonior. ʒ vj.
Rob. de ribes ʒ iij.
Conser. rosar. damasc. ℥ j.
Macis incis. ℈ j.
Cinnam. incis. ℈ ß.

Incidantur condita, & aromata crasso modo, & misc. sig. conditum.

℞. Mithridat. opt. ℥ j. Detur laminea pixid. sig. Mithridat.

℞. Ol. mastichin. ʒ iij.
vulpin.
lumbricor. an. ʒ v.
ardeæ,
taxi an. ʒ ij. ß.
Pul. vermium terrastr. ʒ ij.
Succi saluiæ,
Vini Rhenani an. ʒ ij.
Pul. fl. de stœchad. arabic.
rosmarini,
lauendulæ, an. ℈ ß.

Coq. ad succi & vini consumpt. excolentur species crassiores, adde ol. nucis conditæ per express. ℈ ij. misc. & addita paucula ceraf. vnguentum: sig. *Salbe*.

EPIST. LXVII.

IDEM EIDEM.

PLVRIMVM lætor, ac tibi gratulor, quod Deus tibi prospexerit de commoda matrefamilias. Sic enim arbitror & tibi consultum fore & liberis. Si vllis vnquam nuptiis interesse cupiui, his certe interfuissem libentissime, si mihi ex ergastulo meo prouolare licuisset. Adfui autem animo, votis & bene precando, quandoquidem aliter adesse non potui. Quod vero ad corporis tui statum, & medicamenta attinet, mitto ea, quæ tibi profutura existimo, nempe electuarium quoddam insigne capiti & ventriculo inprimis conferens, de quo interdum cum ventriculi imbecillitatem senties quantitate castaneæ ieiunus sumere poteris. Deinde conditum conditorum ad vires restaurandas. Mitto etiam, mithridaticam antidotum. Quod ad passulas attinet, mitto quoque illas. Guttas tres de oleo anisi in vino sumptas, non arbitror tibi nocituras. Discutiunt flatus. sed vsus non sit nimis creber, & obseruetur quomodo vsum eius ferat ventriculus. Scribis me tibi scripsisse pinguedines ad pannum inceratum, fortasse ad lenitionem alui, sed miror te mirari cur in ea descriptione non addiderim quæ flatus discutiunt. Mea intentio fuit lenire aluum. Lenitio alui fit per humectantia. Quo consilio igitur addidissem ea, quæ hanc intentionem inhibuissent, qualia sunt flatus discutientia, quæ omnia sicca sunt, & siccitatem inducunt. Quæ ex his mixtis resultaret operatio?

Oleum anisi.

Scripsi

Scripsi igitur intus assumēda talia, quæ ventriculum frigidum calefacerent, & exiccarent, ac simul confortarent. Extra autem volui adhibere humectantia, quæ feces non finerent arefieri, & indurari, sed potius ad alui lubricitatem conferrent. Vale, Coloniæ ad Sueuum 9. Nou. anno 1583.

EPIST. LXVIII.

CASPAR HOFMANNVS MEDICVS, *&c. Laur. Scholzio Med. S. D.*

GRATISSIMÆ mihi fuerunt & priores & hæ tuæ proximæ literæ. Deprehendi enim ex iis non vulgarem sane tuam erga me beneuolentiam, quæ plurimum mihi voluptatis attulit. Sed rursus video te opinione falli, quam de me concepisti maiore nimirum, quam vt eam mea sustinere possit tenuitas. Ad priores equidem diu respondissem, & tarditatem meam in respondendó, ipsemet accuso, præsertim cum ad amicitiam ineundam (quæ mihi potius expetenda fuisset) vltro & præter meritum meum inuitatus sum. Sed in eo iam vitæ genere versor, vt me vitam meam foris in perpetuis peregrinationibus & molestiis, domi in summa inquietudine transigere oporteat. Quo fit vt minus nunc in scribendo officiosus esse possim, quam olim eram. Dabis igitur veniam non solum tarde, sed etiam raptim & neglecte scribenti, culpamque omnem non voluntatem, sed vitæ inquietudinem sustinere patieris. Cæterum quod ad animi tui affectum erga me attinet, nisi te vicissim amore magno prosequerer, essem omnium inhumanissimus. Ac ab eo tempore quo libellum Arantii de fœtu humano à te editũ vidi, vere affirmare possum, me nomini tuo semper fauisse, & occasionem optasse, ac captasse etiam, vt noti inuicem esse possemus, quam nunc ex insperato mihi obtigisse gaudeo. Velim igitur tibi persuadeas te à me magnifieri & amari. Quod si quid incidet, vbi amicitiæ edēda sit declaratio, dabo operam vt amici animus appareat. Sit igitur hoc amicitiæ initium ita constitutum, literis & mutuis officiis posthac alendum. De cæteris cursim me agere oportet, cum otio destituar. De Dn. M. Abrahami valetudine valde sum solicitus, nec mihi quicquam tristius accidit, quam cum audio ipsum ægrotare, aut lecto affixum esse. Expetit subinde consilium meum & medicamenta sibi mitti petit. Mitto sane quæ petit, & quæ haberi possunt. sed in consilio dando rectius collimare præsentem, quam absentem Medicum. Iacobo genero ipsius indicaui vsum eorum, quæ mittuntur. Oro te diligenter adsis hinc optimo & mihi

Arantii liber de fœtu humano.

charissimo viro de publicis studiis benemerenti, & digno quem nullus morbus vnquã infestet. Studebo ipsemet eam ob caussam te demereri. Esset scribendum aliquid de thermis. sed mihi (DEVM testor) nunc nihil est otii, nec adhuc aduenisse arbitror tempus idoneum vsurpandi. Vere appetente cum Dn. M. Abrahamus se recolligerit, & vires erunt validiores, tum inirl cõsilium hac de re poterit. Aliis temporibus scio illũ non modo non thermas; sed ne quidem iactationem in itinere perferrè potuisse. Vt autem à thermis Hirschbergensibus aliquid interim memorem, mitto epistolam quandam meam ad D. Paulum Lutherum Electoris Saxoniæ Medicum ante aliquot annos, à me ex thermis illis reuersum scriptã. Cupiebat enim & ipse se illuc conferre, si à me prius monitus esset de viribus illarum & vsu. Supplebit epistola illa breuitatem meatum literarum. Libellum de ligno sassafras remitto. Non potui illum perlegere præ ocii penuria, sed amanuensi meo negotium dedi; vt germanica conferret cum capite de sassafras, quod est in Monardi libello, edito opera Caroli Clusii. Ego hactenus eo vsus non sum, sed D. Schroterum & Brunnerum eo vti scio. Et malo in istis nouis & raris ab aliis periculum fieri, quam à me, qui non temere à veteribus ad noua prosilio. Quomodo Schroterus vtatur annotaueram. sed non erat mihi nunc ad manum. Mitto etiam faraginem illam tumultuariam de Barbario, quam expetis, Dn. D. Baudisio vt scriberem non vacabat. Rogo itaq; vt tu illi descriptionem morsularum purgantium mittas, quæ sequitur:

Morsuli purgantes.

℞. Mannæ el. ℥ iiij.
Extract. solutiu. ℈ v.

Dissoluta Manna in aqua aliqua f. morsuli nu. viij. Extractionis autem solutiuæ descriptio hæc est:

Extractum solutiuum.

℞. Cinnamom. ʒ xiij.
Zinziberis ℥ j. ß.
Caryophyll.
Galangæ,
Cardamom. an. ℈ viij.
Nucis muscatæ,
Macis.
Lig. aloes an. ℈ iiij.
Rosar. rubear. ℥ ij. Turbith g̃. iiij.

f. s. a. extractio, addendo in fine scammonii extracti ℥ j. ß. Misc. reseruetur vsui. Possunt inde fieri morsuli cum mãna, vt dictum est, aut rotulæ, si sumãtur extractionis ʒ ij. sacch. ℥ iij. Vides descriptionem quo ad purgantia conuenire cum Diaphenico. Misit Dn. D. Baudisius ad me terram sigillatam & bolum. Cuperem scire an eius apud vos quoq

esset magnus vsus. Sunt apud nos Gallici aliquot curati per turbith minerale. Idemque factum est Halæ. Vratislauiæ dicitur tonsor esse quæ mita præstet, & ab eo noster tonsor didicit hoc secretum. si quid tibi ea de re compertum est, quæso mihi significes. Habeo aliquot descriptiones turbith mineralis, sed cuperem si fieri posset tonsoris illius præparationem. Sed iam charta est expleta, & tempus deficit. Bene itaq; te valere opto, & Dn. M Abrahami valetudinem tibi commendo. Datæ Coloniæ ad Sueunm, die 25. Decemb. Anno 1583.

EPIST. LXIX.

IDEM EIDEM.

PVDERET me negligentię meæ & essem accusator mei ipsius, quod ad humanissimas, & eruditissimas literas tuas hactenus non rescripsi, nisi excusationem haberem nimis iustam. Nam ab ipso huius anni exordio in hunc vsque diem ita circumactus sum, idque mandante Electore, vt nunquam domi subsistere potuerim, sed semper iter aliud ex alio mihi iniunctum sit. Itaque spero te non solum excusationi meæ locum daturum, sed etiam miseram sortem meam, in quam detrusus sum, condolentia aliqua prosecuturum esse, cum non mea, sed aliena voluntate à scribendo retardatus sim. Æquum sane esset, vt tarditatem literarum prolixitate compensarem, sed hoc ipso pene momento reuersus sum cum Electore Dresda, cumque in ædibus meis inuenissem Freistadienses quosdam cognatos meos, qui mihi à te, & Dn. M. Abrahamo literas reddiderunt, & illi vehementer properarent ad nundinas suas, non potui facere, quin hanc exiguam schedam interim ad te mitterem, quæ si nihil aliud, hoc tamen efficiet, vt intelligas, quid hactenus obstiterit, quo minus tibi rescripserim. Quod autem ad Dn. M. Abrahamum attinet, valde doleo illi iam rem esse cum tumoribus pedum. Sæpe illi dixi, & scripsi, omnium fere morborum causam esse defectum caloris natiui, qui cum exercitio suscitandus esset, ipse libris affixus magnam inde debilitatem membrorum contraxit, vt & ventriculus non bene coquat, auocato inde calore, & fumi caput repleuerint prouocati nimiis animi intentionibus, vnde postea fluxiones consecutæ sunt & alia mala, quæ subito tolli Dn. Abrahamus cuperet, cum causæ, ex quibus morbus pendet, & dispositio ad eas diu durauerint. Nam tumores pedum quibus ad collectionem sæpe multum spacii relictum fuit, postea se tam facile abigi non patiuntur. Nunc libenter ei (teste DEO) scriberem ea, quæ profutura ipsi ad tumorem pedum putarem, sed quid localibus proficitur, vbi vniuersalibus opus est? Scribam tamen in hac festinatione aliqua quæ occurrunt. Marchio Iohannes in tumore pedum vinũ in ollula calefieri sinebat, in eoq; calido lintea madefacta pedi circumcirca imponebat & sæpe hac ratione sibi tumores crurum discutiebat. Cardanus spongiam vel vineula madefaciebat ex lixiuio & aceto eodem modo. D. Schiltelio contra tumores pedum vbi dolores aderant, hoc erat vsitatissimum:

Tumor pedum.

℞. Farinæ fabar.
lentium,
Sem. lini,
fœnugræc.
boli armeni an. ℥j.

Omnia puluerisabat, & coq. cum aqua plantaginis (si color aderat) vel alia, & addebat olei alicuius ad hanc rem conuenientis ℥ ij. vt fieret cataplasma. Plura mihi in aulam vocato scribere non licebat, & vrgebant hi Freistadienses, vt maturarem, qui valde ad nundinas abituriebant. Vnde etiam factum est, vt nec ea remedia, quæ mihi communicasti remittere potuerim, nec mea aliqua tibi mittere. Fiet autem id propediem. Cogito enim moram illam alia via compensare. D. Ioachimus Camerarius, vir doctissimus & humanissimus, Dresdæ iam fuit, vocatus ab Electore Saxoniæ, cuius valetudo ad cachexiam inclinare videtur. Singulis diebus vltro ad me venit, & sumus de variis rebus amanrissime collocuti de quibus libenter aliquid scriberem, sed nihil (DEO teste) superest temporis. Fiet autem alias. Editurus est breui herbarium Matthioli germanicum, adiectis quibusdam experimentis [illegible], quem postea sequetur herbarius alter, qui herbarii Gesneri, cuius ipse Bibliothecam emit, veluti epitome erit. Ostendit mihi effigies sculptas, sed pulchriores me videre nõ memini. Pollicitus est mihi, se missurum mihi semper aliquid, quæ tibi amico optimo sum ego quoque communicaturus. Neq; illa solum, sed etiam quæ ab aliis Medicis hinc inde accipio. Vnum hoc oro, vt misert[illegible] meæ miseræ sortis me hactenus saltem excusatum habeas, quod impiger alias ad scribendum ad te nihil aut parum rescripserim, imo etiam non rescripserim, sed inopia temporis pronunciare saltem coactus sim. Te Deus opt. max. bene valere velit. Datæ Colon. ad Sueuum, 12. Maij, Anno 1584.

Herbarium Mattholi, Gesneri.

EPIST. LXX.

Caspar Lindnervs, Physicvs *Posnan. &c. Ioachimo Baudisio Vratislauiensi, Principis Lignicensis Medico, &c. S. D.*

Mvltorvm sermonibus intellexi de tua singulari humanitate, ac insigni doctrina, quod etiam confirmauit magnifici ac generosi Dn. Ossowij nostri de te iudicium, & D. Pauli eius filiorum praeceptoris testimoniũ. Is enim demonstratis tuis ad Dn. Ossowium literis omnino fuit author, vt ego prior hac mea epistola te ad ineundam & colendam amicitiam prouocarem, tamen vt communicatis ex arte medica consiliis nobilissimo viro feramus suppetias si poterimus: sin minus vt saltem περὶ τῆς προγνώσεως rectam pronunciemus, atque vnanimem sententiam. Et vt à praedictione incipiam, certe versatur hic generosus vir in grauissimo periculo non ob orthopneae tantum impetus, qui (vt tu recte iudicas) ad leues, cordique vicinas arterias delabitur: sed ob celerem, crebram, ac (quod omnium est deterrimum) intermittentem pulsuum motionem, quae (vt ex decretis Galeni nosti) omnium inaequalitatum est perniciosissima. Legisti opinor historiam Galeni (lib. 4. cap. vlt. de locis affectis) Antipatri Medici Romani, qui mirabatur, quod sine sonu ac strepitu respiraret grauius, huic respondebat Galenus, causam esse in fluxu humoris non ad asperas, sed in leues, cordique proximas arterias, quod etiam arguebat omnium generum pulsuum inaequalitas. Tibi haec viro erudito, vt in caeteris artis partibus, ita quoque in anatomicis exercitatissimo, puto esse recte nota. qua de re ego posthac vberius perscribam, cum, Deo volente, versabor Posnauiae, inde frequentius te meis salutabo. nunc enim occupatissimo cura istius magnifici mihi ignosci peto sicubi errorem deprehenderis. Difficultatem curandi auget perpetua vaporum ac humorum in iecore generatio, ex vitio αἱματώσεως seu officinae sanguificationis contracto, ob natiuam & adscititiam epati calidi intemperiem cum febri coniunctam. Dum enim frigidis alterare epar nitimur, materiam morbi augemus. Dum vero calidis aut intemperatis coctioni humorum attendimus epatis aestum augmentamus. Omnium optime illi successit ex succo Iridis cum iure galli decrepiti vacuatio. Scis enim iure illo (cui Discorides ὑπαγωγικὴν δύναμιν tribuit) non humorum tantum, verum etiam iridis temperari acrimoniam. Sed quid obsecro te interea proficimus? Est mollis flamma iecur (vt dicebat ille, licet in alio argumento) quod quidem corrigi raro potest, praesertim si cum virium detrimento (ob vigilias & cõtinuas ob motum pulmonum resolutiones in recto (aquae in spacia pectoris ac pulmonum influant. Adhibui ego, vt tu sentiebas vna cum doctissimis Vratislauiensibus Medicis, fere omnia remedia. Tum sex rerum non naturalium obseruatione, nil, (vt ego sentio) à me est praetermissum ad robur mẽbrorum principalium, tamen ad corrigendas intemperies, occursum est grauissimis symptomatibus deriuando & auertẽdo fluxionum impetus, verum tanta est mali rabies ac tyrannis, vt ne placari quidem iam possit. Frustra hiera, & alia sana adhibentur medicamina, incassum & brassica marina, & alia plaeraque à vestris excellentiis excogitata remedia. Vna salus fidere Deo, sunt caetera frustra. Victus ratio adhibetur morbo, & causae conueniens, vngitur regio epatis roborantibus & alterantibus. Coquuntur humores, verum vrinae rubrae crudae tenues, cum malis sedimentis, ac diuulsis nil pollicentur melius. Pulsuum arteriarum, ac respirationis continua (de qua superius dixi) ac deprauata inaequalitas terrent magis quã caetera omnia indicia. Epari consentit pulmo ac ventriculus. Et nisi euacuentur leniter superflua, putrescunt facile intus. Postremo tentatis omnibus, ad auxilium Dei confugimus, non intermissis tamen singulis auxiliorum generibus. Haec tibi viro amicissimo & eruditissimo significare volui, vt & candorem animi mei apud omnes testatum relinquerem, & de omnibus bene merendi studium declararem. Peto iterum mihi ignosci. Nam cum haec scriberem, eram occupatissimus. Datae Posnauiae, 5. Iunij, Anno 1575.

Pulsus intermittens.

Ius galli.

Iridis succus.

EPIST. LXXI.

Idem eidem.

Literae tuae vltimae magna me affecerunt voluptate. Tu vero dabis oro veniam si breuius responsum dedero, quam fortassis postulares. Cum & occupationes meae multiplices, & iter quod instituo ad thermas Hirschbergenses magno mihi fuerint impedimento. De mea profectione hoc tibi significare volui, quia per Glogouiam vestram mense Augusto mihi erit trãseundum, vbi te, Deo auxiliante, visam & alloquar, & vt in notitiam istius magnifici Domini (cuius amplissimo praemio inuitatus eo) tu venias. Si ita & praesentia tua, & voluntas patientur. Ad herbam Dictamni

Cretici venio, quam si vester pharmacopola in horto alit, veniens, DEO dante, videbo. De famulo Latinæ ac Polonicæ linguæ perito prouidebo sedulo. Iam enim per easdem rationes impedimentorum non est mihi factu possibile. De Gordonio, cuius praxin mihi Witkouij ostenderas, ita scribit vir doctissimus Augerius in illa præclara medendi methodo. Gordonij ac Barbatorum ineptias quis ferat? Tam stupidi fuerant, vt quod integrum erat omiserint, quod seminatum corruperint, & in nugas commutarint. Tabula medica illa prior (in qua manum Dn. D. Theodori Zuingeri agnoui) mihi est cordi, quod typos contineat non solum vniuersæ medicinæ, quam prius ordine resolutiuo ac definitiuo docuit, verum & adumbrationem illius compositiui ordinis in Hippocratica medicina explicandi, cuius in suis ad me literis, & in Theatro vitæ humanæ fecit mentionem. Hanc rursus tibi remitto, ac summas tibi pro officio isto habeo gratias. Ad pulsuum Theoriam & in ægris experientiam te vir clarissime vehementer adhortor, cum Galenus ille, & ante ipsum Erasistratus nulla alia re apud summos Imperatores claruerint magis, quam illorum motuum arteriarum ad mirabil. obseruatione. Legas obsecro te librum de præcognitione ad Posthumum (quem ego scio esse legitimum, & probare possum) & reliquos de pulsibus 16 libros, non te pœnitebit operæ. Sic & 4. de locis affectis cap. vlt. sic & in libris Methodi quantum prosit Medicis egregiis hæc cōsideratio vel digito demonstrat. Herbæ solis vel chrysantemi Peruuiani folium tibi mitto inclusum inter tabulas. Alia mecum, DEO volente, feram, quibus E. T. delectabitur plurimum. Iam vero ipsam optime valentem seruet Medicus omnipotens. Datæ Posnaniæ celeri calamo, Anno 1573. 28. Iunij.

Gordonium

Pulsuum Theoria.

Liber de cognitione pulsuum ad Posthumum legitimus.

EPIST. LXXII.

IDEM EIDEM.

HIc pusillus tabellarius, qui mihi tuas literas reddidit, de responso me flagitabat. Etsi autem maluissem ipsemet te Glogouiæ alloqui, sed cum iter illud ob mea domestica impedimenta intermittere coactus fuerim, paucis respondebo. De medica pulsuum πεσγμονία non abs re toties monui, cum & necessitatem illud vrgere videam, & vsum in cognitione morborū experiar singularem. Habeo & Galenum testem, præcipue in libello illo pulcerrimo ad Glauconē. Interea tibi de valetudine mea aduersa, qua periculose laborabam, aliquid significabo. Ante mensem cum redirem à conuiuio cuiusdam magnifici Castellani, correptus fui δυσουρία cum difficili spiratione, summa pulsuum paruitate, languore, raritate, & fere comitante ἀσφυξία, vrsit dolor renis dextri, coxendicis, & pubis cruciatus. Adhibui enema, balnea, vomitum cientia, tandem ʒß. ol. vitrioli cum ℥ v. aq. maluæ epotæ, magnā arenæ rubræ, grumorum, ac farinarum copiam per vrinas deieci, & sic, DEI beneficio, ac trium medicorū præsentium opera sum leuatus morbo grauissimo, qui me fere biduum male tractabat. Herba solis (quam chrysanthemon Peruuianum vocat Dodonæus) in vasibus meis hortensibus excreuit in altum, florem nondum vidi. Herba molucca florem ostendit, & spem seminū pollicetur, herba omnium amantissima (nam & hanc inter herbas cœlestes colloco.) Vxor mea proximo mense paritura filiolum elegantem spe in DEVM coniecta, & euidentibus Medicæ artis signis mihi obiectis promittit. DEVS æternusq; Medicus nobis præsto sit. Tu vale, & interdum aliquid rescribe. Datæ Posnaniæ, Anno 1575. 15. Augusti.

Dysuria.

EPIST. LXXIII.

IDEM EIDEM.

MIRABOR clarissime simul & doctissime vir, quod his nundinis nullas ad me per mercatores vestrates dederis literas, quibus de statu rerum, ac studiorum tuorum fierem certior. Præsertim cum id mihi ante annum sanctissime fueris pollicitus, cum affirmares nil tibi gratius fore nostra amicitia, quam mutuis literis ac colloquiis te alturum recipisti. Ego vero etsi meo deesse nolui officio (ne vicissim silentium meum putares inurbanum) tamen argumentum vix aliud reperi, præter illud, quod quidam illam nobis quæstionem obiecerit: vtrum febris acuta (iuxta Galenum, ac reliquos) sit accidens inseparabile pleuritidis. Si quis affirmauerit rem ita se habere, obiiciam illi Hippocratem, qui in historia Anaxionis febrem die 20. desiisse asserit, cum tamen pleuritis durauerit ad 34. diem. Regula itaque Galeni fallit, quam si tu possis conciliare, meque his exoluere curis, multum hercle tibi debebo. Hanc ego quæstionem ad te colloquij causa, vtque abs te erudirer profero: cum ἐκ τῆς ἀπορίας εὐπορία γίνεται, tum ne alimentum veteris amicitiæ deficiat, quo sublato amor ille mutuus contabescit. Libros Medicos hic non vidi nouos, qui possent ad veterum inuenta aliquid addere. Ego veteres euoluo sedulo, &

Vtrum febris acuta accidens perpetuum pleuritidis.

lo, & cum datur occasio ad vsus nostros reuoco. Si quid literarum à Theod. Zuingero legeris, proximo etiam mercatu quadragesimæ per mercatores vestros mihi perscribes te oro & obtestor. Expecto enim tuas cupidissime. Interea rectissime vt valeas cura. Datæ Posnaniæ, Anno 1575. 15. Decembris.

EPIST. LXXIV.

CHRISTOPHORVS SCHILLINCVS, *Med. Doctor, Magnifico Dn. Andreæ Dudithio, &c. S. D.*

Iudicium de vrinis.

KOLRETTERVM de Vrinis Erastus non reprehendit; nisi quod dum nimium inuehitur in abusum vrinæ, tollit fere omnem vsum eius. Nam vt non omnem morbum, ita neque nullum significat. Fallit interdum, sicut & pulsus. Vt plurimum tamen certa est; quemadmodum alia naturalia, quæ non sunt perpetua & necessaria sicut cœlestia, sed fiunt ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Sunt enim hæc ἀντιδιῃρημένα hoc est, disparata, nec aliter, quam, vt ostendi, definiuntur. Non igitur contemnendum est iudicium, quod ex vrina sumitur, Etsi primo, ac per se tantum ad morbos venosi generis restringatur. Præterea iudicat Erastus, idque non dubiis argumentis confirmat, vrinæ subsidentiam, Græce hypostasin dictam, esse excrementum nutritionis vasorum. Galenus enim & alii omnes contendunt, esse eam partem chyli, quæ interea, dum is in sanguinem in epate conuertitur, subterfugiat concoctionem. Bene vale. Heidelbergæ 12. Ianuar. Anno 78.

EPIST. LXXV.

IDEM EIDEM

Rusticus per nares videt.

DOM. Mercuriali legi, quæ scripseras de rocho illo, & de Rustico, quem naribus vidisse Carolus meus affirmauit. Aderant duo Monachi; cum idem attestarer, nemo sibi à risu temperare poterat. Rusticum ipsum nō vidi, sed audiui cum nobilissimus quidam à Cnipshausen Frisius; Palatini Electoris consiliarius, qui actioni interfuerat, commemoraret. Cum laboraret ille ex vlcere oculi, Chirurgus ei sic adhibuit remedia, vt suprema parte ossa narium erosa, oculus prolongato neruo optico, in cauitatem narium inciderit. Itaque naribus sublatis, per oculum eundem, inuersum, vt scribis, atque contortum vtcunque prospexit. Sed tandem accusauit Chirurgum illum de iniuria sibi illata. Hodie ad quendam Electoris Palatini Consiliarium, amicum meum scripsi, vt totam historiam ad me perscriberet. Plura non possum nunc addere. Nam non tantum lectionibus, sed variis etiam anatomiis hoc tempore incumbendum est. Nuper secabamus puerum ex variolis ac febre continoa extinctum, qui in venis per substantiam epatis distributis, habebat vermes viuos, similes lumbricis. Varie disputatum est, an puero viuente, an mortuo nati sint. Qua de re singulorum iudicia aliquando aperiam. Nudius tertius secabant quidam Doctores ouem prægnantem viuam. In ventriculo agni reperiebant coagulum, seu quiddam lacteum, & in intestinis rudimentum quoddam stercoris. Mirifice torquebant se in reddenda causa, cum fœtus per venam vmbilicalem, non per gulam nutriatur. Sed, quia sæpe alias vidi, quasdam ex venis meseraicis in fundū ventriculi pertingere, per quas qui cibi liquidiores, ideoque prius ingesti ac cocti sunt, præsentia indigentiæ tempore, à membris attrahuntur, antequam reliqua pars chyli solidior confecta, atque os ventriculi inferius resecatum sit existimabam ventriculum simulatque in corpore à natura formatus est, agere hoc, quod agere natus est, & quia per os nihil accipiat, (quod etiam in adultis extra vterum contingit) à vicinis partibus, hoc est, à venis epatis, mutuari. Cum autem hæ abundent materno sanguine, attrahere inde quale ac quantum pro natura possit, quod ratione substantiæ suæ paulatim in chylū, aut quiddam simile chylo conuertat, quod postmodum in intestinis distribuatur. Vale. Patauii Antenoris 12. Nouemb. Anno 1578.

Vermes viui in substantia epatis.

EPIST. LXXVI.

IDEM EIDEM.

Historia rustici qui per nares vidit.

DE rustico illo, qui in curia Chirurgi amisso oculorum vsu per nares viderit, nuper mihi Consiliarius Palatini Electoris rescripsit in hanc sententiam, Rusticum in quendam palum incidisse, & cum operam barbitonsoris implorasset, per imperitiam huius illi radios visionis in interiorem capitis partem conuersos esse, vt per caueam, quæ ad nares tendit, miser ille videre cœperit. Chirurgum inius vocatum, tandem ex lege Aquilia condemnatum esse. Et adiecit Consiliarios se hæc scripsisse, cum ex aliorum, tum ex Erasti sententia, cuius operarius ille visus sit.

Vale.

non dubitas, tribuendo forte tibi, vt coniicio, cum reliquis Galeni asseclis medicinæ intellectum: Theophrasti vero sequacibus præparandi industriam. Ex qua prærogatiua illi domini, hi serui cõstituuntur, qui fornacem calefacientes pyraiilis assa comedenda proponant. Digna certe sententia quæ ad posteros propagetur. Sed ex pancis, vt multa colligas, sic habeto: honis semper meæ patent fores, nec quenquam eorum excludo, qui vel docendi vel discendi, vel etiam cõferendi causa me conueniunt. Arrogantes, superbos, inflatos, cane peius & angue odi, nõ satis apertis, aut mundi huius illecebris irretitis inuideo. Te non noui, licet in pueritia aliquoties mihi sis visus. Sed ex quadam Elegia tua Cyrenbergii libro de peste præfixa, ex mera ignorantia inueheris in virum perpetua memoria dignissimum. Id quod boni & docti non est. Qua igitur ratione te excusem non inuenio. Memor tamen meæ quoq; fragilitatis errata agnoscentibus condono, & ignosco libenter. Præterea Medicinam profiteor non eam quidem quæ ex cerebro Galeni, hominis & in Moysen, & in Christũ, ideoq; in Deum ipsum blasphemi, radices egit; sed eam quæ fundata est in cognitione Dei, & naturæ, hanc ego arte spagyrica ex terrę pulueribus extrahere didici sumptibus magnis, laboribus & tempore longo. Quæ autem diuina mihi cõcessit misericordia, cui soli id quod sum, habeo ac possum, acceptum fero, sciens non cuiuis communicanda naturæ mysteria, sed piis solummodo, humilibus & mansuetis, ad hunc lapidem ceu lydium te examina, vt si es, qualẽ te cupio, me tu quoque vicissim qualem expetis habebis. Ex montanis Diuæ Annæ 1569.

Galeni impietas.

EPIST. LXXIX.

MICHAELI BARTH, PROFESSORI *in Academia Lipsica, &c. Christoph. Pithopæus S. D.*

NON poterat te Barthi melius vel ipse depingere Apelles, atque te viuis coloribus tuæ depinxere ad me datæ literæ. O miserum te, ac vere miserum, qui veterum Magorum duce & via neglecta per somnia mendacium Græcorum atque Arabum ad veram Philosophiæ & Medicinæ metam, terminumque contendis. Inquisitionem & amorem sapientiæ omnibus mortalibus ex astris concessum scimus, ac præuium constitutum veris sapientibus, æternamque possessionem, nec intelligentiis, nec genesi, ne educatione etiam præclarissimæ adscribimus. Multi enim beneficio prædictarum causarum eo deuenerunt, vt viam conspexerint, & finem intellexerint, verum ideo non statim eum sunt consecuti, propterea quod ante Pentecosten sunt mortui. Duce opus est, filo nempe Dedali, si labyrinthum opinionum vitare & exire laboras, stella nimirũ, qua duce Magi orientis Christum natum in Bethlehem inuenerunt. Hęc tibi si illuxerit eos videbis miseros sensus tuos, coramq; plane tuam rationem, & intelliges me non Theophrasti asseclam, sed ab eodem à quo Paracelsus, edoctum, & ea habere principia, causas & elementa rerum, quæ vti sensibilia non sunt, ita nec sensibilibus trahuntur in publicum literis. Neque enim margaritæ obiiciendæ porcis, nec sanctum dandum canibus. Quid autem pręstiterimus iis nostris fundamentis nostrũ non est gloriari. Deus nonit, & ii quibus nostram opem non denegamus, qui si nondum ad vos peruenerint nostra laude nihil plane refert. Si enim gloriari licet, gloriamur in DOMINO gloria nostra, amen. Si multi parum feliciter Theophrastum Magum à tempore Apostolorum maximum & absolutissimũ imitantur, quid ad me? Tu videris qua mente illum laudes simul & vituperes. Bonum vult laudari, malum vituperari. Placeat ergo tibi vel displiceat, Galeni cerebrum in medicina contemno, indignum commiseratione quod non pœnituerit. Nec mihi tecum TEPIDO in posterum quicquam erit commune, alius ni fueris. Hinc iudicium de Alexandri, deq; rebus nostris, quas non intelligis, suspende, & bene vale. Ex montanis D. Annæ 12. Cal. Apr. an. 69.

Theophrastus magnus absolutissimus.

EPIST. LXXX.

CHRISTOPHORO PITHOPÆO, *Theophrasti sequaci, Annaberga degenti, &c. Michael Barth Medicus S. D.*

LITTERAS tuas 16. Februar. ad me scriptas accepi Christophore, quas vt ad me mitteres ostendis causas præbuisse tibi Adamum fratrem meum. Non eo inficias multam sæpe mentionem tui hactenus esse inter nos factam, cum per alias occasiones tibi non ignotas, tum quod non ita dudum hac iter faciens Alexander quidam à Sichten, de te apud me quæreret, & literas etiam ad te mittendas traderet, quas scio te accepisse, & quod tua etiam nuper epistola ad Neuium exarata ad manus meas mitteretur, quodque, vt scis, coemptione quorundam medicamentorum tibi gratificari non inuitus studuerim. Per hæc factum est, vt de professione tua quærerem & Theophrasti sequacem te cognoscerem.

Scripsi tum ad fratrem, quem tecum multum conuersari, & abs te amari intellexeram, meipsum si daretur oportunitas non fastidire tuam consuetudinem: sed potius optare, vt pernoscendæ veritatis studio perspicere possem præparationes quorundam medicamentorum, in quibus vobis aliquid certe tribuitur merito, vt rectius ac certius de ipsis & vobis iudicium facere possem: Hoc tu ita arripis, quasi vobis adimam vsurpandi ea, quæ præparatis, scientiam, & coquos vos Galeni sequacium, quem tu superbe contemnis cōstituam, quod tantum abest, vt ego senserim, vt sciam vos à Gale. placitis atque inuentis, iudicione an quodam impetu, vos scitis, desciuisse, & quæ agitis, Galeno nec seruire, nec cognita pleraque aut vsurpata fuisse. Atque vtinam hac laude præclara profecto contentus, & Theophrastus coluisset, & velletis esse, qui ei estis addicti, quod superiorum hominum inuentis aliquid addidisset, qua sane modestia videmus Arabes fuisse, homines certe solide doctos, & magno rerum vsu, atque inuentione instructos, quas nec Galenus, nec Hippocrates vnquam somniarunt. Nun tamen illi propterea hos veritatis atque artis Medicæ parentes, & tam præclara naturæ à Deo Opt. Max. excitata atque accensa lumina impudenter & contumeliose abiecerunt.

Arabum doctrina solida.

Aberrant sæpe quidam Medici: quis hoc neget? maxime ob eam artis partem, quæ σημειωτικὴ est Græcis, hæc enim est στοχαστική, & ex ea potissimum artifex præstat artifici. Sed vos quid extruatis aut doceatis de principiis & causis, & in ipsa Therapeutica, & partibus cæteri ab horum doctrina diuersum pariter & melius, peruidere ego non possum, qui sane & Theophrasti scripta & Theophrasteorum legi non pauca, neque medicamentum, sed etiam Theologica. Missæ etiam sunt ante aliquot annos ad me propositiones Alexandri, amici tui, quas spatsit in Prussia numero 17. quibus sit Medicus, quid medicina demonstrare se profitetur, sed de quibus mihi desputare non placet. quid ex illis vtilitatis cœperim nondum animaduerto. sane si quid est in Theophrasto, quod à principio nouam solide artem extruere debeat, & tollere ex hominibus ratione præditis demonstrata doctissimorum Græcorum atque Arabum, apertius illud ostendatur atque probetur necesse est. Quis enim rectæ rationis inuenta, & sensui manifesta ita abiiciat, nisi cum ratione insanire velit? Vidi quasdam præparationes, antimonii præcipue, multas legi, in quibus studium & diligentiam vestram probo, & oportune v-

Chymicorū vanitas & cautela.

surpata vestra medicamenta, vt alia omnia, vtilitatem sæpe magnam afferre possunt, aliter acceptos ægrotos, quod sæpe experti sunt aliqui, præcipitare. Prædicatur studium, opera & diligentia vestra, ea nemo vobis inuidet. In Galeno si minus illa, quam in vllo alio eluxisse quis dicit, quam cum hoc dicat viderit, quem non ignoramus ardentissima cupiditate, vt videret σκελετὸς ossium humanorum Alexandriam, vt terram sigillatam pernosceret, in Lemnum nauigasse, noctes atq; dies doctissimis commentationibus atq; ægrorum curationibus consumsisse, cui quod tu nihil in sua professione tribuendū existimat, ideo quod in Moysen & Christum contumeliosus, &, vt tu ais, blasphemus fuerit: videndum tibi est, ne hæc ipsa sit in DEVM blasphemia, à quo certe illum singulariter excitatum ad propaganda Medicinę studia, & ad alia genera ex gentilitate alios persuasum habemus. Quod vero gratia Christi in illum non fuit effusa, commiseratione fortasse dignus, quam exagitatione fuerit. Neqne tamen illa mihi non ignota, quæ in Galeno de Moysis atque Christi mentione insunt probo, aut exenso. Absit hoc ab homine Christiano. Illud tamen ad Christiana aspirasse affirmari fortassis vere possit. Nam & audiisse illum de Christi sequacium curationibus per verbum, & admirabundum, vt illas prouideret atque cognosceret, Iudæam versus nauigationem instituisse accepimus, in qua ita DEO disponente interierit.

Galenus mortuus in nauigatione versus Iudæam.

Scribis te summi boni veritatis ac perfectionis cultorem, scribis foras tuas patere bonis docendi, discendi, conferendi cupidis, arrogantes, superbos, inflatos, non satis apertos, aut mundi huius illecebris irretitos te odisse. hæc omnia mihi tecum sunt communia; sed eatenus vt sine iniuria aliorum veritatem colamus & perquiramus. Ob cuius studium plurimorum nebulonum & grandium factionum aduersitates sæpe multumque experior. Non noui ego tuam personam, ac ne vidisse quidem vnquam me puto aut scio, & vbi tu me videris ignoro. Carminis Cyrembergii libro præscripti, nihil adhuc me pœnitet. Non enim quis populo sit, aut adhuc fuerit vsus maior libri Theophrasti de peste editi, an est qui ipsum per omnia loquentem intelligat vllus? Ego valde dubito, & hos ipsos, qui eius ediderunt libros iam aperto Marte congredi videmus, diuinare, conüicere, intelligere, proficere nescio quid. Ego sane de ipso Theophrasto, præclare sentio, singularia quædam de eo legi atque etiam audiui. Admiranda præstitit, sed qui eum perfecte intel-

Theophrasti encomium.

cte intelligat & qui ea, quæ ipse fecit, faciat, nondum audiui. Vtinam hoc pestis tempore in patria multum profueris per Theophrasteam medendi rationem. Apud nos & hinc inde sedula & diligenti Medicorum attentione & præscriptione multos preseruatos, non paucos sanitati restitutos, Deo fauente, scimus. Hæc omnia quorsum, vt animum meum aperte tibi ostendam vicissim perspecto tuo non vt inimicitias, sed vt amicitiam ineamus, moneamus nos inuicem, & oblata oportunitate coram congrediamur, & de rebus mutuo conferamus, quod rectum, quod verum est, quæramus sine inclinatione odii aut fauoris erga quenquam. Ego enim vel à puero discere, quod ignoro, quodque necessitatem habet, & vtilitatem cum honestate coniunctam non erubesco. Tu si animum habes similem, amicitiæ intra nos fundamenta iacta sunt. Neque enim decet Christianos propter nescio quas disputatiunculas, aut in medicina Monarchiam alienos inter se gerere animos, sed placide conferre rationes, & omnia conferre ad salutem proximi, ni fallor, pium est atq; rectum. De me sane omnia tibi debes promittere beneuolentiæ studia & officia. Vale. Lipsiæ Idibus Martii, Anno 69.

EPIST. LXXXI.

CHRISTOPHORO PITHOPÆO Spargyrico, *&c. Michael Barth Med. S. D.*

NON poterat, Christophore, nec potuit, nec debet, vllus pictor melius me depingere, quam meæ me præsentant literæ. Neque enim animi est ingenui aliud dicere, vel scribere, & aliud sentire. Nulli igitur in meis litteris colores insunt, ipsa effigies sunt animi mei ipsissimus ἐμῶν. Quod vero id circo miserum tu me esse exclamas, atq; ingeminas, doleo ego te esse multo miserrimum, qui Magorum pentecostes, & similiū vocularum nemini vel leuiter literato ignotarum noua metamorphosi cum obsessum animum circumferas, perstringi etiam aliorum sensus atque iudicia illarum obiectione illico oportere, atq; in stuporem saxeum adduci, quasi viso Medusæ capite temere persuasum habes. Si alicui sunt mendaces Greci & Arabes, relinquantur, vel repudientur potius ipsorum mendacia. Imo & mendaces Germanos, vbi tales sunt, auersemur. Quid enim aliter faciatis, qui est veritatis studiosus, quin apud omnes quærat, nō quis loquatur, sed quid dicatur? Docuit Paulus Apostolus non esse ferendum in Ecclesia, vt aliquis se addicat vel ipsi, vel vlli alteri. Quod cum ita sit, in medicina, in philosophia quis ferat vt in alicuius iuretur verba magistri? Non valde absimile est huic, quod de intelligentiis, genesi, & educatione subiicis, de quib. quid sentiendum sit, tanto rectius prouidet quisq;, quanto præditus est maiore, & Philosophiæ veræ scientia, & rerum vsu atq; experientia. Quid de stella aspergis, qua duce Magi orientis Christū natum in Bethlehē inuenerunt? nihil amplius efficit, quam quod Magister tuus in libro de vita longa de illis trib. Sabeis (quorum tamē numerum miror vbi in sacris legerit) scripsit, quod magica non naturali vi equorum ad Bethlehemitas venerint. Et tamen Scholiastes illam ipsam stellam cometam facit & nominat. Scio & pie credo, mi Christophore & diuinitus illos fuisse adductos, & in omnibus actionib. nostris diuino nobis filo opus esse. Sed hoc ab vtrisque commemorato in specie quid extruimus? spero vel scio potius, lucem Dei, quem quotidie inuoco mihi vndiq; prælucere, sed ratione, quæ haud dubie est diuinæ lucis radius, & nobilissimū Dei donum, & sensibus adminiculis studiorum, quos ipse condidit, ideo me priuabo? Absit. Theophrasti assectā miratus sum cur nunc te esse quodammodo subpuduerit, cum antea sis professus. De margaritis non obiiciendis porcis, videre diuinis abuti prouerbiis, quib. multi multa palliāt. Quod porro videre me iubes qua mente Theophrastum laudem simul & vituperem, facile me possem expedire, quanquam neq; effuse laudasse, vel vituperasse me scio. Sed tu laudationem vocas haud dubie ea, quæ nuper ad te perscripsi. Vituperationem intelligis, quod nugas Paracelsi nominauerim in versibus, quos mihi obiicis. Heus tu non putas fieri posse, vt bona & mala laudanda & vituperanda sint in vno & eodem? Profecto nimis multa sunt exempla Homerus in odyssea inducit Musicum in conuiuio Alcinoi, si recte recordor, regis Phenicum, cui Iupiter, vt ipse ait, dederat bonum & malum, in quo seipsum hauddubie poëta adumbrauit, nam largitus ei erat, vt esset optimus cantor, & addiderat cœcitatem. Simili profecto modo & bona & mala, & laudatio, & vituperabilia multis modis in hac humanæ naturæ mediocritate, vel fragilitate potius ausim pene dicere, inesse omnibus hominibus, vel plerisque saltem. Sed ad Theophrastum quod attinet, non debeo neque volo vituperare, quod quædam præclare inuenerit, atque operatus sit, quod sine ratione & vario atque irrito conatu recte inuenta atque demonstrata quamplurima subuertere friuolis verbis præsumpsi-

Stella Magorum.

rit probare non possum, neque modestiore, quam nugarum vocabulo possum appellare non solum ea, sed & spontaneam obfuscationem, quam profitetur, atq; vsurpat in iis, si quæ recte eruit. Neutiquam enim hoc decet eum, qui gloriari vult, quod fecit, humano generi consulere velle, neque hic vos tuentur superius notata prouerbia. Quæ vero sint talium involutionum consilia non libet tibi obiicere, etsi facile est illa colligere. Ita video me non aliter facere, quam vt laudem bonum & vituperem malum. Galeni cerebrum quoniam cõtemnere te profiteris, sed soli addictum non esse Theophrasto quem tu totum pene adoras, ego secundum mediastinum distinguens, & iuxta ea, quæ iam scripsi, vna parte tamquam sanum amplector, altera sanum esse affirmare non possum. Quod me tepidum vocas, atque ea voce, vt exaratio maiuscula indicat, pungere voluisti, non sum ita feruidus, vt me hoc inflammet, neque ita frigidus, vt vrat. Scio quosdam qui nullas in rebus distinctiones adhibent, & omnia confundere, gloriosum enim autumant in contentionibus istud, neutralium nomen & similia tamquam probrosum obiicere aliis. Sed hoc quid ad me? Plerumque tamen tepidi illi & temperati quietiori animo, & iudicio omnia rectius dispicere deprehenduntur, quam vel frigidi, qui omnem sensum amiserunt, vel nimis calidi, qui feruore nimio omnia deprauant atque corrumpunt. Si tibi non placet mecum communicare, facile te, quoniam ita libet dimitto. Sed ego ita non incitor, vt ferre non possim, vt per omnia salues tuum Paracelsum, & tuum propositum. Laudabo te cum video. Alexandrum absentem nolo mordere, sed idem quod nuper scripsi affirmo, me ex illius positionibus nihil proficere, quas tamen nemo iudicabit, vt opinor, ita abstrusa continere, vt intelligi non possint, conuicia sane deceret non esse ita manifesta. Igitur quod tibi videtur facito, vt vel rescribas, vel non rescribas. Ego de gloriosa & sempiterna Hippocratis & Galeni & eorum, qui hos secuti sunt in medicina, monarchia nihil sum solicitus, non vereor ne quis illis hunc principatum eripiat, nec dubito quin temporis progressu sano adhibito iudicio ea quæ Paracelsus, atque eius asseclæ vtiliter & recte inuenerunt, atque prodiderunt, ad horum rationes accommodata, sint accessoria futura in id potius, vt Arabum & Chemicum, atque, vt ita dicam, Quintessentianorum alia. Inanis autem & friuola affectatio atque arrogantia euanescet in auras, sicut Asclepideorum, Erasistratiorum, Diatricariorum, & Thessalicorum, temeratia, & plane similis iactantia, quæ aliquandiu quosdam fascinatos tenuit, dudum prorsus euanuit. Bene vale. Lipsiæ Cal. Aprilis, Anno 1569.

EPIST. LXXXII.

ANDREÆ AVRIFABRO MEDICO, *&c. Georgius Vberus S.D.*

De ollis & vasculis quæ effodiuntur.

DE ollis Trebinzianis paucis, quas ipse ego vidi, quibus denique interfui, accipe. Est locus extra Trebinzium apprime arenosus, instar monticuli prope villam Massel, nostri vocant den Toppelberg / cuius hæres est Dominus Maslovvski, ab eadem villa nominatus, vt Polonorum nobiles pleriq; consueuere: huc sub feriis Pentecostes, si quando ciues tædium & satietas vrbis ceperit, animi recreandi gratia sese conferunt, agricolis nummos aliquot numerant, qui ligone & palo accincti scrobem in modum circuli effodiunt, ex qua tandem ollulam prope madidam, mollem & tenerrimam cum arenosa terra, & variis instrumentis educunt, quæ si paululum in aerem sublata & detenta fuerit indurescit, & ex molli subdurior redditur. Vidi ego nonnunquam carbones, ligna, ossa, instrumenta ænea, & ferrea, ærugine subducta, quæ ego hinc inde aurifabris & ferrariis exhibui, vt si qui talium instrumentorum, vel potius fragmentorum vsum nouissent, referrent, atqui nemo illorum repertus, qui saltem diuinare recte de eiusmodi fragmẽtis potuisset, adeo antiquitate & ferrugine contrita. Puto ego isthic quandam sepulturam gentilium fuisse, qui cum vrnis carerent, ollas interim cum cinere, igne, fauilla, & reliquis instrumentis ex rogo relictis in signum pietatis collegerunt, condentes tumulo mediaque inhumarunt arena. Vnde longinquitate temporis factum, quod madente terra assiduo humore ollæ liquescant, & in naturam priorem, ex qua factæ, reuertuntur, & si parum caute exemptæ fuerint, lutum & argillam pro olla retinebis. Si cautius & diligentius rem agas in eximendis vrnis aeris siccitate indurescunt, & naturam pristinam qua à figulo formatæ, retinent. Si quippiam inde E. T. melius & rectius elicere poterit, non repugnabo, imo si gratum fore intellexero, operam dabo sedulo, vt ab incolis circa Trebinzium, si non hac hyeme, certe vernali tempore tale quippiam collectũ & conseruatum ex sepultura gentilium, vel, vt nostri vocant, Toppelbergæ ad T. H. mittam. His optime valere T. H.

cum

cum coniuge & tota familia cupio. Datæ Vratislauiæ, vltimo Ianuarii, Anno 1544.

EPIST. LXXXIII.

HIERONYMVS CAPOVACCIVS *Thomæ Erasto, S. D.*

EGo sane, vir excellentiss. tuas doctissimas maxima cum voluptate legi litteras, quibus nunquam mihi visum fuit respondere, cum illæ rationes à te contra sententiam meam adductæ parum concluderent. Nunc autem quia longa oratione, miro artificio & omni diligentia meam confutare sententiam labores de contagio, & de putredine spiritus, & de aliis, quæ tibi luben ti animo per litteras significaui, breuiter meam mentem aperiam, vt hac aperta cognoscas, quantum Medici hac nostra tempestate in diuinis abditisque artis Medicæ mysteriis debeant insudare.

De contagio conclusio 1. Nullus morbus formaliter contagiosus.

Quantum igitur attinet ad morbos contagiosos hanc pono conclusionem negatiuam: Nullus morbus formaliter est contagiosus. Fundamentum huius conclusionis colligitur ex Auicen. 1. Fen. l. 1. cap. de subiecto Medicinæ; & ex Galeno lib. de diff. morb. Qui autores vnanimes affirmant, causam formalem morbi esse malam constitutionem organi animati: hancque distribuunt in intemperiem, in malam compositionem, & in solutam vnitatem. Morbus ergo omnis formaliter non erit nisi mala constitutio organi animati; ac proinde vel intemperies, vel mala compositio, vel soluta vnitas. Contagium autem neque est intemperies, neque mala compositio, neque soluta vnitas; sed vapor quidam fortiter commixtus à tota substantia dissimilis humano corpori. Quamuis autem non sit humorum aliquid formaliter, aptum tamen est, habetque facultatem introducendi intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem. Sed quomodo soleat hanc introducere, non volo nunc explicare, cum nullus morbus sit formaliter contagiosus. Pono etiam hanc aliam conclusionẽ: Multi morbi sunt contagiosi causaliter & concomitanter, id est, illi, qui fiunt à cõtagio, quousque comitatur contagium: verbi gratia, si quis propter cõuersationem factam cum phthisico incidat in vlcus pulmonis, dicimus vlcus hoc contractum, esse vlcus contagiosum, non formaliter quidem, in quantum vlcus, propterea quod omnia vlcera essent contagiosa, sed causaliter & concomitanter, quia hoc vlcus fuit à contagio productum, quod vlcus comitatur contagium,

2. Morbi contagiosi causaliter.

veritatem hanc magis exemplo naturali declaro. Dixit Aristot. 1. Phys. priuationem esse formam. At quis tam ineruditus, vt intelligeret hoc dictum formaliter? Nam priuatio formaliter sumpta est negatio, & non forma, sed dicitur forma concomitanter, quia semper priuationem vnius rei comitatur forma, vt priuationem formæ hominis in semine humano comitatur forma seminis: vnde priuatio formæ humano in semine nõ est nisi forma seminis concomitanter. Sic Medici dicunt, multos esse morbos contagiosos non formaliter, sed causaliter & concomitanter. Ex iis ego infero, quod in morbis contagiosis læditur functio dupliciter; Vno modo, læsa facultate. Alio, ob errorem externum. Nam morbo existente læditur facultas, sed præsente contagio à tota substantia dissimili impeditur actio, nõ læsa facultate. Tu obiiciebas facultatem nõ lædi: quia cum ex Galeno, 1. de simpl. Med. facul. & in libro de plenit. fit effectus, causa functionum non realiter differt ab anima: vnde sicut anima nec intenditur, nec remittitur, ita nec facultas. Ego huic friuolæ obiectioni sic respondeo. Anima cum sit substantia vna, & simplex ex se indiuisibilis, non habet plures facultates, sed vnam tantum, quæ indifferens est ad omnes obeundas operationes. Hæc communis autem facultas ad hoc, vt fiant determinatæ operationes debet limitari, contrahi, & restringi certo quodam modo. Restringitur autem, limitatur & contrahitur in partibus similaribus à proportione formarum elementorum, & à complexione ipsa verbi gratia, sanguificatio est functio determinata, quæ fit à facultate communi animæ, sed contracta in iecore à proportione formarum elementorum constituentium iecur, & ab eiusdem complexione. Vnde facultas sanguificatrix est facultas animæ certo modo contracta in iecore à determinata complexione iecoris, & statuta proportione formarum elementorum, quam solus DEVS cognoscit. In morbis igitur, quando Galenus & alii authores aiunt lædi facultatem, non intelligunt facultatem illam communem animæ, quæ est indifferens ad omnes operationes, sed determinatam à conditionibus partium, quatenus læsio fit in his conditionibus, quæ lædi possunt: vt læditur facultas sanguificatrix, quando mutatur complexio iecoris, & tunc fit, facultatem communem animæ non bene restringi, & limitari ad sanguificationem. Simili rem doceo. In materia prima est potentia vna simplex & communis, quæ est indifferens ad suscipien-

Operatio vna & communis animæ.

Specifica facultates vnde.

Facultas in morbis vt lædatur.

Similitudo à materia prima.

te putredine dissoluta est mixtio illius rei, vel incipit fieri, sed dicitur res putrida, quia oritur via putredinis, & quia habet vim putrefaciendi. Est enim contagium vapor fortiter commixtus, cum contagium sit vapor, habet vim calefaciendi, quia ex Aristotele in Meteor. vapor est halitus seu exhalatio calida & humida, & ipsius est calefacere. Quod concedo. At nego, quod agens in corpus semper de facto introducat morbum calidum: idque sic probo: sit aliquod corpus debile, & languens, occurratque inspiratione attractus vapor pestillens maxime venenosus. Dico quod vapor hic venenosus citius interficiet hominem illum, ratione venenositatis, quam introductus sit morb. calidus in solido corpore cordis. Ecce quod in contagio non est necessarium, vt lædatur facultas ob intemperiem calidam: sed concesso, quod contagium introducat semper morbum calidum, dico etiam quod semper læditur actio dupliciter: vno modo, labefactata facultate ob intemperiem calidam introductam. Alio modo, ob externum erratum, ob præsentiam cōtagii, quod ratione venenositatis, & à tota forma impedit, quu minus pars recte operetur, sicuti adamas qui iuxta positum magnetis ratione formalis antipathiæ impedit, quominus ferrum ad se alliciat. Quæris de morbis à tota forma, nunquid dentur: & si dantur, nunquid methodo possint curari? Ego constanter affirmo, hos non dari, quod probo sic: Si datur morbus à tota forma, vel in hoc corrumpitur forma, vel intenditur, vel remittitur: si dicatur corrumpi, vel corrumpitur secundum partem vel secundum totum. Primum est absurdum: quia ex forma est indiuisibilis, & tota simul momento temporis corrumpitur. Si secundum dicatur, Ergo omnes morbi à tota forma essent incurabiles, quia alias daretur regressus à priuatione substantiali ad habitum contra philosophos: omnes enim hos esse incurabiles negant, qui eosdē sustinent. Nec possumus dicere formā intendi vel remitti, quia cum consistit in indiuisibili, nec intenditur nec remittitur, seu diminuitur. Ecce ex rei natura ostendi hos nō dari. Assumo tamen dari, causam præter naturam agentem à tota forma propter dissimilitudinem formalem: sicut pleraque venena mortifera, quæ cum nobis à tota forma sint dissimilia, dum ingrediuntur corpus, agunt in cor, & impediunt, quo minus cor generet spiritum vitalem, & quatenus impediunt ob formam dissimilem, dicuntur agere à tota forma. Remotio talis causæ agentis à tota forma fit, inuentis auxiliis, & recta ratione administratis. Non inueniuntur auxilia methodo, & indicationibus, quia latet forma illa, ratione cuius uritur illa dissimilitudo. Nam Galenus libro de opt. sect. ad Thrasibul. & 2. de ratione meden. Inquit, Indicationem desumi ex rei indicantis natura, & essentia, intellectui perspecta. Quare pro inueniendis auxiliis cogimur confugere, vel ad experientiam, vel ad analogismum. Postquam inuenta sunt auxilia, vel hac, vel illa via, concedo quod recta ratione, & ex methodo possint administrari. Sic in contagio Gallico inuenitur illud antipharmacum, quod appellatur lignum Indicum experientia. Guaiaco per experientiam inuenio, postea fit methodo recta administratio, quæ consistit in quanto, quando, quomodo, vbi, &c. Hæc sunt, quæ mihi visa fuere digna responsione & quæ, vt tibi morem gererem, volui in medium afferre. Interim rogo te, ne prius respondeas, quam sedulo à te lectum sit caput illud Galeni, & rei natura considerata. Vale. Pataui. Anno 1576.

Actio læditur dupliciter.

Morbi totius substantiæ.

Causa præter naturam agens à tota forma.

EPIST. LXXXIV.

MAGNIFICO ET EXCELLENTISSIMO *Medico & Philosopho D. Petro Monauio, Domino obseruandiss.*

EXCELLENTISSIME vir: litteras tuas libenter legi, tum quia his amorem erga me tuum facile perspexi, tum etiam, quia nonnullas dubitationes proposuisti, doctas sane, quæ te studiosissimum esse ostendunt. sed cum solutiones harum cupias à me audire, opinionem meam breuissima oratione tibi scribere non grauabor, cuius breuitatis in causa sunt, publicæ lectiones, & ægrotantium hominum frequentes visitationes, quibus tota fere die impedior. Dubitas primo de causa cōtentiua à me proposita, quid sit, & quid hac seclusa morb. fit. Miraris valde, quod dixerim intemperiem, malam cōpositionem, & solutam vnitatem esse causas morbi contentiuas, cum omnis morbus sit vel intemperies, vel mala compositio, vel soluta vnitas. Dicis postremo, causam contentiuam realiter non differre ab antecedente, & idem esse cum coniuncta. Morbus vir præstantissime, est facultas læsa, vel, vt alia voce vtar, impotentia quædam hominis ad operandum. Hęc impotentia ad operandum cum sit quidam effectus, habet causam, à qua dependet in esse, & in conseruari. Hæc causa aliud non est, quam constitutio vitiosa organi animati, quod sane

Causa contentiua.

Morbus ... quid.

organum est pars vel similaris vel dissimilaris. Hæc autem vitiosa constitutio est, vel intemperies propria organi similaris, vel mala compositio propria organi dissimilaris, vel soluta vnitas vtrique communis. Vnde sequitur, quod hoc ordine homo egrediatur extra latitudinem sanitatis. Causa primo occurrit præter naturam, quæ operatur in organum animatum: Hæc vitiat constitutionem, hac vitiata, ilico sequitur læsio facultatis, & impotentia ad operandum. Quare vitiosa constitutio siue sit intemperies, siue mala compositio, siue soluta vnitas, erit causa contentiua læsionis facultatis: Morbus ergo potest sumi bifariam. Vel sine causa contentiua, & hac ratione aliud non est quam impotentia ad operandum, & hoc modo sumptus, potest vocari morbus logicus: Nam ope solius intellectus abstrahitur læsio facultatis à vitiosa constitutione, cum realiter non potest esse sine vitiosa constitutione organi animati. Quando Galen. ait, omnem morbum esse vel intemperiem, vel malam compositionem, vel solutam vnitatem, sumit malum vna cum causa contentiua, quæ est vitiosa constitutio, & vt sumitur à morbo luuantis indicatio: In hoc sensu dicebat in libro de opt. secta. non sumi indicationem à morbo. In hoc sensu rursus dicebat in libris methodi, sumi indicationem à morbo. Quod hoc sit verum duo loca ostendunt. Vnus est Galeni, alter Auicennæ. Galenus in 2. libro de natura humana ait, plenitudinem non esse causam contentiuam morbi: & ita argumentatur Galenus: Morbus immediate lædit operationes. Plenitudo non lædit operationes immediate. Ergo plenitudo non est causa contentiua: Ecce quod confundit causam contentiuam cum morbo. Auicen. etiam in 2. Fen primi libri tractatu primo ait: Esse tria genera ægritudinum. Vnum dicit, sequi intemperiem. Aliud malam complexionem. & tertium solutam vnitatem. Dicit etiam in prima Fen primi libri, causas formales morbi esse intemperiem, malam compositionem, & solutam vnitatem. Hinc colligo, causam contentiuam esse causam formalem, esse de essentia morbi, & ideo ab hac sumi indicationes curandi. Quod contentiua causa non differat realiter ab antecedente, & quod sit coniuncta, falsum est, quia causa antecedens & coniuncta sunt efficientes, & ab his non sumuntur, nisi indicationes præseruatoriæ, quæ interdum communi modo loquendi dicuntur curatiuæ, quando scilicet corpus actu ægrotat: Causa contentiua est formalis, & ab hac sum. tur semper indicatio curatiua, & quia de nominib. parua est habenda sollicitudo, synonymas puto has voces, contentiuam, & continentem. Nec vnquam legi partes continentes vocari ob id causas continentes morbi, sed materiales potius & subiectiuas: & hæc satis dicta sint de causa contentiua, &c.

Morbum bifariam sumi posse.

Conciliatio contradictionis Galeni

Contentiua differt à coniuncta.

Causa contentiua formalis.

Causa continens & contentiua synonyma.

Dubitas secundo, cur à me fuerint omissæ in curatione doloris capitis indicationes curatiuæ alias propositæ. Nam dolor est symptoma, symptoma morbum necessario sequitur, & à morbo sumuntur indicationes curatiuæ. quare in curatione doloris capitis erunt hauriendæ indicationes curatiuæ. 2.

Indicationes curatiua doloris.

Dolor potest sumi bifariam. Vno modo formaliter, vt dolor est, alio modo causaliter. Indicationes, quæ sumuntur à dolore, vt dolor est, duæ sunt, sensus tactus obtusio, & eiusdem remotio: & ambæ sunt præseruatoriæ, quia non concurrit dolor ad indicandum, nisi vt habet rationem causæ vrgentis vnde sequitur ex hoc, quod in curatione doloris, vt dolor est, non habeant locum nisi indicationes præseruatoriæ Si consideretur dolor causaliter, causa doloris, vel est morbus vel est causa solum, & non morbus. A morbo sumitur indicatio curatiua, à causa præseruatoria. Sed istæ indicationes, quæ præsente dolore sumuntur vel à morbo vel causa, non sint indicationes à dolore, vt dolor est, vt scilicet est sensus obiecti cōtristantis. Quare nullam adhuc video esse in meis dictis discordiam. Moneo te tamen, ne credas hanc propositionem, quæ dicit, symptoma necessario morbum sequi, esse vniuersalem affirmatiuam, vt plerique arbitrantur. Nam est propositio affirmatiua indefinita, quę particulari æquipollet. Nam falsum est, & ridiculum, quod omne symptoma necessario morbum consequatur, quamuis aliquod symptoma necessario morbum consequatur, & hoc symptoma est actio læsa facultate. Nam actiones omnes lęsæ læsione facultatis morbum consequuntur, vt vmbra corpus. Et ego existimo, dolorem esse actionem læsam, non læsa facultate tactoria, sed ob externum errorem, &, quamuis morbus aliquando sis causa doloris, non ob id tamen ille morbus est morbus respectu doloris, sed respectu aliarum operationum. Quæris, cur dixerim putrefactionem materiæ esse vitium ratione formæ, & venenationem esse vitium merito organi formæ principalis: Vir præstantissime: Mixta similaria habent in se formam, proprietatem, & complexionem: Forma est agens principale. Proptereas

Dolor.

Symptoma non semper necessario morbum sequitur.

3.

Putrefactio venenatio.

2. Proprietas & complexio sunt instrumenta.
3. Proprietas relata complexioni magis principaliter concurrit, & hoc colligi potest ex 1.cap. 3. de sympt. causis. Putredo, autore Aristotele, est corruptio. Corruptio autem est mutatio ab esse simpliciter ad non esse simpliciter. Esse simpliciter habet materia à forma. Non esse simpliciter contingit ex absentia & interitu formæ, quæ forma corrumpitur à putredine per dissolutionem mixtionis. Venenatio consistit in occulta quadam proprietate aduersante cordi: Recte igitur putrefactio erit vitium merito formæ, & venenatio merito organi formæ principalis. Quantum attinet ad indicationem illam, an sit agendum, à quo scilicet desumatur. Hæc alia non est indicatio, quam agendorum indicatio, inuentionis iuuantium, & quid agendum. Nam quærere an sanguis euacuandus sit necne, est quærere, quid agendum. Et hæc indicatio sumitur ab essentia indicantis. Quantum attinet ad viam cognoscendi prohibentia. Ego sane puto nos arte aliqua venire posse in cognitionem prohibentium. Hæc autem est methodus resolutiua, & demonstratio signi, quæ non spectant ad artem curandi, sed ad partem medicinæ simioticen. Sit vena secanda, virtus vitalis prohibeat, pulsu cognoscitur virtutis vitalis infirmitas. Hæc sunt quæ pro angustia potui breuiter scribere, vt tibi viro doctissimo, & mei amãtissimo satisfacerem. Interim fac, vt me diligas, & si quid aliud animum tuum perplexum reddit, protinus me certiorem facias, cum nihil mihi gratius possit in hac vita contingere, quam studiosissimis viris & mei amantissimis morem gerere. Vale. Datum Patauii. Prid. Non. Nouemb. Anno. 1579.

Prohibentia vt cognoscenda.

Hieronymus Capouaccius

EPIST. LXXXV.

IDEM EIDEM

VIR Magnifice & charissime. Tardius ad te rescripsi, quam statueram occupationibus impeditus. Nunc vero vt tuæ morem geram voluntati, illud inprimis scias, velim, nihil mihi molestius futurum, quam vt methodus curatiua nobis in scientib. imprimatur, præsertim cum nondum extrema manus imposita fuerit, & si quis adeo esset audax, vt imprimenda curaret, nequaquam permitteremus, vt publice venderetur. Curabimus tamen, si DEVS dabit, vt breui publice vel legendo vel scribendo in communem vtilitatem prodeat atque cum ea fortasse doctrina de venenis erit coniuncta, in quibus vtrisq; multa desiderari possunt. Sed accedamus ad dubitationes, quibus vt ordine respondeamus, illud inprimis statuendum est verissimum, esse in omnibus morbis causam contentiuam, & habere locum, si tamen morb. capiatur pro vitio proprietatis. Tum enim morbus est in fieri. Quod si capiatur pro constitutione præter naturam, proculdubio ab eo seiungitur causa contentiua, cum sit in facto esse. & quamuis eiusmodi morbus tenera sit causa efficiens, habet tamen apud medicos rationem formæ: Cum vero dicimus morbum fieri læsa facultate, non est credendum nos excludere morbos in mala compositione & soluta vnitate, quandoquidem & ipsi fiunt læsa facultate non labefactata, sed impedita. Nec duo tantum genera morborum constituere debemus, si partes similares à dissimilaribus per simplicitatem, & compositionem distinguantur: A dolore vero, vt dolor, non curatiuam, sed præseruatiuam indicationem desumi posse existimamus, vt anodyna quandoque sunt frigida, quandoque humida, quandoque calida in primo. Neque symptomata perpetuo consequitur morbũ, cum actio lædi possit non læsa, sed frustrata facultate ob errorem externum. Etsi Galenus quandoque dicat partes nostri corporis ab humiditate alterari, & corrumpi, non tamen debemus statim inferre, ergo ab humiditate fit dolor, & si dicas, sententiam esse Hippocratis, dolorem fieri ex alteratione & corruptione, nos fateri debemus, dolores non fieri sine permutatione. Sed propositio Hippocratis intelligatur secundum subiectam materiam, hoc est, si fiat cum violentia, quod de humiditate nequaquam est dicendum. Quare si Galenus videtur quandoque dolores referre in humiditatem, non est, vt existimemus, in solam humiditatem esse referendos, sed quæ coniuncta sit, vel cum altera ex actiuis qualitatibus, vel cum materia. At fames fit ex priuatione sicci. Ergo & redundantia humidi: Non valet consequentia. Quod autem non agnoscis discrimẽ inter proprietatem & temperiem, mirum non est, quoniam & multi alii non agnôscunt, nihilominus si statueris temperaturam in similarib. facere proprietatem, compositionem in dissimilaribus, vt voluit Galenus, non amplius admiraberis, cum sine huiusmodi proprietatib. actio nulla possit fieri. Nec miramur, si non intelligis, quomodo mixti forma semiputrescat, quoniam id veritati repugnet: At nos cum dicimus materiam semiputrescere, imitamur illos, qui appellant homines semiui-

Causa contentiua quomodo in omni morbo.

Dolor non fit ab humiditate.

Galeni & Hippoc. de dolore sententia conciliatur.

Discrimen inter temperiem & proprietatem.

Semiputredo

Quomodo [illegible] forma [illegible]

uos,& ſemimortuos, quorum tamen forma incorrupta manet. De permittentium vero & prohibentium natura, quod ſcribis, te in ſententia noſtra acquieſcere non poſſe, non eſt mirandum, ſi plura permittentia, plura prohibentia, quam tria quæris. Quod ſi ſtatueris tria tantum eſſe permittentia & prohibentia, quemadmodum etiam tria indicantia tantum cætera tria hęc circumſcribere, & definire, & ſpecifica, imo ſingularia reddere, proculdubio non amplius dubitabis, nec opus erit methodo ad inueniendum id quod permittit vel prohibet, eum ſemper hæc tria ſint ſpectanda & ab his declinare nequaquam valeamus.

Permittentia & prohibentia, tria.

Poſtremo, quod quæris, quæ natura fuerit illius morbi epidemici, qui ſuperioribus diebus per vniuerſam fere Europam graſſatus eſt: ſi liceat dicere quod ſentimus, arbitramur merito cauſæ externam originem duxiſſe ab aeris conſtitutione: Sin internam, à materia catarrhali, quæ dum putreſcebat nunc febrem ephemeram, nunc putridam excitabat: quemadmodum in febribus quæ ex bubonibus fiunt, nec putamus, morbum fuiſſe contagioſum, præſertim apud nos, quoniam nec fuit pernicioſus, imo breui aut nullo etiam auxilio reſtituebantur. Hæc ſunt quæ horis ſucciſiuis reſcribenda duximus. Interim vale, & nos, quod facis ama.

Morbus epidemicus An no 80.

EPIST. LXXXVI.

HIERON. MERCVRIALIS IOH. *Cratoni à Kraffthem, &c. S. D.*

ACTIONEM lædi ab intemperie, à mala compoſitione impediri, ſi proprie loquendum eſt, etiam ipſe exiſtimo. Nam inuenio Galen. 2. de facult. natural. 8. & 5. cap. lib. de diff. ſympt. dicentem: actiones ab intemperie impediri. Verum hæc diſceptatio quid hominum ſaluti prodeſt? In vniuerſa fere Europa morbus quidam vehementiſſimus, ſed ſalutaris vagatur, à quo num veſtræ quoque regiones tententur, lubenter ex te cognoſcerem. Eius huiuſmodi eſt natura. præcedit quædam faucium aſperitas, tuſſicula, mox magno impetu ingruit febris cũ dolore capitis, dorſi, crurum, nonnullis vero pectus ſtringitur & ſtomachus grauatur. Triduum ad ſummum omnia durant, tandem definit febris vel cum ſudore, compluribus eum ſanguinis narium, profuſione, aliquibus, ſed rariſſimis, malum vertitur aut in pleuritides, aut in exitiales peripneumonias, vbi febris & dolor capitis finiti ſunt. Omnes de ſumma virium imbecillitate atq; de tuſſi quæruntur, aliqui de corrupto vel ablato tam cibi, quam potus deſiderio quæ interdum ad octiduum perdurant. Illud mirum eſt, totas ciuitates repente occupari, & vbi vnus corripitur aliqua domo, ſtatim in ſingulis eius familiæ malum communicari. Ita vt ſæpe domus omnibus auxiliis & ſeruitiis deſertæ videantur. Febrem ſynocham eſſe abſque putredine ex decreſcentium genere non dubito, ſicut certus ſum à cœli viribus iam communem morbum neceſſario oriri. Vtrum contagioſus ſit, libenter ſententiam tuam intelligerem. Et ſi Deus benedictus prauitatem non ademiſſet, ſalua non facta eſſet omnis caro. Vale, meque ama. Pataui, Anno 1580.

Actio ab intemperie læditur, à mala compoſitione impeditur.

Morbus Epidemicus.

EPIST. LXXXVII.

IDEM EIDEM.

CLARISSIMA Domine, quæ tua ſit de præterita morborum epidemica conſtitutione ſententia, ex literis copioſe ea de re ad me ſcriptis percepi. Omnia mihi perplacuiſſe ſi dixero, non mentiar. At forſan tibi nimis placere voluiſſe videbor, quare vt etiam me non aſſentari cognoſcas, id non admodum me probare ſcito, quod cum cõtagioſos morbos fuiſſe velis, in putredine contagii vim poſitam putas. Ego enim omnes febres quæ deſtillationes comitabantur, ſynochas ſine putredine extitiſſe compeci, quanquam interdum in putridas, ſiue corporum diſpoſitione, ſiue erroribus mutatas eſſe non diffiteor. Iam vero licet plerumque ſciam, ſemina contagii lenta viſcidaque eſſe, & propterea à putredine non ſeiungi, non video tamen cur etiam vapores aridi, & acres ore ægrotantium manantes non poſſint à proximis halitu attrahi, atque vbi ſemel faucib. adhæſerint, humeſcere quodammodo atque lenteſcere abſque vlla putredine, ſimulque cerebrum & corpus vniuerſum contaminare. Fracaſtorius forſan & alii quidam mallent *ἀμφίβεια*, quam contagium appellare: ſed vnde hanc ſibi autoritatem *τῶ ἐπιμιασμῶ* vendicet ignoro. Vulgus, quem linguæ magiſtrum vocauit interdum Plato, ſic loqui conſueuit. At de his ſatis. Vale. Pataui a 2. Septemb. Anno 1580.

Vide epiſt. Reſponſ. Cratonis numero 107.

Mercurialis Epidemiali catarrhum anni 1580. cenſet, fuiſſe contagioſum ſine putredine & ideo eſſe febre ſaltem ſynocha non putrida.

Contagii vis in putredine.

Vulgus lingua Magiſter.

EPIST. LXXXVIII.

REMBERTO DODONÆO MEDICO *Cæſareo, Hieronymus Mercurialis Med. S. D.*

INTELLEXERANT, Chariſſime Dodonæe, à Cratone viro ſummo tuam de ſacchari lapidificа in renibus facultate ſententiam

Saccharum producere calculum.

tentiam, quam veluti nullis tunc rationibus confirmatam, an refutauerim non recordor. Cæterum illam à me non esse admodum probatam fateor. Nunc vero cum argumenta, quibus illud dogma adstruis, mihi copiose ac eleganter scripseris, simulque quid sentiam, vt libere significem petas, non potui & amici & viri doctissimi voluntatem defraudare, etsi me non eum esse cognoscam, qui tibi conceptas iamdudum & obseruatione instructas opiniones diiudicare queam.

Causæ rerum duplices. Rerum causæ, vt nosti, apud veteres Philosophiæ & Medicinæ scriptores in duas potissimum classes partitæ inueniuntur, quarum alias internas, alias externas vocarunt. Internam causam lapidis renum atque arenæ minime esse posse saccharum quiuis facile consentiet. Cum vero externæ idcirco ad effectus edendos conferant, quod internis introducendis occasionē aliquam præstent, propterea & saccharum si externa causa nephritidis censenda est, id erit, vel quia materialem, vel effectricem causam producat: *Materia calculi.* Materiam calculi, cum ea debeat esse crassa atque tenax, vt omnium Medicorum est opinio, ipsaque attestatur ratio: saccharum quomodo tenui, friabili, minimeque tenaci substantia constans efficiat, sane non video: neque moueor quod experientia quotidiana *Saccharum.* compertum sit, saccharum vbi magis excoquitur lentorem acquirere, ac refrigeratum deinde concrescere, quandoquidem nec vsque adeo potest intus percoqui aliis rebus permixtum, sicuti ad ignem nunquam torretur, si ipsi sit aliquis humor immixtus. nec etiamsi excoqueretur, posset frigido sieco concrescere, & materia lapidis fieri; nimirum quod frigus in nullo viuente, tanto minus in calculosis, qui alioqui sunt toto fere corporis habitu calidiores, vnquam reperiatur.

Efficiens. Causam porro effectricem, nempe immoderatum renum calorem à sacharo, cuius calor apud me temperatus est, induci nequaquam posse, nemo non videt. Sane vel ea ratione cum calidius sit atque tenacius, æquum esset ad lapidem & arenas gignendas magis conducere, quod tamen nec à te, nec à quoquam alio fide digno au- *Experimentum fallax.* thore mandatum memoriæ obseruaui. Experientiis quas proponis, fidem omnino adhiberem, si quæ ad inquirendam ipsis authoritatem exigantur, à te obseruata ac significata animaduertissem. Nam in quibus tu putas nephritidem ex sacchari vsu obortam esse, quomodo quæso demonstrabis, non ab alia potuisse occasione oriri; si me clamante intonuit, quæ est consequentia, tonitru à Mercuriali esse factum. Imo vero, quando sola experientia inter nos decertandum sit, proferam tibi populos, regiones, regna, in quibus mensæ quotidianę nil saccharo frequentius habent, ac vix renum calculorum nomen scitur, Neapolitanos, Siculos, Turcas, totumque fere Orientalis plagæ tractum sacchato magnopere delectari, ac copiosissimo vsu, accepimus. Eos tamen omnium gentium minime hoc malo vexari testātur, qui apud ipsos vixerunt, & medicinam factitarunt.

Quod si huiusmodi cibus suapte natura in lapillos conuerteretur intra corpus, deberent illi homines passim lapidicinas in visceribus gestare. Quamobrem vt à te alioquin eruditissimo & consummato penitus Medico hac in re dissentiam tot rationes & exempla hortantur. Haudquaquam tamen *Dulcia noxia.* inficior, sicut cætera dulcia à iecore auidissime attracta crudorum succorum cōgestioni magnam occasionem, dum secum incocti cibi rapiuntur, præbere, sic & saccharum facere, ac proinde materiæ arenarum cumulandæ aliquo pacto inseruire, at id agit, quia dulce, non autem quia saccharum. Hæc inter æstus, & plurimas quibus obruor occupationes quæ responderem habui. Ea etiam à te probari nō quæro, modo hac meæ sententiæ significatione voluntati saltem, si non intellectui tuo satisfactum sciam.

Cortusius tibi salutem plurimam dicit, ac mecum sæpe de filio tuo locutus est: qui vbi Patauium venerit, ego quoque operam dabo, vt in filio cognoscas à me plurimum diligi atque coli Dodonæum. Vale, & tarditatem meam boni consule. Patauij 21. Iunij. Anno 1575.

EPIST. LXXXIX.

HIERON. MERCVRIALIS D. *Petro Monauio S.P.*

EXCELLENTISSIME Domine: Vt tarditatem tuam in respondendo meis literis adeo eloquenter excusares, nulla certe aut animi mei erga te suspicio, aut tui error exigebant: Sed quod id peraccuratè facere libuerit, insigni tuæ humanitati atque singulari erga me propensioni tribuo, eoque nomine, quas possum, ago gratias. Etenim de equis illis iam Cratonis prudentissimi senis consilium secutus sum, atque in eo nunc multo magis lætor, cum video te quoque summis rationibus eiuscemodi deliberationem commendare. Itaque silentio illorum tractationi imposito, ad ea quæ ex me quæris venio: Verum contagium pu-

Verum contagium semper à putredine.

tredinis sobolem esse semper agnoui. Verum alterius non veri contagij, quod recentiores aliqui συμπάθειαν vocare maluerunt, causam haud putredinem esse, nulla scriptorum autoritas, nullave ratio vetat: Sic enim, qui oscitantes vel sternuentes aspiciunt, eos pariter & oscitare & sternuere aduertimus, cui non admodum dissimilem existimo fuisse eam contagionem, quam in præterita epithemica synochorum imputridorum constitutione affuisse non dubito. Scis enim putredinem febrilem nunquam contagiosam euadere, nisi ingens admodum sit, alioqui febres quælibet ex putrescentibus humoribus ortæ, cur non omnes essent contagiosæ? Iam vero nemo est, qui non fateatur aoteactas febres aut omnis putredinis expertes extitisse, aut perexiguam habuisse. Quomodo vero sympathian aut contagij genus id existimauerim, potes in meis ad Cratonem literis facile cognoscere. Si Galenum nunquam errare potuisse, vt aliqui male conscij prædicant, existimas, iure quæris, quo pacto plumbum aereum simul & grauissimum sit: Sed si & Aristotelem & sensum, ac rationem, vt debes, sequi malueris, eum insigniter in plumbi natura indicanda lapsum esse fateberis. Nam metalla ex vaporibus tum aqueis, tum terreis vi caloris, ac frigoris conflari tam aperte demonstrant Peripatetici, vt nihil certius sit, quam aurum, plumbũ, hydrargyrum ideirco esse corpora grauissima, quod constent ex aqua, & terra optime percoctis, congelatis, & mixtis, sique hydrargyro motus ille perennis, & eximia tenuitas inest, non ob aliud esse, quam ob aërem, qui non multos ob egregegiam mixtionem aquæ congelatæ inclusus exitum quærens tantisper totum corpus ciet, donec vel igno, vel quapiam alia externa causa dissoluto illo corpore aqueo & terreo abit, simulque & terram & aquam dissolutam abire facit. Hæc ignorasse grauissimum scriptorem Galenum valde miror, aut saltem dissimulare, cum scripsit, esse in plumbo multam substantiam humidam cõgelatam aëream, & paucam terream. Sed multo magis ipsius simplicitatem admiror, qui dixit, cauernosum esse plumbum, ac propterea pondus eius, vt statuarum vincula probant, diuturnitate augeri, quod aëreũ sit. Etenim sane nescio an Grammaticorum liberi eum in modum philosopharentur: primum, valde dubito, falsum esse plumbi pondus, aut molem vlla ratione augeri, cum pene contrarium exploretur in iis tegulis quibus culmina templorum cooperiuntur: sed etiam si illud concessero, non quia aëreum augetur, sed quia superficie ipsius corrupta, terraque & aqua dissolutis, vtrarumque pondus magis atque magis sese exerit, corrumpi autẽ vitio aëris & temporis plumbi superficiem ex eo facile conuincitur, quod si vetustum & vsu consumtum eliquetur, multo maior recrementorum, quam solidæ plumbi substantiæ copia extabit. Habes, mi Monaui, quæ inter varias visitationum & publicarum lectionum occupationes tuis grauissimis dubiis hoc tempore duxi respondenda. In iis, si quid tibi à me satis factum erit, pro lucro non exiguo putabo. Sin minus, spero, quæ tua est cunctis spectata probitas à te meas vires excusatum iri. Vale meque, vt facis, ama. Patauij 17. Febr. Anno 1581.

Plumbum aereum & grauissimũ Galeno falso.

Metalla omnia ex vaporibus aqueis & terreis.

Hydrargyri motus ab aere.

Galeni de plumbo sententia refutatur.

Pondus non augeri tempore.

EPIST. XC.

IDEM EIDEM.

OPTASSEM Monaui mi, aut plus otij mihi superesse, aut curarum minus habere, quo praclare tuæ pro Galeni circa plumbi naturam suscepta dissensione disceptationi responderem: sed quia ea est omni tempore, & præsertim hæc nostri ordinis hominum conditio, vt vix tundendis vnguibus præ infirmorum visitationibus, publicis lectionibus, atque studiis facultas concedatur, me excusatum iri apud te spero, si ea disputatione iam meis literis inchoata, tuis autẽ pene confecta, nunc dimissa ad ea, quæ proposuisti problemata explicanda conuertar. Vbi prius tamen illud addidero, quod non recte in aliis meis percepisse videris, plumbi laminas sub dio, quemadmodum etiam peritissimus fatetur Agricola, idcirco auctas videri, quoniam ipsarum pondus excrescit: atqui crescit, non ob aliud, nisi quia corrupta ab ambiente modo calido, modo frigido, superficie, partes aqueæ, & subtiliores in cinerem vertuntur, vnde vis illa terrestris, & ponderosa plumbi, quæ prius ab aqueis partibus veluti subleuata quodammodo occultabatur, magis sese exerit, sicq; iure pondus augeri videtur. Nam idem plumbum, si comburatur, decima atq; etiam amplius parte, quam antea ponderare conspicitur, non ob aliud, quam quod partes aqueæ in cinerem, & terram conuersæ pondus addunt, sicut aqueæ velut sustollentes corpus plumbi leuius reddebant. Nunc ad quæsita: Scribis enim videri tibi, non leuem in Aristotelis commentariis cõtradictionem, quod 4. Problema. 15. tradat, rem nullam in aqua liquescere posse, quæ igni liquefieri apta sit, ceu plumbum, & ceram.

Vnde error auctionis in plumbo.

Plumbum combustum grauius.

ceram; de quo postremo etiam dubitas. In commentariolo vero de admirandis auscultationibus scribat, stannum Celticum multo citius plumbo liquescere, quia in aqua etiam liquefieri soleat. Ego autem nullam *ἀντιλογίαν* inesse, si vt par est, intelligatur vterq; locus, puto. Nam suapte natura, & vt dicunt per se, nil potest in aqua liquefieri, quod igne liquescat; quemadmodum locutus est in problematis. Atqui nil prohibet, id per accidens posse contingere, eo nimirum pacto, quod ipsemet Philosophus in admirandis explicuit. Vbi ab extremo aquæ frigore intestinum stanni Celtici calorem pusillum cogi, coactum augeri, auctum liquefacere docet, haud secus atque grauissimus autor Theophrastus in lib. de igne metalla in Ponto intra terrã liquefieri indicauit calore scilicet terræ ob aeris frigus intro collecto & aucto.

Quod igne non Aqua liquescit.

Quod secundo loco postulas, vt causam reddam, ob quam in Germaniæ metallis sales conficiantur in caldariis plumbeis, neque eiusmodi vasa etiam vehementissimo igne incandescentia dissoluantur, haud sane explicatu facile est. Tentabo tamen in re admodum dubia & obscura, & à nullis forte proposita, aut saltem exacte explicita sententiam meam aperire. Quæ enim summo frigido, siue humiditati sine siccitati coniuncto sunt concreta, tunc dissoluuntur, cum humor congelatus soluitur, absumiturve, cumque illa compages, & partium terrestrium vnio corrumpitur. Quas res ignem sua vi & calidissimum & tenuissimum efficere apud omnes exploratissimum est. Itaque si aliquod reperitur, cuius facultate corporum hunc in modum concretorum humor congelatus seruetur, simulque vnio partium ab ignis violentia protegatur, plane indissolubile etiam igne tentatum euadere, rationi consentaneum erit: Huiusmodi autẽ est sal, nempe, qui sua pingui humiditate plumbi humidum à consumptione & dissolutione tueri, facultate vero insigni, qua pollet, astrictoria compagem, & vnionẽ partium eius in medio flammarum conseruare, egregie valet, perinde ac experientia compertum est, si quis patellam chartaceam efficiat, eamq; oleo semiplenam supra prunas componat, minime chartam vi ignis consumi. Salem vero magnopere astringere, ita apud omnes cõpertum est, vt neminem sanum id negare posse existimem, quod etiam humiditate pingui, & oleosa polleat, præter Aristotelis id in meteorologicis, & Problematis asserentis auctoritatem, extat locupletissimum Plutarchi testimonium in primo quæst. natural. nec non 1. conuiual. problem. 9. tibi & salem marinamque aquam oleosam esse, & propterea minus dulci pannis maculas eluere, minimeq; plantas nutrire: imo vero eas necare disputat.

Caldaria plumbea vehementissimo igne non dissolui.

Sal astringere.

Cur autem dubites, cera ne liquescat in aqua? Occasionem certe nullam video, cũ quotidiana experientia doceat, ceram pannis adhærentem nulla aqua, sed solo ignis calore tolli: Habes nunc quæ pro tuis dubiis enodandis respondenda sum arbitratus. In iis si satisfecero, operam me non penitus perdidisse putabo. Sin minus, id & ingenii mei infirmitati, & rerum naturalium obscuritati, non autem voluntati, quæ semper in te propensa erit, tributum iri spero. Vale, meque vt facis, ama. Dab. Patauij, 20. Decemb. Anno 83.

Ceram non aqua liquefieri.

EPIST. XCI.

IDEM EIDEM

BINAS vno die à te accepi epistolas, in quibus cum antiquis nouas iunxeris disputationes eo libentius inter multas quibus assidue premor occupationes, iis respondere aggrediar, quod præclara illa ingenii vis quæ in cunctis tuis valde elucet, nec non singularis eruditio, atque eloquentia me ita acriter incendunt, vt tibi respondere in maximis studiorum atque negotiorum meorum partibus esse putem. Illud autem inprimis te haud nescire opto, quas nuperrime vidisti de venenis, & puerorum morbis editas meditationes, ex iis esse, quæ è cathedra nobis velut œstro quodam percitis emissa celeri, ac non ita prudenti auditorum manu excipiũtur, vt si quandoq; aliqua minus elaborata & firma eructentur, candido & ingenuo lectori, nec *ἀκρίβειαν* illam mathematicã expectandi, neq; protinus obtrectandi, aut acerbius contradicendi occasionem præbere debeant, cum plerunque minime elimata, imo vero non reuisa ab ipsis profitentibus, exeant. Scribis in tractationẽ puerilium ægritudinum, me eam nõ exigui momenti disputationem omisisse, vtrum ipsismet pueris, an nutricibus postulante necessitate purgantia sint exhibenda medicamenta, tibiq; videri potius, pueros ea sumere debere, secusq; à me constitutum, vel suppositum videri. Ego vero impulsus eo Hippocratis oraculo, quo in vi. de mor. vulg. tex. 35. dixit, Mulier, capra, elaterium, aut cucumerem syluestrem edentes, pueris purgatio. Semper existimaui, multo tutius per nutrices puellulos purgari, quam si ipsis quomodocunque parata exhibeantur medicamenta: Nam præterquam quod

Meditatiõ de venenis & puerorũ morbis Mercurialis extemporaneæ.

Purgãtia infantibus.

Medicos ab Hippocrate doceri scribit eo loci Galenus, vt sic medeantur pueris, illa etiam ratio persuadere potest, quod etiamsi nutrices corpora sana habentes vsu purgantium offendi queant, attamen multo melius resistere iniuriis pharmacorum possint quã infantes, nempe qui ob corporum inualiditatem multo minus medicamentorum naturæ humanæ aduersantium vim sustinere possunt, fucco vel substantia tota sumptorum, quam si eorundem vis sola castigata, atque vt ita dicam dulcorata, lacti alimento familiarissimo, & iucundissimo indita præbeatur.

Vermis dorsi Dracunculus.

Velles quoque in tractatione lumbricorum à me commemoratum esse id genus vermium, quod in iumentis plerunque, in vestratibus autem pueris non raro fieri conspicitur, quodque ab Auenzoare, & à Nicolao Florentino inter alia verminum genera fuisse propositum non ignoramus, cum scilicet in dorso vermis oritur, qui hucatque illuc perreptus carnesque exedens bruta & pueros macie consumit. Ego vero sicut eiusce modi ægritudinem à dracunculo veteribus nuncupato, nostrisque in variis lectionibus tractato, non parum differre puto, sic de ipsis, cum rarissime, vel nunquam in homine videantur, vel si vnquam in homine apparent, inter lumbricorum genera non recenseantur, ad eum, qui ipsos docet, haud ita pertinere tractatio videtur, quin possit iure aliquo præteriri, quanquam nec ego profitear, me cuncta esse adeo complexum, vt aliis etiam eruditioribus aliquid addendi, aut magis excolendi locum non reliquerim.

Venenum in quo prædicamento.

Transis post hæc ad librum de venenis, in quo te primum offendi scribis, quod constituerim venenum esse in substantiæ, non autem, vt complures credunt, in qualitatis prædicamento: addisq; me interdum vim veneficam in corpore positam, esse venenum asserere, interdum definire esse mistum, ac propterea pugnantia dicere, quasi non idem sit, hominem esse animam in corpore positam, vel esse compositum ex animo & corpore. Sed quia hoc postremum luxuriantis ingenii argumentum est, ipso dimisso, ad id quod magis vrges conuertar, nimirum vt probem rationes quibus vteris ad probandum esse in

Num in Relatione.

prædicamento relationis venenum collocandum, aduersus meam sententiam non tantum habere momenti, quin facile dilui queant: Num vt hinc primum exordiar, ea dicuntur ad aliquid ex Aristot. quorum esse aliorum est, aut aliquid aliquo modo dicitur. Primo modo plane ad aliquid, nec alimentum nec venenum dicitur, sed secundo modo, prout scilicet aliquid seu respectu alicuius, nempe hominis dicitur. Verum nec hoc pacto vere ad aliquid sunt, siquidem maior pars venenorum æque alia bruta atq; hominem interemit, & multa etiam alimenta sunt, non minus beluarum, quam hominis. Sed concedamus esse ad aliquid venenum, quid prohibet vnam & eandem rem diuersimode acceptã sub diuersis prædicamentis collocari? Magnum & paruum in quantitatis & relationis. Morbus & sanitas in qualitatis & relationis prædicamentis ponuntur: haud secus etiam forma substantialis in duobus prædicamentis est, cum forma quælibet sit alicuius forma. Quare de veneno quoq; dicere possumus, vt refertur ad hominem esse ad aliquid. Vt vero mistũ quoddam est esse propria forma, quæ est vis venefica. & subiecto, esse in prædicamento substantiæ. quemadmodum compositum ex materia & forma, neque ipse vnquam dicerem totum scorpionem aut totam viperam esse venenum, sed illius spirituosum corpus vi venefica formatum, quod totum communicatur: Huius autem corpus saliuosum similiter conflatum & morsu communicabile.

Morbus & sanitas in prædicamento Relationis.

Venenum in corpore.

An venena contagiosa.

Nunc deinceps, quod quarto loco quæris. an venena sint contagiosa, mea sententia est, corpora quę veneno interempta sint, minime alia inficere posse, quod vis illa non modo proprio subiecto iam extincta sit, verum etiam in cadauere extincta, ita vt si venenum integrum è corpore iam ab ipso necato extrahatur, atque alteri cuidam præbeatur penitus inefficax, vlliq; alteri lædendo sit factum ineptum, neque ab hac opinione me deflectit, quod in historiis Indicis habetur relatum, Cambaiæ prouinciæ regem veneno nutritum ita euasisse venenosum, vt etiam muscæ ipsius cutem exugentes veneno tactæ perierint, siquidem proprie id contagium, quod fit per cibi sumptionem, minime appellandum puto, & venenum id regis in corpore viuente, nec dum sua potentia perfunctum erat. Porro venenum pestiferæ tabis cur proprie & ipsum venenum, cum cor petat, & statim perimat, non sit vocandum, rationem nullam video, etsi inter hoc & alia, illud discrimen conspiciatur, quod pestilentia vbi aëre infecto communicatur, vere contagiosa sit. Alia vero contagii veri sint expertia, etiamsi interdum medio aëris vitam eximant.

Pestis venenum.

Philtra non venefica.

Quod autem de Hippomane nugantur, iam dudum, qui raro fallitur, esse fabulam docuit Aristoteles, sique philtra vllam nocendi humanis corporibus suapte

natura

natura, non à cacodæmone communicatam habeant, eam minime veneficum dicerem. quoniam cerebrum potius, quam cor laceßire, neque præsentaneam necem afferre, sed vt cæteri praui humores, atque ægritudines paulatim videntur consumere. *Plumbi natura.* Redis posthæc ad plumbi naturam iampridem tractatam, in qua vix tibi persuadere potes, quomodo plumbi aqueis & subtilioribus partibus sub dio in cinerem conuersis, vis terrestris, & ponderosa magis sese (quod ego dixi) exerat, quasi aqueæ partes magis debeant in halitus consumi, quam vllo pacto in terrestrem substantiam cõuerti. Hoc autem facilius, ni fallor, discere poteris, si partes illas non prorsus aqueas, sed etiam alicuius, vt sic loquar, terrestreitatis participes esse cogites, vt quemadmodum humiditas viridium lignorum combusta multo plures cineres, quam sicca ligna deusta facit, *Viridium lignorum cineres copiosior quam siccorum si comburatur.* quod illa terrestris humiditas in cinerem vertatur. Sic humiditas plumbi tenuior aliarum partium respectu sub dio cinis euadat, ac propterea disclusо aëre, qui leuitatem addebat, pondus paulo maius appareat.

De plumbeis caldariis, quoniam meam ad problema tuum responsionem minime improbas: imo potius eam auctiorem, illustriorem, ornatioremque facis, & ingenii tui candorem & eloquentiæ vbertatem, & eruditionis copiam etiam atque etiam laudo & amplector, nec vbi tanta claritas adsit, philosophicum puto, alia verba inutiliter adiungere. Itaque iis, quæ docte scripsisti, omissis, ad posteriorem libenter transeo, in qua quoniam primum de liene disputas, quasi & ipse ἀντίστροφος in sanguine fabricando iecinori sit, meamq; ea in re sententiam audire optas libere dicam, *Victus lienis usus sanguificatio.* vbi est tantus sapientum virorum ac tantorum seculorum consensus, me non facile moueri, quod vnus vel alter ingenii lasciuia quadam dissentire videtur.

Nam & ipse Galli cuiusdam atque alterius scripta vidi, meaque in bibliotheca habeo, quibus & à te propositis argumentis, & plerisque aliis docere nituntur hactenus & veteres & recentiores fefellisse, qui dixerint, lienis actionem esse sanguinem, & iecur à feculenta ac terrestri, melancholicaq; substantia deputare, imo vero & ipsum non minus iecinore sanguinis perfectionem absoluere, præsertimq; pro sinistro cordis ventriculo eum parare. Sed speciosæ quidem sunt eorum rationes, quæ tamen paulo attentius examinatæ debita firmitate carere conspiciuntur. Vt enim verum est frequenter naturam communes corporis ministros vel geminos facere, vel in medio aliquo loco collocare, sic non ita sese huic necessitati adstrinxit natura, quin aliquando ab huiuscemodi cõsuetudine discesserit, tunc præsertim, cum melioris alicuius rei gratia id fecisse visa est. Quomodo enim natura potuisset duo ita vasta & toti corpori famulantia viscera in medio subtus cor disponere? Quomodo rursus non superuacanea fuisset, si plura sanguini efficiendo instrumenta condidisset? cui vnum sufficere poterat, & debebat: Quam rem cognoscens Aristoteles, atque cordi cuncta præcipua tribuens, satius duxit illud solum veram sanguinis officinam statuere, quam id muneris pluribus impartiri: similitudinem aliquam genericam, aut etiam specificam habere posse structuram lienis cum iecinore non diffiteor, quoniam vero vnaquæque peculiaris actio à proprietate partis efficientis nulli alteri communi proficiscitur, vt millies dixit Galenus, tantum abest, eiuscemodi *Specifica actio cuiuslibet visceris.* proprietatem sanguificam eandem in vtroque viscere esse, vt non minus terra à cœlo distet. Quæ, mi Monaui quæso est ratio ea, læsam sanguificationem atque vitia inde orta æque à liene, ac iecinore oriri & propterea debere lienem esse partem sanguinis effectricem? Nam vt de hydrope loquar, quem scribit Galenus necessario produci refrigerato iecore, qui ignorat à liene tumente, & refrigerato insigniter quoque refrigerari iecur, & subinde cachexias, hydropes, aliaque huiusmodi vitia succedere? De venenis, medicamentis, & cibis præclare vt cuncta soles, disseruisti. *Venenum num cordi solum aut plurium partium.* Veruntamen, quod proponis venena variis partibus insidiari nec propterea vnum cor omnia petere, iam puto me explicasse lib. 1. cap. 11. vbi eadem argumenta, atque eandem difficultatem, quam tu, proposui, simulque ni fallor, enodaui. Quare iam tibi me aliqua saltem ex parte satisfecisse spero: sin minus, voluntatem saltem meam probatam tibi iri confido. Vale. Patauij, die vltimo Martij, Anno 1584.

EPIST. XCII.

HIERON. MERCVRIALIS, &c.
Wenceslao Raphano Med.
S. D.

SED iam ad id deueniendum est, quod a me postulare obnixe videris: vt tres illas dubitationes, quæ animum tuum ancipitem reddunt, ex mea sententia explicem dissoluamque. In qua re dabo operam, vt potius in me satisfaciendi tibi

An hepatis ipsum marasmus possit frustillatim aluo reddi.

facultatem, quam desiderium aut voluntatem defuisse perspicias. Primum itaque dubium, quod proponis est: An iecoris substantia in cruentis dyssenteriis excerni possit. Cum tibi παραδοξότατον videatur, vt dicit vulgus medicorum, frusta interdum excreta conspici. Mihi certe res creditu dura est; sed quæ tamen & veterum & recentiorum medicorum clarissimis testimoniis confirmatur: Quod natura res miras & nobis ignotas interdum operetur, facile qui medicinam faciunt, quotidie explorant. Ego sane à iecore non semel vidi per aluum magnam sanguinis eductam copiam. Sic fieri potest, vt corrosa iecoris substantia, atque in furfurum formam redacta vna cum sanguine excludatur. Frusta vero maiora nonnunquam videri, quam vasorum per quæ transeunt amplitudo ferat, est sane præter naturam atque ἀδυνατώτατον, perinde ac si camelum per acus foramen pertransire quis dicat. De philtris, quæ ad cōciliandum amorem mirifice conferre antiquitas credidit, mea sententia est, neq; illa existere, nec medicorum prudentium contemplatione subiici. Amor amore conciliatur. Sit procul omne nefas, (ait Ouidius) vt ameris amabilis esto. Et quod docet Plato in Lysia: Similitudo morum, studiorum, ætatis est potissimum amoris philtrum, vt etiam actiones & vita honeste composita, de quib. loquens Lucretius in quarto scripsit:

Colliquatio.

Philtrorum opinionem & famam Mercurialis elevat.

Nec diuinitus interdum Veneris, sagittis,
Deteriore fit vt forma muliercula ametur.
Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq; modis, & mundo corporis cultu,
Vt facile insuescat secum vir degere vitam.
Quod superest, consuetudo conciliat amorem.

Et quanquam ab Aristotele 8. de histor. animalium relatum sit, Hippomanem putatum fuisse ad amorem comparādum pertinere, id tamen ex insani vulgi sententia, non sua protulit. Verba alterius, hoc vel illo modo prolata, scio grauissimos medicos, quod morbis tollendis prosint existimasse. Eadem quoque autoritate alios permotos, quod odium tollere & amorem conciliare queant putasse, verum nugas & superstitiones eas omnes Galenus opinatus est, cum nulla ratione nitātur. Pocula vero aut pharmaca esse quæ similiter vt morbos, odium auferant, ac amorem perinde atq; sanitatem concilient asserere fortasse possemus, cum perspectum sit homines hilariores atque ad amandum propensiores euadere quando calent, esseq; medicamina nō pauca, & corpus & animum calefacientia. At duo sunt, quæ ipsorum vanitatem & vitium produnt? Vnum quod nequaquam erga hunc magis, quam erga illum amorem inducere queāt, vt in amatoriis philtris ante alia requiritur, alterum, quod plerunque pro amore insaniam, atq; etiam mortem, inferunt, quando in historiis legitur, multos ex epotis pharmacis amatoriis dementatos atque extinctos. Veluti Lucretium, Lucullum, & Caligulam, eo quod pocula eiuscemodi caliditate eximia cerebri temperiem destruxerunt. Quod postremo loco maxime omniū cupere videris, vt quam putem ægritudinē illam apud vos vagantem, literis explicem; & in isto tibi morem gerere tentabo. Arbitror te non latere casum Critonis illius relatum ab Hippoc. 1. Epid. comm. 3. tex. 26. quem memoratu dignum ob interitus celeritatem iudicauit Galenus. Is cum phlyctænis nigris & alui fluxu correptus fuisset præter februm, & alia sæua accidentia, tandem secunda die occubuit. Galen. vero & magnam in ipso, & malignam excrementorum copiam abundasse collegit. τεκμήριον δὲ [ait] τῆς κακοηθείας ἦν τὸ περὶ τὸ χρῆμα φλυκταινίδια μέλανα γενέσθαι περὶ τὸ σφυρόν. Sic mihi ex symptomatibus abs te relatis colligendum videtur, nimirum à magno excrementorum pestiferorum copia gigni, quæ tum proluuie illa alui atra, atque picea, tum sudoribus proditur. Quomodo vero ea excrementa in corporibus incolarum cumulentur, tu qui & ipsorum vitæ genus, & aëris plagam nouisti, melius scire potes. Ad quam autem febris speciem sit ægritudo referenda, neque definire admodum arduum est. Quod enim ex pestilentium genere sit, neminem dubitare opinor. Cum vero neque humores neque solida cordis extreme putrescere ita cito posse constet, vt vna die iugulent: magis consentaneum est, in spiritibus eam febrim locari, in quibus si non putrescant, quemadmodum igneus calor vna die finitur, pariter iidem extreme putrefacti vna die, atque etiam celerius necem inferunt. Scio dubitatum esse, an spiritus putrescere queant. Sed anno elapso in lectione, quam de peste habuimus, à nobis demonstratum fuit, & ipsos putrescere, tam suapte natura, cum sint calidi & humidi ex sententia Aristotelis, quam ex mixtione putridorum μιασμάτων; & pestiferam febrem facere quæ saltem per similitudinem, siue subiecti communicationem diaria vacari mereatur. Modum generationis huiuscemodi febris hunc arbitror, quod facta in putridis humoribus summa prauitate, natura à copia & vitio illius stimulata, omni conatu atque per quaslibet vias expellere satagit, & ipsa expulsione vapores

Pharmacis amorem posse forte conciliari.

Sed difficultas duplex.

Philtris dementati.

Pestilens diaria Hippocratica: etiam visa in Silesia.

Spiritus posse putrescere.

pores

pores multi atque putridi in cor mittuntur, qui spiritus tanquam sibi magis proportionatos necnon dispositos venenantes atque corrumpentes subinde calorem natiuum statim extingunt. Hæc sunt, quæ vt tibi obtemperarem, ad dissoluenda tua illa problemata mihi dicenda statui. Id modo à te vehementer peto, omnia æquo animo suscipias, Mercurialisq; tui nullo tempore obliuisci studeas. Vale, Patauij nonis Ianuar. Anno 1571.

EPIST. XCIII.

WENCESLAO RAPHANO MED. &c. *Hieron. Mercurialis, S. D.*

De philtris amatoriis postquam adeo acriter rem tueris, ac illustribus testimoniis confirmare eniteris, & fide erga te mea, & tua omnibus spectata probitate rem indignam me factum existimaui, si omnino inficiari rursus tentarem. Ea propter supposita historiæ tuæ veritate suspicor: Cuncta huiusmodi pharmaca naturæ humanæ omnino aduersaria esse, hominesq; dementare, & furoribus quibusdam exercere, non ob aliud, quam ob peculiarem ac mirificam quandam ipsorum facultatem. Perinde ac de vino scriptum reliquit Aristoteles 30. probl. sect. 1. quod animos hominum confundere ac perturbare dicebat propria sua facultate, nō autem quod calidum sit, quandoquidem piper, vt est maiori, quam vinū, vi calefaciendi donatum, sic magis statum mentis destruere deberet, cui tamen rei experientia plane refragatur. Ventriculum vero inprimis offendi, rationi valde consentaneum videtur. Quia venena toto genere naturæ inimica, quamprimum incalescunt, virus proprium diffundere incipiūt. Cumque primo ipsis in corpore stomachus incurrat, in quo moram trahentia calefiunt, non est mirum, si ipsum valde lædant. Maleficiorum ligaturas & solutiones ex phantasia agente proficisci diceret Auicenna, qui hominis animum non modo in proprium verum etiam in aliena corpora vehementer agere vbiq; professus est: sed hæc omnia probabili, non firma & certa demonstratione traduntur. Ex meis lucubrationibus variarum lectionum libri 4. cum Alexandri Tralliani Græca & Latina de lumbricis Epistola, nupertime editi sunt. Tu vale; meq; ama te, vt ameris, perge, Patauij, 17. Cal. Iunij. Anno 1571.

Philtrorum natura.

Vinum perturbat specifica proprietate.

Maleficia.

EPIST. XCIV.

HIERON. HEROLDT, MED. D. *Ioachimo Camerario, Profess. Lipsensi S. D.*

Quartana cura.

Scripseram furtiuis horis priores literas, cum mihi tuæ in vigiliis natalitiis redderentur, neque eam sententiam muto. Remitto iam ad vos Generum Schlusseckfeldij, quem sic in quartana curaui intra sesquimensem, Curaui sic filium Domini Barnabis, Beuer, qui quartana laborans ex Gallia, vbi cum Dn. Baumgertneri filio studuit, reuocatus fuit. Habeo adhuc alios etiam, qui si obtemperabunt, etiam breui liberabuntur. Quod ad mumiam attinet, pro communibus viis euacuandis adhiberi quidem potest; sed non sine aliis. Nam materiam morbi non educit; sed bilem euacuat leniter, & aliquo modo nutrit. Est apud nos fere nimium vsitata, nec chare venditur. Ego in debilitate vinum, vbi propter imbecillitatem pituita in ventriculo, & primis venis colligitur, in hunc modum vti soleo:

Potio purgans.

℞. Semen. Carthami ℥ß. aut vj.
Vrticæ ʒß.
Zinzib.
Galangæ an. ʒß.

Contusa & incisa ligentur in sindone, & infundatur per noctem in vini, aut iusculo gallinæ ℥ iiij. ß. Mane fiat ebullitio vna atque altera, & cum expressione colatura, in qua dissolue; Mannæ Calbr. ʒ vj. Bulliant parum, colentur, & addito vitello oui, croco paueo, & si lubet, pipere, fiat iusculum, cui si plusculum sacchari adiicere volueris, nihil nocebit. Hoc medicamine si communes vix essent euacuatæ, medietatem, vel tertiam partem pararem, & de quarta die in quartam, vel de tertia in tertiam, prout vires concederent, adhibitis prius fomentis circa hypochōdria, darem ℥ ij. aut ℥ ij. ß. per sex aut octo horas ante paroxysmum, & ita febrem expugnarem, donec aliqua concoctio appareret. Post facta aliquali euacuatiōne, exploratis hypochondriis, ne aliqua tensio aut durities adesset, infunderem vel Theriacæ antiquæ vel pulueris Caryophyllor. ʒj. in aquæ vitæ ℥ j. & per duas horas ante paroxismum bis aquæ vitæ fecibus inungerem spinam & stomachum, & darem Theriacæ illius recentioris ℈ ij. ß. cum duplo conseruæ borraginis superbibendo haustum vini, sicut scripsi, & nisi omnino calor febrilis esset magnus, admiscerem ʒ ij. aquæ vitæ in qua vel Theriaca, vel caryophylli fuerint infusi. Hoc medicamento statim rigor sistitur proximoque impulsu ho[illegible]

git. Sic ego procedo, post lauo, prius assumpta Theriaca. Hæc diligenter, & diligentius Galeno tractat Trallianus, quem cum ratione secutus, non fui falsus. Vellem ne rem tam diu differretis. Meticulosa cunctatio in morbis plurimum nocet. Cum bene consulueris maturato opus est. In senibus hæc febris difficilis est, nisi mature occurratur. Est morbus chronicus, qui si tantum diæta oppugnatur, & soli naturæ actio tota committitur, durat per annum, vt ait Hippocrates. Si vero naturam medicamentis adiuuetur, cedit citius. Ego aliquoties quartanam, Dei auxilio, quarto mense, interdum sexto, interdum etiam octauo curaui, hocque factum fuit ante annum, cum haberē Ægrotum, intemperantem valde, qui erat senex, & veniebat in periculum hydropis, sed tamen octauo mense euadebat. Illi ego plus quam decies Theriacam porrexi sensim purgando & fomentando, corpus sed absenti nihil certi præscribere licet. Præstantissimi medici præsentes sua prudentia omnia gubernabunt & mihi, vt amici, ignoscent, qui sine dubio mecum quotidie acriter cogitant, & se defatigant, in curanda vxore, ad quod DEVS pater Domini nostri Iesu Christi successum tribuat. Optamus autem ex animo, vt hic annus felicior tibi euaniat & exeat, quam prior. Vale. Norinbergæ die natali, Anno 1559.

POST SCRIPTUM.

FIAT quod debet, si vires constant, ramen successiue, cum fomentis & aliis, alioqui vires concidunt, nec postea locus est medicamentis, præsertim si adsunt symptomata, quæ vires debilitant. Quamprimum aliquo modo corpus videbitur euacuatum, occurrite vigori & calori febrili, quod fiet per Theriacam nouam. Lege quæ Trallianus in fine de febre quartana dicit. Quid effecerim, aliis prædicandum relinquo. Res ipsa declarat, sequor rationem, & methodum, & vtor expertis. Si à reliquis medicamentis abhorret, habeo medicamentum lene & delectabile, de quo dantur ℥ ij. Est decoctio de mirobal. de Helleb. ipsius Montani. Sed loco seri vtor aqua borragin. & buglossæ. Post facio quinquies infusionem violarum recentium, & ita paraui syrupum, quo vsus sui centies cum laude. Loco violarum recentium possunt accipi cōseruæ. Doctor Meurerus nouit sine dubio illam descriptionem, est in consiliis de morbis melancholicis. Iterum vale.

Decoctum Myrobalanorum & Ellebori Montani.

EPIST. XCV.

IDEM EIDEM

QVÆ de valetudine vxoris, & filiæ scribis, non sine dolore legi. Hac in re si consilium meum quid prodesse poterit impertiam. Quod ad vxorem attinet, velim vt semel, aut bis vteretur Electuario vitæ, cuius descriptionem mitto. Et cum sciam causam morbi præcipue esse ab obstructione mesaraicarum, propter stomachum frigidum, & epar calidiusculum, & propter venarum angustiam, velim vt post euacuationem sumeret ʒ j. aut ℈ ij. Terebinthinæ opt. bis aut semel in septimana, vel cum oblata, vel cum medulla pomi assati. Ego plane non dubito malum, si non plane, tolli at multo melius fieri posse. Descriptio autem sit talis:

Terebinthinæ & Chalybis vsus in obstructionibus mesaraicarum venarum singularis.

℞. Terebinth. Cypriæ ℥ ß.
Lauetur aqua absinthii, & rutę ana per vices quatuor, deinde add.
Puluer. Cinnamom.
Nucis Moschatæ an ʒ ß.
Ol. amygd. dulc. recent. ʒ ij.
Misce.

Non reperi melius remedium. In difficilibus, & antiquis, tum mesaraicarum venarum; tum epatis atq; renum obstructionibus. Interdum solemus addere puluerem chalybis præparati; quem an Medici Lipsenses in vsu habeāt nescio. Hoc scio quod Epar & splenem egregie aperiat, si Terebinthinæ additur. Quod ad filiam attinet, scio ipsam laborare obstructionibus, & menses deficere, in hac recta soleo procedere. Primum omnium euacuo latas & communes vias, tali medicamento:

Chalybs præparatum.

Obstructio mensium.

Potio purgans.

℞. Radic. Rhabarb ʒ ß.
Turpeth. veri. ℈ iiij.
Agaric. Troch. ℈ j.
Zinziber.
Galangæ.
Calam. aromatic. an. ℈ j.

Contusa infunde per noctem in aqua betonic. artomis. vino an. q. q. Colaturæ.

℞. ʒ ij. ß cui add.
Syrupi rosat. solu. ℥ ij.
Diagryd. g. ij.
Aq. cinnamom. ʒ j.

Misce pro haustu. Sumatur bis vel ter, prout opus fuerit, iudicatum à Medico præsente. Primis venis euacuatis per nouem dies vtatur ista infusione:

Vinum medicatum.

℞. Herb. artemisiæ m. j.
Saluiæ ℥ j.
Radic. rubiæ tinctor. ℥ ß.

CONTVSA omnia ligentur in Sindone, & infundantur in vini absinthii, lb. ij. per noctem. Quod si vino absinthii addantur radices Helenij, & rosæ, eo efficacius

cius erit medicamentum. De tali vino bibat mane ℥ ij. aut iij. Deinde si vrinæ incipiunt crassescere rursus purgetur. Sequentibus diebus, cum tempus mensium appropinquat, ad fortiora aperitiua deueniatur, inter quæ est illud, quo ego liberaui duas virgines hoc anno, quarum altera Dn. vicini mei filia erat in via ad hydropem. Neq; enim habuerat menses intra annum cum quadrante. Hoc autem est tale.

℞. Herbæ Sabinæ M.ß.

Bulliant in vini s. q. & coletur diligenter per filtrum, deinde:

℞. Terebinth. opt. Cypr. ℥ j.

Lauetur ter decocto supraescripto. deinde semel lauetur aceto scillitico, postea admisce:

Puluer. Rubiæ tinctor.
Caryophyllor.
Macis. an. ʒ j.
Ol. amygd. amar ℥ ß.

Misce cum saccharo ad pixidem. De hoc medicamine septem diebus ante tempus mensium, sumat quotidie ʒ j. siue in oblata, siue in medulla pomi assati, & superhauriat haustum cicerum rubeor. cum pauco croci. Aduenientibus mensibus, vesperi & mane lauentur & fricentur pedes cum decocto artemisiæ, pulegij, & huiusmodi, & si opus est fiat phlebotomia in saphenis. Ab hac cura non erit desistendũ donec fluant. Possunt quidẽ aliquot dies interponi, quibus quiescat; sed illa erit vera ratio, & melius habebit. Subiicio tamen omnia etiam censuræ D. Meureri, quem scio à mea sententia non discessurum. Vale Norinb. 20. Decemb. Anno 1557.

EPIST. XCVI.

IDEM EIDEM.

IN proximis tuis literis inclusa erat schedula, qua petebas rationem curandi suffusionem Rallæ absque Chirurgia. Quia vero absenti consulere difficile est, cum nesciam, an sit illa cæcitas ex suffusione, an ex neruorum opticorum obstructione, nihil consulam, sed præsenti medico relinquam. sed rationem dicam, qua curaui septuagenarium senem cæcum ex obstructionibus neruorum, & puerum decem annorum. Septuagenarius recuperauit visum duobus mensibus: Puer vero post quartum mensem. Primo ordinaui diætam, prohibui lacticinia, pisces, carpas, raphanos, sinapi & omnia euaporantia. Pro potu seni vinum limphatum cum aqua feniculi & Euphrasiæ concessi. Pueru vero feci hydromel cum passu-

Cura cæcitatis ex obstructione neruorum opticorum.

lis, semine feniculi & Euphrasiæ. Postea accessi ad curam, Primo totum corpus euacuaui Cassia, atque post exhibui syrup. de stœchade, & de betonica, cum aq. feniculi & Euphrasiæ, & tandem feci infusionem Agarici. Corpore euacuato accessi ad vsum pillularum lucis, quarum exhibui ℈ ij. formando ex his pillulas num. iij. cum aq. feniculi & oleo feniculi. Exhibui ter à cœna per quatuor horas. Hoc facto accessi ad particularem euacuationem capitis. Mane iussi per horam masticare quinq; grana Mastichis cum Zinzibere. seni, qui masticatione vti non poterat, ordinaui gargarismum, ex radice pyrethri, Agarico, Zinzibere, sem. staphysagoræ. Hoc facto per dies aliquot, cum oculi viderentur humidiores ob effluxum, reuulsione sum vsus, applicans ceruici prope occiput sem. sinapi & nasturcii cum fermento. Capiti ieiuno laui lixiuio mixto cum vino, in quo bullire feci betonicam, euphrasiam, rutam, maioranam, folia senæ, & agaricum. Agarico sum loco smegmatis vsus. Hac lotione sum vsus alternis diebus. Et cum lotionem capitis incepi, ordinaui etiam fomentationem pro oculis à leuioribus incipiens primum feci hoc decoctum;

Fomentatio.

℞. Herb. Melilot.
Verbasci.
Altheæ.
Flor. chamomel.
Rosar. an. M. j.
Semin. Fœnugr. ℥ j.
Fenicul. ℥ ß.

Decoq. in aq. lib. v. ad tertias. colaturæ adde

Mellis ℔ ß. Misce.

Hanc fomentationem decumbenti in lecto adhibui cum spongia noua, mane post masticationem, non nimis calidam, per vnam horam. Post seq. Collyrio iussi vti.

Collyrium.

Aq. fenicul.
Rosar.
Euphrat. an. ℥ j.
Ol. myrrhæ ℈ j.
Tutiæ præparat. ʒ j.
Camphoræ ℈ ß.

Misce pro Collyrio. Hoc sæpius in die iussi vti, non tamen statim à cibo.

Post septem aut nouem dies ad fortiora accessi. Pro fomentatione sumpsi herbas fortiores, nempe marrubium, centaureum minus, rutam, feniculum, & huiusmodi. Collyrium etiam fortius feci, addendo aliquot guttas ol. feniculi destill. & parum de succo anagallidis. Tandem post mensem adhuc ad fortiora ascendi,

adiiciendo prioribus herbis in fomento, cyclamen, Helleborum album. Et collyrium etiam fortius feci, addendo ad aquas succum cæparum cum melle. Nec veritus sum etiam cæpas ipsas sub cinere coctas cum optima Theriaca mixtas, pro emplastro per integram noctem apponere. Hæc fuit mea methodus, qua multum profeci. Sed tamen singulis septimanis semel ℨ ß. pillul. Lucis exhibui. Poros capitis apertos tenui, post pectinationem adhibui futuris istam aquam;

Emplastr.

℞. Aq. vitæ simpl. opt. ℥ iiij.
In qua infund.
Pulu. Cinamom.
Caryophyllor.
Anacard. an. ℨj.
Fiat colatura, seruetur in vitro.

Et quia magna est sympathia pedum cum capite, semper cum herbis calidis exiccantibus, vesperi & ante cibum lotionem pedum institui. Habes meam curam, quæ nihil habet singulare, forte præsens Medicus meliora habere poterit, Sed ordinem hunc tamen seruabis. DEVS gubernet omnia ad gloriam nominis sui. salutato Rallam. Vale.

EPIST. XCVII.

D. MELCHIORI FENDIO MEDICO *Wittebergensi, Hieronymus Schaller Physicus Noribergensis.*
S. D.

QVod nuper literis tuis, Vir ornatissime, non respondi, in causa fuit, quod tum multis negotiis, iisque molestissimis occupatus eram. Quare si inique tulisti meum silentium rogo vt ignoscas. Iudicaui enim ea, de quibus inter nos conferendum est, sine rerum vtriusque nostrum discrimine moram posse pati. Petiisti à me prioribus tuis literiis, vt te certiorem reddam, quid in vniuersum de Theriaca quam superiori anno composuisti sentiam. Sed ne videar tibi rem ignotam commendare, ecce subscribam obiter totam eius Theriaces meæ descriptionem, vt tu quoque inde certo constituere possis, quid boni ex eius vsu sperandum sit tum etiam quam prope ad veterem illam Galeni accedat. Est autem descriptio hæc:

Trochisci Hedychroi.

℞. Ligni aloes loco radicis Aspalothi ℨj. ß.
Flor. schœnanthi ℨj.
Calam. aromatic.
Costi amari quem si non licuisset habuisse, accepissem Enulam campanam.
Phu. Romani.
Asari an. ℈ ij. g̃. v.
Canellæ el. ℨ vj.
Tantum pondus canellæ loco & cinam. & cassiæ positum est.
Rad. acori aromatici loco amomi teste Auic. ℨ iij.
Amarici, id est, maioranæ tenuifoliæ ℨ ij. ß.
Rad. spicæ nardi ℨ ij.
Macis loco Malobatri teste Auicena ℈ ij. g̃ v.;
Galenus loco folii ponit nardum.
Myrrhæ elect. ℨ iij.
Mastich. ℈ ij. g̃. v.
Rhabarbari loco pontici,
Croci an. ℨj. ß.
Cum vino albo fiant trochisci.

Sic quoque trochisci scillini iuxta Galeni mentem magna cum diligentia sunt præparati.

Trochisci viperini omissi sunt, in quorum locum non suaserim, vt accipiantur absurdi illi pastilli dicti Trochisci loco trochiscorum de Tiro, à Venetianis Medicis olim substituti. Præterea mihi penitus persuasi neq; id sine ratione, imo cum autoritate Galeni, Antidotum hanc si ex rebus efficacibus debita præparetur, etiam absque carne viperæ omnia posse, quæ ab antiquis ei attribuuntur, hoc solum dempto, quod in morsibus viperarum non tãtum auxilii præbeat. Sequitur tota compositio, sicut à me est cõfecta.

Theriaca Schalleri.

℞. Troch. scillinorum ℨ xxiiij.
Hedichroi, quos Arabes Alindaracoron vocant.
Piperis nigri.
Lacrymæ papa. Thebaici an. ℨ xij.
Canellæ loco & cassiæ & cinna. ℨ xv.
Rosar. siccar.
Scordii, non Cretici, sed quod hortus meus profert haud pœnitendæ qualitatis.
Sem. Napor.
Irid. Illyricæ.
Agaric. elect.
Succi liquiritiæ.
Olei caryophyll. quod locum Balsami ad summum obtinet, in caliditatis tamen temperamento longe excedit balsamum. an. ℨ vj.
Myrrhæ.
Croci.
Zinzibet.
Rhabarbari, loco pontici.
Rad. pentaphyll.

Nepe-

Nepetæ.

Prassij.

Semen petroselini syluestre. Sem. petroselini, non Macedonici, sed apud nos in locis syluestribus prouenit, semen est exiguum, sed insignibus præditum qualitatibus, sicut mihi ex dissolutione partium eius patet.

Stœchad.

Costi amari.

Piper. albi, immaturi scilicet. longi.

Dictamni Cretici veri, folium habentis acre, lanugine prorsus obductum.

Schœnanthi.

Thuris.

Resinæ laricis, loco terebinthi. Nam tametsi resina terebinthina in promptu fuerit: ita tamen vetustate exoluerat, quod iam quodammodo sicca apparebat, resolutis scilicet aqueis & aëreis partibus.

Nardi Indicæ an. ℥ iij.

Polii.

Seseleos.

Storac. calamit.

Sem. Nasturtij loco Thlaspios. Nam hactenus non vidi herbam quæ Thlaspi per omnia responderet.

Ammi.

Chamædr. flosculo purpureo.

Chamæpith. siue aiugæ.

Hypocystidis succus. Succi hypocystid. In hoc succo vt verum fatear, satis & dubij & difficultatis est.

Macis, loco Malobathi.

Nardi Celticæ.

Rad. gentianæ.

Sem. anisi.

Feniculi.

Terra sigillata falsa. Boli armenæ, summo ingenio ablutæ & præparatæ, loco terræ illius sigilatæ & albæ, & subcitrinæ, quæ hodie mera impostura sunt. Nam cum bolus Armena à Galeno ita extollatur, & nos eius vires insignes indies experiamur, cur ergo illam non sumerem potius, quam incertum illud lutum?

Chalanti torrefacti, iuxta Gal. mentem, sic vt colorare antidotum possit. Accepi autem chalcantum loco chalcitheos illius fossilis, cuius venæ, quod mihi constet, nullibi hodie extant, ipsis tamen viribus non differt chalchanthum à chalcide, nisi maioris & minoris discrimine, tum etiam ratione puritatis, & impuritatis. *Chalcanthi & Chalcitis differentia.*

Phu Romani.

Hyperici.

Acaciæ. Hic coactus sum sumere succum illum agrestium prunorum.

Gummi Arabici.

Cardamom. an. ℥ ij.

Rad. acori aromatici ℥ iiij.

Obamomum, & semen balsami, quibus semper carere cogimur, adauxi pondus acori aromatici.

Sem. Dauci, non cretici, sed nostratis.

Galbani.

Sagapeni.

Succi panacis Herculei.

Asphalti.

Castorei.

Centaur. min.

Aristoloch. longæ veræ a. ℨ j.

Mellis despumati pot. ℔ iij.

Vini Cretici q. s. scilicet circiter ℔. xv. f. secundum doctrinam Galeni commixtio.

Veteres ratione carnis viperinæ & opii in theriaca ætates maxime obseruarunt. Nos solummodo opium obseruare conuenit, quod vbi crudum, vt ita loquar, & grauem odorem remiserit, statim incipio vti hac mea theriaca. Accelerat enim fermentationem ipsum oleum garyophillorum, ac stupefacientem opii qualitatem propediem reprimit sua intensa caliditate, & astrictione, & vi aromatica. Quare ab eius vsu non abstineas, hoc tamen inprimis obseruato, ne quis ipsam bene purgato corpore sumat. Potenter enim dissoluit humores. Sic enim cum laude indies illa apud meos vtor, quod iam cogar nouam moliri compositionem, quæ in multos annos sufficiat. Porro non abs re me fecisse æstimes, quod oleum caryophyllorum loco balsami antidoto imposuerim. Video enim in theriacis Arabum basin obtinere garyophyllos, vt quibus proculdubio prospecta fuit vehemens, insignis, & nobilis ipsorum natura, quæ superare, excepto cinnamomo, omnia reliqua aromata facile videntur. Hoc oleum etiam præstat vulneribus, vt illorum dolorem, si mox indatur, statim sedet, & absque inflammatione ad cicatricem perducat. sordida mundat vlcera, fluxiones, & virus sistit adeo, quod nihil supra. Soleo quoque eo vti feliciter in quartana febri, in chronica debilitate ventriculi, in Diarrhœa, & eiusmodi morbis, in quibus calefacere, astringere, & roborare conuenit. Vltra guttulas duas aut tres raro exhibeo in vino. Non innatat, sicut reliqua olea solent, liquoribus modo concutiatur, sed fundum petit, in modum lachrymæ balsami, ac subsidit. Tu eius specimen à me accipito beneuolo animo, & vtitor cum discretione. De Mucchato rosarum, vter melius confecturus sit certabimus ad futurum semestre, Deo concedente. Interim felicissime cum coniuge honestissi-

Opium. *Ol. Caryoph. accelerat fermentationem.* *Oleum Caryophyllorum loco balsami.*

ma vale, & omnes amicos diligentissime saluta. Norinbergæ. Martij die 24. Anno Christi 1538.

EPIST. XCVIII.

HIERONYMUS DONZELINUS *Medicina Doctor, Iohanni Cratoni Medico Cæsareo,* *S. D.*

Chymicorum in chronicon usus.

DE chymicis tecum sentio, nec ego illis vtor, nisi in chronicis quibusdam, de quibus meam sententiam intelliges breui, cum leges libellum quendam à me nuper editum contra quendam Empiricum chymicum, qui librum edidit, cui titulum fecit. Il flagello di Medici rationali, Italica ista sunt. Ego alieno nomine ita illum tractaui, vt illum suæ audaciæ pœniteurit. Accipies cum Trincauellicis. Illic chymica exagito, ac mirum quantus internos sit consensus de his rebus, de quibus tamen nihil vnquam contulimus. Ego mira parari scio à spargiricis, at vsum eorum minime tutum puto. Tu vero non credis chalcanti oleum sine igne parari posse; sed accipe rationem, qua ego paratū vidi; Teratur vitriolum subtilissime, illi superfundatur acetum aliquoties destillatum & exiccetur, tum siccum in loco subterraneo ponatur in vase decliui, prodibit oleum. Hoc spargiricus à me doctus parauit, & ego vidi. Non est quidem res tam valida, atqui illud quod igne elicitur; sed tamen chalcanti oleum est, & vires aliquas habet, alterius tamen comparatione tenues. Sed accipe aliud spargiticum miraculum; Teratur sulphur subtiliter, superfundatur illi oleum Tartari, decoquatur donec albescat, tum coletur super aquam frigidam, in fundo residebit sulphur, quod extractum soli exponatur, & siccetur. Hoc tuto intra corpus exhiberi potest ad multa vtilissimum; in hydrope: Idem si ponatur in loco humido subterraneo, oleum sulpburis reddet. Ego aliquādo libros omnes Paracelsi apud me habui; sed cum ex eorum lectione nihil proficerem, pro aliis permutaui, nec in mea Bibliotheca tales libros hærere volui, qui nihil docerent. Ac puto, si quid dignum vnquam ab eo dictum aut sciptum est, id ab Andernaco in suos libros fuisse translatum cum censura, licet sæpe ipse etiam censendus sit. Cum his literis accipies tres vncias optimi ladani. Siquid aliud cupis, mone, ac statim me habebis paratissimum. Marinellus dicit, se vti ladano per os sumpto, exigua quantitate ad ventriculi robur. Nam plane Melancholicus est, ac nemini cedit τὰ τῷ τῷ

Oleum Chalcanthi absque igne.

Sulphur preparatū.

Andernacus Chymiæ studiosus.

Ladanum.

μω. Theriaca autem se tuetur, qua vtitur, tamquam pane, iste amanter salutat. Scribit Zuingerus se triginta tomos sui Theatri emissurum. Interim de Hippocrate nihil. Sed Sylburgius affirmat Parisiis quendam bene doctum totum Hippocratem elaborare, cui ego meas emendationes græci exemplaris communicaui. Interim etiam Mediolani alter Medicus eruditissimus idem molitur. Vale. Venetiis 10. Martij, Anno Millesimo, quingentesimo, octogesimo quinto.

Theriaca.

EPIST. XCIX.

IOHANNES CRATO A *Krafthcim, &c.*

N. N. S. D.

SUPERIORIBUS proximis diebus mentionem fecisti de quatuor elementis ex chelidonia arte chimistica extrahendis. Respondi tunc me nescire in quam partem chelidoniæ vocabulum sit accipiendum. Nam & de herba, & metallica operatione chimistas vsurpare. De herba cum dictum intelligerem, non potui in temporis angustia meas cogitationes explicare. Eas igitur nunc hoc scripto expono. Dum mense Maio chelidonia flores, sub plenilunium in locis aridis tota herba nouem librarum pondo colligitur, & huic libra vna salis torrefacti apponitur, atque in vitrum distillatorium capax conijcitur, & per quindecim dies in fimo sepelitur dum putrescat. Deinceps vitro alembicus imponitur, atque luto communitur, & primo in balneo destillatur herba cum radicibus. Quod per hanc destillationem extrahitur à Chimistis aqua appellatur. Idem deinceps vitrum cum herba cineribus imponitur & liquor, qui destillando exprimitur, aër dicitur. Tertio idem vitrum arenæ, aucto tamen igne, imponitur, & liquor crocei coloris, qui exit, ignis nominatur. Quod in fundo vitri vel ampullæ remanet, terram esse nemo ignorat. Hæc de quatuor elementis chimistæ glotiosi, & tanquam de secreto loquuntur multis ignoto. Asseruant autem quemlibet liquorem seorsim, &, ne quid expiret, cauent. Primi liquotis seu elementi aquei vsus existimatur, quod intra corpus sumptus omnes humores corruptos & perniciosos corrigat & educat. Præcordia autem maxime adiuuet, & pulmones ab humorū infarctu liberet. Ac si pulmo in aliqua parte sit læsus, substantiam pulmonis sanet. 2. Vulnera ab omni corruptione conseruet. 3. In omnibus ægritudinibus, si per nouem dies ex aqua buglossæ matutine bibatur,

Quæ sint ea quatuor ita appellata & decantata à Chimistis chelidoniæ elementa.

Aqua.

Aer.

Ignis.

Terra.

Et quas vires primi elementi.

eas

eas vires natura addat, vt morbum superet. 4. Quotidianum vsum sanum validumque corpus conseruare. Atque hæc de primo elemento isti homines, qui ex fumo aurum captant, & fumos vendunt, prædicant. Pulmonibus hanc aquam conferre fateor. Alterum liquorum aerem dicunt. Eum vsque adeo sanguinem augere censent, vt nisi quis vel maritus sit, vel crebro sanguinem mittat, ex plenitudine periculum sentiat. Nunquam feci periculum, neque facere velim. Experiatur qui volet. Addunt hæc, ne debilitari quidem eos, qui isto liquore vtuntur. 3. Expurgare melancholiam, & omnem humorem superfluum. In perpetua iuuentute & vigore homines conseruare, atque formæ bonum stabile reddere. O rem pretio dignam. 5. Neruis robur addere, & venarum sanguinem ab omni vitio liberare. 6. Suffusiones & oculorum vitia non modo corrigere, verum plane tollere, si per vnum mensem liquor ille singulis dieb. oculo imponatur. Itaque & cæcis visum restituere, si se in loco ab omni ventorum flatu & aeris iniuria libero, contineant.

Vires elementi secundi.

Prodesse visui hanc herbam omnes, qui de re herbaria scripserunt, docent, & hirundines visum ex hac herba recipere testantur. Itaque recte hunc liquorem oculis instillari posse existimo. Tertius liquor, seu elementum ignis, vt isti loquuntur, ad ista omnia, de quibus iam antea dictum est, conferre existimant. Addunt autem hoc in paralysi linguæ, & vsu sermonis amisso conferre, ac iam anima deficientes spiritum recipere, si cum aliqua cordiali aqua, vel cinnamomi aqua ori iniiciatur. Spiritus exhaustos restituere. Senectutis incommoda, si ex vino quotidie sumatur, non modo tollere, verum è senibus iuuenes reddere. Simili modo exhibitum peste infectis præstantissimum remedium esse. Habes arcana chimistica, & his plura si scire desideras, libenter & liberaliter ea communicaturus sum. Vale. Anno 1580. die 26. Februarii.

Vires tertii.

EPIST. C.

IO. CRATO A KRAFTHEIM, &c.

N. N. S. D.

Pro præseruatione, homines in primis non purgandos esse: sed leniendū in vi[c]tu aliorum.

QVÆSITVM fuit, Rectum ne esse videatur, hominem in declinante ætate constitutum, sanum vt nunc, occupationibus grauibus distentum, in coniugio atque victum non satis temperantem, quotannis præcautionis causa medicamentis scammoneatis & electiue, vt loquuntur, ducentibus purgare. Ad hanc quæstionem responsum, primum cacochymiam indicare vacuationem per medicamenta, atque eam quæ cum plenitudine coniuncta sit, vt morbum factum, certis indiciis videatur. Certa indicia imminentis morbi non indicari in hoc corpore. Ergo me in ista ætate electiue purgantium medicamentorum, videlicet quæ ex scammonea, turbith, colocynthide componuntur, vsum non posse probare. Secundo in declinante ętate absumi per se humidum radicale, & calorem innatum debilitari. Vtrumque vero adhibitis fortissimis medicamentis non frustra metui. Medicamenta enim ista valide siccare, & cum humores malos educunt, simul natiuum, cui calor insidet, affligere. Deinde cum sint calida, suo calore, qui minime est temperatus (solo enim temperato calore innatus calor fouetur) natiuo calori vim afferre. Tertio, in cruditatibus & vsu veneris, nulla ratione indicari purgantia medicamenta. De crudis enim nullum esse dubium quin coctionem indicent: venus vero cum spiritus exhauriat, & caput ac ventriculum inprimis afficiat, quo pacto simile nocens similiter nocenti, iuxta regulā adhibemus? Quarto, Regula generali nos vti, in præcautione adhibenda medicamēta κατὰ τὰ μικρά. Quid autem in catapotiis aureis & cochiis non maximum, si purgandi intentionem respicias? Quinto, Medicamenta electiue (vt loquuntur Medici) ducentia, non solum noxia esse ventriculo, quod calorem præter naturam excitent, verum etiam malignam qualitatem, qua vitiosi humores attrahantur, inducant. Itaque paulo post tales purgationes ventriculum prauis humoribus repleri. Sexto, rectam victus rationem, secundum Hippocratis sententiam tutissimam esse medicinam. Ad hæc quid respondeatur. Primum ait, se non ex euentu, qui opinione prosperior fuit, neq; ex authoritate, quæ Achillis sit, sed natura rei & methodo contrarium velle ostendere. Neque initio de temperamento corporis vult constituere, cum ante annos prope triginta ego luculenter de eo scripserim. Promittit deinceps sibi victoriam, si modo adhuc medicinam Hippocratis & Galeni profiteat. Deinde de curatione febris ephemeræ agit, & plenitudine, cuius index fuerit catarrhus, se adductum, vt catapotia aurea atque cochia exhiberet. Reprehendit cunctationem medicorum, & de sua animositate loquitur, atque de curatione methodica catarrhi agit: Hæc nobis consideranda. Nihil propemodum

Febris ephemera.

ad rem Medicum illum dicere apparet, & me nimis inclementer tractat, cum in illius facta nunquam inquisiuerim, nec inquirere voluerim. Mirificam autem suæ artis medicæ scientiam prodit. Totis viginti octo annis (tot enim sunt, cum ego Heinzelio consilium illud scripsi) temperamentum non mutari, cui obsecro verisimile videtur? Itaque cum ex rei natura & methodo voluerit sua demonstrare, certe fundamentum quasi hoc ponendum erat. Egregia vero illa consideratio naturæ rei materiam biliosam in vniuerso corpore commotam ex animi quadam perturbatione isto modo causam febris ephemeræ statuere, vt expurganda etiam videatur. Nunquam ab Hippocratis & Galeni doctrina discessi, nec discessurus sum, ephemerarum vero febrium ab ira & commotione animi ortarum, spirituum immodicam calefactionem, non humorum esse ab illis didici. Hoc etiam noui, cum vacuatio humorum, non fiat absque motu, (non enim nunc dico quod Galenus affirmat, medicamenta omnia purgantia calida) & motus humores ac spiritus calefaciat, in ephemera febri purgationem non indicari. Methodicā ne igitur & rationalem curationem, an euentum prosperiorem sua opinione hic Medicus cōmemoret, doctorum Medicorum esto iudicium. Ad catarrhi curam quod attinet, videamus ipsius analysin. Catarrhus est symptoma, recte. Morbi symptomatum causæ. est autem morbus intemperies frigida atque humida cerebri cum materia. Materia ob multitudinem non potest concoqui, ergo euacuanda. Nemo qui prima rationalis Medicinæ principia didicit, hæc negabit, sed Medico illud probandum fuerat, fuisse & multam materiam, vt non potuerit à natura euinci, & ne grauius malum afferret, periculi indicia proferre. Nam non nisi hoc prober, stat etiam nunc, materiam fuisse concoquendam, & eo ducendam, quo natura vergeret. Non enim vere turget pituita, cum sit humor frigidus. Peccatum igitur esse in methodum resolutiuam apparet. videat autem quam ex natura rei agat, cum validam naturam & locum affectum validius medicamentū requirere affirmat. Valida enim natura & virtus expulsiua fortis etiam debiliori medicamento adiuuari potest, & naturæ morborum Medici. Deinde locus affectus purgationem non indicat. Nisi forte medicamenta ad partem affectā proficisci hic Medicus opinatur. Est autem hæc purgatio reuulsionis species, qua materia catarrhi à capite trahitur, & reuellere nos posse, (respicientes πρὸς τὸ κατεπεῖγον) non expectare coctione scimus, & beneficio Dei, priusquam Medicus ille Medicum libellum attigit, didicimus. Nihil igitur de sua audacia commemorabile narrat. Neque regulam, concocta medicari oportet, &c. euertit. Nec de sua confidentia tam gloriose loqui debebat, cum peruulgatum sit, magnæ Medicinæ partem audacia constare, siue cunctādum sit, siue accelerandum, sem per naturam & rationem ducem sequor, & tam mihi potentia medicamenta, & eorum vsus rectus, quam huic Medico nota sunt. In acutis morbis nullus vnquam me cunctari vidit, nec in chronicis cessator fui, plures fortasse ægros, quam hic Medicus aspexit, beneficio Dei sanitati restitui. Cum D. Achille non est mihi negotium. Ne hunc igitur admisceat. Nunquam hic Medicus curationes meas, (quod sciam) inspexit. D. Achilles ante triginta annos apud ęgros mihi additus fuit, si quid is habet, quod reprehendat, proferat. Multa vsu artis interea didici. Neque tamen (vt falso ille putat) ad empiricos plane me contuli. De coctione materiæ biliosæ & tenuis nimis longum esset agere, neque instituto nostro conueniens. Quod ad stimulum medicamentorum, vt vocant, attinet, non videndum quid quis dicat, sed qua ratione dicat, existimo. Agimus de vacuatione quæ præcautionis causa adhibetur. De ea ego hoc affirmo, cum eam requirimus necesse esse, vt de morbo quem formidamus, & eius causis constituamus, deinde posse de medicamento recte agi, cū indicatio, quæ collatio nocentis & conferentis est, methodicæ actioni prælucere debeat. Cæterum quod huic Medico, exhibito purgante medicamento perinde est, siue per superiora, siue per inferiora purget, in Asclepiadis vel Erisistrati schola didicit, & nouum se Hippocratis interpretem facit, cum, FACILE ferunt, illi hoc videtur, si tribus horis post assumptum medicamentum æger vomat & in deliquium animi incidat. In Analysi etiam sua ostendit materiam pituitosam, deinde huius oblitus biliosa vomitu reiecta scribit. Accedit deinceps ad secundam rationem, & me non primum obseruasse air, medicamēta purgantia senibus obesse. Nunquam hoc mihi cogitare in mētem venit. Colligi etiam plura excrementa in senibus calore debilitato, quam in iuuenibus scimus. De eo autem quæritur, sintne id προφυλακὴν conuenientiora, recta victus ratio & exercitia tempestiua, quam medicamenta electine, vt loquimur, & cochiis atque aureis pillulis, quæ scammoneam, colocyn-

Catarrhus.

Num in senibus potior præseruatio in diæta & exercitiis quam medicamentis electuariis purgantib.

colocynthidem, turbith accipiunt, purgantia, cum beneficio Dei nobis meliora & tutiora sint ostensa. In isto totius negotii cardo vertitur, concedere quidem nobis Medicus videtur, verum ne errasse videatur, statim ad ingenium redit, & illud affert, in hoc casu, vt loquitur, excrementa vltra tempus (sua illa verba propono) retenta, plus victus rationem incommodasse, quam profuisse. Sunt ista prorsus paradoxa. Nam ex victus ratione recta vllum esse incommodum insania esse dicere. Naturam autem (id quod & constitutum) validam, & viis (vt loquitur Medicus) aptis vltra tempus excrementa coaceruata retinere, & permittere vt calorem strangulent, quam recte dicatur, Medici docti iudicent. Pueriliter autem ineptit, cum medicamenta πρὸς τι dici, me docet. Sciui hoc fortasse prius, quam ille literas didicit. Et hoc ago, hoc vrgeo, vt eam corporis constitutionem, quæ postulet, vt quotannis talibus electiue purgantibus medicamentis, qualia sunt colocynthis, turbith, scammonea, vti D. Heinzelius debeat, demonstret, & hoc recte atque cum vera ratione fieri ostendat. Hic illi ad primam, secundam, tertiam, & quartam rationem à me allatam respondendum erit. Ad quintam meam rationem hoc adfert. A purgantibus plures congeri humores: absolute verum non est, sed cum sex rebus non naturalibus magis delinquitur, qua ratione, qua humanitate ista dicantur, æqui & iniqui iudicent. Non ago simpliciter de purgatione, sed de purgatione per ea medicamenta, quæ commemorata sunt, loquor. Ea dico ventriculum qualitate quadam trahendi humores imbure, ita vt paulo post non minus humorum ad se attrahat, quam medicamento ipso præsente attractum fuit. Hoc vt affirmem, tam Græcorum, quam Arabum authoritate adducor. Veras & firmas rationes, quas & Galenus & Montanus euidenter monstrant, habeo, & experientia hoc edoctus sum. Neque tamen ἁπλῶς & simpliciter hæc medicamenta reiicio, sed in loco, & cum meliora ad manum non habemus, laudo. Commendare vero glandes frugibus repertis inscitia est. Non iam agimus de neglectu sex rerum non naturalium, de quo à Galeno nostro ita monemur: Qui rectam victus rationem tenere nequeunt, iis optimam medicinam præscribere superuacaneum esse. Quod vero addit Medicus de refrigeratione caloris, si ex accidente hoc intelligit, largior illi: si simpliciter, physica principia eum ignorare existimo. Ac improprie dicitur, crudi-

tatum prouentum augeri à medicamento. Neque declaratur quid sit illud, vrgens malum quo posthabito sit purgandum. Profecto si doctrinæ Hippocraticæ & Galeni studiosus esset, & ex fontibus potius, quam lacunis Medicinam hausisset, aliter sentiret, & de re Medica scriberet. Postremam rationem Hippocraticam inuictam ἐν τῇ τροφῇ φάρμακον τι ἄριστον probat. Meum vero exemplum quod amico proposueram, qui in ista hæresi iuuenis fuerim, vt non putarem me à morbis tutum, nisi crebris medicamentis purgantibus vterer, improbat. Quam ignarus vero si aulicorum morum apparet. Totis iam quatuordecim annis alieno modo mihi viuendum fuit, edendum, laborandum, somnus capiendus, non quando natura & voluntas hoc postulauit, sed cum dominis visum fuerit, vbi igitur exacta illa mea diæta? Ait me non catarrhis laborasse, cum nihil non mali ab illis sim passus. Viribus corporis denique D. Heinzelium superare. Quid? vel malis oculis vsus est, vel me Medicus nunquam vidit. Roborantia deinceps medicamenta quæ suo calore paulatim materiam absumere possint, vel calorem natiuum fouere, velit, nolit, admittit. iis vero vti quid negotia, quid vita ciuilis impedit? Concludit ad extremum, non in controuersiam se illud vocare, quod in controuersia maxime est, videlicet, an in ista vita, in tali ætate. πρὸς τὴν προφυλακὴν recte quotannis medicamenta ista, quæ nominata sunt, & D. Achilles (id quod nunc primo rescisco) sæpe vsurpauit, D. Heinzelius ad annuas purgationes adhibere debeat, an vero mitiora & beniginiora illis præferenda. Nam de epicrasi hic agere ineptum esset, cum de præcautione sani vt nunc agatur. Neque catarrhi (de quo nihil prius sciui) materiam nunc reuellimus, neque temperiem cerebri curamus. Nihil etiam de medicamentosa victus ratione (quod sciam) actum est. Nisi forte (quod non memini) potum medicamentosum, id est, vinum cum carduo benedicto vel betonica præscripsi. Exquisitam vero victus rationem, quæ omni reprehensione vacaret, plane non attigi. Quid igitur de lana caprina? Si medicus me hoc mihi sumere putat, vt ex præscripto meo præsentes Medici ægrum curent, & postbabitis suis medicamentis, quæ recta ac conuenientia videntur, nostris vti debeant, magna me iniuria afficit, & de me nimis inconsiderate iudicat. Non addam plura. Moram tibi vir præstantissime gessi. Cum medico vero, qui tam doctum se putat, vt Cratonem contemnere possit, ne verbulum quidem com-

mutaturum me amplius profiteor. Subiicio autem ista non tuo, sed omnium Medicorum rationalem medicinam amantium & intelligentium iudicio, & me tua causa, non Medici, hæc scripsisse affirmo. Sic igitur concludo, hominem temperantem ista ætate, ista constitutione corporis, qua tu es, ex medicamentis quæ cruditates in corporib. collectas paulatim absumunt, calorem innatum roborant, recta victus ratione & exercitiis conuenientibus adhibitis, plus adiumenti, quam ex purgantib. medicamentis capere. Qui vero rectam victus rationem tenere nolunt, iis optimam medicinam (vt Galenus noster ait) præscribere superuacaneum esse. Bene vale, & me ama.

EPIST. CI.

Io. HENRICO HERVVART Patritio Augustano, Io. Crato à Kraftheim, &c. S. D.

APVD Xenophontem est, Hippiam quendam Eleum, post longi temporis obseruationes, Athenas esse reuersum vt doctrinam Socratis iterum cognosceret. Qui cum animaduerteret, eadem Socratem docere, quæ multos iam annos ex eo audiuerat, admiratus primum virum, de cuius doctrina & sapientia tanta esset omnium opinio, veterem cantilenam canere. Eo deinde processit audaciæ, vt Socratem, qui Apollinis etiam oraculo sapientiæ laude excellebat, contemneret, neque hoc clam ferret, sed dictis quoque lacesseret. Huic vero respondit Socrates: O Hippia inquiens: οὐ μόνον ἀεὶ τὰ αὐτὰ λέγω, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν. id est, into non tantum eadem dico, atque eadem forma sermonis vtor, sed eadem etiam perpetuo meis auditoribus inculco: Siquidem non nocet bis atque ter id dicere quod recte dicitur & discentib. vtile est: ac potius laudi ducendum de rebus veris & vtilibus eadem sæpe multumque sermonem vsurpare, & certa explicandi ratione perspicua planaque facere. Tales vero Hippias etiam nunc reperiri vbique non est dubium, qui cum incidunt in hæc scripta. & præsertim in consultationibus à Montano dicta ἀπλότητα illam, & quasi vniformem docendi rationem respuunt, & nos qui ista edimus & tanquam vtilia cum studiosis rei Medicæ communicamus, suauiter derident. Hos autem vt ὑπερόπτας τῶν εἰωθότων, καὶ ζηλωτὰς τῶν ἀτόπων, id est, contemptores vsitatarum, & absurdarum opinionum seruos missos faciamus, & interim mirificis scriptis, quibus veterum

Montani de consultationibus sensus.

doctrina conuellitur, & nescio quæ nouæ substructiones ab eis fiunt, quæ rixis & gladiatoriis libellis, in quibus non multum firmitatis est, fulciunt: eos delectari patiamur, præsertim cum isti Hippiæ soli sibi sapere, & medicinæ artem tenere videantur. Præter hos vero duo sunt eorum quibus Montanica non placent, medicorum genera: quorum vnum quod videtur sibi Attica eloquentia præditum, nec tamen est, ista ridet quasi barbara verba. Alterum in maxima rerum omnium inscitia contemnit atque respuit, & fortunam atque experientiam suam iactitat. His animi mei sensus est explicandus, vt optimi quique pietatem meam atque obseruantiam erga præceptorem meum Io. B. Montanum perspiciant, & tyrones in studio Medico aduersus peruersa iudicia præmuniantur. Ac ipse quidem in eam sum sententia, vt cum cogitationes mentis oratione explicandæ sint, atque rerum animo perceptarum verba sint indices orationis, genus perspicuum, elegans & proprium magnopere probem, & magnum ornamentum ac adiumentum in docendo statuam. Sed cum ius consuetudinis præualeat, cum temporib. iniquis hoc sæpe excludatur, & quasi auditorio seruiendum sit, ac τὰ κοινὰ κοινῶς dicenda, non puto merito in reprehensionem eos cadere, qui potius ita dicere malunt, vt intelligantur, quam vel elegantia affectata res obscurare, vel in verborum sollicita conquisitione eas amittere. Fuisse autem summam vim ingenii in Montano, & singularem eloquentiam, sciunt omnes, qui eum nouerunt, & erat in vtraque lingua, elegantioribusque litteris ita versatus, vt si quid vellet, splendide & ornate dicere posset: id quod ex scriptis eius, quæ iuuenis composuit, manifestum est: sed cum ad docendam artem medicam stipendio Illustrissimi Senatus Veneti amplissimo conductus esset, more scholæ dicere, quam eloquentiam ostentare maluit. Vtebatur autem oratione perspicua, plana, ac auditoribus accommodata, & vere Socraticum tenebat, vt τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν diceret, id quod in methodica & vera doctrina fieri oportet, & plane necesse est. Nam non ludendum opinionibus, neque conquisitas & male detortas authorum sententias auditoribus obtrudendas esse putabat: sed id quod Galenus monet ostendendum illis præcipue censebat, omne præceptum medicum debere esse ἀληθὲς, χρήσιμον καὶ ἀκόλουθον. Ac cum interdum cogitationes suas, vel propter temporis angustiam, vel strepitu auditorum commotus, satis perspicue explicare non posset, expoliuit eas altera lectione, & tandem ter-

Montani laus.

Requisita præcepta Medica.

dem tertia: sæpe ἀνακεφαλαίωσιν proposuit, & quid tenendum esset, monuit. Id si quidam animaduertissent, qui Montanica edunt, vel lectiones integras & distinctas (id quod nuper in 1. Fen 1. Canonis Auicennæ fecit Franc. Degallottus Regiens.) dedissent, atque ita Montanus, vt ostendi, suam defensionem afferret ipse, vel omissis tot superuacaneis repetitionibus iustam σωματοποίησιν Montanicorum edidissent, in quib. si quid esset vitii, authori editionis non excellentissimo Montano adscribendum fuisset. Vt enim de me dicam, si quis ista, quæ de methodo therapeutica à me sunt edita, in qua hoc vnum studui ostendere, primum esse debere in actione, quod in inuentione vltimum est, reprehendat, fateor, si quis fortè responsionem requirat, eam illi à me deberi. Cumque sint quidam qui μικρὰ ista vocent, & quasi ingenioli nostri ἐκτρώματα putent, iis hoc respondeo, nunquam mihi fuisse propositum commentarios de iis, quæ à Galeno & Montano copiosissime sunt explicata, edere: sed saltem indicationes quasdam, meque sic existimare, methodicos libellos ne debere quidem vagari longius, nec quæ ab aliis scripta sunt, fuse repetere. Verum, vt Galenus noster monet, significatione quadam parua ostendere ea, & in memoriam reuocare. Sed mittamus nunc ista, & ad institutum reuertamur. Mihi quidem nullum est dubium, quin Excellentiss. Montanus, si videret libellos plerosque, qui eius nomine circumferuntur, in quibus ἀνακόλουθα plurima cōspiciuntur pro suis non esset habiturus, id quod de collatione istorum librorum, cum iis quæ sciente & approbante Excellentiss. Montano à Luca Stenglin Medico Augustino, primum quidem Patauii, deinde in Germania, opera & studio Casparis Peuceri viri doctissimi, mibique amicissimi edita sunt, facile intelligi poterit. Verum non nunc censoris iudicium de aliorum laboribus mihi sumam, nec vllius voluntatem improbabo, aut operam reprehendam, vel præconium aliquod istarum consultationum, quas nunc in publicum damus, faciam. Illud rei medicæ studiosos monebo, vt Montanum tanquam optimum & præstantissimum methodi artificem & doctorem ament & magnificiāt, nec eorum clamoribus qui fortunam & experientiam iactitant, se commoueri patiantur, quo minus artem methodice discant, & omnino alia via atq; ratione se artifices fieri non posse arbitrentur. Ars enim sola curat, siue sciens hac, siue insciens vtatur: & sæpe quemadmodum Hippocrates inquit, euenit, vt qui medicis etiam non sunt vsi, dum ægrotauerunt, facientes aliquid vel non facientes, connaluerunt: nec tamen alia re quam arte seruati sunt. Quæ enim profuerunt illis, siue inedia, siue quies, ob rectum vsum profuerunt; quæ nocuerunt, propterea nocuerunt, quod male adhibita sunt. Hæc artis esse non casus manifestum est: si quis autem forte accepta fortunæ referat, cum illo nequaquam odiose pugnabo, siquidem, vt Hippocrates ait, qui male curantur, incidunt in infortunium, qui bene, bona fortuna vtuntur. Frequenter namque hoc euenire imperitis & audacibus videmus, vt præter opinionem arte vtantur, & natura adiuuante feliciter curent, Deo (vt in Teutonico prouerbio est) tutante humanam stultitiam. Etsi vero non solum credulitate imperitæ multitudinis abutuntur; verum etiam apud magnos viros opinio veritati vim affert: tamen doctorum alia est sententia, quæ dum libere profertur, Dii boni, quam non tantum medici isti, qui cum Thessalo atque Olympico εἰς ἄκρον σοφίας, vt Galenus inquit, euecti videntur, verum etiam horum patroni offenduntur, qui quiduis potius quam eruditorum recta & libera iudicia ferre possunt. Hoc autem siue seculi miseriis sit annumerandum, siue moribus hominum, & puod vt prouerbio dicitur (ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον) homines imperiti facilius imperitos beneuolentia complectantur: siue medicis ipsis, qui contra veterum præscriptum mancipiorum potius modo, quam medicorum, qui vt Galenus monet ęgris, ὡς στρατηγοὶ στρατηγούμενοι καὶ βασιλεῖς ὑπηκόοις esse debebant, artem exercere malunt, sit imputandum non libet inquirere. Illud explicemus, sitne arti fortuna anteferenda, ac potius an sine arte aliquis fortunæ locus in medicina tribuendus, & quid de experientia tyronibus tenendum, vt & contra impostores sint muniti, & non sequantur eorum temerariam audaciam, qui præmatura ostentatione scientiæ tument, & quicquid collibuit, vel exiguo tempore sese futuros somniant.

Ars an fortunæ antefe-renda.

Fortunam dominari in rebus multi omnibus ætatibus senserunt; & etiamnum quidā Græci senarii votum vsurpant, θέλω τύχης σταλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον. Sed quid sit illud, quo hominum actiones fortunantur, & à qua causa procedat, varie est controuersum. Alii enim statuerunt esse ἀόρατον quiddam plane incommode: alii fortunam ad Devm monstrantem felices occasiones, gubernantem actiones & exitus, recte atque præclare retulerunt. Nihil enim fortunatum sine Deo, vt in tragœdia dicitur;

Fortuna quid.

ἄνευ θεοῦ οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτός. estque hoc certissimum, sanationem, & naturæ conseruationem diuinæ benignitatis munus esse, & à Deo gubernari. Id cum ita sit, proculdubio ii soli, qui Devm recte inuocant, fortunati erunt, cum iis tantum adsit Devs. Verum his & manus admouenda est, ac discenda sunt necessaria recto ordine, & illud quod pietati & iustitiæ conuenit, sequendum. Quam quisquis didicit artem eam exerceat. Qui enim sibi vel sumunt, vel somniant fortunam, sine arte vsuque rerum & vel inanes titulos, vel applausum vulgi satis esse putant, hos profecto & conscientia recta, & Devs ipse deseret. Sunt & qui inclinationibus fortunatos effectus asscribunt, & quandam vim intemperamentis è constitutione cœlesti ortam effectricem felicium medicationum arbitrentur. Etsi autem illi non prorsus incommode sentiant, & cœli vis, in qua singulari Dei prouidentia quiddam admirandum & humanæ intelligentiæ inexplicabile est, multum felicitati ingeniorum & actionum cōferat: tamen doctrina vim promouet insitam, & verum est illud Græcorum τύχη τέχνην ἔστερξε καὶ τέχνη τύχην. Ac qui sine arte freti cœli clementia medicationes exercent, & se non modo paucis annis, verum mensibus summos factos esse somniant, horum audaciam infeliciter cadere necesse est: sunt vero isti malis gubernatoribus, vt Hippocr. ait, similes, quorum errores in tranquillitate non facile deprehenduntur, sed cum tempestates insurgunt eorum inscitia atque temeritas manifeste conspicitur, siquidem eiusmodi medici cum homines curant, nihil graue patientes, aut morbos, qui hominibus familiares sunt, facile suos errores tegunt. Vbi vero magnus, grauis & periculosus morbus fuerit, tum & illorum delicta & artem manifeste demonstrant ἀπειρίας atque ipsa exitia hominum. Quare etiamsi magna pars hominum ferantur opinionibus, tamen præstantissimæ artis studiosis illud Hippoc. vtraque manu tenendum: Qui medicam artem recte nouit, minime fortunam respicit, & cum hac & sine hac recte facit. Constans enim & firma est medicina, & doctrinæ optime constitutæ minime fortuna egere videntur. Sic & medicamenta non expectant sane fortunæ motum in medendo. Ita enim magis ea quæ non sunt medicamenta, cum fortuna adhibita prodessent. Sed patiamur sane cum Hippocr. rem sic se habere, vt hi soli fortunate facere videantur, qui sciunt, & contra infortunate, qui ignorant. Fortuna enim vti est recte facere. Hoc vero hi, qui sciunt, faciunt, non vti fortuna, neque assequi hoc, quod velis, est id facere, minimeque recte, quod nescis. Inscius vero atque indoctus, quomodo quæso fortunate aliquid ad finē perducet? siquidem etiamsi aliquo progrediatur, laudabili tamen successu carebit. Qui enim recta ratione in agendo non vtitur, nec fortunate quidem aliquid consequi poterit, cum multa recte facienda, minime faciat. Atque ex his, quæ de sententia Hippocr. cuius authoritas tamquam parentis apud studiosos rei medicæ summa esse debet, retuli, constare arbitror, nec fortunam arti anteferendam esse, nec in medicatione locum, nisi arti coniuncta sit habere & solos artifices fortunatos esse. Qui igitur curationes suas felices esse volunt, ii artem sequantur necesse est, & successus à Deo petant, secundum sapientissimi Siracidæ præceptum, qui in curatione valetudinis precationem cum medicatione coniungendam monet. Sed iam nunc quid experientiæ tribuendum, & quem locum in medicina habere debeat cōsideremus. Tres sectas fuisse medicorum Galenus tradit, & ostendit firmis ac perspicuis rationibus, cur neglectis methodicis atque empiricis rationalis sit sequenda. Methodici breui temporis spacio se summos in arte esse, & alios quoq; efficere posse sex adeo mensibus iactitabant: eratque horum persuasio imprudens similis nostrorum quorundam, qui cū vix discipuli facti sunt, doctiores artem inuadunt (Non enim res atque opiniones hominum, sed tempus atque homines mutantur.) Habebant autem quædam præcepta communia, quæ κοινότητας, id est, communitates, appellabant, de fluxu atque astricto, iis in omnium affectionum curatione locū esse arbitrabantur. Docebant enim relaxata corpora astringenda, id est στέγνωσιν appellabant: aut relaxandum, fluidumque reddendum, quod densum, nimiumq; obstrictum esset, idque ῥύσιν vocabant. Denique interdum bis coniunctim vtendum, & astrictionem & relaxationem commiscendam. Hasque tres vias in omni curatione compendiosas recta causarum notitia tanquam inutili ad curationem (more peruerso & inepto) reiecta sequebantur. Atque cum nimis compendiosam artem superbe & insolenter facere vellent, totam destruebant. Hos vero refutat Galenus copiose quem cognoscere artis medicæ studiosos decet. Empiriei ab experientia dicti ideo sunt, quia hac sola artem niti & constare arbitrabantur. Est autem experientia eorum, quæ

sæpe

Artifici non curanda fortuna.

Fortuna vti è recte facere.

Soli artifices fortunati.

Medici vere felices.

Quid experientia tribuendum.

Methodici.

Empirici.

sæpe & eodem modo visa sunt, obseruatio, atque memoria, atq; hinc & τηρητικοὶ & μνημονευτικοὶ empirici dicti sunt. *Noua empirica secta.* Noua vero empiricorum secta à veterum laude multũ discessit, & ii qui nunc empirici nominantur, atque se dici volunt, tantum hinc absunt, vt ne hoc nomine quidem digni, sed impostorum & nebulonum videantur. Etsi enim illi non minus quam methodici impudenter se iactitabant, & vt Galenus inquit, duriores lapidibus erant, ita vt ab illis omnes bonæ rationes subiectæ, resilirent: tamen eorum, qui nunc se experientiæ titulis in Rebuspub. venditant, quique in rerum omnium inscitia, secreta atq; perpaucis explorata se scire prædicant, audacia atque temeritas, præsertim si ætas & vulgi imperitia eis patrociniũ atque suffragium ferat, longe intolerabilior est, vt nihil de profligatis hominibus Iudæis & similibus, quos magistratus haud scio quã recte fert, dicam. Porro veteres empirici nõ istis imposturis & populari aura sibi suam experientiam conflabant. Verum tres vias, vt Galenus de sententia Teutæ refert, perueniendi ad ἰατρικὴν esse tradebant, videlicet αὐτοψίαν, id est, propriam inspectionem seu obseruationem: Historiam, id est, rerum circa eadem sæpius probatarum & obseruatarum narrationem, & τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, id est, de re simili ad similem cõuenientem transitum. Sed recitare ac refutare sectarum opiniones non est nostri instituti. Cæterum cum ipse Galenus experientiam alterum crus esse dicat, quo sit insistendum, si quis recto pede medicam artem ingredi velit, eosque hallucinari dicat, qui vel sola experientia, vel ratione tantum nituntur, cumque non solum non reprehendat experientiam, sed se empiricę doctrinę ita studiosum fuisse fateatur, vt eam profiteri non dubitet: *Experientia rationalis.* magnum decus & ornamentum coniunctã doctrinæ atq; rationi experientiam adferre statuo, & eos approbatione dignos iudico qui maximarum rerum vsu & experientia prædicti sunt, quiq; non vmbras rerum, verum ipsas res penitus cognoscere, & periculum in aliis facere student, quod corporib. humanis ex vsu sit. Ea vero, quæ sine arte & doctrina est, cum Hippocrate σφαλερὴν & perniciosam, ac cum Galeno nihil à vulgi imperitia distare, & periculosam esse, nisi recte tractetur, statuo. Nullo autem alio modo recte tractati potest, quam arte adhibita, quæ non tantum sensui manifesta, iidem vt experientia: verum rerum causas, sine quarum cognitione nihil scimus, inuestigat. Causæ vero cum πρός τι dicantur, sola ratione cognoscuntur, nihilque est aliud medicatio quam remediorum, quæ causis symptomatum aduersantur, præeunte viamque monstrante indicatione, applicatio. Hic q; nequaquam satis est scire, quid iuuet, sed cur & quando, quisq; sit rectus & tempestiuus vsus, idque sola indicatio præstat. Est enim indicatio, vt Galenus definit, ἡ συμπεριστατικῶς κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει ἄνευ τηρήσεως, ἢ λογισμοῦ. id est *Indicatio quid.* comprehensio aduniens cum re indicante iuuans, vna cum nocente simul comprehẽdens, sine obseruatione aut ratione. Præcepta enim eius natura per causas quod nos mouet ad agendum, simul etiam in mentem venit, sine obseruatione & ratiocinatione quid sit agendum, quidve fugiẽdum. Atque hæc mentis comprehensio, quæ totam actionem medici gubernat ἔνδειξις dicitur. Hanc solam tenent artifices, qui res cognoscunt, vt sunt; non qui compendia medicorum, aut experientiam imperitorum sequuntur. Hanc qui non tenet, neque hac tanquam duce vtitur, vel se non esse medicum, vel magno suo & ægrotantium malo artem, quã ignorat, exercere fateatur. Cum vero hac via perueniendum ad artem, à quibusdam prolixis disputationib. obruta, multa etiam barbarie obscurata sit, atque excellentissimus Montanus eam ostendere, ac planam & perspicuam doctrina sua reddere, & in curationibus ac consultationibus quasi manu ad eam ducere discipulos suos studuerit, volui ego diutinos conatus Viri excellentissimi, & ad docendam & illustrandam medicinam nati, studiosis hæc quoque exempla proponere, non quod sciam, ea, quæ ipse sæpe non præmeditatus interdum animo ab aliis curis patum vacuo dixit, quæque alii aliter scripserunt, magnopere nominis & existimationis laudem præstantissimi Viri & Præceptoris mihi charissimi augere atq; amplificare posse, verum quod existimem recte edi, quæ aliquibus, vel potius multis, futura sunt vtilia. Ea autem qualiacunque sint, cum iis etiam aliquis noster extiterit labor, nonnulla etiam nostra non modica diligentia, Amplissime D. Ioan. Henric. Hervvarte, volui tibi dedicata, & inscripta à me publice apparere, vt tuæ erga me beneficentiæ, & meritorum summorum, & grati mei animi, ac obseruantiæ & studii extaret testimonium perpetuum. Bene vale. Vratislauiæ 25. Octobr. Anno 1557.

EPIST. CII.

CLARISSIMO VIRO, DOMINO *Quirino Schlaher, Nimcæ Domino, Iohan. Crato à Kraftheim, &c.*

S. D.

Votum Platonicū pax & somnus.

PLATONEM dno à DEO Op. Max. precatum fuisse legimus, εἰρήνην μὲν ἐν ἀνθρώποις, ὕπνον δ' ἐν ἰκήδεσι: pacem inter homines, & laboribus ac curis confecto somnū. Quid enim in rebus humanis pace & tranquillitate melius? Quid in aduersis ad mentis & corporis virium recreationem optabilibus & suauius somno? in meis vero infinitis molestiis quas hoc biennio ἐπαχθεῖς sustineo, sępe mihi salutare hoc votum in mentem venit, semperque cordi fuit, & nunc quoq; est Homeri illud ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. Sed vicit fatum, & seculi miseria, ac vtrinq; res cecidit, & cognouerunt tamen optimi quoque, me quantumuis non sim ἀναμάρτητος, habere, & ad accipiendum & ad deponendas offensiones animum mollem, & hanc naturæ mollitiem secundum Cicer. bonitatis esse. Verum οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ τετράγωνος, καὶ ἅπαντα σοφὸς ἀλλὰ μόνος ὁ θεὸς τοῦτο τὸ γέρας ἔχει vt refertur apud Plat. de Simonidis sententia: etiamsi quidam se tales esse inepte fingant, atq; somnient & mirifice atq; iniuriose de aliorum ingeniis & factis iudicent. Hæc autem viderit DEVS, qui profecto videt, atq; placidos euentus concedet. Tu quidem opt. Dn. Quirine de meo animo & volūtate optimus potes esse testis, qui curam & angorem mei animi sermone tuo leuasti & dolorem es amantissime consolatus, tuumq; verissimum testimonium atq; animi mei conscientia mihi plures sunt quam μακρηγόρων καὶ μακροσόφων sermones. Ac notus quoque est optime animi mei sensus Viro opt. & doct. & mihi multis veris de causis amicissi. Ioac. Camerario, qui sapiētissimis subiectionibus & monitis me iuuit, & studiorū meorum socium Ioachimum Filium hac superiori æstate esse voluit, vt facilius animū abducerē à molestiis & in nostris libris rectaq; conscientia acquiescere possem. Is vero cū de nostris chartis sibi ea collegisset, quæ ἰατρομαθητῶν scire æquum est, petebat à me, vt curationes quasdam Montani præceptoris mei in ordinem certum redigerē & perpolirem, seque libenter descripturum affirmabat. Quod cum facere instituissem, scripsit magna assiduitate, & non valde multis dieb. Centuriam Curationum Montanicarum confecimus.

Centuria curationū Montanicarum

Ego vero & Ioachimū sæpe admonui, vt valetudinis suæ non satis firmæ rationem haberet, & interdum tibi cum solicitudine quadam studium & diligentiā eius prædicaui. Ea re, quę tua est humanitas, non solum propter parentem, cuius ingeniū excellens, eruditio & sapientia præcipuum est ætatis nostrę ornamentum, verum etiam propter ingenium & modestiam Ioach. F. amantiss. es complexus, tuęq; beneuolentię ea dedisti indicia quæ nos perpetuo grati animi & beneficæ ac prolixæ naturæ tuæ admonere poterunt. Apud me quidem quoad vixero nulla vnquam obliuio tuorum erga me meritorū memoriam extinguet, & pro Ioachimo spondere possum. Nam is nuper discedens diligēter à me petiit vt postremæ suarum descriptionum parti ἀπροφάσιστον ad tuā humanitatem proponerem, quod facile homini amicissimo potui promittere, ac te quidem hoc officiū in optimam partem accepturū, pro certo statuo, etsi quasi de alieno largiri videar. Sunt. n. hæc magna ex parte collecta ab opt. iuuene Hier. Schreibero Norico, & mihi partim à Io. Pontano medico eximio communicata, partim opera Hulderici Waiblingeri Augusta. quā cum summa fide mihi tum in hac re, tum aliis multis dedit, quaq; me ad perpetuæ gratię debitionem viro integerrimo obstrictū esse fateor, cōsecutus sum ab iis, qui inuide tenebāt, & etiamnum quantū possunt, Montanica premunt. Perpolitionem autem nostram esse si non gloriose, vere certe dicere possumus. Nam primum cū ab aliis, quę mihi ad manū erant, deinde cum iis, quę eximius artis medicę D. Io. Sprenbergius collega meus dicēte illa in xenodochio excellentiss. Montano excepit, cōtuli, ac dictiones quasdam incōmodas ita immutaui, vt sensus maneret integer. Sæpe cum Montanus significare vellet, caput curationis hoc esse, vel illud pręcipue in curatione spectandū, vtebatur sacræ scripturæ sentētia, Ex hoc, inquiens, pendet Lex & Prophetæ.

Prouerbia Montani.

Ac possem talia multa recitare, quib. quidam mirifice Montanica deformant. Vnū hoc retuli, vt calumniādi ansam præciderē. Si quis vero me forte roget, qua fronte sententiam Montani de febre pestilentiali proferam, cum ea aduersetur meæ, quam in libello Teutonico posui, huic respondebo, protulisse me optimo & simplici animo meam, nec vllum me iudicium interposuisse, Nec Montani, à qua mea, vt ostendam, non admodum abhorret, vnquam improbasse.

Crat. de peste liber Germanicus.

Sed libellum quidem meum Germanicum nō tueor, neque moleste laturus sum, si quis eum mecum consentiente iudicio non valde probet. Nam in hac egestate patrii sermonis interdum vocula Lvis vtor in mentione causæ & morbi, vnde quidam existimarunt me res ipsas miscere & poëtas imitari, qui fingunt è pixide Pandoræ omnis generis morbos euolasse, & nunc

quoque

quoque in aere circumferri ac hominibus malam valetudinem, & mortem adferre. Scio ego pestis appellationem non esse certi morbi nomen, vt Galenus 3. Epid.com.3. indicat, & multis morbis, qui cōtagiosi sunt, & plurimos interimunt, conuenire. Ac nota mihi est morborum communium distinctio, quæ est apud Galen.com.1. De victus ratione in acutis: cum in ἐνδήμους, id est, vernaculos, ἐπιδήμους, quos Paulus πανδήμους & κοινοὺς vocat, & λοιμώδεις distinguit: & λοιμὸν quidem definit epidemiam contagiosam & perniciosam: ac discrimen ponit inter febres pestilentes σποραδὰς, id est, sparsim priuatimque homines inuadentes, quas & priuatas vocat, & vere pestilentes. Id & videre est apud Hippocrat.3.lib.de præcog. expuls. 4. vbi Galenus de pestilenti febre agens inquit: εἰδέναι μὲν τοι χρὴ καὶ ἄλλως γινομένους ἄνευ λοιμῶν τοὺς αὐτοὺς τούτους πυρετοὺς, ὥσπερ καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ἅπασι τοῖς ἀξιολόγοις ἰατροῖς, καὶ καλοῦσι λοιμώδεις αὐτούς. id est, sciendum quidem est, fieri interdum has ipsas febres sine peste, quemadmodum hæc de eis scripserunt omnes præstantiores medici & eas pestilentes vocant. Et Galenus subiicit: istarum naturā exposui latius in differentiiis febrium. Facit autem hoc in 1.lib.cap.4. pro virili, ostenditque in harum febrium curatione κεφάλαιον fuisse putredinem, seu vt interpretes reddiderunt, fuisse earum summam, putrefactionem. Vnde quidam patrocinium sibi sui gradus putredinis sumpserunt. Verū illud quod bis in vna pagina δυναστευούσης αἰτίας, id est, præpotentis causę meminit, & ibidem inquit, τὸ περιέχον ἐκφέρεσθαί τινα λοιμοῦ σπέρματα, id est, in aere contineri pestilentiæ semina, non explicant.

Pestis non certi morbi nomen.

Quin Galenus ipse hanc disputationem sic concludit, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη πῶς ἔχεται θεραπευτικῆς μεθόδου καὶ δῆλον, ὅτι δι᾽ ἐκείνης τῆς πραγματείας ἐπὶ πλεῖστον εἰρήσεται id est, sed hæc quodammodo propriè spectant ad methodum curatiuam, in qua non dubitandum, quin plenius de his simus dicturi. Ego vero illud in therapeutica methodo non reperio. Ad finem quidem libri decimi, cum συντηκτικῶν πυρετῶν, id est, colliquantium febrium (σύντηξιν autem, id est, colliquationem proprium symptoma febris pestilentis 3. Epid statuit) mentionem facit, affirmare videtur, se de pestilentibus febribus alio loco dicturum. Id vero vbi fiat, haud scio. Nam quæ exponit in commen. Epid. in quibus Hippocratem nullum librum de febribus pestilentialibus scripsisse ait, nec contagionis naturam, nec venenatæ qualitatis, cuius ille meminit, satis explicant. Quid multis? possem plurima loca adducere ex Galeno, é quibus manifestum est, eum disputationem de febri pestilentiali in medio reliquisse, nisi & de his hoc satis esset perspicuum, & ab aliis declaratum scirem. Itaque ante decem annos cœpi solicite cogitare, quid in tanta opinionum varietate tenendum esset, & cum mediocri studio adolescens in rerum cœlestiū studio versatus essem, & animaduertissem præstantes artifices causam pestilentis constitutionis ad causas cœlestes referre, attente quædam de his in Galeno & aliis obseruabam, & videbam veteres etiam ad venenatam qualitatem aeream, quam Græci δυνάμεων ἀσώματον, Latini occultam vocant, confugisse. Ego vero toto animo manifeste requirebam, ac primum quidem de præceptoris mei Montani sententia accurate cogitabam. Hæc erat eiusmodi. Putredinem eo vsque procedere in pestilentialibus, vt ad venenatam qualitatem proueniat, & proprium characterismum pestilentialis esse putredinem in cordis substantia vel contentis. Hancque putredinis formam seu gradū disseminari contagione, & alia magis, alia minus, prout corpora hominum disposita essent affici. Porro putredinem illam causam esse contagionis, quia contraria formæ hominis & plane venenata esset, ita vt materiam quoque immutet: & contraria sit tota substantia hominis vitæ eiusque fonti.

Colliquatio propriū symptoma febris pestilentis.

Nullibi Galenus feurem pestilentem tractat.

Montanus pīnio de feb. pest.

Contagium Montani.

Contagium autem definiebat affectum transeuntem de substantia in substantiam, eamque destruentem mediate per conuenientiam materiæ, & contrarietatem formæ interueniente alteratione caloris indebite concoquentis humidum: statuebat putredinem causam contagionis, & hunc modum corruptionis esse dicebat, vt in febre pestilenti cum materia putrescerent humores cordis. In febre sine materia vel incalesceret substantia cordis propter putredinem & quasi pestilentem hecticam fieri, vel putresceret ipsum cor, & tum quidem statim homines extingui, vt docet Galenus, inquiens: Quod medicamentum excogitabis ad putredinem quæ cor occupauit? Atque hanc esse Montani sententiam testantur eius lectiones in artem curatiuam ad Glauconem de febre pestilentiali & de contagione in 2. 1. Auicen. à qua quatenus mea discrepet, videamus. Primum hoc tenebam, Aristotelem putredinem dicere corruptionem in substantia eam quæ primæ generationi op-

Discrepātia Cratonis à Montano in peste & contagio.

ponatur. Galenum vero non illam extremam corruptionem, sed eam quæ morbum inferre potest, ponere. Cum igitur Montanus gradum putredinis seu formam putredinalem, vt illius verbis vtar, causam febris pestilentialis constitueret, sciremque naturam rei, adeoque nomen in positione atque cognitione causæ consistere, sane multum de ea cogitaui.

Videbam in qualibet putredine humidi abundantiam poni tamquam materiale, & calidum non proportionatum tamquam agens & efficiens, nec quomodo hæc morbum pestiferum inducere atque contagionis vim afferre possent, perspiciebam. *Fracastorius.* Fracastorius quidem vir summi ingenii, contaginnis principium agens (vt illius verbis vtar) in seminaria putredinis referebat, ac inde profundam ac largam putredinem fieri affirmabat. Etsi vero, vt ante ostendi, sententiæ de seminariis, authorem habeat Galen. 1. de differ. febrium 4. tamen Montanus hæc occulta & quasi inexplicabilia reiiciebat, & ostendebat se non de qualibet putredine, verum de ea, quæ sit talis & tanta, vt deueniat ad qualitatem venenosam; qualem Galenus describit 6. de loc. affect. quæ vt ipse Montanus lectione 33. in 2. Auicen. inquit, tota substantia & essentia homini contrariatur, in hac disputione loqui. *Fernelius.* Hæc vero cum mihi dextre atque distincte explicaret Fernelius vir diuini ingenii & excellentiss. eruditionis, eius sententiam tamquam veram, rectam & explicantem doctrinam veterum & Montani illustrantem, sum secutus: & sic post varias cogitationes, statuebam, pestilentiales febres alias esse cum lue, alias sine lue. *Publica feb.* Quæ cum lue sunt, quasdam esse vniuersales, hoc est, quæ serpant contagione in omnes mundi partes, habere causas cœlestes vniuersales, quæ efficiunt, vt aer qualitatem venenatam recipiat, & rursus hanc multi homines hauriant. Præsertim autem illi, quibus propter easdem causas cœlestes inest symbolum. *Priuatæ.* Quasdam particulares, quæ certa loca affligant, atque easdem habere alias cœlestes causas, vt Saturni vel Martis diametrum in illis signis, quæ familiari quadam συνοικειώσει locis dominantur, aut solius Saturni positum in Dodecatemorio, cui loca subiecta sunt, quas augent deliquia Solis & Lunæ, & σχηματισμοὶ κομητῶν: alias venenatam aeri qualitatem communicari propter halitus, qui vel ex terra vt ex cadauerum putrefactione insigni, vel sordium atque excrementorum halitu maligno, aut aquarum stagnantium putredine venenata oriuntur. Ab hoc autem veneno aereo, seu aeri misto, vel à cœlestibus causis simpliciter orto, vel à putrido & venenoso halitu affici corpora tam pura quam impura, sicut à scabie & lippitudine, vt Galenus inquit, & hanc luem tamquam bestiam ciuitates deuastare, vt idem Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem affirmat, verum non eodem modo. Nam pura corpora nisi propter cœlestes causas ad suscipiendum sint disposita maxime lui seu veneno, quod disseminatur contagione, resistunt, impura minus. Denique in corporibus puris febrem pestilentem inducant, quæ propter causam, id est, venenatam qualitatem morbus totius substantiæ dicitur. In impuris, hoc est, cacochymia vel plethora laborantibus ad febrem pestilentem ortam à venenata qualitate propter eundem accendere putridam febrem, & in curatione tam ad luem, quæ venenum, quam ad putredinem respiciendum est, vt ostendam: licet vero certorum locorum sint hę febres, tamen disseminari contagione, cum vel venenum aereum ventorum vi propellitur, vel per vestes aut merces etiam animalia quædam locis nulla infectione laborantib. importatur. Febres vero pestilentiales sine lue, neque cœlestes causas habere, neque valde contagiosas, neque venenatæ qualitatis, sed tantum insignis putredinis corferientis participes esse statuimus.

Causas autem horum putredinem ortam in corpore vel ob prauitatem humorum, vel propter cibos corruptos, vel aeris constitutionem putridam affirmamus. Quo vero hæc propius ad eam formam putredinis, quæ ex venenati aeris inspiratione est, accedit, eo etiam istæ febres contagiosæ magis magisque perniciosæ efficiuntur: & vehementius sese efferunt, atque mortalitatis publicæ causa sunt. Ac ego quidem hoc sexennio, quo hic Vratislauiæ fui, sine peste huiusmodi febres priuatas quotannis fere sub autumnum vidi & curaui; ac sæpe cum plurimi essent in vnis ædibus, vnum tantum laborantem, reliquis saluis animaduerti, nec contagione malum serpere longius, imo sana & mediocriter pura corpora plane non affici, ac pro causarum & dispositionum corporum varietate, illorum vim frangi & attolli. Hanc sententiam de febre pestilente esse veram ex rei natura, signis euidentibus & ipsa curatione perspicua demonstrabimus, & vt confido æquis iudiciis, & animis non præoccupatis opinionibus probabimus. Nam

quid hic vel ille sentiat non refert: siquidem vt Montanus dicebat. Nec Hippocr. nec Galeno in arte credendum est, quia dixerunt, sed quia bonas ac firmas rationes dictorum habent, & turpissimum est, vt à Græcis dicitur ἀβασανίστως προσδέχεσθαι τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας, id est, opinionibus seruire, & ex authoritate rerum veritatem metiri. Natura rei ex causis dependet. Ostendimus autem causam febris pestilentis cum lue, venenatam qualitatem aerem cœlo ortam esse, quæ non quia calida, frigida, humida vel sicca est, sed tota substantia cor lædit, & spiritus deuastat alias, alias humores corrõpit, alias totam eius substantiam inficit & depascit. Corruptio autem ea, quæ fit, hausto veneno isto aereo longe vulgatis putredinis conditionem superat, id quod accidentia propria & curatio indicat: & propterea formalia & materialia huius febris, quæ ipsam constituunt, multo plus quam reliquarum febrium tam putridarum quam hecticarum malitiæ habent. Ac vt hæc plana & perspicua fiant, primum de remota causa nullam litem meam faciam, præsertim cum, vt Aristot. inquit, de cœlestibus paucas habeamus πίστεις. Illud autem patiantur me, qui mediocriter in his studiis sum versatus, sic sentire. Cum nulla causarum sine patientis aptitudine agere possit, vt Galen. inquit, τὴν ἐπιτηδειότητα, id est, aptitudinem corporum causas cœlestes habere, etsi non omnibus obuiæ atque conspicuæ sint, & sidera in aere aliud etiam, quam calorem & frigus lumine motuque suo inducere, nec parum σχηματισμοὺς cœlestes ad constitutionem corporum conferre. Ac res & historiæ testantur, fuisse pestilentias graues, quas nulla admodum temporum mutatio, & manifesta aeris qualitas præcessit: imo interdum hyeme eas incepisse, quæ æstate desinerent: & contra immaniter sæuiisse, etiamsi in calida & humida constitutione grauiorem esse, & calida atque humida corpora, quæ laxiores meatus habent ad suscipiendum venenum, & putredinem potiora, libenter fateamur. Eam vero putredinẽ, quæ in corporibus prædispositis hausto veneno aereo inducitur, vt longe perniciosiorem vulgati esse, & aeris qualitatem non putridam simpliciter sed venenosam statuamus, contagionis ratio requirit. Est enim contagium affectus destructiuus substantiæ, vt Montanus ait, cui putredo non possit subuenire, nisi sit talis & tanta, vt perueniat ad venenatam qualitatem certę formæ. Dico certę formæ, quia alioqui aer simpliciter venenatus omnibus viuentibus noxius

Causa cœlestes syderum veræ.

esset. Ratione autem formæ fit, vt alias homines, alias boues, alias hæc vel illa loca afficiat, eaque sine vlla dubitatione cœlestes causas habet, etsi nobis sint inexploratæ. Porro dicere venenum aereum, tota substantia vitæ, eiusque fonti infestum, & morbum ipsum totius substantiæ morbum appellare, ac discrimen ponere inter pestilentes veras & παμπλήθεις, id est, quæ tantum sunt à veneno aereo, & putridas, etsi fere perpetuo coniungantur, propter corporum purorum paucitatem, quid obsecro incommodi habet? An quæso id contra Galenum, vel alterum Galenum Montanum est? Imo hoc modo sentire, est illustrare totam disputationem de contagione, quam si veteres perspicue proposuissent, minus fortasse nũc esset aberrationis. Affirmare autem solam putredinem causam febris pestilentialis, profecto non est declarare, cur & quomodo sint contagiosæ. Fateamur igitur suam veterum, suam posteriorum esse gloriam: atq; illos fuisse itidem, vt nos, homines, nec supra captum humanum esse, quædam ignorare. Quin Galeni hæc est sententia à proprietate substantiæ non qualitatum intemperie fieri febres pestilentes cum lib. 2. de natura h. 4. inquit, de pestilenti exhalatione ἰδιότητι μᾶλλον ὅλης τῆς οὐσίας οὐχ ἁπλῇ ποιότητι λοιμαινομένων τῶν σωμάτων. id est, quæ proprietate magis totius substantiæ quam qualitate aliqua corpora lue inficit. Atq; eodem in loco manifeste dicit, communium morborũ imperfectam curationem scriptam ab Hippoc. & distinguit inter febres pestilentes, quæ à causa, proprietate substantiæ agente, quam nos venenatam dicimus lædunt, & à causa qualitate sola afficiente excitantur. Atquę hæc eo recenseo, ne quis rem nouam nos amplecti, aut quæ κατ' ὄναρ in mentem venisset putet. Nec ego de nominib. pugno, quin Platonis sententiam, quam refert Galenus, teneo, non esse habendam de nominibus curam, quibus tantarum rerum inuestigatio proponitur. Rem igitur ipsam propius aspiciamus. Cum vis veneni, quam δηλητήριον appellant, corpus ingressa est, totum id momento temporis immutat, idque vt Galenus 3. Epid. non copia sed tota substantia seu genere oppugnat. Oppressus itaque à veneno calor secundum Galen. 9. de simplic. Med. non vehemens est pulsus, paruus propter eandem causam, velox ob necessitatem. vrinæ interdum sanis similes. Certe si sola putredo in substantia cordis vel contentis esset, & ea quidem summa, calor in tanto cordis incendio vehementior quam in causo reperiretur & tanta suborta pu-

Vrina febris putrida.

tredine vix fieri posset, quin aliqua eius indicia in vrinis conspicerentur, sicut certe sunt plane confusæ, & iumentorum similes vrinæ, cum haustum venenum in corporibus putridam febrem inducit. Illud quod paulo ante dixi, me libenter concedere fateor, in corporibus plethora vel cacochymia laborantibus à venenato aere affectis non solum febrem, quæ à veneno est, & morbus totius substantiæ dicitur, & comites, bubones & carbunculos haber, sed etiam fœdam putridam febrem excitari, cum hæc veneni huius vis sit, vt primum cor & vitales omnes partes lædat, & infringat: deinde humores quoque inquinet, & labefactet.

Signa febris publicæ & con tagio & priuata.

Verum vt hæc conspectiora sint iam signa persequamur: In febre pestilenti sine putredine, quæ oritur, cum venenum aereum inspiratione pulmones & cor subit, calor nec mordetur, nec vehemens est: circa præcordia vero anxietas, animi deliquia crebra, vel syncope, pulsus paruus, vrinæ interdum tales, vt sanis sint similes vomitiones etiam crebræ & difficiles sæpe adsunt, iactationes corporis, inquietudo, & vigiliæ, & tanta sine sensu doloris prostratio viriũ, vt priusquam febris putrida consequatur, hominem è vita tollere queat. Hæc autem signa omnia ad venenum non ad putredinem referenda, tum de iis, quæ antea diximus, tum quæ deinceps dicturi sumus, perspicuum erit. Porro hanc febrem siue ἐφήμερον pestilentem siue hecticam quis nominet, mea nihil refert, modo is mihi suam de putredine spirituum & substantię cordis in viuo animante sententiam declaret, nec me damnet, si ego febrem cum lue sine putredine appellem, vel nomine generis in appellatione speciei vtar, & pestilentiam dicam. Febris vero pestilentis exitiosæ, atque publicæ, & cum his putridæ coniunctæ signa sunt bubones, & carbunculi seu pustulæ, item συντηξις, id est, colliquatio, dolor, & grauitas capitis, sitis vehemens & appetentia posttata, in interioribus calor vehemens exterioribus vero frigus, fœtorem halitus vrina turbida, alui interdum profluuies, interdum adstrictio. Deniq; in corporibus, quæ hac extinguuntur, signa veneno infectis (vt Dioscorides ea recenset) communia atq; familiaria conspicimus. Atq; hæ febres putridæ cum sine peste sint, quas Galenus 3. Epid. vocat, λοιμώδεις ἰδίως πυρετὺς καταλαμβάνοντας τὺς ἀνθρώπυς, καὶ χωρὶς λοιμῦ, id est, febres pestilentes proprie siue priuatim corripientes homines abiq; peste habent eadem fere symptomata sed omnia mitiora, nisi prauitas humorum collectorum in corpore ad malignitatem earum accedat. Non parum etiam malitiam earum adiuuant aeris constitutiones australes, turbidę atque pluuiosæ, æstatis feruor & halitus è terra emissi, veneno affines: cumque hæc accedunt, animantia interdum lues prius quam homines afficit, & insectorum atque animalium ex putredine ortorum copia præter modum conspicitur: sed ista omnia explicare non est nostri instituti, & volente DEO.

Plenius hæc nostra poterunt ostendere charta,
Si modo vita super, sique erit vlla quies.

Nunc de tertio, videlicet de curatione dicamus, quam morborum naturam declarare, aperte Hippocrates noster docet, inquiens: Indicat autem curatio, siue vero hanc siue præseruationem, quæ κατὰ τὸ μικρὸν procedit, spectes manifestum erit, remedia, quibus vtimur in præseruatione atque curatione pestilentium febrium, etiam alexipharmaca veneno aereo tota substantia non manifestis tantum qualitatib. contraria. *Cura.*

Id vero venenum, vt ego existimo, Galenus præpotentem causam vocat: Montanus putredinem, quæ ad venenosam qualitatem peruenit. Hippocrates autem diuinum quiddam: Auicenna substantiam extraneam complexioni spiritus contrariam aeri permistam appellat. Ac Hippocrates inquit, τὰ φυσικὰ βοηθήματα οὐ λύει ἐπιδημίαν λοιμικῦ πάθυς. id est, naturalia remedia non tollunt luem pestilentis morbi. Galenus vero 6. Epid. com. 6. λοιμώδης αἰτία (ita enim causam febris pestilentis vocat) medicationem per alexipharmaca tradit, & manifeste inquit noxam per totam substantiam corporibus aduenire, & medicamenta καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν illi aduersari. Denique possem hoc omnium medicamentorum exemplis manifestum facere, sed vnum saltem afferam. Est electuarium quod è nucibus vocant vbique in pestilentialibus constitutionibus vsitatissimum: & nonne Galenus in libro de bonitate & vitio succorum, inquit: Qui venenorum compositionem tractarunt, nonnulli harum omnium alexiterium esse affirmant, si quis caricas cum nucibus vna & rutam assumat, viderit nunc æquus lector, quantum à doctrina Galeni & Montani absim. Nam illud quidem non dico nec vnquam dicturus sum, iuuamenta simplicium qualitatum medicamentorum nihili facienda, & putredinis nullam habendam rationem, aut ea quæ ad inhibendam putredinem à medicis doctis exsiccando, & refrigerando atque aliis modis fiunt, *Elect. à nucibus.*

dis fiunt, superuacanea esse, cum sciam præsertim in pestilentialibus constitutionibus, multos cacochymia, non paucos plethora laborare, atq; his sanguinis missionem, illis purgationem necessarias esse. Venenum vero solam antidotum requirere, nec ad hoc tollendum, putredinemq; ab eo inductam remouendam solam exiccationem conferre, summa cum asseueratione profiteor. Sed de curatione atq; hac tota disputatione, quæ de putredine, contagione & pestilentibus morbis & febribus est, meam sententiam perspicue explicatam edam. Hanc vero significationem propter quasdam meas cogitationes & aliorum subiectiones non potui differre, cum Montanica de febribus in publicum darem, quæ vt tu optime, mi D. Quirine, & si qui forte hæc legent alij in bonam partem recipiant, vel melioribus opellas ingenioli nostri ipsi obscurent oro. Certe candidi lectores perspicient, me non temere ponere discrimen inter febres pestilentiales à veneno aëreo, & à sola putredine ortas, & naturam rei, signa certa atq; ipsam curationem, quæ fit per alexipharmaca, me vrgere, vt causam venenatam qualitatem aëream appellem, & putredinem quæ hanc sequitur, longe vulgaris putredinis conditionem sua malignitate superare, statuam. Tibi quidem hæc tenuia atq; exilia grata acceptaq; futura pro summa tua humanitate & singulari erga me animo certo scio, & vt perpetuo atq; omni hoc modo maiore cultu & honore tuas præclaras virtutes & merita erga me prosequar, & grati animi memoriam declarem, & coniunctionem amicitiæ nostræ in aliqua etiam felicitatis meæ parte collocasse me testatum faciam, omnes ingenii neruos & industriæ intendam. Christus te cum tuis beneualentem conseruet. Vratisl. 25. Octob. 1557.

EPIST. CIII.

ANDREÆ DVDITHIO AB Horekonitza, &c. Iohan. Crato S. D.

Pestis remedia fallacia. Camphora, ambra, & boletus ceruinus excellunt.

ADVERSVS pestem multa, quæ pro certissimis habentur, fallacia sunt. Camphoram excellere omnia remedia, & vsum Ambræ atque fungi illius, quem boletum ceruinum appellant, te comperi. Nam Diaphoretica in hoc modo maxime prosunt. Ad quartanam, cum sit longus morbus parum valent remedia experientia cognita. Auenzoar summus inter Medicos Arabes vtum nucleorum persicorum laudat. Et quidam Practicus Antonius Guainerus decoctum raparum. Ego vtrumque remedium magno successu multis exhibui. Sed scis morbum habere sua tempora, & cum natura ante coctionem nō curet, quid nos spei in istis remediis collocabimus? Ad morsum serpentum ab aliis obseruata annotaui. Ego quod sciam nullum exhibui; Diuus Ferdinandus prædicabat sanguinem anatis calidum, hoc remedium apud alios quoque reperi, sed quidam addunt stercus columbinum, nonnulli stercus caprinum, quod solum etiam cum aceto dissolutum applicant. Rectissima sunt quæ venenatam materiam foras trahunt. In eo pellem capræ mactatæ calentem laudant. Vellem remedium aduersus sycophantæ morsum doceri. Medici ad humanum morsum, stercus humanum præscribunt. Illud ego magno meo calumniatori apposui, & vt DEVS illi ignosceret precatus sum. Exciderat propemodum quod de dolore capitis quæris. Curationem esse ablationem causæ non ignotas. Multæ partes sunt capitis, causæ diuersæ, quæ dolorem faciunt. Quid igitur respondeam? Bene vale. 17. Decemb.

Experientia in quartana parum valent. Persicorum nuclei.

Raparum decoctum.

Remedium ad morsum serpentum. Sanguis anatis.

Stercus columbinum & caprinū.

Capra mactata pellis.

Stercus humanum.

EPIST. CIV.

IDEM EIDEM. S. D.

DE morbo filii tui elegantis, & probæ indolis pueri tibi συμπάσχω. Remedia in hoc morbo, sicut in iis, ad quorum cognitionem plene non est peruentum, sunt plurima. Quæ à me obseruata sunt, ea cum hac epistola accipies. Vt prosint filio, & consolentur Nobilissimam tuam coniugem ex animo precor. Meam epistolā ad Mercurialem non possum mittere, nisi illius addam. Cur autem hoc facere nequeam vera causa est. Miror te contagium negare in re mani festa. Non necesse est instar montis molem esse; Augentur μιάσματα & vires acquirunt eundo. Ac ex vno homine infecto tantū inquinamenti exhalare potest, quantum pro mille inficiendis sit satis. Nondum sum certus; Ex catarrho ne febrē (in qua sententia fui eum ad Mercurialem scriberem) an febrem ex catarrho statuam. Non omnes infectos esse cum contagii ratione nō pugnat. Quia agens in patiens prædispositum agit. Et prædispositio corporum diuersitatis symptomatum causa fuit. Itaq; vix in decem corporibus morbus per omnia similis extitit. Per sudores autem in omnibus terminatur. Proinde sanguis mitti, vel fortis cathartica adhiberi, qui materiam ad inte-

Contagii natura.

Catarrhus Epidemicus Anno 80.

Vena secanda. Purganda ...

riora reuocarent, non debuerunt. Lenientia tamē enemata & cucurbitulas in capitis vehementi dolore scapulis admotas nunquam improbaui. Scobem cornu ceruini omnibus felici successu exhibui, & pauca Bethica. Non vacat plura scribere. Bene vale. Pragæ 6. Octob. Anno Millesimo, quingentesimo, octuagesimo.

Rasura cornu cerui.

POST SCRIPTVM.

QVÆRO schedam in quam remedia pro filio conieceram; Nusquam reperio. Nosti quo sint ordine libri & chartæ meæ. Itaque iterum nouus sumendus labor. Est ea ætate puer vt nihil sit metuendum. Cum febris paroxysmum præcedat. Ne sit crudus cauendum. Nam cruditas haud dubie febris causa est. Exercitia & somnus post cibum, cum caput tepleant, nequaquam conueniunt. Vinum neque degustandum, neque odorandum. In potu sit nodulus ex scobe cornu cerui, & ligni visci quercini. Is iteretur singulis quinquediebus. Vtatur autem isto potu non solum aliquot diebus, sed mensibus. Sæpe comedat iecur perdicum, siccatum etiam in testa ad ignem, & in puluerem redactum, atque ex aqua millefolij in vase vitreo destillata sumptum, singularis est antidotus. Quidam ranarum Epar hoc modo vsurpatum commendāt. Sæpe odoret rutam, præsertim syluestrem & succus rutæ nari imponatur. In felle tauri reperitur lapis, is in puluerem redigitur, & naribus attrahitur, atque egregie cerebrum expurgat. Polytrichi decocto sæpe ante cœnam abluatur caput nec postea aëri se exponat. Ciconiarum & Pauonum stercus eum saccharo mistum, atque sæpe pueris exhibitum valde commendatur. Habes satis multa remedia, & plura in medium afferre possem, atque in ea charta, quam nusquam reperio, scripta puto. Purgare puerilia corpora, vel diuersiones per exauteria moliri ineptum puto. Victus ratio optima medicina. Deum oro vt hoc benigne fortunet, & me omnia tui atque Generosissimæ coniugis tuę causa facturum polliceor. Iterum vale.

Febris. *Nodulus ex scobe cornu cerui, & visco quercino.* *Puluis iecoris perdicum.* *Ranarum Epar.* *Ruta.* *Errhina è lapide fellis tauri.* *Ciconiarum & pauonum stercus.* *Victus ratio optima medicina.*

EPIST. CV.

IOHANNES CRATO A KRAFTheim, &c. Hieronymo Mercuriali Medico S. D.

PROBARI tibi sententiam meam de epidemico catarrho eum febre, qui superioribus proximis mensibus lunge lateque peruagatus est Europam, & magnam partem humani generis attigit, lætor. Cui enim magis quam tibi, qui principem locum in arte nostra habes, & de rationum momentis rectissime iudicas, probari velim? Sed patiaris me hocā te exquirere, si contagionis ratio in putredinis gradu non est posita, qua in re sit? Existimas, quantum ex tuis literis intelligo, vapores aridos & acres, qui ex ore ægrotantium emanant, halitu à proximis attrahi, atque vbi faucibus adhæserint, humescere atque absque vlla putredine lentescere, simulque cerebrum, & vniuersum corpus contaminare. Sed hæc, vt probes, non video. An enim sordes illas adhærentes faucibus, linguæ, gingiuis, dentibus nullam putredinem redolere putas? An quicquam in aëre perdurare ventorum vide loco in locum impelli, late disseminati & perniciosum corporibus prædispositis, quæ cum aëre inquinamenta ista attrahunt, esse arbitraris, quod non sit lentum, glutinosum, & putridum? Certe mea alia est sententia, neque vt arbitror, improbanda. Sic enim statuo. Quicquid è coporibus effluit & aëri communicatum vicinis corporibus quæ attingit, vel quæ cum aëre illud attrahunt, noxium est, putridum esse. Sunt autem putredinis certi gradus quos morbi alias σύνηθεις, alias κακοήθεις comitantur. Ἐν λοιμῷ perniciosissimam esse ἀπόκρισιν illam morbidam, constat. In hoc catarrho (qui Anno 1557. & isto, vt dixi, magnam orbis partem est peruagatus) è corporibus laborantibus benigniora μιάσματα exhalasse, cum nemini hic morbus sua natura exitiosus fuerit, sed vel victus ratio vel medicatio ægros perdiderit, consentaneum est. Verum de hoc deinceps. Magnam autem μιασμάτων, quæ è corporibus exhalant, varietatem, & miram vim eorum esse, res ostendit. Quædam enim è propinquo, & contactu solo lædunt, quædam mediante aëre, cui quod lenta sunt & glutinosa, inhærent, lædunt. Quædam etiam vniuersum corpus, quædam partem, quemadmodum in phthisi afficiunt. Morbus gallicus solo contactu, sicut conuersatio quarundam vetularum iunioribus maritis nocet. In mulieribus quibusdam, dum menstruis laborant, ab oculis sicut in ophthalmia, quædam foras exsiliunt, quæ aërem contaminant, atque imbecilliores afficiunt. Plinius visu effascinare multos atque interficere autor est. Narratur etiam in Apollonio Thyaneo apud Philostratum fuisse quendam Saturnium in Ephe̔so, qui intuitu homines necauit. In his omnibus cum vis maligna emanet, à putredine vel vene-

Catarrhus Epidemicus febrilis. *Recte Crato catarrhum eum: si quidem contagiosus fuit: necessario cum putredine aliqua fuisse contendit.* *Omnis corporis exhalatio noxia putrida.* *Gradum putred. effectus.* *μιασμάτων varietas.* *Conuersatio vetularum quibusdam noxia.* *Aër contaminatur à muliere mestr.* *Oculus fascinans.*

venenata qualitate esse, necesse est. Porro vt corpus à corpore, natura à natura (quemadmodum Hippocrates in libro de flatibus docet) differunt: ita & ea, quæ à corporibus effluunt. Quæ enim hominibus nocent; alia animantia non lædunt: & econtra. Scribebat nuper ad me amicus quidam, si à seminario in aëre, corpora infecta essent, instar summi montis hæc fuisse. Fateor, contagij rationem nondum satis esse explicatam, sed hoc est mihi persuasum: constitutiones aëris intemperatas, sordes etiam quæ ex terra, vel aquis, vel aliis locis exhalant, posse corpora ad morbos suscipiendum prædisponere. imo causam præbere, vt putredo istum gradum, qui νοσερὰν δύναμιν habeat consequatur: sed nisi exhalent μιάσματα è corporibus, & aëri communicentur, contagiosos morbos, qui mediante aere de corporibus in corpora feruntur, non efficere. A primo vero, in quo putredo ad istum gradum peruenit, vt morbidam expirationem exhalet corpus, tantum mali potest emanare, quod integram domum inficiat, & mille hominibus inficiendis satis sit, ita vt in progressu mali non tantum integræ vrbes, sed regiones aerem malignum & plenum inquinamentis habeant. Quemadmodum M. Antonij temporibus ex arcula in templo Apollinis μιάσματα primo emanarunt, & vniuersæ Græciæ & Italiæ perniciosa fuerunt. Ac sæpe ex vna veste, vel alia re exhalasse, historiæ docent. Hoc certe vidit Hippocrates cum pestem ex Æthiopia aduenientem à Græcia depulit. Fouentur autem & multiplicantur inquinamenta illa in aere crasso & impuro, sic vt feruore nimio acuuntur, & aeris impulsione de loco in locum feruntur, ac purissimo etiam aere, dum perflatur, franguntur. Verum de contagionis ratione plenius meam sententiam explicabo, vbi quid in ea desideres, & quo pacto seminaria contagionis à corporibus nulla putredine infectis (ea præsertim seminaria, quæ aeri communicantur, & mediante aere de corpore in corpus feruntur) exhalare posse ostenderis. Nunc vero catarrhum per tot prouincias mediante aere, qui μιάσματα contiebat, disseminatum, propemodum in oculos incurrit. Dum enim mense Augusto nobis ad comitia esset eundem, & multæ vicinæ vrbes atque pagi hoc morbo laborassent, intra dies paucos non modo omnes aulici, verum huius amplissimæ vrbis incolæ correpti sunt. Scribunt in Hispaniis, ac præsertim Mantuæ Carpentaniæ intra biduum paucos in foro conspectos, vacua fuisse templa, multa ne apertaquidem. Causam igitur morbi communissimam videlicet aerem, qui inquinamenta continebat; & magna ex parte similē morbum in omnibus efficiebat, fuisse necesse est. Nam quod quædam symptomatum fuit dissimilitudo: ad corporum varietatem referendum; Medico existimare facile est. Cum igitur μιάσματα illa à putredine orta esse demonstratum sit, qua ratione febrem quæ catarrhum comitabatur, putridam negabimus? Contendis esse συνόχου non putridam, & omnes febres, quæ catarrhos comitantur, synochas absq; putredine esse existimas, vt credam adduci nequeo. Tunc vero ad hanc tuam sententiam accessurus sum, cum rationes demonstrauerint. Nunc cur non possim, & quid obstet ostendam. Si συνόχου vel potius συνεχέως nomen generatim accipis & synocham febrem eam appellas, quę vnicam habet accessionem, neq; ad integritatem peruenit, prius quā tota discedat, non repugno. Si inflāmatum sanguinē citra putredinem, (hoc enim 11. Meth. Gal. synochā appellat) putas, oportet vt ostendas, omnia corpora, quæ catarrho isto contagioso laborarunt, plethorica & plena sanguine fuisse: inflammata etiam corpora μιάσματα expirare. Certe aliud & res ipsa & curatio indicauit. Hipp. catarrhum excitari pariter à calido & frigido testatur: & consentit Gal. ac in lib. de flatibus manifeste febres à catarrho ortas, putridas esse ostendit. Hanc etiam febrem fuisse putridam, inditio fuit, Calor minime mordax, intus magis quam foris molestus, pulsus inæqualis cum systole accelerante, vrinæ crudæ in initio, & crassæ in progressu. Ac cum ij humores putrescant, qui redundant in corporibus, atque vel natura, vel arte vacuantur, consentaneum est, cum hic morbus in plerisque omnibus per sudores sit finitus, atque hic & alibi per excellentissimos Medicos diaphoreticis medicamentis curatus, in ichoribus putredinem fuisse. De nomine febris non contendo: Ad eas quas Galenus πεμφιγώδεας & πολυματώδεις, seu humidas appellat, (siquidem πέμφιξ, cuius varia est interpretatio, idem quod πνεῦμα, vt Thucydides autor est, significat) recte referri posse puto. Esse etiam spiritus & ichores omniū morborum contagiosorum, quorum seminaria attractu aeris hauriuntur vehiculum, atque in iis morbis maxime elaborandum, vt sudoriferis & hydroticis noxium foras depellatur, & principes partes in corpore, inprimis verocor, muniatur: res ipsa satis declarat. Itaque nisi alia missionem sanguinis atque vacuantia medicamenta suadeant, perni-

Eleganter ostendit quomodo credi possit omnium etiam primo à corporibus sublunaribus ipsis extitisse vt non necessario petendum sit cælitus.

Arcula in templo Apollinis contagiosa.

Febrem catar putridā fuisse.

Febres à catarrho putridæ.

Refert eas ad πεμφιγώδεας Hippocratis.

Morborum contagiosorum vehiculum spiritus & ichores.

ciosa ea esse, cum intro reuocent hoc quod natura expellere per exhalationes atque sudores contendit, & virtutem expulsiuam debilitent, Medici experiuntur. Non dubito, quin in hac quoque febri in multis hominibus atque locis putredo sanguinis massam attigerit, & in iis missio sanguinis profuerit. In plærisque omnibus autem ἀναλογίαν habuisse ad ichores, &, vt dixi vel à natura, vel arte, sudore aut insensibili perspiratione ægros sanatos constat. Mantuæ Carpentariæ, Romæ, Bononiæ, Venetiis plærique omnes absque sanguinis detractione sunt sanati, paucis propter capitis dolorem adhibitæ cucurbitulæ, & quibus adstricta aluus fuit, lenientia data. Neapoli & in Sicilia, in qua hoc morbi genus fere est anniuersarium, quemadmodum de Mitylene, spirante Coro, Vitruuius refert, tuto sanguinem missum affirmant. Etiam de Gallia & Saxonia hoc quidam, fortasse vt suo errori patrocinentur, referunt. Euentus hic ostendit, grauiter illos periclitatos, & literis ex Hispania missis perscriptum est, supra duo millia hominum, quibus in vnica vrbe Mantua Carpentaria, vbi regia est, sanguis fuit detractus, intra paucos dies obiisse. Rex ipse, nescio an isto communi morbo, ad Lusitaniæ fines ægrotauit. Febrem autem ardentissimam cum summo capitis dolore habuisse, & nihil factum morte ipsa propius, perscribunt. Medici XXIII. sanguinis vncias per cucurbitulas detraxerunt: XIIII. incisa vena. Nosti Hispanorum Medicorum in hoc auxilii genere audaciam. Rex potentissimus beneficio Dei est seruatus & conualuit. Fortasse synochus putrida fuit, in qua Galenus etiam ad animi deliquium sanguinem misit. Sed in hac catarrhosa febri etiam Hispanis non profuisse euentus Mantuæ docuit, & nos satis multa exempla erudierunt. Morbificas certe causas, dum mouentur, perniciosiores esse, Galenus contendit. Et morbi breuitas, securitas, atque quod nulla internorum viscerum magna fuit inflammatio, quodque natura aliam viam, quam per sanguinis missionem, & vacuantia medicamenta monstrauit, eruditis persuasit. Multi in Germania, & ij præsertim quibus male cessit, de sanguinis missione pugnant. quod quidem per sanguinis fluxum è naribus sint curati obiiciunt. Verum ego his non moueor, neque inficias eo, ad sanguineæ massæ putredinem malum peruenisse: sicut etiam catarrhus in quibusdam pleuritin, in aliquibus peripneumoniam concitauit. atque in iis sanguis, propter alterius morbi vim reprimendam recte est missus. Sola vero sudorifera & putredinem inhibentia, morbo huic auxilium tulisse, qui negat, ille rerum omnium vel nimis imperitus est, vel admodum impudens. In Hispania lapis Bezoar plurimum profuit, eo quoque Imperator, & alii quibus ad manum fuit, hic sunt vsi. Ego magno successu cornu cerui cum aqua stillatitia cardui exhibui, & omnibus diaphoretica medicamenta quæ occultæ malignitati & contagionis causæ aduersantur, profuisse animaduerti. Resistere autem hæc eadem putredini quis non videt? Concludo igitur fuisse febrem continuam putridam ichoribus inhærentem, & Hippocraticæ sententia innitor. Indicat curatio. Putredinis gradus diuersitatis contagionis, & morborum, ac præsertim nouorum (licet hunc morbum nouum esse non credam) causam esse, alias plenius ostensurus sum. Non sunt enim illa ἐπιπόλαια: sed accuratiorem cogitationem, & tempus à curis vacuum, (quo ego plane in his miseriis aulicis, vbi & corpore, & animo distrahor, egebam) requirunt. Vides ipse me hanc epistolam, vt exaraui, mittere. Itaque si vel diligentiam, vel explanationem firmiorem atque dilucidiorem desiderabis, festinationi, qua vel vtendum est mihi, vel nihil agendum ignosces. Bene vale, 28. Octobr. Anno 1580.

Vena sectio periculosa.

Narium Hemorrhagia quidam sanati.

Lapis Bezoar.

Cornu ceruinum.

Conclusio.

EPIST. CVI.

IDEM EIDEM

SCIO non ex literario officio existimandam beneuolentiam. Itaque etiamsi interdum sileant tuæ, nihil de amicissimo animo tuo diminutum puto. Misi autem ad te plenissimas de epidemico morbo, & quid ad eas sis responsurus exspecto. Febres catarrhales, synochas non putridas esse, cum qui iis laborant, plenitudine interdum nulla affectos videamus, vt existimẽ adduci nequeo. Imo in catarrhosis pituitam putrescere, & putridum quiddam eos exspirare indicio sunt coryzæ, halitu etiam contagiosæ. Id cum vulgus in Germania sciat, non facile ex eodem poculo, è quo coryza laborans potum hausit, bibit. Ac affici quorum capita infirma & pituitosa sunt, res ostendit. Esse autem exhalationem putridam certi gradus contagii fomitem planissime mihi persuadeo, ac si erro, aliam mihi contagii causam ostendi cupio. Gradum putredinis explicare tam non posse quenquam puto, quam naturales sympathias & antipathias amicitiæ & dissidii causas. Is qui μιάσματα instar montis esse oportere scripserat, hoc opposuit, Cum seminaria illa tam multis diebus dura-

Febres Catarrhales esse putridas.

Coriza contagiosa.

durauerint, & noua quotidie ex corporibus infectis exhalauerint, cumque qui semel ex morbo conualuerunt, & aerem continentem μιάσματα attrahere eos oportuerit, cur non iterum sæpius in morbum reciderint? Ad quod respondi, primum à consuetis nos minus affici. Esse autem agentium naturaliter eam vim, vt aliquomodo passum assimilent. Itaq; naturam in conflictu illo consueuisse quasi, minusq; seminaria forte hausta noxia iam etiam expurgatis corporibus fuisse. Contagii etiam & fœtoris magnam esse similitudinem. Sic multos in locis sordidis habitãtes, fœtidis & impuriori aëri videmus assuescere, vt non afficiantur, cum lædantur sani, qui eos accedũt. Idẽ in peste fieri, in quę ex salubri aere aduenietes facilius afficiantur, quam ij, qui cum ægris sunt conuersati. Quosdam tamen secundo laborasse, sicut & in peste accidere videmus, ostendi. Est enim semper inter agens & patiens proportio quædam; si patiens fortiter resistit, non fit impressio, si debilius & languidius est, in pugna superatur, Ostendo hoc tum aliis exemplis; tum veneni. Multis autem modis patiens sæpe munitur, ne agens vim suam exferere possit. Sed de his nimis multa. Bene vale.

An recidiua febris contagiosa.

EPIST. CVII.

EXEMPLVM EPISTOLÆ MISSÆ AD *D. Ioachimum Camerarium Physicum Norinbergensem, S.*

Bolus Orientalis.

DE Bolo tecum sentio, in penuria Armenæ recte nos Orientali vti Galeni, colore est pallido, & orientalis cum lauatur pallescit. Lotione tamen nihil decedere illi satis apparet, eum aqua, quando subtiliores partes, quæ aquæ commiscentur subsident, sit pura, & nullo sapore prædita. Nec puto lotionem aliud præstare, quam vt impura & arenosa separentur à partibus tenuioribus. alia est ratio cum aloes vel metalla lauantur. Certe ea quæ Constantinopoli mihi missa est, etiam si non sit lota, instar butyri tamen in ore liquescit. E Capadocia importari Constantinopolin certum est. Itaque non pugnabo si Rubrica synopica appelletur, & si recte memini Plinius huius tres species ponit. Terra sigillata, quæ è Lemno affertur, semper est pallida, & Creta Anatolica vulgo dicitur. Galenus suum sigillum Lemnium colore rubescente describit. Itaque impostores sæpe bolum admiscent, sicut rubricæ synopicæ pinguedinem, quam vetustas prodit, Cum istæ terræ mihi suspectæ sunt, solo cornu cerui vtor. Meas Theses nondum Latinas feci. Nec Teutonicas, nisi prius quæ volo corrigam, in meo nomine apparare volo. Qua sim sententia qnin publice scribas non obsto. I. Me pestem non ponere sub febre tanquam genere, etiamsi perpaucos ac nullos potius in peste absque febri mori putem. Seminarium inspiratione haustum καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν sicut cætera venena calida & putrefacientia vniuersi corporis vires, maxime cordis perniciose afficit. Aëris vero intemperies atque impuritas, sicut & eibi corrupti ad dispositionem saltem corporum faciunt: vel pestem (nisi seminaria vel ex corporibus infectis exhalent, & inspirationi noxia sint, vel aliunde importantur) priuatam, aut febrem pestilentem inferunt. II. Pestem enim aliam priuatam, aliam publicam esse statuo. Priuatam vel à prauis humoribus ob victus prauitatem ortam, vel ex aëris constitutione mala, inde enim oriuntur febres pestilentes variæ, quæ dum non habent morbidam exspirationem, & paucis perniciosæ, neq; contagiosæ sunt, nisi valde prædispositis. Publicam autem pestem non nisi ab aëre continente lethalia μιάσματα à morbida expiratione corporum humanorum, in quibus putredo ad istum gradum deuenit, vt νοσερὴν λοιμικῶν contagiosam exhalent, tantum prouenire statuo. Sæpe vero in priuata peste accidere, vt ad hunc gradum putredo perueniat, vt corpora μιάσματα exhalent. Sæpe etiam aliis ex locis vbi publica pestis grassatur deferri atque vno corpore infecto plurima deinceps infici & ex ægrotantium atque morientium multitudine μιάσματα exitialia, atque seminaria pestis in aere augeri. νοσερὴ enim λοιμικῆς alias incerto loco orta exitiosa multis est, alias extrinsecus aduenit, atque ita non vni vrbi sed toti regioni pestis infesta est. III. Vt vero gradus iste putredinis ignotus est medicis; ita & verum remedium. Medicos autem coniectura rationali in ægris alias accedere propius ad cognitionem & felicius in curatione procedere, cũ ea, quæ putredini resistunt, adhibent, in aliis minus, verisimile est. Ratio tamẽ hoc dictat eum inspiratione malum sit haustum, solam Diaphoresin indicari, & veram curationem esse: ita tamẽ cum seminarium inspiratione haustum spiritus non aliter ac venenũ calidũ & putrefaciẽs afficiat; vt ea quæ ad Diaphoresin faciant, simul ea quæ cor aduersus vim venenatam muniant, & putredini inprimis aduersentur, coniuncta habeant. IV. Antidotum veram pestilentis veneni in diuina manu esse neque Medicis exploratam. Videre nos camphoræ, ambræ non cineritiæ, sed cryseæ, quæ vt sulphur ardet, et-

Rubrica synopica.

Creta Anatolica.

Cornu cerui substituitur.

Cratonis de peste sententia.

fectiones, eas tamen non perpetuas esse. Herbas quasdam vulgares, vt Tanacethum, quam Athanasiam appellant, calendulam, atque alias æque, imo multo magis si tempestiue exhibeantur, prodesse. Occasiones exhibendorum remediorum atque euentuum prouidentiam diuinam moderari. Nunquam tamen vni remedio semel exhibito securum esse debere, sed quamdiu malum esset præsens, cordi omnibus modis auxilium ferre. V. Cum vero natura affecto ctasso humore à seminario, ἀπόσκημμα efficit, & bubo consequitur, vel ex adusto & tenui atque acri humore ἄνθρακες vel ἐκθύματα & στίγματα exitialia apparent, omnis in hoc Medico labor esse debet, vt naturam per loca conuenientia se exonerantem adiuuet. Bene vale.

EPIST. CVIII.

CLARISSIMO VIRO DOMINO IOACHIMO *Camerario, Physico Norinbergensi, &c. Iohannes Crato à Krafftheim, &c. S. D.*

DE tuis Epistolis verissime possum illud, quod quidam de orationibus Demosthenis interrogatus respondit, vsurpare, longissimas mihi videri optimas. Nunc autem ipse non solum breuitate temporis pauca scribo, verumetiam quod & alterum me ad vos mitto, & ad multas partes literarum mearum ad te responsum expecto. De Balthasaro autem Neandro quid scribam, cum tu videris penitusque perspexeris, quam sit integer, quam iucundus, quam mihi fidus & synceus Pylades, & si quid hoc vsquam est amicius. Quare tibi virum optimum & doctissimum non commendo, tantum hoc significo quicquid officiorum & beneuolentiæ nunc in eum contuleris quibuscunque rebus, dum consilium meum, quod ex certis verisque de causis dedi, sequitur, amorem & studium ostenderis, id mihi sic futurum gratum, ac si summo beneficio ipse à te affectus essem. Ego ita me Deus amet hoc tempore infirmissima valetudine vtebar, & vsque adeo debilis eram, vt laborem proferendæ vocis moleste ferrem. Scribo tamen quibus possum. Facile patiar summa ingenia de calido innato, & iis rebus de quibus veterum sententiæ non satis explicatæ ad nos extant, verum ego Hippocrati nostro assentior, & ipse sentio in meo corpusculo quantum istis ingeniosis disputationibus fidei sit adhibendum. In mea Isagoge quædam de calido innato mutaui, & vt arbitror, commodius scripsi,

De calido innato intricata disputatio.

nec tueor Fernelium, verum inter recentes haud scio an quisquam meliora scripserit Fernelio. Magna alacritate cum primum venirem in Italiam etiam Montano contradicebam, & quidem tum melius in memoria habebam sententias Galeni, quam nunc habeo. Sed mitto ista. Consilium illud de profectione in Gallias etiamnum rectum esse statuo, & Senecæ illud teneo; Nulli rei prodesse moram nisi iracundiæ. Sed de his cum tu voles, si modo ego vixero. Quam enim tenuis sit mea valetudo sentio, & in eo tamen, de quo dixit vir Dei. Ipse est longitudo dierum vitæ nostræ, plus spei quã in calore innato habeo. Delectione recentium dixi hæc: Interpretes cognoscendos esse: non disputatores istos de quibus verus est versus ille: πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ πάντος ὁμοίως, ὀρθῶς δ' ἀντιλέγειν οὐκέτι τοῦτ' ἐν ἔθει. Ac etsi Montanus & Fernelius disputant, plus tamen in illis est moderationis, quam in aliis Propositum de legendo Galeno valde probo, & vtinam te in eo iuuare possem. Legi semel atque iterum multos libros, & qua ratione nunc, si per valetudinem liceret, cupiam, puto me tibi ostendisse. Scis Galeno tria proposita esse. Primum vt omnes partes artis Methodice tractet. secundo, vt doctrinam Hippocratis explicet. tertio, vt suas obseruationes doceat. Hæc igitur vt ex lectione librorum Galeni consequamur, principio tenendus is ordo, quem in suis prolegomenis in Galenum ostendit Montanus, id est, legendi libri ordine constitutionis artis, vt primum physiologici, &c. & ex singulis methodus vniuersalis constituenda. Ac si quid forte in istis libris, quod ad particularia spectat, reperimus, illud seorsim annotandum. Primum quidem ea, quæ ad morborum cognitionem & curationem spectant. Hic obseruanda sunt causæ, signa, curationis modus & remedia. Deinde axiomata varia, tertio historiæ, postremo enantiomata seu pugnantes sententiæ & dubia, quæ se in lectione offerunt. De his quærendum Doctorum iudicium. Hæc pauca, mi Ioachime, si tu multa & vera duxeris non sine fructu in Galeni lectione, & veterum Medicorum versaberis. Interpretes non velim te contemnere, sed vbi habere potes, adhibere. Maxime autem eos, qui argumenta quasi & summas librorum recitant. Id quod facit in præcipuis libris GESNERVS in editione latina Cornarii. Nec prorsus contemnenda est Lacunæ Epitome, etiamsi, *Rectius ex ipso fonte bibuntur aquæ.* Habuit is ea exemplaria ad manus, quibus nos cauemus. De reliquis scribam alias

Methodus legendi Galenum.

Scopi Galenici.

Interpretes admissi.

Summaria Gesneri.

Epitome Lacunæ.

plura. Nec putabam me tam multa scripturum cum calamum sumerem. Etiam sacra neglexi nunc quod minime sæpe facere soleo, & longiores epistolas ad te non loquacitas mea, verum singularis beneuolentia facit. Balthasar vidit mihi ὑφήγησιν destillationum esse in manibus. Non possum satis explicare cogitationes meas, & nunc desudo in differentiis odorum & saporum, quæ in aquis & oleis ratione destillationis sunt. Si haberem, qui me describendo saltem recte posset iuuare, maiore alacritate omnia facerem. Bene vale. Vratisl. die Iacobi.

EPIST. CIX.

IDEM EIDEM.

INCIPIEBAMVS iam expectare Balthasarum nostrum, eum virum, quem tu mihi inuiolata amicitiæ fide coniunctum nosti, ac vero etiam vestras literas. Cum autem Iacobus tabellarius noster se ad vos iturum significaret, facere non potui, quin aliquid literarum ad te darem, etiam si ad scribēdum minime essem accōmodatus. Multis enim diebus pituita & grauedine laboro, quæ mihi & somnum adimit, & studia etiam in quibus libētissime acquiescere soleo, difficilia reddit. Itaq; nullas propemodum ferias cogitationes suscepi, nec in ista destillatione de nostris destillationibus aliquid sum meditatus. Ioachimus Cureus multum disputauit cum Italis doctoribus de mea sententia, ac potius veterum, nam eam teneo & tueor de pestilentia, & mihi frigidissima eorum argumenta perscribit. Verum etiam nunc hoc firmum est, Pestilentia affici corpora, &, vt Græci dicunt, λοιμώττειν ob haustum seminarium putredinis, sed venenum aereum (vtrumq; enim est apud Galenum) inspiratione, & morbum istum ratione causæ, id est, venenatæ qualitatis, quæ virtutem vitalem tota substantia oppugnat dici & esse morbū totius substantiæ etiam secūdum Galenum. Excitari autem à veneno inspiratione attracto in corporibus cacochymia, vel plenitudine affectis sæuam & perniciosam putredinem longe superantem vulgaris putredinis, quæ ab obstructione est, conditionem, & hanc consequi febrem, eamq; dici pestilentem veram, quam ego cum hic appello, ab his distingui, quas Galenus Pestilentes priuatas λοιμώδεις ἰδίως πυρετὺς καταλαμβάνοντας τὺς ἀνθρώπυς καὶ χωρὶς λοιμῶ, ἐπιδ. γ. appellat. Porro in curatione nos non temere vsitatas indicationes curationis febrium respicientes ad putredinem, aut febrem, sed alexipharmaca, quæ morbum totius substantiæ à tota substātia, oppugnant, adhibere, nec hæc prodesse tantum (vt Itali volunt) quia spiritus robotant, & exiccant humidum putredinale. Alias autem indicationes, & præsertim in summo morbo summā virium conseruationem non negligendas, Quia symptomata illa, videlicet, febris, carbunculi, bubones, antraces, exanthemata, συντήξις, &c. sæpe ad se curationem trahunt. Iussi illos respicere ad totam curationem veterum, in omnia exempla antidotorum, & in illud etiam, propter quod Hipocrates corona aurea ab Atheniensibus est donatus, de quibus illi manifeste poterūt cognoscere alias intentiones, quam solius putredinis veteribus propositas fuisse, neq; à veterum Græcorum sententia nostram quicquam discrepare. Illud durum illis quod spirituum putredinem non assero. Neque enim hoc apud Galenum vel Aristotelem est, vt vult meus collega, & dico vitalem virtutem à veneno labefactari posse, etiam si non fiat putredo. Item quod quasi hecticum dico. Haud dubie mihi paratæ erunt lites, sed ego satis munitus sum testimonio veterum, etiamsi Galenus affirmet Hippocratem de pestilentibus morbis nullum peculiarem librum scripsisse & ego Galeni librum de iis ad nos non extare dicam ac probare possim. Extant autem passim sententiæ, quas ego tueor, quia veteres plerunque rectissime locutos iudico, & Italorum κενοδοξίαν καὶ φιλονεικίαν non possum probare. Cognosco lubenter multorum opiniones, & etiam non optimorum scriptorum interdum sum studiosus. Quia secundum Plinium liberale esse existimo, hominem addictum optimis artibus cognoscere multa, credere non omnia. Verum de hoc puto me antea quoque te monuisse. Exemplaria nostrorum Montanicorum consiliorum nondum accepi, fortasse Francofurtum citius, quam ad nos peruenient. Hoc anno quatuor præstantissimi Medici sunt extincti Rondeletius & Fernelius in Galliis, Oddas de Oddis, & Franciscus Frisimelica in Italia, & sunt pauci senes reliqui. Iuniores esse rixatores videmus. Itaq; non velim te diu in Germania hærere. De lectione Galeni scripsi nuper, & si quid à me præterea desiderabis, libentissime sum facturus. Nosti meam exiguitatem & sterilitatem. Sed sic esse malo, quam producere noxia, aut nimium luxuriantia. Bene & feliciter vale. Vratislauia 12. Augusti. Anno 1558.

Sententia Cratonis de peste.

Spirituum putredo negatur.

Cognoscenda multa, Sed non credenda omnia.

Præstantiss. 4 medici hoc anno mortui.

EPIST. CX.

IDEM EIDEM

I

CVM nuper abirem Glogouiam ad eos homines, quorum beneuolentia, & obseruantia erga me tibi est perspecta, plenissimas literas ad te dedi, easq; Lipsiam Patri tuo transmisi. Huc vero cum reuersus, accepi tuas à Balthasare nostro mihi exoptatissimas & gratissimas. D. Ioachimus Cureus de nostris disputationibus sic scribit, Ego opera Cl. Trincauellæ eluctatus sum ex disputationibus de peste & febre pestilentiali. Neque reipsa eius opinio, quæ firmissimis & vere philosophicis nititur rationibus à tua dissentit, nisi quod δυνάμεις astrorum particulares, non facile admittunt Peripatetici. De Fernelio autem hoc dixisse Fallopium, Fernelio hoc tempore attribui palmam in re medica etiam illius æmuli nō negare posse, & Italos, qui suo more magnos viros obtrectationibus volunt premere, necessario agnoscere Fernelium summum huius ætatis Philosophum & medicum: velle tamen, minus eum fuisse audacem in reprehēdendis veteribus. Vide quam Fallopii iudicium cum tuo consentiat, ac si videbitur hæc D. Casparo significes. Matthioli mastix Guilandinus in Thraciam abiit secutus legatū Venetū, suas chartas deposuit apud quēdam Patauii, cui mandauit, nisi redeat intra octo annos, vt omnia Vulcano tradat. Scribit Cureus Aloisium plurima errata ipsis monstrare in Matthioli Dioscoride, & modeste eum tractare. Curabo vt & tu ista videas. De obitu Rondeletii scire me, potuisti ex proximis meis literis cognoscere. Vtinam fallamur de Trincauella, admodum senex est, hunc mihi mirifice laudat Cureus, adeo vt doleat, quod eum non studuerim familiarius cognoscere. Præclara opera quantum intelligo relicturus est posteritati & probe limata. Nihil eius vidi præter libellum de reactione, qui ante annos 40. est editus. Hac hora accepi literas à Woyselii filio, qui scribit Fernelium mortuum mense Aprili, & eius opus practicum exiturum, præesse editioni Gulielmum Plantinum. Diligenter igitur ad proximum mercatum inquires. Ad reliquas partes epistolarum tuarum, ex quibus ego bene mutuis fidum pectus amoribus (vt Horatii versu vtar) perspicio, nihil respondeo. Sum is, qui esse debeo. Vale fecissime. Vratislauiæ pridie Bartholomæi. Anno 1558.

Trincauella consentit Crateoni in peste.

Fallopii de Fernelio iudicium.

Guilandinus.

Aloisius errata Matthioli docet.

Opera Trincauellæ.

Opus Fernelii practicum.

EPIST. CXI.

IDEM EIDEM.

MITTO Dioscoridem diu à te expectatum, in quo multa vtiliter monui, plurima eximia remedia ostendi. Hæc vero quanta sint faciendi cognosces, cum ea, quę nunc discis, ad vsum transferes. Interea vt ista nostra sint facies, ac cauebis ne diuulgentur. Vides me multa capita quasi intacta reliquisse, vel quod herbas non cognoscimus, vel quia verus vsus satis ab illis est mōstratus. In postrema parte valde probo iudicium, & diligentiam tuam, & delectabit te hic labor cum leges, certe in magnis etiam voluminibus, nihil reperies, vel melius vel rectius. Chymica ne diu desideres operam dabo diligenter. Medicationes nihil mihi concedunt otij, quod profecto ista requirunt, & vix potui Dioscoridem absoluere. In Galeno autem multis mensibus parum sum versatus. Habuimus in manibus Methodica nostra propter eam iniuriam qua non solum me, verumetiam Præceptorem meum Montanum Donzellinus affecit, siquidem ea quæ Bechius noster scripsit vera sunt, oro diligenter perquiras libros quos se mihi missurum promisit, & his addas eos, qui videbuntur nobis esse mittendi. Fortasse auriga, qui adducet M. Petrum vacuo curru redibit. lectiones Trincauellæ in has literas coniiciam. Plures nondum accepi. Rixantur varie Itali, & hoc quidem est exemplum eximiæ & diligentis disputationis. Fallopius studet conuellere multa: id mihi non placet: & Borussus ille, quem domi suæ alit, quique ad Gesnerum quendam scripsit, nimis acerbe & inhumaniter, vt audio tractat Matthiolum, sed de his alias plura. Ea quæ de valetudine sororis tuæ scribis, meum quoque animum conturbant, sed spero & opto ei fore melius. Recte sentis in istis morbis non ad solam intemperiem, id quod plerunque faciunt practici, sed ad obstructiones & catarrhum respiciendum. Monui aliquid in capite de tussilagine, & frequenter vtor, vel aqua tussilaginis cum syrupo de succo Endiuiæ si manifesta febris, vel aqua cardui cum eodem syrupo ac trochiscis interdum ad tollendas obstructiones. Verum hoc videbit rectius D. Meurerus quem à me officiose salutabis. Bene vale. Vratislauiæ pridie Cal. Maij. Anno Millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo.

Donzellinus.

Bechius.

Fallopius.

Guilandinus.

Catarrhi cum obstructionibus.

EPIST. CXII.

IDEM EIDEM.

MAGNA cum animi perturbatione & plane συμπαθῶς legi tuam epistolam, & quod potui Deum sum precatus, vt tuos benigne seruet. Quid autem rescribam non

no habeo, præsertim cum nihil admodum meis respondeas. Hoc equidem minime moleste fero, illud potius doleo studiorum tuorum cursum impediri atque remorari. Tuo optimo patri hoc tempore non volui scribere, propter eas causas quas cogitare potes. Non puto vobis consilia medicorum deesse, qui sciūt quartanam actius in principio tractatam fieri deteriorem & respuere etiam eam ordinariam, vt vocamus medicationem. Ego meis ægris aliquandiu exhibeo singulis mensibus sub noctem decoctum raparum cum butyro. Prosunt enim rapę à manifesta & specifica vi. Quia humectant humorem melancholicum suauiter, aperiunt & leniunt. Deinde do succum cardui vel in forma pillularum, vel in syrupi. Et cum video materiam probe esse coctam expurgo primum infuso cum syrupo violaceo, vel de pomis, deinde agarico, postea exhibeo extractionem ellebori ad ℈j. vel ℈ß. in debilioribus. Et hoc modo plurimos sanaui. Ratione consortationis nihil est melius conserua rosarum cum speciebus aromatici Rosati descriptione Gabrielis, sine spica, & media parte musci & ambræ. Fluxiones ventris, hac æstate ἐνδήμιον malum fuerunt, & mihi quoq; aliquoties mota est aluus, cū fere semper sit astricta. In vicina Morauia acre est pestilentię malum, & periculum est ne in hanc vrbem importent. Ad nephriticos dolores leniendos, & elidendos calculos, dices Patri, plurimum prodesse syrupū factum è succo veronicę, & vsum aquæ, quę fit ex ea herba, quam Tragus arbitratur esse speciem Mercurialis, & tertio ordine ponit, ac *Ibringskraut* appellat. De hoc monui in Dioscoride. Vtinam vos iuuare possim quātumuis ipse infirmissime valeam. Ita vexatus sum superioribus diebus tinnitu auriū, vt metuerem grauiora. Sed beneficio Dei meliuscule nunc valeo. Consultationes Donzellini videre cupio. Nostra chymica propter meam & aliorum valetudinem his duobus mensibus non attigi, & requiro in multis certiorem experientiam. Sebaldus iam proficiscitur in officinā, in qua vitrum conficitur, & afferet nobis conuenientia instrumenta, quæ profecto ad destillationes requiruntur. Quod promisi, si modo vita superet, bona fide præstabo. Bene & feliciter vale, & tuos omnes, inprimis parentes, à me officiosissime saluta: Vratislauiæ die Matthiæ. Anno 1558.

Quartana cura.

Raparum decoctum.

Diarrhaa.

Dolores Nephritici.

EPIST. CXIII.

IDEM EIDEM.

HERI ad te literas dedi; nec hane occasionem quam mihi Balthasar noster ostendit, volui negligere. Venit nunc mihi quiddam in mētem de medicatione Quartanæ. D. Simon Pistoris ante triennium ea laborauit diu, dicebatq; mihi se multis remediis vsum esse, sed vnum hoc profuisse. Accepisse vinum sublimatum diligenter, quod aquam vitæ appellant, & madefecisse vt nos vocamus, petiam lineam, ac adueniente Quartana imposuisse ventriculo. Hoc modo se eam depulisse. Videtur mihi satis tuta esse medicatio, præsertim in frigido vētriculo. Verum tu de ea cum Medicis vestris deliberabis. Ego eam quam nuper perscripsi rectam & rationalem iudico. Sed his omissis ad alia transeo. Miror quomodo τὸ θεῖον in peste Galenus aërem interpretatur, cū Hippocrates de malis agat, non de morborum causis. Prærerea cum ex Hippocrate manifestum sit præcipuas mutationes in aëre corporibus cœlestibus esse ascribendas, deniq; cum non quælibet exhalationes sint morbidæ & pestilentes, seu forma ista prædita. Et vnde malum hoc cor, quod est maxime formale, in homine petit, nisi quia venenatū? Marsilius multa improprie scripsit, & fortasse non satis doctrinam Galeni cognouit, id quod testatur similitudo de dracone, quam ex Galeno affert. Rhasis in suo libello pulicarem morbum descripsisse videtur. Sudorem anglicum Epidemium magis morbum (licet initio Eudemus fuerat) quam pestilentem fuisse arbitror. Herba quam Veneti sclauenam vocant, seu siliuonicam, & quidem Harmel seu rutam sylueltrem putant, constare dicitur tribus aut quatuor radicibus simul intextis, quarum quælibet sit veluti corda intorta, colore fusco, amara, herba foliis rutæ. Ego in morbo Gallico intra corpus oleum vitrioli exhibeo. Post calcinationem vitriolum redigo in puluerem, ex quo effusa aqua facio lixiuium, decoquo rursus ad spissitudinem, & in puluerem redigo. Ex hoc oleum elicere soleo, cui vinum affundo, idq; per balneum detraho, & rursus bis aquam, quam itidem detraho, ita vt nulla aquositas permaneat. Laurea noster scit optime modum faciendi sulphuris oleum per ascensum, non campanam vel descensum. Sed intra corpus non datur. Bene vale, & rescribe quamprimum poteris. Vratisl. 24. Septemb. Anno 58.

Empiricum quartanæ remedium.

Marsilius.

Pulicaris morbus Rhasis

Sudor Anglicus.

Ruta syluestris.

Ol. vitrioli.

Ol. Sulphuris.

EPIST. CXIV.

IDEM EIDEM

HERI mihi hic nuncius tuas attulit XII. Octobr. datas, quibus variæ sum

affectus. Nam vestro dolori certe συμπάσχω. Mœrorem autē diminutum iri spero, quando optimus & Doctissimus vir Pater tuus nunc occupatur Platonicis, atque tibi κύρτος καὶ ἐγκύρτια, quæ sunt in eius Timæo explicat. His autem te addere velim Galeni interpretationem, quæ extat in Platonis Timæum, atque ea quæ in libris de Hippoc. & Platonis decretis docet. Quidam existimant fragmentum illud Galeni in Timæum non esse Galeni, verum non video quibus rationibus adducantur, cum ipse Galenus huius mentionem faciat. Sed de his Magistrum domi habes. Ego meam Isagogen multis in locis correxi, & de calore innato sententiam meam mutaui. Video D. Meurerum sequi Galenum atque Montanum & tuto. Casparum autem nostrum habere bellas quidem cogitationes, sed parum firmas. Nam dicere calorem innatum esse partem substantiæ humorum & spiritus vitalis eisque ita inesse, sicut membris solidis, haud scio an veterum doctrinæ conueniat, & rationibus tueri possit. Item in febribus eum conuerti in igneum. Certe cum calor innatus in aliqua parte corrumpitur, gangræna fit aut sphacelus. In toto autem non corrumpitur nisi extincto calore viuifico, quem infusum appellamus, in corde, tum & cadauer mortuum putrescit. Et ille viuificus calor, qui σύμφυτον fouet, κατ᾽ ἀντιπάθειαν afficitur in febribus, & lædit ἔμφυτον, vt dixi in nostra Isagoge. Sed non mirum. Nam ego de his profecto multum cogitaui, & Montanus dixit se cum diu fuisset Doctor, tandem senem cognouisse quid sit calor innatus. Est locus in Galeno com. 4. Aph. 37. qui patrocinatur Casparo, sed is de spiritu naturali intelligendus, etsi eum calorē naturalem, sicut & in aliis locis Galenus vocat. sed hac de re in proximis literis perscribam meam sententiam. Nam hac hora significauit mihi tabellarius sibi subito abeundum esse. Itaque sine literis meis dimittere nolui. Si Platonem Basiliensem Græcum mittes gratum facies, & statim prĕtium remittam. Cum essem iuuenis, satis mihi erat si in quadam auiditate res prompte possem cognoscere. Ideoq; versiones amabam, nec putabam me plus visurum in Græcis, quam vidissent doctissimi viri interpretes. Nunc sæpe hæreo in vocabulis, sæpe deploro, quod in Græcis minus studiose sim versatus. Nunquam intellexi quid sibi vellet Plato cum Socrates recitat mirabilem illum sermonē: Multa vnum esse, & vnum multa. Iam primum Methodum compositiuam & resolutiuam perspicio, sed his nunc non vacat scribere. Chymica rursus in manibus habeo.

Comm. in Timæum Platonis Galenicum.

Montanus in sensu caloris innati essentiam demum agnouit.

Græcæ linguæ studium.

Hisce diebus totus fui in corrigenda Isagoge, & si modo haberem, qui scriberet correctum exemplar ad te mitterem. Bene & feliciter vale, & à me tuos omnes amanter atque reuerenter saluta. Vratisl. die 13. Octob. Anno 58.

EPIST. CXV.

IDEM EIDEM.

ET lætor patrem tuum virum optimum ac doctissimum, & mihi amicum certissimum, magistratum quē semestre in multis publicis molestiis atque domestico luctu ac mœrore gessit, deposuisse, & Deum precor, vt dolorem matris tuæ præstantissimæ fœminæ consoletur, morbumque depellat, ac vestram laudatissimam familiam conseruet, vere τετιμημένον faciat. Patrem quidem tuum ea doctrina & vsu rerum instructum, ea sapientia, animique magnitudine & excellentia præditum scio, vt & moderari dolorem, mœstitiæq; resistere, & aduersa, quæ humanæ vitæ incumbunt, recte ferendo superare possit. Hancque meam de illius virtute opinionem, seu persuasionem potius, confirmant literæ tuæ, quibus mihi significas, domi eum tibi Platonis Timæum interpretari, atque hoc modo non solum aberrationem à dolore quærere, verum studia tua medica iuuare. Hæc cum legerem valde cupiebam explicantem κύρτος καὶ ἐγκύρτια Platonica audire, & quomodo ignem eius foueret, quem Galenus noster sua aqua plane conatur extingnere. Nam Platonem Timæum suum, eum exactæ ætatis esset scripsisse affirmat, & errante iudicio vel indiligentia quadam non satis Hippocratis sensum assequutum. Est autem vt meministi, disputatio de respiratione & calido innato, de quo cum alii aliter sentiant, & magna sit opinionum diuersitas, libet tibi meam, quam arbitror esse rectam, nec à doctrina veterum, eaque sententia, ad quam Montanus se ætate ingrauescente læ tabatur tractum, alienam, exponere. Philosophi & medici duplici modo cōsiderant, vel vt qualitatem, seu quemadmodū in scholis loquitur, in abstracto, vel vt in subiecto: cumque agunt de calido innato, de substantia seu corpore calido loquuntur. Ac Galenus quidem subiectum eius aereum atque aqueum statuit. Plato igneum, sed diuinus Hippocrates hanc litem, quæ etiamnum durat, Aphorismo 14. primæ particulæ dirimit, oraculum illud edens: Qui crescunt, plurimū calidi innati habent. Sensus autem declarat in pueris calorem suauem, mitem & gratum

De calido innato sententia Cratonis.

Subiectum cal. di. innati.

tum esse, & in subiecto aëreo atque aqueo maxime vigere. In adultis autem & iam ætate siccatis igneam vim obtinere, minus suauem esse, citiusque deflagrare. Sed de subiecti ratione deinceps agemus. Primum quæ sit caloris illius origo, & substantia, quæ temperatura, deniq; quas in corpore actiones habeat videamus.

Origo & substantia calidi.

Nam de nomine, siue ἔμφυτον, vel σύμφυτον θερμὸν, vel naturalis calor dicatur, non arbitror pugnandum. Initia nostræ procreationis esse iuncta semina, atq; sanguinem maternum dubium non est. Ac etsi de eorum congressu atque effectionibus alii aliter disputauerunt, tamen vim quandam caloris generationi conuenientem habet, nec prorsus mortua esse, atq; à cœlestibus etiam caussis calorem istum seminis augeri atq; foueri dum semina in vtero ad conceptum tuendum idoneo conueniunt, consentaneum est. Hic igitur calor excitatus vi cœlesti intus in semine agit, & per omnes partes sese ita diffundit, eisque ita arcte se insinuat, vt vita prius animans, quam hic calor deserat. Vnde etiam extinctis corporibus aliquantulum in membris solidis tunc remanere sentimus, cumque iis discessit, subito corruptionem & putredinem consequi. Hic igitur calor, qui è vi seminis virtute cœlesti fultus, est expressus, & membris solidis insitus, ad extremum vsq; spiritum durat, & spiritui naturali, de quo postea agemus, cuius substantia est calidior, & humidior, ita inhæret, eoq; commixtus est, vt nullo modo diuelli possit.

Spiritus naturalis substantia.

Proinde & veteres promiscue sæpe caloris innati & spiritus mentionem faciunt, quibus dictis non parum isti perturbantur, qui ignorant calorem, posteaquam simul insedit huic spiritui naturali, recte substantiam dici. Multi odiose & inepte pugnant, quasi veteres de spiritu naturali nunquam cogitauerint, aut is nullius sit vsus. Verum de spiritu naturali subiecto proprio caloris innati deinceps agemus. Habes quæ sit calidi innati origo & substantia. Temperamentum eius in summa mediocritate consistit, quæ naturæ amicissima est (Galen. 8. de decretis, de salubri diæta, de caussis pulsuum. com. 1. Aph. 14. ac potius is, vt medicis & philosophis placet, ipsa natura (Gal. de Marco. com. 5. Aph. 22.) & vis conseruatrix generandi, augendi, & nutriendi existit. Quia vero vt philosophi statuunt: Quod continetur conuenientiam habet eum eo quod continet. Itaq; subiecti sui ratione calidus & humidus censetur. Inde Galenus affirmat constare eum aëre & aqua, respiciens ad naturam seminis, ex quo originē ducit, & spiritus naturalis, cui arctissima coniunctione est copulatus. Neq; Hippocrates hæc discernere videtur, dum & calorem & spiritum istum ἔμφυτον θέρμον 14. & 15. Aph. primæ particulæ appellat. Et Galenus manifeste quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, innatum calorē spiritum vocat, inquiens: Nihil prohibet si sanguineam substantiam, simulque aëream vna cum spiritu calidum innatum vocemus. Itaq; cum Galenus acriter subiectum caloris innati humidum statuat, non admittit istam ἀναλογίαν Platonis ad ignem, eiusq; substantiam hoc modo oppugnari, & actiones omnes turbari, denique sententiam Hippocratis euerti censet.

Temperam. calidi.

Plato reprehenditur à Galeno.

Actiones calidi.

Nunc eius actiones consideremus. Calorem ἔμφυτον formam membrorum, seu partium solidarum esse constat, vt manifeste testatur Hippoc. & Galen. com. 4. Aph. 37. & com. sexto ἐπιδημ. substantia animæ dicitur. Hic enim omnia membra sua vi conseruat, &, vt philosophi loquuntur, disponit ad suscipiendū calorem à corde influentem, qui ἐνέργειαν vitę singulis corporis partibus communicat, sicut manifeste Gangrænæ, σφάκελος, καὶ νέκρωσις membrorum ostendit. Hic prolificam vim tuetur, atq; in ea fortissime sese exerit, vnde eo destituti frigere dicuntur. Hic augmentationi donec humidum, quod Galen. ὑγρὸν κατὰ φύσιν appellat, conueniens est, inseruit. Deniq; ad extremum vsque spiritum corpus nutritione conseruat. Habet autem administras virtutes: ἑλκτικὴν, καθεκτικὴν, ἀλλοιωτικὴν, καὶ ἀποκριτικὴν, nec vnquam est otiosus, sed omnibus coctionibus adest, donec nutrimentum deducatur ad formam conuenientem, & aptam nutritioni, & conseruationi totius corporis, & singularū partium, ac nisi adhibeantur alimenta τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος, vt Philotheus ait, ἐξαναλύει. Ex harum autem facultatum præstantia atq; effectionibus, caloris quoq; huius excellentiā metimur, ac recte Hippocratem nostrū dixisse statuimus τὰ αὐξόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. Nam etsi in iuuenib. siccitati iunctus igneam vim habet, & ardentior est, tamen quia in pueris consistit, in subiecto magis conuenienti, videlicet humido, præstantiores effectiones habet. Hic autem quæritur, patiatur ne hic calor in febribus. Certe in illis, quæ ἐν ἕξει consistunt, valdeq; acutæ sunt, vna cum spiritu vel proximus est extinctioni, vel omnino vita discedēte extinguitur, vt testatur Gal. commentario 4. Aphorismo 37. Siquidem solidæ partes, quas vt Hippoc. ait, regit, vim morbi sustinent. Verum in iis febribus, quæ ἐν χυμοῖς sunt, vel calefactis spiritibus, vel vaporibus putridis af-

Calor cordis.

Famula calidi innati.

Num in febribus patiatur calidum innatum.

ficientibus calorem cordis, quem infusum appellauimus, afficitur κατ' συμπάθειαν, quam habet cum calore cordis, qui κατ' πρωτοπάθειαν accenditur atq; affligitur, nec corrumpi ἔμφυτον consentaneum est, id quod naturalis calor corporis, quando discessit febris, testatur. Porro an substantiæ humorum & spiritus pars sit ἔμφυτος calor, dubitari posse video, neque libet de hoc odiosè rixari, cum videam veteres tantum solidis partibus eum tribuere, & sciã varie multa posse excogitari, & dici in iis, quæ à veteribus non satis perspicue, explicate & distincte tradita sunt. Putredo humorum absque hoc commento dextre explicari potest, modo Aristotelica cum medicis de putredine prorsus non confundantur. De spirituum autem putrefactione fateor me id nescire, quod nescio, & de hac vera & firma doceri cupio, cum in veterum doctrina nihil, quantum ea mihi cognita atq; explorata est, certi habeamus. Refutatæ sunt opiniones quorundam erudite à Victore Trincauella, doctrina atque vsu excellenti medico, cui ego plus fidei adhibeo, quam substructionibus recentibus. Sed de his satis, & quæ sit spiritus naturalis origo, temperatura, & actiones consideremus. Ac primum non existimo odiosè cum illis pugnandum, qui præoccupati nescio quibus opinionibus spiritum naturalẽ in corpore humano esse negãt, cum illi manifeste declarent se non tantum in consideratione naturæ rerum, & veterum lectione versatos, quantum fortasse sibi fingunt. Nihil hic de Aristotele dicam. Nonne Galenus exponens 15. Aphor. primæ particulæ inquit: Membra solida à spiritu constare? Item in quinto de simpl. med. facult. perspicue de eo loquitur. Est autem hic spiritus, vt erudite & philosophice hoc probat Actuarius in libello περὶ ἐνεργειῶν καὶ παθῶν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, &c. fundamentum, fons & origo quasi spiritus vitalis & animalis expressus in prima generatione è semine & sanguine materno non solum membris, quę nutritioni seruiunt, inditus à natura, verum omnibus totius corporis partibus, calori naturali ita vnitus, vt ab eo magis cogitatione, quam re ipsa diuelli possit. Porro sicut omnis spiritus substantia est tenuis & lucida, ac inter ea, quæ dissolui, & non dissolui possunt media: Ita & hic spiritus est aëreus, calidus & humidus, à cœlesti vi, non minus in nostro corpore illustratus, quam hic aër circumfusus, quem lucem & claritatem à corporibus cœlestibus accipere plane non est dubium. Nec propterea, quod vitalis eo sit lucidior, tenuior & agilitate caloreque maiori præditus, minusque spiret, huic appellatio spiritus deneganda est. Nam tenera ex semine atque sanguine quædam aërea, cœlestisque vis spirat, quæ partium omnium ἐντελέχεια est. Vt autem membra, quo sunt perfectiora nobiliores & perfectiores actiones edunt, ita quo hoc spiritu pleniora, quove is est purior & firmior, operationes eius euidentiores & præstantiores sunt. Ac Galenus cum contra Platonem aëream potius atque aqueam vim & naturam calido innato tribuit quam igneam, nulla de re magis, quam hoc spiritu pugnat. Siquidem moderato calore potentia, quam vegetatiuam dicimus, cuius spiritus naturalis instrumentum est, ac sine quo animal neque generari, neque augeri, vel nutriri potest, gaudet. Præest autem non tantum coctioni sanguinis in epate, verum etiam chylosi in ventriculo aliisque omnibus coctionibus, augmentationem & nutritionem solidarũ partium gubernat, denique nihil vitam habet, quod hoc spiritu non sit præditum. Distinguitur autem, vt dixi, sola ratione à calido innato. Nam cum concoquit, distribuit, trahit, retinet, &c. calor naturalis, vel ἔμφυτον θερμὸν dicitur. Cum palpitat, mouet, &c. spiritus naturalis. Hinc Galen. 8. de Hipp. & Platonis decretis, arteriarum motum non tantum cordi & spiritui vitalis, sed insito calido tribuit. Hoc vero spiritu obruto, debilitato & exhausto suboriuntur flatus, variorum & maximorum morborum causæ. De quib. in præsentia non libet dicere. Illud addam, licet spiritus naturalis non sit plane anima vitalis, tamen meliorem & præstantiorem partem eius esse magis elaboratam in corde & quasi igneam factam. Mediocritatem autem quandam obtinet is spiritus, quem animalem dicimus & quasi summam perfectionem in cerebro consequitur. Vnde eius actiones intelligere, ratiocinari, &c præstantissimæ sunt. Sed de his nunc nõ necesse est plura scribere. De calido vero innato & spiritu naturali, de quo propositum fuit disputare, me tibi perspicue commonstrasse puto, non esse noua & inania hæc figmenta, sed è doctrina veterum & rerum natura petita. Quid enim est in verbis Galeni, quæ sunt in libro de tremore & rigore ambiguitatis aut obscuritatis, cum inquit, Dicetur hæc ratio de principiis Hippocratis, neque pro corporis nostri elementis ponemus corpuscula quædam & poros, neque statuamus calorem è motu aut attritione quadam & collisione suscitari, sed corpus quidem totum confluxibile & conspirabile. Calorem vero nõ ascitum, aut aliunde quæsitũ, neq; genito iam animali ortum, sed insitum, & qui ab ipso statim principio extite-

Num calidior sit pars subst. humor. & spirituum.

Spirituum putrefactio.

Spiritus naturalis. 1. Origo. 2. Temper. 3. Actiones.

A calido innato sola ratione distinguitur.

A flatibus varii morbi.

Spiritus animalis.

Autoritas veterum.

Galeni.

1. Hippocratis. extiterit. Et nonne Hippocrates hunc cœlestem dicit, in lib. de carnibus, inquiens, certe mihi videtur id quod calidum, caloremq́ dicimus quiddam non mortale esse. Aristoteles autem hæc expresse explicat libro 2. de gener. animalium. *Lib. 2. de generat.* Inest in semine quod facit, vt fœcunda sint semina, videlicet quod calor vocatur. Idque non ignis, non talis facultas aliqua, sed spiritus, qui in semine spumosoq; corpore continetur, & natura, quæ in eo spiritu est proportione respondens elemento stellarum. Ex his perspicuum, est in solidis corporis partibus spiritum in spiritu calorem innatum, atque in his naturam & facultates naturales. Calorem autem, qui in spiritu est, cum nusquam seorsim sit, sicut lumen calorem solis verum quidem esse accidens, sed plane diuinum & cœleste, nec à temperamento ortum, verum cœlitus cum semine in corpus transmissum. Naturam autē eam, quæ interuentu caloris & spiritus in materia consistit, purissimam esse & cœlestem substantiam conseruationi corporis vitæq; conuenientissimam, ac maxime necessariam. Habes de calido innato & spiritu natorali sententiam veram, & à veterum doctrina non abhorrentem, quā ad te mitto non tantum incitatus scripto illo, quod à te accepi, & lectione Timæi Platonis, verum perpetua & verissima beneuolentia quam tibi omnib. modis probari cupio adductus. *Vtilitas disputationis de calido innato.* Hæc autem quantum lucis non solum multis & difficillimis quæstionib. medicis afferant, veram etiam doctrinæ de destillationibus, quam me tibi methodice explicare velle promisi, & disputationibus de putredine, contagione morbisq; totius substantiæ, de quibus multi longe plus verborum faciunt quam re ipsa intelligant, videbis in nostris scriptis, quę in manibus habeo, & si vita suppetet, tecum & cum veritatis studiosis communicaturus sum. Cum illis vero, qui omnia, quæ non decies à præceptorib. vel à Galeno inculcata sunt, noua & Ferneliana esse iniuriose clamitant, nec quæ veterum doctrinam illustrent atque amplificent, ad mittunt, nisi eam crassus illorum spiritus capiat, & quos, vt poëtę verbis vtar, inertia tardat, non odiose pugnabo: sed illud tenebo, quod Actuarius scripsit, vel nostra negligentia, vel quia veteres itidem vt nos fuerunt homines multa in illorum libris, quæ cæteros sapientia antecellunt non repetiri, nonnula interdum deesse, quæ dixisse præstabat, & à rectis principiis plurima nobis petenda. Vale. Vratislauiæ 26. Octob. Anno 1558.

EPIST. CXVI.

IDEM EIDEM.

VALETVDINEM matris tuæ meliorem fieri lætamur, & Christo gratias agimus, ac vtindies magis magisq; cōfirmetur DEVM precamur. Id quidem ei, post salutem à nobis amantissime dictam, indicabis. Vitæ studiorumque tuorum rationes, atque de his deliberationes vestras à DEO fortunari & gubernari benigne precor. Profectò nunc plures vanitatis, quam veritatis sunt studiosi, & etiam atque etiam videndum, nec occasiones discendi, & bonos præceptores amittamus. Si quid à me fieri vis, aut posse speras, indica & factum puta. Casparo Scaligerum non probari nec miror, nec moror. *Scaligeri commendatio.* Fortasse illud κηδέλιον ζώημα, quod Cicero Attico commemorat, verum est. Sed si nullam aliam haberent laudem eius scripta, hæc cum verissima & iustissima est, quod Latina & pura oratione philosophica ea, quæ multa barbarie obruta vix erui possunt, perspicue proponit, & explicat. Quod Galenum, quem ille satis ridicule Pontificem Maximum nostrum appellat, interdum asperius tractat non mirum. In Galeno enim quoque singulare carpendi studium fuit, & sequitur Scaliger suum magistrum Auerrhoem, cui interdum non parcit. Te Dioscoridem tuum illius quoque sententiis auxisse valde probo. *Scalig. Auerrhoem sequitur.* Fortasse non pauca veris rationibus, quæ in Scaligero dicuntur, refutari possent, & non mirum est, si in tanta rerum & opinionum varietate interdum ea afferat, quæ non probantur omnibus. Sed scire velim quid præcipue reprehendat Caspar. Cum Fernelio etiam pugnat, & recte mihi contra eum hoc statuere videtur. Calorem non formam cœlestem esse. *Calor non est forma cœlestis.* Id quod contra Philippum affert, generationem non esse motum in substantia, fortasse ex ipso Aristotele posset refutari, in quarto de cœlo, vbi tres recenset motus ad locum, quantitatem, & generationem; *Generatio an sit motus in substantia.* sed in quinto Physicorum, transmutationem esse dicit, & motū negat. Hæc autem non sunt epistolæ huius, quam scribo occupatus, & tēporis egens. Disputationem nostram de calido innato, si iam legere deberem; fortasse non minus multa, quam vos in ea desiderarem. In chymicis plane mihi ipsi non possum satisfacere, & venit aliud ex alio in mentem; de quibus cum sententias veterum inquiro, aut nihil scribo, aut scripta induco. Itaque quando expectationi tuæ & promisso meo; quod

teneri me fateor, satisfacturus sum sane nescio. Emendatio consultationum sæpe ita mihi mouet stomachũ, vt vix me continere possim, quin interdum librum pedibus teram, sed emendabo tamen.

Aluus astricta.

Si astricta est aluus, pruna damascena macerentur in aqua, donec intumescant, deinde exempto nucleo, ante cœnam aliquot assumantur, & deglutiantur cum illis grana quatuor, vel quinque piperis integri. Balnea etiam ex aqua dulci, & inunctiones vmbilici cum butyro plurimũ proderunt.

Clysterü frequens vsus improbatur.

Vsum clysterum, præsertim frequentiorum, plane non probo. Vtatur etiam mane conserua rosarum recenti, cum pipere albo & speciebus atomatici rosati Gabriel. hoc modo:

Elect. ad cardial. & aluũ leniendam.

℞. Conser. rosar. recent. ℥ ij.
Spec. Arom. rosat. Gabriel. ℈ ij.
Piperis albi ℈ j. Misce.

Est enim præsentissimum remedium in cardialgia & ad leniendam aluum. Si nauseat ambram & Moschum in speciebus aromatici rosati fiat sine Moscho. Plura alias. Bene vale. Vranslauiæ, 14. Januar. Anno 1559.

EPIST. CXVII.

IDEM EIDAM.

QVÆ sint illæ tuæ. quas te superioribus diebus misisse, atque iis meis plenissime respondisse scribis, nescio. Ego post eas, quibus 14. dies Nouemb. ascripta est, vnas accepi, datas 12. Decemb. iis nunc rescribo. Sigonium amare tuum patrem, virum propter antiquam virtutem, & sermonis Latini puritatem, Græcique facundiam omnibus bonis amabilem lætor.

Bassianus.

De Bassiano nihil noui. Rumpatur, vinet tamen, semperque celebrabitur memoria Montani in Germania.

Tabula Fallopii Chymica.

Tabulæ Fallopii vel ad fallendum sunt compositæ, vel is nimium magnam inscitiam suam de destillationum scientia prodit. Si ille tibi ad eum modum oleum sulphuris, quem præscribit, destillabit, Cratonem dicas de chymicis nihil scire. Addat non modo vrinam pueri, verumetiam sal armoniacum, & vehementiora corrosiua: sulpbur tamen manebit sulphur. Posset ad hunc modum, quem ille præscribit, id est, per talia instrumenta confici, addito aphronitro, quod contraria vi præditum est, verum an ille modum norit, & sine periculo conficere possit, haud scio. Similes ineptiæ sunt de oleo vitrioli. Mihi eiusmodi oleum, cuius destillationem docet, non det intra corpus. Vtinam legerent adolescentes veterum, scripta minus admirarentur recentes nugas. Iuuat tamen eas videre. Quæris ad quod genus morborum referatur morbus totius substantiæ?

Totius substantia morbus.

Respondeo, ad nullum eorum, quæ Galenus posuit, nisi velimus contra omnia principia philosophiæ, temperamentum cum forma confundere. Itaque dico: Galenus (*Galenus quidem multis in locis virtutem seu δύναμιν cum temperamento coniungit, vt XI. Meth. & alibi. Item naturam vocat temperamentum.*) prosequitur Methodo eurum morborum curationem, qui temperamentum consequuntur, seu mutationem materiæ. De morbis in tota substantia nusquam agit methodice, quia curatio eorum sub Methodum non cadit. Scis autem nos naturam, cuius administri sumus, non tãtum materiæ, verumetiam formæ notione comprehendi, & temperamentum mistionem & alterationem, quæ in materia est, consequi. Formam nequaquam, quæ non minus à sibi contrariis, quam materia læditur, quemadmodum in multis rebus videmus. Si igitur morbum intemperie dicimus, qui lædit temperaturam, quid obstabit, quo minus id, quod lædit formam, qua membrum non modo est viuens, sed tale, dicamus morbum totius substantiæ, atque auxilium à tota substantia valens medicamentum. At dicis talia remedia tantum ostendit experientia, & quid quærimus cum formarum naturam & rerum substantiam inuenire nemo possit: Existimemus pulchrum esse, de iis pauca scire, quæ plurimum adiumenti vitæ afferunt, etiamsi exacta harum rerum explicatio in humanum ingenium non cadat. Non frustra dixit diuinus Hippocrates. Naturalia remedia non soluũt affectionem pestilentem, cumque raro lædatur forma in corporibus, quin simul temperies quoque afficiatur, operam demus, vt ad vtrumq; artificiose respiciamus.

Ol. Terebinthina vs.

Quæris etiam de Terebinthinæ oleo, cur eo vtar, cum ῥυπτικὸν potius, quam διαφορητικὸν sit. Terebinthina per se quidem vim abstergendi maximam habet, sicut & oleum. Ideoque vlceribus sordidis, & vulneribus vtile. Sed cum adeo sit tenuissimarũ partium, atque calorem augeat, & ad penetrationem faciat, hic cum oleo nucis Moschatæ, atque seno hircino misceo, & ad maiorem calefactionem & penetrationem διαφορητικὸν, videlicet oleum Iuniperi addo. Ac oleum Terebinthinæ maxime lenit dolores à flatibus ortos. Bene vale. Vratislauiæ 22. Ianuarii. Anno 1561.

EPIST. CXVIII.

IDEM EIDAM.

EXSPECTANTI mihi dum Paulus noster ad vos redeat, significat is, obtineri

se hic

se hic necessariis causis. Itaq; cum modo literas Augustam mitterem, persoluendum putaui epistulæ tuę quam cum Paulo ad me dederas. Primo autem non more, sed vere & ex animo decursum instantis iam noui anni bonum, faustum, & felicem precor, atque vt benignissimus DEVS gubernet studia & vniuersum vitæ curriculum, teq; firmum & incolumem conseruet oro. De causa continente, certe sic est, differre τὸ προηγχὶς αἴτιον Galeni à causa, quam Auicenna cõiunctam vocat. Ac vt mittamus Auicennam, certe Galenus qui ter in secundo Methodi huius causæ meminit, manifeste eos etiam Rationales Medicos damnat qui hanc negligunt. Ex 6. autem capite apparet hanc causam ita coniungere cum morbo, vt idem propemodum statuat. Sublata igitur hac causa tollatur effectus vniuersæ, quia hæc causa est de essentia rei, & est quasi ipsa διάθεσις.

Causa continens & contacta

Coniuncta autem causa Auicennæ κατὰ τί solummodo effectum tollit, vt sublata putredine cessat febris putrida. Calore autem præternaturali lædente ἐνέργειαν sublato ex toto tollitur febris. Miror igitur cur dicat Trincauella non posse statui eam ex methodo Galeni. Nam illud quod affertur ex Galeno de discrimine inter τὸ εἶναι, καὶ τὸ γίνεσθαι ad discrimen inter διάθεσιν καὶ πάθος ab eo ponitur, neque ad hanc disputationem pertinet, habetque semper locum in methodo therap. hæc regula: Primum esse in actione, quod vltimum inuenitur in resolutione. Etiamsi prima & princeps indicatio semper ad naturam morbi sit directa. Cum autem natura morbi per causas intelligatur, quo pacto prima indicatio seu ἔμφασις τῆς ἀκολουθίας firma erit in animo, nisi τὸ προηγχὶς αἴτιον ponamus? Et quonam modo methodice sine hac cognitione curabimus? Velim autem te tuum Trincauellam interrogare cum Linacer definitionem ἐνδείξεως videlicet, esse eam τῆς ἀκολουθίας ἔμφασιν nun conuerterit, nec illud quod affert Lacuna, qui imaginem consequutionis dicit, satis explicet, quo pacto ille vertendum rectius putet. De loco in 6. Epidem. non commemini quod scripserim. Ad exempla autem quod attinet, certum est, cum morbus in statu iam est, non mittendum sanguinem, & materia amplius non fluit. Esse autem eum cruenta reiiciuntur, certum est, etiam si initium videatur. Ideo recte is sine venæ sectione curatus est à Trincauella, & alter cui missus est sanguis infeliciter. De quarto genere morbi in tota substantia, etsi patiar eum ad morbum temperaturæ referri, tamen idem non esse, & Hippocrates ipse atque Galenus testautur, & ratio monstrat.

Causa coniuncta Auicennæ.

Prima indicatio.

Status morbi.

Morbus substantiæ non idem cum intemperie.

Perspicua sunt verba Hippocrat. cum inquit: τοῖς φυσικοῖς βοηθήμασι οὐ λύει τὴν ἐπιδημίαν λοιμικοῦ πάθους. Vbi haud dubie ostendit rem e dia Methodo inuenta non prodesse, sed antidotos, quæ vim exitialis putredinis seu veneni tollunt libro 2. de natura humana, capite 4. Causę lædentis à tota substantia mentionem facit Galenus, meminit & alibi morbi totius substantiæ, sed non explicat, etiamsi methodice tantum sex summa genera morborum reperiri asserit, vnum similarium, videlicet δυσκρασίαν, quatuor τῶν ὀργανικῶν, & sextum vtrique commune. Non negamus διάθεσιν illam, quam morbum totius substantiæ dicimus, cum scilicet à venenata qualitate oppugnatur in corde virtus vitalis in febri pestilentiali, vt naturalis in epate in morbo Gallico, consequi δυσκρασίαν, nec malum tolli remediis methodo inuentis, & contrariis qualitatibus adhibitis, sed antidotis. Et quid sunt ista medicamenta, quæ antidotos appellamus, si non morbus est à tota substantia, vt nihil de facultatibus propriis remediorum sola experientia repertis, quam Galenus à methodo seiungendam monet, dicam. Causas cœlestes illos reiicere non miror, qui harum ignari sunt. Non dico illas requiri ad proprium officium Medici, quod Galenus noster ἀπεόχετον νόσους esse ait, sed ad vim morborum cognoscendam, & causarum vehementiam plane referre arbitror, ne Medicus has ignoret. De lacte plane mihi Doctores tui non satisfacient, lactis odorem mutari & malignum fieri propter motum istum. Respiciendum est ad causas odoris & corruptionis, id est, ad calorem & spiritum, cuius fit maligna alteratio in coitu, ita vt qui minus firmo sint habitu facile etiam resoluantur, atque hinc petenda ratio. Sed nihil adhuc potui explicare in quo cõquiescat cogitatio mea. Inspexi atque perlegi fere totam methodum D. Hieronymi. Video primam partem eum sumpsisse sibi ab Argenterio, & obscurasse ista quadam barbarie, suaque fecisse, adhibitis quibusdam logicis rationibus. Posterior Practicorum est tota De D. Camilli familiaritate & beneuolentia tibi gratulor, atque vt hoc συνεπίζεσθαι tibi & tuis studiis plurimum prosit ex animo opto. Lectio Hippocrat. excellentem Physicum & vsu peritum Medicum requirit. Vtinam ego vivo Montano nihil fecissem aliud. Exemplum Epistolæ P. Victorii, qua singularem beneuolentiam tibi declarat, & officium defert, misit ad me Ludouicus frater tuus. Posset is tibi Græca quædam in Hippocrate explicare, & sæpe totius sententiæ cogni-

Causæ cœlestes.

Causa lactis corrupti è coitu.

Methodus Capouaccini.

Lectio Hippocratis requirit Medicum.

tio in vnius vocabuli explicatione consistit. Mathiolus ad me scripsit se alteram editionem Epistolarum suarum habere in manibus. Eum rogaui ne me Herbariorum rixis admisceret. Nam cum ipsi autoritatibus præcipue pugnent, consequi necesse est illa θαυμαστὰ ἄλλα, vt Galenus noster ait, λοιδορίαν scilicet καὶ μάχην. Cauteria magis esse προφυλακτικὸν Epilepticis ipse statuo. Sed tanta est nostrorum chirurgorum negligentia, vt non possint nobis ad ista remedia præsto esse. Scriberem plura sed tabellarius flagitat litteras. Bene vale. Prid. Kalend. Ian.

Cauteria προφυλακτικὸν epilepsia.

EPIST. CXIX.

IDEM EIDEM.

CVM superioribus proximis diebus redirem ex aula Episcopi nostri atq; Ducis Georgii, obtulit mihi coniunx puerpera tuas datas, 4. Iunii atque Patris tui literas eiusdem fere argumenti. Significat se accipere causam, quam adfers de recusata profectione in Syriam atque quod euenit optimum ducere. Cæterum æquo animo laturum fuisse si insciente se ista occasione vsus fuisses. Mi Ioachime ooo magna res est videre loca in quibus non sunt homines, & adire pericula curiosæ temeritatis est. Frobenii nunc exprimont Galenum cum Indice D. Aloysii Mundellę laudabili. Vidi primam pagellam quam ad me misit Gesnerus, tanta diligentia factus est index, vt non solum vocabula singula, verum omnes res complectatur, & vere epitome Galeni atq; Hippocratis dici possit. Peroa iam nostra elaborat. In anatomicis Fallopii, quæ mihi scripta D. Paulus misit, plurima paradoxa sunt. Quod monui de Hippocratis lectione cuplo tibi esse curæ. Trincauella in suo de præparatione & cōcoctione humorum cōmentario videtur Aphor. vlt. 3. partic. Epid. 6. segniter tractare. Dum iis, qui cruenta exspuunt in pleuritide non dicit secandam venam: affirmat Galenum ideo censere, quia non sit magnus morbus, cuius & exempla recitat. Si est à bile, vt idem censet, maximus est. Ego aliam causam dicerem, videlicet, quod iam materia amplius non fluit, cum cruenta reiiciuntur, & vlcus est apertum. Ideo scopus missionis sanguinis amplius nō propositus. Nec detrahendæ tunc sunt vires natura occapata in expulsione. Neque materiæ quæ euacuatur à natura motus impediendus. Fuchsius dicit, hæc ponenda in iis, quæ soli Hippocrati nota fuerint, nec quærendum amplius, o rem miseram: De his autem alias. Quæ de P. Manutio scribis cognoui libenter. Sed librorum fortasse satis est, cum studii sit parum. Quicquid miseris gratum erit. In Hippoc. non tam quicquã ex peto mea causa, quam tua inprimis & posteritatis. Eum te ingenio tuo & liberali doctrina locupletaturum plane non dubito, atque vt prodesse possis plurimis, & meis etiam opto. De quarto morborum genere videlicet à tota substantia videmus aliquid affirmasse quoque veteres, vt apparet io com. Gale in lib. de nat. hum. & 6. Epid. com. 6. Quæ enim spiritum naturalem atque calorem innatum oppugnant, ea certe ad morbum in temperatura non possunt referri, sed videbimus rationes Trincauellæ. Vsus garyophyllorum in quartana admodũ prodest, & magis quam piperis integri. Item hæ inunctio ventriculi:

Index Aloysii Mundellæ Galenicus.

Quando in pleuritide nō secanda sit vena.

Morb. totius substantiæ.

Quartana cōnuenientia.

℞. Ol. amygdal. dulc. ℥j.
Medullæ crurium vituli ℥ß.
Mastich. pulu. ʒj.
Ol. garyophyllor. gr. vj. Misce.

Renum intemperies calida non sine periculo corrigitur in senib. Ego magno successu vsus sum succo Portulacæ cum succo glycyrrhizæ. Interdũ etiam potione aquæ fragorum, quæ est suauissima, atq; in eunte vere vsu asparagorum. Non vitupero tamen emulsionem seminum frigidorum. Interdum ante cœnam darem ius ex papauere albo. Videbis mirifice prodesse, præsertim si loco sacchari syrup. è succo violarum addas. Expulsionem illam erysipelatodem nunc cessare non est mirum. Expurgandi autem erunt serosi humores atque acriores, interdum vsu Rhabarbari cum terebinthina, saccharo & puluere glycyrrhicæ, atque modico cinamomi. Ad emolliendam aluum plurimum valet, & sine molestia eam mouet sequens medicamentorum:

Calor renũ in senibus.

Expulsio erysipel.

Serum educens.

Syrupus de spina ceruina emolliens aluum.

℞. Succi spinæ ceruinæ,
Mellis ana ℔ j.
Sacchar. ℥. iij.

Decoque ad spissitudinem mellis, datur ab ℥ß vsque ad ℥j. ß. Ego adderem parum zinziberis vel cinnamomi, Gesnerus scribit se vsum ʒß pul. gratiolæ cum syrupo ex acinis sambuci. Succus gratiolæ cum cinnamomi & mastycis puluere multo rectius purgat, & minus ventriculum offendit. Iuli iuglandis per vomitum sine molestia purgant, hoc modo.

Gesnerus.

Vomitoriũ.

℞. Seminis vrticæ.
Raphani, ana ʒj ß.
Iulorum iuglandis ℈ij.
Hydromelis clari ℥ iij.

Fiat potio, etiam si per se soli Iuli cum Hydromel. fiant. Lapis calamitaris cum

Hæmorr. de lor.

aqua rosarum tritus, & butyro commixtus valde dolorem hæmorrhoidum sedat. Vxor Rudingeri ex eodem lapide, seu cadmia, atque axungia hirci nigri facit vnguentum oculare, addidit nescio quæ alia, vidi conferre lippientibus. Bene vale. Vratislau. 19. Iulii: Anno 1561.

Vng. oculare

EPIST. CXX.

IDEM EIDEM.

Trincauella de causa coniuncta.

LEgi hisce diebus commentariolum D. Trincauellæ de causa coniuncta, & nisi eum vehementer mihi placuisse vere affirmarem mentiar. Quid autem in eo desiderem, quaue in parte mihi non satisfaciat, scribam ad te quantum in ista festinatione potero, plenissime. Primum mecum sentit cum hanc totam disceptationem, quæ inter plurimos est λογομαχίαν esse putat, ipse vero nimium ἀκριβῶς Philosophorum leges mihi videtur sequi, dum morbum fientem morbum dici non vult. Nam siquidem reuera sic se res habet, cur considerationem illam de temporib. morborum necessariam ducimus, vt reuera ducimus? Cur morbos ἐσχάτως esse dicimus? An non σχετικῶς morbus est etiam μόνιμον quiddam. Recte autem existimat cum fundamentum huius disputationis hanc quæstionem esse statuit. Sed non satis recte neque stoicos, neque Arabes, vt pace tanti viri dicam, accipit. Nam Stoici συνεκτικὸν αἴτιον longe aliud, ac nos qui Montani doctrinam sequimur, non ponunt dum suam istam causarum concatenationem afferunt. Arabes vero inter causam continentem & coniunctam satis amplum discrimen statuunt. Ac haud scio an apud Græcos συνεκτικὸν αἴτιον, & προηγὲς idem sit, vt voluit Scheckius. Sed mittamus nomina, ac rem spectemus. Primum qui Galenũ negat συνεκτικὴν causam ponere, is librum de causis pulsuum, doctrinam Aphorismorum, in primis autem comment. tertium libro 6. Epid. se nunquam aspexisse fatetur. At Galenus 1. de causis pulsuum manifeste συνεκτικὸν αἴτιον ab alterantibus discernit, cum Auic. Fen. 2. Doct. 11. sui canonis perspicue inter alterantes numeret. Non igitur Galeni causa συνεκτικὴ & Auic. coniuncta idem sunt. Cum autem medici sit considerare causam prout possit alterare, vel mutare corpora, largior hoc D. Trincauellæ ratione curationis morbi non obseruandam esse causam continentem seu συνεκτικὴν, coniunctam autem seu προηγὲς αἴτιον, necessario respiciendum. Nam συνεκτικὸν αἴτιον, seu continens de essentia rei est vt calor partim naturalis in febri, in vulnere figura. Sed coniunctæ inter alterantes sunt proximæ affectui, vt vapor putridus in febre putrida. Quia inter hunc & affectum non est medium. Continens igitur remouet effectum vniuersaliter. Coniuncta non plane remouet effectum, sicut neque semper statuit. Non enim statim putrescentibus humoribus sequitur febris, neque semper remota putredine cessat febris, etiamsi febris putrida esse desinat. Ac coniuncta causa, & προηγουμένη reipsa non differunt, sed tempore atque ordine solum. Eadem enim res potest esse antecedens causa & coniuncta diuerso respectu, & in omnibus morbis, qui habent causas antecedentes, recte ponitur causa coniuncta, id est, proxima, seu inter quam & effectum non est medium, verum non συνεκτικὴ seu continens. Hanc autem continentem causam Auic. vocat causam non vicariam, id est, quæ cum reipsa plane idem est, seu, vt ille inquit, qua separata sequitur sanitas, vt remoto calore præternaturali, qui est in corde, consequitur ipsa temperatura cordis in qua sanitas consistit. De his autem agas cum præceptore tuo atque eius sententiam perscribas. Dicet ita, causam continentem atq; morbum idem esse. Fateor, sed quatenus est dispositio seu πάθημα, quod ad illam διάθεσιν peruenit, vt actionem naturalem lædat morbum dico; quatenus efficit hoc, seu, vt inepte loquuntur causat læsionem συνεκτικὸν αἴτιον. Estque reuera inutilis verborum pugna, verum ad diiudicandum discrepantiam doctorum hominum non inutilis. Et si quis commode de hac re post Montanum docuit, certe Trincauella docuit. At quod non videt. Auic. in eodem cap. discernere causam continentem à coniuncta, quam inter alterantes collocat, nec in eo Montano præferenti facem accedere vult, miror. Scio autem plerosque contemnere ea quæ extant Montanica. Recte, an secus, ad meum iudicium non reuoco. Magnos autem viros existimabam hoc decere, vt rebus veris monstratis, ipsi quantum possunt adiumenti sua doctrina adferant, & quæ nondum satis explicata sunt, aut infirmiora etiam, quam vt possint consistere, ea si vtilia sint illustrare, atq; fulcire, sin minus placide mõstratis meliorib. remouere studeant. Verum quid fiat videmus. Tantę sunt aduersationes de morbo totius substantiæ, vt omnes pene veritati contradicant cum quosdam morbos vel sic dici & esse certissimum sit. Ego quidem plane non dubito, sicut in febre pestilentiali oppugnantur vitales spiritus, ita in morbo Gallico infici naturales. Atque morbum Gallicum recte dici morbum totius substantiæ. Rationes meæ istæ sunt. Prima, inuadit

Consensus & dissensus Cratonis in eadem causa.

Morbus fiens an morbus.

Scheckius.

Galenus ponit causam continentem.

Causa continens coniuncta.

Coniuncta & προηγουμένη differunt.

Causa continens & morbus quomodo differant.

Morbus totius substantiæ.

Talis morb. Gallicus.

principes partes, neque omnes simul, sed primum epar, sicut febris pestilentialis cor. Secunda, quia non tollitur medicamentis
a. methodo repertis, & contrariis qualitatibus pugnantibus, atque naturæ auxilium ferentibus. Interea non nego à contagione consequi intemperiem manifestam, sicut in pestilentia putredinem prauam superantem longe vulgaris putredinis cōditionem. Formam autem istius veneni dico habere causam cœlestem, & propter hanc alios aliis citius affici. Sed de his scripsi nuper. Neque disputo, sed vera sic sentio, non discessurus ab hac sententia donec meliores rationes viderim. Velim etiam te quærere à præceptore, an non in libro de carnibus Hippocr. calorem congenitum cœlestem affirmet. Certe Æthereum dicit, & discernit ab igneo elementari. Quæro vtrum in 6. Epid. par. 5. Hipp. opponat ἰσχυρὴν & ἀσθενεστέρην δίαιταν. Et an recte cibos imbecilliores interpretetur olera, atque fructus arboreos, cum videamus, & historiæ nos doceant, iis vsos sæpe esse longæuos. In Hipp. lectione velim te in singulis dictis, maxime in aphorismis, diligenter primum non solum rerum: verum-
1. 2. etiam nominum etymologicas definitiones inuestigare. Id si fecisset Caluus, minus deformitatis & perplexitatis haberent eius
3. versiones. Deinde in diuisionibus studiose, an sint sufficientes, videre. Exempli loco sit, cum in part. 7. sexti Epid. βλαβῶν αἵματος στάσις, λειποθυμία, σχῆμα, ἄλλη ἀπόληψις, μετεώρματος ἀναστροφή, πρόσθεσις καὶ ἐπίδεσις, videlicet, an hac diuisione nihil sit omissum, singulorū membra explicanda. Inprimis autem quid sit ἀπόληψις, &c. In recitatione autem exemplo-
4. rum diligenter symptomata ad suas causas deducenda sunt, resoluenda omnia, & an sententia Hippocratis in syllogismum demonstratiuum possit concludi, videndum. Qui hic Hippocratem legit, is hauddubie adiutus à cognitione Græcæ linguæ, philosophia, & doctrina medicorum veterum, inprimis inter Latinos Celsi, in Hippocrate ea videbit, quæ à multis nondum sunt animaduersa. Quæ nuper de dentitione & lactatione scripsi velim tibi esse curæ: Vnde lac à femine istam malignitatem acquirit, vt etiam epilepticos pueros medicis reddere videatur. Bene vale. Vratisl. 28. Iul. Anno 1561.

Calor innatus Hip. æthereus.

Hippocrati. ca lectio qualis.

Caluus.

Celsus.

Lac à femi. na corruptū.

EPIST. CXXI.

IDEM EIDEM.

ANTE dies octo plenissimas litteras ad te dedi meamque sententiam de causa continente atque coniuncta tibi aperui. Scripsi etiam quędam 19. Iulii de nutritione & dentitione infantum. Nam sententia illa, quæ est in primo de tuenda sanitate, quæ præcipit, vt quæ mammam dant à Venere plane abstineant, ne lactis odor pereat, non satis munita rationibus videtur. Multo minus illa Plinii lib. 28. c. 19. cum de Colostratis infantib. agit, & concipere nutrices puerisexitiosum pronnnciat. Moueor non tantum exemplis; verum etiam dictorum firmiores rationes requiro. Illud vero quod afferūt practici pueros fieri epilepticos nusquam satis declaratum animaduerto. Galeno assentior quidem, qui dicit lac amittere odorem, & scio quid afferat com. 3. in prognost. Quanque mutationi atq; alterationi leuibus de causis lac obnoxium sit non ignoro, verum mq; illud esse quod dicit 5. de simpl. med. fac. lac infinita lædunt sentio, sed explicatam rem integre nusquam conspicio. Quæ de admistione mellis in 5. Method. & alibi dicit contra coagulationem lactis nota sunt, Vnde autem hoc quod coagulum leporis coagulatum dissoluat. Non dubito quin mihi propemodum in mentem omnia veniant, quæ possunt dici, sed libenter audiā sententias eruditorum, easq; cur requiram facile ipse æstimare potes, cum nihil sit grauius homini Christiano & parenti, quam sustinere grauem conscientiam. Lectiones illas laudatas Fallopii de morbo Gallico cuperem profecto videre. Quæso tractat ne curam per oleum vitrioli, & ea, quæ nunc præsertim inunctis prius, quisque nodos atque tumores in articulis habent, plurimum in vsu est per aquas mercuriales, quas vulgo die gelben Wasser vocant? Fit infusio radicum pyrethri & aromatum in aqua vitæ, addnntur metallica quædam, alumen, &c. Item cantharides & mercurius. Hoc solent inungere articulos male affectos, & exit post apertas vesicas materia crassa, & vtiliter datur decoctum Guaiaci, postea ante inunctionem istam faciunt fomentationes. Habent hanc curationem, quantum video, ex libello Germanico Francisci Renner Norinbergæ edito. De sententia Trincauellæ μετέωρος sum. Est manifesta distinctio apud Galen. inter στέγνωσιν καὶ ἔμφραξιν, licet in 10. στέγνωσιν tanquam nomē generis ad πύκνωσιν καὶ ἔμφραξιν statuat. Si focus est in musculis, ad πύκνωσιν in curatione est respiciendum. Vide lib. 11. Meth. 9. cap. vbi de expurganda putredine agit. Item in 4. cap. vbi de foco. Cæsar in epilepticis hoc remedium pro maximo secreto habet, & ait Doct. Petrum Cauizerum etiam homines prouectæ ætatis, & qui diu hoc morbo sue-

An grauida lactare debeant.

Curatio Gallica consueta.

Secretum imperat. Epilepticum.

bo fuerint obnoxii, post purgationes curasse:

℞. Chrystalli præparati ʒj.
Corall. rub. præpat. ℈ij.
Margarit. oriental. ℈j.
Smaragd. oriental. præpar. ʒ.ß.

Misce f. puluis, cuius media pars est vna *[Crystalli vsus non tutus. Smaragdus vulgaris nõ verus.]* dosis in aqua taraxici. Bis feci periculum, ægri liberati sunt ab epilepsia, sed postea tamẽ obierunt. Crystalli vsum non existimo esse tutum, & Smaragdus, quo vulgo vtuntur non est verus, sed lapis de Peru, nempe fragmenta magni lapidis Prasii. *[Gemma vera rara.]* Ori[illegible]lis, qui in arena reperitur nunc raro apparet, & nullas fere gemmas habemus in Pharmacopolijs veras, quam margaritas & hyacinthos. Rubini interdum habentur, Granati & Amethisti Bohemici non sunt rari. Vide illius *[Turcesia. Callosi cura.]* lapidis, quem Malachitem vocant qui Turcesiam refert, magnam esse vim in roborando ventriculo. Calculosi plurimum leuantur discussis flatibus, & aucto calore viscerum. Itaque postquam enemata ex solo oleo atque decocto parietariæ in vino inieci, inungo vmbilicum oleo è terebinthina, è granis iuniperi, & nuce Moschata, adiecta modica ceræ. Istis oleis imbuo lanam xylinam, atque calidam vmbilico adhibeo. Ventriculum etiam solo oleo nucis Moschatæ inungo. Si quid per superiora exhibere volo, decoctum veronicæ in vino vsurpo. Hac medicatione scio me plurimis in grauissimis doloribus profuisse. Habeo, vt nu- *[Method. Therapeutica Cratonis.]* per scripsi, in manibus methodum Therapeuticam. In prima parte ago de cognitione morborum, in secunda de curatione, in tertio de auxiliis, & recto auxiliorum vsu. Vtinam hunc librum possem absoluere. In *[Methodus destillatoria.]* tertia parte fortasse aliquid de destillationibus agam, de quibus alia methodo rectius scribi posse cogitaui, explicatis videlicet, primum causis concretionis, deinde dissolutionis, postremo de effectionibus spiritus naturalis separati ab impuritate materiæ. Fernelius affirmat se sequentium pillularum tantam vim experiendo cognouisse, *[Pil. cephal. Fernelii.]* vt nullam cephalalgiam vel hemicraniam ostenderit, quam non curarit:

℞. Aloes optimæ ℥ß.
Pulel. de gemmis.
Trium santal.
Rosar. rubear. a. gr. vj.

[Nodosa podagra.] Cum syrupo absinth. & violar. f. massa. Datur ʒj. bis in hebdomada hora vna vel duab. ante cœnam. Habeo iam ægrum, cui genu occupauit tumor laxus, & deprehenduntur etiam sensu quidam quasi nodi. Is iam supra annum est apes. Multis remediis vsus, etiam thermis & decocto ligni & salsæ, verum nihil iuuatur. In digitis pedum & manuum sunt nodi. Adhibui emplastrum ex ammoniaco, vitriolo vsto & nitro cum diachylo composito. Exit gypsea materia. Bene vale. Vratisl. 4. Augusti Anno 1561.

EPIST. CXXII.

IDEM EIDEM.

BREVEM etiam epistolam tuam boni cõsulerem. Ita sum tuarum cupidus. Scripsi Vienna aliquoties ante meum discessum. Subito posteaquam huc veni, meas per certum tabellarium ad te misi. Aueo cognoscere ea, quæ tu vel in Isagoge nostra animaduertisti corrigenda vel in perioche emendasti, atque vt contra scripta mittas oro. Trincauellicis æquo animo carebo, dum illis vacare possis. Nihil me delectat Vega. *[Vega. Altomarus.]* In Altomari libellis solidum quiddam reperio, sed parum perpolitum. Vtinam diligẽter cognosceremus veterum doctrinam. Fuit hic mecum sectator quidam disciplinæ Theophrasti qui Ratisbonæ vt illæ narrat medicinam factitauit. Is mirifica somnia narrauit. De quibus ego melius, quam ex omnibus libellis, atque Bacchi mendaciloquentia de illorum vanitate sum edoctus. Itaq; licet cum istis laruis luctari minime rectum putem, tamen nostra firmissima principia, quæ sunt in Idea Hipp. perspicue pro- *[Idea Hippocratica Cratonis.]* posita, istis nugis studiosorum causa opponerem, si typographum reperire possem. Futuræ fortasse essent pagellæ quatuor. Imperator dicebat folia tiliæ singulare esse re- *[Spasmus flatulentus.]* medium cõtra spasmum flatulentum in grauidis quem vulgo gramphum vocant. Radix lilii albi cocta cum butyro & adipe gallinæ, addita farina seminis lini, valde dolorem hemorrhoidum non fluentium se- *[Hæmorrhoidum dolor.]* dat. σϐέιςῳ profuit vnguentum ex oleo amygdalarum, chrysomel nucleorum persicorum & momordicæ. Addam medi- *[Sanguis concretus in ventriculo.]* camentum ad sanguinem concretum in ventriculo, vtiliter datur succus apii cum melle. Vbi autem is per vomitum reiectus est, mentha cum vino cocta stomacho applicanda. De iis, quæ sunt in Amato, & pestilente febre, quæ morbus Vngaricus di- *[Morbus vngaricus.]* citur, & cephalalgia exitiosa scribam Pragã. Video sectionem venarum in pedibus inter initia plurimum prodesse, & decoctum scordei. Raphanum etiam capiti & pedibus appositum. Ad tussim mirifice deco- *[Tussis.]* ctũ raparum cum saccharo candido & butyro, vel oleo amygdalarum dulcium recẽti prodesse animaduerto. Sed detrahendus est illis cortex, & primæ cocturæ aqua *[Calc[illegible]]*

abiicienda. Nephtiticis etiam prodest. Bene vale & rescribe. 24. Septemb. Anno Christi 1564.

EPIST. CXXIII.

IDEM EIDEM.

HIc dies renouat mihi memoriam tui amicissimi facti, cum ante annum te comitem itineris in Pannoniam, *Vt tristes animi posses depellere curas*, mihi adiunxisti. DEO autem benignissimo gratias ago, qui propitius ἡγεμὼν nobis adfuit, & res nostras opinione mea melius gubernauit, huncque oro, vt porro clementer iis interesse & præesse velit. Sine illius enim gubernatione & custodia, nihil tutum, nihil rectum. Me quidem cogitatio de prouidentia diuina, cui nos plane submittere debemus, magis in aduersis, quam omnia sapientiæ consilia subleuat. Peto à te si quod legisti bonum scriptum de peste, vt me moneas, quo inspicere possim. Nam ego tres meos libellos rursus in manus sumpsi. Quid antem dico de trib. libellis, cum vix tot pagellas de informatione eorum reperiam. Multa cum multis egi per epistolas, ac Trincauellica quoq; diligenter inspexi, verum nihil reperio, in quo vel mihi vel sibi etie magnus illā medicus satisfaciat. Cnm. n. suas cogitationes de febri hectica pestilente explicare conatur, & Montani sententiam de putredine in substantia cordis refutare, valde & se & alios intricat. Cupe rem videre priuatas illius exercitationes de hoc argumento. Ad eas enim remittit auditores in hac doctrina, quam à te accepi. Verum scire velim, si pestilentes priuatæ, quæ absque peste homines corripiunt, eandem formam & ideam cum pestilentibus exitiosis habent cur nō sint ita contagiosæ? Dices quia in his maior putredo. A quia causa quæro? Nimirum quia istæ possunt vel à victu, vel ab aere in qualitatibus mutatis oriri, hæ vero nunquam, nisi aer à tota substātia mutetur, vel semina pestilentiæ, id est, venenatam qualitatem ab expiratione continent. Ad illam autem venenatam qualitatem pellendam, seu ad putredinem, quæ hausto veneno aereo in corporibus consequitur, non valent remedia, quibus vtimur in putridis febribus, sed necesse est alexipharmaca adhibere, vt curationes indicant. Ac cum seminarium ipsum in substantiam cordis penetrat, pestilentem illam exitiosam & immedicabilem, quam hecticam appellant, inducit. De his atqne aliis tuas cogitationes legere cupio. Nam meas in magna festinatione explicare nunc non possum. De motbo totius substantiæ minus puto esse concertandum. Etsi temperamenta quoq; suas habere formas, diuersas à forma substātiæ sciamus. Ad calculum vesicæ posses experiri lac ouium cum bolo. Inunctiones cum succo bursæ pastoris, & similium herbarum. Item inunctiones aquæ ex albumine ouorum destillatæ admodnm commendant. Caro halicacabi condita cum sacchato commendatur. Ad catarrhum valde bolus Tokiensis profuit. Longe eum antefero armenæ vt imperatori ex Turcia etiam allata est. Instar butyri in ore dilabitur, & omnes notas veræ boli armenæ habet. Stranguriæ [illegible]ederur syrupns ex succo portulacæ & millefolii herba. Existimarem profuturum vel succos istos inspissatos cum glycyrrhizæ succo. Item freqnentem vsum auellanarum. Hydropicis magno sneccessu exhibeo extractum è radice iridis. Nucem vomicam esse spongiam adnascentem frutici & strangulantem res certa est. Tuas literas cupidissime expecto, vt eas mittas, & me ames peto. Bene vale. Vratislau. die 5. Nouemb. Anno 1564.

Trincauelli de feb. hect. pestilente opinio.

Morbus totius substantiæ.

Calculus vesicæ.

Catarrhus. Bolus Tokiensis.

Stranguria.

Hydrops.

Nux vomica spongia.

EPIST. CXXIV.

IDEM EIDEM.

Quæstiones quædam de peste.

TVAs literas 25. Octob. scriptas accepi
plenas festinationis, quibus quid respōdeam propemodum non habeo. Otium
tibi concedi opto, vt meis possis rescribere.
Hoc vero tempore nihil velim libentius legere, quam tuas obseruationes de peste. Et 1.
primum cur non possit dici morbus totius 2.
substantiæ. Secundo, vnde aer corrūpatur,
cū à causis inferiorib. non corrumpitur, &
cur non loquendum nobis sit de causis cœlestibus, cum de aliis causis procatarcticis
prolixe agant Medici quas eq; atque istas curare nequeunt. Tertio an expirationes mor- 3.
bidæ, quæ in aere continentur, item in vestibus, &c. & inspiratione attrahuntur à primis
qualitatibus, sint noxiæ, & putredinem exitialem inducant. Quarto, qnomodo semi- 4.
naria putredinis tam diu in rebus siccis &
porosis contineantur. Ita vt à literis & chartis sibi Itali metuant. Si vulgaris est putredo,
quomodo foueturibi, vbi nulla est humiditas. Si conditionem vulgaris putredinis excedit, cur damnantur ij, qui venenum appellant, qui discernunt pestilentes putridas,
id est, ab intemperie aeris à primis qnalitatibns mutati, vel ab humoribus prauis in corpore collectis dictas, vt sunt febres cum pe- 5.
techiis & papulis, à veris pestilentibus. Quinto, cupio scire, an aer secundum totam substantiam corruptus, ea corruptio putredo
recte dicatur. Sexto, an non ea ex quibus 6.
constat

constat corpus humanum cohæreat per formam substantialem quam expellat putredo venenata, ita vt sequatur dissolutio & morbus totius substantiæ. Materia certe omnis nisi à forma temperamenti vel substantiæ conseruatur ad nihilum tendit. Ea putredo quæ temperiem lædit, efficit morbum in-
7. temperie, quæ substantiam ipsam, morbum substantiæ. Septimo, an non calori naturali, qui sustinet formã sit contrarius calor præternaturalis. Non simplex, sed is in quo putredo ad gradũ veneni accedit. Ideoq; vt cæ-
8. tera venena cor maxime petit. Octauo, cũ nulla materia sit absq; forma qualis forma sit in putredine. Et an nimia humiditas recte
9. dicatur forma, vt placuit D. Iulio. Nono, au non recte dicamus temperamentum atque
10. qualitates in materia instrumẽta per quam forma est efficax. Decimo, An non differant disputationes philosophicæ & Medicæ de putredine, certe Arist. opponit putredinem primæ generationi. Medici cum de putredine humorum agunt de quadam ebullitione quam fuligo putrida petens cor consequitur, seu corruptione ἐν τῷ γένεσθαι. Obsecro ad hæc respondeas. De infuso pul. Antimonii in vino exhibendo hydropicis nũquam periculum feci, nec facturus sum. Scio quendam dedisse Viennæ: sed illi, quibus exhibuit, paulo post extincti sunt. Elaterium nulli exhibere volui. Dedi acinorum sambuci infusum seu emulsionem magno successu. De extracto gratiolæ dixi tibi meam sententiam. Puto etiam de hyoscyami foliis pedibus appositis me tibi dixisse. Decoctum cotulæ etiam mirifice prodest, & calami aromatici ex vino, sed alius potus illis, quam serum lactis non concedendus. Ad hydropem mirifice facit succus cochleatiæ herbæ ad vnciam vnam quotidie sumtus. Præferunt quidam crudum eo, qui saccharo coquitur. Materiam aqueam solitus sum purgare acinis baccarum sambuci in iusculo coctis, sed longe melius hoc præstant folia florum persicorum siccata, atque in iusculo cocta. Copiose enim aquas educunt, & minime molesta sunt. Est hic quædam vetula admodum annosa, ea quotidiano vsu absinthii & foliorum persicorum se conseruatam affirmat. Venit nunc mihi in mentem de floribus persici agenti, quod obseruatum est, folia violarum Martiarum sicca ventrem mouere, cum humida, imo succus earum hoc parum præstet. In meo morbo paucissimis medicamentis sum vsus. Initio cum catarrhus grauis esset, saccharum cum ambra in ouo sorbili sumsi, sacculum etiam ex santalis, rosis atque ambra capiti imposui: Nonnunquam in magna debilitate, dilutum margaritarum cum aqua borraginis & cinnam. bibi. Ventriculo imposui emplastrum ex ladano, cera atq; ambra. Nunc solam ceram cum succo illo, quem Ambram humidam vocant, inspersis pulueribus ambræ adhibeo. Bene vale. Die Martini, Anno. 1564.

Hydropé. — *Infusum Antimonii* — *Elaterium.* — *Acini sambuci.* — *Hyoscyamus* — *Dec. cotulæ.* — *Calami arom.* — *Succus cochleariæ.* — *Flores persicorum.* — *Absinthii.* — *Violarum folia sicca vel vel mouent.* — *Catarrhus.*

EPIST. CXXV.

IDEM EIDEM.

KAL. Maii ad me scripsisti, te breui vberiores ad me daturum, cum accinctus ad iter tunc plura scribere non posses. Tertius autem iam agitur mensis, ex quo tuas frustra expecto, & quid de te fiat ignoro. Quanto in luctu sim propter extinctum summum virum D. Seldium existimare potes, cum singularis illius erga me beneuolentia affectio tibi perspecta sit. Sed Reipublicæ damno præcipue moueor. Legi quæ Andernacus de peste scripsit. Quomodo placeant quæris. Tam grauem medicum miror de re tanta ita pueriliter nugari. Definit morbum peracutum, & quosdam pestilentes morbos sine febre esse asserit. Negas febrem pestilentem sub aliarum febrium genere comprehendi. Galenus certe πεμφιγώδεις manifeste 6. Epid. sub pestilentium genere ponit, cumque Hippoc. ἰδεῖν δεινὸν dicat pestilentem febrem denotari ait. Fuchsius hecticam esse arbitratur. Libenter autem velim de pestilente hectica rationes explicatas legere, & quomodo ab inspiratione venenata, cor incalescat ita hectica atque durabilis febris consequatur. Nam de putredine substantiæ cordis plane non assentior Gal. vel Montano. Imo de putredine humorum in ipso corde admodum dubito, atque rationes Trincauellicas, quas in priuatis exercitationibus proposuit videre cupio. In peste plus valet extractum veronicæ, quam cardui. In morbo Gallico carduus inptimis vtilis. Venio ad tuum ægrum, quem hydropicum futurum non dubito. Omnia igitur quæ ad præcautionem hydropis faciunt facienda sunt. De rhabarbaro crudo edat quantum potest. In vinum summitates, vel folia rorismarini imponat. In ferculis rorismarinus coquatur. Lieni non minus, quam Epati in hoc ægro prospiciendum videtur. Foris adhibeatur ventri vnguentum de succis. In ictero nihil præstantius cuscuta reperi. Sed iam icteri cura negligẽda videtur. Sal absinthii plurimum potest, sicut & succus ex acinis sambuci excoctus. Extenuatis corporibus ῥωστικὸν illud de vini spiritu cum

Andernacus de peste. — *Fuchsius.* — *Putredo substantiæ cordis reiicitur.* — *Extract. veronicæ. cardui.* — *Hydropis præseruatio.* — *Icterus.* — *Sal absinthii.*

ſyrupo acetoſo ſimplici commiſtum exhibendum non cenſeo. Grauiter enim ſuam

Palpitatio-nis cordis cauſa.

oſtendit. παλμὸν τῆς καρδίας præcipuam ſuam origenem ducere ab hypochondriaca affectione pro certo ſtatuo, etiamſi quoſdam nimia copia ſanguinis grauatos, vel eos, quib. in pericardio aqua colligitur laborare minime negem.

Præſeruatio podagræ.

In præcautione podagræ dum recens eſt morbus, nihil hydropieis vtilius, ſiue ſudores, ſiue vrinam moueant, cum ſoli ichores in corpore aucti & retenti atq; corrupti fluxionis & inflammationis cauſa ſint,

Saſſafras.

δηλοῖ ἡ ἴσχεσις eum ſuppreſſio vrinę & ſudorum in iis qui ſudare conſueuerunt, malum præ foribus eſſe indicat. Itaque ſi lignum ſarſafras vrinas & ſudores mouet, prodeſſe ad præcautionem neceſſe eſt. Sed morbo inueterato, & natura ita debilitata, vt continuo excrementa ad membra infima & calore exhauſta deponar, nihil vel parum hoc lignum iuuabit. Illud videndum, eum ſudorifera

Sudorifera humidum radicale abſumunt.

(id quod de ligno Guaiaci animaduerti) crebro exhibita humidùm radicale conſumant, an nõ idem hoc lignum faciat. Cardui aquam bis infuſis foliis in vitro de-

Surditas.

ſtillatam obſurdeſcentibus auribus plurimum prodeſſe reipſa comperi & meo nomine poſteritati prodes. Verũ tot meis ſcriptionibus nihil à te elicere me poſſe video. Tarde velle nolẽtis eſſe arbitror. Bene vale. Vratislau x. Iulii Vale An. Milleſimo, quingentiſimo, ſexageſimo quinto.

EPIST. CXXVI.

IDEM EIDEM.

TVÆ Epiſtolę, quam nuper cum iis, quas Threccius attulerat miſiſti, perſolui, & meas Cluſio, qui attulerat dedi. Nunc cum idem alias die meo natali, id eſt, 22. Nouembris ſcriptas adferat, hæc exaraui. De valetudine vxoris D. Chriſtophori video te eſſe ſolicirum. Ego ſuperiore anno prius quam hinc diſcederemus, Quæſtoris noſtri aulici coniugem eurabam, ea erat grauida, & omnia quæ tu in tua ægra eſſe ſcribis, αἱμοῤῥαγία vero ſumma.

Hæmorrhagia in grauida.

Conualuit tamen beneficio DEI, peperit, & iam nunc recte valet. Paucisſimis medicamentis vſus ſum. Adhibui epithemata epati. Valide aſtringentibus nunquam vſus. Nam cum adhiberentur, maximum dolorem capitis patiebatur. De renum affectione nuper ſcripſi. Si eſt ἀνασι-μώσεως, poterit attrahere per nares aquã fragorum cum croco matris, ita ferrum vel chalybem vſtione præparatum vocari non ignoras. Santali rubri epati proſunt: ſed ſi de ſcirrho certus, humida admiſcenda. Renes ſemper emolliendi. Medicamentis multis intra corpus grauidæ non eſſem moleſtus. in cibo & recta victus ratione plurimum ſpei. Si non auerſaretur, Rhabarbarum darem cum conſerua florum cichorii, vel roſarum addito cinnamomo vel ſantalis. Emulſio margaritarum cum aqua fragorum & cinnamomo multum prodeſt præſertim addita raſura Eboris. Succus centaurii maioris in grauida ſuſpectus. Nec limaturam chalybis probo. Quicquid potero tuâ & D. Chriſtophori cauſa, quem ſaluto factutus

Vnguentum viride.

ſum. Vnguentum viride fit ex ſclarea in butyro cocta. Vror in hyſtericis inungendo ventrem inferiorem. Addidi interdum Tachan Mahacam, & animaduerti eſſe efficacius. vel poſt vſum vnguenti, adhibui emplaſtrum vmbilico Memini me vſum Am-

Ambra Chryſea.

bræ, quam vere chryſeam veteribus dictam puto, in conſilio contra peſtem probaſſe, & felici ſucceſſu in morbis peſtilentialibus vſum fuiſſe. Eſt ea dura admodum, nigricans & ſulphureas maculas inſperſas habens. Hanc primum accepi à noſtra Auguſta. Alia quoque maioris nigredinis habetur, verum longe mollior eſt. Eam vel in piſcibus reperiri, vel fictitiam eſſe arbitror. Illa, quam chryſeam dixi, vt ſulphur natiuum ardet. Non facit hoc cineritia, quę vulgo proſtat, & optima eſſe exiſtimatur. Ad ventriculum fouendum vtor nunc inunctione ex Medulla vitulina cum oleo nucis Muſchatæ. Verum canicula adhibita magis dolorem ſedat, & concoctionem qualiscumque ea eſt, ſuo calore adiuuat. Bene vale. 5. Decembris, Anno 75.

EPIST. CXXVII.

IDEM EIDEM.

ABFVI domo tredecim diebus apud Baronem N. N. qui male acceptus eſt à Paracelſiſtis. Si euaſerit, eſt quod DEO gratias agat. Ad colicos dolores acceſſit Epilepſia, atque ita vapores ex inteſtinis & ſtomacho ſublati cerebrum vellicant, ſicut in paralyſi neruos lædunt. Sed dolorum vi frangi & debilitari ſpiritus quoque in paralyſi exiſtimo, atque ita loco motiuam lædi ſicut in furioſis videmus, qui maxima onera tollunt, deinde cum ad ſe redeunt manus attollere nequeunt. Verum de his ſcribere non vacat. Cogitationes mes de morbo coniugis D. Chriſtophori iam tibi expoſui. Cum hydrops in conſpectu ſit, iam de ſcirrho nullum dubium. Magnam igitur in debiliſſimo corpore curatio

rano

ratio difficultatem habet. Libenter mitterem extractum Gratiolæ, sed neque consulo, neq; reperio nunc. De extractionib. quid scribam, nihil à me tibi denegabitur. Sed si siccam etiam gratiolam habes affuso spiritu vini optime extrahes, deinde addita aqua, in qua Rhabarbarum sit infusum, spiritum atque aquam per balneum Mariæ detrahes, succum ad modicam spissitudinem parum Mastiches asperso coques. De sambuco venit in mentem quoddam remedium, quod tibi reticere non debeo, præsertim cum singulari modo aliud agẽs in scripto libro meo repererim, & certo experimento comprobatum legerim. Accipiendi sunt flores sambuci, & cum his contundenda eruca atq; fimus columbinus, vel piper. Si sambucus non sit recens, aliquid aquæ sambuci admiscendum ac fingendum Cataplasma, idque buboni applicandum. Abiiciendum, post eaquam tribus horis iacuerit, in ignem, atq; iter repetendum. Non ratione carere videtur remedium, & autor sancte affirmat magno & manifesto successu se eo vsum. Plura alias. Bene vale. 1. Ianuarii. Anno 1576.

Extract. Gratiolæ.

Empiricum Vng. in Bubonibus.

EPIST. CXXVIII.

IDEM EIDEM.

TVas de febre pestilentiali expeto, ex quibus hæc cognoscere cupio; An existimes Galeno febrem illam, quæ comites habet bubones notam fuisse. An bubo cometetur febrem, vel econtra. Et cum focus huius statuatur in corde, quo pacto bubones ad inguina, & parotides expellantur. Vtrum hoc genus febrium aliter, quam contagione disseminetur. An morbida expiratio, vt loquitur Hippocrates, vel μιάσματα, vt est in libru de flatibus, aut seminaria putredinis, vt apud Galenum, aeris substantiam, quemadmodum voluit Altomarus corrumpant, & an vinum cui venenum commistum sit, recte corruptum in substantia dicatur. Cum in contagione actio ascribatur formæ propter conuenientiam materiæ, sitq; contrarietas in substantia, id est, forma alia aliam expellat, auxilio qualitatum, an non recte morb. totius substantiæ offensa actionis, quæ consequitur, dicatur. Cum eodem res redeat, si gradus putredinis dicatur venenata qualitas, & venena non primis tantum qualitatibus mutent temperiem: sed à tota substantia aduersa sint calori innato. Vtrũ febris pestilens dicatur mitis, quia in ea magna humiditas & putredo, & an sola deficcatione curetur. Cum Hippoc. pestilentes aeris constitutiones calidas & humidas describit 2. & 3. Epid. cur superior æstas calida & sicca infamis maxime pestilentia fuerit. Certe Gedani in maxima siccitate plurimi sunt mortui. Scio vos non curare abdita. Mirur tamẽ quo ore nominetur venenum, & abdita causa negetur, cuius effectus sunt manifesti, videlicet, putredo insignis longe superans vulgaris conditionem, febris & oppugnatio caloris atque arcis vitæ. Etsi formæ non habent causas cœlestes, quæro vnde sint? An progrediuntur è materia? Quid inquis? Non curamus formam. Medici sumus, & artifices sensitiui. Audio, Hoc tamen teneo, de summis rebus parum etiam scire in primis esse vtile & sapientiæ studio conueniens. Non tueor ἄλογον τριβήν, & existimo remediis experientia inuentis cũ ratione secure nos posse vti, sed expectabo tuas literas, atque vt eas mittas oro. Bene vale. Anno 64. M. Decemb.

Dubia quædam in febre pestilentiali.

EPIST. CLXXIX.

IDEM EIDEM

DE febri Catarrhali te dubitare an sit putrida miror. Contagiosam fuisse non negas. Quomodo autem seminarium contagii absque putredine finges? Pestilens non fuit, sed cum seminarium contagionis mediante aere de corporibus in corpora sit delatum, sicut pestis seminaria contrahunt. Consequens est, vt per diaphoretica pellendum atque exhauriendum, eodem modo quo in peste, fuerit. Videmus si quis coryza atque grauedine laboret, & alium qui cerebrum prædispositum habeat, afficit, inficere, etiam halitu potum vt aliis sit noxius, corrumpere. Imo quotus quisque est, qui grauedine paulo vehementius laboret & non febriculam sentiat. Patior vt quidam synochum generatim nominet, cum vnica accessione finita sit: sed in sanguine fuisse inflãmationem nego, neq; omnem febrem in ichorib. pestilentem statuo. Hispaniæ Rex ardente febre laborauit, XIII. vncias per phlebotomiã, & plures per scarificationem atq; cucurbitas Medici detraxerũt. De fœtore nihil perscriptũ sed hoc significatum, omnib. quibus Mantuæ Carpentariæ sanguis in hac catarrhali febre est missus eos extinctos, & supra duo millia paucis diebus periisse. Nõ dubito, quin in quibusdam corporib. in quibus putredo massam sanguineam inuasit, sanguinis missio profuerit: sed vbi ichores infecti fuerunt, & natura per sudorem se exonerare voluit, iis minime recte, vel vacuantia data, vel sanguis missus. Cucurbitulas multis, quibus caput vehementer dolebat, consului. Fratri tuo inunctionem ventri-

Febris catarrhalis contagiosa necessario putrida.

Vena sectio periculosa.

Marasmus.

culi cum medulla vitulina, additis roborantibus profuturam spero. Vide ne vires ventriculi potionibus obruat, Conserua rosacum cum speciebus aromatici rosati plurimum proderit. Possunt addi semina. non arbitror verum esse Marasmum præter naturã *Prognosticon* sed si est principiũ simplicis nõ difficilis erit curatio, recta victus ratione seruata. Si cõpositus Marasmus cum febre, febris non latebit. Hecticam non puto. Neque illum, qui à Philippo ex morbo senium appellatur. Nam ea affectio est frigida. Vale Anno. 1580.

EPIST. CXXX.

IDEM EIDEM

IN thesibus meis teutonice de peste αὐτοσχεδίως scriptis, ac potius cõtinuo sermone dictatis, me multis vocabulis minime ꝓprie vsũ animaduerto. Dixi διαφόρησιν expirationem, parum recte. cum ne transpiratio quidem proprie appelletur. Itaque in thesi ni fallor 12. pro exspiratione Diaphorisin scribes. Est quidem alia aliorum sententia, verum certo scio, neminem qui in curatione *Boli armeni vsus. Camphora.* pestis cum iudicio versatus est mihi temere contradicturum. Quid tu inquis, Bolus armena ad diaphorisin facit? Non vtor terra ista sola, adhibeo Camphoram, in qua vis diaphoretica summa est, & ambra quæ maxime corroborat. At de sententia Horatii Augenii non habemus terram Armenam veram, inquis? Fac esse non habere eam omnes notas, quas veteres illi tribnunt, neq; lemnia habet. Nam aliquando purior, aliquando impurior ex scaturigine hauritur. Itaque quotannis fere aliam formam illius videmus. Et nonne aliæ quoque terræ mutantur. An vbique eandem prorsus argillam & limum effodimus? At inquit de Galeni sententia Horatius, Bolus armena singulare habet priuilegium, vt pesti possit resistere. Non terra illa vngarica, &c. De Italicis, Gallicis, & Hispanicis terris, quarum mentionem facit, & adulteratis pro Bolo *Bolus Tocaiensis. Terra Armena.* vendi affirmat, nescio. Hungaricũ Tocaensem profuisse plurimis in peste Viennæ recomperi. Ac teriam è Thracia armenam præparatam, id est, à sordib. liberam, & simplicem, prout effossa est, accepi, nullam animaduerti dissimilitudinem. Præparatam esse paulo pinguiorem non præparata deprehendi, ac in ea quam nostrates Pharmacopæi habent, fraudem gustu, cum raucorem pinguedinis perciperet, noster D. Woyselius affirmauit. Vtut sit in superiori Epidemico catarrho nihil magis profuisse, quam vsum boli armeni, & cornu ceruini vsti, quod ego eodem loco, quo bolum habet, *Succedaneũ Boli cornu ceruinum.* certo scio. Ac si bolus suspectus sit, omnino suadeo, vt loco boli cornu cerui accipiatur. De viribus autem sic sentio. Esse in illis singularem facultatem cogendi in vnum locum malignitatem impressam humoribus. *Camphorã.* Itaque vt camphora repurgat spiritus, & serosum humorem: Sic bolus vt cornu etiam cerui in vnum cogit malignitatem & naturam ad expulsionem adiuuat. Videmus hoc fieri in cereuisia, ea vt maxime sit turbida & *Cereuisia creta iniecta depuratur.* corrupta, tamen si iniiciatur creta, continuo fit pura, & saporem meliorem acquirit, atque omnis illa impuritas à creta q. ad se pertrahitur. Potes huius rei periculum facere quando voles. Resistere autem istas ter- *Lumbrici.* ras putredini satis vermium curatio ostendit & idem præstare in vermibus cornu cerui vstum experientia pro me loquitur. Abluuntur autem terræ istæ, vt admista arena à reliqua terra separetur, non alia & noua substantia efficitur. Neque si color mutatur, propterea vires pereunt, indifferenter in omnibus corporibus vno medicamento vtendum nemo sanus affirmabit. Imo fateor Camphoram in illis, qui valde nauseãt, *Camphora quibus non danda.* vel quibus caput infirmum est, nõ adhibendam, vires terræ Lemniæ & boli non admodum discrepare concedo. De vomitu in vsu terræ Lemniæ quod affirmem non habeo. Hoc satis constat Turcos in cibo vti, nec ter- *Terra Lẽni.* ręLemniæ, sicuti etiam lapidi Bezoat vllam vim contra pestem tribuere. Esse autem res *Lapis Bezo.* diuersas bolum armenam, & terram sigillatam Turci atque Armeni affirmant. De mea valetudine te sollicite cogitare tibi gratiam habeo. Me iam multis annis nullo medicamento purgante vsum iam antea scripsi, estque in animo plane ista ætate non ad- *Ventriculi dolor.* hibere. Scio agaricum cum Oximellite in maximis ventriculi dolorib. plurimum prodesse, & nuper de hoc medicamento D. *Terra Strigoniensis eandem facultatem cum lapide calaminari.* Hervvartum monui. Terram istam Silesiacam Strigensem esse magam nemo dubitat. Habet autem easdem facultates, quas lapis calaminaris qui in Epiphoris & defluxionibus ad oculos cum pinguedine mistus singulare auxilium est. Theses in eas enodare cæpi. Tres sunt scopi in curatione. Vnus à natura morbi sumitur, & cum sit maxima in eo malignitas indicatur alexipharmacum, quod vel extinguat venenatam vim illius, ne cor superet, vel in angustam redigat, ne sese efferat. Id quod bolus armena, cornu cerui, & similia, ita præstant, vt natura vere totam malignitatem ad emun-

ctoria

ctoria, vel ignobilia membra deponat. Alterà præpotenti causa, videlicet, inspiratione, quæ diaphoresin indicat. Tertius, cum natura ad emunctoria pellir, vt in eo omnibus modis iuuetur. Sed si potero mittam latinas Theses, & vestrorum Italorum scripta expectabo. Scio meum non conuenire. Vtrum autem mea vel illorom sit verior sententia, indicat euratio. Non nego putredinem, sed vulgaris putredinis conditionem longe superare affirmo. Vale. Anno 82.

EPIST. CXXXI.

IDEM EIDEM.

Sulphur in vino noxia.

SVLPHVRATA vina ne putes salubria, atque in eo vulgi opinionem sequaris, nec tibi persuaderi sinas, vsum sulphuris innocuum esse. Certe vstum sulphur nihil ab Arsenico differt. Spiritus vini est anima vini. Ac cum ego medicari vino studeo, vel vas spiritu vini aspergo, vel herbam aut aromata imbuta eo inicio. Fateor me cum multis in errore fuisse de sulphure in peste, & phthisi exhibendo. Nolim te in eo hærere. Agarici vsus validissimum ventriculum reqoirit. De bolo tecum sentio in penuria Armenæ recte nos orientali vti. Galeni colore est pallido, & orientalis cum lauatur pallescit. Lorione tamen nihil decedere illi satis apparet, cum aqua quando subtiliotes partes, quæ aquæ commiscentur, subsidet, sit pura, & nullo sapore prædita. Nec puto lotionem aliud præstare, quam vt impura & arenosa separentur à partibus tenuioribus. Alia est ratio cum aloës, vel metalla lauantur. Certe ea, quæ Constantinopoli mihi missa est, etiamsi non sit lota, instar butyri tamen in ore liquescit. E Cappadocia importari Constantinopolim certum est. Itaque non pugno etiam si Rubrica Synopica appelletur, & si recte memini, Plinius huius tres species ponit, Terra sigillata, quæ è Lemno affertur, semper est pallida, & Creta Anatolica vulgo dicitur. Galenus suum sigillum Lemnium colore rubescente describit. Itaque impostores, sæpe bolum admiscent, sicut rubricæ synopicæ pinguedinem, quam vetustas prodit. Cum istæ terræ mihi suspectæ sunt solo cornu ceruí vsti vtor. Meas theses nondum Latinas feci, nec Teutonicas, nisi prius quæ volo corrigam, in meo nomine apparere volo. Qua sim sententia quin publice scribas non obsto.

Sulphur vstum nihil ab Arsenico differt.

Sulphur neq; in peste, neq; in phthisi exhibendum.

Agaricus.

Bolus Orientalis.

Terra Lemnia.

Creta Anatolica.

Sententia Cratonis de peste.

Nulli in peste absq; febre moriuntur.

Primo, me pestem non ponere sub febre, tanquam genere, etiamsi perpaucos, ac nullos potius in peste absq; febre mori putem. Seminarium inspiratione haustum κατ' ὅλην τὴν οὐσίαν, sicut cætera venena vniuersi corporis vires, maxime cordis perniciose afficit. Aëris vero intemperies, impuritas, sicut & cibi corrupti ad dispositionem corporum faciunt, & pestem, nisi seminaria vel ex corporibus infectis exhalent, & in inspiratione noxia sint, vel aliunde importantur, inferũt.

Pestis alia priuata alia publica.

Secundo, pestem aliam priuatam, aliam publicam esse statuo. Priuatam vel à prauis humoribus ob victus prauitatem ortam, vel ex aëris constitutione mala, vt sunt febres pestilentes multæ, quæ non habent morbidam exspirationem, & paucis perniciosæ, neque contagiosæ sunt, nisi valde prædispositis. Publica non nisi ab aëre continente lethalia μιάσματα à morbida expiratione corporum humanorum, in quibus putredo ad istum gradum deuenit, vt νοσηρὰν διάθεσιν contagiosam exhalent, tum prouenire statur. Sæpe vero in priuata peste accidere, vt ad hunc gradum putredo perueniat, vt corpora μιάσματα exhalent; sæpe etiam aliis ex locis vbi publica pestis, deferri, atq; vno corpore infecto, plurima deinceps infici, & ex ægrotantiom, atq; morientium multitudine μιάσματα exitialia atq; seminaria pestis in aëre augeri. νοσηρὴ enim διάθεσις alia in certo loco orta, exitiosa multis est, alias extrinsecus aduenit, atq; ita non vni vrbi, sed toti regioni pestis infecta est.

Gradus putredinis in peste Medicis ignotus.

Tertio, vt vero gradus ignotus est Medicis; ita & verum remedium. Medicos autem coniectura rationali in ægris alias accedere propius ad cognitionem, & felicius in curatione procedere, cum ea quæ putredini resistunt, adhibent, in aliis vero minus, verisimile est. Ratio tamen hoc dictat: Cum inspiratione malum sit haustum, solam diaphorisin indicari, & veram curationem esse. Ita tamen vt seminarium inspiratione haustum spiritus non aliter ac venenum afficiat, vt ea quæ ad diaphorisin faciũt, simul cor aduersus vim venenatam muniant, coniuncta habeant.

Antidotum vera soli Deo nota.

Quarto, antidotum verum pestilentis veneni in diuina manu esse, neque Medicis exploratam, videmus nos camphoræ Ambræ, non cineritiæ, sed chryseæ, quæ vt sulphur ardet, effectiones; eæ tamen perpetuæ non sunt. Herbæ quædam vulgares, vt Tanacetum, quam Atharasiam appellant, atque aliæ æque prosunt. Occasiones atque euentus prouidentia DIVINA moderatur. Nunquam tamen vni remedio semel exhibito Medicus securus esse debet, sed quandiu malum est præsens cordi, omnibus modis auxilium ferat. Quinto, cum vero

natura affecto crasso humore ἀπόστημα efficit, & bubo consequitur, vel ex adulto & tenui atq; acri humore ἄνθρακες, vel ἐκθύματα & στίγματα exitialia apparent. Omnis in hoc Medico labor esse debet, vt naturam per loca conuenientia se exonerantem adiuuet. Hæc de mea sententia, mi optime Ioachime, publice scribere, meliori tamen modo quam ego lectulo affixus possum, recte poteris, atq; vt scribas oro. Si mihi Deus vitam concesserit, ipse etiam scripturus sum, atq; vsum sulphuris Arseniei, Antimonij, etiam Boleti ceruini, quod spiritibus cerebri aduersissima sunt, improbaturus. Multa docet vsus & ætas. Vale. Anno 1583.

Boletus ceruinus.

EPIST. CXXXII.

IDEM EIDEM.

DE Sulphure & Arsenico te in errore minime libenter relinquo; sed eximere nunc tibi eum, vt volo, non possum. Paucis sic habeto; sulphur inchoatum esse arsenicum, atque multiplici fusione dum albescit effici. Nisi enim inesset non fieret, satis est certum, etiamsi vis venenata tanta non ei insit, quanta est in isto arsenico, quod ex auri pigmenti sublimatione conficitur, & vulgo omnibus est notum tanquam venenum. Noxium esse tamen, neq; peritos Medicos de vulgari sulphure in Asthmate loqui arbitror, etiamsi imperiti ita intelligant. Nonne multi puluerem bombardicum hauriunt, & quia robustiora corpora ferunt, ideo innoxium censebimus? Gesnerus multa ex aliorum literis affirmauit, quæ experiundo non didicit. Suadeo ne cuilibet hac in parte credas. Metallica reuera periculo non carent. Multa dicuntur de floribus sulphuris, & aliis nugis, sed meræ sunt fallaciæ. Sulphur quo magis per ignem albescit, eo propius ad arsenicum, quo vero magis rubescit ad auripigmentum accedit. Vale. Anno 83.

Sulphur inchoatum Arsenicum. *Sulphur in Asthmate.* *Puluis bombardicus.* *Gesnerus.* *Metallica periculosa.*

EPIST. CXXXIII.

IDEM EIDEM.

AD theses meas quod attinet. Ita sæpe, ne quid ambiguitatis in illis esse videatur, cogito, vt non tam de mutanda sententia, quam verbis sollicitus sim. Scio pestis appellationem alias de causa, alias de morbo, interdum etiam de symptomate, præsertim à Germanis accipi. Ego potissimum ad causam respicio, cum inter hanc & morbum analogiam esse oporteat. Dico autem causam illam morbidam exspirationem, quæ à putredine oritur non vulgari, verum ea, quæ ad istum gradum peruenit, vt contagionis seminarium exspiret. Differentiam inter publicam & priuatam pestem sumpsi ex Galeno, etiamsi Galenus aliud, ac ego priuatam pestem nominet. Sed de nominibus non puto esse contendendum. Priuatas pestes à causis internis: Publicas vero ab expiratione contagiosa sola oriri, ita, vt inquinamenta aëri, ac mediante aëre corporibus aërem attrahentibus, vel rebus suscipientibus aërem, iisq; ventilatis rursus μιάσματα dissipantibus communicentur, statuo. Definitionem colligere non est difficile, verum non facile satisfacimus iis, qui tria tantum morborum genera admittunt. Statuamus igitur pestem esse morbum communem, ortum ab aëris infectione continentis μιάσματα, quæ exhalent è corporibus humanis, in quibus putredo ad eum gradum deuenit, & morbidam & contagiosam expirationem habeat, viribus & vitæ humanæ totius substantiæ malignitate, hausta inspiratione, perniciosam atque aduersam. Ad intemperiei morbos referre quidem licet: sed cum putredo omnia dissoluat, minime contradictionem effugies. Gradus autem iste putredinis, secunda quædam qualitas est, cuius cognitio verã indicationem, hoc est, nocentis & conferentis collationem, cum sit ignota, impedit. Hinc omnis in curatione difficultas. In ea vero cum solam διαφόρησιν specto, venæ sectionẽ respectu plenitudinis, vel etiam magnitudinis morbi, sicut vacuationem respectu cacochymiæ non excludo. Frustra tamen, & cum periculo iis intẽtum esse neq; ad morbum, neq; ad præpotentem causam, videlicet, morbidam inspirationem Medicos totamente respicere, existimo. Sed de his nimium. Vale. Anno 38.

Pestis appellatio varie vsurpatur. *Priuata & publica pestis.* *Definitio pestis.*

EPIST. CXXXIV.

THEODORO ZVINGERO, Medico celeberrimo, Ioan. Crato Med. Cæs. S. D.

HAVD scio plus ne doloris, an voluptatis ex iis literis, in quas Hippocratica conieceras, acceperim. Labor iste tuus suauissimus est. Quæ autem de morbis vulgaribus, & tua solicitudine scribis, magno mœrore me afficiunt. Quod possum igitur DEVM oro, vt te benigne conseruet. Humana sunt humana. Diuina bonitas faciat, vt nos minime boni ad diuina aspiremus & perueniamus. Morbus iste quem Hungaricum appellant, meo iudicio, synochus putrida est. Sanguinis missio post quartam diem noxia. Vacuationes pauci ferunt.

Morbus Vngaricus.

ferunt. Recte illis datur seminum napi & citri emulsio. Interdum maculæ erumpunt. Nam semina illa ad cutim materiam protrudunt. Capiti & soleis etiam pedum, magno successu Raphanus tenuiter concisus applicatur. Datur & succus raphani. Tutissimum est cum materia ad caput repit, sanguinem è saphena, seu poplitis vena mittere. Bibere emulsionem seminum citri arantiorum & acetosæ. In peste bubonia, vel cum carbunculis, nihil melius vsu camphoræ. Sed vni remedio non videndum. Initio singulis propemodum horis, deinceps successu temporis, singulis diebus remedia mutanda. Multum valent herbarum succi cardui, veronicæ, scabiosæ, scurdij, &c. Verum confido diuinam benignitatem te huic diuino operi conseruaturam. Ego quod vnum absens possum, interea salutem tuam Præpotenti DEO commendo. Hic beneficio DEI omnia sunt tuta, cum pauca reperiantur loca Germaniæ, in quibus pestilentiæ malum non eruperit, & contagione serpat. Ἀλεξίκακον vnicum atque verum χριστὸν σωτῆρα precor, vt à vobis hoc depellat, atque te conseruet. De Gesnero quoq; valde solicite cogito, eiusque literas cupidissime expecto. Te oro vt scribas, quæ remedia efficacia cognoueris, & an sola desiccatione, vt volunt præceptores nostri, an vero antidoto curari existimes. Etiam cum formæ sese mutuo expellunt adminiculo primarum qualitatum hoc fit. Proinde in errore illos versari existimo, qui quouis anni tempore, & in quauis ætate & temperamento certa de antidotis promiscue tibi atq; aliis pollicentur. Illi vero, qui venena venenis pelli existimãt, & antimonium vi specifica expellere venenum arbitrantur, non satis rerum naturam considerant. Bene vale. Vratislauiæ 6. Dec. Anno 1564.

Raphanum.

V. Ad bubones.

Venenum venenis pelli.

EPIST. CXXXV.

IDEM EIDEM.

LITERAS tuas VIII. Kal. Martij datas, nudius quintus accepi, atque ea, quæ de pestilentia scribis, libenter legi. Paucis autem nunc tuis respondebo. Primum, τὸ θεῖον formam ipsam morbi mecum consentiente iudicio statuis, verum rationem non affers, cœlo ne aëri imprimatur, an ab exhalationibus corporum inferiorum in quibus putredo est, oriatur. Existimo autem formas rebus à causis cœlestibus imprimi, atque iisdem foueri, etiamsi vt agant in corpora requiratur subiecti ἐπιτηδειότης. Itaque siue sit pestilentia vniuersalis, in qua aër plenus est μιάσμασι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει (vt Hippocrates loquitur) aduersis, quæ circumferuntur impulsu aëris de regione in regionem, siue putrida exhalatio ex terra, aquis, cadaueribus vim contagiosam atque exitiosam concipiat atque spiret, siue propter victus rationem in vno aliquo tanta corruptio & putredo oritur, vt ποικίλη διαθέσεις consequatur, semper vi cœlesti formam imprimi, qua ἀναθυμίασις ista μιανθεῖσα aerem, qui per se naturæ & amicus & necessarius est, aduersus sit, ita vt maxime formale, videlicet calorem cordis, non semper augeat atque inflammet, ita vt consequatur febris: sed interdum malignitate sua opprimat atque extinguat. Hanc autem malignitatem non solum augeri, dum vel in primis qualitatibus aër mutatur, vel cum corruptis & putridis exhalationibus completur; verum corpora etiam ad suscipiendum iisdem causis, sicut à mala victus ratione præparari. Itaque cum in recipientis subiecti dispositione præcipue effectus consistat, acrius in impuro aëre malum sæuit. Ac cum per se purus quoque aër videtur, tamen quando vel propter funerum atque ægrotantium multitudinem morbidis exhalationibus repletur, multis quoque exitiosus est, præsertim si attrahatur ab iis, quibus cor debile, vel humores ad putredinem suscipiendam idonei sunt. Sæuit autem semper hoc malum cum impetu, nisi à victus ratione deprauata oriatur, & febrem pestilentem, quam priuatam nominauit Galenus, in qua præcipue σύντηξις est exitiosa, producat. Cæterum vere pestilens semper ab inspiratione oritur, atq; seminarium pestilens, quod attrahitur cum aer ἐπιδήμιος est, (vt contagionis ratio perspicue monstrat) siue putredinem inferat, siue absque manifesta nota putredinis hominem extinguat. Sæpe enim agentis summa potentia ita cito calorem innatum malignitate sua opprimit, & tanto impetu cor arcemque vitæ inuadit, vt citius vitam adimat, quam manifestam putredinem inducat. Intendi tamen etiam in ista oppressione calorem arbitror, neque vllum hominem absque febre, quantumuis ea sit exigui temporis, vt depræhendi suis notis vix possit, mori. Recte igitur hic morbus febris putrida censetur, etiamsi putredo longe vulgaris putredinis conditionem superet, nec methodus curationis eadem, quæ in reliquis putridis, ab obstructione ortis, fit. Nã cum hæc putredo sit venenata, venenum requirit suam antidotum. Putredo autem cum in eo omnia soluta quasi compage sua diffluant, exiccationem. Quantum igitur

τὸ θεῖον forma pestis.

Vi cœlesti formas imprimi.

Nullus homo absque febre moritur.

ficcando putredini demimus, tantum mala quoque adimimus, etiamsi ei non exiccatio ipsa, sed forma medicamenti, quæ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν veneno contraria est, aduersetur. Cæterum sæpe quæ propter partium tenuitatem summam vim exsiccandi & dissipandi habent, vt oleum vitrioli, camphora, &c. sola exiccatione ita auxilium ferunt, vt malum à natura superari possit. Sicut cum impetu quodam in robustioribus corporibus vsu Antimonii, Præcipitati, aut similibus vinientis medicamentis materia & fomes subtrahitur. Semper enim manet firmum illud ἕως τὸ αἴτιον αὐτὸ τὸ τῆς μάχοντος ἐπιτηδειότητος ἐνεργεῖν, & τὸ ἐπιτηδειότητος causam esse, vel cordis debilitatem, siue propter affectiones cœlestes, siue alias causas, quibus cor atque calor innatus debilitatur, vel humorum in corpore abundantiam, atque ad corruptionem promptitudinem. Vbi prima causa adest, leuis etiam impressio exitiosa est, & infirmum, vel nullum à medicina auxilium, nisi subito tale aliquid afferatur, quo cor summopere roboretur, & in quo vis maxima veneno contraria insit. Verum cum humorum vitio paulo robustior afficitur, tunc arte & præsidio Alexipharmaci pugnare licet. Sæpe autem causæ coniunguntur, proinde sicut in præcautione, ita & in curatione ad vtrumque respiciendum est. Accum præseruationis methodus manifesta sit, miror in curatione lumen mentis excludi. Etsi enim verum videatur nullam certam ἔνδειξιν ex ignota forma putredinis, & occulta qualitate medicamenti elici posse; tamen cum plurima sint putredinis notæ, cumque hoc certum seminarium venenata malignitate præditum ea, quæ à tota substantia venenis resistere, & manifesta putredine aduersari possunt, recte atq; cum ratione adhibemus. Ac si amethodicam curationem istam esse arbitramur, tota illa pars medicationis cum purgantibus medicamentis methodo caret. Semper doceri experimento, & duci ratione Medicum oportet, nullaque in ista infirmitate humana fingenda perfectio atque absolutio; sed illud potius tenendum, homines vel nihil, vel pauca scire etiamsi hæc ipsa paucitas amplificanda & illustranda nobis sit, atque in eo posteritati pro nostra parte consulendum. Causis quidem, quibus præparantur corpora ad suscipiendũ, videlicet exhalationibus ab inferioribus corporibus ortis, atque interna etiam humorum affectione, nisi vis mali summa sit, nos posse resistere, minime dubium est; sed cum bellis, caritate annonæ, alluuie aquarum, &c. & similibus malis punimur, intelligimus certe quid fieri possit atque debeat. Etiamsi opem ferre in nostra potestate non sit. Ac sæpe effectiones medicamentorum, quæ à totius substantiæ proprietate oriuntur, & nobis certa experientia exploratæ sunt, nos frustrantur, cum corporum non est ea ἐπιτηδειότης, vt vim sua medicamenta exerere possint. Semper igitur pugnandum obseruatis & generalibus indicationibus, & anceps etiam remedium, modo certum sit, esse alexipharmacum, & ad inhibendam putredinem idoneum, quam nullum adferendum. Symptomata etiam non negligenda, & præsertim si natura seipsam quasi exonerat, in eo omnibus modis arte iuuanda. Hæc plurimis & molestis rebus occupatus nunc potui tuis literis respondere, quæ cum ita scripserim, vt describenda sint, siquidem legere te velim, oro boni consulas, & tuam sententiam plenissime mihi significes: Astrologicas nugas & vanitates non tueor. Illa autem clarissima mundi lumina, & lucida cœli corpora præcipuas mutationes efficere in aëre atq; corpora humana afficere certus sum.

Etsi autem scio ineptum esse quærere, quæ compositio simpliciter sit optima; tamen cũ multa vsus doceat, peto à te, vt quæ medicamenta ciuibus tuis profuisse plurimum animaduertisti, perscribas, & me amore tuo singulari ames. Bene vale. Vratislauiæ 25. April. Anno 1566.

EPIST. CXXXVI.

IDEM EIDEM.

Παλμὸς opt. Imperatoris nostri non oriebatur a fuligine cordis retenta in cauitate cordis, in qua pituita concreta ad orificia fuit, sed quod vapores illi in humorem aqueum resoluerentur. Inde non modo iusto abundantior aqua in pericardio fuit; verũ pulmo totus humori innatabat; Ac in cadauere quoq; supra tres, vel quatuor libræ in cauitate pectoris repertæ. Erit igitur, vt Hippocrates noster loquitur Pulmonis hydrops causa ad quam consequebatur παλμὸς, accedente altera causa, videlicet aqueo humore nimium in pericardio aucto, de qua Galen. nos docet. Exspiratio autem impedita ad istum modum, vt ne sesquicyathum bibere posset. Mingebat vero ad sex libras interdũ vno die, atque ita aqueum istum humorem natura euacuabat, cumq; motus ille naturæ impeditus esset, Cæsar est suffocatus. Extincto Cæsare, eodẽ prorsus morbo Palatinus Elector. XIIII. die post interiit. Palpitauit

Hydrops pulmonis

tauit illi crebro cor, & ab aquæ humore suffocari visus est. Is cum superiori Autumno in ventrem delapsus esset, hydropicum fecit. Intumuerant enim illi venter &, pedes, & tunc in pectore melius se habere visus est. Rursus autem humor aqueus auctus, eum extinxit. Nam copiose in pectore repertus est, & cor simili modo pituita concerta affectum. παράδοξον illud communis amici nostri de singultu mihi non probatur. Non videt enim aliud esse, cum Medici de singultu, tanquam morbosa affectione ventriculi agunt, aliud cum de eo, qui à partibus spiritalibus, qui sæpe flentibus pueris suboritur. De hoc quidem Aristoteles 33. probl. mentionem facit, & ex spiritu circa pulmones retento, & aceruatim erumpente fieri asserit. Itaque nullum est dubium quin ab eo, quem Medici affectionem ventriculi conuulsioni similem dicunt diuersus sit. Quis autem vnquam conuulsionem veram singultum dixit vt ille somniat? Similem faciunt, quia vterque affectus à repletione, vel inanitione, aut materia mordicante oritur. Dissimilis vero est, quia vera conuulsio tantũ in partibus lacertosis, neruis & tendinibus contingit. Ridiculum est de maximis rebus in arte nostra, & tanta, atq; inexplicabilia disputare, & cum ad rem ventum est, nescire quid admouere debeas. Plurimos mihi iratos reddidi, cum hæc illis dixi. Noster Erastus fortiter quædam contemnit, verum vellem diceret: Cur quæ aliis animantibus mortem, hominibus veneno oppressis, aut pestilentiæ seminatis haustis auxilium adferunt, ita vt nullam noxam, quem admodum fit nuce vomica cum Mithridatica antidoto hausta adferant. Possem sexcẽta recitare. Neq; tam imperiti Philosophicarum & Medicarum rationum sunt, qui illa proferunt, quam quidam eos existimãt. Tam ego videre in intima Hippocratis pectoris penetralia, quam vllus alius desidero. Tam multa, quæ ad summos principes tanquam arcana, & certa experientia comperta perferuntur, quam alius obseruaui. Hæc ad te amicissimo animo, cum nihil ad te pertineant, scribo, & me tibi quo ad vixero amicum futurum polliceor. Bene vale. 16. Febr. Anno 1577.

Singultus à partibus spiritualibus.

Singultus nõ est vera conuulsio.

Venena quædam animalibus mortifera, hominibus in peste salutifera.

EPIST. CXXXVII.

IDEM EIDEM.

Perfidia Paracelsi.

SACRA ais, non sunt prophananda. At proferenda certe sunt, & ad Dei laudem decantanda. Ne quid dissimulem, Paracelsum vel ignorasse, quæ spiritus mendacii illi prodidit, aut forte in antiquis libris legit, vel maligne aliis inuidisse videtur. Bonum esse κοινωνικόν τε καὶ σαφὲς ipse nosti, & oratio monstrosa mentis monstrosæ indicium, vel inuidet, vel fallere vult, qui obscure loquitur. Vtrumque vero viri mali. Sed mitto ista. Vidi quædam à Francofurtensi Pharmacopæo, cuius Laudanum tu dilaudas, præparata, neque dubito, imo reipsa compertum habeo, summæ efficacitatis esse. Sed de eo ambigo, an illam summam efficacitatem & alterationem natura ferat, & an vtilis illa sit prudenti Medico atque cum pietate artem tractanti. Nam quam sæpe Paracelsistarum audacia, & iactantia infeliciter cadat, quotidie considerantib. exempla in oculos incurrunt. Iurisconsulti vetant sine lege loqui: multo magis rationalis Medicus prohibetur sine indicatione aliquid facere. Quæ obsecro est ἔμφασις τῆς ἀπολλυθίας cum præcipitato seu turpetho minerali in morbis gallicis, vtuntur. Cupio mihi eam à te, qui in Asclepidæa medicina summus es, & cum magna laude versaris, demonstrari. Quod humorem pituirosum & adustum expurgat, naturæ beneficio fit, insurgentis aduersus venenatam medicamenti qualitatem, & simul etiam cum ea humores prauos reiicientis. Verum fac esse peculiari vi aduersus morbum gallicum pugnare. An quæso nulla alia sunt remedia quæ tutius hoc præstent? Fateor in Gallicis, qui semel Hermeticam medicinam experti sunt, frustra alia remedia adhiberi; Verum in recenti morbo vsurpare, nimiæ temeritatis esse videtur, & certe natura duce arte, non medicamentorum robore victoriam in morbis recte atq; tute consequimur. Sed cum non licet agero vt volumus, illud vt quimus aliquam excusationem habet. Foris adhibita in curatione vlcerum, cum rationi cõsentiat, in loco sublimatum & præcipitatum laudo. De Arsenico in vlcerib. tonsillarum Gallicis adhibito; quæ scribis, non intelligo. Sulphur magna vi diaphoretica præditum, ac propterea in pestilentib. morbis plurimum auxiliari scio. Interdum tamen ita resoluere corpora, vt statim concidant, non semel obseruaui. Rationes præparandi illud ita multæ & variæ sunt, vt quæ sit verissima & rectissima diuinare nequeam. Hippocratem tale sulphur ἄπυρον in morbis pectoris adhibuisse, quale nostrum est, quod vel ex Polonia, vel Hungaria affertur, non facile mihi persuadeo. Neapolitanum, quod Brassauola cõmmendat, neq; in ipsa vrbe Neapoli potui videre, neq; in agro Puteolano & ad Auernũ, quę tñ loca plena sulphuris & cineris sunt, reperi. Ac quis dicit sulphur, q; Paracelsistæ parãt,

Bonum esse communicatiuum.

Responsio Zuingeri.

Turpethi minerale vsus importunus.

Sulphur resoluit corpora.

Sulphur Paracelsistarum.

esse ἄπυρον? Arsenicum, cum excoquitur candidius redditur, quam sulphur, quod ego interdum illos exhibere animaduerto. Vtcunque certe, & quomodocunque tractetur sulphur, discedere ab eo omnem qualitatem noxiam, nondum potui persuaderi, vel vt vterer adduci. Certe nulla corporibus nostris cum istis medicamentis est familiaritas, neque vlla ratio, quæ cum periculo iis in morbis profligandis vtendum suadeat, cum tutiora in promptu sint. Ac ego veteres Ambra sulphurea, quam vere Chryseam appello, in morbis pectoris & aliis vsos arbitror, eamque plurimum iuuare, ac vere huic θεῖον inesse reipsa comperi. In chrysopœa sulphuris elaborationem caput artis esse facile concesserim. Scio enim in hac vrbe fuisse quendam, qui in aquam illius rubeam, laminas argenti coniiciebat, & intra non multos dies aurum extrahebat. De oleo sulphuris, quod nondum à quoquam exacte factũ arbitror, idem quod de Calchanti viribus statuo, & auxiliari plurimum, cum a Mercurio damnum est corporibus illatum, scio. Possem de his multa ad te scribere, & nihil facerem libentius, si valetudo permitteret. Hoc reticere non debeo, communem Amicum nostrum insignem iniuriam mihi facere, cum me tanquam chymiæ hostem & oppugnatorem publicæ traducit, qui in multis Rebuspublicis & Aulis, cum nominis quadam mei iactura chymica medicamenta sum tutatus. Nihil ante quadraginta annos oleorum destillatorum, nullum extractum, nullus succus hic in Pharmacopoliis est repertus. A me autem ita & Pharmacopæi & Medici, beneficio DEI, successu medicationis edocti, vt nunc vbique patent, atque iis vtantur. Idem & Viennæ, & in aula Cæsarea me factitasse, & plurimum aduersationis expertum verissimum est. Insaniam vero Paracelsicam, qui summos in arte Medica magistros, imo artem ipsam Medicam propter arcana sua, vt appellant, contemnit, & nouam nobis è fumis Medicinam fabricat, atque discentes à bonis autoribus ad fornaces ablegat, omnemque denique seculi nostri excellentiam deiicere studet, vt sua medicamenta extollat, nunquam probaui. Artem enim ipsam Hippocratis, & doctrinæ Methodicæ Galeni acceptum ferre, vt eruditum Medicum oportet; Ita Paracelsica somnia tot verborum falsitatis inuolucris tecta, & tam monstrosis nominibus variata fugere virum bonum decet. Modo enim illis sulphur est oleum, modo Antimonium, modo aliud, sed imposturas istas & fraudes, quibus in nominandis saltem rebus vtuntur, recensere longum esset, admirari τὰ περιγεγραμμένα ἀμφῆ καὶ ἀμφίβολα maxima amẽtia. Ladanum de quo scribis, ὑπνωτικὸν esse remedium, & in summis doloribus necessario sæpe adhiberi, sicut Philonium & similia opiata, non ignoro. Quem morbum curet & vnde indicatio in curatione sumatur, non satis perspicio. Doceri à te cupio. De tuo vero Ostrutio, Thielæo, Orionio, quæ refers tenebræ mihi sunt. De vi magnetica aduersus Epilepsiam in natiua cinabari, quam minium quidam appellant, valde dubito. Montanum præceptorem meum inter chymistas recẽseri miror; cum vix rationem aquæ rosaceæ conficiendæ illi perspectam fuisse ex eo cognouerim. Error de libris destillationum illius vnde emanarit, iam antea ostendi, & me vera scripsisse, omnes discipuli Montani sciunt. Quid multis, cum ratione, non autoritate, est pugnandum. Si sal minerale vt principium rebus omnibus inest, in eundem quoq; omnia resolui necesse erit. Sed hæc mysteria de sale, tãquam huic sectæ propria, relinquamus. Quæ de epilepsia Fersius disputauit non vidi. Vtinam ante vitæ meæ exitum veram diagnosin huius morbi, atque verum remedium aliquis ostendat. Erastus obstructionem oppugnauit. Quid sit morbi, aut quid illa maligna qualitas nondũ declarauit. Sed nimius sum, & vires infirmas affligo. Aliquot iam mensibus obambulare propter infirmitatem nõ potui. Dolorem pedum nullum, beneficio DEI sentio. Calculus interdum vehementer excruciat. Nondum Chymistæ remedium, quod tuto frangat excogitarunt. Ventriculus meus inprimis laborat, & cor in consensum trahit. Vtinam Arragosius aliquid, quo iuuet, de suis arcanis subiiceret. Sed aspectus illius lucis æternæ, verum erit omnium nostrorum malorum remedium, & immortalis vitæ perfruitio. Te autem oro, dum in his terris DEVS nos vult viuere, vt sæpe per literas mecum colloqui studeas, meique memoriam amanter tuis etiam literis & libris quos cum genium habeant, victuros spero, conserues. Bene vale. Vratisl. die 19. Ianuarij, secundum nouos fastos. Anno 1585.

Sulphuris malignitas. — Ambra sulphurea pectoralis. — In chrysopœa caput artis sulphuris preparatio. — Oleum sulphuris vix recte preparatur. — Auxiliatur vitiis à Mercurio illatis. — Crato defensor chymiæ. — Insania Paracelsica deploranda. — Ladanum Zuingeri. — Minii vis magnetica in epilepsia. — Montanus chymiæ gnarus. — Sal minerale. — Diagnosis epilepsiæ ignota.

EPIST. CXXXVIII.

IDEM EIDEM.

DE chymicis plane tecum sentio, veruntamen iis quibus μεταχείρησις est ignota, magnam cautionem adhibendam puto, dum magna illa medicamenta ægris obtrudunt. DE SVLPHVRE quæ scribis scio & fateor, cum valde exiccet, atque omnes

Cautio de chymia. — Sulphuris vsus in vlceribus pectoris.

omnes partes corporis penetret, in vlcerib. pectoris summam efficacitatem habere, catarrhos etiam exiccare, verum cum insigni vi diaphoretica præditum sit, interdum vires plane exhaurire. exemplis edoctus sum. Possem tibi duos Medicos nominare, qui ex illius vsu interierunt. Aliis etiam admodum nocuisse animaduerti. Itaque nunquã exhibere, nisi robustioribus corporibus, in peste volui. Turpethum tibi probari, & te φαρμακα ista scribere atque recte & methodice exhiberi affirmate miror. Nunquam illo vllum corpus feliciter expurgatum vidi, nisi prius vel fumo, vel inunctione Mercuriali corruptum esset. DE LAVDANO vel NEPENTHE iam antea meam sententiam exposui. Impuris atque crudis corporibus nocere reipsa comperi. Sed, quid agimus de Ladano, cum, an nostrum OPIVM cum veterum congruat, ignoremus? Chymica magni facio, & pluris fortasse, quam illi qui de chymicis plurima minime explorata scribunt. Vidi nuper libellum quendam chymicum, ex quo si philosophica tollas, pauca chymica reperies. Proponit ille nobis tres nouos destillandi modos. Quis autem qui chymica tractauit, non videt, ineptissimum esse spiritu natiuo propemodum omni è cinnamomo dum aqua elicitur, exhausto velle ex insipidis fecibus oleũ destillare? & quantum olei ex semilibra poterit sibi polliceri. Credo istos homines omnes alios stolidos, atque rerum imperitissimos existimare. Secundus, quo potabile aurum, quemadmodum loquuntur vulgo, conficere docet, falsus & conuictus est. Ac quotsum opus quæso istis putrefactionibus in spiritu vini, auro, gemmis, aut quis vnquam vidit spiritum vini aurum & gemmas penetrare. Certe quicquid spiritus vini penetrat, ex eo secum natiuum spiritum rapit, & tam diu retinet, donec vi caloris separentur. Hinc apparet, quanto in errore versentur, qui aquas vitæ, vt appellant, & Elixir per multiplices destillationes præparant. De tertio modo nihil dicam. Verum oleum gummatum rectius appositis silicibus eliceri omnibus est exploratissimum. De familiaritate medicamentorum ad nostra corpora, quæ scribis, ingeniose cogitata sunt. Rectum tamen vsum medicamentorum solam propemodum experientiam monstrare, & eas qualitates, quas gustu & olfactu percipimus, nulli est dubium. Sed de his plura nunc cogitare vel dictare non possum. Præterea ã hoc quod de Epilepticorum curatione per Nepenthem scripsisti. Multa, dum hic iaceo, de morbis a flatibus & corruptis vaporibus ortis cogitaui. Ladanum vulgare, Myrrham, spermaceti, quod vocant, insignem vsum habere comperi. In tuo vero Ladano ὑμ. φασὶς τῇ ἀκολυθίας nusquam apparet. Peto igitur à te, vt clariurem facem mihi accendas. Bene vale. Vratislauiæ 8. Maii secundum nouos fastos, Anno 1585.

Eiusdem malignitas.

Turpethi vsus.

Nepenthe.

An nostrum opium, cũ veterum congruat, dubium.

Pseudochymicus.

Error in destillatione aqua vitæ.

Ladani vulgaris vsus.

EPIST. CXXXIX.

Io. CRATO A KRAFTHEIM, &c. *Thomæ Iordano Med. S.*

NVDIVSTERTIVS cum ad te literas darem, Claudius Bibliopola libellum tuum de morbo, quo multi in balneis vestris correpti sunt, ad me misit. Non potui tunc legere, inspexi saltem pauca, & displicere mihi magnificum istum ornatum ostendi. Paulum deinceps vacui temporis nactus, totum libellum perlegi, mihique illud quod seni in comœdia accidit, vt incertior essem quamdudum. Ista quidem sententia concludis: Emersisse hoc malum è subiecto putri, & vi balnei in alia corpora transmissum. Verum hoc non explicas. Nec video quid ad ista faciant tam multa, quę de situ vrbis vestræ, de hominum conditione, & conuictu, de morbis nouis, de erroribus medicantium, de ægrorum temeritate & inscitia, nisi vt te vel autoritate ea, qua debebas, non esse; vel parum officio tum perfunctũ esse ostenderes. Nam quæ de pharmacopęi cuniuge narras, curationem quam in ea instituisti parum habuisse firmitatis, res ostendit. Vnum autem mihi obseruatione & consideratione dignũ videtur, quod non alii, quam ii quibus sanguis per cucurbitulas est extractus, infecti sunt: & quod malum in eo loco vbi cutis vulnerata, & cucurbita affixa fuerat, cœpit, ac vniuersam massam sanguineam, id quod liuor corporum ostendit, peruasit, & neruosas quoque partes grauiter afflixit. Huius vero mali causas inquirenti, duæ præcipuæ offeruntur, vel scabellum infectum, vel putridus vapor qui per vulnus subiit, atque sanguini communicatus est. De prima dum inquiro, in memoriam mihi reuocas ea, quæ Diuus Ferdinandus S. M. Imper. de succo, non, vt tu scribis, napelli, sed ellebori albi, quo venatores Hispani sagittas inficiunt, & feras, maxime autem ceruos, interficiunt, commemorabat. Ineunte æstate, inquit, succum ex tota planta exprimi, eumque æstiuis diebus in sole præparari, atque in bouino cornu asseruari. Cautionem autem summam abiis, qui vti volunt, adhiberi, ne odor qui è cydoneis expirat, hunc succum attingat. Subito enim omnẽ lædendi viam amittere.

Morbus in balneo contractus.

Cratonis de lue Morauica quadam à quibusdã appellata hypothesis.

Succo Hellebori albi sagitta inficiuntur.

Odor è cydonea succo malignitatẽ adimit.

Hellebori succus sanguini venenum, carni non.

Cęterum si lingua degustetur, nulli noxium esse, sanguini vero communicatum, exitiosum. Addebat hoc, si quis acu saltem eo succo infecta punctim læderetur, & exigunm vulnus acciperet, paocis horis post extingui. Ceruos vulneratos primum qnasi obstupescere & perturbari, ita vt visus ereptns illis esse videatur, circumire in gyrnm, concidere deinde, & summum intra dimidiæ horæ spatium extingui. Carnem innoxiam esse, ac tantum eam pattem, quæ vulnerata est, abiici. Eadem hæc generosissimus Palatii Imperatorii perfectus dominus Adamus Dietrichsteinius commemorauit, & confirmauit, atque hoc addidit: Asello, cui ex oneribus ferendis dorsum attriiom atque sauciatum fuerat, impositum ceruum eo modo, vt dixi, vulneratum & interfectum, sanguinem qui ex vulnere manabat asini vulnus forte attigisse, atque isto modo asellum sie iofectum, & priuiquam impositum ceruum domum pe. ferret, io itinere mortuus concideret. Fuisse etiam quendam peruerse & scelerate malum, qui dum coniunx καταμηνιῶντα haberet, pudet dicere quomodo succum istum ei admonuit, & mulierem extinxit. Imperatorem Rudolphum II. Augustum, vulnerasse sagitta cerui tenerum & lacteum cotnu, eumque statim fuga, tanquam nullum vulnus accepisset, elapsum. Post aliquot horas, cum ex venatione redirent, mortuum repertum. Lacteum enim humorem istum germanum esse sanguini, Hippocrates nos docuit. Hæc atque his plura dum accurate cogitarem, & quæ sit venenatæ qualitatis vis considerarem, sane ne scalpellum, nescio etiam eo, qui illo est vsus, vel ex homine cui adhibuit, vel ex alia re infectum sit, subuereri in mentem venit. Nam ego aliquot memini, quibus ex scarifieatione cum scalpello impuro, carnes eomputruerunt & exciderunt. Scio quendam io maximo periculo fuisse, cum ei scalpello, quo vlcus tonsor aperuerat, vena secta esset. Nec me mouent ista, quæ tu affers, vim illam noxiam io infinitum extendi noo posse, & dum vno ictu absumi, quicquid impuri adhæsit, arbitraris. Potuit enim cum ab vno infecto ad alinm noodum infectū balneī minister trans iret, & eum iufecti etiam, vt est io tua narratione, iterum sibi sanguinem derrahendum curarent, de nouo quasi, & iterum atque iterum fertum inficere, atque ictibus deinceps multos lædere, deoique cum obtuso aciem in core vel loro addididit, his instrumentis affricare, & deinceps aliis quæ vel acuere, vel mundare voluit scalpellis, sordes communicare, vel etiam tursus corpora impura & infecta vulnerando, virus iterum contrahere. Nequaquam etiam virulentia illa statim, vt tu arbitraris, absumitur. Sed video te fugitiuo velle subuenire. Quid autem, si hoc modo malum propagatum esset, inquis faceres? Iochoaoti malum occurrendum censerem, & vuloeribus illis alexipharmaca, ne vniuersi corporis massæ sanguineæ malum commnnicaretur, adhibenda. Primum vero stigmatis dolentibus animalium caroes calidas, quibus virus elici posset, admouerem. Deioceps vnguentis, quæ impuris vulneribus prosunt, mederer. Vsus ego ad hoc essem cardui vel veronicæ succo, aut destillato. Intra corpus exhibuissem, quæ progressum virulentæ materiæ prohiberent, & serosis humoribus adiumento essent. Ad eam rem inprimis lapides caocrorum cum aquis betonicæ, agrimoniæ, verooicæ, vel cardui profuissent. Purgaodum deinceps fuisset corpus, primum per ea, quæ vniuersam massam sanguioeam vacuant, deinde per ἱδρωτικά. Animaduerto quidem te in eo fuisse, sed tatda auxilia interdum nulla sunt vel successu carent. Verum fac esse, in scalpello nullam fuisse noxam. Restabit igitur, vt in putridnm vaporem causam referamus. Sed vnde is exhalauit? E corporibus, dices, infectis & seminarium exspiraotibus. Cur igitur solos scalpello vulneratos innasit? Cur primom in loco scarificato initium mali? Hic tibi aquam hærere puto. Mihi de analogia humorum & spirituum in contagiooe cogitanti in mentem venit, exspirasse è sanguine, qui per cucurbitas eiicitur, μίασμα, eaque solis vulneraris, & sanguinem mittenribus iolmica fuisse, imo per vulneratam cutem primum subiisse. Fortasse etiam contagium cucutbitulis adhærere potuit, cum in mundandis illis perexigua diligentia à balneatoribus adhibeatur. Miram esse vim sanguinis menstrui & leprosi non ignoras: & cum doctrinam de contagio veteres non tradiderint, oos in nostra oscitantia multa ignorare & fugere oon est dubium. Vehieulum vero contagionis fuisse in hoc morbo serosos humores, torpor, faciei pallor & linor, atque euratio, cum tu sudore solo Polonum taoatum dicas, indicant. Cur igitnr vacuato corpore ad ἱδρωτικά non deuentum? Potio illa pharmacopæi ooo placet. Carduum Indico ligno admiscere satius fuisset. Sed de his plura cogitare & scribere non vacat. Quam multæ autem sint, vt Duditii verbo vtar, dubitationis fibræ, puto te ex hac epistola, quā, vt vides, subito exaraui, videre. Si alii quam scarificati infecti essent, facilior

Historia 1.

Scalpelli infectio.

Certo loco eadem an[illegible] adhib.

Lap. Cancrorum.

An à putrido vapore infectio.

con-

contagii esset explanatio. Sed si solos vulneratos scalpello, lues ista attigit, quid reliquũ sit præter instrumentum, vel sanguinem, à quo inquinamenta exhalarunt, non video. Prædisposita autem corpora & cacoehymia oppressa grauius affecta non mirum. Veram curationem nullam, tot autem ineptas & perniciosas te narrasse, & tempus perdidisse doleo. Contagii ratio cum lue venerea nihil habet commune. An ad Gallicum igitur referenda sit dubito. Ichores vehienlũ fuisse contagii & corruptionem totius massæ sanguineæ consecutam, res ostendit. Nihil habuisse veneni, nec facultatem vitalem læsam, exempla demonstrant. E tam multis ægris vero nullum tua opera vsum miror. Luem inspiratione haustam, & cucurbita in vnum locum pertractam, ἀποδείξεως instar tibi esse, facile patior. Mihi nuoquam hoc persuadebis. Bene vale, & rescribe. Pragæ, è Regia, 7. Martii Anno. 1580.

EPIST. CXL.

IDEM EIDEM

Dolor intestinorum.

Calculi per aluum reddi.

VICESIMATERTIA Ianuarii Ciui Prunensi ad te literas dedi, Nudius quartus vero tuas accepi, perferente Italo, qui se Duci Florentiæ ait seruire, ex quibus & D. Baronis morbum & tuam quasi desperationem magno cum animi mei dolore cognoui. Reuero diligenter eogitata lapidem nequaquam esse possum existimare. Liber fuit a doloribus tribus fere mensibus, quomodo igitur materia tam crassa esse posset? Recurrunt dolores. Quia calor naturalis est imbecillus, σκύβαλα duriora etiam in sanis sæpe produnt. Ego a Canonico quodam Vratislauiẽsi vidi per aluum eiectos plurimos calculos instar castanearum nucum, verum symptomata habebat alia, quam colica & iliaca, & multis deinceps annis vixit. Recte fecisti quod exhibuisti apozema, nec abs re fuisset addere oxymel Gesneri cum Helleboro. Sed prius optime humectanda sunt intestina decocto fœnugræci cum helenii radice & butyro vel oleo, item cum saturegia. Verum hæc atque alia multa fortasse prius scripsi. Insessus in oleo haud dubie plurimum quoque adiumẽti afferret. Bene ego spero, cum tot diebus prius malum remiserit. Itaque D. Baronem iubebis esse bono animo. Nam illius mœstitia nihil morbo adimet, plurimum autem de viribus detrahet, & ἀνορεξίαν augebit. Si posset impetrari à Cæsare libenter aduenirem; verum si quid concesserit, vix erunt decem dies. Non mirum si sit languidior & animo abiectiore.

Sed spero fore melius cum hic dies sit decimus, ex quo epistolam scripsisti. Opto ex animo, & quantum in me erit, omnia fidissimi & amãtissimi hominis officia exequar. Vale.

POST SCRIPTUM.

Interdum inliciatur clyster ex decocto ficuum, radice ireos & ruta cum oleo liliorũ alborum. Contundantur & vrantur in sartagine iuglandes & vmbilico imponantur; vacuetur si opus erit catapotiis: oleum in quo colocynthis decoquatur, recte etiam vmbilico imponitur, & admisceri potest zibethum. Spinæ dorsi diligenter prouidendum. Scis grauissimos dolores sedari imposita aqua frigida, sed non tutum est, & sequuntur paralyses graues. Vnde vt obstructiones auferantur, plurimum potest calamus aromaticus, sed calori præternaturali quoque consulendum. Iterum vale.

EPIST. CXLI.

IDEM EIDEM.

COENANTI heri peruesperi mihi tuæ literæ sunt redditæ, quæ somnum ademerunt. Multa enim sollicite cogitaui, non modo propter afflictam valetudinem Generosi Domini, sed quod te animo perculso, ac quasi abiecto esse video. Nullum vitæ genus est, quod non præmatur atq; opprimatur multiplicibus curis, & qui semper fortunatus, monstri similis. Ex recta autem conscientia semper in aduersis maxima petenda est consolatio, verum de his satis. Catapotia non potuisse multum educere per aluum ipse optime sciuis oxymellitis vsum nõ improbo. Coniunctionem lunæ vereri non debebas, cum vrgerent dolores. Rarum vsum Enematum esse volui, non omnino nullum, cum laborantibus intestinis dolore, nihil iis possit fieri melius. Manna flatulenta est, eam nõ probo in colicis; sed factum nequit infectum fieri. Melius fuisset factum, si electuarium Episcopi dedisset. Sed tamen paulo efficaciora enemata ingentibus doloribus magis probo, vt ex hiera cum decocto chamomeli, florum sambuci, radice ireos, &c. Lixiuium etiam cum oleo oliuæ per clysterem recte iniicitur. Oleo lumbricorũ addas, & spinam dorsi inungas. Nam vermes terrestres plurimũ conferunt ad sedandos dolores & roborandos neruos. Accipiatur etiam Galbanũ, & imponatur quintæ essentiæ, vel vino optimo destillato & imbuatur hoc vino castoreum atq; colocynthis atque vmbilico imponatur. Fomẽtetur totus

Colici cura. Coniunctio luna non impedit remedia.

Manna flatulenta.

Vermes terrestres neruos roborant.

Destillatum Galbani.

ventei lacte caprino vel vaccino cum melle cocto. Ius Galli decrepiti cum polypodio & carthamo etiam recte per clysterem inijcitur. Intra corpus ad sedandos dolores des Theriacæ ʒß. extracti calami aromatici ℈ß. Apponas ventri emplastrum, quod mitto, ex matricaria & meliloto. Extendatur ad ventris magnitudinem. Per superiora des syrupum, si non sedatus est dolor. Descriptio ista est:

Syrupus dolorem intestin. sedans.

℞. Summit. absinthii pontici.
Camomill. a. p. j.
Thuris albiß. ʒj.
Decoq. in s. q. aquæ puræ.
Colaturæ ℞. gr. iiij.
Syrup. de succo chamomel. ve Matricariæ ℥ß. Misc.

Habes hic duas doses. Ego maximos intestinorum & ventriculi dolores isto syrupo sedaui. Vbi conquieuerint dolores, tum poterimus de medicamentis purgantib. cogitare. Non semper purgandum laborantibus intestinis, etiamsi aluus sit astricta. Maluaticum etiam cum oleo oliuarum, & ἁλὸς ἄνθος ℈ij. vel ʒj. per clysterem inijci potest. Quæso ne des mannam, rhabarbarum, vel senam, præsertim in potionibus, nisi prius bene roboratis intestinis. Mitto alia catapotia, quæ vt arbitror, melius subducent. Dabis primo ℈ij. deinde ad drachmam peruenies. Lubrica vbi facta fuerit aluus, vnus scrupulus sufficiet. Descriptio non erat ad manus, sed ego pillulas de ladano appello. Educunt pituitosum humorem & bilem. Si essem mei iuris, statim ad Generosum Dominum aduolarem, sed nosti mea vincula. Tum vxor heri primum lecto surrexit & mensæ assedit. Satis habes remediorum. Omnia perscribere non possum, sed prudentiæ commendo. Meum summum gratificandi studium Generoso Domino verissimum declarabo; viribus vt ratione victus consulatur necesse est, si febris non adest, ex maluatico, vitellis oui, addita parum aquæ rosaceæ, pulu. cinnamomi & sacchari fiat quasi pulmentum. Possunt & alia excogitari, quæ palatui sint grata. Bene vale. Posonii 16. Octob.

Purgantium ratio. *Pillula de Ladano.* *Virium refectio.*

Pillularum de Ladano quarum in hisce literis mentio fit, hæc est descriptio:

℞. Ladani purissimi ℥ß.
Trochisc. alhandal ʒ iij.
Mastic. ʒj.

Mastix & Ladanum supra carbones in mortario calefiant, & dissoluantur; deinde Trochisci cum Electuarii de succo rosarum ℥ß. incorporentur, & add. parum syr. rosac. soluti f. massa.

EPIST. CXLII.

IDEM EIDEM.

SPERO te recte & literas & equos meos accepisse. De radice Mechoacan, quæ sic dicitur ab insula, 1524. à Ferrando Cortesio reperta, & à Monacho Franciscano, qui in ea coenobium habet, inuenta est, libellus extat Hispanus Nicolai de Monardis. Ducit aquositates ad duas drachmas exhibita. Genus est volubilis, & omnino species bryoniæ videtur. Nam refert quodammodo radicem eius. Vidi apud D. Kiuenhillerum, & habeo Viennæ. Gustaui, admodum nauseabunda est visa. Scripsit quoque de ea quidam Italus Marcellus Donatus, sed venio ad ægrum tuum. Etiamsi abscessus aliquis frigidus esset in Intestinis, tamen illa remedia essent recta, quæ monui. Maxime decoctum foenugræci cum saturegia & butyro addito croco. Helenii vsum valde commendant practici, & electuarii de baccis lauri. Polypodii decoctum in iure galli decr. Interim diligenter ad viscerũ obstructionem videndum. Nam inappetentia illa & fastidium ei bi, item vrinæ crassæ plerumq; eam demonstrant. Quum tam diu duret malum non tantum ad pituitam, sed etiam melancholicum homorem respiciendum. Ad cum plurimum decoctum iuris galli decrepiti faceret. Ideo apozema ex isto iure dabis. Significabis mihi an data sit terebinthina, si non est data Cypriam à vidua Hofsteteriana petas, & scribam quomodo sit præparanda. Bene vale.

Mechoacan. *Abscessus frigidus intestin.* *Obstruct. viscerum.* *Melancholicus humor.* *Terebinthina.*

EPIST. CXLIII.

IDEM EIDEM.

MODO accepi literarum fasciculum, qui à vobis Vratislauiam est missus. Quid vero aliud rescribam, quam me facturum Generosi Baronis causa quæ possum omnia? Non necesse est orare. Reiteretur clyster. Practici nouem vncias vetant excedere nos debere. Ad libram vnam tuto olea damus, & aliquid medullæ addimus. Verum ea in frigidis intestinis concrescit. Memini me destillatum è Galbano D. Marschallero adhibere, sed alia fuit causa. Potius ad vmbilicum eum lana xylina applicarem. Olei spicæ, olei nucis muscatæ an. ʒß. castorei pinguedinis ℈j. spiritus vini optimi destillati ℈ß. μελάσματα illa in crure cõsequuntur humores corruptos, & dum gingiuæ atq; fauces laborare incipiunt, morb. ille est, quem scorbutum quidam appellant. Proinde an aliquid mali in ore sit videas. Vinum nauseat,

Dosis clysteri. *Vmbilic.*

neque

neq; etiam conuenit. A sero lactis quod maxime cõueniens est, abhorret. Parum in aqua coquatur zinziberis, & dum feruet in nodolo, vt vocant, imponatur cinnamomi. Hæc vt vides, rescripsi subito, ἀλλ᾽ ἀνθ᾽ potest cum butyro in cereuisia exhiberi, siquidem oleum Generosus Baro nauseat. Me generosissimo Baroni commendabis diligentissime. De thermis postea agemus. Bene vale. Pragæ die 5. Martii Anno 70.

EPIST. CXLIV.

IDEM EIDEM.

CREDE mihi, mi Iordane, non mea voluntate, sed necessitate quadã huc pertractum Heoricum. Cur autem huc potius potius iter conuerterim, quam Posonium, me valetudo mea monuit. Generoso Baroni plurimum profuturum emplastrum ex radice altheæ cum butyro recenti inferiori adhibitum. Rationem ipse intelligis. Vbi in Carolo febris nimium est ardens, fiant duo sacculi ex farina hordei ad magnitudinem dorsi, & apponatur vnus toti dorso; vbi incaluerit, exponatur aeri, & alter applicetur. Vermicularis etiam cum aceto & farina hordei contusa atque dextro hypochondrio adhibita plurimum prodest. Experto crede. Iussi hic vermicularem inquiri. De alterius ægri curatione hæc mea est sententia: Nihil ages, si ad ventriculi curationem solam respicies. Hydrops est præ foribus & epar corruptum. Sæpe appetitus cibi & potus cessat non tam ventriculo, quam epate laborante. Aqua cinnamomi, vitæ, &c. non vtaris. Des potus serum lactis cum cinnamomo & pipere infuso. Oxymel nihil proderit. Elleboratũ nocebit. Mastiche in vino mious. Caue ab oleo mastichino intra corpus. Nondum est tempestiuum, vt extracto calami vtatur. Pillulæ de tribus prodessent, sed cum nequeat deglutire alia ineunda ratio. Decoctum calami cum vino rubro hic non habet locum. Quia vides, si hydrops non superuenerit, hypochondriacæ passionis principia. Itaque neque oleum anisi, aut similia valde calida darem. Apage cum oleo Iuniperi & Naphthæ, ouum sorbile cum Thure catarrhosis prodest. In hoc casu quid prodesse possit non video. Vnguentis foris recte vteris. Trochisci de absinthio & aperitiua quæ absque manifesta & multa calefactione exiccant plurimum proderunt. Bene vale. Mea tuam salutat. Credo bene omnia hoc difficilimo tempore tibi videri difficilia. Si in aula esses, aliud sentires. Nobis non modo singulis annis, verum singulis horis mea familia constituenda. Viennæ 11. April. Anno 70.

Fomentum in febri ardenti.

Hydropis præseruatio.

EPIST. CXLV.

IDEM EIDEM.

HERI accepi tuas prid. Kal. Martii datas nescio quo perferente literas. Nullum vitæ genus maximis molestiis vacat, nec quicquam fortunatum sine DEO. Iaque miror, cum scias Medicos ferendis miseriis quasi destinatos, te tibi in hoc vitæ genere suauia imaginari. Ego ex Theologicis maxime remedium ærumnarum in hac mea conditione capio. Sum autem admodum æger, & valetudinem meam vix sustento. Itaque, D. Baronis & mea etiam causa, vt defatigationes saltem cotidianæ mihi minuantur, velim te hic esse. Ac cum eruperint variolæ, iam, nisi noua succedant symptomata, naturæ cætera poteris permittere. Quando natura duos contrarios motus in corporibus instituit, videndum qui maxime ad vires sustinendas faciat. Sic fluor alui in variolis non quidem comprimendus. Mitigandus autem iis quæ malignitatem humorum cõtemperant, & ad superficiem corporis materiam pellant. Nihil hic rasura, seu puluere de cornu cerui, item margaritis cum auro conuenientius. Vbi pectus obsidet materia, decoctum raparum cum ficubus detur, vel decoctum lentium cum ficubus, vbi nimirum est humorum ebullitio. Ego in isto casu lapidi Bezoar non multum tribuo. Nescis quam meus filius fuerit æger. In pueris vbi expulsiua virtus fortis, & mulieribus, in quibus natura sui conseruationem quasi tuetur, non tamen desperandum. Gulielmo oleum matricariæ, quod fit ex multiplici infusione florum, sicut ex camomeli cum ipsis floribus vmbilico imponerem. Poteris deinde vti emplastro ex meliloto, sed ne nimis incalescant viscera, inungerem spinam dorsi oleo nenupharino recenti cum lacte & folium nenupharinum renib. applicarem. Saceulus autẽ ex furfure tritici dorso. Quid præterea sit faciendum non video. Ad soluendam aluum recte exhibebis meos orbiculos ex rhabarbaro, cum syr. de cichoreo cum rhabarbaro. Solos orbiculos absque syrupo nolim. Superbibat aquam cuscutæ vel agrimoniæ. Vale. Pragæ 7. Maii An. 71.

Miseria medica.

Variolæ cum fluxu alui.

Bezoartico lapidi parũ Crato tribuit.

Ol. matricariæ.

Inunctio spinæ.

EPIST. CXLVI.

IDEM EIDEM.

IAM supra horam literæ meæ expectabant tabellarium, nam reuersus demum

eas in mensa reperi. De vacuatione nihil scripsi Quia te purgasse & sanguinem misisse indicas. Factum recte. Nam Galeous in libro de humoribus recte præcipit: Tenues & serosos humores initio euacuas; In crassis coctionem expectes. Reddit autem Oribasius rationem, ne superueniente febre acriores fiant. Scis autem Hippocratem 6. Epidemiorum malignas appellare tenues destillationes. In quibus de sententia Galeni tempus non est terendum in lenibus remediis. Nihil igitur alephangioæ, decoctum raparum & similia. Est periculum ne decumbant in principale membrum & suffoceor. Necesse igitur est statim & potenter reuellere atque intercipere. Gulielmo spero & opto iam bene esse; D. Baronis edacitatem valde vereor. Tam auide ingerit cibum. Sed monui atque interdixi satis. Nihil possum facere amplius. Tumor pedum cum discederemus, exiguus vel nullus erat. Ille valde hilaris, sed valetudo filiolæ ipsum deinde perturbauit. De balneo in formicis, seu, vt appellant, ouis formicarum, res omnibus vetulis in Silesia oota. Et vtuntur etiam mulieres ad impτægnationem. Exiccat multum, si lubenter vtitur in sessionib. noo poterit nocere. Nescio an de Begelianæ remedio ex floribus prunelli rescripserim. Ego aquam maluæ è papauere syluestri, & cardui longe prætulerim. non contemnendæ sunt aquæ drstillatæ, si probe distelleotur. Miror quid de oleo vitrioli fiat. Certe bene præparatum multum ad maximas putredines inhibendas facit, sed siccioribus corporibus caute propinaodum. Io humoribus nihil prorsus periculi. Dolores in paroxismo Gulielmi non possunt ab alia re, quam a flatibus oriri. Materia pituitosa est impacta, ea à calore febrili, scilicet præternaturali flatuatur, & efferuescit quasi; inde tormina. Itaque vt pituita ista educatur opera danda. Videndus autem locus affectus, vtrum per clysteria, vel per superius assumpta possit educi. Nisi bene præparetur prius, nihil ages. Oxymellite meo cum cinnamomo, cui imponas calamentũ nostrum quod Matthioli est clinopodium. Extenuantur facile puerorum corpora, & cum calor innatus ad suam redit temperiem vires sumunt. Sed de his satis. Bene ac felioer vale. 10. Maii. An. 71.

De balneo formicarum

Ol. vitrioli in foetis cautio.

EPIST. CXLVII.

IDEM EIDEM.

ENecor curis & curationibus aulicis. Ac qui mea opera vtuntur, sibi etiam aliquid pro ista benignitate deberi existimant. Itaque vix pauca possum rescribere tuis literis. De Gulielmo habes omoia. Succedet vt spero res ex sententia. Dominæ curatiooem, licêt siccum sit corpus, in aloe rosata posuerim. Sed non fiat communi modo. Verum ista Aloes decies succo rosarum imbuatur, ad duas drachmas aloes addatur voa myrrhæ sumar ℈ j. ante cœnam, vbi aluus fuerit fluida, taodem ad mouendam vnica pillula satis erit. Non est quod siccitatem aloes verearis, valde matrici quoque & spleni conferet, si voles poteris medicam drachmam bdellii admiscere. Non arbitror eam colicis doloribus infestari, & præseruabit vsus istarum pillularum. Mitterem radices chamæleontis, sed nullam amplius reperio. Modo non sit humida, crederem in sicca alia etiam istas esse vires. Sed iam radices minime esse bonas, & profudisse quicquid inest virium non ignoras. Noo possum plura scribere. Vale, Pragæ 16. Maii. Anno 71.

Aloe rosata.

EPIST. CXLVIII.

IDEM EIDEM

VESTER dolor meus est dolor, & cum tuas literas lego, optimi pueri cruciatus videre mihi videor. Quid agam? Heri oportuit mihi exire ad N. N. qui recidiuam patitur. Mutatione aeris sperauit sibi fore melius, & in possessiooem suburbanam discessit. Verum deterius multo foris, quam in vrbe valet, & me defatigat. Et hesterna vectione ita meum malum est auctum, vt necdum dolor desinat. Quem obsecro languorem largius iter attulisset? Miror tot & taotis remediis nihil mittigari grauissimos dolores pueri. In exhibitione myrrhæ spem bonam habeo, præsertim si adsint vermes. De exhibitione lactis varia cogito; sed vtile esset coqui flores sambuci & lacti loco enematis iniici. Tanacetũ valde graue est medicamentum. Iumentis datur, quando suspicio est vermium. Miror te non significare, quo loco præcipue dolor, & quo tempore dolores magis augeantur. Scis vt arbitror remedium, quo etiam veteres vsos legimus, qui io grauissimis doloribus frigidam adhibebant. Memini cum quidam dolorib. cholicis oppressus iaceret, D. Iulium ad frigidam tamquam sacram anchoram confugere. Linteamina triplicâta madefaciebat frigidissima aqua & ventri apponebat. Sedabãtur dolores, sed iste postea paralyticus est fact⁹. At paralysis in puero facile posset curari. Scripsi nuper satis tuta remedia. Neque dubito

Vermes.

bito quin iam sint adhibita. Recta facias, nec cures sermones, vel admittas nebulones imperitos. Si tantum esset olei calidi, vellem eum imponi. Sin minus, rectè illud, vt appellant vulgo, oleo incoquatur & apponatur. Adeps anserinus certè bonus est, & vellem in isto remedio vos perseuerasse. Sed pannus non placet, lanam succidam eo imbuissem. A page sis cum plantagine. Oleum anisi nihil valet. Ego vidi datum puero, in quo sudor diaphoreticus consequebatur, & ad extremam debilitatem puerum adduxit. Facias quæ poteris. Cætera cōmittas Deo, & me excuses diligenter. Obsecro vt de successu curæ statim scribas. Bene vale. Die 25. Maij. Anno 1571.

Adeps anserinus.

EPIST. CXLIX.

IDEM EIDEM.

MIror cur me eo voces, in ista itineris difficultate, & cum scias mihi ad circumitiones non concedi tempus. Meus filius heri correptus est febri. Arbitror tertianam fore. Ego cruditate & lassitudine molestor. De ægro tuo quid scribam? Satis mihi hic est molestiarum. Videndum quid ex purgato corpore per agaricum sit futurum. Hypochondria dura & tensa esse minime bonū. Ego inunctionibus solis ex oleo chamomelino vterer, vel parum anethini & absinthii adderem. Si ex vsu agarici se meliuscule haberet, repeterem. Non debebas statim in principio illa, quæ summa sunt in obstructionibus tollendis, vt cuscuta, exhibere. Incidentibus & detergentibus primo fuerat vtendum. Oxymellitis simplicis vsus tutissimus; deinceps radicum; post purgāda materia, & ad aquam cuscutæ, si cætera parum iuuent, deueniendum. Puluis arantiorum cum zedoaria nimis est calidus. Nec consequitur, ructus adsunt, ergo calida adhibenda. Velim igitur temperatis corroborari ventriculum, & speciebus aromatici rosati aliquid galangæ addere, atq; conseruam rosarum vel cichorij miscere. Sed de his videbis. Fluor albarum humiditatū siue rheumat sinus vteri quod ego suspicor, siue gonorrhœa sit, nihil admodum proficietis sarsa pariglia. Astringendum autem fluxum non esse, sed cum materia ad vterum feratur, cruditates, & corruptionis humoris pituitosi causas cauendas. Vsus aloës rosatæ cum decocto mastichis magis Nobili fœminæ proderit, quàm sarsa pariglia, & quicquid est eiusmodi medicamentorum. Bene vale. Viennæ 7. Septembr. Anno 1571.

Hypochond. dura & tensa.

Corroborātia ventriculum.

Fluxus albus.

EPIST. CL.

IDEM EIDEM.

CVm tu curationem nolis aggredi, cur ad me ablegas? Præscripsi tamen consilia, & Dominum admonui, vt generosam Coniugem hortetur, quo nobis obtemperet. Si per consensum à ventriculo facta est ista conuulsio, proderunt hæc medicamenta; si à matrice, alia ineunda esset ratio. Nihil autem conuenientius vsu agarici, deinde Theriaca, & Thermis. Etiam pessario ex mithridate, &c. Addidi ad tua cataporia ex aloë rosata & myrrha atque succino, quæ maxime ventriculum & matricem iuuant, & syrupum de succo cardui cum extracto calami aromatici, quæ mirifice prodesse Epilepticis cognoui. Iuuant etiam ventriculum & pectus. Habes & alia ad pectoris affectionem quæ tussim excitat. Nolim illam vti sena & similibus nugis: coniunx mea interdum articulorum doloribus afficitur: iis oppressos iacere præstantissimos nostros Barones ex animo doleo. Profectò quantum ego longa obseruatione & vsu didici, nihil sudoriferis medicamentis, & continuo limaturæ cornu ceruini in potu infusæ, conuenientius. Vtinam hoc medicamentum vestri non negligerent. Monuisse enim me de eo arbitror. Quæ sit causa cur tam immaniter hic morbus vestros tractet, olim te considerare, & ad me, siquidem in viuis fuero, perscribere. Lignum sarsafras parum prodesse, ac sæua quædam symptomata in multis concitasse cognoui. Proinde quid consilij de eodem non habeo. Rectam victus rationem, tutissimam medicinam cum Hippocrate statuo: Eam si non persuademus, actum agimus. Plura alias. Hoc tempore enim ita eram infirmus, vt vix laborem proferendæ vocis ferrem, tam inclementer atq; atrociter τῆς καρδίας παλμῷ, in quauis vel animi, vel corporis leui commotiuncula me infestat. Deo itaq; me conformet, ex animo precor. Mi Iordane non modo te amo, verum ab omnibus, qui me amant, te quoq; amari exopto. Quam vero dubius & fallax amor quorundam, in extrema mea ætate sentio. Bene vale. Vratislauiæ die 4. Febr. Anno 1583.

Conuulsio Epilept.

Syr. de suc. cardui.

Limatura cornus ceruini.

Sarsafras noxa.

EPIST. CLI.

IDEM EIDEM.

HOdierno die in Kalendario Romano ascriptum est nomen Cratonis martyris, quem sub Claudio Impera-

tore cruciatum pertulisse affirmant, ego me Martyribus non annumero, sed ad diuturnum meum morbum, quo plane confectus iaceo, duo accesserunt mala, quæ tormenti vim habere Medici censent. Nudius tertius enim materia ad dentes defluxit, atque ingentes dolores concitauit, deinde auribus communicata omnia grauiora fuerunt, presertim cum febris istas fluxiones comitetur, ea ne dum sum liber. Itaq; etsi laborem proferendæ vocis vix ferrem: tamen literis tuis 5. Febr. datis persoluendum est. De ligno sarsafras significaui id quod est verissimum, me nunquam eo vsum esse, nec videre quo pacto inueteratarum morbum articularem curare possit. Fateor huius morbi præcipuam causam esse, serosum humorem in corpore supra modum auctum, & certo modo, siue putredine, siue alio corruptum. Is facit vt crassi & crudi humores sint fluxibiles, & ad articulos deferantur. In quibus & ipse inflammationis atque doloris author est. Indicio nobis illud esse potest, quod ij, qui freqnenter sudant, vel copiose vrinam emittunt, ab hoc morbo tuti sunt. Simulac vero sudor, vel vrina supprimuntur, malum præ foribus sit. Itaque si, quod de ligno isto affirmant, potenter illud vrinam educit, ac sudores mouet, consequens est magnopere iuuare posse. Cæterum cum calor natiuus in membris diuturnitate morbi exhaustus est, & natura paulatim atq; continuo ad articulos humores deponere consueuit, sane non video, quid adiumenti afferre possit: sed cum laudatores huius ligni affirment, coctiones omnes & maxime ventriculi illius vsum inuare, caput roborare, cum etiam subducendo ichores, humores crassiores & quasi firmiores reddere necesse sit, non obsto quin Illustris Dominus eo vtatur, modo rectam & exactam victus rationem teneat. Qui in his regionibus vsi sunt, eos intemperantes esse constat. Proinde nihil mirum si non sint adiuti. Ego me eo vsum non esse ostendi, neq; libenter ignotis & peregrinis medicamentis vti solere sæpe testatus sum. Minime vero pertinaciter meam sententiam tueor, sed libenter rationibus cedo, & Illustribus Baronibus vestris prodesse opto. Meam sententiam de peste ad D. Ioachimum Camerarium perscripsi. Vera veris consentiunt. Aliorum opiniones mihi non sunt ignotæ, cum supra quadraginta annos de his cogitauerim. Febris non est genus pestis. Quia neque morbus, neque causa, ergo symptoma: neque curationem ad febrem dirigimus, sed vt per spirationem attracta pestis seminaria, diaphoresi expellantur, & cor aduersus venenatam eius qualitatem muniatur & iuuetur. Missio sanguinis, purgationes ex accidenti adhibentur. Miror te tot verborum facere de impostoribus sceleratis. Nullum vidi, nec noui, neque vllius opera in chymicis ab hinc triginta annis vsus sum. Poliatrum nostrum Woiselinum seniorem detrectasse colloquium, cum chymicorum sit peritissimus, non mihi fit verisimile. Ac si fecit, indignos istos cauponantes & venditantes suas artes, cum quibus sine ratione ageret, putauit. Ac cum suæ imperitiæ alia habeant, quam veri Medici, principia, demens esset, qui velit cum illis in contentionem venire. Tenent autem audacissimi homines illud: Eum qui verecundiæ fines semel transgressus est, hunc grauiter oportere esse impudentem. Hinc ante annos aliquot eiectos esse intelligo. In aulis reperire suos patronos nihil mirum. Baronem nostrum ita duriter afflictari doleo, & ei auxilium diuinum opto. Non poteram dictare plura. Bene vale. Vratislauiæ 15. Februarij. Anno 1573.

Sarsafras.

Arthritis.

Pestis.

Woiselius chymicus.

EPIST. CLII.

IDEM EIDEM.

ACCEPI à te tres epistolas, quibus 4. 8. & 10. dies Febr. est asscriptus. Illas quas ex Zenckonis arce te misisse scribis non vidi. Quæ de Baronis valetudine, credo te nõ egere consilio. Ad Baronem vero scripseram me de morbo certum esse cupere, cum, essetne Arthritis, & te & illum dubitare animaduerterem. Nunc cum certo scias, nosti quæ curationis atq; præcautionis via sit. Miror adhibere Baronem ineptum anabaptistam. Quid stultius quam in principio vti calidis. Quid ad augendum malum accõmodatius, quam vel venę sectionem, vel cucurbitulas ad locum affectum trahere. Scio quosdam existimasse se iuuamentum sensisse, si aliquoties in anno, non tamen doloribus affecti, venam secarent in pede, vel cucurbitulas adhiberent: verum quam facti sint miseri, memini. Initium venam secare in brachio rectissimum est, sed tamen si sæpe redeat malum propter intemperãtiam, minime rectum. Medulla ceruina recte adhibetur ad præcautionem cum sale, vt roboretur pars. Doloribus ingentibus non video quid prodesse possit. A ligni decocto quæso abstineas. Thermas nõ improbarem, si scirem quibus vti velit. Commendantur Carolinæ. Ego in recta victus ratione & abstinentia; Itẽ lotionibus capitis & sudoribus totam rationẽ præcautionis positam existimo. Su-

Vena sectio & cucurbitula intempestiua.

Præcautio vera podagræ.

mo. Sudores neq; cardui ſucco, neq; veronicæ elicebis. Alia ineunda eſt ratio. De qua aliis literis. Nam nunc perpauca ſcribere mihi concedebatur. Expedieuda erat D. Ludomilla, cuius venter & pedes detumuerunt. Epar nondum, vt velim ſe habet, ſed quantum poſſumus. Vale. Viennæ, 16. Febr. Anno 1574.

EPIST. CLIII.

IDEM EIDEM.

TVAS literas perferente Godofrido accepi. A pueris illius curam habui. Nunc etiam me exercet. Venit & Baro præter meam opinionem. Is, cum domo non exeam, iu meis quoq; eſt ædibus. Eſt cõfluxus pituitoſi humoris ad ventriculum, & poſt in flatus conuertitur. Paucis hic diebus hærebit, rurſus ad vos rediturus. Me nihil propemodum in omni vita delectat, & tædet rerum omnium. Caroli ſanitas me angit, oportet corpus bene nutrire. Mane lauare ex aqua dulci cum lecto ſurgit. Deinceps deſtillato ex epate vitulino exteuſo corpore fricari. In loco affecto & reliquum corpus poteſt oleo amygdalarum dulcium recenti fricari. Non poterit magis Ineuruari, quam ſingulis diebus frictione tollatur. Ligaturæ comprimunt, & membris ſpiritalibus nocent. Sed ex tela aliquid facere quod contineat, illud rectum. Nolo te hanc curam Anabaptiſtæ committere. Scribam breui plura, nunc non poteram. Bene Vale. 4. Iunij, Anno 1574.

Ligatura.

EPIST. CLIV.

IDEM EIDEM.

QVID ad te ſcribam, cum nihil reſpondeas? Et quid mihi ſit animi exiſtimare potes. Mê abſente (vndecim diebus Ebersdorffij mihi apud Cæſarem fuit hæreudum) coniunx in dyſenteriam ſæuam incidit. Hic dies ſeptimus eſt, à quo laborare cœpit. Nulla vel exigua indicia remittentis morbi. Vires autem valde debiles propter febrem, teneſmum, & alia ſymptomata. Itaq; propemodum meus animus à ſpe bona aberrat: valetudo etiam Cæſaris non ſatis firma. Et aliis moleſtiis obruor. Vix me ſuſtento. Miror Baronem, cum quam ſit audax & temerarius N. N. ſuo malo didicerit, ei ſalutem coniugis credere. Maximæ haud dubie ſunt obſtructiones iu meſenterio, & fomentis nibil agitur. Fiat igitur clyſter primum ex ſolo decocto veronicæ cum multo oleo & ſaccharo: deinceps huic addatur ſuccus cæparum coctarum cum oleo. Foris applicentur folia perſici cum oleo chamomelino cocta. Fiat deinceps clyſter ex vini maluatici ℥ x. olei amygdal. dulcium ℥ iiij. pul. ireo ℥ ß. ſucci rutæ ʒ ß. ebulliant & coleutur. Poſsũt & baccæ lauri, vel electuariũ ex baccis lauri addi. Electuario ex baccis lauri inungatur venter; vel oleo laurino. Per ſuperna vt aliquid adhibeatur non poſſum ſuadere. Niſi velit ius Galli decrepiti cum polypodio & carthamo cocti. Vides? me quæ cupis ex animo communicare. Vellem cum conſilium à me petis te medicamenta, quibus ſis vſus, quæ iuuerint, quæ parum profuerint, perſcribere. Nam ita rectius meam ſententiam exponere poſſem. Nolui diutius tabellarium detinere. Bene vale. 23. Septemb. Anno 1574.

Obſtruct. Meſenterii.

EPIST. CLV.

IDEM EIDEM.

EAS literas, quas 8. Maij de valetudine Dn. Betckes ſcripſiſti, hac hora accepi. Iubeor reſpondere, cum ſim diſtentiſſimus, non modò valetudine Imperatoris, verumetiam aliorum. Tum & mea minime bona eſt. Si catarrhus tenuis, vt ego ex iis, quæ ſcribis, coniicio, vides generalem ſcopum. Si materia mixta, indicationes ſunt miſcendæ. In tenui materia nihil, præſertim cum ſuffocat, pillulis illis de cynogloſſa conuenientius. Fiunt de ℈j. pillulæ nouem, dantur tres horæ decubitus. Deinde vtilis bolus cũ ſyrupo de papauere, præſertim cum materia ſalſa in ſenibus, vel des lambendam gelatinam ex aqua violarũ cum puluere dragacanthi. Si mixta materia, diacodiũ Montani maxime prodeſt. Vſus veronicæ iu materia craſſa, & quæ pulmones obſidet, præcipue valet. In tenui & ſalſo catarrho nolim adhibere. Diuerſiones autem fiant per frictiones, ligaturas, cucurbitas, &c. A calidis abſtineas, ſiue ſalſedo ſit propter admiſtionem ſeroſi humoris, ſiue propter putredinem. Iudico autem à ſeroſo humore eſſe, cum ſcribas de tumore faciei, lacrymis oculorum, & quod nulla ſint febris indicia. Ad caput nibil applices, quo incaleſcat. Roſæ; myrti baccæ, coralli in puluerem redacti ſatis. Item ſantali rubri, oxymel cum gummi ammoniaco dedi in materia craſſa. Hic omnia tenuis catarrhi indicia. Non poſſum plura ſcribere. Vale. 12. Maij. Anno 1573.

Catarrhus tenuis ſuff.

Si miſta materia craſſa.

EPIST. CLVI.

IDEM EIDEM.

QVANTVM ex tuis literis intelligo, valde periclitatur tuus æger. Quam-

do catarrhus tenuis crassescit, statim ad temperata deueniendum: sed factum infectum fieri non potest. Mitto oxymel compositum: dabis tuto in decocto fœnugræci vel iusculo vnciam vnam. Purgabit pectus per sputa & lotium, etiam fortasse aluum mouebit. Habes etiam syrupum de carduo cum add tamento succi calami aromatici, vt ventriculus iuuetur. Si catarrhus forte descendet, commisceas pulueres istos, quos mitto, cum fermento & parum aceti addas, ac capiti imponas. Profecto in graui est periculo. Si expectorare cœperit, statim temperatis, vt decocto calami aromatici cum saccharo vel melle, decocto fœnugræci cum ficubus & similibus vtaris, & inungas ventriculum, vel apponas scutum. Hæc possunt moneri, & satis esse puto Medico rationali & præsenti, qui videre potest, vtrum mandanti vel recipienti membro magis sit subueniendum. Habes Galeni exemplum. Recte facis quod alium Medicum tibi adiungis. De tuo libro multo ante hoc rescripsi, me cupere eum videre, ac deinceps meam sententiam tibi aperire. Multa fortasse interea mutasti. Certe pestis alia est priuata, id est, quæ ab interna causa oritur, nec morbidam exspirationem habet. Est tamen multis exitiosa: propterea quod multorum corpora malis succis repleta, & eandem aëris intemperiem ferunt. Alia vero publica, in qua ex corporibus infectis emanat morbida exspiratio, & relioquuntur semina huius in aëre, quæ pro constitutione aëris augentur & minuuntur. Hæc etiam sanis corporibus, & in quibus nullum est symbolum, si ea attingant, perniciosa. Licet agens non agat nisi in patiens prædispositum. Quibus autem modis alia corpora magis, alia minus disponantur, videndum. Sed de his nunc non possum cogitare, cum hæc subito, & stans quasi pedem vno (abeundus enim est Cæsar) scriberem. Bene vale. 30. Maij, Anno 1575.

Dec. fœnugræci.

Syrup. de carduo cum succo calami arom.

Pestis.

EPIST. CLVII.

IDEM EIDEM.

BENE fecisti quod huc tua ζητήματα misisti. Respondi breuiter, Cur enim multis verbis agerem cum Medico. Multæ sunt causæ quæ me domum reuocant, ac potius detrahunt. Vtinam ante diem Veneris discedere possem. Video Baronem in eo esse vt me detineat. Non dubito quin vsus aloë rosatæ plurimum sit profuturus, si ad ℥j. ß. ℈ß. myrrhæ addideris. Radicem pæoniæ à Ioachimo Camerario habere poteris. Vngulæ alcinæ particulam adferam. Frictionibus matutinis vtaris. Item lotionibus pedum mane ex decocto betbonicæ. Ab oleribus abstinendum. Vinum parcissime bibendum. De decocto te cogitare velim. Bene & feliciter vale 15. Aprilis, An. 1577.

ZHTHMATA.

QVORVM IN HISCE LITERIS MENTIO FACTA EST, HÆC SVNT, quæ sequuntur.

1 *Moderate iussisti vt carnibus vescerer. Quid ex earum vsu periculi? Suntne quædam alimenta ipsa ἰδιοσυγκρισίᾳ noxia?*
2 *Sternutatoria an conferant, & quæ acria?*
3 *Vomitus an noceat? Ieiuno ne vel repleto ventriculo irritandus?*
4 *Omnibus ne prorsus odoratis abstinendum?*
5 *Fumus è succino in accessione an conducat?*
6 *Oleum succini an fumi possit cum fructu?*
7 *Ruta odorata, vel aceto tusa an carpis vel spinæ alligari debeat?*
8 *Venæ sectio, an crebro, vel bis in anno, vt consueui, iterari possit?*
9 *Cucurbitulæ sæpe ne repetendæ?*
10 *Lunæ mutationes an obseruandæ, vel pertimescendæ?*
11 *Nunquam ne vehementioribus vtendum catharticis, & quousque progrediendum? vel clysmata sufficiant acriora?*
12 *Quid de Thermis, sudatorio Laconico, vel labro sentiendum?*
13 *Suadet ne vsum Ligni sancti?*
14 *Venus prorsus ne abdicanda, vel quod tempus minus noxium?*
15 *Pæoniæ radix & grana quid virium habent?*
16 *M. Antonii Cortusi remedium: Panem albissimum primum è furno exemptum parum fermentatum calentem vasi vitreo include. Aquam è vapore condensato collige. Eius ℥iij. accipe, Vnguis vel dentis maioris lupi puluerisati ʒj. ß. Ieiuno detur. Sanabiles epilepticos (ait ille) citissime curat. Quid videtur?* Epilepsiæ remed.
17 *Vtor veteri syrupo de succo cardui, donec recentem conficere possimus. Potestne aqua millefolii permisceri, vel lambendo sumi?*
18 *Theriaca quando & quoties vtendum?*
19 *Quamdiu cura continuanda?*
20 *An sola spuma sufficiens sit nota παθογνωμονικὴ in Epilepsia?*
21 *Ad alendum vlcus in pede, si quid emplasticum adhibendum, cum hactenus sola lana carpta sim vsus?*

Responsio ad ζητήματα præcedentia, D. Io. Cratonis a Kraftheim, &c.

1 *Carnibus moderate te vesci volui, sicut omnibus, quæ plurimum alimenti præbent.*

Aquina

Agnina mala est, & præsertim epar cum capis paratum, sicut omnia quæ caput replent.

2 *Sternutatoria non prosunt, nisi in accessionibus. Nam cerebrum quiete concoquit.*

3 *Vomitus coactus nocet. Spontaneus etiam caput pergrauat. Sed cum per consensum à ventriculo cerebrum afficitur, ex accidenti plurimum prodest.*

4 *Non omnibus odoratis abstinendum, sed quæ caput replent. Odor rutæ, anisi, carui, &c. bonus.*

5 *In accessione fumus succini adiuuat. Quia dissipat vapores, & obstructa reserat. Extra paroxysmum lædit.*

Orbiculi è succino. 6 *Oleo succini abstinendum censeo. Cæterum si orbiculi ex gutta vna olei succini, & gutta anisi cum sacchara fierent, non improbarem.*

7 *Ruta odorata carpus, item spina adhibita, etiam cum aceto conducit.*

8 *Venæ sectio ratione plenitudinis prodest. Per se non. Si in victu cauebis plenitudinem ita satis erit semel in anno venam secare.*

9 *Cucurbitulæ possunt singulis mensibus applicari.*

10 *Lunæ mutationes non quidem pertimescendæ sed in iis cautius agendum.*

11 *Vehementioribus catharticis te vti nolim. Clysmata sufficient.*

Stillicidia. 12 *De Thermarum vsu longa ambages. Tuciam Itali probant, haud scio quam rectè.*

13 *Nihil vel parum valet Guaiaci lignum, nisi ad corporis habitum minuendum. Esset tamen illius vsus cum ligno visci quercini conducibilis.*

14 *Venus modestissima.*

15 *Pæoniæ maris radicibus multum tribuo. Nostra nihil.*

16 *Cortusi experimentum nunquam sum expertus. Tuto vti poteris.*

17 *Syrupum cardui, & è succo violarum, aqua millefolii poteris admiscere. Aqua sonchi è pediculis (caput Monachi appellant) destillata plurimum in æstate prodest.*

18 *Theriaca in Nouilunio semel vtaris.*

19 *Cura semper tibi cura erit.*

20 *De notis noli solicite cogitare.*

21 *De vlcere agam in præsentia, volente Deo & inspiciam. Noli vti siccantibus, quia consolidant, vt lana carpta, sed mundificantibus.*

EPIST. CLVIII.

IDEM EIDEM.

VERE vsurpo illud Poetæ:

Viuo equidem, vitamque extrema per omnia duco.

Iacui enim trimestre, oppressus catarrho & febricula lenta, ac totus macie contabui. Augetur nunc febris, & vires languidæ deficiunt. Itaque cogitare potes, quam ad scribendum sim idoneus. Viuo iam non ego, sed viuit in me CHRISTVS. Baroni autem optime de me merito, & tibi amico charissimo morem gero, atqi hæc (cum vix sustineam laborem proferendæ vocis) dicto. Vere autem & ex animo affirmo, mihi propositum fuisse omnino de vsu ligni Baronem monere, simulac certi aliquid ad meas literas mihi rescriberet. Id cum nunc sit factum, omnibus modis suadeo, vt Generosissimus Baro ineunte Aprili decocto ligni Guaiacini vtatur, & quadraginta diebus ita, vt se abstineat ab aere, & iis rebus, quæ ventriculum lædunt, quas nunc non nomino. *Potus ligni.* Victus ratio non prorsus tenuis sit, sed boni succi, & in quantitate pauca. Passulas quotidie ante cibum assumat, etiam priusquam lignum bibere incipiat. Vt vehementer purgetur, propter infirmitatem intestinorum & ventriculi, vix possum esse author. Velim tamen ea medicamenta adhiberi, quibus me vsum non ignoras, cum in obstructionibus, & viis non patentibus, sed humoribus repletis, vsum ligni tutum esse minime, Medicorum omnium sit sententia. Si non satis purgabunt, reiteretur, prout humoribus corpus redundare videbitur. Ad vniuersam curationem ligni xv. vel xviij. lib. satis futuras arbitror. Infundantur autem xv. vel xviij. libræ in olla magna, affusa aqua calida, & feruetur loco frigido, atque ita deinceps pro libra vna ligni macerati affusis aquæ libris xv. & ad remanentiam ix. vel viij. librarum decocti pro prima potione vtatur. Ad sudores inter initia non vrgeatur. Si tibi videbitur: feruens aqua ligni, transfundatur statim post coctionem in aliam ollam, & iniiciatur vel betonica, vel veronica. Pro secundo vero decocto, vnciæ duæ ligni ad istam libram iam decoctam affundantur, & ad remanentiam quindecim lib. decoquantur, adiiciaturque in fine decocto aliquid passularum. Errant longe, qui decoctione prima vires ligni exhaurire se posse arbitrantur. *Prima decoctione vires ligni non satis extrahuntur.* Itaque secundum decoctum primo interdum fortius est. Id si animaduerteris, abstinere ab vsu recentis ligni in secundo decocto poteris. Primis decem diebus lente procedas, deinceps quindecim instes, & rursus quindecim vel etiam decem paulatim desinas. Vt aluus toto istius curationis tempore sit fluida procures. *Aluus fluida.* Mihi beneficio DEI hactenus tua pruna præstiterunt quod optaui. An deinceps prorsus viribus iacentibus

efficacitatem aliquam ſint habitura neſcio. Poſt decoctum ligni ventrem inungas cum vnguento noſtro ſtomachali & adipe gallinacea. Applices emplaſtrum de ladano cum ſpeciebus aromatici roſari completis, addita cera & oleo roſato. Exhibeas iam nunc interdum optimam myrrham. Quid præterea monerem nunc non erat.

Epilepſia

Si Epilepticus quoq; tuus ligni decoctum cum ligno viſci quercini præparatum biberet, certe plurimum illi profuturum exiſtimarem. Cogites, & ſi quid poſſum illius cauſa facere, moneas. Cupio omnia. Plura non poſſum dictare. Si vires ſinent, aliquid Baroni reſcribam. Martij die 6. 1578. è lecto.

℞. Paſſular. ʒ vj.
Flor. borrag.
Violar.
Cuſcutæ an. p. j.
F. horum decoctio in q. ſ. aquæ puræ.
℞. Colaturæ ℔. ß. Infundatur:
Rhabarb in aqua cinam. maccrati ʒ j.
Fol. ſenæ iclectorum ʒ v.

Stent per noctem in loco calido, & rurſus mane ebulliant:

℞. Fortiſſimæ expreſſionis diligēter percolatæ ℥ iiij.
Mannæ Calabrinæ ℥ j. ß.

Addatur aloës roſatæ ad reprimendam dulcedinem mannæ & propter vermium ſuſpicionem ℈ ß. Miſc.

Prius tamen ſumat præparantia, vt decoctum radicum cichorij, & veſperi, quę diem purgationis præcedit, Enema ex iure gallinæ pingui, in quo decoquatur veronica addito ſaccharo.

EPIST. CLIX.

IDEM EIDEM

AEGROTAT iterum Baro. Quid putas? Eſtne tanta articulorum imbecillitas? Eſtne tam intemperans, vt vel ſubito tantam humorum copiam cumulet, vel quod ego puto, Funduntur ne humores vino, venere, vel iracundia? Ego cautam exiſtimare non poſſum. Hippocratem puto te accepiſſe, etiamſi non ſcribas. Cuperem meliorem verſionem. Eam an Aubrius daturus ſit neſcio.

Peſtis cura.

Quidam contra Fernelium ſcripſit, Muſca in Elephantum. Putat peſtem ſolis frigidis curandam. Profecto qui in peſte, nihil præter obſtructionem, putredinem & febrem agnoſcunt, multis modis errant & nocent. Præpotens illa cauſa, vt Galenus eam appellat, communem medendi rationem plane euertit.

Cauſa peſtis.

Occultam illam vim cœlo ortam cum Fernelio non tueor. Morbidam exſpirationem præcipuam cauſam ſtatuo. Etſi ſcio ſæpe peſtes non ſolum totas ciuitates, ſed regiones ſubito inuaſiſſe. Sed hoc fit vel propter aëris vitium, exhalationes, aquas, vel cibum, vel communem cauſam corpora prędiſponentem, Verum quomodo dilabor in iſtam diſputationem? Quia libenter tecum per literas colloquor. Romæ iam magnis muneribus propoſitis remedia contra peſtem quærunt. In DEI & naturæ arcanis ſingulare & ἐξαίρετον latere puto. Nam ea quibus vtimur ſæpe ſpem fallere apparet. Legiſti ne aliquid apud veteres de viribus Monocerotis. Ego nihil memini. Et Turcos nunc non vti vel bolo, vel terra Lemnia audio, cum tantopere commendet Galenus.

Bezoar in peſte parum confert.

Bezoar in peſte parum cōferre animaduerti. Deus & Immanuel noſter Ieſus tibi & tuis hunc annum benigne fortunet, Pragæ, Kal. Ian. Anno 1580.

EPIST. CLX.

IDEM EIDEM.

MI Iordane, quæ ſint cauenda iis, qui Herculeo morbo affliguntur, noſti. Ægrum vero tuum nō eam adhibuiſſe cautionem, quam debebat, tuæ literæ 6. Febr. datæ teſtantur.

Epileptica remedia.

Obiurgarem illum grauiter niſi ægrotaret. DEVM oro vt ipſum conſeruet, & ne ille ſibiipſi deſit facitu.

Epar perdicis.

Puto me tibi ſcripſiſſe in iſto morbo, epar perdicis in furno ſiccatum & puluerifatum commēdari ex aqua millefolij.

Ranarum.

Quidam ranarum epar hoc modo in noua olla præparatum laudāt. Remedia naturalia in hoc morbo, ſicut omnibus, in quibus diuinum eſt ſecundum ſeriam diuini auxilij implurationem, maximi ab omnibus fere fieri animaduerto. De Thure recte æſtimant, qui mumiam arbitrantur.

Mumia.

Eſt enim veriſſima Mumia, & quidem ex humanis corporibus, conditis Thure, myrrha & aloë.

Vnicornu.

Vnicornu non reperiri in noſtris regionibus certiſſimus ſum. Vna pars eſt è cornu putrefacto, altera ex oſſe. Pellūt autem iſta ad extremas corporis partes, humores & ſudores mouent.

Cuſpides cornus ceruini.

Ideo in affectionibus cordis (vt exiſtimant quidam) conferre videntur. Hæc autem vis etiam in cornu cerui cōſpicitur. Ac credas mihi primas illas cuſpides in cornubus ceruinis cōtra venena plus prodeſſe, quam vulgare vnicornu, quod nihil aliud eſt, quam dens Elephanti ſeu Ebur.

Lapis ſerpentum.

Lapidem, quem miſiſti, adduci non poſſum vt ſententiæ illorum, qui à ſerpentibus conflatum eſſe exiſtimant accedam. Arte fabricatum eſſe, ac, ne quid diſſimulem, verticillum ſeu ſpondilum puto, quem mulierculæ fila ducentes fuſo applicant. Iacuit aliquandiu ſub terra. Itaque

cum

cum sit testaceus, lapis videtur. Alter vero

Lapis cordis cerui.

lapis, quem minister ostendit, qui in corde cerui repertus est, quiddam cum lapide Bezoar. commnne habet, licer neque forma, neque colore eum referat. Nam is quoque ad hunc modum incrustatus est, neq; dnbiro quin aduersus venena prosit. De

Saphirus.

Saphiro nullam habeo experientiam, oculis prodesse scio, & admotum oculis puerorum, qni variolis aut morbillis laborant, ne ab iis infestentur, facere. Recitantur alia ab iis, qui de gemmarum viribus scribunt, verum mihi non sunt explorata. Cardanus multa in libello de gemmis commemorat, eum nunc ad manus non habebam. De Chalcidonio quod scribam, non habeo.

Fungus ceruinus.

Sunt qui sanguinem calefactum in manibus sistere existiment. Fungo ceruino ad venena quidam vtuntur, sed plus ad venerea valere, & propterea asseruari constat.

Ol. vitrioli tutissimum in humidioribus naturis.

Meum oleum vitrioli vobis non est defuturum, sed quantum voles, & quod satis est, vt à me accipias eurabo. Suhriam octodecim anni cum illud factum est, & nunc plurimis prodesse animaduerto. In humidioribus corporibus vsus est tutissimus. Sed paulo ficciora minus crebro assumere debent. Tu singulis septimanis bis vel ter recte, & magno, vt spero, commodo tuo eo vteris. Sed vide ne in parum recte factum incidas. Nam, vt promisi, prius mihi quam tibi defuturum est.

Dolores Nephritici. Doloris calculi.

Vsu decocti veronicæ nihil melius ad dolores à calculo ortos. Idem præstat succus inspissatus. Exprimitur ex herba contusa, & cum saccharo ad spissitudinem coquitur, & in pillulas redigitur. Sumes ante cibum.

Dolor renū.

Si dolor vrget in labro vel lecto calefactus, decoctum veronicæ bibes, & adhibebis emplastrum ex caneris.

Catapl. è cancris.

Qnod fit cancris coctis & contusis & eorum succo expresso, panis medulla imbuta, additis oleo violaceo & vitello oui, applicetur hoc renibus.

Hedera terrestris.

Hederæ etiam terrestris vsus in cibo, & iusculis commendatur, & somnum atq; vrinam prouocat. Vreteres inungi poterunt oleo scorpionum, & foueri raphano vel rapis coctis cum adest dolor. Inscissiones in labrum non probo, propter dolores podagricos. Domino seniori iam meam sententiam sæpe de istis defatigationibus ostēdi. Remedia frigida non sunt tura, licet ea catarrhus tenuis requirat. Calida prorsus non prosunt. Turissimum esset à nimio sermone abstinere. Sed plura hac de re alias. Bene vale. 15. Febr. Anno 1580.

EPIST. CLXI.

IDEM EIDEM.

GRATISSIMVM mihi esse tuum literarum officium, omniaque grata mihi semper à te accidisse, verissimum est. Heri autem peruesperi tuas, quibus 28. diem Iunij ascripsisti, Glatio in Rucurianum meum perlatas accepi. Veni huc nudius decimus tempestate horrida & valitudine minime firma. Quam vero firmiratem hac ætate sperare possimus, in qua vnum illud animo plane obfirmato nobis persuadere debemus, nos eo vitæ beatæ viciniores esse quoad exitum huius vitæ & sepulchrum accedimus propius? Vt quod superest ævi absque molestia, quemadmodum mihi precaris, transigam, cum vel corpus tot morbis afflictum, vel seculi nostri miserias intueor, polliceri mihi non debeo. Veram enim illam querelam esse statuo, πᾶν ἐστιν ἄνθρωπος συμφορή. Ad meas autem miserias hæc accedit, quod in tanta virium imbecillitate propemodum perpetuo decumbendum, & si quid scribere volo dictandum est. Ægre pedes officium faciunt, & tremebunda manu, perpauca absque molestia exarare possum. Præscripseram nuper cuidam puero emplastrum suturæ coronali apponendum. Is tentatis multis remediis, beneficio DEI, conualuit. Pharmacopœi coniunx emplastrum hoc aliis pueris epilepticis adhibuit.

Emplast. epilept.

Itaque tam multus de eo sermo, vt etiam senes bono successu vterentur. Erat cum his descriptio, qua ante triginta annos in fœmina Polona curanda sum vsus & diu sane oblitus, atque cum à me consilium pro puero peteretur, in illam incidi.

Franciscus Vallesius.

Franciscus Vallesius Doctor Medicus in Academia Complutensi fuit. Mortuum ante multos annos puto. Leges de eo in proœmio libri, quæ mihi comperta sunt. Admodum ingeniosum res ostendit. Neque dubito, si longior vita ei contigisset, quin multa in suo libro emendaturus fuisset. Ego in alterius labore hunc laborem sumere volui. Mitto δεῖγμα typographicum. Spero ad mercatum autumnalem proditurum. Baronibus vestris bene precor.

Diæta Podagricis optima.

Ego podagricis nihil nisi rectam victus rationem consulendum arbitror. Quæ enim medicina vel materiam istam exhaurire, vel calorem roborate potest? Vsum fomentationis ex decocto myricæ cuidam valde profuisse scio. Sed alios iuuisse parum.

Thermæ.

Thermæ calorem natiuum adiuuant, verum sua humiditate membra relaxant. Vtinam Namestius vester heros à me iuuari possit. Nihil est quod magis velim. Si paulo valetudo esset firmior, in suo Brundusio, eum inuiserem. Sed vereor ne è Bohemia pestis serpat. Valde magnæ & fre-

Eluuiones.

quentes in his quoque locis eluuiones nobis malum minantur, & transeunt sæpe, qui Praga veniunt, vbi sæuire pestem multorum literis nunciatur.

Oleum Solis.

De oleo Solis multos gloriose loqui audiui, verum ita confici posse, vt vere oleum sit, & humanis corporibus conueniens, nunquam mihi persuaderi patiar.

Lapis philosophicus.

Lapis autem philosophorum multorum ingenia & opes attriuit. Nec præter vnum, qui de illius compositione scripserũt, quenquam lapidem istum parasse cognoui. Vero hoc est consentaneum, imperfectum ad quandam perfectionem posse deduci. Sed an lapis Philosophorum (id quod chymistæ de eo affirmant) imperfecta metalla perfecta reddere queat, haud scio. Sæpe in paruo opere quædam quasi perfectionis species ostendi potest. Idem si in magno tentes, somnium videbis. Imo vix vnquam similia elaborantur propter caloris & materiæ dissimilitudinem. Quæ igitur est stultitia in istis desudare.

Antimonium album.

Antimonio albo, cum rationem, qua sudorem mouere possit, non videam, & mihi illa cum Theriaca commistio suspecta sit, nunquam vsus sum. Scio autem te ea pietate esse, vt non velis alteri nocere. Proinde si iis profuit, quibus à te datum est, ipse periculum de eo facere poteris, vel quamprimum ad amicum illum tuum scribere, vt modum conficiendi integre tibi significet. Nõ sunt mihi Theophrasti libri ad manus, nec si essent possem in illis quicquam legere. De spiritu antimonij quid rescribam non habeo. Nam de vsu illius nihil plane constat.

Spiritus Antimonii.

Retinebo igitur apud me donec aliquid certi cognoscamus. Magna medicamenta esse oportet, quæ in exigua quantitate vim maximam exercent. Ne igitur naturæ vim afferant videndum. Tamen nõ video si antimonium album per se est antidotus, cur antidoto, videlicet Theriacæ misceatur. Sed vtcunq; sit, ea fide amicum illum tuum esse scio, vt non velit tibi nocere, proinde semel facere periculum, atque de successu quamprimum ad me scribere poteris.

Extractum calami arom.

De extracto calami aromatici arbitror me vos monuisse omnia. Vtor præcipue in affectionibus ventriculi & pectoris cum intemperies est frigida cum materia crassa & tenaci. Ac tunc quidem non difficultatem spirandi, & coctionem plurimum valere, & longe alia medicamenta superare cognoui.

Ol. Chalcanthi.

Chalchanti oleum totius corporis habitum permeat, putredinem tollit, & humiditates superfluas consumit. Hoc minus crebro vtaris, cum te extenuari aliquomodo scribas. Non defuturum tibi est, etiamsi ipse eo non abundem. Nam nihil mihi tam est charum in omnibus rebus meis, quod non libenter ad sustentandam valetudinem tuam velim impertiri. Bene vale, & literas tuas ad me mittere non intermittes. E Rucuriano, 16. Iulij. Anno 1582.

Empl. Epil.

℞. Succini albi,
Thuris,
Mastich. ana ℥ j. ß.
Galbani,
Opoponac. ana ℈ j.
Visci quercin. ʒ ij.
Ambræ g̃. vj.
Musch. g̃. iij.
Sem. pæoniæ maris ʒ ß.
Ladani ℥ j. ß.

Olei nucis muscatæ parum, aspergatur puluere cubebarum, & extendatur in aluta.

EPIST. CLXII.

IO. CRATO A KRAFTHEIM, &c.
Clarissimo viro, D. Petro Monauio, Med. Cæs. S. D.

QVI ad reprehendendum alios paratissimi sunt, plerunque in se parum animaduertunt. Scripsisti omnes omnia bona de meo libello Germanico dicere, laudare studium iuuandi plurimos; denique vt recuderetur autor fuisti. Nunc posteaquam ego laborem iterum supra vires sumpsi, & huic alterum quasi, qui me ad languorem ita dedit, addidi, vt haud sciam an vnquam vires recuperaturus sim, nescio quem ordinem, & quæ alia in eo desiderare curiales nostros commemoras. Nisi aulam nossem, & quam multi sint, scirem, qui vere iudicare possint, aut harum rerum, de quibus agitur, periti essent, sane animo perturbarer; sed cum quid in hoc Theatro fiat, & quam rerum omnium imperitissimi cupidissime alios reprehendant non ignorem; non valde commoueor. Te vero ista nunc scribere miror, posteaquam ipse libellum præconio tuo publice ornasti, & typis describendum Typographo dedisti. Ac exploratissimum tibi est, me hunc librum nunquam ita habuisse in manibus, vt quæ accurate perpolire solemus. Relegi, & cum quid mutandum videretur, dictaui. Fateor propter valetudinis imbecillitatem non potuisse scripta recognoscere; sed sperabã, si quid forte emẽdandum esset, facile hoc præstare posse, qui curam editionis susciperent. Legi tuas correctiones; verum ne quid dissimulem, à mea sententia alienas. sed de his nunc non agam. Qua de ratione libelli Germanici, in prima parte præcauẽdi rationem monstro, duplicemque pono; vnam quæ ad Magistratum politicum pertineat, alteram propriam Medici. In iis quid desiderent

Methodus libelli de peste.

rent nescio. Ad extremum vt cupiditati hominum satisfacerem, formulas remediorum, quibus summi Principes vsi sunt, cum multis communico. In altera parte cum de curandi ratione agam, primum Pestem nomen generis esse, atque sub eo contineri multos morbos plurimis exitiosos, quod ante annos quadraginta etiam scripsi, statuo. *Pestilent. priuata.* Deinde febres pestilentes duplices esse dico, vnas à putredine sola dependentes & à causis internis plerunque ortas, eas priuatas appellani, quod minime se efferrent, & contagiosæ essent, licet plurimis exitiosæ. Has febres interdum in vno vel plurimis ad eum putredinis gradum peruenire ostendo, quē *Publica.* morbida exspiratio consequatur. Itaque tum ex iis non tantum putridæ pestilentes, sed contagiosæ fiunt, id est, quæ morbida exspiratione similem affectum seu febrem pestilentem, bubonibus & carbunculis insignitam in aliis corporibus, quæ inspiratione morbidum illud, ex corporibus infectis exhalans, attrahant, inducunt. De his febribus pestilentibus me in meo libello agere profiteor. Itaque cum inspiratio morbida exspirationem seu Diaphorisin ex lege contrariorum indicet præcipuam curationem indicatiuam in eo consistere, vt seminarium haustum per insensibilem transpirationem vel sudorem, quo omnes fere contagiosi morbi curantur, expellatur atq; malignitati seminarii hausti resistatur, & cor contra illius malignitatem præmuniatur. Primum medicamenta simplicia recenseo, deinde pauca remedia, quibus hic & alibi vsus sum, & cum autoritate & experientia moueri homines sciam, vsu atq; experientia comprobata in medium adfero. De phlebetomia meam sententiam, recitata prius veterum, expono, ac ipse fateor, cum initio hanc partem non attigissem, me in emendanda quoque cornicum oculos noluisse configere. Admonitiones autem vtiles, etiamsi fortasse inepte iterentur in medium affero, atque ista sententia concludo. Me nō videre quid in pestilentibus contagiosis, & à seminario hausto oris phlebotomia magnopere iuuare possit, cum malum inspiratione haustum non exhauriat. Ad extremum de cura ægrorum non tam medicamentis, quam victus ratione habenda panca subieci. Cæterum in postrema parte, qua cum chirurgis prodesse studeam, iterum de ratione mittendi sanguinem iis eadem inculco, & quam cautionem adhibere debeant, monstro, cum quam incauti & temerarii sint reipsa compererim. Atque ad extremnm de carbunculorum & bubonum cura, quæ profecto in hoc morbo curationis caput est, ago. Quæso quid habes, quod in isto ordine repræhendas? Si quædam repetita sunt, eaq; magnum vsum habent, & digna quæ obseruentur doctis videantur, quid obsecro illorum iudiciis, qui in verborum mirifico splendore atq; apparatu omnia collocant, iniustius? Sed mitto ista. De tuis dubitationibus magis quomodo tibi in mentem venire potuerint, quam vlla de re miror. Primum quæ de homonymia vocabuli contagii & contagionis ex sententia Erasti scribis, ea nihil ad me attinent. Tueatur Erastus sua, Ego de vocabulis cum nemine pugnabo. Rem autem ita se habere statuo: Omnes morbos contagiosos oriri à morbida exspiratione, quam inquinamentum seu seminarium appellamus, *Morbi contagiosi causa.* eamq; morbidam exspirationem similem affectum & morbum in corporibus, inprimis vero prædispositis, etiamsi symptomata omnia non sint similia, inducere, putredinem vero huius morbidæ exspirationis caussam esse, verum non ex quauis putredine similia μιάσματα exhalare, aut etiam omnia eodem mudo contagiosa esse, multo minus pestilentia. Alia enim sunt quæ scabiem, alia quæ morbum gallicum, alia quæ lepram, pbthisin, &c. adferunt. Illa vero quæ febrem pestilentem, (non dico putridam pestilentem*, sed contagiosam) inducunt, resipere non putredinem solam, sed sæuam corruptionem, quam hausta subito in corpus humanum, quod cōtingunt, inducunt. Itaq; iam non putredinis, vt fit cum ex pestilentibus putridis (aliquando initio pestis) perueniente putredine in corporibus humanis ad istum gradum, vt morbidam exspirationem contagiosam emittant, soboles sunt, verum perniciosissimæ corruptionis; omnem putredinis cōditionem superantis. Hinc sæpe subito, etiam sanis & mediocriter cōstitutis corporibus exitium adferunt. Ex nulla autem alia re exitiosa ista μιάσματα; quā è corpore humano, dum natura vaporosum illud excrementum expellere potest; prodeunt, atque ab iis inquinamentis, quæ vel præparent ad suscipiendam pestem, vel seminaria pestis non contagiosæ, verum putridæ febris sunt, discernenda. Cæterum q; putas, me in errore versari dum contagiosas febres ab inspiratione, qua seminarium attrahitur, quæque carbunculis vel bubonibus insignitæ sunt ortas; vt plerique omnes in pestilentiis, quæ in nostris regionibus grassantur, esse apparet, ignotas veteribus statuo, minus accurate meam sententiam té considerasse, rationes tuæ ostendunt. Fateor cum Galeno non vacare periculo consuetudinem cum putridis morbis labotanti;

bus,sed vbi Galenus scripserit, ex omni putredine exhalare morbidum, quod contagione similem affectum in corporibus quæ attingit, inducat, imo quod febres pestilentes contagiosas excitet,non reperio. μιασμάτων,inquies,meminit,& Hippocrates σπέρματα λοιμοῦ nobis ostendit? Quid hæc obsecro probant speciem hanc febrium pestilentialium contagiosarũ, quæ nobis infesta est, & quam omnes Medici refugiunt,veterib. notam fuisse? Multa μιάσματα ex variis rebus putridis exhalant, quæ corpora humana ad suscipiendas potius febres pestilẽtes præparant,quam pestilentes contagiosas,de quib. nos agimus, inducũt: sic σπέρματα τοῦ λοιμοῦ feruntur ex variis locis, & corpora plurima, vt variis febribus pestilentibus putridis laborent, idonea reddunt, verum vt subito quasi ad istum modum laborent, & morbidam exspirationem, quæ hausta inspiratione aliis contagiosa & exitiosa sit, & similem plane affectionem aliis corporibus inducat, habeant, non facile mihi persuadebis. Nihil dicam hic de diuersis quasi gradibus malignitatis, deque intentione, & remissione μιασμάτων, & neque omnibus temporibus neque omnibus in locis eandem vim atque effectionem habere res ipsa loquitur. Galenum non intelligere de inquinamentis,quę sunt contagionis seminaria, seu contagione contaminant, & subito vim vitalem in omnibus,qui per aerem ea attrahunt,oppugnant, verum vitium aëris ad pestilentem putredinem, corpora præparantibus, cum ait, aërem cõtinere σπέρματα τοῦ λοιμοῦ minime dubito. In Thracia summa sæpe sunt pestes, etiam in aliis regionibus orienti magis vicinis quę multa millia hominum è medio tollunt, contagiosas tamen febres pestilẽtes ab inspiratione ortas raro est obseruatum consequi. In castris ad Iaurinum innumerabiles propemodum pestilentibus febribus perierunt,contagione illas disseminatas atque ideo exitiosas fuisse, etiamsi quotidie cum ægrotantibus sæpe multumque fuerim,non animaduerti. Ac profecto ab istis summis Medicinæ autoribus non parum peccatum, si vim illam contagionis febrium pestilentialium verè cognouissent, neq; vllum verbum de contagione posteritati scriptum reliquissent. Quod ad extremum addis (tua tibi verba propono) fortasse inter pestem & febrem pestilentialem contagiosam distinguis. Apage te cum illo fortassis, cum apertissimis verbis hoc vbiq; agam,& an non genus à specie distinguetẽ? Te vero per quicquid possum oro, vt parcendum seni, & animam agenti, existimes, & modum in animaduertendo, atq; studium aliorum dicta in bonam partem interpretandi iustitiæ conuenientem, pulcherrimam virtutem putes. De meis obseruationibus cum toties scripserim non esse eas in mea potestate, verum disiectissimis chartis, & variis libellis inscriptas, quæ in potestate filii sunt, contineri, quid me toties vrges? Ipse bonam earum partem, cum multa tibi recitauerim,in memoria habere deberes, & scis familiaribus meis nõ solitum reticere. D. Ioachimus Camerarius & suas & aliorum se colligere nuper significauit, opto vt possit. Vnam insignem & mearum obseruationum præcipuam tibi modo proponã, quæ in hoc meo morbo (non quod me summis Imperatoribus & Heroibus æquem) sæpe in mentem venit. Verissimum hoc est; Diuum Ferdinandum Imperatorem, priusquam lecto decumberet(cui vix tot mensibus, quot ego annis affixus fuit) catarrho & difficultate spirandi laborasse, & macie totius corporis contabuisse,magnum etiam aceruum in renibus atque vesica calculorum collegisse, Ἀπνοίᾳ autem tanta laborasse, vt viribus omnibus exhaustus, inter loquendum placidissime exspiraret. Quid optimo Imperatori euenit, quod ego non sim passus, & etiam nunc patiar? Ante septennium Cæsare grauissime ægrotante, cum singulis fere noctibus tempestate horrida in palatiũ vocarer, catarrhum contraxi grauissimum, & magna difficultate spirandi laborare cœpi. Cupiebam obstare principiis,sed totum triennium aliud ex alio malum. Itaq; meam valetudinem posthabere & negligere coactus sum. Supra vires omnia me fecisse sciunt, qui me in Palatium perduxerunt, & quibus gestandus sæpe fui, cum per scalas ascendendum esset. Cum autem à catarrho ventriculus nõ admodum afficeretur, vires mediocriter cibo & potu sunt sustentatæ. Eo vero die, quo ab aula discessi, cũ amici plura à me postulassent, quam præstare possem, ita me misere afflixi & defatigatus sum, vt simul ac flumen superassem & currum ascendissem, in profundum somnum inciderem. Post eum diem perpetuo cum aduersa valetudine confligendum fuit. Catarrhus auctus est simulac domum redii Persuaserunt autem mihi mei, vt relicto Rucuriano huc irem. Meminerã quæ valetudinis pericula in hoc aëre sustinuissem, morem tamẽ gessi. Corpus, cum nõdum plane iacerem, macie cõtabescere cœpit. Ventriculus ita difficulter cibum cõcoxit, vt per συμπάθειαν quandã cor mirifice in labore coctionis afficeretur. Medici φθίσιν existimarunt, verũ nunquam vere fuit, nec hoc malum his 4. annis à me discessit. Catarrhus aliàs mitius, alias

Obseruationes Cratonis.

atro-

atrocius mecum egit, & sæpissime ita spiritum eripuit, vt nihil morte sit factum propius. Posteaquam tabida membra, & omni succo natiuo exhausta mouere non potui, mihique lecto decumbendum fuit, renes calculos coxisse animaduerti. Quos dolores & cruciatus dum eliderentur, accedente ingente mole flatuum, qui vniuersum corpus penetrarunt & affluxerũt, senserim, nequeo narrare, nec si queam propter acerbitatem recordationis velim. Certe hac in parte Diuo Ferdinando Imp. fui infelicior. Nam is magnos atq; multos lapillos quotidie fere, sine omni tamen sensu doloris egisset, neq; eos cruciatus, quos ego à flatibus perpessus sum, sensit. Ac haud dubie sacratiss. Imperator diutius morbum, quam ego ferre potuisset, cum & corpore paulo firmiori esset, & minus annosus, nisi infelix illa medicatio, qua catarrhus est suppressus, accessisset. Carrichterus enim quotidie decoctum florum prunellorum syluestrium dabat, item alia in rustico corpore vix ferẽda. Cum autem ex illius libellis appareat, quo artificio suis rebus fucum faciat, quam Medicinæ sit imperitus, miror amicum fratris tui, quem nuper donatum Physico libello mihi quoque conciliauit, illum iuuentuti commendare, & Turnheuseri conficta de herbis & earum destillationibus mendacia tanquam rem admirandam pueris proponere. Sed sæpe fallimur specie recti, & facile admiramur, quæ non intelligimus. Ego vt materiam catarrhi in hoc tenuissimo corpore expectorarem, hactenus operam dedi. A medicamentis, præterquam iis, quæ ventriculi vires cõseruant, plane abstinui. Nunc cum & pectus & ventriculum parum medicamentis iuuari animaduertam, & nocturnis horis calorem præternaturalem atq; difficultatem spirandi augeri sentiam, id quod Diuo Ferdinando Imp. euenit, & inprimis humanum est, quin sit consecuturum non dubito. Paro igitur me ad ea, quæ sunt superanda. In Diuo Ferdinando imper. pulmo fere totus gypseus erat, meus vt sit nescio. Renes an tantum calculis abundent haud scio. Calorem illum præternaturalem & ἀνορεξίαν vires valde, ita vt optimo Cæsari, frangere sentio. Itaq; ne breui deficiant vereor. Hoc modo nos Dominus cœlestis oberrantes in his terris inter falsa & fugacia ad se reuocat, & facit vt dierum, vt D. Petrus ait, commorationis nostræ satietas nos capiat. Bene vale. Vratislauiæ sub Æquinoctium autumnale. Anno 1585.

Infelix curatio Imperatoris.
Carrichteri imperitia.
Herbarium Turnheuseri.

EPIST. CLXIII.

IDEM EIDEM.

LIBELLVM de Quinta essentia legi non tam mea causa, cui labor est hæc cognoscere, quam vt tibi gratificarer. Autor est ingeniosus, sed, vt ego iudico, iudicio parum confirmato præditus. In vniuersalibus ostendit se ratione & experimento non destitui. Ad particularia cum est ventum, friget. Obsecro inspicias definitionem, & videbis quam sibi constet. Quid quæso hoc est, posita definitione in dubium vocare, an res de qua quæritur sit? Destillationis finis est, separare purum ab impuro, seu spiritum naturalem, qui præbet vitam rebus, ab elementari materia segregare, quantum segregari potest. Solus enim sine subiecto consistere nequit, sed vel in materia oleagenosa, vel in aquea pura, aut viscida residet. Hunc spiritum ego quintam essentiam duco, & si quid aliud est, mihi demonstrari cupio. De nomine nullam litem moueo. Scio spiritum vini, maxime à Chymicis ita appellari, & recte quidem, cum ex omnibus rebus, quas penetrare potest, quintam eorum essentiam, vel spiritum naturalẽ ad se pertrahat, & sibi iungat. In iis vbi spiritus naturalis aqueo vel oleagenoso humido insidet, destillatione per ascensum, vt vocant, euocatur, dum vapor vel in aquã, vel in oleum resoluitur. Cæterum cum viscido inhæret, quemadmodum in radicibus & feminibus quibusdam, nulla re melius, quam affuso spiritu vini elicitur. Hinc facile illorum error apparet, qui aquas vitæ seu Elixæ affuso vino, variis speciebus, vt nominamus, additis, imo auro & preciosis gemmis, sæpius destillant, & præstantiores aquas se efficere arbitrantur, cum solus spiritus vini, iis quæ penetrare potest, affusus, intra paucas horas hoc præstet; in multiplici vero destillatione subtiliores partes exhalent. Quod autem Carolus de Petra alba sibi somniat spiritũ vini posse aurum, margaritas vel gemmas penetrare, in eo illum opinione falli certum est. At tres nouos destillandi modos quos ponit, vere nouos, id est, falsos & confictos ratio atque experientia monstrat. Primus plane ridiculus est, cum ex libra media Cinnam. spiritum aqueo humori insidentem extrahit, ac deinde ex fecibus putrefactis, ac plane insipidis, in quibus vel paucus vel nullus spiritus remansit, oleum se elicere posse arbitratur. Alter vero modus, quo rationẽ conficiendæ quintæ essentiæ ostendit, erroribus manifestis plenus est. Nec ipse affirmare audet, se isto quintam essentiam auri & preciosorum lapidum atque aromatum vnquam præparasse, vel sibi panaceam hanc visam esse. Hauddubie si ea visus fuisset, exempla eorum, quibus pro-

Quinta Essentia.
Error communis chymicorum.
Carolus de Petra alba.
Destillation. modi conficti.

fuiſſet non reticeret. Cur autem obſecro ſulphur commune miſcet ſpiritui vini, vt aurũ attenuet, vel in cinerem redigat? Scio *Spiritus ſulphuris.* & fateor ſpiritum ſulphuris aurum penetrare, atque aliquo modo mutare; ſed ſpiritum vini ſulphuris ſpiritum ad ſe attrahere, nec ab vllo perito chymico didici, multo minus re ipſa comperi. *Flores ſulphuris.* Confici flores ſulphuris, dum eo ſpiritus vini affunditur, & crebro inflammatur, atque deflagrat non ignoro. Sed hanc eſſe verã præparationem vix puto. Magis eam probo, cum vel oleo tartari, vel cera affuſa ſulphur præparatur. Sed de his nunc non eſt propoſitum ſcribere. Tertium deſtillandi modum gummatum, quem tradit, non improbo, cum ratione munitus videatur, ſed rectius dum gummata deſtillamus, ſilices addi, reipſa comperi. *Margaritarum ſolutio.* De margaritarum diſſolutione in communi errore verſatur, ſi acetum deſtillatum, vel alios ſuccos acidos hoc præſtare putat, niſi vt Chymici nominant, radicati ſint. De ſuccis quidem non contendo. De aceto certum eſt humorem, qui aſcendit eſſe inſipidum, & diſſoluendis margaritis minime idoneum. Cæterum partem eam, quæ *Acetum radicatum.* poſt deſtillationem a eti in fundo reſidet, & acetum radicatum a Chymicis appellatur, ſua acrimonia, & vi corroſiua atq; cauſtico, non modo margaritas, verum alia etiam diſſoluere, & in cinerem quaſi redigere, atque quemadmodum Chymiſtæ loquuntur, calcinare poſſe nullum dubium. Hoc autem non eſt ſpiritum margaritarum elicere, ſed totam earum ſubſtantiam corrumpere. D. Woyſelius ſenior mihi narrauit epiſcopum *Magiſter. perlarum ventriculũ corrupit.* Vratislauienſem Caſparum Logum Magiſterium hoc perlarum, perſuaſum à fratre, ſæpe porrectum à Paracelſiſta quodam bibiſſe, atq; demortuo tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuiſſe. Eodem euentu vſam eſſe Marchionis Ioannis coniugem, in qua ventriculi tunicæ plane fuerint eroſæ. Raro certe vllum vitrum, in quo aſſeruatur, tam eſt firmum, quin erodat, & in cinerem conuertat. Longum eſſet omnia iſta perſequi, quæ imperitiſſime de gemmarum atq; auri diſſolutione dicuntur. Certe artis imperitia, atq; inſcitia potius ſe manifeſte prodit, cum nondum periculum, quod in æreis vaſis eſt, dum ea deſtillationib. adhibemus, animaduertit, & præcipuum gradum ignis, maximeq; conuenientem, videlicet ex arena, reticet. Poſſem alia, quaſi puerilia errata demonſtrare, ſed ſentio me nimium & legendo & dictando defatigatum eſſe. Si vera *Panacea.* eſſe ſcit, quę de Panacea affirmat, ægros ſuos & alios, qui illius opera vtuntur, iniuria afficit, dum illis medicamentum hoc non præbet. Verum vides quam in refutandis obiectionibus ſit languidus, ne dicam ineptus. Nouam propoſitionẽ erudite tractat, & medicum rationalem oſtendit. Quæ vero attexit, vt cõſentiant veris ipſe viderit. Doctum eſſe iuuenem arbitror, & in Philoſophia atque Chymicis verſatum, verum vſu, atque μεθαχειρίαι non inſtructum. Nam ſi eſſet, nihil firmitatis in autoritate Ferneliana, quæ refutata eſt à quodam edito ſcripto contra librũ de abditis rerum cauſis, multo minus incongrua Philoſophia Cardani, eſſe animaduerteret. Quid multa? Magis memor eſſet propoſiti, neq; totam Philoſophiam cõpendio proponere, quam de chymia inſtitutam ſcriptionem hoc modo abrumpere mallet. Nimis enim pauca de Chymia ſcribere, & vbi ad rem ventum eſſet, vela vertere quis non videt? ἀναλογίας crebras, diſtinctiones imperitas, & alia plura non libet reprehendere. Non enim me φιλίταλος delectat. At hæc tu ſatis eſſe, & miſero atq; ægro ſeni parcendum putabis. Valde enim hic labor, quem ſuperioribus menſibus facile ferre potuiſſem, me ad languorem dedit. Bene vale. Vratislauiæ pridie Kal. Februar. Anno 1584.

EPIST. CLXIV.

IDEM EIDEM.

Die Ianuarij 25. literas ad te miſi, quas, vt ſpero, à Dn. Schonfeldio accipies. Bene de te ſentit. Itaque illius perſuaſioni ſatisfacere ſtudebis. Non quæuis Gonorrhœa eſt Gallica, ſed ea quæ cum viriũ languore, *Gonorrhææ Gallicæ ſymptomata.* vrina nigricante, & graueolente affligit. Tum inſignem ardorem affert, & leuibus remediis non cedit. Nihil tale in noſtro ægro animaduerti. Deinde dolor vlceroſus circa veſperam eum non moleſtat. Sed hoc tu conſiderabis, & me admonebis. Obſecro mi Petre, vt quod ſæpe de lectione veterum monui, memineris. Legi non omnino Medicæ artis imperitus Galenum *Lectio Cratoniana.* prius, quam in Italiã irem. De iis, quæ meam cognitionem effugiebant, Præceptorum ſententias exquiſiui. Ex Italia reuerſus Periochen atq; alia ſcripſi, neq; tunc veterum ſcripta depoſui. Cum in Aulam veniſſem, & D. Iulium Galenum in manibus perpetuo habere viderem, atque in omnibus colloquiis medicis magis me autoritate Galeni, quam ratione vrgeri, ipſe totum Galen. iterum totis nouem annis ita mihi familiarem reddidi, vt nulla dies abierit, quin non aliquot pag. ſingulari attentione perlegerẽ. Vbique in itineribus, caſtris, &c. mecum aliquot libellos circumtuli. Nec minori ſtu-

dio in

Praxis optimus Hippoc. commentarius.

dio, in Hippocrate sum versatus, sed vt verissime dicam, quod sentio, nulla commentaria tam me in lectione Hippoc. adiuuare potuerunt, quam ipsa praxis. Hæc cum iis, qui nunc Hippoc. nobis illustrare student, desit, quam frigide sępe nos doceant, animaduerto. Scribo ista, quia te amo, & amorem meũ perspicere cupio. Nemo multa simul agit, & eadem recte. Cura sit animulæ, cura multorum corporum, quæ tuæ fidei se committũt. Hoc si feceris, non dubites, quin cætera sit adiecturus Deus. Non dat omnia omnibus, neque omnia vult nos nobis sumere. Feras æquo animo si alii te fortunatiores sint. Te oro, si tibi de paralysi post dolorem colicum non satisfeci, vt furiosos spectes, qui in animi perturbatione magnas machinas, & maiora viribus mouent, cum ad sanam mentem redierunt, & materia ad exteriora delata, nihil virium habent. Videas in illis πεπηρωμένας χεῖρας, satis apparebit causam non esse in neruorum principio. Quid igitur communem methodum curandi in paralysi sequimur? valde sum debilis, & hæc sumpto cibo scripsi, cum mihi paulo validior viderer. Boni consulas, & vberrimas tuas gratissimas mihi futuras existimabis. Bene vale. 11. Febr. Anno 1582.

Paralysis post colicam.

EPIST. CLXV.

IDEM EIDEM.

DVAS à te habeo epistolas, quibus Kal. & 5. diem Martii adscripsisti. Non possum ad omnia rescribere, cum hæc affixus lecto, quo hoc octiduo raro surrexi, dictare cogar. Itaque breuitatem epistolę boni consules. De paralysi post colicam miror te dubitare, cum ἴασις sententiæ meæ suffragetur. Dubitationes tuas vnica illa sententia Hippocratica diluit: In corpore humano viuo omnia esse transfluxibilia & transpirabilia. Quidni æque ab intestinis ac à neruis ipsis in totum corporis habitum hęc materia deferri posset? Non colligitur in musculis, & eorum neruis ac tendinibus, sed magno impetu, sicut alia multa ab interioribus corporis partibus deferri videmus, hæc quoq; ad exteriora defertur. Neque materia plane crassa est, sed ichorosa & biliosa, etiam si deinceps in exterioribus refrigeretur, & crassior euadat propter primam originem & caloris defectum. Absurdum quod tibi videtur; expellere intestina excrementa, quæ recipere apta & nata sint, mihi non videtur: Nam cum in intestinis sit obstructio in colico dolore, & ea materiam per suas vias depellere nequeant, expellit natura eo, quo maxime potest. Non autem est vera crisis. Multa enim crassa materia remanet, ad quã

Transmissio materiæ morbificæ in paralysin post colicam.

attenuandam calidis istis oleis vtimur. Non nego materiam ex capite & aliis locis affluere, neq; hoc, vt arbitror, scripsi. De consiliis memorem admones: faciam quod potero. Sed ita marasmo conficior, vt vix ossib. hæream. Itaque raro lecto surgo, & cum paululum me commoueo, ita debilitor, vt concidam. Dn. Callopedius literas ad me misit, quibus se iter velle ingredi, vt in aulam veniat, monet. Mœstus & tristis est parens, ac valetudinis suę, vt ego arbitror, non eam rationem habet, quam habere debebat. Mea consilia tibi ostendet. Caput hoc est; vt rectam victus rationem teneat, & potu illo ex sarsa pariglia, glyzyrrhiza & passulis vtatur toto hoc tempore veris. Si deinde serum lactis biberet, & infuso senæ atque epithymi eum syrupo violaceo purgaretur, recte mea sententia valetudini consuleret. Abundat adustis humoribus, atque eos victus ratione auget. Me hæc de valetudine illius ad te scripsisse indicabis. Dictarem plura, nisi hæc ipsa nimis multa essent, & nihil difficilius facerem. Te oro vt amicos salutes, & vberrimas literas quotiescumque recte poteris, ad me mittas. Bene vale. Vratislau. 18. die Martii. Anno 1582.

EPIST. CLXVI.

IDEM EIDEM.

EAs literas, quas discessurus Praga ad me misisti, hic in Rucuriano, quo nudius quintus veni, accepi. Vberrimas autem Vratislauiæ ad te dedi, quas spero præfectum equis dispositis, tibi redditurum. Cum vero in tuis desiderium mearum litterarum mihi demonstres, gratum est de cessatione me appelari. Quis enim literas ab inimico expectet? Quis de eo quem non amat, & à quo amari desiderat, quæritur? Non libet in hanc sententiam scribere plura, cum mea manu nequeam; eà quidem infirma est, vt nihil nisi vacillantibus literulis exarare possim. Ad ζητήματα tua quod attinet, quid respondeam? De exhibito aliquibus decocto corticum frāgulæ aliquid audiui. Si aluus nigra est, vt Anglici Herbarii existimant, nullum dubium, quin vi purgante sit prædita. Quis autem ægroto purgans medicamentum toties velit propinare? Pena quidem & Lobelius in suis stirpium aduersariis frangulam cortice nigro, glaucis maculis asperse, libro subtus flauo, vomitum ciere, & aquas secessu deturbare scribunt; & Tragus noster huius arboris flauum & medium corticem cum aceto tritum & illitum, scabiem intra paucos dies siccare & sanare, tanquam singulare experimentum recitat: Putredini etiam dentium decoctum corticis in

Cortex frangula.

Villebrochius. ceto mederi, dolorem mitigare, & dentes purgare asserit. Scio Villebrochium habere quædam peculiaria, verum me tuta amplecti nosti. *Coctio humorum.* Ad alteram tuam quæstionem, De coctione humorum in chronicis morbis, plorima possem respondere, si vacuo animo essem, scis coctionem naturæ opus esse, non medicamenti. Quæcumque igitur ad quandam æqualitatem calorem natiuum perducunt, ea coctionem haud dubie adiuuant, cum concoctio, teste Galeno, nihil aliud sit quam maturatio quædam humorum, qui præter naturam adsunt. Sed de humorum præparatione quæ serapiis & similibus medicamentis fit, te scribere arbitror. Sunt autem in chronicis morbis duplices humores peccantes: *Adustorum.* vel adusti vel crassi & pituitosi. In vere adustis rectissima est præparatio per victus rationem humectantem & frigefacientem. Ea re in quartanis recte decoctum raparum, succum pomorum & decoctum radicum borraginis, vel potius radicum eryngii exhibemus, quæ minus quam borraginis lentoris habent. *Biliosorum.* In Biliosis nihil præstantius decocto radicum cichorii, etiam obstructionibus ac crudis humoribus præsentibus. *Pituitosorũ.* Semper enim in chronicis morbis ad obstructiones respiciendum. Cum vero redundantis pituitæ manifestæ sint notæ, quid oxymellite, & præsertim tenui Cinnamomisato, vt ita loquar, quid succo & decocto cardui præstantius? Cæterum cum de pręparatione humorum agitur in chronicis morbis, de iis humoribus, qui ad naturalem statum redire possunt, & quos contrariis alterari oportet, vt crassum & viscosum incidere, &c. loquimur. Nam qui nullo modo alterari, & ad naturalem statum redire possunt, iis epicrasi, si purgari nequeant recte, neque hoc vires concedant, medendum. Sed noctuas Athenas ferre prohibemur. *Villanouani liber elegans de coctione humorum.* Habes de his præstantem monitorem Michaelem Villanouanum, qui præstantissimum libellum de coctione humorum & vsu syruporum scripsit, vt de doctrina excellentissimorum duorum Medicorum Patauinorum Ioannis Baptistæ Montani, & Bernhardini Paterni nihil dicam. Pagellas nostras Vallesianas accepi, in quibus quo plura lego, eo *Valesii stylus.* magis styli duritiem, & scolasticã quandam obscuritatem, Theologis quidẽ propriam, Philosophis barbaris nimis vsitatam, auersor. Sed cum laudatus sit à nobis, & res bonas esse, quas proponit, nemini dubium sit, duritatem orationis in iis, qui nullo vsu ea, quæ in animo sunt explanandi præditi videntur, ferre æquum est. Vtinam seculi nostri Doctores in iis, quæ ad salutem nostram spectant, cautius loquerentur, nec res diuinas, per quas ad DEVM, & veram lucem accedimus, obscuritati verborum inuoluerẽt, ac tanquam noctuæ in tenebris latere perpetuo, quam lucem aspicere desiderarent. Certe oblatam lucem illos refugere, & vespertiliones eos, qui offusa sempiterna nocte euolare, neq; in tenebras profundas scientes atque volentes sese coniicere student, nominare eos apparet. Sed mittenda sunt nomina vera vel falsa, & Deus orandus, vt in veritate atque luce nos conseruet. Bene vale. E Rucariano x. Iulii, Anno 1582.

EPIST. CLXVII.

IDEM EIDEM.

NONDVM quod sciam Ribisehii aoriga aduenit, neque post eas literas, quibus v. Decemb. d. adscripseras, vllas à re habui. *In fluxione Podagr non purgandum.* De quæstione tua sit ne durantibus doloribus podagricis atque affluxu materiæ medicamentis purgantibus fluxus diuersione inhibendus, à multis est disputatum. Rationi vero atque experientiæ contrarium, vel leuioribus, vel fortioribus medicamentis hoc tentare videtur. Leuiora enim materiam commouent, & magis ad membra dolentia præcipitant. Fortiora in imprimis corporibus non præparatam materiam, vim naturæ inferunt. Itaque rectissimum puto, sumpta indicatione à natura rei, cum podagra sub genere fluxionum & inflammationum, licet interdum non satis proprie, compræhendatur, enemate aluum, si astricta sit, mouere, & sanguinem è media cubiti vena, cæteris consentientibus, quæ ad missionem sanguinis requiruntur, mittere. A purgantibus vero medicamentis, *Purgatio periculo famosis humorib.* nisi hoc euidens ratio suadeat, & necessitas postulet, abstinere. Scio Practicos, & inter hos Bayrum mirifice medicamentum quoddam vehementissime purgans commendare, ac memini non dissimile Duci Ferrariensi à Medicis pręscriptum fuisse, hancque audaciam multos imitatos. Verum naturę vim facere, atq; præscriptum artis negligere, minime medicum puto. Historiam, quam tu mihi narras, de quodam cacochymia laborante, qui articulari morbo oppressus neque purgatus, in Carum inciderit, *Podagricus Caro extinctus.* quo triduo laborans extinctus sit, veram esse credo. Iuuari ne purgante medicamento potuerit, vel malum hoc modo auerti, causas consideranti non est obscurum. Defluere plerunq; materiam morbi articularis à capite consentaneum est, licet magna pars ex reliquo corpore vel deiiciatur, vel ad membra affecta deponatur. In hoc ægro somnolenta affectione cerebri affecto caput laborasse, &

ma-

materia obrutum fuisse, non est dubium. Per Enemata autem diuertendam à capite materiam fuisse, quis non videt? Et quantum putas ea medicamenta, quæ humores omnes simul in toto corpore commouent, è capite elicere posse, præsertim si humor sit crassus, frigidus, & humidus, qualem in Caro esse, quem Latini Veternum, Arabes Subeth appellant, necesse est; Non dispuro de vocabulis, siue catum, siue coma appelles. Coma interdum febrem præcedere, sæpe comitari constat. Humorem frigidum & humidum esse, cum sit somnolenta affectio, nemini ambiguum. Transmissum vero, vel cum impetu ad partem principem delatum non arbitror, sed potius tenacius in cerebro hæsisse, neq; potuisse à natura ad partes subiectas expugnari puto. Itaq; in calefaciendo capite tota curationis ratio, mea quidem sententia, consistebat. Deinde membrorũ seu articulorum affectorum frictione, vt materia quasi ad fluxum concitatis doloribus irritata & repulsa à capite discederet. Mouenda autem sternutamenta deinceps in eiusmodi affectione, cum anteriorẽ partem cerebri affectam esse constet, idoneis medicamẽtis, ac sicut in catalepsi posteriori parti cerebri calorifica remedia admouere conueniens, ita in caro anteriori adhibenda. Habes breuiter quæ lecto affixus, librorũ ope destitutus ad tuam quæstionem respondere potui. Bene vale. Vratislauiæ Kal. anuarii, Anno 1583.

EPIST. CLXVIII.

IDEM EIDEM.

NVDIVS quartus ad te scripsi, & literas ad Wolzugium misi. Interea aduenit Hobergius qui tuas attulit. Cõsilium quod Comiti Gurcano dedi in febri Marasmode, nihil de arthritide habet, neq; is ea laborat. Ostendere igitur volui, mihi displicere noua ista medicamẽta sine iudicio adhiberi. Quid vero de ligno ad D. Iordanum scripserim addo, sunt autem hæc: De ligno sarsefras significaui id quod est verissimum, me nunquã eo vsum esse, nec videre quo pacto inueteratum morbũ articularem curare possit. Fateor huius morbi præcipuam causam esse serosum humorẽ in corpore supra modum auctum, & certo modo, siue putredine siue alio corruptum. Is enim facit vt crassi & crudi humores sint fluxibiles, & ad articulos deferantur, in quibus & ipse inflammationis & doloris auctor est. Huius rei illud indicio nobis esse potest, quod ii, qui frequẽter sudant, vel copiose vrinam emittunt, ab hoc morbo tuti sunt. Simulac vero sudor & vrina supprimuntur, malum præ foribus fit. Itaque si quod de ligno affirmant, potenter vrinã educit, ac sudores mouet, consequens est magnopere iuuare posse. Cæterum cum cal. r natiuus in mẽbris diuturnitate morbi exhaustus est, & natura paulatim, imo continuo ad articulos humores deponere consueuit, sane non video quid adiumenti adferre possit. Sed cum laudatores huius ligni affirment, coctiones omnes, & maxime vẽtriculi, illius vsum iuuare, caput roborare, cum etiam subducendo ichores, humores crassiores & quasi firmiores reddere necesse sit, non obsto, quin illustris Promarchio eo vtatur, modo rectam & exactam victus rationem teneat. Vides, mi Monaui, me cum ratione vsum ligni non improbare. In sacculis de Arsenico nullam rationẽ reperio, præter illam, vt cor veneno assuescat. Quam autem hæc infirma & periculosa sit, & hominem rectæ conscientiæ studiosum minime ea vti deceat, ipse intelligis. Etiamsi igitur sexcentos autores, qui idem fecerint, commemores, mihi non persuadebis. Ac cum tantopere me vrgeas, narro tibi vero Creckouium ita ex eo debilitatum, atque in pectore exulceratum fuisse, vt cum magna indignatione in arce Grauensteiniana sacculum abiecerit. Possem alios recensere. Thessalum illum feliciter vsurpasse nõ eredo, etsi minime dubito, quin ista sit audacia vt hæc atq; alia exhibeat. Nam ante paucos dies puero cuidam puluerem epilepticum ex cinnabate viua confectum dedit. Non velim hoc facere si omnes homines mihi autores essent, cum robusta etiam corpora vix illius vsum ferant, & quam grauitei ferant viderim. Sed cum audacia illi pro scientia sit, atq; in arte sua medica Fictouantum, nebulonem pessimum, qui Venetiis eiectus est, Magistrum habuerit, hæc atque alia ab eo designari minime nouum. Ea vero vt homines celet, nullum sibi in curatione adiunctum esse patitur. Sed de his nimium. Brassicanus male tibi narrauit de foliis si hyoscyami esse dixit. Non satis commemini qualia fuerint. Iberidis vel Tabaci fuisse arbitror. Certum nõ scio, nec causam, quod in me memoriam tam longam & firmam requirere debeas puto. Dictarem plura si possem. Nam ad meum grauissimum morbum nudius tertius accessit dentis dolor, is deinceps aurem & vniuersum caput occupauit, abscessus in ore est consecutus, itaque paululum quidem dolor remittit. Sed febris, quæ has fluxiones comitatur, ita me debilitauit, vt ægre spiritum ducam, imo superiori nocte spiritum Deo

Sarsefras non curat arthritidem.

Sacculus de Arsenico periculosus.

Puluis è Cinnabare.

meo redditurum existimauerim. Bene vale. Vratislauiæ xv. qui dies Cratoni Martyri in Calendario Romano est dicatus, Febr. Anno 1583.

EPIST. CLXIX.

IDEM EIDEM.

AMo tuam in scribendo diligentiam: & tibi gratias ago, cum frequentes literas ad me mittis. Accepi autem eas quibus tu xxvi. diem Ianuar. v. & vii. Febr. adscripsisti. In iis vnum te agere video, vt me ad editionem consultationum meatum Medicarum excites. Ego vero, mi Monaui, semper fui eo animo, vt prodesse quã plurimis studerem, ac nunc sum maxime. Sed quid possumus non valentes? Est Wendrichius noster eleganti doctrina & ingenio præditus, & posse illum aliquid præstare fateor, sed vbiq; meum sensum ipsum callere atque tenere non posse ipse intelligis. Ac si me iacentem videres, profecto deterreres potius à labore, quã ad eum suscipiẽdum mihi autor esses. Cum belle valere aliis videor, in eas angustias subito redigor, vt de reddendo spiritu Deo meo sit agitandum. Nolo narrare meas miserias, cum tuis epistolis sit persoluendum. Illud vnum affirmo & confirmabo, si vitam & vires Deus suppetet, me officio meo non defuturum. Isto modo iacens & lecto affixus, ac dum surgere nequeo, vel ad meos libros respicere possum, quid faciam vel pollicear non habeo. Ad ζητήματα Medica tua nihil respondeo, satisfaciet tibi, vt spero, exemplum epistolæ ad Ioachimum missæ, quod cum his erit.

Podagra.

De Podagra vel articulorum morbo, cum præcipue indicationes à nocentibus & conferentibus sumantur, & omnibus qui veram corporis sui curam gerunt, perspectũ sit, tum minus à morbo periculum esse, cum vel sudant, vel multum vrinæ reddunt; Imminere autem malum quando serosa excrementa non expurgantur; satis euidens & magnum est indicium, serosorum humorum retentionem vel copiam in corpore auctam, huius morbi præcipuam causam esse, & totam præcautionis rationem in eo consistere. Nec vel in corpore accumlentur, vel tempestiue expurgentur. Deinde vt crassi quoq; & crudi humores non sint nimii, atq; membra exteriora vel debilitentur, vel calor naturalis in illis deficiat. Id si cauebimus, crassi humores absq; tenuioribus non fluent: neque membra laborantia eos suscipient, nisi longo morbo debilitata paulatim natura in ea deponat. Malo autem iam confirmato, præsertim in intemperantiorib. labor Medicus est irritus; sicut & in illis qui nimio vsu venereorum, vel commotionib. animi humores præcipitant, & calorem natiuum exhauriunt, vel vino sese obruunt. Actu ægrotantes in tanta diuersitate humorum curare difficile est, præsertim cum vix vllus Medicus tam sit perspicax, vt tempora vera fluxionum possit discernere. Sed de his scripsi nuper, & profecto non sine magno labore ista dicto. Tibi tamen deesse, quando tanti facis nugas nostras, non debeo. Scribo nunc admonitiones quasdam de valetudine N. N. tuenda & recte curanda. Multa enim obseruaui, quæ fortasse aliorum cognitionem effugerunt. Alias etiam vias veræ curationis peruestigaui, & remedia tutiora & faciliora reperi.

Antimonii in hydropicis.

Illud de Antimonio in Hydropicis, non ex animi mei senttẽia, verum aliorũ scripsi, semel hydropico persuasus dedi. Nihil profuit. Ne nocuerim Deo gratias ago.

Succus raparũ cum camphora.

Medicamentum è raparum succo atq; camphora fateor me præscripsisse multis. Sine vlla noxa datur: sed ratio iuuat.

Flores persici.

Multo plus tribuo floribus persicis, qui siccati etiam & infusi mira facilitate humorem aqueum ex vniuerso corpore per ventrem educunt, neq; vllam noxam inferunt. Ad exiccandum autem si quid intra abdominis musculos detinetur, Emplastrum è caprarum stercore cum cimino & aceto plurimum valet.

Thermæ Mãdersdorffensis.

De Thermis ac potius aquis frigidis Mandersdorffensibus cum multis erras. Perdunt articulorum doloribus oppressos, neq; quicquam aliud, quam nitrum continent, parumque ab omnibus funtanis aquæ Viennæ, quæ omnes nitrosæ sunt, differunt.

Aquæ fontanæ Viennæ omnes nitrosæ.

Sed apud multos opinio vim veritati affert. Nũquam his quatuor mensibus grauius & periculosius laboraui, quam superiorib. proximis diebus. Heri, cum inedia cõfectus, multas libras pituitæ toto morbi tempore eiecerim, vino tẽperatissime sim vsus ac aliquot diebus ab eo plane abstinuerim, carnes modice attigerim, ac ne vnciam quidem toto hoc mense comederim tamen, vt dixi, heri, materia delata est ad dextrum pedem, & inflammatio consecuta, quæ tantos dolores fecit, vt etiam somnum mihi ademerit. Profecto hoc in corpore macie contabescente fieri, monstri simile est. Paulatim cor quietius est, & παλμὸς minus grauis. Quid de me futurum sit, Deus nouit, ad quem omnia refero, & illius benignitati me committo & commendo. De Thracia adeunda, miror tibi ea quæ scribis in mentem venire. Quid à barbaris præter barbariem referimus? Et quæ stultitia est, tot periculis se obiicere, vt ea videas quorum recordatio per omnem

ætatem

ætatem doloris sensum adferat? Mirifice ineptos esse, qui ex eiusmodi rebus laudem quærunt, vel scientiam, & magnarum rerum vsum se consequi arbitrantur, existimo. De Valesio certe comperi, esse in eo ali quot pagellas typis descriptas. Itaque cum Procemium mutare non possem, epistolam tuo nomini inscriptam, qua meã vehementiam corrigo, addidi. Medici Posnanienses me de valetudine Comitis Andreæ Gurcani consuluerunt. Non cessit feliciter vsus illi ligni Sarsifias. Iterum Indica quædam ædita sunt Venetiis, vt ex insanis stulti fiant. Sapientiæ tamen de Cotonco ligno non accedo, & in decocto plura sunt insigni vi prędita, vt Zedoaria radix, Guaiacum, &c. quæ longe vires Cotonei superant. sed de his scripsi nuper. Non video quid præterea tuis literis respondendum sit, & dictando sum defatigatus. Bene vale, & amicos saluta. Vratislau. 12. Febr. Anno 1583.

EPIST. CLXX.

IDEM EIDEM.

EAs tuas literas quibus Scutellarii addideras accepi. Nec habeo quid iis rescribam. Cum autem Scutellarii sit persoluendum, nolui sine meis ad te peruenire, & ne quid me tibi denegare, & inuidentia mea occultare, vt falsissime accusor, arbitreris, peruulgata etiam recitabo. Non pauci Medici lignum sanctum, quod & Palũ sanctum appellant, atq; Guaiacum, eiusdem esse arboris arbitrati sunt, verum Consaluus Ferrandus Hispanus, qui ipse in Indiis fuit, diuersa esse ostendit. In Ferneliani libelli Cõsilio 12. quod Dn. du Perat secundo dedit, bis, ni fallor, Palmæ sanctæ meminit. Illud vero consilium cum sit scriptum Anno 50. nec dum temporis ligni sancti frequens vsus fuerit, Guaiaci vero maximus, plane existimo Fernelium lignum Guaiacum & sanctum pro eodem habere. Possum in hoc errare. Certum est autem, postquam mul tis persuasum fuit, medullam illam nigram Guaiaci plurimum gallicis prodesse, raro deinceps lignum sanctum cum Guaiaco allatum. Cæterum quod in ea descriptione potus, quæ folio vigesimo primo est, Palmã sanctam, & Guaiacum ponit, Typographi errore factum puto, qui sæpe pro cinnam o-mo Guaiacum in isto libello scripsit. Quid enim tres drachmæ Guaiaci ad libras aquæ sex facerent? Sed vt vt sit, Guaiacum à Ligno sancto differre, & sanctum lignum magis ventriculum roborare, atq; in articularibus morbis, & omnibus, quæ à fluxionibus oriuntur, prodesse, cum Guaiacum tantum in lue Venerea adiuuet, exercitatis Medicis re perspectum est. Reperiri vero etiam nũc inter Guaiacum lignum sanctum animaduerti, & ipse satis magnum palum Ligni sancti ante annos quindecim Venetia accepi. Pondere, grauitate, & duritie parum differunt. Sed sanctum nigram medullam non habet, & cortices cineritii sunt. Affertur ex insula S. Ioannis, quemadmodum Consaluus ostendit, & Indos in lue Venerea exiguis ramulis desectis vti atq; singulari studio aerem & mulierum cõsuetudinem fugere affirmat. Magis profuisse ad multos alios morbos quam Guaiacum idem autor affirmat, & inediam atq; copiosum potum atque abstinentiam ab acidarum vsu in primis præcipit. Habes quæ de palma sancta scire voluisti. Vlmi decoctum nunquam propinaui. Corticum vero cum aqua salis decoctũ dolentib. articulis fœlici successu sæpe adhibui & contra defluuium capillorum in lixiuio sum vsus. Camutius post reditum suum ex Hispania, cum febre corruptus esset, sibiipsi sexagenario 25. vncias sanguinis detrahere est ausus. Nugatorem esse eum, qui de terra sigillata Anvvaldensi scripsit, ex literis Ioachimi, & aliorum intellexi. Verum bolum & veram terram sigillatam Turcas nobis inuidere satis est perspectum. Bene vale. Vratislauiæ 27. Maii. Anno 1583.

Lignum sanctum et Guaiacum diuersum.

Guaiacum falsò Gallicis prodesse sed sanctum lignum etiam alias.

Vlmi vsus.

Terra Sigil. Anuualdi.

EPIST. CLXXI.

IDEM EIDEM.

CRede mihi, mi Monaui, ipso morbo grauius esse hoc quod de fluxis & caducis bonis meo afflictissimo isto tempore cogitare cogor. Itaque & sæpe oraui, ne quid de negotio meo disputares, vel ad me scriberes amplius. Verum tu ibi temperare non potes. sed mitto ista. De cura febrium pestilentium significaui antea me sententiam meam Magnifico do. Schonfeldio scripto exposuisse. Non video cur eam mutem. Sæpe dedi puluerem lapidis Bezoar. Nihil profuit. Diasulphure vtatur qui volet. Sulphur nostrum quomodocumque præparetur, etiamsi sudores propellat & siccet valde, maxime humanis corporibus est noxium. Imo vina fumo saltem imbuta non sine periculo bibimus. Decoctum lentium laudo, sed tamen non est similis ratio in exanthematis & petechiis vtendi. Vnguentum ex Nitro Aetii in Italia miro successu semper est adhibitum. Post 9. vero diem elicere velle maculas inane est. Sacrificationes & omnes cutis exulcerationes plurimum laudo. Viriũ cõseruatio præcipue nobis debet esse curæ. Crede mihi potus continuus in quo sit cornu cerui, plus auxilii, quã omnia ali-

Petechiæ.

Sulphuris noxa.

Vnguentum ex nitro.

Pill. Immunitatis. medicamenta affert. Terræ Lemniæ, seminibus napi & acetosæ plurimum tribuo. Vinum fugiendum. A capite materia omnib. modis diuertenda. *Fluxiones Pestil.* Arnoldum multis annis non inspexi, sed ni fallor ille pilulas in iuuentutis Aloem rosatam vocat. Locum certe non possum significare, cum meos libros attingere nequeam. Tuas medicationes à Deo fortunari opto. Pestilentes fluxiones alni frequentes in Austria animaduerti. Ad præcautionem conseruam rosarum veterem cum Mithridato dedi. In curatione ad præpotentem causam respexi, statim papirum Mithridato illitum vel vmbilico, vel ventriculo apposui. Clysterem ex decocto hordei in iure carnis veruecinæ cum radicibus Tormentillæ & vitello oui semicocto per clysterem inieci. Pueris puluerem è Zedoaria, margaritis, & terra sigillata dedi, addidi interdum Tragacantham. Multos beneficio Dei seruaui. Ab istis magnis compositionibus Enematum, lacte vstulato, & cæteris nugis abstinui. Facile læduntur intestina, & ne lædantur adhibitis clysteriis cautio est. *Turpethum minerale.* De turpetho minerali scripsi publice Gallicos qui hermetica cura semel vsi sunt, eo iuuari interdum non diffiteor. Audaciam nostri N. N. & N. N. me nunquam probasse, non obscure illis ostendi. Nescio an ipsi eo sint vsi, sed vt perierit vterque non ignotum est. Alios etiam commemorare possem, nisi animus meminisse abhorreret. Nuncius de domini Trautsonii morbo valde me sollicitat. Error est putare semina carminantia, vt vocamus, decocta, dolores à flatibus sedare. De vino & vsu myrrhæ puro me monuisse, & si quid volet plenius scribam. Melamocephalus abeat & valeat cum suo Alchermes. Suasi ne vtantur lapide Lazuli & serico tincto granis chermes, verasq; rationes ostendi. Si sequentur consilium meum haud dubie gratam & salutarem cōpositionē præparabunt. Vellem Claudium & Aubrium Fallopii opera ad me mittere, cum Aubrii rogatu præfationem scripserim ægerrime valens, ac potius vno die dictauerim. Adegit me maledicentia N. N. vt quædam scriberem, quæ scripta nolim. Ego periochen methodicam, vt pro D. Iulio Argenterio responderem, foras dedi. Mea causa cum nihil amici faciant, dum viuo mihi ipsi deesse non debeo. Mallem autem alios pro me scribere & loqui. Sed dormit vetus gratia. Bene vale. Vratislauiæ 14. Octob. Anno 1584.

EPIST. CLXXII.

IDEM EIDEM.

HAc propemodum hora, ea quæ tibi in libello meo tamquam parum explicata aut scribendo deprauata notare, meque de his monere visum est, accepi. Vellem literas tuas paulo firmiorem me reperire; quam sum. Plane enim me tibi satisfacere posse confiderem. Sed cum ea sim valetudine, vt nec ad libros, nec scriptum illud quod misi, respicere nunc possim, quid faciam? Satis autem certo scio, mihi nunquam in mentem venisse scribere: Contagii vocem apud Galenum in Epidemiis reperiri. Priuatas febres, seu ἰδίως πυρετὺς καταλαμβάνοντας τὺς ἀνθρώπους καὶ χωρὶς λοιμοῦ, appellate pestilentes quasdam, è putredine ortas, ostendi. *Publica Pestil. febres Gal. ignota.* De contagiosis, quas ego publicas dixi, nihil scripsisse, sæpe repeto. Cæterum pestilentes à putredine ortas, siue sunt ἀνο-ειδεῖς, siue plurimis perniciosæ, discernere ab iis quæ grauiter grassanter & vere pestilentes sunt, de illius sententia me colligere posse indicaui. Quod autem tu obiicis, si ex publica causa oriantur pestilentes; non recte priuatas dici: ad iam antea à me responsum est, fateri me, priuatas pestilentes ex communi causa oriri, videlicet ex aere vel victus ratione; etiamsi non sint contagiosæ: de voce, priuata & publica, me nolle pugnare. Hoc vnum satis esse duco ostendere, eas febres quæ contagione corpora contaminant, longe alias esse quam istas, de quibus veterum scripta nos docent, imo veteribus fortasse ignotas. Febres enim, in quibus etiam est summa putredo, nisi ad illum gradum deueniant vt ποιεῖν ἀπομίξειν habeant, neque nobis neque veteribus fuisse contagiosas apparet. De morbida vero exspiratione seu μιασμάτων natura, alia est disputatio.

Quod vero arbitraris ex mea sententia consequi, vt pestilentem contagiosam, pestilens non contagiosa semper præcedat, erras. Nam pestilens non contagiosa, nunquam erit pestilentis contagiosæ causa: nisi (vt dixi) putredo ad eum gradum perueniat; vt ποιεῖν ἀπομίξειν habeat, seu vt seminarium contagii in corpore generetur, & similem affectum in alio corpore excitet. Vbi vero contagiosa pestilens propagatur; nihil nisi contagiosam pestilentem excitat. Et contagium ad causas externas; putredo ad internas causas refertur. Miror tibi hæc obscuriora videri, cui nō modo verba mea, verum intimum etiam animi mei sensum perspectissimum putabam. Sed ætas nos ad omnia segniores facit. Itaque in sententiis quoque nostris explicandis difficiliores sumus: & in verbis etiam parci. Sed ad tem tedeo.

In

In priuatis corruptionem humorum sanis corporib. aduersam esse, scio me scripsisse: verum quod inde colligi censes, priuatas pestilentes omnes contagiosas, nequaquam tibi concedo.

Contagione autem contaminatis corporibus aerem per admistionem inquinamentorum, quæ continuo exhalant, eiusmodi concipere posse vitium, vt deleterius & inimicus naturæ euadat, ingenue profiteor. Raro vero id accidere, nisi per se aer quoque mutetur, seu in substantia sua corrumpatur, quocumque nomine istam corruptionem voces, existimo. Contagiosis autem pestilentibus vrbe vel regione infestis, subinde nouis fomentis quasi aeris malitiam augeri dum plurima corpora laborant atque extinguuntur, tibi largior: & ante multos annos scr ipsi, ex hac vna causa pestilentis constitutionis incrementa dependere.

Petechiæ. De Petechiis seu maculosis febribus exigua significatione hoc ostendi: eas, in quibus initio statim maculæ apparent plerunque contagiosas esse. Vbi vero quarto die primum erumpunt, minus contagionis periculum. Statuo vero cum Aristotele & Galeno: omnes pestilentes, siue à summa putredine oriantur, siue à contagione sola, periculo non vacare. Ideoque conuersationem seu consuetudinem eum illis minime tutam esse. Nam & corpora prædisposita à pestilentibus febribus, quæ à sola putredine ortum habent, posse affici, etiamsi similis morbus, vt in contagiosis non consequatur nulli dubium est.

In voce contagii nolui superstitiose Grãmaticos imitari: qui contagium tamquam effectum: contagionem vero tanquam causam exponunt. Ego quid de rebus ipsis sententiam, perspicue ostendere conatus sum. Sine hoc assequutus, nescio. Libentius vero & liberius vocabulo latino contagionis, quam contagii me vsum, fateor.

De putredine totam disputationem sciens & prudens non attigi. Omnia mutare in libello, dum eum ad te mitterem, quæ mutanda videbantur, cum in summa valetudinis infirmitate vix relegere possem, non potui. Veniam vt spero dabunt æqui lectores: qui me ea valetudine esse sciunt: vt neque libros ipse adire, neq; manibus diu sustinere oblatos possint: & satis esse putabunt me de pestilentib. febribus à putredine ortis: atq; è contagione hausto inquinamento multis exitiosis, sententiam meam ostendisse.

Ea quæ corpus εὐέμπτωτον reddunt generatim recensere facile est: verum ad indiuidua quasi accommodare, non mediocris ingenii & iudicii præspicacitatis. Nihil dicam de prouidentia diuina verum ἰδιοσυγκρασίας istas, imo quod quædam corpora plane non afficiuntur, habere peculiares atq; absconditas causas non est dubium.

De formulis Medicamentorum addendis, iam antea quo sim animo exposui: nec mutor. Nihil doctis præscribere volo. Indoctis autem & audacibus illa tradere, quid est nisi inscitiam armare? Verum si tibi aliter visum fuerit, morem geram, cum paulo firmiorum, quam nunc est, valetudinem Deus cõcesserit. Hæc subito iis, quæ in scheda tua annotaueras, mihiq; inspicienda transmiseras, pellectis dictaui. Vt satis faciam infinitæ iudiciorum multitudini, non laboro. Te ista in bonam partem accipere, operamque dare ne meus libellus cum meo dedecore exeat: etiam atque etiam desidero. Bene vale. Vratislauiæ vi. Septemb. Anno 1585.

EPIST. CLXXIII.

IDEM EIDEM.

AD nodos Medicos soluendos nunc nõ sum idoneus, cum & libris caream & tempore egeam. *Sanguinis nigri mictio.* Scis ipse sanguinem extra venas in colorem nigricantem per se propter eorum substantiam magis nigricare, contra putiorem esse eum, qui ex collu vesicæ excernitur. itaque cum in isto ægro haud dubie renes affecti sint, non mirum si ater sanguis excernatur. Pater tuus aliquot mensibus ante vitæ exitum sanguinem atrum mingebat. Sed dubitauimus, vtrum è renibus, an ex vicinis locis prodiret. Vena rupta erat ex onere, & scis dicto illo Hippocratico: In corpore humano omnia esse confluxibilia, medicos multos nodos soluere. *Gingiuarum exulceratio.* De gingiuis difficillima quæstio: Sunt quidem τὰ σπερματικὰ μέρη: verum non ex toto. Nam & carneas partes, & venulas insertas habent, & vulnera τῶν ἕλκων sanari videmus. De remedio quæris? Si gingiuæ à defluxione è cerebro laborant, nunquam restitui caro gingiuarum poterit, nisi fluxione cessante. Nam dentis nuditas, est vel temperie ipsius dentis ita læsa, vt gingiuæ quoque ratione dentis absumantur, & minime adhærescant, vel neruosis partibus læsis, vel ipsa substantia gingiuarum deperdita. Haud dubie nimis acribus epuloticis medicamentis chirurgi sunt vsi. Molliora igitur & suauiora bis cum sarcoticis adhiberi oportet, & reliquum naturæ, quæ sola carnem generat, committere. Habes meam sententiam. De Me-

An melancholia & Apoplexia possint esse morbi hæreditarii.

lancholia plane disputaui cum N.N.&de apoplexia possitne ea esse morbus hæreditarius. De Melancholia plane ad meam sententiam accessit, & ab aliis interrogatus iisdem prupemodum verbis, quibus ad eum scribens vsus fueram, suam sententiam exposuit. De Apoplexia pugnat, & ad angustiam ventriculorum cerebri, qua propagetur, causam refert, minime recte. Sed de his plura scribere non vacat. Hippo. 4. Epidem. in ipso dente Hegesistrati nodos generatos recenset. Cur igitur non in gingiuis? Vale.

EPIST. CLXXIV.

IDEM EIDEM

VT Medici, dum curatiua remedia parum profunt προχειρισμὰ adhibent: ita & ego, cum N.N. consilium a me expeteret, faciẽdum putaui. Victus rationem tenuem præscribere, ne in mentem quidem mihi venit, imo si quotidie bouina, veruecina carne vesceretur, nõ repugnarem. Tuam istam regulam: In victus ratione magis ad quantum, quam ad quale respiciendum, nusquam legi. Quis enim sana mente præditus, nisi puer sit, vel admodum famelicus, nimia quantitate se oneret? Certe qualitatis errata etiam prudentibus obrepere solent. De potu, cum præcipue ambigat æger, me tibi satisfecisse lætor. Vides quam Iulius Scaliger, qui 20. annis lecto decubuit, in isto morbo plura viderit, quam sani videre potuerunt. De topicis quod subscribis meæ sententiæ gratum est. In cauteriis adhibendis dum repugnas, & autoritatem Erasti adducis, non moueor. Plurima enim exempla proferre possem eorum, quib. cauteria consolidata lethalia fuerunt. Si cerotum raso vertice adhiberetur omnino efficacius esset. Sed prodesse quoque poterit pilis superpositum. De vaporario cur illud in hoc ægro non probem, rationes afferre possem. Scio plurimis ea profuisse, & me suasisse etiam, nec ego obsto quin vtatur. Sudores autem in loco conuenientiores iudico. Puluerem Italicum, ac potius Tritemii, qui autor est melli acido non admiscendum, iam antea monui. De margaritis & gemmis præparandis in mortario marmoreo nimis multa adfers. Inspice magaritas præparatas post vnum vel alterum mensem, & videbis an non metalli color appareat. Vomitum subsecutum ex emulsione margaritarum, non propter margaritas, sed quod aqua Cinnamomi in mortario æneo admista fuit, me commemorasse puto. Si non ratione moueris, fac periculum & aquã cinnamomi quæ in vase æneo stetit, exhibe. Videbis quam grata sit ventriculo futura. Non quæ nobis apparent recta perpetuo recta sunt. Vale.

Regula diete

Cauteria consolidata lethalia.

Aqua cinnamomi infusa æneo vase mouet vomitũ

EPIST. CLXXV.

IDEM EIDEM.

DE studiis recte ignota instituẽis ostendi me nõ posse multa monere. Ita te doctiorem rediturum, si plurimum in Germania prius didiceris, & scripta Montani, Trincauellæ ac Donati Altomari legeris. Nam si peruulgata iã scias, tanquã quorundam commenta non admiraberis, & veterũ scripta cũ maiori iudicio leges. Methodus vna est nobis à Gal. monstrata. Itaq; & mihi propositũ fuit eam perspicua breuitate illustrare. Recte facis, quod profectionem in autumnum differs, non propter æstiuos calores qui Patauii non sunt magni: verum quod æstate nemo prupemodum docet. Proposita ad disputandum à D. Erasto vidi. Galenus de rerum ἰδίᾳ disputationes refugisse videtur, & causas atque accidentia morborum quæsiuit. Mouit hęc Fernelius & multos cõmouit. Ego Fernelio nõ applaudo, prodesse posse discentibus eius scripta iudico. Nec tueor Valeriolam, etiamsi conatum illius laudem. De iis & cogito, & inquiro accurate in arte, quę vsum in vita habẽt. Vellem tamen scire, cũ omnis actio fiat in tempore, nec tẽperamentum subito possit dissolui, cur venena & morbida expiratio in peste sæpe subito extinguant. Cur pulmo marinus solum pulmonem, cantharides solos renes, & vesicam exulcerent, illæsis aliis partibus corporis. Sed de his cogitationes meas explicabo, vbi propositiones legero. Illas de contagione legi. Et si recte memini putridum σπέρμα totam potentiam substantiæ putrefactæ cõtinere dicit. Concedit putredinis gradus; vtinam essem ociosus. Vale.

Fernelius.

Valeriola.

EPIST. CLXXVI.

IDEM EIDEM.

IN omni Melancholia τὸ πρῶτον δεκτικὸν cerebrum esse statuendum. Sed eum causa antecedens est in hypochondriis, hypochoadriacam affectionem dicimus. Hoc vero nomine Arabes, non mesenterium tantum, & eius venas atque ventriculum: verum etiam Epar, lienem, & vterum muliebrem complectuntur. Humor vero qui in istis partibus continetur, & fomes morbi est: etsi frigidus & siccus sit, plerumque tamen vapores, qui ad cerebrum ascendunt,

Hypochondriaca affectio generalis.

& illius

& illius spiritus alterant: atq; imaginatricem turbant, corq; terribilibus speciebus in consensum trahunt, non manifestis qualitatib. hoc facere imagines declarant. Hic hęrem⁹ propter imaginum diuersitatem quæ vnâ sibiq; perpetuo similem causam habere nequeunt, & hæc explicanda, si veras curationes indicatiuas elicere volumus, nobis sunt. Tum neq; Gal. neque veteres semper πυλωρὸν putauerunt inflammari, & ipse Diocles hoc improbare videtur. Venas autem menseriacas plerunq; obstrui consentaneum est. Inde feruor quidam præternaturalis calorem naturalem imminuens. Hinc flatus, sapores acidi, vt Trallianus explicat. Locus iste in Hippocr. de Leucophlegmatia corruptus est. Nam sequentia cum istis non erant coniungenda, de quo Mercurialis me monuit. Mallem te artem, quam didicisti præclare, agendo, quam disputando confirmare. Vale.

EPIST. CLXXVII.

IDEM EIDEM.

CVm nostro N. N. vereor ne actum agatis. Dictaui consolationem podagricam, quando consilia nihil iuuant, & de recta victus ratione imprimis egi, pauca remedia proposui, quibus non tam curentur, quam iuuentur ægri. Probo vsum olei vitrioli, & cur probem veras causas habeo, eas scripto expositurus sum, & ad D. Scutellarium, cum is omnia mea causa velit, atq; faciat, atque de his aliquid à me cognoscere desideret, missurus. Interea ne desim nostro N. N. pauca de vsu mellis acidi ad eum scribo. Compositio autem mellis acidi hæc est: Accipiatur mellis rosati, vel quod in hoc corpore conuenientius esse videtur, syrupi de betonica ℥ iij. His adiiciantur nouem guttæ olei vitrioli. Accipiat primum de hoc vnum cohleare matutine ieiuno ventriculo. Deinde duo cochlearia. Postea tria, atq; sic eo vt pergat, ab vno denno incipiendo. Vsus illius est tutus ac suauis, & ventriculum humidum mirifice adiuuat, atque pituitam è corpore remouet. Non libenter interpono meum iudicium, cum vos curationem inchoasse intelligam. Si aqua illa quam bibit, meatus vrinarios non transit, nequaquam sudoribus fidendum. Tam enim vrinæ, quam sudores prouocandi sunt, non sudor solus. Vale.

Oleum vitrioli.

Mel acidum.

EPIST. CLXXVIII.

IDEM EIDEM.

NOn ita dudum ad me scripsit Medicus quidam de Nuce vomica, & ego illi paulo ante meum discessum Vratisl. respōdi, esse spongiam, quæ adnascatur frutici. Eius rei certa esse indicia, necare strangulando, non canes tantum; verum etiam ceruos. Velim te mihi de chalcitide respondere; An sit chalcitis illud, quod vulgo Calitzenstein dicitur, & in Pharmacopoliis vitriolum album nominatur? De Melancholia hypochondriaca hoc respondeo, Non in ea vnū locum affici; sed epar, lienem, & mesaraicas, ventriculum etiam, & cerebrum per consensum, neq; vno & eodem modo illa semper affici. Inde illa symptomatum varietas. Sanguinem autem melancholicum, & feculentum in corpore esse oportet. Is efficitur talis cum massa sanguinea vel aduritur, vel refrigeratur, vel proprio excremento non expurgatur. Aduritur ratione caliditatis epatis, sicut ratione frigiditatis refrigeratur. Non repurgatur propter obstructiones, quę à cruditate plærunq; proficiscuntur. Vtcunque vero sic semper relinquitur aliquid in meseraicis crassū, quod vel efferuescit; hinc φλεγμονώδης διάθεσις, vel propter debilitatem caloris flatuatur. Vnde & φυσώδης illa Melancholia appellatur. Ac nisi hoc fieret, vapores qui proprie melancholiam illam seu, tenebras interiores in cerebro excitant, & metum atq; tristitiam inuehunt, in cerebrum non ex hypochondriis ascenderent. Hinc igitur cum propter consensum hypochondriorum afficitur cerebrū, melancholia hypochondriaca dicitur, & ab ea melācholia, qua cerebrum, vel ex toto venenoso genere humore, vel vapore ad cerebrum delato, vel etiam in ipso cerebro collecto laborat, discernitur. Flatus autem & βορβορυγμοὶ circa hypochondriaca esse, atq; hypochondriaca μετέωρα, vt Hippocrates inquit, non mirum. Cum autem materia non semper calida sit, ideo neque semper feruor & inflammatio in venis meseraicis, & ea symptomata atque melancholicæ species, quam Galen. ex sententia Dioclis descripsit, apparent. Nam & pituita crassescens melancholica symptomata creat. Imo putrescens in pueris Quartanam efficit. Vapores autem delati per vniuersum corpus, cum sint crassi, nec facilis illis exitus, lassitudines, & segnitiem afferunt. Sicut cum in cerebro ab illis obscurātur spiritus, mœrores, & tristitiam. Hinc in leucophlegmatia quoque præsagiendam melancholiam 6. Epidem. Hippocrat. scripsit. Quando autem non melancholici cruditatibus & flatibus laborant? Non possum nunc de his scribere plura. Sed illa satis sunt præmeditata, quando cum hoc malo

Nux vomica.

Chalcitis quid.

Melancholia hypochondriaca.

mihi graue est urgotium. Vtinam meas cogitationes cum doctis communicare, atque de iis, quæ me cura afficiunt, scribere liceret. Sed scis quid mihi interdicat. Bene vale.

EPIST. CLXXIX.

IDEM EIDEM.

Pretiosi lapides non in aere contundendi.

VENIT nunc mihi in mentem, quod de preciosorum lapidum contusione in ære quæsiuisti. De quo breuiter hoc respondeo, posse bene comminui gemmas, sicut alia multa, quæ in ære corrumpuntur, in lapideis instrumentis, etiam si hoc difficultatem aliquam habeat, & Pharmacopeis molestum sit. Sed crede mihi, molestia illa vtilitate magna non vacat. Amittunt enim gemmæ, plurima etiam semina, contusione in ære, vires suas, & ab eo quod perpetuo resudat ex ære, ab aere etiam adhæret, & in sordes contrescit, malignitatem contrahunt. Id quod manifeste appatet ex iis, quæ in ære diutius remanent, atq; post eximuntur. Addo hoc, quod in vasis æreis destillata cum aliis medicamentis tuto non miscentur. Curauit hic Medicus quidam emulsionē margaritarum cuidam ægro fieri. Ea in mortario æreo est facta, simul ac vero æger assumsit, vomuit. Degustauit Medicus, idem ei euenit. Possem multa exempla recitare. Vtinam in obseruatione talium rerum diligentiores essemus, melius nobiscum, & cum ægris ageretur. Dn. N.N. de Laconico ad me scripsit. Nihil aget istis sudoribus, cum à capite materiam defluere sentiat. Velim aperta cemice, vel vesicatorio, vel ruptorio, exitum materiæ parari. Plurimis hoc remedium prodesse ad præcautionem te ipsa cōperi. Ne hoc negligatur moneo. N.N. Viennam est missus. Ei de vino pucino mandata dedi. Parcissime mihi vino est vtendum, Nam ventriculus multo difficilius coquit, dum vinum cibo misceo, quam cum cereuisia vtor. Ac quod mirum est, quæuis calida calorem quendam præternaturalem in corpore augent, & me magis debilitant, quā adiuuant, cum tamen insitum calorem diminutum esse certissimum sit, Spiritus lucidos esse; sed pertenues & paucos animaduerto. Itaque cogitationes etiam diu in nullam rem intendere queo. Vale.

Emulsio in mortario aeneo facta mouet vomitum.

EPIST. CLXXX.

IDEM EIDEM.

Putredo Galenica & Aristotelica.

QVÆ tu de putredine scribis, recte cogitata sunt; sed cum res differre videamus, quomodo definitiones congruere dicemus? Mutationem ad corruptionem, seu, vt rectius dicam, motum & naturalium rerum interitum, an idem dicemus? Et quibus modis probabit Erastus; calorem innatum de quo agit Aristot. & totam substantiam, de qua Galenus, idem esse. Certe reclamat Galenus in 8. de placitis Hipp. & Platonis, & 5. de simpl. medicam. facultatibus, cum calorem innatum sanguineam, simulque aeream substantiam vna cum spiritu esse statuit. Longe aliter autem calidum innatum Aristot. 2. de ortu animalium definit. Adhęc Aristot. causam efficientem putredinis ponit calorem aeris, & aquæ, ac omnia putrescere, quæ infra Lunam sunt, præter ignem, affirmat. Formam item eam ponit, vt putrescentia primum humidiora fiant, euocato scilicet humore ad superficiem, deinde absumpto siccitota, donec in fimum & cinerem redigantur. Quid horum ex Galeni definitione elicere poterimus. Quid quod Galen. tantum ea putrescere existimat, in quiest humor excrementitius, laxa substantia, aut perspiratio impedita. Nihil hic addam de fœtore, nihil de Auerrhoidis sententia. Sume obsecro Præceptores tui in ea sententia, vt putredinem in occultis proprietatibus, atq; adeo in tota forma & substantia, qualis est pestilens, item ab ictu venenatorum, &c. eandem esse, cum illa, quæ in manifestis qualitatibus est, existiment? Et quomodo hoc probant? Mihi proportione quadam Galenica ad eam, quæ est ab occulta totius substantiæ proprietate accedere videtur. Aristotelis vero definitionem illam repræsentare, qua res externo circumfusi aeris calore depascente calorem naturalem, seu innatum, in fimum & cinerem rediguntur, alterationibus mediis intercedentibus. Itaque quæ specie & causis differunt, vna definitione comprehendi nequeunt. Ac vnam partem definitionis Aristotelicæ Galenum amplecti, cum de sanguinis putredine agit, ostendit. De his nimis multa. Scribo autem ista ad te vt Præceptorum tuorum sententiam cognoscam. Erras si me vel prolixissimis epistolis, vel meæ sententiæ repugnantibus offendi existimas. N.N. se Guaiaco vt significauit. Nunquam ego recte gustaui, multo minus bibere volui, & miror, homines hæc instrumenta sanitatis tanti facere. Erastus Phthisicum se curasse affirmat. Vt pulmonis vlcus sanare possit, scire velim. Nam & ego mihi male ab isto morbo metuo. Iam multis diebus purulenta mane magno conatu, & cum tussi reiicio. Caput tamen in isto motu expurgari sentio. Bene vale.

Erast. Phthisicum curauit.

EPIST-

EPIST. CLXXXI.

M. MARTINO WEINRICHIO Vratisl. Io. Crato &c. S. D.

GRATVLATIO de reditu meo tua, amoris in me, & humanitatis plenissima, tam mihi grata atque iucunda fuit, quam solent esse omnia optatissimæ mihiq; charissimæ beneuolentiæ erga me bonorum virorum documenta, maxime cum sciam, ab animo mei perquam studioso, eoque integerrimo proficisci. Deus pro egregia hac tua voluntate tibi tuisque benefaciat, bonisque omnibus cumulet. Ego certe quidquid in me est, ita in tua potestate ero, vt me optime tibi velle facile possis intelligere. De libro ad me misso magnam habeo gratiam, daboque operam, vt te ἀντιδώρῳ aliquo remunerem. Ad quæstionem tuam quod attinet, malo, vbi ad me veneris, coram tibi sententiam meam de eo exponere. Nuper cum Seuatus idem rogasset pauca hæc scripsi Etsi maius malum esse videtur, quam vt naturalib. remediis tolli possit, tamen cum appareat ἐπιγέννημα, vel potius μεταστάσεως esse epilepsiæ, adhiberem ea remedia, quæ epilepticis conferunt; prognostico prius prolato, periculum esse ne vel cum morbo vitam finiant, vel omnium membrorum πάρεσις cõsequatur. Purgarem initio corpus, prius tamen exhibito syrupo de succo cardui, deinde rectam victus rationem præscriberem, ac ne quid præter decoctum ligni visci quercini, atque cardui biberent, ordinarem. Exhiberem tandem vsitatos pulueres, qui dantur epilepticis, atque periculum etiam pulueris cum cinnabari natiua facerem: si quid hæc remedia prodessent ad alia deinceps prouenirem. Preces etiam piorum huic curationi plurimum adiumenti afferrent. Hæc tum subito exaraui, sed cum casum ipsum te plenissime audiuisse ex iis, qui istic viderunt triste illud spectaculum, intelligam, coram, vt scripsi, colloquemur. Tu vt quam sæpissime mecum esse possis vide, neque id mihi modo gratum fore confidas, verum tibi etiam non iniucundum aut inutile. Synopsin febrium, quam tibi communicaui, quamprimum retuleris, faciam, vt pleniorem habeas. Bene vale.

Epilepsia.

Decoctio ligni visci quercini & cardui.

EPIST. CLXXXII.

IDEM EIDEM.

EX Illustri Domino Dudithio, cui te innotuisse est quod lætetis, intelliges, quo in loco hic res nostræ sint. Ego maxima cõtentione hoc egi, vt ex aula tandem dimitterer, Cæsar contra summa clementia me retinere, dum in Austriã eat suauissimis & humanissimis verbis studes. Itaq; cum ad Monauium nostrum scripserit, huc te venturum, si scires, an me offensurus sis, id tibi significare volui, satisfaciamq; voluntati tuæ ex animo, modo ne vltra hunc mẽsem protrahas. Valetudini sororis tuæ συμπάσχω, sed nihil periculi est, nisi grauius quiddam subest, quod subticuisti. Fiunt dolores capitis plerunque per consensum, & in fœminis præsertim, ventriculi & vteri. Quando per consensum ventriculi, tum dolet fere pars anterior. Quando ab vtero est per consensum, non est curanda pars illa, quæ dolet, id est, caput, sed membrum, à quo ot. tur consensus: si à matrice, propter vaporum ascendentium copiam. Ergo matrici subueniendum, & si obstructio, illa tollenda & aperiẽda est: si vetus intemperies, tum etiam vetus malum esse coniicimus. In veteri porro morbo est remediis lenibus, diuturnis, & paulisper subtrahentibus & alterantibus vtendũ. Si à ventriculo dolor est, medetur vel vomitus, idque subito, sicut grauissimos dolores dentium videmus subito, simul ac euomit aliquis, tolli. Si à cruditate ventriculi est, imperanda est quies, somnus, abstinentia & roborandus ventriculus aut fotu, aut inunctione. Fotus potest fieri eiusmodi:

Dolor capitis per consensum vteri & ventriculi. NB.

Fotus ventriculi in cruditate.

℞. Rorismarin.
Menthæ a.p.j.
Rosar. p.ß.

Decoq. in vino s.q. & fomentetur ventriculus humectata spongia cum decocto, sed expressa inter duas quadras. Si caput per se dolet, non conquiesceret dolor, nisi materia ad aliquam partem deriuetur à natura, vel eadem euacuetur. Euacuationes capitis non tendandæ, nisi vel bene euacuato toto corpore; vel medicamentis paulatim educentibus; eaque sunt tutiora, ac recte dantur ante cœnam, vel post cœnam exiguam & parcam, quatuor horis ante, seu hora decubitus. Fuit hoe Fernelii secretum, quod multis profuisse aiunt:

Fernelii secretum.

℞. Aloes rosat. ʒ ß.
Spec. Elect. de gemmis ℈ ß.
Misc. & reformentur pill. num. vij.

Sumantur autem, vt dixi, semper diebus alternis. Deinde & caput recte expurgetur, & tuto per apophlegmatismata, inter quæ tutissimum est vti isto gargarismate:

℞. Origan.
Rutæ.
Hyssopi.

Apophlegmatismus.

Rosmarin.a.m.ß.
Rosar.rubear.p.j.
Pyrethri ʒiij.
Zinziberis ʒj.

Decoquantur in lib.ij.aquæ puræ ad decoct consumptionem mediam. Colaturæ expressæ & depuratæ adde aceti acerrimi q. s. & detur in vitro. Hæc iube vt diligenter vsurpet, additis iis cautionibus, quas addidi. Quod si grauioribus remediis deinceps opus fuerit, mature me moneto. Vale & sœcerum tuum ex me saluta. Dab. Prag. Kal. Nouemb. Anno 1581.

EPIST. CLXXXIII.

IDEM EIDEM.

MVLTVM diuque Beniuenium de mirandis morborum curationibus, quæsiui in bibliotheca mea, neque vllis vestigiis reperire potui. Sed quia te eius lectionem expetere animaduerto, iterum atq; iterum curabo inquiri, & nisi quis eũ abstulit, quod in multis cur queror, inuentum statim mittam. Num [illegible] magni illius Philosophi contra grauissimum Germaniæ nostræ Philosophum disputationem, in quibus sane est aliquid, vt videbis, quod non prorsus consideratione indignum videtur. Tu capita accurate consignato, vt soles, & ad methodum tuam reuoca. Quod ad catarrhos attinet, quorum in priore tua epistola mentionem faciebas, illud cogitare te volo, & in catarrhis, & sputo sanguinis, non satis mihi tutum videri nimium diu & sæpe eclegmatis vti, quia non tam illabuntur pectori, quam ventriculum & epar debilitant. Inde cruditatibus auctus caput magis repletur, & obstructiones propter eclegmatum dulcedinem, quæ facit vt simul crudi humores attrahantur, fiunt, ac non raro ita temperamẽtum epatis corrumpitur, vt hydrops consequatur. Itaque tutius est in isto casu vti bechicis, quæ in ore retinentur, & fumis, vt ex tussilagine sicca & similibus. In pauperum curatione, qui colicis doloribus infestantur, allium teratur cum sale, & vmbilico applicetur. Si dolor est ex ventositate tantum, soluitur recondito milio in sacculo & calide adhibito. In fluxionibus obseruabis materiam sæpe mixtam esse, & maxime ad tenuem esse in curatione respiciendum. In crassis fluxionibus N. adhibuit decoctum hissopi & rutæ cum melle pro gargarismate. Id recte fit in crassa materia, quia valde abstergit. Vtatur autem isto decocto pro gargarismate:

Catarrhus. Sputum sanguinis. Eclegmata non ista.

Bechica.

Cholica.

Catar crassi.

℞. Furfur. tritici. m. t.

Decoq. in aqua pura, addito melle, & bene despumetur. vbi resederit, percoletur. Vulgo in principiis fluxionum vtuntur tali, quia semper in principiis fluxionum astringentia vel roborantia sunt adhibenda:

℞. Aquæ prunell. ℔. j.
Diamor.
Dianucum a. ℥ j. ß. Misc.

Vbi graues sunt exulcerationes ad detergendum admiscetur mel, & interdum vna vel altera gutta olei vitrioli. Oleum enim vitrioli melli eum istum ita, vt ad vnicum vnam mellis rosari gutta vna vel altera adiiciatur, plurimum in vlceribus oris & gingiuarum valet. De Podagra nuper tibi multa communicaui. Dolorem podagricum sedat, & cito ad maturitatem perducit, si vitellus oui misceatur vino, & tepide applicetur. Vsitatum remedium est applicare, panem album imbutum lacte, cum vitello & croco commistum. Sed quia relaxat, & fluxioni quasi aditum parat, non tutum iudico. Omnia vero quæ in doloribus adhibentur, priusquam siccentur, detrahenda sunt. quia siccata eum poros obstruant, dolorem augent. Tu vero συμπτωμάτων Montaniarum lectionum, quam adeo feliciter me Authore in manus sumpsisti, & bonã earum partem in optimum ordinem redegisti, ne deponas, etiam atque etiam oro. Mea opera si egebis, nullibi tibi deero. Bene & feliciter vale. Anno 1583.

Anodinum in dolore podagrico.

EPIST. CLXXXIV.

IOHANNES CRATO MED. Cæs. &c. Laurentio Scholzio, Med. S. D.

SI possem esse vt volo, nihil facerem lubentius, quam tibi tuisque similibus, quos vt par est, amo, & de illorum studiis præclare sentio. ad ζητήματα Medica responderem, verum cum me aula durius, quam velim exerceat, & curarum onus grauius, quam vires meæ patiantur premat, quæso σχεδίασμα hoc boni consule. Medicamentũ illud non est Helidæi, sed Nicoli Florentini, qui si recte memini, ex continente Rhasis descripsit. Sanguinem ex illius vsu crassiorem fieri constat. Sitne autem hæc vera intentio in curatione sputi sanguinis, siue rupta, siue exesa vena sanguis reiiciatur, ipse existimare potes. Ego vsum diuturnũ chamædrios longe huic Electuario præfero, & ipsum Helidæum timidius illud exhibere, etsi vt sua omnia ex Nicolo desumpta magnificeret, & venditaret, animaduerti.

Experim. Helidæi in sputo sanguinis.

Chamædris in sputo sanguinis probatur.

ti. Non erat solide doctus Helidæus, sed vi in ar:is magnum, propter hominum opinionem, sibi comparauerat. Fit enim maximus concursus ad illos Medicos, quorum opera ij, qui sapere videntur, licet interdum egregie desipiāt, & stolidæ credulitatis pœnas dent, vtuntur. Bene vale. Pragæ è Regia. xv. Decemb. Anno 1579.

EPIST. CLXXXXV.

IDEM EIDEM

GRATIAM tibi habeo cum mei memoriam retines. Nihil ego amplius facere possum, quo vel mihi, vel aliis prosim. *Amentia* tanta, vt ne excogitare quidem aliquid, quo paululum recreer, concedatur. Catarrhus acerrime me vrget, & singulis diebus, imo horis propemodum ad vitæ exitum vocat. De Erica puto me tibi dixisse. Reperitur in multis veterum libellis, & tutissimum remedium esse arbitror. Non feci periculum, neq; scio, qui ea sit vsus. De nobili fœmina quæ significas, non dubites eam laborare Melancholia hypochōdriaca. Varius & difficilis est hic morbus, & sæpe indicationes curatiuæ miscentur. Rectius emplastris, quæ me scis adhibere ex ladano & cera, quæ calefaciant & humectent, vteris. Ad balnea, fomentationes & vnctiones istas varias nondum deuenirem. Bene factum quod in meo libello vertendo operam non sumpsisti. Litigant nunc de eo Typographi Norinbergēses & Francofurdenses. Hæc conciuit D. Monauius, qui nimis magnam potestatem sibi in meum libellum sumpsit. Latinum quoq; scriptum est Francofurti editum. Eo me suis quæstionibus D. Monauius redegit, vt duas epistolas libello addere fuerim coactus. Pestis Pragæ præcipuas summorū luminum Aulæ familias inuasit. Itaq; magna trepidatio. Quid hic fiat nescio. Inter chirurgos summas contentiones esse scio. Male igitur de ægris agitur. Meæ ædes in maiori sunt periculo propter vicini malum. Deus nobiscum sit in tribulatione, & eripiat nos. Nihil possum scribere amplius, parcendum est seni, & qui ea curat tantum, quæ ad breui morituros spectant. Bene vale. Vratislauiæ 7. Octobr. Anno 1585.

EPIST. CLXXXVI.

DN. NICOLAO HAVNOLDO *Vratisl. Ioh. Crato S. D.*

EXEVNTE Octobr. persolui Epistolæ tuæ, quam frater tuus, è Polonia allatam, mihi reddidit. Interea eas tuas literas, quibus 4. diem Augusti asscripseras, ex aula mihi nullas accepi.

DE BOLO ARMENA, affertur ne ex Armenia, & an ex vicinis locis in Thraciam perlata adulteretur, multi ambigunt. Si quid explorati putes cognoscere, quæso vt perscribas. Non pauci sunt in ea sententia, terram Caphensem quæ non longe ab vrbe Constantinopolitana effoditur, adulterari & tingi, atque ita ad exteros pro bolo mitti. Non arbitrur. Quæso de his cum aliquo Medico agas. Affirmant nonnulli terram Lemniam, seu sigillatam, vt vocant, esse bolum, qui ad nos aoſertur. Hoc vt mihi persuadeam adduci nequeo. Galenus cum in Lemnum cognoscendæ huius terræ desiderio nauigasset, à sene quodam scriptum se accepisse affirmat, in quo fuerit hoc, Vomitum terram sigillatam ciere assumptam, præsertim si veneni sit suspicio. Turcas vero in cibis vti, à multis nobis significatum. Bolum autem Armenam cum peculiari quasi priuilegio aduersus pestilentiæ contagium donatum Galenus affirmet, tamen Turcos in peste plane & bolum Armenam, & terram sigillatam negligere, neq; etiam lapidi Bezoardico aliquid tribuere, nostri homines, qui illhic fuerunt, persuadere conantur. Iterum oro, si potes, vt de his ex Medicis aliquid explorati cognoscas, & ad me perscribas. Multas terras in Hungaria, Silesia, & aliis locis, similes bulo Armenæ reperiri certum est. Verum deuehi eas in Thraciam non puto. Bene vale. Vratisl. 5. Decembr. 1582.

Bolus Armena.

Terra Caphensis pro bolo venditur.

Terram sigillatam vomitum ciere.

Bolum Armena ad pestem confert.

Lapis Bezoar.

EPIST. CLXXXVII.

IDEM EIDEM.

QVAM mihi officium tuum literarium gratum sit, mallem reipsa, quam verbis declarare, si in magnis locorum interuallis, & valetudine mea afflicta hoc recte fieri posset. Vix enim tantum est virium, vt dictare Epistolam, qua tuis humanissimis persoluam, possim DEVM oro vt mihi occasionem concedat, qua animum meum, ita vt erga te est affectus, ostendere queam. Valde mihi gratum est, cum in literis tuis lego Illustrissimum tuum Dominum misisse Pharmacopæum in Lemnum, vt de terra sigillata certi aliquid referret. Miror autem nostrorum hominum oscitantiam, qui tot & tantos viros in Aulis summorum Principum ista terra honorant, & quasi beneficio sibi deuincire student, neque explorati quicquam quid donent, cognoscere. Valde cuperem exiguam saltem particulam veræ terræ sigillatæ, atque boli

inspicere. Ista quæ scripserint Medici & tu ex amicorum sermonibus refers, diu multorum literis sunt consignata. Rem ipsam nos habere vere, siue veterum, siue recentia iudicia consideremus satis euidens est. Bene vale. Vratislauiæ 14. Maij Anno 1583.

EPIST. CLXXXVIII.

IOH. SCHROTERVS, MED. CELEberr. *&c. Iustino Petzoldo, Med. S. D.*

EGo cum videam hoc tempore febres populariter grassantes eiusmodi conditionem habere, vt protinus omnes humani corporis actiones prosternant: primum equidem non caloris remissionem quærendam: sed maximo studio sine vlla cunctatione in hoc incumbendũ esse iudico, quod antea sæpe similibus in casibus me facere memini, vt augmentum venenositatis prohibeatur, ne hoc longius serpat, membraq; principalia corroborentur, vt ipsa se à venenositate tueri possint: non neglectis postea tamen, quæ moderate refrigerent. Nam hanc resolutionem, quam febres hæ afferunt, omnino statuo pestiferam, ipsamq; venenosam malignitatem esse, inficientem omnes spiritus & horum virtutes. Vnde in his exquisite & copiose euacuare nullo modo tutum erit, maxime cum alui fluxus copiosus eas sæpissime comitetur, & si natura morbi, ægrique euacuationem patiuntur; illa qualiscunque, vel per venæ sectionem, vel pharmacum instituitur, moderata & sine vlla violentia fit oportet: adhibeanturque semper, quæ venenositati resistunt. operæ pretium itaque est: semper partium principalium corroborantia; & horum spiritus recreantia exhibeamus ægris cum in cibo, tum potu & pharmacis. Quare recte aluo subducto sequentis pulueris in aquis scabiosæ, acetosę, borraginis bis terve in die è ʒj. ad ʒj.ß. & ʒij. pro natura indiuidui exhibemus:

Pul. Alexipharmacus

℞. Succini alb. ℈ij.
Sem. ocymi garyophil. ʒj.ß.
acetosæ,
card. bened.
citri a. ʒij.
Rad. tormentill.
diptami,
gentianæ a. ʒij.ß.
Boli armen.
Terræ Lemniæ,
Cinnamom. a. ℥ß.
Margarit.
Hyacinth. præpar.
Oss. de corde cerui a. ʒij.
Sandal. omnium a. ʒj.ß.
Misc. f. pulu. subtilis.

EPIST. CCLXXXIX.

IVL. CÆSAR ARANTIVS, MED. *Bononiensis, &c. Laurentio Scholzio Med. S. D.*

CVM tabellarius Patauinus ad nos rediens, nullas mihi abs te literas tradiderit, id contigisse sum arbitratus, quod in itinere diutius fueris, Patauiumq; nondum peruenisses. Eo igitur hinc discedente, nolui committere, quin has ad te literas deferret, vt quid post tuum discessum hic actum sit, innotesceret. Doleo primum maxime quod toto Martio mense apud nos non fueris. Nam cum hinc, vt arbitror, decima nona Martij recesseris, ecce quod vicesima quarta eiusdem grauida mulier expletis omnibus numeris in vtero fœtum continens, ex syncope, quæ vexari non raro consueuerat, iam imminente partu, inter prandendum periit, paucoque interposito spacio accersitus, ea spe vt viuentem fœtum secto ventre extraherem. Cum igitur eam omnino decessisse perspicuum esset, Deo adiuuante, fœtum marem, adhuc motu cordis aliquo præditum, extraxi, sacromentoque Baptismatis insignitus est, sed, o bone Deus, quam cupiebam te meo lateri tunc adhærere, quemadmodum ex tuis cõdiscipulis aliqui interfuerunt. Facile enim, quæ in commentario meo scripsi, vndequaque veritati respondere conspexisses. Ad hæc vicesima octaua eiusdem mensis, facinorosus quidam suspendio mulctabatur, in quo præter cerebri, oculorum, & instrumenti auditus anatomen, pleraq; alia obiter, quantum pro aëris tempore licuit, administrata in discipulorum gratiam sunt. Vide obsecro quanta acciderint. Quasdam etiam notatu dignas curationes prætermitto. Interim me certiorem reddes, cui capsulam, in qua imago musculorum recõdita est, tuo nomine resignari velis. D. Franciscus ad S. Victorem salutem plurimam tibi dicit. Ipse vero tibi omnia; secunda cupio. Bene interim vale, & me, quod facis, ama. Bononiæ, quarto Nonas Aprilis, Anno 1579.

Cæsarea.

Anatomia capitis præcipua.

EPIST. CXC.

IVSTINVS PETZOLDVS PHYSICVS *Gothanus, &c. Laurentio Scholzio Med. S. D.*

GRATISSIMÆ mihi literæ tuæ fuerunt, vel ob id inprimis, quod in fouendis

da augendaque amicitia nostra constantiam tuam animaduerti. De qua etsi nunquam dubitaui, ea tamen animi tui significatione nihil mihi iucundius accidere potuit. De me vicissim tibi persuadebis velim, me sanctam & perennem nominis tui memoriam apud me culturum esse: Et ζητήσεις mutuas laudo, quibus vis quædam inest, vt ea ratione scribendi officium continuetur, & amicitia confirmetur. Quæstiones proposuisti duas.

1. Palma Christi. *2. Diuretica in calculo.*

1. Quid sit id plantæ, quod Schrotetus palmæ Christi nomine crebro in medicinæ exercitatione vsurpat. 2. An diuretica in calculo conueniant. Ad priorem antequam respondeam: amanter te rogo, vt D. Schroterum, quod ad tuas literas nihil scripserit, excusatum habeas, nihilque sinistri de ipsius erga te animo suspiceris. Coburgi est infinitis negotiis aulicis quasi obrutus. In illust. principum Saxoniæ valetudinis sustentatione Simonio successit. Et animaduerti illum principibus & à corporis cura, & à consiliis esse, ita vt ob plurima negotia rarissime animum ad scribendum appellere possit. Palma Christi igitur ipsi est ex triorchidum ordine: mucronata folia habēs, porri similia, latiora, tamen, incurua, & humum reflexa, maculata: flores purpurascentes, odoratos, spicatos. Mense Maio folia & flores emittit. Digitos citrinos Auicennæ esse arbitratur. In melancholicis & pituitosis affectibus etiam nos vsu ab ipso edocti vsurpamus. Syrupum enim è bulbulis illis confectum in officinis nostris habemus, cuius descriptionem apud te esse opinor.

Ad alteram vero difficilius mihi est concinne respondere, propter multiplices fallaciarum tricas, quæ dicturo tensæ sunt: vt tamen quod sentio dicam, assevero: Diuretica proprie ita vocata, etiam purgato corpore in calculo perfecto & absoluto non conuenire. Id vt probem. 1. Diureticorum facultates, 2. calculi essentiales causas ostendam.

Diuretica qua.

Diuretica proprie sunt, quæ serum, aut crassum, aut viscidum, aut sanguini permixtum, (hæc enim vitia sunt, ob quæ vrina à renib. attrahi nequeat) attenuant, incidūt fundūt & separāt, & præterea vt alte subire possint, tenuium sunt partium, & eximie ac insigniter calida. Horum enim est eliquare, fundere, diffūgere heterogenea, vt Daucus, petroselinum, Ammi. De improprie diureticis, vtpote quæ ex accidenti, dum obstructiones tantum expediunt, vrinæ emissioni conducunt, eamque non per se prouocant: nihil hic dicam. Nec de mediis, quæ frigida sunt, & abstergendi facultatem aliquam habent, vt sunt quatuor semina frigida, halicacâbus, radix graminis. Nam & hæc diuretica proprie dici non possunt, dum calorem alienum tantum reprimunt, & ad temperantiam ducunt, vt commodior deinde serosi humoris ad renes fiat attractio. Sūt igitur nobis proprie diuterica tantum illa, quæ sunt calida & sicca tertio ordine.

Calculi causa.

Calculi causa effectrix, præter insitam dispositionem calculosam, & arenosam, est ignea renum & partium circumstantium caliditas, vt Aëtius, Alexander, & Paulus vno ore asserunt. Materialis vero est non tenax, viscidus, & pituitosus humor. Hic enim nunquam, etiamsi intensissime vratur, lapidescet: sed crassum, terreum & siccum serum. Iam si calculis curari debet, (fingamus enim illum cum Fernelij & Argenterij venia morbum) requiruntur proprie medicamenta attenuantia incidentia, subtilium partium citra manifestum calorem. Quæ enim calida sunt, causas morbificas non auferunt, sed augent: ita vt magis calculus excoquatur & durescat. Efficitur igitur diuretica proprie vocata in calculi perfecti curatione neutiquam conuenire.

Diuretica in calculo perfecto non conueniunt.

Perfecti dico. Nam vbi calculus leuiter concreuit, nec tenaciter compactus est, valido calore & exiccatione illud glutinis quo leuitur cohæret consumitur vt in puluerem is collabatur. Deinde vbi sunt multa calculorum frustula, quæ aut cauitati aut meatibus inhærent, vt ablutione & abstersione opus sit: diuterica conuenire possunt, vt violentia longi vrinæ profluuij calculi quasi eluantur. Atque hoc modo ad propositas quæstiones respondendum mihi esse iudicaui: quæ si iudicio tuo satisfactum non est, etiam atque etiam rogo vt amice me monere velis. Sententiam enim tuam lubenter audiam, nec doceri erubescam. Verum vt ζητημάτων aliquid etiam vicissim tibi proponam, ex Aretæo vetustissimo scriptore sententiam excerpam, eius enodationem abs te peto.

Translatio hydropis & asthmatis in podagram.

Multis (inquit lib. diutur. c. 12. sub finem) in hydropicum morbum podagra cōcessit, quibusdam in deprauatam spirationem seu asthma. Hæc vero successio immedicabilis est atque ineuitabilis. Hoc pronunciatum Aretæi est de transmutatione & successione hydropis & asthmatis ad podagram seu dolorē coxendicis. Tu mihi data occasione, expone causam huius successionis & veritatis. Nam nuper in magno quodam viro hic obseruatum est, quod vterque morbus & hydrops & asthma simul dolori coxæ successerit: & hæc vitia omnibus etiam dextertime peractis fuerint insanabilia. 11. Cur hydrops nonnunquam Asthma sequatur. Ego quæ de hortuli tui

cultura scripsisti, lubentissime legi. Habeo quidem elegantem & spaciosum hortum, qui multa capit, verumtamen quia, Dei gratia, pater familias sum, non tantum Medicinæ studiosus, nunc magis sapida pyra, & longæua poma requiro, quam speciosos rerum inutilium flores, & sumptuosa exotica. Studium tamen rei herbariæ non abiicio, & voluptatis causa non nulla colo. Helianthemum ad maximam altitudinem assurrexit, & nunc perpulcre floret, semina vix puto ad maturitatem ventura. De tuis rebus si mihi quid nundinis hyemalibus Lipsensibus miseris, grato id animo accipiam. Nihil autem quod mihi magis placeret donare posses, quam bulbum Tulipaceum. Nam è seminibus nihil mihi pullulat. Habemus hic febres vulgares de quibus sententiam mihi suam D. Schroterus misit ex aula, cuius exemplum tibi pro amicitia mitto. Eius filius Philippus cum magna laude & felicitate Ienæ artem medicam & publice docet & exercet. Disputauit aliquoties cum magna omnium admiratione. Habes etiam hic Theses duas, quas nuper proposuit. Iohannes Fridericus Schroterus Basiliæ etiam rem optime gessit, & ob eruditionem, cuius aliquot disputationibus insignia specimina edidit Doctoratus gradum adeptus. Rediit autem, vt Zuingerus mihi scripsit, in Italiam, qua cursim lustrata. Monspelium se conferet. Schneppius Isnaci Medicinam exercet. Benevale, mi amantissime Laurenti, & meo nomine officiose & amanter saluta Dn. Schillingum, 3. Kal. Octob. An. 1581. Gothæ.

EPIST. CXCI.

IOHANNI CRATONI MED. CAESAREO, &c. Manlius Constantinopolitanus. S. D.

Brudi Lusitani de lapide Bezoar iudicium & experientia.

BRVDVM Lusitanum, medicorum huius regionis facile principem, & Sultanicis aromatibus præfectum, de lapide Bezoar, de terra Lemnia ac bolo Armena, aliisque id genus, iam aliquoties sum allocutus. Itaq; quæ ille copiose, sed tamen confusius, narrare solitus est, ea si meo more astrictius, &, vt arbitror, ordine paulo melióre tibi viro doctissimo referam, voluntatem meam & studium boni consules. Rem autem iudicabis, vt voles. Aiebat lapidem hunc apud Indos in masculatum caprarum, non stomachis, aut cordibus, aut oculis, contra quam alii volunt, sed vesiculis fellis nasci. Temperamento esse, iuxta suum quidem iudicium, frigidum primo gradu versus secundum, siccum in medio secundi, & vltra, ita enim aiebat. Reuera autem de siccitate visus est mihi dubitare quum nunc in principio, nunc in fine secundi gradus eum siccum faceret. Perstitit tamen in medio secundi, & vltra, vt iam dixi. Roborare virtutem vitalē, atq; adeo adiuuando vim expultricem cordis, prolicere sudores, facultatem eius alexipharmacum etiam contra ipsum Napellum ab aliis satis decantari. Se expertum præter hæc, in initio febris pestilentialis magno cum ægrorum commodo exhiberi, in augmento vero datum, non tantum non iuuare, sed nocere etiam. Laudari quoq; ab aliis in epilepsia, palpitatione cordis, deliquio animi, adde & calculum renum atterere. Accepisse se à nonnullis fide dignis, multum conferre pleuriticis & peripneumonicis. Quam tamen illi experientiam iactarent, se nondum esse consecutum. Dosin esse à granis iiij. ad grana xij. Plura ex homine iam sexaginta quinq; annos nato, & variarum profectionum iactato periculis, & admodum, ne sinis verbis, tanquam per nasum, capiatur, vt vulgus loquitur, circumspecto, elicere non potui. Mox sciscitanti plura, Nicolai Monardi, medici Hispalensis, de simplicis Indicis Hispanice conscriptam farraginem, nimirum malum cibum in os famelicum obiecit. Sed cur, inquam, tam parua quātitate medicamentum hoc corroborans ac alexipharmacū, & quasi trepidanter sumitur, omnibus suis facultatibus, vt putatur, innocuum? An vero Lusitano illi medico Abrabamo, qui in India aliquot annis egit, accedendum putas, qui à Regulis ipsis ibi lapidis huius drachma vna ad expurgandam inferne bilem atram sumi asserit. Idem ego inquit ille, frequenter in Lusitania audiui. Quod vero ad reliquas facultates attinet, nimis sunt fabulosi, & verborum prodigi authores in eo exornādo decantandoque Hactenus Brudus. De quo, si Chainū audieris, mox tuo arbitratu statues eruditissime Crato, & litem hanc inter tot clarissimos medicos, clarissimus medicus dirimes. Quid ergo Chainus? Lapidē hunc in cordibus caprarum syluestriū in India reperiri, temperatura non frigidū & siccū, non maxime calidum, non maxime frigidum q; multi arbitrantur, sed symmetrum in calore & frigore, quū neutra harū qualitatum corpus afficiat, ac venenis resistat, cum calidis, tum frigidis, spiritus cordis maxime reficere, substantiamq; ipsius corroborare proprietate occulta, seu facultate bezoartica, vt loquebatur. Et aduersus cordis palpitationem conducere, non tenuium partium ratione, sed certa proprietate ipsum cor respiciente, quum nimi-

In initio prodesse, in augmento nocere.

Chaini de eodem.

nimirum in cordibus illarum caprarum reperiatur, ac experientia comprobatum sit, quasdam brutorum partes similibus hominum partibus ratione similitudinis conferre. Nec exhibendum in febribus non malignis, nisi post vniuersales euacuationes, ac exobstructiones, alioqui agitate humores peccantes, & fieri vehiculum ipsorum ad locum affectum. Tempore igitur opportuno propinandû esse tantummodo, ad ipsius cordis corroborationem. Cæterum in pestilentialibus febribus eandem cum Brudo distinctionem adhibebat.

Abrahami Lusitani iudicium de bezoar.

Quod si istis Abrahami illius Lusitani, mihi hic familiaris, sententiam tribus verbis expressam adiicimus, nempe hunc lapidem in stomachis caprarum syluestrium, ex certa herba nostris regionibus insueta, in Persia tantum, & insula dellas vaccas, Indiam versus gigni, & ad pestem hoc ipso facere, quod cor, exacto inde humore melancholico, corroboret, nec expellere malum per sudorem, & Persas ac Indos bis in anno exigua eius quantitate assumpta purgari, hæc, inquam, si corollarii vice superioribus addimus, ac cum his rursum ea conferantur, quæ à nobis alias ad te perscripta sunt, apparebit liquido, quam isti non vniuersi tantum inter se, sed singuli etiam secum reipsa dissideant. Quid vero ego mecum, dum ista audiui? Discedo incertior, quam prior, vt Terentianus ille aiebat. Hic tu vir doctissime nodum istum Gordianum ense acuminis doctrinæ tuæ solue si videtur. Nam mihi certe quod de auibus Bernacis narrant, miracula semper longius fugere, & quod peregrinis recens Hierosolymis, aut è nouis insulis reuersis, accidere solet, vt cupiditate nouarum rerum audiendarum irruentis quasi populi concursu opprimantur, quos postea appetitu illo extincto, vix quisquam salutare dignetur, idem in hoc lapide vsu venire apparet. Magna res est, clamant omnes, magna certe, sed certe nihil. Et tamen non est nihil, quod tum de hoc lapide, tum de terra Lemnia, aliisq; nonnullis hic compertis, exiguo scripto, quod nunc est in manibus possim admonere, nisi tdam, tuique similium, omni exceptione maiorum virorum audire sententiam potius, quã meam proferre mallem. Bolum Armenam orientalem, ex Armenia, & non à Lemno huc afferri asserit Brudus, & cum illo idem afferunt omnes quoscunque hactenus audire potui. Nec possum non mirari illos doctissimi Matthioli Mercatores. Fatetur Brudus non esse illum Galenicum, sed tamen viribus illi non admodum dissimilem facit.

Terræ Lemniæ frustula paucissima habeo subrubentia, à Lemnio Episcopo huc allata, & ab amico eius mihi data dono. *Terra Lemnia.* Eius species tres recenset idem Brudus, quarum optimas, rubram & rubescentem, tanquam captiuas septe Sultanico includit, tertiam albicantem seruulorum & coquorum, præsertim furacibus manibus in libertatem vindicari dicit. Terra Cassensis in balneo pauxillo aquæ calidæ dissoluta, locis pilosis, ante Philothrum, ne id nimium vrat, inungitur. *Terra Cassensis.* Mox vbi pili euelli incipiunt, calida totum abluitur, aut frigida, si nimium vssit ipsum Philothrum. Hæc igitur ad te excellentissime Crato, vt iussisti, quæ si nimium sunt tenuia, culpabis barbarissimum hunc, in quo degimus, locum, præ quo Tomi Ouidiani Athenæ videri possint. Vale, & me ama.

EPIST. CXCII.

PAVLVS CLOSIVS, PHYSICVS *Glacensis, &c. Laurentio Scholzio Medico S. D.*

SECVNDAM partem practicæ Melichil, cum iis, quæ adhuc apud me restabant, tandem tibi remitto. Adiunxi his vt voluisti, duas ad me D. Abrahami epistolas, & formulas medicamentorum Mag. Domini Cratonis, quibus iuuenem quendam delirantem, & pisces viuos, excrementaq; propria deuorantem felici cum successu pristinæ sanitati restituit. Quas cum relegeris vt per Iohannem nostrum mihi remittas oro. In pronocãdis mensibus D. Abrahamus vtitur aqua pulegii bis probe destillata. *In prouocandis mensibus.* Exhibet illius post euacuationem vniuersalem singulis diebus mane, & sub lecti introitum pro vna dosi ℥ij. & aquæ cinnamomi aliquãtulum admiscet. Eodem remedio & ego, Dei beneficio, ante mensem virginem nobilem, cognatam domini Capitanei nostri, à mensium suppressione, aliquot mensibus durante, liberaui. De semine, quo D. Abrahamus in retentione vrinæ à calculo vti solet, ad me scripsit ipse his verbis: *In vrinæ retentione.* Subsequẽs emulsio in suppressione vrinæ vltra septimũ diem ad miraculum vsq; exercuit suas vires in coniuge Ioachimi Panwitz, & est secretum Diui Maximiliani. Excreuit calculos vltra mille & quingentos, & aliquot mensuras vrinæ.

℞. Sem. violar. purpur. ℥ß.

Cum aqua veronicæ sufficiente quantitate f. emulsio. Hæc ille. Plura alias. Nam in-

firma valetudo, quæ me adhuc exercet, & mæror, quem ex clarissimæ coniugis meæ periculosissima dysenteria, in qua grauida ante octiduum incidit, capio, plura me scribere, aliaq; his adiungere nunc non permittunt. Ignosces itaq; & breuitati, & inconnitati literarum. Salutat te D. Raphanus, communis amicus noster, hodie iter domum versus ingressus. Vale, teq; à me amari certo tibi persuade. Datæ festinanti calamo Glazij, 14. Ianuar. Anno 1582.

EPIST. CXCIII.

Dn. Andreæ Dudithio Cons. Cæs. &c Petrus Monauius, Med. Cæs. S. D.

Tvis, quas primas accepi omnium, easque exoptatissimas, nuper adeo respondi: interea aliæ ad fratrem meum allatæ sunt, in in quibus, vt denuo ad te scriberem, mihi occasionem præbuisti. Rogas de stibio, siue antimonio, quum illius vsum ita perniciosum esse dicam, vt plerique censent? Hoc mihi videtur camarinam mouere velle, quam immotam relinquere melius esse adagium pronunciat. Non enim te latet, quanta cum animorum contentione controuersia hæc à summis ingeniis nostro tempore agitata & pertractata sit, aliis hoc, aliis aliud affirmantibus. Dicam tamen, quando ita vis, quantum eius in præsentia in mentem venit. In stibio igitur duplices facultates nō incommode statuimus, Manifestam vnam, (liceat enim nūc ita appellare) occultam alteram. Quod ad priorem attinet, nō dissentiunt à veteribus moderni. Omnes enim fatentur vim ei inesse, v. g. refrigerandi, siccandi, astringendi, reprimendi. Vnde etiam recte ad vlcera à sordibus repurganda, eaq; consolidanda, & ad cicatricem perducenda, adhiberi potest τὸ καθαρτικῆς δυνάμεως, quam recentiorum quidam præterea illi tribuunt (cum veterum nullus, quantum constat, illius meminerit,) non item vna est omnium sententia. Neq; vero hic tam quærimus, an omnino purget, hoc est, humores è corpore vi expellat (illud enim experientia satis superq; testatur) quam qualinam facultate illud præstet, & an tuto assumi queat. Purgantium certe quæ proprie hoc nomine donantur, non vna est differētia & quanquam omnia irritando & stimulando naturam (de quo & ipsolis nondum est composita, obtrudentibus plerisq; etiam ex recentiotibus nescio quam electiuam humorum attractionem) hoc suum officium exsequantur: diuersi tamen nihilominus in illis gradus reperiuntur, quos inter sese distingui necessum est. Itaque stibium magis maligna, & velut venenata qualitate, qua naturæ aduersum est, purgatorium euadere censemus Indicio est vehemens illa, atque violenta commotio, qua exigua etiam quantitate, & paucorum granorum numero assumptum, tum per superiora, tum per inferiora vacuat, & præterea symptomata, quæ sequuntur atrocissima, puta ventriculi subuersio, inappetentia, mali pulsus, virium dissolutio, syncope, & id genus alia. Vnde iam de altero quoque paulo ante proposito capite constat, nimirum, minus tuto illud intra corpus deglutiri posse. Etsi autem Magistri scholæ Paracelsicæ pro sui defensione dicant modo enumerata incommoda à crudo tantum non autem à legitime correcto Antimonio peruenire, quærendum tamen rursus videtur, num præparatio illa, qua ipsi vti consueuerunt, huius medicamenti malignitatem prorsus tollat, & an potius ignium vi illa acuatur, quam imminuatur. De quo si placet alias plura conferre licebit. Nunc enim tempore excludor. Itaq; abs te peto, vt rudiora hæc, nec, ita vt decet, elaborata pro solita humanitate tua excipias. Plane enim silere ad tua interrogata nequaquam decuit. Vale. Vratislauiæ 12. Iulij, Anno 1578.

Stibii facultas.

Vis stibii maligna.

An præparatione malignitas prorsus demantur.

EPIST. CXCIV.

Idem eidem.

Dvbitare te de quibusdam in positionibus meis affirmatis significas, ne ab experiētia reuellantur, vtpote, quod alueolis eorum, & radicibus, atq; etiam appendicibus inserui. Ego vero vel ad hanc ipsam prouocare ab iis, qui diuersum sentiunt, nō erubesco: præsertim cum testes, vt puto, fide dignos habeam, Vesaliū & Columbum: quorum vterq; idem mecum manifeste asserit. Plane autem pernego neruulos ab imis radicibus ad basin vsq; per medium dentem propagari. Hoc enim non tantum contra rationem est, & naturæ prouidentiam, quæ nusquā solet mollia corpora (quales hi neruuli sunt, ex tertio pari neruorum cerebri deriuati) durissimis copulare absque aliquo medio: verum etiam ipsa experientia contradicit. Nemo enim est, qui huius rei periculum facere non possit, videlicet, partem dentium superiorem, quæ nuda est & exserta, nequaquam sentire, sed illam duntaxat, quæ intra gingiuas latet, potissimum tamen circa radicem, vbi neruus in membrana desinit. Quæ Mercurialis de compositione Me-

Neruuli nequaquam in medio dentium.

Pars dentis gingiuis tecta saltem sensit.

Medicamentorum in medium protulit: nuper quoq; penes me esse negaui. Credo tamen nns, si opus sit, habere posse. Sententiam meam de stibio, quam puto multis, iisque firmis rationibus munitam, & subnixam, tibi non plane improbari lætor. De experientia mea nihil hac in parte magnifice prædicari queo: assentior tamen facile iis, quæ temet obseruasse scribis, & quorum testis es αὐτόπτης. Interea tamen hoc mihi in mentem venit: Talia medicamenta, quæ tam magna vi agunt, sæpe symptomatis magis mederi, quam morbis, & plerunque aliquid malignitatis corpore imprimere, quæ paulo post sese demom prodit. Nostra, fateor, remedia, sæpe minus cito opem ferunt, & plusculum molestiæ io assumédo adiuoctum habent; hoc tamen vere affirmare ausim, magis tuto semper administrari posse, quam Paracelsicorum illa in igne & fornacibus exusta pharmaca. Ac nisi fallor, quæ de militia laudatus Imperator crebro in ore habuit, etiam ad medicinam nostram accommodari possunt: σπεῦδε βραδέως. Ἀσφαλὴς γὰρ ἐσθ' ἀμείνων ἢ θρασὺς ἰατρός. Naturam certe, vt dominam & magistram, in omnibus imitari studiose oportet, cuius actiooes, vt vulgo dici solet, omnes fiunt paulatim. τὸ δὲ πολὺ παντῇ φύσει πολέμιον. Non semel hoc etiam audiui, dū Basileæ fui, à fide dignis hominibus, qui publice idem profiteri non erubescunt; Quotquot Paracelsus ille magnis morbis, remediis suis vulcaneis, aut, vt ipse vocat, spagiricis, liberauerit, eos ferme omnes intra anoum, aut saltem pauln post, interiisse: vtvt sese egregie sanitati restitutos existimauerunt. Sed de his quidem in præsentia satis. Non destituuntur officinæ nostræ radice Mechoacam, tantopere celebrata, vt tu putas, imo etiam extractum eius habent, cuius vsus minime rarus est. Est ita quemadmodum dicis: parum molestiæ sumentibus exhibet; sæpe tamen propter tantam locorū intercapedinem minus integris viribus ad nos defertur. Vale. primo Cal. Octobr. Anno 1578.

Violenta remedia.

Galenica remedia tutiora Paracelsicis.

Aegri Paracelsi intra annum mortui.

Mechoaca.

EPIST. CXCV.

IDEM EIDEM.

DESTITVTVS hactenus scribendi materia, nolui te inanibus meis legendis frustra occupatum reddere. At nunc suppeditato in proximis tuis ad fratrem argumento silentium rumpere placuit, præsertim cum tu id à me fieri pro lure tuo postules. Quæris vero ex me, Quidnam de potu illo sentiam aquæ coctæ, quem vini loco, quo, nisi fallor, natura abhorres, substituis? Ad quod problema summa meæ responsionis hæc esto: Non videri mihi ab ea consuetudine temere recedendum, cui tot iam annos continuo inhæres, & quam tibi insalubrem non fuisse reipsa huc vsque expertus es. Etsi vero rationes quædam in contrarium adductæ, te oonnihil perturbant, nisi tamen plane fallor, eæ tanti momenti non sunt, vt propter illas tam longi temporis consuetudo subito immutari debeat. Ignem, ais, subtilioribus partibus resolutis, & in vaporem atque halitum conuersis, aquam crassiorem, impuriorem, & magis crudam reddere, ita vt ad penetrandum illa ineptior multo fiat. Ego paulo aliter, nec fortasse sine ratione statuo. Dubium enim mihi non est, per coctionem ea incommoda maxima ex parte tolli, quæ aquæ simplici antea haud pauca & parua inerant.

Aq. cocta vini loco.

Coctionis utilitas.

Primum enim frigiditas natiua διὰ τὸ ἐμπύρευμα elixationis ope impressum, multum retunditur, & corrigitur. 1.

Deinde partes fæculentæ & terrestres, si quæ sunt, vi ignis separatæ in fundum subsidunt, vt puriorem ac leuiorem, quam ab initio erat euadere prorsus sit necesse. 2.

Quinetiam per spumam in superficie post ebullitionem collectum aliquid impuritatis aëreæ secernitur. Quod autem mutuis & subtiliores, & nobiliores partes penitus exhalent, ei incommodo duplici remedio facile occurri potest, si nimirum, primo loco fictilis olla, in qua aqua coquitur, operculo, vt fieri plerumq; assolet, superne muniatur, ac ipsa aqua lēte ita decoqui permittatur. 3.

Ne subtiliores partes exhalent.

Deinde si, vt te facere significas, mellis aliquid admisceas, quod propter suam viscīditatem & tenacitatem, vt de detergendi facultate sileam, aquam minus euaporare sinit, & substantiam illius vehementius resolui prohibet. Iam si præterea etiam cinnamomi nonnihil inicias, plane tibi affirmo talem putum multum facultatis & roboris ad tuenda viscera, quæ aqua bibita per se quodammodo debilitatet, acquirere, ac in alimentum medicamentosum transire. quo de genere Hippocrateum illud in scholis frequenter iactatur: ἐν τροφῇ φαρμακίη ἄριστον. Possunt autem pro diuersis scopis, & alia quædam interdum non inutiliter admisceri, vtpote, caryophylli, corroborationis gratia, ita succus absinthij, buglossæ, lactucæ, violarum, si ventriculum respiciamus, aut cor, vel somnum accersere, sitimque potenter sedare velimus. Sin tussis molesta sit, aut pectoris alia vitia, glycyrrhiza in-

Aq. incoquenda varia.

cocta proderit, & ratione iecinoris passulæ, & similia alia. Quorum omnium vires per decoctionem in aquam migrare, & non euanescere penitus, ipse sapor, si quicquam aliud, abunde sane declarat, & commonstrat. Cum enim ipsa ex sua natura omnis peregrinæ qualitatis expers sit, & substantiæ tenuis atque liquidæ non difficulter rerum in ea aliquandiu maceratarum incoctarumuè facultates in se recipit, & imbibitas per corporis molem deducit. *Quæ aqua eligenda.* In deligenda vero aqua, quod alterum quæstionis bipartitæ caput erat, fontana potissimum probatur, quæ limpidissima sit pura & pellucida, nullumq; saporem, aut odorem extraneum referat, atque quo ad substantiam, tenuissima & leuissima. Post hanc fluuiatilis proxime palmam meretur, eaque inprimis, quæ versus ortum, aut meridiem dimanat, & longe à ciuitatibus hauritur. Quidam pluuialem collaudant, eam nimirum, quæ cum tonitru è nubibus descendit vtpote satis percolatam, & purificatam. Sed huius copia hyberno tempore mihi, me suppetit. Quæ porro ad præparationem coctionis, & quantitatem illius, miscendorumue proportionem spectant, non dubito, quin antea ex tam longo vsu, & exercitatione noris optime. De his itaque verbum in præsentia nullum dedita opera facio. Vale. Vratislau. Elysiorum. 14. Maij. Anno millesimo quinquagesimo nonagesimo septimo.

EPIST. CXCVI.

IDEM EIDEM.

GAVDEO tibi sententiam meam de aquæ coctione non displicuisse, quam ego si non veram, at verisimilem saltem esse puto. *Aqua fontana.* Quod autem fontanam attinet, omnes pene vnanimi calculo medici eam probant, quæ ad orientem decurrit, & ex alto dilabitur per petras, per arenas, aut etiam terram liberam, hoc est, nulla labe, quam peregrinus sapor aut odor facile arguit, infectam. Talis enim si sit, humiditate, tenuitate, ac leuitate cæteris præstabit, cito tum calefiet, tum frigefiet, ac præcordia etiam celerrime pertransibit, & ventriculum quam minime molestia afficiet, quæ omnia aquæ salubris, & ad potum experendæ signa sunt optima. *Fluuiorum.* At quia nostratium etiam fluuiorum, qui hanc scilicet vrbẽ aut alluunt, aut perlabuntur, mentionem facis, dubium equidẽ non est, quin semper fluuiatiles pluuialibus, atque fontanis per se deteriores sint, sed tamen etiam huic rei sua non desunt remedia, nimirum, si in magnis fictilibus asseruentur, vt domum hoc modo clarescant, & *Tyberis.* perpurgentur, quemadmodum de Tyberis aqua memoriæ produnt, eam claram factam ad centum quoque annos incorruptam perdurare. Quid de Nilo dicemus, *Nili.* limoso illo quidem & turbido amni, quique meridiem spectat, nihilo tamen minus aquæ illius in potu mirifice commendantur, non salubritatis tantum ratione, sed etiam ob saporis dulcedinem & suauitatem? Vnde nescio quis Imperator milites suos increpasse legitur, quod vinum expeterent, cum Nilum haberent.

Verum ne hoc quoque cura animum tuum nimiopere angat, affirmo tibi, posse in hac vrbe facile impetrari aquam è viuis fontibus scaturientem optimam & potui aptissimam, etiamsi in paucis ædibus illa alioquin reperiatur, non tamen plane illa destituimur. Vale, Vratislauiæ pridie τῆς νουμηνίας. Anno millesimo quingentesimo septuagesimo nono.

EPIST. CXCVII.

IDEM EIDEM.

EDIDIT nuperrime Italus quidam Vicentinus, *Vicentinus Montanus.* qui se comitem Montanum nuncupat librum quendam, in quinque alios diuisum, de morbis ex Galeni sententia, in quo libro D. Iulium acerbissime perstringit, neque vero hunc tantum, sed etiam Fernelium, Fuchsium, Valeriolam, Argenterium, & Erastum, quos omnes veluti ineptos Nouatores in arte medica, à Galeni vsitata doctrina recedentes, aut saltem dum eum tueri conantur, turpius aberrantes acriter reprehendit, eorumque dogmata refurat. missus est liber ille, quam primum in lucem prodiit, huc ad D. Iulium, qui eo lecto continuo paucas pagellas pro sui defensione exarauit, quæ fortasse cum aliis paulo post edentur. Non videtur deesse comiti illi Montano ingenii, & iudicii acrimonia, sed tamen optarim multis in locis modestius agere, & non seuera censura, in viros senes, & alioquin bene emeritos, ac rude donandos, animaduertere. Magis haud dubie & sibi consuluisset, & apud alios autoritatis plus obtinuisset. Sed malo de hoc ipsum legere, & ad exquisiti iudicii tui trutinam expendere. Epistolam tuam, *Lues noua Morauica.* quæ libello D. Iordani, de noua lue, ad calcem adnexa est, vidi. Satis apparet te illum valde probare, cum tantis laudibus, idque publice exornare non dubitaris. Sed nec mihi displicet dispositio illa accurata, & eru-

& erudita, haud tamen scio, an in causæ inuestigatione à scopo non aberrauerit. D. Crato quidem in longe diuersa est sententia, quam etiam ipsi autori per epistolam breuiter nuper communicauit. Iussit etiam me de re proposita amplius aliquid meditari: sed facile rationum momentis perfecit, vt in suam sententiam pedibus irem.

Vide Epist. 141.

Principio namque nouum morbum dici non vult, cum nihil peculiare habeat, quod in aliis contagionibus venenatis non accidat, etsi forte in paucis symptomatibus (quæ nouam speciem ob id non gignet) enariet. Quod ad causam propinquam attinet, non tam in circumfuso aëre, omnibus in balneo illo lauantibus communi, μίασμα illud quærendum censet, nisi forte per accidens, quam in ferro illo, siue scapello, quod immediate cutem vulnetando infecit, & in massam sanguineam inquinamentum propagauit, ita vt veneni (etsi minus proprie, quod cor non statim petat, ita appellet) labes corpori per contactum communicato primario hæreat in ipsis sanguinis ichoribus, qui postea illud facile per ambitum eius dispargunt, aliaque symptomata ex ordine producunt. Rationes, quibus hanc opinionem probat, & confirmat, nimis longum foret vniuersas adducere, cum ex hac etiã breui enumeratione summa earum facile intelligi queat. Domini Erasti epistolam, quam nuper cum ordinario Basiliensi accepi, simul descriptam mitto. Perleges eam si placuerit, & num tibi etiam satisfaciat, significabis. De Rhabarbaro non ero ei molestus amplius. Etsi quidem mihi nondum plene persuadet: Formam & finem rei idem esse. In artificialibus rebus fortasse concessero, in naturalibus non item. Certe enim forma altera pars est compositi, & ideo de essentia rei, imo hanc ipsam constituens. Finis autem hauddubie extra rem est, & accidens quoddam. Quomodo igitur forma, verbi gratia, Rhabarbari, & eiusdem finis idem erunt? Num finis rem exædificat, & essentiam eius complet? Non arbitror. Placet tamen distinctio de duplici fine, qua aliquo modo priori dubitationi succurrit. Metallis, ipso inuito, vitam & animam non attribuero, multo minus cordata esse dicam, ne ipse vecors ex eo possit pronunciet. Ideoque sponte hic Paracelsicis, qui tanquam pro aris & focis pro hac assertione pugnant, loco cedam. Humanitatem autem, & leonitatem, & plantitatem, sicut & hæcceitatem, ad Scotistas, & Thomistas ablegabo. Nolo mihi cum his naucitatibus rem esse amplius, quarum & tædet & piget in præsentia. Τὸ θεῖον nimis arcte mihi explicate videtur, dum ad communes tantum, seu epidemicos morbos, qui ex aëre ortum habent, vocem illam restringit.

Forma & finis rei.

Finis duplex.

Τὸ θεῖον.

Hippocrates quidem, nisi fallor, in latiore significatione verbo illo vsus est, etiamsi exempla (quemadmodum Copernicus noster dicere solet) nunc non succurrant. In contrariorum contrarietate non ero illi in posterum contrarius, cum pene, quæ de his in prioribus dixerim, memoria nunc exciderint. Mathematicos, miror, cur mihi obiiciat. Quasi vero nesciat, quomodo hoc nomen in Iurecõsultorum scholis atque adeo vulgo etiam vsurpetur. Astrologos enim dicere volui, qui ex syderum aspectibus, & inclinationibus ad se mutuis futura se prædicturos profitentur. Horum scientia (si tamen ita appellari meretur) Ptolomæo etiam alicubi, quantum recordari possum, φυσικωτέρα est, respectu nimirum Astronomiæ, in specie sic dictæ, quæ cœlestia corpora, vel potius magnitudines, & motus eorum ἐξ ἀφαιρέσεως considerat, quamuis ne istud quidem posterius ὡς ἀκριβέστατα dici posse puto, cum motus sine corporum, quæ mouentur, comprehensione animo concipi & considerari non queat. Itaque sola quantitas tum continua, tum discreta, mente à corporibus, quibus inhæret, abstrahi poterit. Atque sic nimirum sola Arithmetica & Geometria, (excepta semper prima Philosophia) vere in scientiarum erunt numero. Reliquiæ, quæ ex his oriuntur, vtpote Logistica, Geodesia, Astrologia, medij generis erunt; ita tamen vt pene propius ad Physicen accedant, quam ad Mathematicen. Sed de his quæso te, vt mihi quædam in mentem reuoces, quo in promptu sint, cum D. Erasto respondendum erit. Nullos hic habeo libros, in quibus talia inquiram, quamobrem ad te, velut ad bibliothecam meam confugio.

Nunc oblita mihi tot carmina.

Habes quinetiam ad manum Copernicum nostrum, qui tanquam artifex & iudex de his pronunciare poterit. Cur tamen dixerim cometam diuersimode tum à Theologo, tum etiam à Mathematico, seu Astrologo, tum denique à Physico considerari, non prorsus nullas habui causas, quas ille mihi hac refutatione, vel cauillatione potius nõdum extorsit. Addidi de his aliquid in scripto meo commentario, de quo adhuc quid sentias anxie expecto.

Humores nutrientes. Quod vero Theses de nutritione humorum attinet, quæso te, num ex tibi post hac, quam inserit epistolæ tuæ explicationem, clariores videntur? Ego quidem nulla ratione assequor, quomodo non magis in vocibus & appellationibus, quam in reipsa sit dissensio. Facile hoc do & libenter; solum sanguinem proprie nutrire, non autem pituitam, aut bilem alterutram, vel etiam vtramq;. Credo idem alios etiam sentire & dicere. Deinde quoq; concedo: sanguinem eundem specie (hoc est, massam sanguineam) in aliis atq; aliis corporibus sanis tamen, mirifice ratione maioris, aut minoris impuritatis variare. Item sanguinem esse ἑτερομερῆ, id est, habere portiones diuersas, sicut & lac, crassiores alias, alias tenuiores, &c. Quid ergo restat, quo minus manus iungamus & concordes nos esse profiteamur? Hoc solum arbitror, quod de eadem re loquendo diuersis appellationibus vtimur. Ille sanguinem solum vocat, quam nos massam sanguineam: sed tamen etiam interdum vna cum ipso sanguinem, cum hoc nominis sit ὁμώνυμον. Deinde ille bilem, pituitam & melancholiam excrementa dumtaxat esse affirmat.

Nos illud vniuersaliter & simpliciter pronunciatum non largimur, sed differentiam facimus inter bilem, exempli gratia, alimentarem, quam partem esse dicimus, massæ sanguineæ tenuiorem, atque ita calidiorem & sicciorem, quamuis improprie sic vocetur. Et aliam superuacaneam & excrementitiam, quæ dum corpora sana sunt, à cysti seu vesicula attrahitur, & fel cognominatur.

Huius generis, superuacaneæ nempe, est & altera, simpliciter & absolute præter naturam, quæ non nisi in ægris corporibus generari potest, aut si quando generatur, in ægritudinem perducit, vtpote, vitellina dicta, portacea æruginosa, &c. Idem fere etiam de reliquis duobus humoribus, quos ille iubet excrementa sine exceptione numerari, dici & affirmari potest. Quamuis ille in hoc ab hypothesi sua discedit, dum lienē à bile nigra seu atra nutriri permittit. Cur igitur idem etiam in aliis non concedit: aut saltem diuersitatis causam affert? Cum quidem pituita multo mitior & blandior sit humor, quam melancholia, adeoque, vt Galenus sæpe inquit, sanguis semicoctus. Sola itaque bilis, flaua nempe, (siquidem pituitam, quod speramus, admittet) secundum hæc à nutritione excludit, id quod nos etiam vtraq; quod aiunt, manu amplectimur. Otote, vt me, si in his alicubi erro, vt facile fieri potest, benigne eruditas. De pinguedinis in corpore humano tum ortu, tum concretione Theses alteras & ipsas perlegi; sed nihil in illis reperio adhuc quidem, quod non cum veritate congruere putem. Si quid tamen sese offeret, dum accuratius expendam, libenter ab illo explicationem petam.

Præparatio Chalybis. Præparatio chalybis, quam describit, parum differt à vulgo vsitata præparatione limaturæ ferri, quæ in dispensatoriis hinc inde extat. Fit inde electuarium de chalibe, quod multi vehementer in obstructionibus internorum viscerum, aut epatis, aut lienis schirrho commendant. *Lapis Sabulosus.* Lapidem sabulosum se mittere dicit, sed nihil huius tabellio mihi tradidit. Puto in ista festinatione oblitum esse. Dabo tamen operam vt adhuc accipiam.

Rubia vera. De Rubiæ viribus magis prope mihi ad rei veritatem Angli accedere videntur, qui tanquam arbitri de lite inter veteres & Dodonæum nostro tempore mota pronunciant. Ita enim vtraq; pars probabilitate nititur, quam ipsa experientia confirmat, vt difficile sit in alteram tantum, reiecta altera, inclinare.

Formicarum balneum. De Formicario balneo plane illi assentior, & memini me etiam huius fructum aliquando persensisse, cum ex leui quadam resolutione ante annos plus minus decem laborarem.

Habes igitur, patrone obseruandissime, ἀποσπάσματα eorum, quæ domino Erasto, vbi occasio dabitur, responsurus sum. Quæ sane non ideo ad te mitto, quasi lectione magnopere digna esse putem: non enim satis elaborata sunt, sed tātum, vt in quibusdam abs te, vbi mihi aqua hæret, vbi & luculentius instruar. Quod vt facere non recuses abs te etiam atq; etiam peto. Vale. Pragæ 23. Martij, Anno 1580.

EPIST. CXCVIII.

IDEM EIDEM.

RESPONDEO posterioribus tuis quæstionibus primo loco ἱστορικῶς, quod de prioribus, quæ aliquanto plus obscuritatis difficultatisque in se continent, cogitationes meas nondum satis in ordinem redigere licuerit. Faciam tamen hoc, vt spero, cum Ribischio nostro, vel potius, me id, volente DEO, facturum plane recipio. Etsi sane vt de his, quæ ipse melius, longe intelligis, meam sententiam exquirere, minime opus fuerat. Quoniam tamē ex amoris

amoris quadam abundantia etiam nugas meas aliquo loco habere dignaris, non patiar, vt vllo modo operam & studium meum frustra requisiisse videare. Ad illud igitur problema de vitreis specillis seu conspicillis quod attinet, respondeo, omnino existimare me illorum vsum conuenientem oculis plurimum commodare, tantum abest, vt detrimenti, aut noxæ quid eisdem adferat. Et quidem hoc duplici de causa: Quoniam nimirum, primo similitudine quadam substātiæ oculos reficiunt, & in statu suo conseruant: & præterea quia radios, quibus visio perficitur, dispergi non ita subito sinunt. Oculus certe, quo ad primarium visionis organum humorem crystallinum, aqueæ naturæ est, (etiam si alia ratione ob radiorum nempe visilium tenuitatem atq; fulgorem, igneus etiam censeri possit) atque ideo rebus aqueis & diaphanis, veluti aqua clara & lucida, vitro, crystallo, speculis, & per cō sequens etiam conspiciliis naturaliter gaudet. Vnde non immerito in decantatissimis scholæ Salernitanæ versiculis hic etiam legitur:

De vitreis specillis.

Fons, speculum, gramen, hæc dant oculis releuamen.

Et Aristoteles, testante Mesueo, primariæ inter Mauritanos notæ medico, magno illi Alexandro consuluit, vt sæpe speculum tersum directum, ac diu intueretur. Hac enim ratione visum sese corroboraturum, & oculi defatigationem remoturum esse. Quinimo tanta inter humorem crystallinum, & vitrea conspicilia similitudo & cognatio intercedit, vt nonnulli illum quidem conspicilium naturale, hæc vero humorem crystallinum artificialem vocitare non sint veriti. Deinde, vt paulo ante innuebam, vitrea conspicilia eam quoque ob causam visioni conferunt, quod oculis admota ne radii visorii tam late cito, vt absque his fieri solet, dissipentur, prohibet, sed potius efficiunt, vt illi in superficiem leuem & tersam impellentes, retroacti, seu, vt cum opticis loquar, refracti multiplicentur, & simul tectiori ductu deinceps ad obiectum, quod videndi sensum mouere aptum est, dirigantur. Est tamen in ocularis istis specillis non parua cum materiæ ipsius, tum illius præparandi modi diuersitas. Quædam enim vitrum crassius ac densius habent, alia tenuius & rarius: illa res, quam reuera sunt, minores quidem; tamen intensius coloratas referunt, & ob id à longiori spacio aspiciendis rebus accommodata sunt: per hæc omnia maiora, verum quodammodo obscuriora apparent. Vnde in propinqua tantum distantia his vti consueuimus. Illa denique iuuenibus & vegetioribus: hæc senibus & prouectioris ætatis fere competunt. Cuius quidem varietatis, seu diuersitatis causas ex dictis colligere non ita est difficile. Tibi autem) vt ad id quod in specie quæris, descendam) ea quæ inter vtrumque hoc genus media sunt conspicilia apprime profutura considerem, tum præsertim, cum, vt scribis, oculi ob lectionis assiduitatem continuationemque fatiscere & caligare incipiunt. In quem sane vsum peculiaria etiam conspicilia ex vitro viridi, translucente parata magno cum commodo. Quod vero metuis, ne adiumentis hisce assuetus postea sine illis, aut nihil aut imbecillius videas: timor, nisi fallor, prorsus inanis est. Non enim semper & vbiquete, alioquin per DEI gratiam satis lynceum, illis vti iubeo; sed tum duntaxat vbi vltra tempus & modum lectioni minorum characterum indulgere propositum est. Aut vbi iam fatigatis oculis recreatio aliqua debetur. Simile quid enim experientia magistra ductos artifices atque gemmarios sculptores, qui subtilissimis rebus contemplandis exercentur, factitare quotidie cernimus, quando nimirum vel conspiciliis vtuntur, aut vitrum pellucidissimum aqua lympidissima plenum inter visum & candelam ardentem interponunt, quo oculorum lassitudini & obscuritati egregio certe inuento tempestiue occurrant. Et vt maxime frequentius, quam antea dictis conspiciliis deinceps vti pergas. Quid tamen est obsecro, quod hac in re tibi, vtpote iam prouectioris ætatis, vitio dari merito debeat: Puero fortasse, aut iuueni illud magis formidandum erat. Et tamen in laudatissima Venetiarum vrbe non senes dumtaxat, & constantis ætatis viros; sed etiam adolescentes ita illis assuescere sæpenumero videas, vt pene nunquam, etiam in publicum prodeuntes, ab oculis illa deponant; quod vt non omnino probauerim: ita te hoc subsidium quandoq; assumere prorsus suaserim.

Diuersitas in ocularis.

Crassa & densa.

Tenuiora & rariora.

Conspicilia è vitro viridi.

DE VISIONIS MODO.

QVÆSTIONEM famosissimam pluribus agitare nunc non vacat: neque etiam valde ad præsens negotium huiusmodi indagatio pertinet, in quo non tam vt Philosophus, quam vt medicus progredi in animum induxi. Etsi enim concedamus visionem visilium rerum imaginibus, seu, vt vocant, speciebus in oculum immissis fieri, negari tamen minime omnium potest, oculum ipsum ad res obla-

Visionem fieri immissione & emissione.

tas comprehendendum de se quoque afferre aliquid, nempe, ex oculo spiritus animales, tanquam radij quidam, ad extimam pupillæ superficiem emittuntur; qui deinceps cum extremo lumine coëuntes, & oblatas imagines amplexantes, actum videndi complent. De quo, si placet, multa apud Vallesium nostrum suo tempore legere poteris. Verum omissa, aut saltem tantisper sepostia scrupulosiori disputationis illius late patentis tractatione, quæque ad Philosophi inquisitionem magis spectat, in id, quod medicam operationem proprie concernit, nunc potissimum intentum me esse fateor, quatenus nimirum à spiritus animalis, qui vbi ad occultum transmittitur, visorius appellari incipit, copia, vel defectu, crassitie item vel subtilitate, aut denique aliis similibus differentiis visio ipsa (quod nemo vnquam in dubium vocare ausus est) adiuuetur, impediatur, aut etiam destruatur, quibus item mediis & præsidiis hæc in naturali suo statu conseruari, aut labefactata denuo instaurari possint & debeant. Nimis tamen longe foret ea omnia in præsentia sigillatim persequi, de quorum aliquibus, si ita res feret, in posterum vberius coferendi dabitur occasio.

Post liquorũ aliquorum vsum sputatio. Superest modo alterum ζήτημα: Qui fiat vt post casei, mellis, aquæ, & similium liquorum deglutitionem multum saliuæ in ore colligatur, & per sputationem eiiciatur? De quo breuiter respondeo, saliuæ sane siue sputi, (quod tenuioris pituitæ genus est) ordinaria, vt ita loquar, sedes in tonsiliis seu glandulis ad radicem linguæ sitis statuitur, atque illis à vulgo medicorum hic vsus assignatur, vt inferiores faucium partes, quæ voci & respirationi seruiunt, humore suo perpetuo irrigẽt, simul deglutionem, quam siccitas difficiliorem redderet, adiuuent. Quod si copiosior, quam secundum naturam solet, affluat, id vitium seu symptoma Græcis σιελισμός, quasi saliuationem dicas, appellari consueuit. *Sputationis causa.* Causa vero illius non vna est. sputum namq; siue saliuã illa omnia prolectare apta sunt, quæ vel copiosiori humiditate fauces & gulam imbuunt, aut quæ tenaci, & viscosa substantia prædita diutius ore tenentur, manducanturve, aut denique quæ caloris & acrimoniæ ratione è cerebro, interdum etiam è stomacho tenuiorem pituitam attrahunt. In primo genere aqua est, & aquosa omnia. In altero mel, caseus, mastiche item, & gummi tragacanthe. In tertio ea, quæ propriè ἀποφλεγματικά masticatoria vulgo appellantur; vtpote, radix pyrethri, cardamomum, cubebæ, zinziber & similia. Ex quibus iam responsionem ad geminam quæstionem, abs te propositam, patere arbitror. Eam vt benigne accipere & iudiciũ mihi de illa tuum vicissim communicare non dedigneris etiam atque etiam pero. Vale, Pragæ 14. Octobr. Anno 1581.

EPIST. CXCIX.

IDEM EIDEM.

QVid in meis literis te delectare queat plane non video. Ipse enim quam tenues, & magnarum rerum inopes sint agnosco. Quia tamen toties tibi eas non ingratas, vel potius suaues & iucundas accidere profiteris, ego voluntati tuæ obsequens illas frequentius in posterum ad te mittere constitui, saltem vt non sit aliquid in quo meum studium & diligentiam requiras, præsertim eum te ad ignoscendum lapsibus meis tam prompte & benigne offeras. Quod igitur ad interruptas de peste quæstionẽs (qua de vlto citroque disputare, quam eius vim experiri tutius est) attinet, certum aliquod genus morborum, cui illam assignemus, requiris. *Pestis an ad certum genus morbi referendum.* Etsi vero in tanta rei obscuritate hoc præstare difficile sit: si tamen ad vnum ex tribus illis, quæ in Medicorum scholis traduntur, generibus referri omnino debet, haud dubie sub intemperie rectius, quam sub compositione, aut soluta vnitate (carbunculos enim & bubones pro principali morbo non habeo) collocabitur. Verum non tam de intemperie ex primis illis & manifestis qualitatibus intelligi oportet: sed de ea, quæ ex occultis proprietatibus oritur, quæque veneni naturam quodammodo subit. Non sane quod de tris illis qualitatibus nihil participet (tale enim quid animis hominum exceptis in sublunari hoc cœlo ne imaginari quidem possumus, siquidem ab his agendi principium est) sed quia ὁ τῆς μίξεως λόγος siue certus gradus nobis ἄῤῥητος est. Itaque & Galenus, & alij Medici talia totius substantiæ proprietate agere & pati dicunt, videlicet, vt non tantum nudam qualitatum temperiem, velut in abstracto considerent, sed etiam ipsius mistionis (quæ elementorum corporibus proprie tribuitur) proportionem, quæ tot & talibus particulis ita inter se inuicem mistis & vnitis constat, expendant. Sic multas reperire licet plantas, quæ v. g. in primo gradu calefaciant aut frigefaciant, & hactenus inter se conueniunt, quorum tamen omnium nequaquam par est effectus, prout illa qualitas in aliud atq; aliud subie-

subiectum diuerso modo dispositum incidit, & non tam in abstracto, quam in concreto, cum ipso scilicet corpore, cui inhæret, consideratur. Ex quo fonte omnis illa occultarum proprietatum, tantopere decantatarum series emanat. Cum pestem ab aere prouenire dico, de ea principaliter intelligo, quæ generalis est, & multa loca simul occupat, atque ideo à maxime generali causa necessario ortum trahit. Etsi interim non negem etiam in mistis sæpe corporibus tam corruptos humores gigni posse, vt alios inficiendi pestis naturam æmulentur, quæ quidem à nonnullis pestis priuata appellatur. Sed tamen vt hæc, aut illa vicinis corporib. communicetur lateque dispergatur, sine aeris interuentu fieri minime potest, ita vt hic interdum causæ efficientis, interdum medii duntaxat rationem obtineat. Et existit seminarium illud pestis in aere nonnunquam actu, cum videlicet aer ipse in sese corruptus est & vitiatus, sæpe etiam potentia, quia scilicet ad seminarium suscipiendum pronus est & dispositus, neque tam scrupulose, quam oportet, Qua ratione per μιάσματα illa contineat? Si quis intelligat quomodo cõtinuatione quadam aer ante frigidus calefiat, vicinumque aerem (partem post partem alterando, vt in scholis loquuntur) calefaciat, is etiam facile assequetur, quomodo aere in vno loco vitiato, & ad malignitatem mutato semper latius cõtagium illud serpat, donec aut ventorum flatibus discutiatur, aut per se, (neque enim in infinitum vis illius sese extendit) absorbeatur, aut etiam arte quadam, veluti suffitibus factis corrigatur. Non inquam oportet nos imaginari quasi in certo tantum aeris loco seminarium illud contagionis immotum hæreat, & quasi in arce quadam resideat, sed potius perpendere malignitatis huius vim & efficaciam maximam, ita quidem, vt aptum sit breui tempore sese per longissimum spatium extendere; ac sese hac ratione per aerem propagare, ac multiplicare, sicuti Galenus de scorpionis veneno disputat, quomodo illud non sine summa admiratione paucissimis horis totum corpus celerrime peragret suæque labis vestigium post se relinquat, etiamsi mole sua vix, ac ne vix quidem in sensus currat. Quomodo quæso odores, seu grati, seu ingrati sese propagant, & subito maximum spacium occupant, cum qualenam illorum sit vehiculum, (esse tamen certum est quia accidentia sine subiecto non reperiuntur) vix cognoscatur. Finge etiam vnam guttulam fellis totũ aliquem cadum magnæ capacitatis breuissimo tempore suo & colore & sapore inficere: Quod

Causa.

vero non omnes homines in suspectis locis simul versantes pariter corripiuntur, ipsa corporum nõn eodem modo sese habentium dispositio causa est, & quia vni sese magis, quam alteri muniunt, omnes noxam aliquam communem ex aere illo prauo percipere certum est: sed quo minus impressio æqualis fiat, iam dictum est. Non tantum causæ agentis efficacia, sed corporis etiam patientis repugnantia simul consideranda est. Hi enim plus, alii minus resistunt, idq; tum ob interna, tum etiam externa impedimenta. An vero tum etiam pestis censenda sit, cum pauci quidam corripiũntur, iam ante respondi. Conditionem istam essentiam rei non immutare. Et pestem epidemium seu vulgarem morbum haberi, quod ex sua natura multos inficere aptus sit, etiam si actu adhuc pauci eo laborent, quid vis amplius; species, inquiunt Philosophi, etiam in vno indiuiduo conseruari integra potest, vt videre licet in sole, luna, item mundo ipso, quæ actu vnum sunt. Sic Adam ille πρωτόπλαστος vere fuit, & mansisset homo, etiamsi nullos vnquam ex se propagasset posteros. Fiunt igitur plures homines indiuiduo, non specie. Febrem ideo excludo à pestis definitione, quod etiamsi inseparabile illius accidens esse concedamus, (de quo suo loco amplius quæritur) non tamen ad ipsius essentiæ constitutionem pertinet: sed tantum ab illa dependet. Si descriptionem minus accuratam, non ἄλογον τῆς οὐσίας constituere placet, per me illam vt inferas licet Medicus porro ita artifex sensatus est, vt non huic solo, & semper inhæreat, ratione vero nunquã vtatur, sed quia illius beneficio in abstrusarum & latentium rerum cognitionem sæpe perueniat. Profecto enim cum vt artifex circa particularia versetur, sensu illa solum deprehendi certum est. Interim nihilominus ratiocinatione & discursu multa ex iis, quæ sensu iam apprehenduntur colligit, neque vsum suum perite & solerter vniuersalibus theorematis innixus accommodat. Subordinatur autem Theoria praxi, quod hæc vltimus finis sit, propter quam vniuersalia præcepta, & axiomata ipsa discuntur. Bubones seu testium inflammationem pestis esse signum lubenter concedo: sed nec solum, nec perpetuum. Multis enim eum pentibus extingui videas, & latentes illos adhuc in corpore quibus indiciis quis ea cognoscat animaduertat.

Pestis in paucis.

Febris à defin. pestis excluditur.

Vale. Vien. 7. Iul. Anno 1583.

EPIST. CC.

IDEM EIDEM.

VT quoquo modo negligentiam in scribendo hactenus vsurpatam (quod enim de fastu nescio quo suspicatis inane omnino est) compensem, quod disputationem de peste attinet, scio illam nondum inter nos compositam esse, in eo autem tibi nequaquam assentiri possum, quod primũ pestis ortum in contagio ponis. Neque enim contagium vllius certi & determinati morbi genus, aut nomen est, sed πρός τι solum dicitur; & tum ita appellari incipit, cum qui in alio corpore, prius fuit morbus, ex eo postea in aliud migrat. Necessario itaq; vt cõtagio fiat, morbum aliquem præsupponi oportet, qui per cõtactum sese vlterius propaget, non, vt tu statuis, contagium prius existere, & tum demum pestilentẽ inde morbum gigni. Summa rei totius in hoc consistit; Contagium, hoc est, transitus morbi de corpore in corpus fit per contactum, vel immediate, vel mediate. Immediate cum duo corpora sese absque vllo medio contingunt, & labem mali inuicem communicant: sicut fit in scabie, morbo Gallico, per affrictionem. Mediate autem intercedente alio corpore, nempe, vel aere, vel fomite. Per aerem contagium communicatur inspirando & exspirando, ita vt aer vehiculi rationem habeat. Fomes autem appellatur illud corpus, quod seminarium defert, etiam si eodem morbo laborare aptum non sit. Veluti si per infectos pannos, aut vestes aliquis peste, aut etiam scabie corripiatur. Sed vt pestis primam & veram originem indagemus, dicendum est illam pendere à causis, vel supernis, vel infernis, vel etiam vtrisque simul. Supernas causas appello, præter DEVM & Angelos (quæ Theologicæ considerationis proprie sunt) stellarum fixarum & errantium vires, tum aeris dispositiones varias, itemque meteora, in eo apparentia, & alia huiusmodi. Excludi enim stellarum vires non posse inde satis constat, quod omnes Philosophi vnanimi consensu fatentur: Inferiora hæc & sublunaria corpora à superioribus regi & immutari. Præterea ex Medicorum coryphæo Hippocr. discimus; Morbos epidemios, qui in totas regiones quandoque grassantur, ab aeris insignioribus mutationib. proficisci. Has autem ab astrorum diuerso positu causari. Denique si stellarum mutui aspectus nihil operantur: nullam reddere possimus causam, cur æstas, verbi gratia, & hyems singulis annis non exquisite vnam & eandem temperiem seruarent, quando certum est Solem, cui soli omnia accepta feruntur, non aliter moueri vno atque altero, atque ita etiam illius respectu nihil variaretur: nisi aliarum stellarum seu coniunctiones, seu oppositiones, aut denique alii positus accederent. Dum tamen hæc assero nequaquam Astrologicis vanitatibus patrocinor. Quia planetas & stellas cæteras in inferiora hæc vniuersali quadam, & indefinita ratione agere dico, non autem particulari & determinata, vt scilicet in vnum quempiam hominem aliam impressionem faciãt, quam in alterum, quod Astrologi sibi imaginantur, & alii etiam persuadere conantur. Sic enim omnibus causis contra naturæ ordinem particulares per se effectus tribuuntur, de quibus alio inter nos tempore disseremus pluribus. Et nisi fallor, disputationem meam cum dn. D. Rungio ad te ante misi. Inferiores causas, quæ interdum pesti occasionem præbent, voco fœdas exhalationes ex lacubus, stagnis, paludibus, & cadaueribus, item hominum & bestiarum, ex antris terræ mephitide scatentibus, & similibus prodeuntes, quib. aer nos circumstans, à natura sua longius abductus, inquinatur & corrumpitur, & in vno atq; altero homine magis cæteris prædispositis primum labem mali excitat, quę postea per contagium pluribus aliis communicari potest, non secus atque grex totus in agris vnius scabie cadit, & porrigine porci. Cibum & potum ideo omitto quod horum ratione, etsi in corporib. corrumpantur, pestem causari vix posse videtur. Est tamen inde origo maiori ex parte morbis aliis populariter grassantibus, vtpote febribus malignis, diarrhœis, dysenteriis, pleuritidibus, anginis, & aliis, quæ pestiferum quid obtinent, nõdum tamen vere pestis sunt. In hac enim aerem, tanquam communissimi morbi communissimam causam concurrere semper necesse est, siue in sua substantia corruptum, siue vt vehiculum seminariorum duntaxat. An vero in pestis præcautione, imo etiam curatione ipsius remedia sæpe permutanda sint, putas ex Gal. lib. 5. de tuenda sanitate, cap. 9. probari non posse, eo, quod locus ille de purgantibus loquatur, non de Alexipharmacorum exhibitione. Sed haud dubie communis vtrobique ratio est ea, quam Physici & Medici afferunt, dum in vniuersum dicunt: Ab assuetis passionem non fieri, id quod etiam expresse Aristoteles 1. probl. 46. attestatur: Consuetudo siquidem altera natura est, quæ vt à similibus construatur, ita in contrariis

Pestis ortus non primum in contagio.

Contagii natura.

Fomes.

Superna causa pestis.

Stellarũ vis in inferiora vniuersalis.

Inferiora

Cibus & potus vix pestis causa.

In peste an remedia mutanda.

trariis tum alteratur, tum destruitur. At quibus diu assueuimus, ea cum facile toleremus, similia fere nobis euadunt. Vnde fit vt parum, aut nihil inde alteremur, aut immuiemur. *Colica.* Colicis doloribus te interdum vexari, antea nescieram. Mittam Cratonis nostri & methodum curandi, & remediorum formulas. Interim lege Erastum quarta parte Antiparacelsist. à pagina 236. vsque ad 258. Sed quia non vna species colici affectus est, significabis, num, quæ te affligit colica passio, flatuosa sit, an vero à frigido & crasso humore intestinis impacto orta. illa magis mobilis & vagabunda esse solet; hæc representat ceu pali penitus visceribus infixi doloris speciem. In vtraque autem aluus vere dura est & conclusa. Est & tertium quoddam genus à tenui, seroso & bilioso humore, cui te affinem esse vix equidem arbitror. *Puellæ saltatrices.* Sed symptomata indicata rem totam patefacient. Narrauit mihi D. Carolus Osleuius ex literis tuis casum plane mirabilem, *Chorea S. Viti.* de duabus puellis in vicinia vestra, quæ continuis saltationibus pene exanimentur. Credo id mali esse, quod vulgo choreas S. Viti appellant. Huc pertinet quod Ioban. Thomas Freygius in quæstionibus Phisicis libro 24. de natura populorum inter cætera scribit; In inferiori, inquit, Germani nulli fere ab atra bile furiosi, sed à sanguine, quod genus furoris, vulgus morbum Sancti Viti appellat. Si ad vllum morbi genus referendum est, non video, vbi alibi locum reperiat, quam inter melancholicorum delitia, quæ mirificam varietatem obtinent. Verum mentem hic oblæsam esse omnino oportet. At vestræ, vt audio, puellæ etiam inter testes illas saltationes orant, & sobrias preces ad Deum fundunt: vt inde necessario colligam, causam huius insoliti symptomatis esse non tam præternaturalem, seu morbosam, quam, vt ita appellem, supernaturalem & aut diuinam immediate, aut diabolicam; atque illud est fortasse, quod τὸ θεῖον in morbis appellat Hippocr. etsi in intimam huius rei cognitionem non peruenerit. Auerroes quoque, acutissimus Philosophus ipse affirmat: In morbis, vt in aliis naturæ partibus sæpe monstrositates (ita enim loquitur) accidere, sed exactius quid de his pronunciare potero, vbi historiam facti integram cum omnibus circumstantiis cognouero. Neque enim adhuc scio: An per certa & definita interualla hoc affectu corripiantur. Item an morbus aliquis corporis manifestus simul coniunctus sit? An diu malum istud durauerit? An ipsæ etiam infelices saltationes causam aliquam, aut falsam occasionem referre norint: Fieri enim potest, vt ex parentum forte impressionibus huic infortunio subiectæ sint. δειναὶ γὰρ κατὰ γαῖαν ἐρινύες εἰσὶ τοκήων, vt verissime in celebratissimi Orphei versiculo dicitur. Aut etiam propria aliqua, & peculiari lasciuia atque petulantia pœnam hanc delicto conformem attraxerunt. Vbi igitur de morbi qualitate & conditione constiterit, de remediis deinceps iniri poterit ratio tanto melius. Naturalibus enim morbis naturalia debentur remedia: & præternaturalibus præternaturalia, diuinis diuina. In præsentia plura non licet, imo hæc etiam, nisi humanitas tua mihi perspecta esset, ad te mittere vererer. Pragæ Kalend. Martii, Anno 1584.

EPIST. CCI.

IDEM EIDEM

ERASTO ad multa capita respondendum fuit, & quærendum insuper de aliquibus. Inde igitur factum, vt quædam parcius attingerem, quam vellem, sed sat dictum sapienti. *Chalybis & ferri usus.* Quod Chalybem & ferrum attinet, non tantum de extinctione illorum, postquam ignita sunt, in potu loqui videtur (quamuis etiam nonnihil eorum intra corpus sumitur) sed multo magis de eorum substantia, quam aliqui in vehementibus viscerum obstructionibus exhibent. Huic sunt electuaria illa nobilia de scobe ferri, de limatura chalybis, quorum non vna descriptio extat. Quamobrem ex ipso Erasto scire desidero, qua ratione ipse puluerem hunc chalybis præparet, & præparatum exhibeat.

Chalybis præparatio. Vulgaris modus est per macerationem in forti aceto &c. Quemadmodũ etiam apud Cordum, & Augustanos videre est. *Lapis sabulosus.* Lapidis sabulosi commentariolum sæpe perlegi, sed mallem ad manum habere ipsummet lapidẽ, & eius efficaciam experiri, de quo tã multa prædicant: Maxima copia circa Francofurtum ad Mœnum, non longe etiam ab Heydelberga nascitur. Dubito tamen adhuc an idem sit cum eo, quem Matthiolus, & Gesnerus describunt, sed aliter nominant. In thesibus de humorum nutritione, quid sibi Erastus velit, ne nunc quidem plene assequor. *Humorum nutritio.* Quis vnquam de hoc quæsiuit: Num excrementa illud corpus, cuius excrementa sunt, alant & nutriant? Si igitur hoc solum refutare voluit Erastus, vt innuis, frustra mihi laborem hunc suscepisse videtur. Puto igitur illum aliquid aliud insinuare, nempe an sanguinis

massa illa quæ in venis continetur, vere humores quatuor specie distinctos contineat? Item an potentia saltem, vel actu inibi hi insint? Cognoscemus de hoc plenius, vbi nostris satisfacies. Vale.

EPIST. CCII.

IOHANNI CRATONI MED. CAES. &c. *Petrus Monauius Med.* *S.D.*

Ratio duplicis temperamenti.

QVOD duplex temperamentum asseruerim, sicut & calorem duplicem, nempe, innatum seu congenitum vnum, & influentem alterum, hac præcipue causam habui, quod viderem corpus aliquod viuens, & actiones seu operationes suas edens bifariam considerari posse, cum vt animal seu viuum quid, tum vt mistum. Quatenus vt mistum perpenditur, temperamentum ei certum ex primis elementorum qualitatibus resultans attribui necesse esse nemo non videt. Vt vero actiones etiam edat, siue vitales, siue animales, aut etiam naturales, altera accedat præterea temperies oportet, quæ illam veluti in profundo latentem & ignauam excitet, inque actum ex potentia producat. Illa temperies, quæ præcipue in solidis partibus consistit, etiam extincto animali atque vita priuato superest. Hæc à spirituum & humorum certa harmonia tantum in viuentibus reperitur, & huius ablatio illa est, quæ mors animalis, vt animal est, dicitur. De putredine controuersia est haud illa quidem expeditissima. Galenum ab Aristotele in natura putredinis assignanda non dissentire illud ostendit, quod philosophum de hac recte locutum esse aliquoties affirmat. In illo plerique aberrare videntur, quod ea confundunt, quæ distincte Aristoteles docuit. Duplicis enim putredinis expresse meminit, quarum alteram simplici generationi misto rum, vt contrarium maxime commune oppositam, & corruptionem secūdum totum, alteram corruptionem tantum secundum partem, & recessum à propria natura atque temperamento esse ait, illam naturalem vocat, seu naturalis interitus finem, quod mixto, vt mixtum est, competat, & secundum habilitatem ipsius fiat. Hanc violentam innuit & morbidam propter inclinationem passionum. Illa ab ambientis, hoc est, aeris, & aquæ solum calore fit: hæc etiam à calidis vaporibus, & fuliginibus in corpore retentis, impeditaque transpiratione. in illa mista in puluerem & terram, vt quæ ex vniuerso corrupta sint, rediguntur: in hac humores putrefacti, aut putrescentes potius sæpe ad benignam qualitatem, & naturalem statum reduci possunt, nempe, κατὰ μέρος μόνον, vt Aristoteles loquitur, φθειρόμενα. Ideo & elementis igne excepto hanc tribuit, quorum putredo secundum eundem nihil aliud, quam alienæ caliditatis, aut malorum vaporum commixtio, quibus secretis suæ naturę vicissim quodlibet restituitur. Illa denique proprie ad philosophorum scholas spectat, atq; idcirco prolixius est ab Aristotele pertractata. Hæc medicæ considerationis magis est, vnde & à Galeno pluribus in locis fusius explicatur. Ex particula ἰδίως, quæ in 4. illo Meteororum ponitur, male intellecta, quidam contra mentem Aristotelis colligunt, putredinem illam priorem, quæ ipsi καθόλου est, improprie sic dici: magis autem proprie hanc, quæ secundum partem est, cum tamen diuersum potius statuendū sit ex mente philosophi. Illam, nempe, proprie putredinem appellari, quia vera & propria putredo mixtorum perfectorum passio est, & contrarium causæ generationi mixtorum. Hanc autem peculiari quodam modo duntaxat ita vocari. Quia scilicet nec generationi opponitur, neque est passio misti, vt mistum. Atque sic τὸ ἰδίως rectius per voculam, peculiariter, exponitur, quam per proprie, vt doctissime in suis dilucidationibus Archangelus etiam noster admonuit. His in hunc modū distinctis puto facile respōderi posse ad illam quæstionem, in qua explicanda multi varie se torquent, nempe quomodo humores in febribus, qui calidio res euadunt, putrescere dicantur, cum tamē putrida omnia frigidiora fieri, ipso calore euocato, vel extincto necesse videatur, vt habet definitio putredinis Aristotelica. Illud quinetiam indicat curatio. Hac ratione incussum manet, cum longe inter sese differant simplex aliqua intemperies in qua humores à sua natiua qualitate nōnihil discesserunt, & putredo, qualis est in pestilentibus, vt mirum non sit, si curatio etiam eadem non adhibeatur vtrobique. sed fortasse his recensendis tibi molestiam exhibeo. Ego tamen aliam ob causam à me allata esse velim cogites, quam vt tuam de his sententiam & iudicium eliciam. Vale, Patauii 14. Ianuar. Anno 1576.

Putredo Aristot. duplex

Humores in febribus vt putrescant.

EPIST. CCIII.

IDEM EIDEM.

QVONIAM te tot & occupationibus & molestiis districtum, adeo frequenter ad me scribere non piget: turpe omnino mihi esse puto illam diligentiam non imitari, si minus superare queam, cum & plusculum

Anatomicã ſectionem Patauinam.

pluſculum otii mihi concedatur,& tu meas qualeſcunque tibi non ingratus eſſe ſignificas. Anatomiæ itaque noſtræ in vigeſimum vſque diem productæ heri tandem finis feliciter impoſitus eſt. Sane diffiteri non poſſum in ea adminiſtranda curam, & induſtriam accuratam adhibitam eſſe,etſi ſectionis magiſtri, vt in longo itinere; ita etiam in iſto operæ perficiendo,quo longius progrediantur, eo magis defatigentur, & remiſſiores fiant. Ad me quidem quod attinet, plurimum ex hac inſpectione me profeciſſe animo aduerto,ita vt nunc expeditius,&maiori cum fructu cõmentarios hac de re ſcriptos euoluere poſſim. In ipſa epatis hiſtoria explicanda,nobis ad oculum,vt loquuntur, demonſtrare conabatur, ex iecore venarum ortum petendum eſſe,ſeu generationis principium ſpectes, ſiue diſtributionis, atq; idipſum plantarum exemplo perſpicue illuſtrabat, in quibus & radices,& rami, & caudex ipſe,ſeu radicatio conſideranda veniũt, quæ omnia ad venarum ductum eleganter & dextre accommodari poſſunt. Minus tamen interea argumentis quibuſdam Ariſtotelicis ſatisfactum videtur, quæ inſignis in hac re artifex Veſalius contra Galenum vehementer vrget. Cum cordis ſtructuram ſub manibus haberet, ſimpliciter affirmabat,ac ſi id controuerſum non fuiſſet,è dextro ventriculo in ſiniſtrum ſanguinem per ſeptum interpoſitum trãſſudare, ac foraminula quædam adhibito ſpecillo oſtendebat, quę interſtitio illo medio apparent. De quo tamen à multis dubitatum video. Ac memini cum ante biennium Pigafetta Italus, & ipſe olim Fallopii diſcupulus, Heydelbergæ diſſectioni incumberet, manifeſte negaſſe illum,fieri poſſe, vt per tam denſum diaphragma aliquid ſanguinis deferri ex vno thalamo in alterum poſſet. Imo in eam ſententiam tandem deueniebat, vt diceret à ſe iam pluries venulas quaſdam animaduerſas eſſe mucronem cordis nõ aliter ambientes, atque vena illa coronalis è caua propagata baſin complectitur, quarum beneficio ſanguis ex dextro ſinu in ſiniſtrum transferatur. Cum vero hoc etiam in propoſito cadauere ſeſe monſtraturum pollicitus eſſet, fruſtra id quod nuſquam erat requiſiuit. Quare poſtridie in theatrum reuerſus palinodiam canere coactus eſt, illo adiecto epigrammate: Ita accidere ſolere,vbi à veterum traditis temere recedentes ſemper noui aliquid in medium adferre molimur. Se tamen nihilominus interea dum certius aliquid ipſe experiatur, Hiſpano cuidam ſectionis perito, cuius nunc nomen non occurrit, aſſentiri malle, à quo illud proditum

Foraminula ſiniſtri ventriculi cordis.

Pigafetta opinio falſa.

Columbi ſpi-neo.

ſit,per longiſſimas ambages &circuitus ſanguinem in dextro cordis ventriculo præparatum in ſiniſtrum per pulmones duci, vt quidem ego coniicio,venæ arterialis ramorum ope & miniſterio. Noſter anatomicus Hier.ab Aquapendente,poſt cætera omnia, aut ſaltem præcipua demonſtrata,corollarii vice ad extremum, ouem grauidam viuam o- ſecuit, in qua multa non ſine ſtupore intuitus ſum, quam nunquam antea ex multis magiſtris aſſequi potui. Arabum doctrinam ex veteri inſtituto in ſcholis Italicis proponi facile aſſentior. Mihi in Græcorum libris aliquandiu deſudandum propoſui. In his ſi quid aſſecutus fuero, forte ad alteros illos diuertere nõ fuerit ſuperuacaneũ, quorum quidem vniuerſa dogmata, vt Fuchſius ſæpiſſime inculcat, vno quaſi impetu reiicere minime conſultum arbitror. Vt enim maxime in quibuſdam aberrent, & minus feliciter in alienam linguam tranſlati ſint, quin tamen multa vtilia, à Græcis prætermiſſa, ipſi in medium adferant, nemo negare poteſt. Et audiui iudicium cuiuſdam,qui affirmabat propter purgantium nomenclaturam,&exotericorum quorundam pharmacorum deſcriptionem, quorum nunc frequens admodum vſus, plurimi à nobis Arabes merito faciendos eſſe. Vale. Patauii,poſtridie conuerſionis Pauli. Anno 1576.

Arabum doctrina non reiicienda.

EPIST. CCIIII.

IDEM EIDEM.

GAVDEO literas meas, quas ſane multas breui interuallo exaraui, tibi recte traditas. Maiori autem mihi voluptati fuit cognoſcere, quod eas tibi non ingratas eſſe paſſus es, id quod ex tuis ſuperioribus diebus ad me allatis, ſuauiſſimis & doctiſſimis, addo etiam longas, abs te accepi. Vnde nimirum animus mihi additur, quo in poſterum etiam tanto audacius & liberius diſcẽdi ſtudio mea ad te cogitata exponam. De duplici itaque temperamento fieri poteſt, quemadmodum coniicis, vt in præceptorum ſententia explicanda alicubi hallucinatus fuerim, minuſque recte ea mente & verbis conceperim, quæ illi abſque errore docuerunt. Illud tamen dixiſſe volui, calore duplici dato, ex neceſſitate duplex etiam tẽperamentum ſtatui, cum calor ille ſiue implantatus, ſiue influens non abſolute, & vt ita dicam abſtractiue conſideretur, tanquã nuda qualitas calida, ſed veluti calor quidam ex certa miſtione conſurgens, certoq; & determinato ſubiecto competens, in qua miſtione & contemperatione tamen qua-

Duplex temperamentum duplici calore deſcribitur.

litatis calidæ, vtpote, maximè actiuæ, primæ & potiores partes sint, à quo denominationem etiam illa accipiat, quæ ipsa fortasse opinio etiam à Galeni mente non prorsus aliena est, vt ex dictis quibusdam ab ipso colligere licet. Verum vt maximè hoc statuam, quod modo protuli, minimè tamen illud (e-) qui videtur, quod addis duplicia hoc pacto principia & actiones quoque inter se diuersas exorituras. Quoniam non opposito modo se isti calores gemini, aut temperamenta etiam duplicia habent. Sed quam maximè inter se conspirant, inque vnum finem ambo concorditer tendunt, vt non tam contrarii, aut oppositi, sed subordinati & simul concinnentes ad actionem eandem producendam nuncupandi sint, nempe, vt ab implantato seu congenito, tamquam magis principali operationis principium pendeat quidem, quoniam tamen ex se idem ille languidior est, velutique semisepulti vrab influente, cuius vehiculum spiritus est vitalis, è potentia in actum deducatur necesse est.

Causa eff. putredinis.

Putredinis porro apud philosophos & medicos, an eadem causa efficiens assignanda sit, ex eo dubium videtur, quod Aristoteles illa, quæ ad naturalem putredinem (de qua philosophi loquuntur) tendunt, tantum ab externo seu ambiente aere, eoque calidiore, atque interdum etiam ab aqua (de interna enim frigiditate, quæ altera est causa efficiens, minime controuertitur) corrumpi affirmat: Medicorum autem putredo frequentissimè ab obstructione originem ducit, cum videlicet calor intus existens propter fuliginum vapores conclusus, & difflatione carens, corruptionis illius humorum qualis in putridis febribus cernitur, causa fit. Vnde etiam hæc putredo ad alterius differentiam violenta appellatur, non solum, quia præter inclinationem & habilitatem misti fit, quod ad eiusmodi corruptionem à natura non propendet, & dispositá est. Verumetiam quia iustum & determinatum tempus curriculo suo quasi completu antecedit & præoccupat, in quo secūdum communem naturæ ordinem res quæque corruptibilis tandem ad interitum tendit, quēadmodum etiam Aristoteles ait, putredinem illam simplici generationi mistorum oppositam finem esse vniuersorum à natura compositorum. Omnia enim mista per vnionem atque mistionem humidi cum sicco durante calore producta, apta sunt vicissim corrumpi per dissolutionem humidi à sicco, calore, qui illa fouebat, deficiente. Sed de his ad te nimis multa. Quod vltimum πρόβλημα mei exercendi caussa propositum attinet: Cur videlicet sæpè in vno brachio pulsus videatur interceptu[s] cum in altero optime & integerrime percipiatur: cogitanti mihi ea de re accurate, illud vere accommodate dici posse videtur, non ab vna causa pulsus intermissionem fieri, sed vel propter debilitatem virtutis ipsius, atque sic dubium non est, in vtroque brachio æque appariturа: vel propter malam instrumentorum confirmationem, quam causam ipse nunc remoues: vel ob angustiam, verbi gratia, tumorem aliquem in vicinis partibus, à quo arteria veluti comprimatur, & pulsum infirmiorem reddat: vel denique propter obstructionem, quæ si detur, quæris quo in loco consistere queat. Respondeo materiam aliquam viscidam, aut crassam tunicis arteriæ impactam esse posse, non quidem vt ex toto eam obstruat, alioqui enim plane pulsus omnis abuleretur, sed ex parte tantum, vt minus euidens, atque ceu interpolatus percipiatur. Vale, 16. Martii Anno 1576.

Pulsus cur in vno brachio intermissus in altero integer. Causa intermissi pulsus.

1.

2.

3.

4.

EPIST. CCV.

IDEM EIDEM.

AD disputationes meas, in superioribus quibusdam inchoatas, quod spectat breuissime omnino me exsoluam, imo plane verbum nullum facerem, si te hæc cum fastidio legere arbitrarer. Nondum assequor quomodo calor insitus, & influens pro eodem reipsa haberi possunt. Venit nunc in mentem mihi eos sic distingui posse, quod calor insitus misto insit, quoad mistum est, (quomodo enim alias ex quatuor elementis, seu, vt Hippocrates appellare consueuit, ex calido & frigido, & humido & sicco, constare dici posset?) Calor autem influens misto insit, (loquitur de iis, quæ vita animali viuunt) quoad mistum illud viuens est. Accedit quod calor insitus à principiis generationis inhæret, atque ex semine ipso, & sanguine menstruo ortum duēit. Calor autem influens postea primum ex sanguine alimentari in corde generatur, eiusque vehiculum est ipse vitalis spiritus. Denique insitus ille, seu implantatus calor, partibus quibus inest, appropriatus est, nec alibi reperiri valet. Habet enim se (quemadmodum Aristot. loqui solet) ὡς τόδε ἐν τῷδε. Influens autem in corde quidem primario inest, vt qui inde originem suam trahat, ex illo vero tamquam perenni fonte arteriarum, ceu canalium ope in omnes corporis particulas deriuatur, quibus quidem vitam & calorem, vt sic dicam, actiuum impertit. Vnde etiam fit vt via ista præclusa partes sta-

Caloris insiti & influentis differentia.

ftatim emoriantur, cum nihilominus miſtionem & temperamentum ſuum natiuum obtineant. Quod putredinis vtriuſque cauſa efficiens eadem ſit, fortaſſe de efficiente propinquo concedi poſſet. Quęritur tamen vnde ſit ille calor præternaturalis? Dixi in putredine vniuerſali ſeu naturali eſſe tantum ab ambiente, hoc eſt, aere vel aqua. In particulari autem ſeu violenta & morboſa ſæpiſſime ab obſtructione, hoc eſt, cauſa interna, non externa. Fines tamen magis principales diſcrimen inter has duas putredines faciunt. In illa enim in cineres atque fimum miſta ipſa omnia rediguntur. In hac nondum prorſus corrumpuntur, aut in ipſa prima elementa redeunt, ſed ſolummodo κατὰ μέρος φθείρονται, ſecundum partem ſcilicet, non tam ſubſtantialem, aut quantitatiuam, quam, vt ſic dicam, qualitatiuam. Frigiditas interna, de qua dixi, vnde ſit quæris? Reſpondeo eſſe eam, quæ natura miſto cuilibet ineſt. Cum enim antea à calore in generatione dominante vinceretur, atq; cohiberetur, nunc poſtquam calor ille internus patitur, & diminuitur, ipſa quoque paulatim vires ſuas prodere, & actiua fieri incipit, atque ſic vna cum calore præternaturali foris agente corruptionis, ſeu τῆς κατὰ φύσιν σήψεως cauſa adæquata exiſtit. De cauſa intermiſſionis pulſus in vno brachio illud ſolum adiiciam, quod, vt puto, alienum a re non fuerit. Deprauatæ actionis in corpore humano, inter quas hæc recte connumeratur, certum eſt plures tribus cauſis aſſignari non poſſe. Aut enim facultas ipſa læſa eſt, aut inſtrumentum, à quo editur, aut deniq; externus aliquis error accidet. Virtus lædi, niſi ab intemperie (quam remoues) vix poteſt. Organum vero tum vitiatum dicetur, vbi mala conformatio præter naturam parti inerit, quæ ſimiliter à te excluditur. Relinquitur igitur externum aliquod impedimentū acceſſiſſe, quo minus inculpabilis actio ſubſequatur, quod quidem erit, aut tumor aliquis arterias foris coanguſtans, aut obſtructio in tus cauitates ex parte opplens, aut vnitatis ſolutio, aut aliquid eiuſmodi, quod ſub his generibus ex neceſſitate comprehendatur. Peto abs te etiam atq; etiam ne iniquiori animo haſce meas συζητήσεις feras. Etſi enim ſcio me de reb. maximi momenti, vel propter ætatem nondum γνώμην πω habere poſſe: tanto tamen lubentius eas in dubium reuoco, vt plenius de bis erudiar, cum etiam Philoſophus affirmet, de qualibet re dubitare non eſſe inutile. Minime vero meum eſt propoſitum rebus neceſſariis omiſſis nugis quibuſdam occupari. Ideoq; regulam abs te præſcriptam diligenter menti meę inſigo: Philoſophandum eſſe paucis, meditandum & cogitandum diu. Vale. 11. Mai. Anno 1576.

Cauſa intermiſſionis pulſus.

Deprauatæ actiones triplices.

EPIST. CCVI.

IDEM EIDEM.

LÆTOR ex animo te priſtinas vires nonnihil recepiſſe, & nunc valetudine paulo confirmatiore vti, quę quidem vt diuturna & ſtabilis ſit, filium Dei precor. περὶ ζητήματος quod nuper diſcendi cauſa propoſui nolo odioſe diſputando tibi moleſtiam exhibere. Fateor nec locum, nec gradum eſſentiam caloris conſtituere, ſed illud volebam, vt in reliquis partibus, ita etiam in ipſo corde duplicem calorem reperiri, implantatum quidem, qui in principiis generationis inſit, ac ſemper poſtea immaneat, ſitque aut ipſum temperamentum cordis natiuum, aut certe temperamenti eius potiſſima qualitas. Influentem vero (ita enim ratione aliarum partium, ad quas ex hoc fonte deriuatur, dici conſueuit) qui non ex ſemine aut ſanguine menſtruo oriatur, vt alter ille, ſed potius ex ſanguine illo alimentari, ab epate eo dilato, qui etiam poſtea cū ſpiritu vitali, tamquam vehiculo illius in omnia membra corporis propagatus, eis vitam impertiat. Violentæ vero putredinis Ariſtoteles & quarto illo ſublimium, ἐκ τοῦ ἐναντίου, & in libro de reſpiratione expreſſe meminiſſe videtur. Appellanr enim τὴν βίαιον μάρανσιν, quaſi opponens τῇ κατὰ φύσιν. Frigiditatem autem illam internam quæ natura ineſt miſto, certum eſt per ſe ſolam putredinis cauſam minime eſſe poſſe, cum à calore miſti ſuperetur & reprimatur. Quando tamen euocato & debilitato calore illo, qui miſtum continebat, miſtum diſſolui incipit, mirandum non eſt ipſam quoque frigiditatem, licet antea vernacula fuerit & paſſiua, nunc extraneam & actiuam euadere, ac cum calore ambientis ſimul calorem proprium miſti oppugnare, & ita hæc duo cauſam adæquatam putredinis exiſtere. Venetiis contagium, quod prorſus ſopitum videbatur, paulatim nunc vires ſuas rurſus exerit, adeo vt Illuſt. Dominiū quinque præcipui nominis medicos ex hac vrbe ad ſe vocauerit, habēdæ deliberationis cauſa, quomodo bis malis idoneis præſidiis occurri poſſit, qui quidem craſtina die hinc diſceſſuri ſunt. Deum præcor ne curſus ſtudiorum noſtrorum tali aliquo impedimento interrumpatur. Eraſtum ſuas de contagione concluſiones, auctiores tamen & emendatiores denuo prælo ſubiicere in animo habere nuper admodum cognoui. Fun-

Violenta putredo.

damenta eius nostri nō improbant, etsi quędam adhuc explicatius dici desiderent. Illud de substantia & qualitate, per quorū vtrumq; contagionem definit, ita intelligendum censeo, vt seminarium seu vapor ille exiens à corpore infecto, & eundem specie morbū in alio subiecto procreans interdū à sua substantia vel forma, occulta quadam vi agat, interdum vero nota saltē qualitate; sicut manifeste hoc discrimen in morbis contagiosis animadverti potest. Exempli causa sit pestis, lues venerea, scabies, & alia huiusmodi. Vale, Patauii. 8. Iunii, An. 1576.

EPIST. CCVII.

IDEM EIDEM.

In Nephriticis doloribus nausea & vomitus cur?

CAVSA cur vomitus & nausea consequi soleant, vbi calculus est in motu, referenda videtur, aut in συμπάθειαν oris ventriculi, quod sensu exquisitissimo præditum esse constat, ob partem nerueam, in substātia sibi similem, (canales nimirū vrinarios) affectam, aut si propius causa indaganda est, ob coli ipsius læsionem, aut irritationem à lapidis motione per contactum conciliata, præsertim cum ventriculus colo (sicut & ipsis renibus, quamuis obscurius) facillime consentiat, quemadmodum euidenter Galenus 2. de locis aff. 5. & 6. de locis aff. 1. demonstrauit. Contagii per DEI gratiam iis nunc status est, vt nos magis magisq; securos esse iubeat, quamuis tantum incendium minime ita subito extingui potest, vt nō aliquæ saltem fauillæ remaneant, sensim tandem & ipsæ euanescentes, id quod in huius etiā pestis reliquis Venetiis fieri videmus. DEVS nobis clementer porro adsit. Ad putredinis essentiam quod attinet. Aristotelem & Galenum inter se maxime concordes, apud me nullum est dubium, quantumuis verbis nōnihil inter se dissidere videantur, ob id inprimis, quoniam nō vnum scopum tractionis vterq; sibi propositum habet. Hic namq; vt Medicus actioni siue curationi intentus, non minus ea quæ fit, quam quæ iam facta est, complecti voluit, illi vero vt Philosopho sat fuit formam ipsam & perfectionem putredinis commonstrasse, cum eam, quæ nōdum finem & terminum suum assecuta est, ceu contemplationi inutilem pro nulla ducat. Neque hæc, vt Galenum toties Aristotelis finitionem commendantem prætereā, Erasti solius est sententia, verumetiam, quos nunc præceptores habeo, tum Capouaccii, tum Mercurialis nostri, qui in publicis prælectionibus vnanimi calculo huic opinioni ambo adstipulati sunt.

Putredinis essentia.

Consensus Erasti, Capouaccii, Mercurialis.

Quod si quis inde inferre velit, quemadmodnm fortasse & Auerrhoes, & non pauci alii haud indocti senserunt, hoc pacto Hecticam quoq; necessario putridam vocandam, eo quod calor præternaturalis etiam in hac febre in solida agat, is videtur non firmissima ratione niti. Quandoquidem non animaduertit calorē extraneum duplici modo in mistum aliquod agere posse, vt videlicet illud aut alteret, aut corrumpat. Iam in Hectica solidarum partium calor, vt proprius duntaxat patitur, dum igneus, ac præter naturam euadit, quam mutationem inter alterationis limites adhuc consistere liquet. At vero in putridis non alterationem tantum, verumetiam corruptionem calor ille extraneus in humiditatibus corporis molitur, vt vno ore & Aristoteles, & Galenus pronunciarunt: hæcq; ipsa corruptio rursus bipartita recte statuitur, Naturalis nimirum vna, violenta altera, de quibus omnibus breuiter dici minime potest, quin potius abs te peto, vt quę modo in mediū protuli (discendi certe studio adductus) ea sine fastidio legere non dedigneris. Vale, Patauii. Anno 77. 14. Martii.

EPIST. CCVIII.

IDEM EIDEM.

LOCVM Galeni, quem de vomitu in dolore renum nuper in tuis allegasti, nondum attente perlegere vacauit. Visus est tamen & mihi primo intuitu à scopo non aberrasse, sed expetiar de eo Hermetis quoque nostri iudicium. Nunc filum litterarum tuarum sequendo ad ea me conuerto, quæ de Putredine controuersa esse ponis, teque auctore libere (hanc discendi occasionem minime negligendam ratus) cogitata mea qualiacunque profero, tuoque iudicio discutienda relinquo. Principio cum res ipsæ differant, inquis, definitiones earum nequaquam congruent. Atque ita neque mutatio, siue motus ad corruptionem, & rerum naturalium interitu pro eodem accipi poterunt. Dico ego duas istas definitiones Aristotelis nempe, atque Galeni, vt maxime verbis, atque etiam rebus ipsis quadamtenus (vt nuper posui, & nunc amplius declaraturus sum) discrepat, minime tamen sibi inuicem oppositas aut aduersas, sed potius velut subordinatas, mutuoq; respondentes esse: idque ob eam rationem, quod prior illa generalior, omni putredini in quantum putredo, conueniens: hæc magis determinata est atq; restricta. Illam, vt pote à Philosopho traditam, putredini tum

Putredo Galen. & Arist.

vni-

vniuersali (quam ita vocant) tum ei quæ secundum partem est, itemque tum naturali, tum violentæ (ita enim distinguit Aristoteles) accommodare licet. Hæc à Medico allata, vt proposito eius inseruiat, ad putredinem in corporibus nostris fientem, factamue, pene solam directa est. Vnde non immerito cum hanc Galeno hunc in modum constituere placeret, alteram tamen, ceu huius parentem mirifice pluribus in locis commendat. Apparet hinc etiam, cur in causis effectricibus assignandus vterque ab altero nonnihil variet. Etenim Aristoteles putredini in vniuersum intentus satis habet dicere, eam ab externa caliditate ortum ducere, non solicitus vtrum ea caliditas aeris sit, an aquæ, vtrum vaporum aut fuliginum ambientium, vtrum ab impedita perspiratione, aut quauis tādem alia occasione exstiterit. Galenus contra ex artis suæ præscripto, vnicam in humanis corporibus putredinem sibi ob oculos ponens, eius causas definitas, atque circumscriptas inuestigare tenetur, vnde quod Philosophus in genere dixerat: illud in suas quasdam species diducit, & limitat. Quo in loco vt firmior inter grauissimos hosce autores concordia coalescat, & plurimarum obiectionum ansa simul præcidatur, illud adiicere libet:

Ambiens Aristotelis quid. Non videri mihi absonum, aut à mente Aristotelis alienum, si vocem τοῦ περιέχοντος, quam ambientem alii, aliī cōtinentem verterunt, ita accipiamus, vt non solum aerem, vel aerem & aquam simul complectatur, sed omne omnino id quod corpus putrefactioni obnoxium proxime ambit, aut continet. Id quod Galenum quoque animaduertisse inde liquet, quod nulla aeris, aut aquæ expressa mentione facta externum calorem, qui nimirum foris subiecto putrescibili occurrat, duntaxat nominat, suoq; scopo exinde accommodat. *Calor innatus quid Aristot. & Galeno.* De calore autem innato, quænam inter eosdem tanta sit discordia, nondum intelligo. Ait Galenum hunc statuēre sanguineam simulque aeream substantiam vna cum spiritu. Ego ex Aristotelis loco, quem tumet citas, 2. videlicet de ortu animal. non multo diuersum colligo. Inquit enim hic autor, calorem, qui facit, vt fœcunda sint semina, non igneā esse, non talem facultatem aliquam, sed spiritum, qui in semine, spumosoque corpore continetur, naturamque quæ in eo spiritu est, proportione respondere elemento stellarum. Certe caloris huius congeniti essentiam spirituosam esse pronunciat, & quodammodo igneam, vt alibi sæpe appellat, non tamen adurentem sed blande fouentem & mitem, omnesque operationes vitæ gubernantem, atque dirigentem. Quare etiam ob eandem causam calori cæslesti, siue æthereo, qualis est solis, recte illum comparat, cum tamen alioqui reuera sit elementaris. Si quid inter vtriusque sententiam intersit, illud fortasse solum fuerit, quod Aristoteles, ceu Philosophus (ad hoc enim subinde respiciendum) calorem hunc magis (vt scholæ loquuntur) in abstracto considerat, eius essentiam absolute & per se innuendo. At Galenus, tamquam artifex sensitiuus, materiam siue subiectum proprie ei copulat, in quo residet. *Humidum primogenium.* Quod quidem aliud esse non potest, quam humidum illud primogenium, ita medicis vulgo nuncupatum, hoc est, substantia quædam viscida, pinguis, & veluti oleosa, ex primis ortus nostri principiis, semine nimirum & sanguine menstruo conflata. Si itaque porro quæras, quonam modo Erastus probaturus sit calorem innatum, de quo agit Aristoteles, & totam substantiam, de qua Galenus, idem esse: Ex ipsius verbis (quæ in positionibus nuperrime editis habentur) respōdebo, eum non solum calorem natiuum, seorsim complectendo, à Galeno totam substantiam appellatam, sed secundum ipsum met Aristotelem) calorem natiuum cum suo humido coniunctim, hoc est, sua materia. Et quid mirum? Cum enim ad compositum aliquod constituendum, præter materiam & formam nihil concurrat aliud, cur non hæc duo simul sumpta totam substantiam complere affirmabimus: Atqui calor natiuus, vt per se apparet, formæ vicē sustinet, humidum ipsum materiæ. Iure itaque (calorem natiuum cum suo humido) totam substantiam nuncupare licebit. Verum restat & alius scrupulus quem ex iisdem fundamentis aliquoties iam repetitis, dissolui posse censeo. *Definitio Aristotel. putredinis accuratior quam Galeni.* Aristoteles enim in sua illa definitione, cum putredinem corruptionem esse ait, proprii & natiui caloris in vno quoque humido, exquisitius loquitur, quam Galenus, qui eandem vocat mutationem ad interitum, seu corruptionem totius substantiæ putrescentis: Ille enim exacta ratione omnia pensitans, tamquam Philosophus, ea qua καθόλου, καὶ καθ' αὑτὸ sunt contemplans, proximam immediatamque siue vt in scholis nominare consueuerunt, causam adæquatam tangere voluit, quæ semper cum suo effectu recurrit, (quemadmodum namq; omnis putredo primo naturalis caloris corruptionem spectat, ita etiā hoc incolumi permanente, vt putredo aliqua accidat, fieri nullo modo potest. Galenus autem cui, vt Medico circa singularia magis occupato, hæc [illegible]

curæ non est, ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον rem explicare maluit. Vnde & popularius totam substantiam appellat, & præterea non tantum perfectionem, quam Philosophus intuetur, sed etiam viam ad perfectionem, seu ad terminum sua definitione complectitur.

Forma & modus putredinis.

De forma & modo putredinis similiter non leuem esse dissensionem inter vtrumque subiungis. Illo asserente putrescentia primũ humidiora fieri, euocato scilicet humore ad superficiem, deinde assumpto sicciora, donec in fimum redigantur, hoc nihil horum proponente, & quæ sequuntur: dico rebus distinctis facile hanc quoq; inter eos litem dirimi posse. Partitur enim Aristoteles statim ab initio putredinem, de qua verba facturus est, εἰς τὴν καθόλου, καὶ τὴν κατὰ μέρος quarum alteram simplici generationi, vt maxime commune opponit; alteri vero tribuit his propemodum contrarium.

Conuenientia vtriusque putredinis.

Erunt igitur aliqua, in quibus hæ duæ putredines inter se cõuenient; (cur enim alioquin vno nomine participarent?) nec pauciora, in quibus vt plurimum dissidebunt. Forma generica eadem videtur esse vtrobique, nempe, caloris natiui in suo humido corruptio, tum perfecta, tum imperfecta, inchoataque, tametsi illic secundum naturæ cursum ex internis principiis (ambiente interim aere nequaquam excluso) ea misto adueniat, hic vero à principio aliquo violento & externo.

Discrepantia in propinquis.

Causæ efficientes remotæ & ipsæ coincidunt, quoniam corruptio isthæc in ambabus aliunde non prouenit, quam à caliditate extranea, quæ mixto occurrit. Propinquæ tamen nonnihil variant. In vniuersali enim putredine calor aeris ambientis, aut aquæ etiam solus reperitur. At in particulari seu violenta, tum idem ille adest calor, tum vero etiam is, qui excitatus est in penetralibus corporis ab obstructione, à crassis fuliginibus emanantibus à succis excrementiciis, & similibus aliis. Si itaque concluserimus Philosophum in 4. illo sublimium potissimum de putrefactione naturali, ad quam mistum est propensum, & quidem vniuersim loqui (quamuis nec alteram prorsus relegat;) Nostrum autem Galenum magis determinate de putredine violenta morbidaue in nostris corporibus orta agere: tum vero existimo hac ratione multis difficultatibus obuiam iri posse, & pleraque deinde dilucidiora, & minus intricata euasura.

Fœtor non conuenit omni putredini.

Ad fœtorem, quod attinet, vnico verbo subiungo. Non conuenire eum omni putredini, quoad putredinem, multo minus partem essentiæ eius constituere, sed saltem accidere certæ putrefactioni, ob dispositionem aliquam singularem, quæ in passo reperitur, vtpote in quo magis humiditas, ita etiam minus olere ipsa testatur experientia, vt taceam Theophrastum clarissimum autorem, in 3. de causis plantarum, asserentem: Omnem generationem illarum per putrefactionem fieri, in qua tamen insignem aliquem fœtorem imminere vix vnquam à quoquam animaduersum fuit. Quibus omnibus hunc in modum constitutis postremo tuo quæsito satisfacere studens affirmo: Putredinem omnem, qualiscumque ea tandem sit, aliud nihil esse posse ex propria sua natura, quam intemperiem quandam calidam, calori natiuo corporis nostri (loquimur enim nunc vt Medici) penitus aduersantem.

Putredinis gradus.

Quod vero vna quam alia sæuior est & efficacior, ideo accidere arbitrandum est, quoniam non eundem perfectionis gradum vtraque obtinet. Quæ enim vix dum inchoata in possessionem missa, nisi prorsus è corpore tollatur, nulla ratione alia compesci potest. Et quidem (ne longe exempla petantur) hoc discrimen in febribus putridis pestiferis, ac non pestiferis manifestissime apparet.

Putredo febrium Pestiferarum.

In his enim vapores è materia putrescẽte ad cor elati, (Agens enim magis feruefactum, quam putrefactum: patiens cum humidissimum sit comburi non potest, sed per violentiam putrescere) illud non tam putrefaciunt, quam calefaciunt, pro sua videlicet naturæ & subiecti conditione, cum feruefacti & adusti magis sint vere putridi redditi. Certe enim, si quis hæc forte negare præsumat, putredinem ita alte particulis suis infixam non habent, vt mordicus illam retinere diutius valeant. Diuersa est ratio pestiferarum, quas corruptionis huius terminum omnibus numeris absolutum attigisse constat. Accedit quod ob gradum illum perfectionis, eam malignitatẽ febres hæ pestilentes coniunctam habeant, vt venenis putrefactiuis non iniuria ob agendi vim præsentissimã assimilentur, proindeq; à vulgarib. putridis longo interuallo separentur. Quamobrem etiam recte tota substantia nobis aduersari dicuntur, hoc est, nõ solum simplici & nuda intemperie primarum qualitatem (est enim contagium à putredine deriuatum non prima, sed secunda qualitas, certam subiecti dispositionem requirens) verum quoq; tota sua forma & essentia. Neque tamen inde sequitur, in censu putridarum, & quidem continuarum amplius non habendam, cum forma ipsa sine instrumento (hoc dico, ne putetur esse potius morbus formæ, quam temperamenti; Cum forma non agat sine instrumento, & morbus sit

bus sit affectio eius, quod primo adiuuat, vel impedit actionem) apte vel inepte temperato nullam actioné edat: & ipse Galenus expresse affirmet plurib. in locis: Verum Characterem febrium pestiferarum esse largam putredinem. Quæ omnia si pluribus verbis, quam fieri decuit, apud te exposui, dabis opinor veniam loquacitati meę, cũ in vt hanc arenam descenderem pene abs te prouocatus sim. Tu si aduersum non est, quid tibi de his videatur respondere non grauaberis. Vale. Patauii, Kal. Augusti, Anno 1577.

EPIST. CCIX.

IDEM EIDEM.

Melãcholia hypochõdriaca num ab Hepatis frigiditate?

IN doctissima tua disputatione de melancholia hypochõdriaca illud mihi adhuc dubium videtur. Quomodo ea à frigiditate epatis oriri possit, cum non tantum alii recentiores, sed etiam ipse Galenus in plerisq; locis affirmet hunc humorem gigni ἀπὸ θερμασίας πολλῆς ἐγχυθείσης κατοπτήσεως ἢ τὴν ξανθὴν χολὴν, ἢ τὸ παχύτερόν τε καὶ μελάντερον αἷμα. Et paulo post, (tertio nimirum libro de locis laborantibus cap. 7. vbi verba Dioclis recensuit) vniuersaliter pronunciat, vt talia accidentia contingant, oportere in ventriculo inflammationem esse, à qua sanguis crassescat, & melancholicus euadat. Vt maxime enim demus à frigiditate epatis (si siccitas accedat, alioqui enim magis hydropem seu leucophlegmatiam causabit) sanguinem crassum, fœculentum, tenebrosum, & pene immobilem reddit, quia tamen hęc διάθεσις totius corporis est, in quod massa sanguinea distribuitur, minus recte videtur ad hypochondriacum hunc affectum reduci. Expecto tamen de hoc tuum iudicium. Quod autem in fine addis: Pueros nonnunquam ob pituitam crassescentem atque putrescentem quartana laborare, non minorem dubitationem habet. Cur enim non potius in ipsam melancholiam, quam vel nascentes secum afferunt, hæc transferamus, ne typos febrium absque vlla necessitate transmutemus? Cætera omnia vehementer perplacent, & expectationi meæ egregie respondent, ac res ipsa fatetur hæc dudum ante tibi præmeditata esse. Ignosce igitur quod discendi studio diutius hæc ceu inualida tela aduersum te vibro, quæ tibi non excidere tantum, sed etiam in torquentem regerere facile erit. Vale. Vratislau. 4. Idus Ianuar. An. 1579.

Pueri quartana laborãtes.

EPIST. CCX.

IDEM EIDEM.

ITERVM cõsilium tuum sapientissimum ad Do. Wolzogium directum, quod cõsolationem medicam appellas, diligenter relegi & expendi, inq; eo nonnulla obseruaui, de quibus ne me breuib. tecum agere mo leste feras oro. Quod serosi incorpore humoris prouentum præcipuam fluxionis in arthriticis affectionibus causam statuis, ad Fernelii nostri opinionem, contra quã multi disputarunt, quam proxime accedis. Verum in duobus te ab illo dissentire arbitror, nempe, quod nõ solum crudum & serosum humorem mali huius progenitorem facis: deinde quod nõ à capite duntaxat, verumetiam ab aliis partib. materiam ad articulos confluere posse concedis, quorum vtrumq; rationi & experientiæ magis consentaneum esse, quam illius παράδοξον, nec veteribus vnquam approbatum, ipse quoq; plane sentio. Lubenter tamen vna tecum assero: serosos humores semper cum crassiorib. cõiunctos esse, quod hi sine illis vehiculi vicem præstent. Vnde serosioribus humoribus tempestiue sublatis, siue per vrinam, siue per sudores, qui remanent crassi, alio auerti & expurgari, per aluum nimirum, minori cum noxa possunt facile. In victus ratione præscribenda paulo rigidior mihi esse videris, in eo præsertim homine, qui in occupato vitæ genere degit, & ne potest quidẽ, si velit maxime, tã accuratam diætam, nõ in cibo solum & potu, sed in aliis etiam reb. non naturalibus dictis obseruare. Dum enim valetudini suæ impensius operam daret, vt officium sibi cõmissum interim in multis negligentius curaret, omnino necesse est. Itaque in mentem venit, quod de Laudatissimo Aragonum Rege Alfonso recitatur. Is enim cum à quodam audisset qua ratione ad xc annorum ætatem, vitibus sic satis constantibus peruenisset, subiecit: Mori se malle intra decem annos (nondum autem quinquaginta excesserat) quam ad centum tali vitæ genere peruenire. Habet certe hic etiam illud locum: Non nobis solum nos natos esse, & quæ sequuntur. Quot porro sunt, qui in exquisitissima victus ratione sæpius tamen in articulares dolores incurrunt, & molestius iis fatigantur, quam qui nonnihil liberius viuunt? nempe, Hippocratis illud oraculum verissimum esse, res ipsa indicat, In tenuis diætæ obseruatione plures errores committi solere, qui ægros deinceps grauius affligunt. Quoduis siquidem peccatum hic noxium magis, quam in paulo pleniore victu esse consueuit. atque eadem

Serosi humores Arthr. causa.

Dissentit à Fernelio.

Dieta podagricis rigidior.

Contemptor Diete Rex Alphonsus.

de causa sanis valde teneam, & statam, exquisitamque victus rationem parum tutam esse, idem autem prudentissime affirmat. quoniam si quid vel exiguum deliquerint, grauissime perferunt. Ego quidem, ne quid diffitear, in eam sum hæresi: In victus ratione

Quantitas cibi magis quam qualitas respicienda.

præscribenda magis ad quantum, quam ad quale respiciendum esse, atque cibum, etiam ex sua natura minus salubrem, morboque ideirco accommodatum, si tamen cum auiditate sumatur, minus noxæ corpori afferre, quam alium, qui saluberrimus quidē iudicetur, sed appetitui nostro plane repugnat. Quod enim sapit, vt vulgo dicitur, id nutrit.

Sapidum nutrit.

Et quæ ventriculus inuitus assumit, nunquam arcte complectetur, (in quo plurimum situm ipse affirmas) inque bonum & laudabilem succum conuertet. Aurea igitur regula illa valeat, quam tute diligenter inculcas: Vt ne quid nimis. Vnde apparet me nequaquam cupiditatibus frænum in infinitum laxare, sed tantum hoc velle, vt ne iugum importabile miseris ægris imponatur, appetitusque eorum prorsus prosternatur. Ideoque, quæ illis morbi ratione prosunt, aut obsunt, diligenter quidem indicanda censeo, vt sciant, à quibus potissimum cauere debeant: nihilominus vbi à propositis rebus naturaliter abhorrere senserimus, aliquid indulgendum, vt illos in officio conseruemus, & paulatim ab insalubrioribus ad salubriora, hoc veluti obsequio, perducamus. Nam & ipsi sponte hac prudentia vtentur, vt de vetitis parcius degustent, inque reliquis medio se magis obedientes exhibebunt. In potu autem hoc præceptum vim suam vel maxime obtinet. Laudo itaque quod vinum bonum & clarum, cuius vsu alii etiam extra paroxysmum seuere interdicunt moderate sumtum permittis, quia scilicet non tantum bono sanguini efficiendo, idoneum est: sed etiam cruditatibus concoquendis absumendisue, quibus hoc corpus plurimum scatet, egregie confert.

Vinum concedendum.

Sed nec cereuisiam hualem, ceu potum naturæ familiarem, & tenuitate sua cito hypochondria permeantem, improbauerim, vt tamen nodulum ex calamo aromatico inciso, galanga, seminibus anisi, fœniculi, vel baccis lauri, & similibus, ad corrigendam frigiditatem & cruditatem immitteret, sæpe suasi, neque te, cum sapor haud insuauis sit, inde abhorrere existimo.

Nodulus cruditatem corrigens.

In quarta parte seu capite consolationis tuæ circa medium σφάλμα γραφικὸν commissum esse puto. Neque enim, quid sibi verba ista velint, quoue referenda sint, satis assequor. Cum spiritus puriores in ipso morbo, &c. Ex tuis igitur aduersariis, nisi molestum est, errorem nobis demonstrabis, & corriges. Rectissime reprehendis plerosque medicos, qui cum in morbo articulari duo potissimum consideranda sint: causa fluxionis, & pars fluxionis recipiens: ad alterutrum duntaxat curationem totam conuertant, nempe, qui purgantibus pharmacis corpus frequenter nimis exagitant; ad causam seu materiam fluxionis. Et qui thermas, luta, & alia huiusmodi consulunt; ad partem affectam.

Duo in curatione semper consideranda.

At vera & rationalis methodus ita vno scopo attendēdum satisfaciendumq; monet, vt alter interim non negligatur. Vt purgantibus per certa interualla plurimū tribuo merito: Ita nequaquam illis assentiri queo, qui omnem topicorum vsum veluti religione quadam ducti in solidum prohibent.

Topica non penitus reiicienda.

Quorsum enim quæso dolorem, qui fluxiones auget, & vires corporis deiicit, impune adeo grassari permittamus? Ita tamen falsa persuasione inducti ferme omnes sunt, & medici & ægri: vt piaculum existiment loco patienti, quamdiu durat dolor, aliquid applicare. Cautione magna, in materia præsertim mista, qualis plerumque est, vtendum censeo: interim tamen non prorsus abstinendum, donec sensum pars pene omnem amittat, & ἀναίσθητος atq; stupida fiat. Si Galenum consulimus, quam ille liberalis est ex Archigenis & aliorum sententia, in iis admouendis, quæ opium, succum hiosciami, cortices mandragoræ, & alia narcotica recipiunt? Ego tamen tam audacter, & tali magistro pręuio, ad extrema huiusmodi conscendere nolim.

In topicis narcoticis Gal. liberalis.

Illa potius admiserim, quæ temperiei suauitate, & vi anodina dolorem, qui in excessu positus est, blande demulcent, simulque leui astrictione partem à fluxione debilitatam roborant.

Anodina quæ, & quales conueniant.

In hoc censu liquores idoneos seu destillatos, seu decoctos, quibus linteamina imbuuntur, & calide partibus sæpius permutando circumponuntur, magis laudauerim: quam oleosa illa & pinguia, quibus pori cutis fere obstruuntur, & materia tenuior difflari prohibetur. Cauteriis, si dextre & artificiose fiant, multos egregie adiutos esse constat: & recitat exempla nonnulla dominus Erastus, pie memoriæ, in Antiparacelsicis.

Cauteria.

Conuincit idem ratio, quæ ex tua hypothesi deducitur: quando nihil æque serosos humores absumere aptum natum est, atque cauteria ista. Sumitur autem indicatio, quæ tamen 5. Methodi medicæ ex eo, quod continuo in corpore præter naturam gignuntur, ea etiam tale præsidium expostulabant, quod illa continuo

tinno educat. Hoc nempe fonticuli isti, vt vulgo loqnuntur, præstant: & exitum iis humoribus è corpore innoxiè patefaciunt, qui alioquin intus detenti multum molestiæ naturæ afferre solent.

Lotionis capitis frequēs usus improbatur.

De lotione capitis frequēte ipse quoque ἐπέχω propter actualem illam humiditatem, quæ non potest nō incommodi aliquid adiunctum habere.

Cerotum capitale.

Cerotum, quod substituis, magis placet. Velim tamen scire: An illud raso vertici applicandum sit, an vero sindone obductum noctu duntaxat admouere cōueniat? obtemperabo lubens, (id enim potestatis à patiente nostro, pro ipso nempe fideiubendi, accepi) quicquid hac in parte, & aliis fieri iusseris.

Vaporarium.

Quantum ad vaporarium seu stufam siccam attinet: dum mentem tuam penitius introspicio, nequaquam nos dissentire arbitror. Nam nec ego hic quicquam cum impetu agi, aut ab vno extremo ad alterum sine medio transire velim. Blandissimus ille vapor, qui è herbarum idonearum decocto feruente emanat, quid violenti habet? Caput quidem ne iusto plus repleatur exsertum manet. Reliquum corpus sudat tanto temporis spacio, quantum absque vllo incommodo perferre potest, modo per semihoram, modo per tres quadrantes, ad integram vsque horam idque singulis sex aut octo diebus semel. Sudores matutini in lecto ægre in hoc corpore procedunt, & hominem occupatum iusto diutius detinent: at illic vna vice faciliori cum tolerantia cōpensatur, quod hic vix multis obtinere fas est.

Pul. Cratonis.

A Calendis Ianuarij hoc vsque singulis diebus mane vsus est puluere, ea fere forma, qua pro D. Quæstoris coniuge non ita pridem præscripsisti, incorporato scilicet cum rob. de baccis sambuci. Nunc autem te autore eundem puluerem cum melle acido in electuarij mollioris formam redactum sumere constituit.

Allium Italicum ingratum.

Alter ille Italicus Mediolanensis nimis amarus est, vt propter caloris excessum vtilem quoque succum in corpore depascere, & contrariam quandoque intemperiem inducere credibile sit.

Oleum & spiritus vitrioli.

An inter oleum & spiritum vitrioli (quæ vulgo confunduntur) differentiam facias, incertus sum. Arbitror tamen te id intelligere, quod medio inter destillandum tempore exit. Spiritus enim subtilissimus ante omnia exhalat, id olei nomine aliqui non dignantur, quod flammam, ceu cætera olea omnia, non concipiat: sed liquorem duntaxat generis voce nuncupant. Si de rè ipsa edoctus fuero, de nomine cum nullo litigare volo. Atque hactenus quidem, quæ consolationem tuam attentius legenti & ponderanti in mentem venere, referre libuit: non tam mei exercendi causa, (quod tamen ipsum nō pernego) quam vt D. Wolzogij, id à me postulantis desiderio satisfacerem. Te etiam nobis optime velle minime omnium dubitamus, ita tamen respondere nolumus, vt quicquam in nostri gratiam tuæ obsis infirmæ valetudini, quam firmam esse, atque constantem serio optamus precamurque. Vale. Pragæ. 17. Ianuar. Anno 1585.

EPIST. CCXI.

D. HIERONYMO CAPOVACCIO, *Professori Patauino. &c. Petrus Monauius Medicus, S.D.*

SCRIPSERAM superioribus mensibus ad te aliquid, verum quando illud ad manus tuas peruenisse, ob tam diuturnum silentium tuum non immerito dubitem, laborem hunc denuo subire, & epistolam certioribus hominibus committere placuit, idq; tanto maiori cum audacia, quanto ad me instruendum, & benigne quæsitis respondendo in proximis temet offers. De causa continente, adeoq; de morbi essentia, quam variæ sint, eæq; haud satis explicatæ disputationes, ad affectuum tamen curationem parum admodum conducentes, haud equidem me fugit: verum ego plerisq; illorum præteritis in præsentia pauca tantum, quæ ex tuis verbis excerpsi, dubia, discendi gratia proponere constitui.

Causas continentes non dari.

Principio igitur quæro: An causa continens seu contentiua in morbis vere detur, & si datur, in omnibus ne, an tantum in aliquibus? Prorsus non dari, illud 1. demonstrare videtur, quod morbi sunt constitutiones quædam, & res iam factæ, non adhuc fientes, quo nomine etiam à dispositionibus, affectionibus, seu passionibus præcipui medici illos differre recte censuerunt. Causæ vero continentes illis duntaxat rebus attribui solēt, quæ (Gal. de puls. c. 10.) tantisper dum fiunt, essentiam suam obtinent; pulsibus, v. g. & aliis motionibus, actionibusque transitoriis. Deinde Galen. ipse, vbi ex professo de causis morbificis agit, nusquam, quod scio, continentium, seu contentiuarum meminit, quarum tamen cognitionem si vllo modo necessariam medico existimasset, eam silentio inuoluere voluisse haud credibile est.

Continentis Auicenna causa, non continens.

Auicenna item. fidelis Galeni interpres, continente & ipse omissa (nisi fortasse, quod aliquibus placere video, non vicariam paulo post eandem nominasse dicamus) coniunctā causam loco illius substituit, & in morbis agnoscit, quæ tamē à priore illa omnino

vt mox explicabitur, diuersa est. Subit igitur haud immerito mirari ex cuiusnam autoritate illa causa continens seu contentiua in medicinam à recentioribus inuecta sit, & cur tanta animorum contentione hodie adhuc de eadem disceptetur. Vt enim maxime incensum causarum morbosarum admitti debere concedamus, quæri tamen secundo loco potest: Num omni morbo, an vero aliquibus tantum, & quibusnam inter hos conueniat? Sunt qui certis rationibus ducti concludant: Nullum morbum temperie continentem causam (qua scilicet ablata statim affectus perit) habere posse. Inter reliquos vero illos solummodo, qui in additione rei alicuius constituit, causam eandem possidere, cæteros non item. Nullam enim qualitatem, quæ per motum generatur, ex remissione contrarij, & factum quid habet, ex continente causa pendere posse. Ita igitur angustis admodum limitibus causæ huius vis circumscribetur: vt scilicet ad similares morbos nullos, ad instrumentarios autem aliquot duntaxat, qui in additione nempe consistunt, extendatur. Te tamen cum his non facere, ex eo colligere in promptu est, quod aperte inquis, Causam contentiuam à coniuncta seu proxima diuersam nihil aliud esse, quam morbi ipsius causam formalem, quod, nisi valde fallor, à Galeni mente multum differ. Hic enim primo de sympt. causis cap. 5. Causam continentem, contentiuam & proximam sine vllo prorsus discrimine vsurpat. Sicuti & 2. Method. 4. & fortasse etiam aphorismo 20. 7 particulæ, vbi item de pulsibus agit, tres illorum causas continentes enumerat: facultatem, instrumenta, & vsum. Quod si iam causæ continentes à formalibus nihil differunt, vt ipse asseris, sequetur omnino: Vnicam rem, qualis pulsus est, tres simul causas formales habere, quod mihi non potest non absurdum videri. Coniunctam sane causam (quam à continente modo distinctam, proximam, immediatam & adæquatam etiam appellare licet) in morbis cum materia nō inuitus vna cum ipso Auicenna admiserim, imo sub antecedentis nomine illam à Galeno simul comprehensam existimo. Neque enim firmem vere existimare volumus, aliud est, quam antecedens, quatenus actu morbum efficit, eique coniungitur & copulatur, ita quidem vt nulla inter eam & affectū siue morbum causa alia intercedat media. Vnde nimirum Celsus etiam absq; vllo rigore continentis causæ nomine, de qua vis abdita & interna, in quantum ab externa & procatarctica dirimitur, vsus est, sicut & Medici ferme omnes hodie quando de tertio causarū genere, à Galeno, vt putant, prætermisso, disputant. Post causarum porro contemplationem mox ipsi occurrunt morbi, quorum tu quidem essentiam in facultate læsa, aut impotentia quadam ad operandum collocas. Mihi nequid dissimulem de vtroq; horum dubitationes in mētem veniunt. Dum enim morbum facultatem læsam appellas, nimis angustū genus illi attribuere, & certam tantum speciem, intemperiem scilicet, complecti videris. Ab hac enim proprie actio lædi atq; labefactari dicitur: eo quod facultatis essentia secundum Galenum in ipsa partis temperie consistat. Quonam igitur instrumentarij morbi & vnitatis soluto reliquæ duæ morbi primariæ species pertinebunt? Cur etiam Galenus in morbi definitione læsæ facultatis non meminit? cum tamen hanc necesse sit operationis ipsius læsionem, vtpote, à qua immediate dependet, præcedere? Appellas deinde morbū impotentiam quandam ad operandum. Quod si impotentia erit, ergo priuatio, ergo nihil, ergo in nulla categoria, nisi per accidens tantum, collocabitur. Et sic frustra an qualitas, vel relatiuum sit inquiretur. Nullum enim priuationis certum genus est, neq; species eius, nisi per contrarios actus distinguuntur, minime autem per se & tamen Galen. in definiendo morbo positiuis vocabulis (nō priuatiuis) constitutionis scilicet, dispositionis, affectus, & aliis similibus vti non veretur? Ista quomodo inter se conicilianda sint cognoscere cupio. Deniq; morbum dupliciter accipi & considerari affirmas, & cum, & sine causa sua contentiua, hoc quid quæso aliud est, quam dicere: Morbū aliquando sumi cum sua forma, aliquando sine causa, siquidem te Autore, vt supra dictum est, causa contentiua à formali reuera nihil differt. Atqui morbus non curari tantum: sed ne intelligi quidem, aut mente concipi sine forma sua vllo modo potest, quandoquidem hæc sola est, quæ & essentiam, & nomē rebus quibusuis impertit. Et quid tandem forma remota in morbo superertit, quod considerare atque contemplari, curare deníque possimus? Accidentia certe & qualitates (quibus morbum ipsum iuuare, vt opinor, adnumeramus) nudæ per se formæ tantum sunt, & materiam nullam, cen essentiæ suæ partē alteram substratam habent. Quā igitur distinctionis huius modo allatæ vtilitatem esse censebimus? Possem etiam de tribus summis morborum generibus, quæ ab omnibus prope medicis magnu cōsensu tra-

Num omni morbo conueniat.

Causa continens & proxima vt differat.

Morbi essentia num in facultate læsa.

An impotentia.

Duplex morbi consideratio.

Vnitatis solutionem nō posse ad instrumentarios morbos referri.

traduntur, quærere, an nō cōmodius ad duo duntaxat reducerentur, ita vt continui solutio sub instrumentariis morbis, tanquam compositionis, aut conformationis (ad quā continuitas etiam haud dubie spectat) partium læsio, seu virium per se comprehenderetur. Atq; ita etiam Auicenna ipse cum ægritudinem definit, complexionem & compositionem, quatenus vtraq; non naturalis est, sub illa solum collocat, & pro veris atque summis duobus morbi generibus agnoscit, vnitatis aut continui solutione fortasse non ex oscitantia prorsus prætcrita, secunda primi, doctrina prima, cap. 1. sed verendum est ne iam tum nimis longe à scopo euagatus fuerim. Itaque ad reliqua capita, quæ in tua epistola restant, tempestiue conuertor. De dolore capitis facile assentior: aliam ab eo indicationem desumi, quatenus simpliciter, vt dolor, hoc est, tristis quædam sensatio consideratur, aliam rursus quatenus à causa sua proxima, nempe morbo, vel hunc ipsum antecedente causa dependet & fouetur. Quod tñ vniuersaliter, & sine exceptione affirmas, nunquā à dolore indicationem curatiuam desumi, in eo ab Auicen. dissentire videris, quando loco paulo ante citato expresse inquit: Dolorem capitis, qui ex febre fit, dum diu manet & figitur, transitc in ægritudinem. Si igitur in ægritudinem, siue morbum transit, quomodo non ab illo indicatio curatiua haurietur? cum symptoma necessario morbum (non autem materiam, vel aliud symptoma) consequi asserui, nequaquam ad symptomata in generalissima sua significatione, qua res omnes præter naturam simul complectitur, acceptum respexi: sed potius ad alterum illud genus, quod in specie & priuatim sic appellatur quodque Galen. Ἐπιγέννημα etiam, id est, succedens vocat, & morbos solos necessario sequi, ac tanquam vmbra corpus comitari ipse testatur. Ex intemperie humida nullum omnino dolorem oriri posse cum Auic. & ipso Gal. ex 2. de comp. medic. secundum locos simpliciter affirmas. Et tamen idem Gal. in lib. de inæquali intemperie, cap. 3 inter causas doloris effectrices humectationem quoque (etsi minus quam calor & frigus sunt, efficacem qualitatem) enumerat, & exempli gratia esuriem seu famem producere videtur, in qua ob siccæ substantiæ defectum (& ita per consequens ob humidæ abundantiam) dolor & molestia non sane leuis in corpore nostro suscitatur. Nisi igitur aperte ipsum sibi contradicere velimus: loca hæc inter se concilianda veniunt. Illud quin etiam dubitatio-

Ab humido num dolor?

nem complectitur, quando scribis mixtum similare in sese hæc tria habere. Formā, proprietatem & complexionem seu temperamentum. Quid enim aliud est proprietas, quam proprium cuiusq; rei temperamentum, per quā forma siue anima ipsa agit, seu efficax est? Aliud imaginari vix datur. Cur igitur hęc duo tāquam diuersa dirimuntur? Imo vt maxime exquisita ratione ducti hæc inuicem differre concedamus; parum tamen admodum medico vsui, de quo in pręsentia sermo est, & quem sensu potissimum niti scimus, conducerent, atque ob id etiam nullam vtilem indicationem inde haurire nobis liceret. Proprietates porro materiæ, quas vocant vtpote crassitiē, tenuitatē, mollitiem, duritiem, laxitatem, astrictionem, & similes, quonam refers? Num similaribus, quoad similares sunt, conuenire non existimas? Aliorum sane alia est sententia: eorum inprimis, qui totius substantiæ morbos, veteribus (vt putatur) ignotos introducunt, à quibus te non prorsus abhorrere, mentio morborum à proprietate coarguit, quos quidem ex disproportione corporum elementorum ortos similaribus duntaxat partibus tribuis, & à temperiei morbis differre aperte significas. Materiæ putrefactio, si vitium est in forma, adeoq; corruptio, hoc est, mutatio ab esse simpliciter, ad non esse simpliciter, quonam modo gradus certos recipere, aut intendi, ac remitti poterit: Forma certe secundum Philosophos tanquam in puncto consistit, latitudine omni prorsus destituta, tu tamen materiam morbificam interdum putrescere, interdum duntaxat semiputrescere, ac priori quidem consideratione auxilium eradicans, posteriori vero suppurans indicare in methodo curandi vniuersali doces. Quod si putrefactio, secundum te est integra rei corruptio; & ita totius formæ, quæ antea composito inerat, abolitio est, semiputrefactio igitur ex necessitate quoque semicorruptio quædam statuetur, hoc est, formæ media ex parte, nō autem ex toto ablatio seu remotio: quod quidem an peripateticæ Philosophorum scholæ admissuræ sunt, ipsæ viderint. Poteram pro assertione in superioribus literis à me posita, illud etiam non absq; ratione, vt arbitror, vrgere. Putredinem, cum secunda quædam qualitas sit, à primis (calore scilicet atq; humiditate orta) temperiē primò destruere, non autem formam à temperamento multum diuersam. Venenum contra proprietate quadam occulta ita totā, aut illud conseruanti & fouenti formæ esse aduersum, vt nisi alexipharmacis & anti-

In mixto similari tria. Proprietas num non temperamentum.

Materiæ putrefactio [illegible] forma [illegible]

dotis ex abdita proprietate itidem formam respicientibus oportune succurratur continuo illam misto excedere cogat. Verum nolo hæc nunc pluribus persequi. Quantum ad permittentium prohibentiumue ex arte inuentionem attinet, nondum omnino in sententia tua, quam protulisti, acquiescere possum. Etiamsi enim in methodo resolutiua, & parte simiotica, signum occurrere & ipse intelligam, nequaquam tamen sub hac notione, qua permittens, aut prohibens est, illud occurrit, sed tantum quatenus in certæ affectionis dignotionem nos adducere valet, quemadmodum, verbi g. pulsus depulsus debilis virtutis imbecillitatem denotar, quam quidem prohibentis vim in venæ sectione possidere, iam ante præsupponebatur. Postquam enim in virium debilitate à venæ sectione abstinendum esse scio, tum demum ex pulsu, aut aliis signis, quomodo eæ sese habeant diligenter inquiro. Ego vero methodum postulaueram, cuius ope in permittentis aut probibentis cognitionem directe penetrare possemus, ita vt ex indicantis natura, eo quod agendum est inuento, statim etiam scire liceret, num quid esset, cuius ratione auxilium illud adinuentum permitteretur, prohibereturve. Contrariorum quidem seu oppositorum eandem esse disciplinam vulgo etiam fertur. Quamobrem hic quoque fortasse contrarias, seu oppositas causas inter se conferre, & effectus similes, aut oppositos inde elicere oportebat: sed ego de his ex te, quem Præceptorem lubens agnosco, audire malim. Atq; hactenus quidem ad ea, quæ in literis tuis continentur respondi, nunc corollarij gratia hoc vnum insuper abs te quæsierim, Quid de morbo illo, qui superioribus mensibus per totam fere Europam grassatus est, sentias? Quo nempe genere illum concludas, & num vere contagiosum fuisse existimes? Catarrhum cum febre adiuncta fuisse negari nō potest, sed tamen in eo non omnes conueniunt, an febris illa synochus putris, vel imputris exstiterit: Si putrida & ichorosa statuatur (quemadmodum curatio per diaphoretica potissimum absoluta indicare videtur) quomodo malignitate carere potuit? cum etiam te ipso teste, Ichores omnes sint non tantum excremētum quiddam, sed etiam prorsus præter naturam, idq; quando putrescunt multo magis. Quas etiam causas tum externas seu communes, tum internas, seu priuatas, ad mali huius adeo longe lateque diffusi generationem concurrisse dicemus? Quæ item curationis lex erit atque methodus? De his igitur ex te solidi quid, cuiusmodi omnia tua esse præclare noui, audire vnice desidero. Ego vicissim omnia mea studia, omnem obseruantię cultum, ita vt debeo, promptissimo animo tibi offero, atq; dedico. Vale, Pragæ, 9. Cal. Febr. Anno 1581.

Permittētia & prohibentia.

Catarrhus epidemicus.

EPIST. CCXII.

Idem Eidem.

AD reliqua disputationis capita quod attinet: in iis longius persequendis nequaquam tibi molestiam afferre volo. Etenim pleraq; illorum logica sunt, hoc est, talia, vt nec vsum in artis exercitio magnum habeant, & de illis in vtramque partem disserere sit facilimum. Quamobrem omissis de causa contentiua, de doloris essentia & causis, de symptomatum diuisione, de prohibentium inuentione, & similibus aliis vsum artis maiori ex parte transcendentibus disceptationibus, illud duntaxat attingam, cuius in calce epistolę tuæ meministi, quando scilicet morbum ante biennium circa hoc ipsum tempus per vniuersam ferme Europam grassantem contagiosum fuisse negas, eo quod perniciosus non exstiterit, & breui, ac pene nullo adhibito auxilio depulsus fuerit. Ego quidem quomodo, aut cur contagij notionem illi demere debeamus, non satis me assequi ingenue fateor. siquidem illi morbi contagiosi recte perhibentur, qui de vno subiecto in aliud transmigrant, & per contactum mediatum aut immediatum acquiruntur. Atqui negari nullo modo potest, dum Epidemicus ille catarrhus, vt plerisq; appellare placet, vagaretur, vel vno in vna domo aliqua, aut familia, correpto, continuo etiam ad reliquos malum transisse, & paucissimos, imo pene nullos prorsus intactos reliquisse. Hæc inuadendi ratio si contagium dici nō meretur, quidnam contagium sit, haud equidem scio. Neque mihi satis firma videtur ratio: cum contagiosum ob id fuisse negas, quod perniciosus non fuerit. Nam & alij plures morbi sunt, quos extra controuersiam omnes contagiosos esse fatentur, & tamen perniciosi & maligni non æque existimantur, vtpote scabies, lippitudines, phthisis, coryzæ, & similes alij, quorum & Aristoteles, & Galenus, cum de contagio loquuntur, meminere. Sicut autem de ratione epidemij seu vulgaris morbi non est, vt sit pestilens, vel perniciosus (sunt enim aliqui ex his etiam salutares) ita multo minus ad contagiosum eadē hęc conditio necessario requiritur: sed satis est de vno subiecto in aliud transeundi, & per contactum cuiuscunque generis sese

vicinis

Catarrhum Epidemicum contagiosum fuisse.

Contagiosi morbi qui.

Morbi contagiosi non omnes maligni.

vicinis corporibus insinnandi facultatem habere. Quo tamen tanto vberiorem fructum ex tua responsione percipere queam; illud libenter ex re cognouerim, paralysis seu resolutio post colicam, quæ in his terris vsitatissima est, qualnam indicationes habeat, & cui parti potissimum prospiciendum? per quas item vias materia peccans ex intestinis in extremos artus deponitur: Et num apud veteres etiam aliquid de illa traditum exstet? Incidit & aliud de vsu hydrargyri intra corpus exhibendi dubium, cui occasionem dedit tractatus quidam de morbo Gallico tuus, quem superiori anno ab amico acceptum diligenter, & cum magna vtilitate euolui. Nullus certe quotquot de eo scripserunt, qui tamen numero non pauci sunt, Viri clarissimi & doctissimi, ita essentiam eius peruestigauit, & ex rei naturæ indicationes eruit, artificioseq; deduxit, vt abs te in breui illo libello factum est, qui propterea vt à multis cognosceretur dignissimus esset. Mentionem autem ibi facis inter alia etiam Mercurij, & de eo assumendo, & admouēdo præcepta & regulas quasdam tradis. Hic quidem cognoscere cupiam, an turpethum quoq; minerale (quod nihil aliud est, quam Mercurius certa ratione præparatus, nimirum cum oleo vitrioli, non rubeo illo, sed albo siue phlegmatico) in vsu habere soleas. Quod si enim crudum seu vsitato modo præcipitatum intra corpus exhibere non vereris: præmissis tamen præmittendis, puto te multo minus abhorriturum ab eo, qui magis artificiosa ratione præparatus est, & cui ita compedes iniecti sunt, vt congenitam sibi ferociam impune vsurpare non queat. Multi sane sunt, qui in deploratis Gallicis post lignum sanctum ad hunc tanquam ad sacram anchoram confugiunt, & omnem malignitatem, quæ in corpore ab inunctionibus crebro repetitis relicta est, sese huius præsidio funditus exstirpare posse sperant, neque planè infelici successu, vt multis casibus ipse vidi, etiamsi nonnunquam, si non caute adhibeatur, deterrima & horrenda symptomata inducere soleat. Omnem noxam illius inhiberi quidam mihi retulit; si mox altero die post illius exhibitionem leniens aliquod pharmacum, puta, manna, dilutum senæ, cassia, aut similia, propinentur: ita enim imperitus eius, qui per se ad superiora vergit, & saliuationem nuncupatam excitat, qua fauces læduntur, ad inferiores & ignobiliores partes quasi manu ducitur. Postremum est, num tibi satis tutum & rationabilē videatur in febribus, post vniuersalia præmissa & digesta nonnihil materia, in ipso die paroxysmi, medicamentum purgans exhibere: ita tamen vt illius operatio absoluatur priusquam paroxysmus inuadat. Tali enim curandi methodo plures & longissimis febribus laborantes, multo citius, quam alias liberatos animaduerti. Nec videtur repugnare ratio, quando medicus, vt minister & imitator naturæ, tum mouere deber, cum natura mouet, & illius conatum adiuuare. Mouet enim natura, vt Hipp. ipse inquit, 4. de morbis, in diebus imparibus, per quos intelligit non tam eos, qui numero impari definiuntur, quam criticos, aut eos quibus paroxysmi inuadunt; vt Galenus ipse in Aphorismis explicare videtur. Sed vereor ne tibi tam longa commemoratione molestiam creem. Quamobrem scribendi finem facio, & vt respondere non dedigneris, etiam atq; etiam abs te peto. Vale. Pragæ.

Resolutio post colicam.

Vsus Hydrargyri.

Turpethum minerale.

Saliuatio ab vsu Hydrar. lenientibus prohibetur.

In die Parox. febrelis num purgandum.

EPIST. CCXIII.

D. HIERONYMO MERCVRIALI, *Professori Patauino, &c. Petrus Monauius Med. S. D.*

QVÆ de morbo epidemio, non ita pridem longe lateq; per vniuersam pene Europam grassaro, ad D. D. Cratonē semel atq; iterum perscripsisti, Ipse quoq; legi, & rationibus suis subnixa esse animaduerto. Vttamen probabiliorem esse Cratonis nostri sententiam (liceat id mihi pace tua dicere) iudicem, vna contagij facit ratio, quod sane quomodo sine aliquo saltem putredinis gradu defendi possit, neqnaquam video, idq; vel te ipso autore, qui in lectionibus de contagio publice habitis hæc verba disertè ponis: necessarium esse semper si contagium fieri debet, vt adsit putrefactio aliqua in corpore, præterquam, cum à calore præternaturali fiat, vapores attolluntur. Cur igitur febrem quoque illam synochum catarrho adiunctam, de qua sermo est, putridi quid habuisse negabimus? Certe prima etiam huius mali rudimenta, nisi plane fallor, idem omnino attestantur. Siquidem enim communis morbi causam communem assignari necessario oportet, nulla hauddubie aere ipso nos ambiente erit accomodarior. Atqui hic cum multis dierum hebdomadibus ob pluuias pene continuas (adiuuantibus forte etiam, vt nonnullis placet, peculiaribus syderum aspectibus) permaduisset; mox sub æstatis finem subitis ingruentibus caloribus egregie feruefactis, ex humida & calida intemperiebus sese inuicem subsequentibus, non potuit non putredinis semi-

De catar. epidemico probabilior Cratonis, quam Mercurialis sententia.

naria concipere, quæ corporibus conuenienter prædispositis similem ex inde qualitatis labem impressere. Quoniam tamen magis attenuata, & minus lenta atque glutinosa inquinamenta illa forent, factum hinc est, vt malignitate & pestilenti contagio morbus careret, eo quod causa illum generans, & fouens, nec per se lenta esset, & viscida, & præterea spiritus & ichores corporis nostri potissimum occuparet, ob eamque partium essentiæ tenuitatem per cutis poros dissiparetur promptissime. Non tamen negauerim catarrhos, qui cum in plerisque diutius remanserint, symptomata varia excitarunt, à crassiori materia pependisse. Sed hoc ex accidenti morbo ipsi epidemio acceptum ferendum est, quatenus scilicet, materię illi ante in corporibus existenti non generationem quidem: sed motum duntaxat, siue impetum tenuitatis suæ, vt modo dixi, ratione impertiuit. Sed pene præuaricatorem ago, qui alienā litem quodammodo meam facio, & sententiam non rogatus dico, quod nisi discendi cupiditate, qua incredibili et ardeo, fieret, næ tu mihi impudentiæ & tenacitatis dicam impingere iure posses. Vnum illud, quod in præsentia in mentem venit, si adhuc rogauero, scriptioni meæ finem statim imponam.

Plumbum cur graue & ponderosum.

Velim igitur scire causam, quamobrem plumbum ita graue sit & ponderosum, cum tamen, teste Galeno, plurimum habeat aqueæ & aërea substantiæ, terrestris vero perparum. Atqui ex physicorum principiis grauitas & pondus in rebus mixtis omnibus terrę primum accepta feruntur, deinde aquæ, quæ vero aere, aut igni multo participāt, leuia potius, & quam minimum ponderosa euadere solent. Sic lapides & ferrum ob terreæ materiæ copiam grauia esse existimant, pluma contra, oleum & alia huiusmodi, ob causam contrariam leuia. Neq; hic quod de partium densitate nonnulli afferunt, satis probabilitatis habet. Vix enim fieri posse credam, vt corpora, quæ multo aere abundant, simul compacta sint, & densa. Eo quod aër necessario spacium aliquod, ac velut cauitatem requirat, in quo libere ventiletur: sicut in spongiis, pumicibus, & aliis raris corporibus, multisque poris aëri peruiis abundantibus apparet. Eadem dubitandi ratio etiam in hydrargyro, seu argento viuo locum obtinet, quod quidem & ipsum aquea & aërea substantia constare plerique asserunt, cum tamen ita ponderosum sit, & graue, & omnia metalla solo excepto auro (spectaculo sane admirabili) in eo supernatent. De his igitur neminem alium, præter te differentem, libentius audire velim. vtpote quem ad intimos & occultos naturæ recessus penetrasse minime dubitem, vel potius mihi certo persuasum habeam. Vale. Pragæ, 9. Cal. Ianuar. Anno 1581.

EPIST. CCXIV.

IDEM EIDEM.

QVOD discrimen inter contagium & συμπάθειαν attinet, & num is morbus, qui ante biennium totam peruolitauit Europam, & forte vlterius etiam progressus est, hoc vel illo nomine rectius appellandus, actum agere nolo. Si tamen, qui de corpore in corpus migrat, & sese hac ratione pene in immensum propagat, affectus contagiosus dici meretur: non video cur epidemium illum morbum his conditionibus exacte præditum, ea nuncupatione priuare debeamus.

Qualis contagium catarrhi epidemici fuerit.

Mihi quidem verum omnino contagium resipuisse videtur: etsi illud in inferiori gradu constitutum putredinis minus malignæ, vel potius innoxiæ fuerit soboles, seminarium tamen haud dubie contagionis aliquod in ipso hæsitaëre, quod pluribus per inspirationem communicatum simili eos labe postea infecit, cum è diuerso in affectionibus illis, quæ per συμπάθειαν proprie accidere dicuntur, nihil reipsa de corpore in corpus, tanquam inquinamentum quoddam transmittatur: sed duntaxat à forti imaginatione per sensum, & memoriam impressa ad idem patiendū cieamur, vt præoscitante aliquo, aut (vt sic loquor) præmingente, nobis diligenter attendentibus, contingere solet. Itemq; secundū poetam: *Cum vident oculi læsos, læduntur & ipsi.*

Affectus per συμπάθειαν.

Quamuis fortasse horum lippientium, videlicet, sicut & tabidorum paulo diuersa est ratio. Verum missis his, ad alterum problema, de quo prolixius & acceutate in tuis differis, accedo.

Plumbi natura.

In plumbi igitur natura excutienda, cum de eius pondere & grauitate quæreretur, id vnum, vt Galenum & Aristotelem inter se committas, tibi propositum esse animaduerto: ita quidem vt pro hoc contra illum omnes tuas rationes & argumenta, eu spicula quædam dirigas. Liceat autem mihi quæso mei exercendi, & abs te discēdi gratia, aliquid vicissim in medium afferre, quo Galenum respondēdo ad rationes abs te allatas pro viribus defendam, ipsiq; interim Aristoteli nullā prorsus iniuriam inferam.

Galenus defenditur.

Si quid igitur iudicare queo, Galenum vere & probabiliter sensisse existimo, cum plumbū in 9. simpl. medic. multum habere substantiæ, tum humidæ a frigore congelatæ, tum etiam

etiam aereæ, paueum vero terreæ diceret.
idque non solum rationibus & experientia, sed etiam autoritate ipsius Aristotelis
hunc in modum me verisimile facere posse
1. confido. Principio quidam, vt à notione
Hydrargyrû. incipiam, argentum viuum (ex quo plumbû
potissimum constare sensus ipse patefacit,
quoque potiorem essentiæ eius partem absoluit, vt ita de vtroque & dubitandi, & decidendi par sit ratio) argentum inquam viuum hanc apud Græcos appellationem reperit, vt ὑδράργυρος, quasi dicas, argentum
quoddam aqueum, seu in quo aqueum elementum prædominium obtinet, obiter
2. nuncupetur. Deinde vt ne in nominibus
immorer, illud magnum est & indubitatum argumentum abundantis in plumbo aqueæ & aereæ substantiæ, quod ita facile
vix igni admotum loquatur, imo etsi ignium vt in pulueres redactum, rursus tamen
ab iisdem fluidum & liquidum reddatur,
quemadmodum & Mercurius. Cum contra quæ terrestris materiæ copiam habent,
non nisi vehementissimis subiectis ignibus
colliquari & fundi videamus, vt in ferro,
ære, & aliis quibusdam metallis apparet.
Affirmat autem Aristoteles: Ea colliquari
facilius, quæ communia quidem sint aquæ
& terræ, sed tamen plus aquæ habeant, &
à frigido coagulata sint, atque concreta.
5. Tertio mollities, & quæ hanc sequitur tractabilitas, reliquorum scilicet metallorum
respectu idem plane conuincit. Neque enim fieri potest, vt quorum compositionem multum siccissimæ terrenæ substantiæ ingreditur, ea mollia euadant, & ad tra-
4. ctandum apta. Accedit & quarto loco tenuitas substantiæ illius, cum liquatum per
subtiliores pannos transmitti queat. Sicut
& argentum viuum. (quod cum hoc magnam habere cognationem supra diximus)
per densissimum corium ceruinum facillime transsudat. Quæ certe tenuitas non
in terrea mole, sed ab aeris potius, & aquæ subtilitate raritateque proficiscitur.
Denique rubiginem, vt ferrum, æs, aut cu-
5. prum nequaquam bene situm; sed ceu
squalorem & sorditiem quandam contrahit. Ex quo iterum colligitur humore multo, eoque frigido abundare, terrestris autem siccitatis perparum habere, quandoquidem rubiginis causa philosophis non assignatur alia, quam corruptio sicci illius
terrei in superficie corporis ab humore calido & extraneo, velut adurente orta. Liceret & plures alias rationes in medium afferre, sed has ex rei natura ductas in præsen-
6. tia sufficere arbitror. Quod vero in vsu medico (hoc iam ad experientiam facit) præ-

tet refrigeratoriam humectandi etiam vim
obtineat, multis exemplis per se compro- 2,
batis, Galenus loco præallegato declarat,
quæ fortasse non ita simpliciter sine vlteriori inquisitione reiici merentur. Quin ipsum quoque Aristotelem haud dissimiliter sensisse, non obscure quis ex dicto, quod
in 4. Meteor. affert collegerit. Quandoquidem ibi concretilium, & inconcretilium corporum naturam explicans, diserte
argentum viuum (de cuius ponderositatis
causam similiter in superioribus dubitabatur) ideo inconcretile existere, quod aquosam quidem humiditatem: sed tamen aeris plus obtineat. Id quod de plumbo eodem modo affirmari recte posse existimo.
Quamuis hoc eam ob causam facilius concrescat & coaguletur, quod terræ substantiæ, siue, vt chymicorum voce vtar, impuri
sulphuris plus adiunctum habeat, quam argentum viuum, multo vero minus quam
ferrum, aurum quoque, & similia alia metalla, quæ sua se grauitate, & liquandi diffi- Metallicà Aristoteli vix
cultate statim produnt. Quantum porro ad cognita.
eiusdem Aristotelis & Peripateticorum de
ortu & generatione metallorum dogma
spectat, quamis illud nequaquam, tanquam
falsum repudio, libentius tamen, ne quid
dissimulem, Auicennæ, Alberti, & aliquot
recentiorum opinioni inhæreo; qui non
tantum mentis aciem ad huiusmodi perscrutationem intenderunt, verum & manuum mirificam adhibuerunt industriam,
vt omnia sub terra latentia penitius rimarentur, exactioremque & veriorem nobis
de iis doctrinam ab Aristotele, & sequentibus solummodo inchoatam adumbratãque relinquerent. Neque tamen, si summam rei consideres hos cum illis inter se vllo dicto discordare reperies. Sicuti enim
philosophis cum Medicis belle conuenit,
quantumuis illi corpus humanum ex quatuor elementis, igne, aere, aqua & terra. Hi
vero ex quatuor humoribus, sanguine, phlegmate, & bile vtraque constare decernant:
ita etiam non pugnant inter se Peripateti-
ci, & quos chymicos, veluti in fundendo- Chymicorû cum Aristot.
rum metallorum arte ac peritia eximie ver- consensus in
satos, recentiori vocabulo appellant, et- principiis
iamsi illi vna cum Aristotele, quem vni- metallorum.
cum ducem sequuntur, metalla & fossilia
à duplici exhalatione vaporosa & fumosâ
ortum trahere dicunt. Hi autem geminum
illis principium, quæ sulfur & mercurium
indigetant, assignant. Illi enim in remotioribus tantummodo causis, quas sola mentis acies apprehendit, demonstrandis occupantur. Hi propinquiora [principia], &
sensui magis obuia (relictis illis nihil o[mi]

inde contra me inferre velis, non satis assequor. Loquor enim de plumbo, quale in sua perfectione & vigore est, non quale tum visitur, cum ab externis atque violentis causis destructum à pristina sua natura degenerat. Neque ego vnquam, aut quisquam alius, incorruptibile esse plumbum, aut in infinitum augeri, asserui. Atque hactenus quidem Galeni opinio de plumbi essentia & compositione adhue immota pestare videtur, pro cuius defensione epistolæ tuæ ante biennium fere (o tardam nimis festinationem) acceptæ respondens hæc proferre libuit. Te autem etiam atque etiam oro, vt hanc meam Philosophicam libertatem in optimã partem interpretari, & doctrinæ tuæ luce ingenii mei obscuritatẽ illustrare tenebrasq; discutere digneris. Hoc q; si impetrauero, & tibi gratias magnas agam, & me non inutiliter errasse profitebor. Coronidis vice ἀντιλογίαν illã (à proposito non prorsus alienã) mihi dissolui cupio. Inquit Aristoteles sect. 4. Problem. 15. Rem nullam in aqua (scilicet feruida) liquescere posse, quæ ab igne liquefieri apta est, ceu plumbum & ceram, (quod tamen posterius haud scio an veritati sit cõsentaneum.) In commentariolo autem de admirandis condit. num. 48. idem ait: stannum Celticum plumbo multo ocyus liquescere, quia scilicet in aqua etiam liquefieri soleat. Atqui si prior regula valeret, cum stãnum ignibus liquescat, in aqua nullo modo liqueñet. Quibus illud quoque ζήτημα subiungi potest, cur magna illa caldaria plumbea in quibus sal in multis Germaniæ fodinis (vtpote Lunæburgi in Saxonia) excoquitur, non colliquescant, etiamsi ignes quam vehementissimi subtus incendantur? sed manum tandem de tabula: ne quem antea scriptionis raritate & infrequentia offendi, eum nunc solicitationis importunitate amplius irritem. Quod si tamen, quemadmodum mihi firmiter persuadeo, hisce meis nugis aliquid respondere placuerit, vt in excellentiss. Dn. Scutellarii manus deueniat, curabis. Ab eo enim quouis tempore recte accepero. Vale, Viennæ Austriorum, ipso die Pentecostes secundum veteres Fastos. Anno 1583.

ἀντιλογία Aristotelis

Caldaria plumbea in quib. sal excoquitur igne non liquescunt.

EPIST. CCXV.

IDEM EIDEM

EVOCATVS fui ante aliquot hebdomadas ad curam Generosi cuiusdam Baronis in vicinia, vbi cum opinione diutius mihi hærendum esset, geminæ interim tuæ huc allatæ sunt. Quoniam vero excellentissimus Scutellarius significabat desiderari adhuc alium fasciculum, in quem libellos nonnullos nuper abs te isthic editos coniecisses, differendum putaui responsum, quo ad te ille quoque appellaret. Factum autem hoc est ante dies plus minus 8. vt nunc nihil amplius, quod scriptionẽ remoretur meam susperfit. Pro tua igitur tam benefica erga me voluntate, quam non tantum litterarum adeo frequenti missione sed etiam eruditissimarum tuarum lucubrationum communicatione satis abunde testatum facis, magnas tibi habeo & ago gratias, relaturus etiã si qua sese in posterum eius rei offerat occasio. Non possum autem quin impetrata, præsertim iamdudũ abs te licẽtia, de more ex te rogem, sicubi forte inter legẽdum dubium mihi aliquid occurrit. In tractatu igitur de morbis puerorum tactam abs te peculiariter velim quæstionem illam, non tam logicam quam medicam: An rectum sit in infantium ægritudinibus purgatoria medicamenta nutricibus exhibere? Hæc siquidem aut valida erunt, aut debilia. Illa sanis, siue sanas carnes habentibus propinare vetat ipse Hippocrates, 2. Aph. 36. & 37. Hæc nihil prorsus auxilii infirmis infantibus, cum vires suas haud late extendant, præstabunt, vt taceam superioribus illis menstruas purgationes nutricibus intempestiue sane aliquando prouocari, in quo manifestum periculum non abesse satis constat. Quamobrem tutius erat opinor, & rationabilius de talibus præsidiis cogitare, quæ ipsi infanti, in parua tamen quantitate absque omni noxa, comportione materni lactis propinari, aut alioqni tenello eius osculo inseri queant. Eiusmodi sunt sueci quidam, pulueres, liquores, & alia huius generis. Præterea, quæ extrinsecus etiam ad citandum aluum magno commodo applicantur. Omissum etiam video in eodem tractatu tuo morbum illum in nostris regionibus (haud scio, an etiam in vestris) sic satis vsitatum, quem vulgari idiomate Mitesser / quasi dicas, commestores, nuncupamus. Eo quod pueri illo laborantes paulatim absumi, depasci, & emaciari, absque vlla manifesta causa, deprehenduntur. In tergo ipsorum, quando solennis cura, frictio nimirum ex medulla panis triticei, aut farina huius melle subacta adhibetur, veluti capita vermiculorum quorundam hinc inde prominent, quibus nouacula semel atque iterum derasis ad pristinam sanitatem redeunt. Quidam hunc morbum eundem cum dracunculis Græcorum, aut cum vena ciniili seu medena Arabum esse putant; sed nisi fallor, magis ad similitudinem ægritu-

Purgantia non nutrici dandam infanti um ægri tudinibus.

Dracunculi.

Vena Medena Arabum.

dinis bouinæ, seu vermis sub cute generati, cuius Nicolaus Florentinus ex Albocasi meminit, accedit Michael Sauonarola superioris ætatis insignis Medicus in capite de Lumbricis seu vermibus se quoque tale aliquid fando inaudiisse meminit. Verum cum nunquam viderit, fabulosum esse statuit.

Crederet autem haud dubie si vel paucis mensibus hodie apud nos ageret. In libello de venenis illustre præstantis ingenii, & variæ literaturæ documentum edidisti, multisque in ea palæstra ante hac versatis palmam præripuisti. Verùtamen in eo (ignosce quæso) fidem meam tibi accommodare haud possum, quando argumentis nõnullis probare niteris: venenum esse non qualitatem aut accidens, sed potius substantiam. Et tamen paucis ante lineis ipse affirmas; Nihil aliud esse venenum, quam vim quandam effectricem veneficam in corpore aliquo positam. At potest ne vis venefica in corpore aliquo posita rectè substantia dici, & non potius accidens, quod certum & determinatũ subiectum requirit? Si in substantia collocari meretur, cedo quod erit genus eius proximum, aut vbi in tabella prædicamenti substantiæ locum suum obtinebit? Scorpionem quidem, Napellum, aconit, & alia huiusmodi, facile concedo in substantiarum ordinem cooptanda: venenum autem non item, etiamsi venenata ista esse dicantur, sicut (opinor) nec alimentum (in quo tamen causæ tuæ firmamentum potissimum consistit) nec medicamentum.

Mercurial. de venenis.

Venenũ non qualitas sed potius substantia.

Rectius mihi philosophari Galenus noster videtur: qui & 3. de temperamentis 4. & 1. simpl. t. expressis verbis tria hæc: alimentũ videlicet, medicamentum, & venenum, relata esse ad quid, disertè pronunciat: ad hominem nimirum, cuius respectu omnia (attestante etiam ipso Philosopho 5. Metaphys. 15.) in medendi arte dicuntur. Nutrimentum igitur ad nutribile, siue id, quod inde nutritur, non secus atque calefactiuum ad calefactibile, seu sectiuum ad sectile, agens videlicet ad passum refertur. Atque ideo absolutis Categoriis, nedum substantiis ipsis haudquaquam accensetur, quando vt idem Aristoteles vniuersaliter decernit, nec tota substantia, nec partes eius ad aliquid dici vere queunt.

Superest igitur vt inter relata, quæ secundum dici apud Logicos nuncupantur, locum obtineat. Vt enim triticum, v.g. & vinum substantiæ sunt, & res mere absolutæ quæ per se tum existunt, tum etiam intelliguntur, ita vicissim cibi seu nutrimenti appellationem eadem, non alia ratione accipiunt, nisi quatenus ad hominem relata cibare illum & nutrire apta sunt. Quemadmodum versa vice veratrum & cicuta, placet enim Galeni nostri exemplis vti hominis quidem respectu, medicamenti aut veneni etiam appellationem sortiuntur, sin ad coturnicem & sturnum referas, pro alimentis habentur. Vnde iam liquido constat, veneni nomen, sicut & nutrimenti & medicamenti non ipsam primitus substantiam, quæ fundamenti loco eius subiacet, sed certam potius eius habitudinem, vt sic loquar, seu officium, & effectum cuius respectu substantiæ alicui imponitur, denotare, vt his hoc modo concessis & probatis, ad reliqua duo argumenta, quæ pro veneni substantia asserenda pugnant, respondere minime sit opus.

Vnde tamen foret, vt arbitror, in commentariolo illo tuo hoc etiam præter alia in quæstionem vocari: An venena illa contagiosa sint, & non sint, quam ob causam hoc accidat? Item num proprie pestilens malignitas, quæ omnium maxime contagiosa est, venenum aut cum adiectione venenum pestilens appelletur? Denique an etiam Philtra, & præsertim celebratum illud Hippomanes in venenorum naturam subeant? de quibus omnibus accurratam tuam sententiam audire, quam inanes meas cogitationes in medium afferre malo. Venio nunc ad ea, de quibus in superioribus literis velitatio instituta est. Plumbi aut hydrargyri ortũ, generationem, & proprietates, quæq; eodem pertinent, nec mihi quidem in præsentia altius repetere libet, illud tamen non possum non attingere, in quo te male à me intellectum esse suspicaris. Inquis igitur: Plumbi laminas sub dio nequaquam vere, & quo ad substantiam ipsam, vt ego affirmo, veram: sed pondus ipsarum duntaxat, ideo accrescere videri, quia corrupta ab ambiente, modo calida, modo frigida superficie partes aqueæ & subtiliores in cinerem vertantur, vnde vis illa terrestris se magis atque magis deinceps exserat. Ego vero necdum hoc assequi possum, quod partes aqueæ aut subtiles (quod, ne temere excidisse videatur, iterum repetis) vllo modo in cinerem, terramue degenerent. Euocari sane illas ab externa caliditate, & ita exhalare, inque tenues abire auras facile crediderim: at quomodo eædem hactenus reficcentur & crassescant, vt in cinerem etiam & terram fathiscant, non video. Vt enim aer & aqua communi omnium calculo, humidissima sunt & subtilis. ita vicissim cinere, & terra nihil est siccius, nihil corpulentius.

Pestis an venenũ, item num philtra.

Auctior plũb.

Expli-

tius. Explicari igitur metamorphoseos boius modum mihi adbuc cuperem, quo iis, quæ inde deducuntur, tanto promptius assentirer. In dissoluenda Aristotelis apparente antilogia mihi pene omnino abs te satisfactum est. Sed relinquitur aliquid scrupuli in alterius problematis enodatione: Cur scilicet plumbea caldaria, in quibus sal coquitur, vehementissimo etiam substrato igne non colliquescant. Causam huius euentus in vniuersum acceptam refers salsæ illi, quæ caldario infunditur, aquæ, quando hæc duplici facultate prædita sit, pingui nimirum seu oleaginosa, & insuper astrictoria. Illa quidem plumbi humidum à consumptione & dissolutione vindicante: hæc vero compagem, & vnionem partium inuicem egregie contra ignis violentiam tuente & conseruante. De salis & aquæ marinæ potissimum pinguedine atque crassitie semel atque iterum commeminit Aristoteles tum in meteorologicis, tum etiam in problematum sectione tertia supra vigesimam.

Caldaria plumbea salis cur non colliquescant secundum Mercurialem.

Salis pinguedo.

Idem tamen alibi salem parum humoris in se continere sentit, quod cum priori vix consistere potest. Siquidem quæ pinguia sunt & glutinosa, ea necessario etiam multo humore, imo copiosiori, quam simpliciter humida abundant, & sapore pene subdulci prædita sunt, non autem velut amara, linguamque vellicante, vt salsis apparet. Nisi fortasse dicendum est: salem, vt & pleraque alia medicamenta, diuersas & quasi contrarias à natura obtinuisse vires, quarum tamen alias superant, & non vno tempore sese produnt. Sic acetum quantumuis manifeste frigefacere creditur, haud dubie tamen aliquid etiam occulti ἐμπυρεύματος à vini caliditate adhuc reliquũ possidet, quo sese in ima corporis insinuare, illudq; tacite excalfacere aptum est. Sic salis quoque vt ad propositum redeamus, tenuiores partes calfacere, siccare, linguam mordicare, atque etiam penetrare & detergere verisimile est, quia tamen multæ humidæ partes à calore nondum, vt in amaris rebus, pene exsuccis accidis, assumptæ supersunt: hinc fit vt illis cum his mistis pingue quiddam & oleosum resultet, non impediente mole terrea, sed potius in id conspirante, & vim astrictoriam insuper suppeditante.

Aceti Empyreuma.

Salis diuersa facultates.

Detergere autem salem, & salsa nitrosa atque aluminosa omnia, non solum intra corpus sumpta, sed & extra admota præter experientiam quotidianam in eluendis sordium strigmentis etiam vnanimis medicorum consensus testatur, & ipsa approbat scriptura S. quando apud Ierem. cap. 2. dicitur: Etiamsi laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbam Borith, siue saponariam: tamen signata esset iniquitas tua. & quæ sequuntur. Vt ita Plutarchi testimonio, quod in oppositum adducis, per omnia cedere non liceat.

Ex iis igitur, quæ huc vsque allata sunt, apparet, te caldarii plumbei ab ignis violentia non dissoluti vnicam hanc & solam causam statuere, aquam salsam illo contentam. Quid vero si non salsa, sed dulcis aqua eidem infunderetur, an tum saltem colliquatum iri existimas: Ego ne tum quidem hoc futurum crediderim. At etiamsi nullum in tam grandi vase periculum vnquam fecerim: videre tamen licet quotidie in mẽsis catinos ex stanno aut plumbo candido, fabrefactos anthepsis seu foculis, qui prunas continent, impositos non liquari, si modo iusculo aut aqua simplici imbuti fuerint, quantumuis muria nulla accedat. Vbi autem humore illo destituuntur, confestim ab igne dissolui incipere, quod sane spectaculum intuens aliam necessario subesse causam: quam vtrum aliquatenus assecutus sim, tuum esto iudicium: neque enim illud sponte subire vllo pacto recuso. Existimo igitur causam euentus illius, de quo iam sæpe dictum est, esse geminam. Primam quidem hanc, quoniam capacitas caldarii illius plumbei humore quodam largiter infuso adimpletum, qui per porosi corporis meatus sese vndiquaque diffundens, ita ignis violentiæ resistit, vt impressionem, quam alias solet, facere nequeat. Etiamsi itaque quemuis liquorem actuali sua humiditate id præstare posse crediderim: non tamen dubito, quin idem hoc multo luculentius præstet aqua salsa, quoniam scilicet & pinguior est, quam simplex vt ante probatum fuit, atq; ideo suo lentore magis protenditur, & intima liberalius imbuit, tum etiam coquendo non tam facile absumitur, sicut olea & adipes longissimam etiam coctionem, cum minus exhalent, sustinere videmus: præterea ratione subtilium partium altius penetrat, & vi adhæc astrictoria insigni pollet. Altera causa est, quod in omni coctione seu elixatione superna magis calent, quam inferna. Ignis enim & ab hoc emanans calor, ex sua natura sursum fertur, ideoq; etiam superiores partes, nisi quid obstet, impensius, quam inferiores calefacit, ibique primum ebullitionem excitat. Norunt hoc egregie periti coqui ipso vsu edocti, cum eas piscium portiones, quæ coctu difficiliores sunt, vtpote capita, in superiori cacabi parte, non autẽ inferiori seu fundo collocant. Quod si euidentius huius rei argu-

Secundum Monauium.

In omni elixatione superna magis calent quam inferna.

Tripes æneus ab elixatione calens fundo tepido. mentum, & plane indubitatum quis habere cupit, tripodem æneum, in quo pisces elixantur, quamprimum ab igne remouetur, in fundo ipsius contingat, videbit pedes illos ternos, quib. innititur ahenū pene candescere & ignitos esse: nihilominus fundū, qui flammis immediate superpositus fuit, tantum non frigere. Sed hoc statim faciendum est, vbi ab igne tripes amouetur, paulo enim post diffuso calore, & ipse fundus incalescere, atque adeo candescere incipit. Feci huius periculum non semel mea ipsius manu, cum alii, quibus hoc recitabam, se in fraudem allici putarent. Et me præuio, & ipsi postmodum manum innoxie admouerunt. Eodem spectat tuū exemplum, quod de patella chartacea super prunas imposita adducis. Etenim si reipsa illa paulo intensius incaluerit succenderetur haud dubie: itaq; friget potius, aut saltem tepide calet. Quod si quis quærat: cum calor ignis (flamma flāmam, ceu vnda vndam subinde propellente) semper sursum feratur, quomodo non tandem dispergatur omnino, & ne superiores quidem partes calefaciat? dico ego hoc fieri κατ' ἀντιπερίστασιν. Circumstans quippe ambientis frigus prohibet, quo minus ignis calor prorsus dissipetur: imo potius illum retro cedere cogit, magis vnit, & hac ratione seipso fortiorem, inque agendo efficaciorem reddit, non secus atque frigidus è follibus cum impetu expressus spiritus in fabrorum fornacibus ignem luculentius succendit. Notandum tamen ad extremum hoc est, caldarium illud plumbeum, in quo sal excoqui toties iam diximus, nō ab omni omnino ignium iniuria, & impressione immune esse. Semper enim aliqua portio decedit adeo vt cum tertiam summum salis coctionem sustinuit, necessario refici, & liquatum de nouo fundi illuc oporteat. *Cera in aqua molior fit nō liquatur.* An autem cera in aqua (feruente scilicet) liquescat, vno verbo respondeo, mollescere illam magis, quam liquari, quando hoc duntaxat à calore sicco & igneo, non autem humido seu aqua patiatur. Cætera literarum tuarum capita, quibus mihi adhuc satisfaciendum video in aliud tempus reseruo. Te autem etiam atq; etiam oro, ne hanc meam παῤῥησίαν, quam discendi ingens cupiditas, & iucundissima naturalium rerum contemplatio mihi exprimunt, iniquo animo suscipias. Vere enim affirmo, me non tui, (quod absit) vellicandi, sed mei ipsius duntaxat erudiendi causa, hæc in medium afferre. Ac quidem si ad ea, quod spero, respondere dignatus fueris, præclare beneficium istud collocaris. Vale, Prag. 13. Ian. 84.

EPIST. CCXVI.

IDEM EIDEM.

Etsi antea octiduum ad te bene longas dederim, nondū mihi tamen per omnia tuis, quibus tenis debebam, satisfecisse videor. Itaque quæ in prioribus intacta reliqui, ad ea in præsentibus hisce breuiter respondebo. Censuræ tuæ de libris Hippocratis gemina exempla, quæ excellentissimus Dominus Scutellarius mihi communicauit, mox vni atq; alteri amicorum meorum, in arte nostra peritissimorū in diuersa Germaniæ loca transmisi, vt videlicet illorum quoque de ea iudicia cognoscerem. *Melancolicus succus cur aq. Hippoc.* Cur vero hic autor Melancholicum succum aquam, vel vt ipsissimam eius vocem vsurpem, ὕδρωπα nuncupauerit, non displicet ratio tua. Quandoquidem semper fere cum crasso isto & feculento humore multum aquæ seu seri, quod vehiculi vsum illi præstare verisimile est, coniunctum videmus. Neque tamen prorsus male illi etiam sentiunt, etsi παραδόξως, qui lienem non minus, quā epar sanguificationi dicatū existimant. *Lienem sanguinem conficere.* Memini autem medicum quendam, virum doctissimum, & anatomicum excellentem ad hoc persuadendum tribus potissimum hisce argumentis vti: I. Quod omnia viscera, quæ publicum aliquod munus in corpore humano gerunt, aut gemina sint, à prudenti natura efformata, aut saltem in medio corporis inter dextrum & sinistrum posita. Sic caput ille & cor, & ventriculum, & vterum & vesicam; in externis etiam nasum, & os vnica singula esse affirmabat, ideoque in medio corporis locata: pulmones autem & renes & testes, item oculi, aures, manus, & pedes gemini cum sint, eam ob causam vtrumque etiam latus occupare. At vero epar, quæ & ipsum pars est nobilissima, & princeps, nō immerito sane in alterutra corporis regione, dextra nimirum locum obtineret, nisi illi in opposito latere lien, in eodem munere collega, responderet. II. argumentum à cōformatione sumptum erat. Lienis nimirum & iecinoris constructionem, magnam inter se affinitatem & similitudinē habere, quando in illum non minorem venæ portæ ramum, arterias vero multo plures & insigniores, quam in hoc dispergi, & disseminari videas, vt plane hinc appareat, visceri illi sanguinis elaborandi partes non secus, atq; epati à natura moderatrice concessas & attributas esse. Postremo, experientia ipsa ostendit, morbos, qui sanguificationem lædunt, vtpote, cachexiam, hydropem, & similes, tam frequenter à lienis, quam iecino-

ris

ris obstructione, aliisque morbis oriri solere. Verissimum autem est axioma, quo Galenus in loci affecti indagatione multum vtitur: Actionem aliquam lædi non posse, nisi simul pars, vnde illa emanat, lædatur. Et contra, cum in parte vitium inest, actionem inde prodeuntem necessario lædi. Quid igitur de rationibus hisce sentias, perlubenter ex te cognoscerem. De venenis porro libellum tuum accuratius perlegenti, hoc etiam insuper ex te quærere in mentem venit: Quamobrem illa omnia cor primo & principaliter petere affirmare sustinueris. Certe enim in argumentorum aduersæ partis dissolutione non leuis est difficultas, atque haud scio, an satis solide ad omnia obiecta inibi responsum sit. Quantum sane mihi ex artis medicæ fundamentis, atque adeo ipsius rei natura assequi licet, ita quæstio hæc breuiter explicari posse videtur: Omnia ea, quæ in corpus humanum intro assumpta agunt, aut ab eodem patiuntur, in triplici sunt differentia, nempe, vel cibi, vel medicamenta, vel venena. Cibi seu alimenta dicuntur, quæ à natura nostra, tum secundum substantiam, tum secundum qualitates vincuntur, eo nutriendo, augendoque corpori cedunt. Medicamenta vero, quæ secundum substantiam quidem dissimilia, secundum qualitates tamen hactenus à calure nostro superantur, vt nihilominus corpus alterare, & immutare valeant. Venena denique nuncupantur, quæ & secundum substantiam, & secundum qualitates suas corpus nostrum aut certas illius partes, non tantum vincunt, sed etiam plane destruūt & corrumpunt. Sic igitur interea, quæ mere cibi, & quæ mere medicamenta sunt, cibi medicamentosi, & medicamenta, vt sic loquar, cibosa, tanquam vtrinque participantia, intercedunt, ita etiam vicissim inter mera medicamenta, & mere seu simpliciter venena, medium quodammudo locum occupant, tum pharmaca ipsa purgatoria, tum alia, quæ deleteriæ facultatis aliquid obtinent, imo vero etiam, secundum Galeni sententiam, ipsa alexiteria, si non ista quantitatis moderatione exhibeantur. Præterea, vt inter alimenta, & medicamenta alia aliis partibus plus, aut minus conueniunt (sic vinum magis reficit spiritus, caro partes solidas) ita non est dubium venena quoque diuersa, diuersis partibus peculiari quadam virtute magis esse noxia, (exempli gratia, cicutam & hyoscyamum cerebro, leporem marinum pulmonibus, fungos gulæ & faucibus, napellum cordi, cantharides vesicæ & renibus, argentum viuum neruosis & osseis partibus, torpedinem manibus, & similiter aliis alia) neque vllam nos necessitatem cogere, vt omnia in vniuersum venena cordi ipsi principaliter insidiari concludamus. Quod si tamen firmiores opinioni tuæ rationes in medium attuleris, non equidem inuitus ab erronea sententia mea discessurus sum. De Hippocratis editione, quam sub manibus te habere intelligo, scire velim, quam nobis spem facias, & an etiam Latinis Græca, quod optarim, adiuncturus sis. Nulla certe re nomen tuum, alioqui clarissimum, posteritatis memoriæ præclarius commendare posses, quam si hunc, non dico librum, sed thesaurum medicinæ, quam emendatissimum & locupletatissimū in lucem emittas. Vere enim de hoc) si Galenum fidum Hippocratis interpretem cōiungas) id quod est in vulgato versiculo pronunciari potest; *Ex aliis paleas, ex istis collige grana.* Sed otiosa prolixitate tibi amplius molestus esse desino, cum sic etiam facilitate tua pene abusus videri queam. Vale, Prag. 7. Februarij. Anno 1584.

Venena cur cor primo & principaliter petant.

Cibi.

Medicamenta.

Venena.

Mista.

Venena certarum partium.

EPIST. CCXVII.

D. THOMÆ ERASTO, ELECT. *Palat. Med. &c. Petrus Monauius Med. S. D.*

LITERAS tuas doctissime & humanissime scriptas singulari cum voluptate, & magna vtilitate multoties relegi. Pro responsione ad quæstiones meas, magnas gratias habeo.

Ac in prima quidem plane acquiesco. In alia illud adhuc dubium remanet, vt si febris est morbus cordis, & ita partialis affectus, cur omnes ferme medici tanto consensu eum inter vniuersales morbos, seu nō appropriatos retulerunt? Et qui fiat quod non in omni febre ex necessitate pulsus viciatus, hoc est, insto vel debilior, vel vehementior, vel alia quaq; ratione deprauatus reperiatur? teste etiā Gal. 3. præsag. cū quidē morbus actiones partis cui inhæret, primo lædere recte dicatur. Humores denique an in febribus salub. vere putrescant, & non potius accensi sint & feruentes? de eo quoque magnam esse controuersiam video, & à cōtraria parte argumenta nō omnino leuia. Quædam Joubertus, medicus Gallus, in suis paradoxis recēset. Sed de his in præsentia afferēda nō sunt. Meæ vero imprudētiæ (dixerim proprie impudentiæ) vt veniā des reuerenter à te peto, qui te alioqui occupatissimum, interpellare tamen & molestia affi-

Febris qualis morbus.

cete non desinam. Fieri sane potest, vt maxima ex parte eadem nostri hi docuerint, quoniam tamen non eodem modo, verum ἀμεθοδικωτέρως illa proposuerunt, neruosam suam & dialecticam breuitatem illorum prolixitati garrulæ merito antepono. De putredine lætor te publici commodi gratia quædam abs te laborata edere constituisse. Sunt quidem antehac à plurimis de hoc negotio scripta plurima fateor, verum tamen an in iis plene & solide ad banc πραγματείαν pertinentia tractata sint omnia, valde dubito. Vnum nunc modo adferam, quod scriptum tuum, cuius à vobis discedens exemplum mecum auexi, accutate legenti, mihi non medioctem scrupulum mouit, videlicet quod naturalem illam puttedinem, siue τὴν καθόλου καὶ κατὰ φύσιν improprie sic appellari asseris, magis autem proprie alteram, quæ violenta est: cum tamen Aristotelis diuersa esse videatur sententia. Etenim vera & propria putredo illi mixtorum perfectorum passio est, & contrarium causæ generationi mixtorum: interque se mutuo hæc duo opponuntur, tum quo ad terminum, quoniam generatio est ad esse formæ, putredo ad non esse: tum quo ad causas, quia illa fit actiuis qualitatibus dominantibus supra passiuas: hæc contra: tum deniq; quia generatio est terminatio, & vnio humidi cum sicco, putredo vero est indeterminatio & dissolutio. Violenta autem putredo eidem est τῶν κατὰ μέρος μόνον φθειρομένων, hoc est, secundum partem, non tam substantialem, quam quantitatiuam, quam vt ita dicam, qualitatiuam, nimirum recessus à proprio & natiuo temperamento. Quare etiam de hac re loquens ait: ἰδίαν ἀλλὰ ἰδίως γε, ὥσπερ λέγεται), id est, (vt nonnulli quoq; legunt) peculiariter, seu quodam modo, non autem proprie & vere putredo nūcupatur. Vt sensus horum verborum hic sit: Atq; in omnibus, quæ corrumpuntur secundum partem, & recedunt à propria natura, & à proprio temperamento, reperitur quidam propriua & peculiaris modus putredinis diuersus à modo putredinis eorum, quæ corrumpuntur secundum totum, qui scilicet modus, neq; generationi opponitur, neq; passio misti est, vt mistum. Hæc sententia cum ad mentem philosophi propius accedere videatur, etiam multis à doctissimo Archangelo in suis dilucidationibus, in plurima obscura loca Aristotelis, in tractatu de generatione & putredine comprobata, & munita est. Illud idem etiam asserit, calorem naturalem nō solum ob duas illas causas, quas in tuo scripto exprimis, diminui, nempe à contrario & ob defectum humidi, verumetiam à calore ambientis per exitum & euaporationem ipsius, vt in putredine. Quæ tamen omnia à me non ob aliam rationem adducta esse existimes velim, quam vt de quibus ambigo, de illis iudiciū tuum limatissimum cognoscere queam. Verum nunc de tertio quodam dubio quærere, quod in supra nominato scripto tuo, tanquam alibi declaratum & confirmatum posuisti, videlicet, dato duplici calore, etiam duplex temperamentum statui, cum hoc concesso, etiam duplicia principia, & actiones diuersas in corpore oriri necesse sit. Quod si tamen hoc tanquam corollarium cæteris beneficiis tuis mihi exhibitis addere voles, nihil est quod abs te amplius petere ausim. Vale, & me, qua cepisti beneuolentia, complecti perge. Patauij Antenoris, 17. Martij. Anno 1578.

Putredo.

EPIST. CCXVIII.

IDEM EIDEM.

CVM te præceptoris loco & habuerim hactenus, & nunc habeam, audacius propono ea, de quibus interdum subdubito, vt de iis sententiam tuam, quam merito maximi facio, cognoscam. De metallis igitur num ea recte & tuto assumi possint, quæstio agitatur à plurimis hac nostra ætate medicis. Legi hac occasione, quæ pro decisione litis istius affers, tum in Antiparacelsicis, tum in nuper edito libello de auro poculento. Videor mihi ex illis hanc hypothesin excerpsisse, metallica omnia in vniuersum, quouis modo parata, nec tuto, nec commode intra corpus sumi. Perpendi etiam rationes doctissime excogitatas, quas in citatis locis affers, fateor tamen mihi nondum in omnibus satisfactum, & superesse scrupulos adhuc aliquos, quos & ipsos rationum momentis, quæ cum experientia non sunt dissonæ, mihi eximi cupio. Principio hoc facile do: Nulla metallica corpus nostrum alere & nutrire, vt iis pro cibis in victu quotidiano vti liceat, neq; tam fatuum puto esse quēquam saltem ex iis, qui communi consensu non destituuntur, qui contrarium afferret. An vero etiam omnem corroborandi, refocillandi, & quatantenus in statu suo partes principes conseruandi facultatem iis adimere debeamus, non est in ita procliui. De auro, argento, & preciosis quibusdā lapidibus fortasse experientiam testem producere possemus, cū constet in vsu medico illa sæpe quo ad has intētiones vtiliter adhiberi, maxime vero animi deliquiis, an talia imbe-

Metalla an recte & tuto intro assumantur.

Nulla metallica nutrire.

Gemmae, aurum & argentum vtiliter dari.

imbecillitatibus. Quod rationes attinet, non est ea nulla, quam aliqui afferunt, de perfectione mistionis summa, quæ præcipue in auro elucet, ob quam etiam causam pene interitus expers est. Gemmarum præstantiam lux & splendor ille præfulgidus, quem proiiciunt satis patefacit, cuius ratione spiritus nostris vitalibus in primis atque animalibus sua natura lucidissimis cognatos esse mihi plane persuadeo, adeoque facile adducor, vt credam, ob illam συμπάθειαν, & symbolicam conuenientiam spiritus & conseruare, augere, & velut ignauos & deperditos specifica proprietate restituere. Verum neque de huius generis viribus propositum est amplius agere. Quoniam itaque in medicamentorum, sic proprie dictorum classem ea collocas, hic sane consistamus.

Metallica purgant.

Purgandi vires pleraque obtinere satis notum est: etsi ex vetustioribus, aut nulli aut pauci de hoc quicquam memoriæ prodiderunt. Imo assumpta adeo quidem naturam exagitant, vt illa stimulata sursum & deorsum quicquid excrementorum intra corpus continetur cum impetu exturbet. Hoc ipsum est, inquies, quod toties inculco, & cuius causa ego noxia esse, & plane δηλητήρια talia medicamenta constanter affirmo. Esto sane ita vt dicis, neque enim inficias iuerim, quin venenata & maligna aliqua qualitate participent. At si isthæc ratio sufficiens esset, tum nulla prorsus purgantia intra corpus quisquam medicorum propinaret, cum certum sit illa omnia corpori nostro aduersari, imo ob hanc pene solam causam καθαρτικὰ censeri. Proinde istud tantum sequetur; Non cruda, & ita vt è terra eruuntur ingerenda esse; sed quemadmodum & reliqua purgatoria, præparata prius, & aliis additis correcta, vt minus nocere queant. Qua vero tandem via & ratione illa præparabis, vt mitiora euadant, num igne? Atqui hic magis vim ipsis insitam acuet, & penetrantiora reddet. Ablutio vero, quæ per aquam fit, dubio procul minoris efficaciæ æstimatur, quam vt tale quid præstare possit.

Metallica igne acriora fieri negatur.

Negarim ego ignem dextre adhibitum, & legitime administratum semper cum alia, tum etiam metalla, ob ἐμπύρευμα, quod in illis impressum relinquat, calidiora, acriora, nocentiora reddere. Quam enim multæ res sunt, quæ cum antea crudæ & ineptæ essent, ignis postea beneficio coctæ & aptæ efficiuntur, ad corpus alendum, & in suo statu conseruandum. Testantur id carnes, & plurima alia, quæ in culinis ad victum quotidie apparantur: inprimis vero assa, in quibus nemo ἐμπύρευμα refugit, quo minus illis suauiter vescatur, cum tamen certum sit sicco calore torrefacta, & ita igneitatem illam, vt sic loquar, illis satis valide impressam esse, si dices toto hoc genere differre, & ita nihil inde ad rem propositam concludi, tum demum vel vnam cerussam tibi proferam, quam & refrigerare, & ideo repellere, imò emplasticam esse, præter Diosc. & Galen. alij quoque confirmant, & experientia ipsa euidenter demonstrat.

Cur vero hic ἐμπύρευμα illud nō vrgeam, cum tamen à plumbo vsto, aut parum aut nihil differat? Itaque hoc restat vt dicamus, In igne non tantum vim calefactoriam considerandam esse, sed etiam τὴν διακριτικὴν δύναμιν, quę ita in eo (ceu summe calido) pollet, vt ob id potius, quam illa calidi definitionem ingrediatur. Per hanc autem facili labore, dum metalla liquantur, partes puræ & impuræ à sese inuicem separari possunt, vt hac ratione, vel olea, vel liquores, vel, quos vocant spiritus, prout libet, inde extrahantur, relictis in fornacibus partibus illis terrestribus & crassioribus intētioni nostræ minime quadrantibus. Quis vero est, qui in his omnibus, quæ modo nominaui ἐμπύρευμα tale reseruari affirmare ausit, quod acredine & mordacitate sua partibus corporis nostri vim inferat: cum plurima eiusmodi ad refrigerandum & humectandum intra & extra corpus vtiliter exhibeantur, vtpote, verbi gratia, oleum seu potius liquor vitrioli, item sulphuris, in quibus gustu etiam non admodum magna acredo deprehenditur. Taceo nunc de aliis aquis, quas destillatas vocant, ignis potentia elicitas inter quas multas refrigeratorias esse nemo prorsus dubitat.

Aquæ destil. refrigerantes.

Sed neque illud simpliciter concedo: Quæ in dura & solida corpora sæuiunt, mollibus & laxioribus multo magis infesta esse. Quis enim aquam, vulgo fortem appellatam, ignorat? Hæc certe ferrem & chalybem, durissima cum sint, breui tempore absumit, & tamen manu caua multis modis molliori sine noxa etiam excipi animaduersum est.

Aquæ fortis natura.

Videmus similiter quid in obsidionibus vrbium fiat, vbi saccos ingentes lanarum floccis repletas suspendere solent, contra maximorum tormentorum ictus, quos mœnia fortissima atque munitionibus instructissima tuto excipere nequaquam poterant. Nempe quia istic minor sit resistentia, debilior etiam actio consequitur, hic vero animis vtrobique ad pugnam paratis, & neutro hostium alteri cedere volente, naturę quadam lege, acrior conflictus exoritur. Verum dum hæc ita in medium profero, nequa[illegible]tiam agyrtis illis, & insanis Paracelsicæ [illegible]

assectis patrocinari volo; quorum multo maxima pars per neces hominum experimenta agit, & artem honestissimam, quam nunquam didicit, scelerate profitetur, proque medicina carnificinam potius exercet sed illud tantum in praesentia determinari cupio, Num metallica prorsus eorum, quae intra corpus sumuntur, numero eximenda sint, si in eorundem usu, haec tria caute obseruantur, ut nimirum, ante recte praeparentur, recte praeparata aliis additis corrigantur, & correcta demum debita quantitate, seu dosi exhibeantur. Quid sane in talibus fieri possit ac debeat à multis praestantibus Medicis, qui non tantum artis praecepta vniuersalia nouerunt, verum etiam ἐν ἐγχειρήσει τῶν ἐν μέρει, μάλιστα τῆς λεγομένης χυμικῆς, sese praeclare exercuerunt, (inter quos non iniuria etiam Matthiolum numerauerim) scriptis traditum est. Ego autem ad te, mi obseruandissime Praeceptor, confugio, teque oro, vt rationum momentis, quod potes, eadem haec mihi breuiter explices. Etsi enim in libris tuis de his extant non pauca: quid tamen prohibet, ad particularia magis descendisse, atque auditoris captum sese accommodasse? Promitto vicissim debitam obseruantiam, & omnis generis studia, quae à mea tenuitate in te proficisci poterunt. Vale, & si me discipulum tuum agnoscis, prima oblata occasione rescribe. Vratislau. 30. Iul. Anno 1578.

Metallicorum usus tollitur.

EPIST. CCIX.

IDEM EIDEM.

NON poteram nuper literis tuis ita satisfacere vt volebam, cum Tabellarius nimis properaret: aliquid tamen omnino scribendum fuit, ne iuste neglecti officij accusari possem praesertim cum satis sese commoda occasio offerret. Caeterum vel ab eo tempore Epistolam tuam accuratius legi, & relegi, cumque iis locis libelli tui de auro poculento contuli, quos tu manifeste allegas, & ceu fundamenta huius disputationis ponis. Placuerunt mihi pleraque vel potius omnia mirifice, quod & solerter excogitata, & suis rationum momentis suffulta essent: quibus si firmiores opponere alias coner, actum agam, haud dubie & frustra laborem. Recte ponis discrimen inter metallica & ipsa metalla, quod ab initio non satis animaduerteram, postea tamen admonitus obseruare coepi. De gemmarum viribus etiam alios multos, nec indoctos addubitare video, qui tamen occultis illis causis, & proprietatibus alias tribuunt plurimum. Nolo aut hanc litem, quasi sepultam denuo renouare. Erudite postea perfectio mistionis, quae in auro reperitur, ab ea segregatur, qua corpora nostra omnia reliqua sublunaria praecellunt. Longe enim absque dubio sublimiori gradu ob operationum praestantiam, haec quam illa collocari merentur: vt si quis, quo ad haec similitudinem inter vtraque statuat, plurimum mea sententia decipiatur. Chalcanthi liquorem (quem oleum falso nonnulli appellant, cum non ardeat) non semel ipse gustaui, sed tamen sine magna noxa, aut acredinis sensu eiusmodi, qui linguam adureret. Imo pharmacopaeus quidam erat superioribus annis Patauij, qui multos, propter vasis alicuius in pulmonibus erosionem, siue ruptionem, sanguinem exspuentes, hoc medicamenti genere feliciter curabat, quo tamen si rationem spectes, nihil fieri potest absurdius. Quamuis enim, quod ad siccandi vim aliquid forte profuisset, maius tamen damnum ab insigni eius mordificatione expectari poterat. Qui autem aquam fortem, quae paulo aut breuissimo tempore ferrum absumpserat, caua manu innoxie sustineret ipse vidi. An fucus mihi factus sit ignoro. Nolim tamen in mea cute illud experiendo periclitari. De metallorum per ignem praeparatione, inter sese transmutatione, ac intra corpus assumptione, καὶ φημὶ καὶ ἀποφημὶ καὶ οὐκ ἔχω ὅ φῶ. Non facile esse video rationibus ea euertere, quae tuto ex omnium vetustiorum Philosophorum consensu & decretis elicis: idem tamen video in multis experientiam non obscure contradicere his, quae rationibus firmissime conclusa putantur. Negare vero sensum propter rationem, imbecillitatem esse iudicij, etiam Aristoteles alicubi pronunciauit. Quare hoc mihi interim persuadeo: neminem de his recte atque sine errore pronunciare posse, qui ipse manum operi non admouerit. Fortasse enim hic quoque valet id, quod Anaxagorae, ni fallor, tribuitur: ἡ χεὶρ αἰτία ἐστὶν τῆς σοφίας. Nec frustra Galenus toties τὴν ἄσκησιν τῇ μεθόδῳ καὶ λόγῳ coniungit. Quanquam enim τὰ καθόλου perpetua sint, & indubitatae veritatis, fieri tamen potest, vt fit saepissime, vt nos ἐν τοῖς λήμμασι, siue in sumptionibus impingamus, dum particularia non omnibus, quae illis vere accidunt ad vnguem expensis perperam applicamus. Vnde multi saepe in vniuersalibus illis conceptibus, & in Theoria tota exercitatissimi vbi πρὸς τὰ ἐν μέρει, siue ad actiones deuentum est, turpissime hallucinantur, & ineptiunt. Quae omnia eo tantum dico, vt intelligas, cur plura de his disputando mouere nolim, vt qui fatear

Chalcanthi liquor.

fatear me ἐν ἐγχειρήσει τῆς χυμικῆς, quæ profecto arcana plurima prodit minus quam oportebat versatum esse. Itaque quando pro tua humanitate hoc liberaliter mihi permittis ad alia potius ascendo. In tractatu de occultis pharmacorum potestatibus tuo, docte atque scite inter se discernis proprietates à forma dependentes ab iis, quæ materiam, ac temperamentum eius cõsequuntur (ἰδιοσυγκρασίας enim, quæ in certis duntaxat indiuiduis reperiuntur, tertij cuiusdam ordinis esse libenter concesserim. (Ac postea concludis prioris generis facultates vix vsum habere in medendo, quod rarissime vtamur pharmacis intra corpus sumendis, quæ formam suam adhuc retineant. Sequetur ergo iam forma sua priuata nos duntaxat vsurpare. Ex quo ego alterutrum horum absurdorum colligo, aut nullis formis prædita esse medicamenta illa, aut id, quod esse creduntur, reuera non esse. Quid enim? An non res singulæ à forma & essentiam & denominationem suam accipiunt? Quare Rhabarbarum, verbi gratia, (& item alia quæuis planta) tum solum Rhabarbarum, cum terræ adhuc infixum eius ad se succum, quo nutritur & viuit, attrahit. At vero *Cum* (liceat Poetæ verbis eloqui) *semel in syluis, imo de stirpe recisum Matre caret, posuitque comas & brachia ferro.* Olim arbos nũc aliquid aliud appellandum erit: non minus ac animal quoduis anima sua & forma exspoliatum non animal amplius, sed cadauer duntaxat nuncupamus.

Proprietatis diuersitas.

Hoc si nunc detur, etiam de viribus nouis, quæ vna cum noua forma accesserunt, quæremus. Quo loco istud etiam mihi explicari velim: An in rebus, quæ animatæ non sunt, temperies (Galeno suam hac in parte liberam relinquo sententiam) formæ vicem suppleat. In viuentibus enim, quamdiu viuunt, nihil ambigo quin anima sit ἡ ἐντελέχεια & perfectio illa, quam formam vocamus. Quid vero in his ipsis temperies, cuinam annumerabimus? Formæne? ita duæ erunt formæ vnius simplicis rei, substantialis vna accidentalis altera. Ergo ne materiæ? Atqui de huius ratione est non agere, sed pati. Qualitates vero, ex quibus temperies constat, omnes vno ore Philosophi fatẽtur, actionis esse causam proximam & per illas substantias efficaces esse. Sed & pro morborum totius substantiæ assertione hoc afferri posset. Reperiri in compositis præter materiam & formam tertium quiddam in quo fortasse sedem illorum autores tui ipsis constituunt. Est autem tertium illud forma (quam sic in scholis appellant) totius, alia non tantum ab ipso composito, sed etiam à forma partis, quæ vna cum materia compositum constituit. Sic exempli gratia, Homo totum est compositum, constans ex forma, quæ partis nominatur, hoc est, anima, & materia, siue corpore, einsq; temperie. Forma totius erit ipsa (vt sic dicam) humanitas. Ita igitur morbos quosdam reperiri opinari licet, qui nec materiæ, nec formæ per se, & seorsim competant, neq; etiam materiæ, sed vtrique simul sumpto infensi sunt. Vtpote pestilentes, & venenato contagio inficientes. Quamuis enim forma, seu anima καθ' ἑαυτὸ non patiatur, tamen vbi corpus grassatores illi inuadunt, amplius cum eo consistere, & ipsum informare nequit. Corpus vero primo & reuera læditur, non tantum secundum simplicem temperiem, sed ita vt prorsus destruatur. De his igitur, quæ discendi saltem causa propono, iudicium tuum cognoscere vehementer cupio. Scio non esse illa demonstrationes, sed tamen in explicatione talium quoque argumentorum, quæ leuia & futilia habentur, mulla sæpe vtiliter in medium afferri possunt. Faciam autem finem vbi vnum istud quæsiero: Qua ratione contraria quædam ἔμμεσα dicuntur, quædam ἄμεσα, cum fieri nullo modo possit, vt extremum aliquod detur, quod medium non habeat? Dicuntur enim hæc πρὸς ἓν ἀντιστρέφοντα. Contraria autem extreme sibi opposita esse sub eodem genere nemo negat. Medium igitur habeatur necesse est, siue illud iam nomen certum obtineat, siue ἀνώνυμον sit. Atque ad hunc modum nulla prorsus erunt contraria immediata, de quib. satis multa in scholis logicorum est disputatio. Verum ignosces mihi, quod tam multis meis interrogationibus tibi molestiam creo. Dissoluere tamen illas tibi operosum haudquaquam esse plane statuo: mihi vero ex illis ipsis responsionibus plurimum vtilitatis accedit, nec delectationis quoq; modicum. Vale 4. Nouemb. Anno 1578.

Morbi totius substantiæ.

EPIST. CCXX.

IDEM EIDEM.

Merito tibi maximas ago gratias; qui viua voce olim præsentem, & nunc per literas etiam absentem me erudire non dedigneris. Lubenter enim fateor, me ex proximis tuis, docte, diserte tum etiam copiose & amanter scriptis profecisse plurimum. Ad quas in præsentia paulo tardius, quam animo conceperam, respondeo. De chemia non habeo, quod tuis fundamentis opponam amplius, imo gaudeo te

Chymiæ fun-dam.

illam non vsquequaq; vt multis temere persuasum est, reiicere. Certe enim quod ad medicamentorum multorum præparationes idoneas attinet, quomodo ea ex solido damnari & reiici possit, nondum video. Metallorum autem transmutationem, vt maxime per naturam liceat, solius quæstus causa moliri velle, haud scio num homine Philosopho, nedum Christiano, satis dignum sit, vt taceam impensis hoc fieri maximis, & nõ minori valetudinis cum damno, quicquid alii blaterent: deniq; qui montes auri se reperturos frustra adhuc quidem sibi & aliis pollicentur. ἰδιοσυγκρασίας tertij cuiusdam generis esse, ideo pronunciaui, vt illas ab iis distinguerem proprietatibus quæ in omnibus indiuiduis certæ speciei ratione materiæ & temperamenti sine exceptione reperiuntur. Cum satis constet peculiarem subesse rationem oportere, cur magis vni, quam alteri singulari cõueniant: etsi interim à temperamento eas in vniuersum prodire, vt vox ipsa testantur, non pernegem. Recte ais: opere & potentia definienda, quæcunq; talia dici merito debent.

Quæsierim tamen hic nihilominus, num tu à forma, an vero ab effectibus rem quamlibet denominandam definiendamve censeas. Quod si enim posterius hoc statuas, valde vereor ne tibi cum rixosis Philosophis res futura sit, qui tam constanter prius illud in decretis suis affirmant. Quamobrem vt hanc inuidiam declines, opinor te hoc loco discessisse à Philosophica quidẽ & Physica consideratione, quæ secundum accuratam rationem instituitur, rebus quibusuis appellationes imponi à forma, vtpote, quæ illis esse etiam suum impertit, sed tamen in medica operatione minus ad hanc respici, imo potius negligi, nisi effectus tales quales illi tribuũtur, de se edant. Hæc si tua est sententia, à me diuersam non esse profiteor, sin aliter iudicas, me amplius de illa, seu minus recte intellecta, informari cupio.

Si in animatis temperies formę rationem subit, & alia insuper formæ accedit, qua tes, id est, quod esse dicitur, adhuc affirmo, absurdũ mihi videri, vni rei simplici geminas formas tribuere, non quidem substantialem vnam, accidentalem alteram, vt tu interpretaris, sed substãtialem vtramq;. Quid enim? An non Galenus animam temperiem esse quandam putat, & anima substantia est nisi fallor? Quomodo igitur non duplex sit forma substantialis: Vna, quam tumet ponis, & de qua lis nulla est, altera, hæc ipsa quam nunc dico, anima nempe, hoc est, temperies? Quod si enim de hominis ipsius animaGalenum, num ad temperiẽ referret, addubitasse scimus, quid de aliis inferioribus, vtpote, in brutis & vegetabilibus eum sensisse coniiciemus? Hoc pene concesso, etiam lapidibus, gemmis atque fossilibus aliis, quæ animata vulgo creduntur, animas suas assignabimus, cum temperamento illa certo constare nemini sit dubium. Atq; profecto, vt de hoc posteriori, quod sentio, libere proferam, haud scio, num recte metallica omni prorsus anima priuentur, cum ea crescere & augeri liquido constet. Quod enim de externa duntaxat accessione, & nescio qua accretione, & materiæ accumulatione garriunt, non satis mihi rem explicare videntur, qui ab interno principio motum quendam simul accedere plane statuam, & argumento sunt venæ illę, quas sic vocant in auro, argento, & aliis nobilioribus metallis.

Metallica num animata.

Humanitatem, quam formam totius scholasticorum more appellaueram: ais non naturam esse aliquam per se subsistentem, sed tantum νόημα, seu conceptum quendam in mente. Id si ita est, vt non repugnauero, aliquod tamen necessario extra mentem dari oportet ὑφιστάμενον illi correspondens. Vnde nempe hæc idea abstracta est, nisi illam plane nugax commentum, & cogitationem inanem affirmare velis. Illud igitur qualenam erit? Homo ne ipse? itaque homo prorsus erit extra mentem, id quod humanitas illa in mente. Hoc modo si controuersiam hanc sopitam esse censes, nõ molestus tibi ero, quo ad hoc in posterum.

Humanitas.

Morbos totius substantiæ, si omnino in vno trium summorum generum reponi debeant, nullibi certe rectius & conuenientius, quam inter intemperiei morbos ipse collocauerim. Verumenimvero cum plane peculiari modo nobis aduersi sint, placuit primis horum inuentoribus facilioris doctrinæ & distinctionis gratia nouum illis sedem assignare, vt vel sola nomenclatura ipsorum inuestigatoribus statim in conspectum veniat. Neque tamen vel ipsi opinor negabunt aduersarij simul temperamentum necessario destrui. In quo tamen controuersiæ huius caput quantum assequi licet, cõstitutum minime est, sed potius, quid primo & potissimum lædatur. Hic illi aiunt ipsi substantiæ partium similarium, hoc est, spiritui calori innato, facultatibus, formæ denique ipsi nocumentum afferri, quod tamen nihilominus in temperiem simul redundet. Tu contra, si hypothesin tueri voles, temperiem violari & corrumpi primo statues, atq; sic paruum inter simplicem intemperiem, atq; hanc extreme damnosam pes-

Morbi totius substantiæ recte attribuuntur intemperiei.

pessundantemq; hominem, discrimẽ relinquetur. Porest pro illorum defensione hoc quoq; in medium afferri. Non valere hunc argumentandi modum: In substantiæ totius morbis necesse est temperamentum vitiari & destrui. Ergo temperamentum per se & primo læditur, & ita à morbis temperiei secerni non debent. Sicut enim in suffusione v.g. à ventriculi affectu (de qua Gal. 4. de loc. aff. 9.) fieri non potest, quin oculi simul lædantur, & tamen oculorum morbus hæc affectio proprie non dicitur, neque primo ipsi læduntur, ita etiam consimilem in modum hic quoq; se rem habere putãdum est; de quo quid tu iudices, nimirum, ex tua responsione cognoscam. Solutio difficultatis de contrariis immediatis plane accurata est, & haud scio an non nimis exquisita. Nequaquam tamen eam reprehẽdendam duco, sed simpliciter, quæ mihi de ea cogitanti in mentem venerunt, profero. Fortasse igitur in hunc quoq; modum explicari res posset, si dicamus Medium hic non significare formam aliquam mediam, inter duo extrema, sed potius subiectum medium, cui formæ illæ contrariæ inhærere aptæ sunt, vt nimirum contraria quædam ideo appellantur ἄμεσα, hoc est, sine medio, quod nullum habeant subiectum medium, seu naturæ mediæ cui alterutrum horum non læsit, exempli gratia, vita & mors. Cum enim hæc animato corpori solum competant, nullum tale vnquam reperietur corpus ita medium, vt nec viuum sit, nec mortuum. Offendit me autem aliquantulum ἀντιλογία illa, vt apparet, quod cum superius dixisses, substantiis & formis nihil esse contrarium, paulo tamen inferius subiicis hæc verba, contrariorum quæ accidentia sunt. Sunt enim & substantiarum differentiæ, per quas genera diuiduntur, contrariæ, &c. Vnum colligo, in substantiis quoq; ipsis contrarietatem reperiri, quod cũ dialecticorum pronunciato manifeste pugnat. Certe enim differentiæ illæ, per quas genera diuiduntur, si εἰδοποιαὶ sunt, siue specificæ, & ipsæ erunt substantiæ. Quomodo igitur contrariæ? Confirmas etiam tuam sententiam Aristotelis autoritate, qui neget, omnibus in genere relatione cõtentis, quæ nimirum, extreme opposita sint, (de talibus enim nunc sermo nobis est) accidere medium. Videtur autem hoc τὸ ἐν ἀρχῇ λαβεῖν. Nam cum hoc fieri non possit, aut debeat in præsentia quæritur. Sumitur igitur quæsitum pro confesso. Hoc ipsum nunquam est quod quæro, quomodo extrema quædam, & inuicem sibi quam longissime opposita esse possint, quæ medium tamen nullum habeant? Sub finem epistolæ asseris: Inter habitus contrarios medium seu gradus nullos esse. At ego non de habitibus, neq; contrariis, sed de habitu & priuatione extrema inuicem sibi oppositis. Attuli enim exemplum si recte recordor, de vita & morte. Et tu ipse quoq; de sanitate & morbo hac occasione copiose disputasti. Vide igitur nũ responsio tua sic quoq; locũ habeat, vt quæ de habitibus dixisti, etiam de priuatione opposita, quæ nihil reuera positiuum est, verificari possint. Scriptum de cometa tuum diligenter perlegi, ac reipsa comperi minus profanitatis habere, quam pleriq; male feriati illi attribuant. Fundamentis tuis, quæ ex rationum momentis accurate deduxisti, non inuitus assentior. Miror tamen te de altero quoq; κριτηρίῳ, experientia nempe, seu asseuerando, seu refutando nihil, nisi obiter alicubi, in medium attulisse. Et videtur tamen illa locum in iis merito habere, quę sub sensus cadunt, & obseruationibus multorum singularium constant. Etsi autem plerunq; imbecillis est eiusmodi probatio, quæ ab experiẽtia nuda ducitur, nõ tamen prorsus repudianda est, cum quam varie illa impediri possit, aut turbari, prudentes norint. Sed nimis latus se campus aperit, si de hoc quoq; argumento nunc tecum conferre velim, quod fortasse commodius alio fiet tempore. Vale. Postrid. Pentecost. An. 1579.

In substantiis nil quid contrarii.

EPIST. CCXXI.

IDEM EIDEM.

De rubeæ radice recens mihi cum quodam lis fuit, quibusnam ea scilicet viribus polleret, cum Diosc. Gal. Plinius, & alij veteres eam menses & vrinas ciere, sanguinem prolicere, & eundem collectum valide discutere, ob caliditatem haud dobie & substantiæ tenuitatem asserunt. Inter recentiores autem Dodonæus in purgantium historia frigidam potius, siccamque statuat, ac quibusdam experimentis confirmet. Quamobrem quid tibi de eius facultatibus cognitum & exploratum sit valde scire cupio. Quin alterum etiam illud, si aduersum non est, adiicias, quid tibi de balneo, vt sic appellem, formiculari videatur. Eo enim apud nos frequenter vti solent, in resolutionibus, torpore, aliisve neruorum debilitatibus, ita vt myrmecium, id est, formicarum vinarum agmen sumant, in saccum condant, atq; iis decoctis affusa aqua in sufficienti copia balneum parent, in quo æger lauet. Haud scio an apud vllum veterum de hoc scriptum extet aliquid. Itaq; tanto lubentius ex te num cum ratione eiusmodi lo-

Rubeæ virit.

Balneum formicarii.

tio administrari possit, perdiscere desidero. Vale. 18. Aug. Anno 1579.

EPIST. CCXXII.

IDEM EIDEM.

IAM DVDVM tuas illas, mense Septembri datas, accepi, sed respondere nolui, quo ad hic præsens tabellarius, quem in dies singulos expectabam, rediret. Is alias etiam abs te mihi attulit, quibus vtrisq; nunc satisfacere conabor. De rhabarbaro quid conclusum velis denique, adhuc ambigo. Ponis sub initium literarum tuarum hæc verba: Res quaslibet opere & potentia definiendas esse, & eorum veritatem multis in medium adductis Aristotelis & Galeni testimoniis comprobas. Sane nec ego temere contra illa, quæ suo loco recte conceduntur pugnauero, sed saltem mihi declarari interim rogarim, qualenam opus, & qualem potentiam intelligas. Vt enim in oblata hypothesi persistamus: Ecquando legitimum & verum esse rhabarbarum pronunciabis? Cum, inquies, opus suum ad quod à natura productum est, aget. At quodnam opus obsecro, vitale ne, seu, vt sic appellem, formale, an naturale, & temperamentale; hoc est, an cum vita & anima præditum nutrietur, & augebitur? An vero cum vtraque spoliatum, & intra corpora assumptum, bilem expurgabit? Si prius affirmas, definitionem aut descriptionem huius radicis, quæ nimirum λόγ@ est τ̃ ὐσίας, tibi opponam, in qua præcipuo loco ponitur, quod bilem, seu trahendi, seu euacuandi potestatem obtineat, id quod, nisi fallor, viuum & terræ matri infixum nunquam præstat: sin posterius asseris, vide ne tibi ipsi aduerseris, dum ita loqueris. Euidenter, vt arbitror, probaui cum Aristotele me locutum, quando tibi respondens scripsi rhabarbarum in officinis non esse verum rhabarbarum. Quia opus cuius causa à natura factum est, facere amplius non possit; sed rhabarbari veri cadauer, & quæ sequuntur. Valde ego hic dubito, an non præcipuum opus, cuius causa à natura rhabarbarum factum est, sit biliosi humoris in corporibus humanis expurgatio: cum quidem liquido constet, Res omnes non tam per se, quam propter hominem, & ad huius vsum atque emolumentum à præpotenti DEO principio creatas. Deinde in mentem venit quærere cur, verbigratia, homo mortuus non amplius dicatur homo, nisi ὁμωνύμως. Rhabarbarum autem mortuum, tum demum vere & proprie sic nuncupetur. Quæ hic est diuersitas, quæ dissimilitudo? Vtrobique certe forma, seu anima, qua viuebant, ablata est? Quid vero tandem philosophis etiam respondebimus, dum illud perpetuo esse volunt, vt à forma res quælibet tum essentiam, tum etiam nomen ipsum adipiscatur? Quin imo exempla, quæ præterea adducis, nō per omnia conuenire videntur. Manus enim & oculi partes duntaxat sunt, siue organa sui, vt ita appellem, principalis. Raued autem substantia est per se subsistens, & consistens, quæque ad nullam aliam refertur, operum seu operationum appellatione potentiam ipsam, à qua emanant, includi debere lubenter assentior. Memor enim sum logicæ illius regulæ, qua dicitur: verba in definitionibus non semper de actu, sed sæpe etiam de potentia esse intelligenda, vtpote, cum homini proprium esse aiunt, videre, non quidem semper, τῇ ἐνεργείᾳ, sed duntaxat τῇ δυνάμει, quæ cæteris brutis nequaquam concessa est. Metallis & lapidibus vitam omnem denuo aufers. Neq; ego hanc tot inuitis philosophis, in solidum illis reponere ausim. Persuadent tamen multa indicia, vt obscuram vitæ imaginem ipsis inesse suspicer. Certe enim quodammodo crescere & augeri apparent, non vno in loco tantum, sicuti fit in accumulatione à materia extrinsecus accedente, agglutinataque, sed in omnibus vndique partibus. Habent item sua maturationi destinata tempora, excrementa ab se reiiciunt, efflorescentias emittunt, & denique in intimo sui, metallica præsertim, ceu fontem huius nondum plane vitalis facultatis repositum habent, quod fortasse Arist. si diligentius considerasset cordi ἀνάλογόν τι, qualem in isto genere dari potest dixisset. Humanitatem æque vt genus, speciem, prædicabile, &c. νόημα esse ais intellectus nostri, cui res nulla extra mentem respondeat. Ego vero vt de vocabulis secundæ intentionis, ita enim in scholis nuncupantur, illud facile concessero, ita haud scio an etiam ad cætera, quæ primæ intentionis nominant, idem accommodari recte possit. Probandum igitur fuerit in censu illo humanitatis vocem similiter contineri. Quod ad totius substantiæ morbos attinet, etsi in summa tecum plane facio, nequaquam tamen displicet, peculiare nomen illis affectibus assignari, in quibus, secundum Hippocr. θεῖόν τι animaduertitur, vt nimirum, simplicibus temperiei viriis facilius discernantur, & maiori postea cura & diligentia depellantur. Hac intētione si quis illos totius substantiæ morbos appellare velit, nō opinor valde errauerit. De contrariis mediis, medioq; carentib. non reprehēsurum te significas explicationem

Rhabarb. quando legitimum.

Morbi totius substantiæ.

nem meam, si modo medium illud subiectum (de quo loquor) possit inueniri. Atqui idcirco, quod reperiri nullo modo queat, contraria ἄμεσα dari dixi & non alia de causa. Vnde in hac solutione difficultas amplius haud latet. In mediis enim contrariis facile inuenitur corpus subiectum, quod, exempli gratia, nec album sit, nec nigrum, sed si ita res ferat, viride aut purpureum. Nullum autem omnino corpus, sed potius animal datur vspiam, quod neq; viuum sit, neq; mortuum.

Erastus de Cometis. Vides igitur meam sententiam hactenus euersam non esse, etsi tuam etiam nequaquam reiicio. Cometam tuum non contemnenda appendice adauctum & locupletatum denuo prodire lubenter cognoui, idque tanto magis, quod Marcelli Squarcilupi, ingenuosi hominis, sed non semper philosophica cõstantia præditi opiniones quasdam mirificas in eo refellere constituisti. Vnum hoc in multis huius farinæ scriptis desidero, quod rem tam amplam, & adeo late patentem suis finibus & limitibus non ita, vt æquum erat determinant. Cum enim de cometarum ortu, ac potissimum significationibus tractare in animum inducant, meminisse debebant, ex diuersis fundamentis atque principiis diuersimode quoque de hoc toto negotio differi posse. Aliter enim & effectus alios haud dubie ex crinitis istis cometis præsagiet theologus, alios physicus, alios denique mathematicus seu astrologus, quorum quisque ad suę scientiæ præscripta de hoc seu meteoro, seu portento, disputabit & vaticinabitur. Quod si discrimen istud obseruatum non fuerit, non tantum transitum eum, quem Arist. in Analyticis vitiosum esse inquit, in scientiis committimus: verum etiam & nos & alios erroribus atq; confusionibus multiplicibus implicabimus.

Præterea nunquam deerunt argumenta aduersariis, quibus nos & oppugnare & expugnare poterunt, dum quæ theologice, aut mathematice dicuntur, ex harum nempe scientiarum principiis propriis deducta ea physice interpretari volent, & contra. *Theses de humoribus.* Theses tuas de nutritione per humores corporis nostri diligẽter perlegi. Nescio tamen quomodo obscuriores visæ sunt, quod non diserte explicarent, de quibus humoribus, & quomodo affectis potissimum loqueretis. Sanguinẽ enim solum corporis nostri partes vere alere aliquoties affirmas. Bilis vero & succus melancholicus excrementa cibi duntaxat sunt. At vbi nam sanguis ille in corpore etiam integre sano reperitur, qui ab vtraq; bile & pituita exquisite separatus sit? sola, vt puto, imaginatione datur, non autem reipsa. Quomodo igitur τῷ ὅλῳ nutriet? Sanguis certe, qui ex venis etiam perfecte sanorum effluit, humorum omnium indicia, & signa manifeste commonstrat. Est enim in eo pars serosa & lenta, quæ pituitæ respondet, est alia crassior & terrestris, quæ melancholiæ, tenuior alia floris in morem quæ bili, denique purissima harum omnium, & quo ad substantiam & qualitatem maxime temperata, quæ sanguinis denominationem κατ' ἐξοχὴν sortitur. Quemadmodum antea tota hæc massa γενικῶς nuncupabatur. Videris vero tu etiam has omnes partes inter se quidem distinctas, vniuersim vero sanguini in venis commixtas admittere, nisi quod priscarum appellationum, tanquam minus exquisitatum, quæ tamen vulgo innotescunt, ipsismet adimis. Ita fortasse in vocibus maior lis erit, quam in rebus ipsis. Nemo enim puto tam longe à recta ratione aberrabit, vt statuat bilem flauam illam, quæ in vesicula cõtinetur, ipsum nempe fel, aut succum atrum è sanguinis massa iam tum secretum, cum ea rursus commisceri, & ad nutriendum certas partes, seu sanas, seu ægras in corpus distribui. Hoc sane idem prorsus esset, ac si quis diceret, vel feces alui, vel strigmenta, & sordes cutis corpus alere debere. Sicut enim hæc primæ & vltimæ coctionis excrementa sunt inutilia: ita illa similiter mediæ, quæ in epate celebratur. Alia ratio est humorum quatuor quæ inseparabili modo in vnam massam coeunt, & in vasis, cum maioribus, tum minoribus, in omne corpus deferuntur. In quarta parte Antiparacelf. disputat. pag. 212. Ais chalybem & ferrum lienes & alia viscera efficaciter deobstruere. Velim igitur scire, qua ratione & methodo illa tum præparari, tum exhiberi solent. Vix enim arbitror te ignis opera eam ad rem vti, cum in eodem libro pag. 306. diserte affirmes, Metallorum pulueres, olea, aquas, spiritus, &c. hæc omnia vehementium ignium vi confecta, & intra corpus sumpta, vel non prodesse, vel maximopere obesse. Quem autem alibi lapidem sabulosum appellas, aut secundum Gesnerum ψαμμόσιον, seu ψαμμόλιθον, quæso significes an is osteocolla, vulgo dicta, aut is lapis, cuius Matthiolus in capite de morochtho pluribus verbis meminit. *Lapis sabulosus.* Suspicor enim dum effectus inter se confero, eundem esse. Ad nos sane quod sciam, non defertur. Quod si igitur eius copiam penes te haberes, rem mihi gratissimam faceres, si illius frusta aliquot ad me cum tabellione isto Basileam reuertente transmitteres, & simul rationem & modum

illius vtendi breuiter indicares. De precio portionis facile transigetur, & conabor vt par pari referam. Vale. 17. Decembris. Anno 1579. excurrente.

EPIST. CCXXIII.

D. THEODORO ZVINGERO. Medico Basiliensi, &c. Petrus Monauius Med. S. P.

MERITO amo te, mi præstantissime Zuingere, quod de acopo nostro tam acurate, tamque fideliter mihi satisfeceris. Et si enim summam curationis nequaquam in eo positam esse scio, vt symptomata duntaxat depellantur: tanta tamen sæpenumero est ægrorum morositas & importunitas, in hisce locis præsertim, vt medicum vel inuitum, rationali illa, quæ ex methodi legibus instituitur, seposita palliatiua, quam ita nuncupant, cura vti cogant. Eo namque ingenio sunt multi, vt nisi ab initio statim doloris, & aliarum molestiarum, de quib. potissimum quiritant, leuatio afferatur, postea auxilium aliud nullum admittant, aut saltem artifice dogmatico repudiato, alios accersant medicastros & agyrtas, qui magnificis promissis omnia complēt & veluti fascino impetitorum animos sui iuris efficiunt. Præstans vero tuum Nepenthes in primis est, ad id quod in præsentia quærimus consequendum, ita quidem vt vix vlli hac in parte pharmaco cedat. Quapropter te autore illud libenter amplector, quamuis multis de causis illud mihi antea suspectum fuerit, nec fortasse immerito, quod tam variæ & inter se discrepantes præparationes illius passim exstarent, ex quibus probate fidei aliquam eligere difficile fuit. A D. Laurentio Scholzio, ciue meo, particulam illius me impetraturum confido, quam ille eo ipso in loco sibi comparauit, quem tu in superioribus literis mihi quoq; nominaueras. Neque te dubitare volo, adhibiturum me cautionem & circumspectinnem illam in vsu eius, quam tute præscribis, & res ipsa per se exigit. De catholico etiam magna cura liberatus sum, postquam tu nebulas illas, quę visui meo imbecilli offundebātur, responsionis tuæ luce tam aperte discussisti. Satis apparet mite esse & blandum: neque tanto impetu agere, vt humores ad partem aliquam corporis ex imo eius præcipitet. Itaque nec in catarrhis, aut in arthritide timendum venit. Puto eo præcipue directum esse, vt pharmaci blande purgantis penetrationē adiuuet, ac simul paulatim humorē in membris, aut artub. collectam, siccādo absumat. Vnde etiam corticem ipsum potius, quam lignum sumere primo illius Autori placuit. Sed euidentissimum huic rei testimonium perhibere poterit ipsa experientia, à qua minus præsidii petere hactenus licuit. Vbi tamen sese occasio offeret, αὐτοχειρὶ paratū exhibiturus sum. Mirum certe ingenium est naturæ, quædam ita occultantis, vt si in apertum proferantur, & sine discrimine quibusuis communicentur, & præsertim τοῖς οὐ μεμυημένοις minus postea efficaciæ & virium habeant. Id igitur ne fiat à nobis quoq; cauebitur in præsentia. De sueco absinthii idem profecto mihi etiam in mentem venit, accuratius rem perpendenti quod tu in medium affers, Sed hac ratione eleuari mihi videbatur familiaritas illa, quam à tota substantia cum ventriculo habere dicitur, si duntaxat à terrenis partibus, in quibus detergendi & astringendi vis inest, illa dependere diceretur. Secus, ni fallor, accidit in aliis simplicibus, quæ certis corporis nostri partib. appropriata esse creduntur, vt pote in betonica, ratione capitis, in cichoreo, ratione epatis, in artemisia ratione vteri, & in aliis similiter. De his igitur tu videris. illud interim valde placuit, quod animaliū coctiones, & succos inde progenitos, ad plantas etiam, κατά τι & analogia quadā accommodas. Vnde rerum omnium in mundo mirifica inter se harmonia elucet, in qua apprehendenda plus nimio interdum cæcutimus, cum tamē mysteria in illa lateant omnino plurima, & vix humano ingenio axhaurienda. Illud mihi dubitationē mouit cum inter cætera scriberes, viuum respectu ὄντα tertei penetrare & detergere, Posterius hoc sane libenter concedo, sed quo modo terrena moles penetrationēm adiuuat, & non potius impedit? Ego quidē hoc magis igneis & aëreis partibus, aut aqueis, diuersa tamen ratione acceptum referrem nisi tu aliud in animo habueris, in cuius locum ob festinationem hoc verbi irrepserit. Iordani libellum de noua, vt ipse appellat, lue in Morauia nuper exorta te vidisse & legisse arbitror. Quæso igitur quid tibi de eo videatur, libere mecum communica. Satis ne cōmode autor dicit; Hoc veneni per inspirationem attractum, & ita infectos fuisse homines? cum tamen non omnes, qui balneum ingressi sunt, sed duntaxat phlebotomo vulneratos, ideo correptos passim affirmet. Hæc an satis inter se conciliari poterunt? Et an non vicinior, & magis particularis causa, in particulari nempe infectione inquirenda est? sed nolo tibi vlla in parte præiudicare, à quo potius plenius instrui omnibus modis cupio. Scio & noui

Nepenthes præstans Narcoticũ.

Catholicon Zuingeri.

Succus absinthii.

Harmonia coctionum & succorum.

Lues Morauica.

noui solertiam tuam, quæ hac quoq; in parte si intendatur, euētu suo nequaquam frustrabitur, præsertim cum dignus sit, vt ego quidem arbitror, hoc vindice modus. Cupio cognoscere, quid nunc in manibus habeas, & num Philosophicum vel potius medicum quid mediteris. Hippocrates quidem haud scio an non ægre laturus sit, si abs te seminudus relinquatur, & non ea veste, quam illi circumdare cœpisti, totus induatur & exornetur. Vide igitur ne tantum hominem tibi inimicum facias, ac in nos etiam numen male æquum postmodum immittas. Vtinam Galenum Græcum ita nitidum & tersum nobis exhibeat Lalamantius, qualis fuit specimen illud quod nuper publice ostendit, ita demum vererem & incorruptam medicinam vere reuicturam cum ipsis Autoribus putarem. Sed nimis garrulus sum, & tua patientia abutor. Finem itaque scribendi faciam. Pragæ è Regia, 8. Martij An. 1580.

Lalamantius.

EPIST. CCXXIV.

D. IOACHIMO CAMERARIO, Physico Norimbergensi, &c. Petrus Monauius Med. S. D.

QVOD statum scholæ & vrbis nostræ attinet, nescio quid nobis aduersi ex vicinia lues ista infelicissima minetur. Quamuis enim, an vere pestis, nondum Medici nostri plane consenserint, dubitaodum minime videtur, esse quid Epidemium, quod contagionem eiusmodi, quæ à pestis natura & conditione fortasse non adeo procul recedat. Professorum artis nostræ præcipui, Caponaccius nempe & Mercurialis hinc ante paucos dies euocati sunt, vt quoniam pestem id mali esse negant, hoc discrimine summa fide & diligentia adserant. Ex Venetis Medicis non pauci affirmant, ipsissimam esse pestem, morbum eum, qui iam diu vrbem æstuatim infestat, idcirco à curatione studio sese subtrahunt. Alij ad nostrorum potius sententiam illis oppositam deflectūt, idq; his potissimum, sicuti assequor, inducti rationibus. Quod nempe, acuti isti, atq; peracuti morbi febribus malignis cōiuncti ortum non ducant à causa communi, seu vniuersali quod non indifferenter multos inficiant, sed vulgus hominum inprimis, exque his fœminas & pueros, quod deniq; magna ex parte ij, qui infecti sunt, (si modo medicari libere ipsis concedatur) ad sanitatem redeant, sed nec principiū pestis esse, eo quod iam per integrum annum, eundem cursum hæc lues tenuerit. Signa vero illa vulgaria, maculas, vrinas turbidas, inflammationes inguinum, deliria, somnolentiam, tumores, carbones, & similia alia, minime necessario pestem sequi, & illam præsentem demonstrare, vt ita ægrotantes his symptomatibus obnoxios inuisitare nondum per Dei gratiam extremi periculi rem iudicare oporteat. Hæc vt vt sese habeant, (inquisitionem enim accuratiorem in præceptorum sententias mihi haudquaquam sumo) caute tamen omnino ambulandum statuo, ne vel grauis vmbra ipsius pestis nobis noceat, eoque magis quod cum plurimi ex Venetiarum Vrbe huc sese conferant, initia quædam illius hic quoque gliscere incipere nonnulli subuereantur. Deum æternum precor, vt bene meritam pœnam, à ceruicibus nostris auertere, atq; exoptatam studijs clementer largiri requiem dignetur. De reliquis nihil aliud quod addam habeo, donec abs te plura scribendi materia mihi suppeditata fuerit. Vale, Patauij 20. Iunij. Anno 1576.

Dissensio Medicorum in Peste Veneta.

EPIST. CCXXV.

D. IOHANNI HERMANNO, illvst. Breg. Princip. Med. &c. Petrus Monauius Med. S. D.

VALDE gaudeo quod ex literis tuis proximis intelligo, contagionis malum, quod vltra semestre spacium hactenus in patria grassatum est, nunc quotidie mitescere, vt tandem spes sit, omnino euaniturum. Deus simul largiatur, vt pœna ista admoniti de vitæ emendatione serio cogitemus; & nobis paternam hanc castigationem profuisse reipsa demonstremus. Gratissimum est quod de obseruationibus quibusdam tuis meceum communicas. Salem absinthij ipse etiam Crato noster, 6. m. valde commendat in libello suo, cuius exempla Francofurto nondum accepi. Magnam haud dubie vim ad inhibendam omnis generis putredinem & corruptionem habet. Dosin non assignas. Sed credo ad scrupulum vnum nos recte ascendere posse, id maximum adiumentum simul adiunctum habet, quod modica astrictione, quæ tamen penetrationem non impedit, sed potius adiuuat, viscera ventriculum inprimis roborat. In curatione inter cætera plurimum confiderem Electuario Cogeleri, cuius descriptionem mihi D. Schepsius Schwidnizij communicauit, hic valde multis vtiliter exhibita fuit, præsertim robustioribus. Cæteris enim Diascordium Fracastorij magis conuenisse sensi. Amuletū de Arsenico pleriq; aulicorum no-

Sal absinthij.

El. Cogeleri.

Diascordiū.

Vicit tamen fraternus animus, & illius importuna solicitatio, vt tandem aliquid præscriberem, quo illi, tuo adhibito consilio, vtendum esse censerem: id tibi nō displicuisse scribit, nisi quod paucula quædam pro iis indicationibus, quæ præsenti, quam absenti notiores sunt, immutasses, vtpote cum in confectione mea ad species Diambræ, & Diamusci, specierum Diarrhodon aliquid adiecisti, haud dubie ad epatis calorem cōtemperandum respiciens, cuius tamen ratione ego etiam, ni fallor, species supra nominatas, in aqua rosarum dissolui, & pulueris aromatici rosati nonnihil addidi. Ad Trageam quoque post pastum vsurpandam significat adiecisse carnes cydoniorum, corallos rubeos, & pelliculas stomachorum gallinaceorum. Recte quidem omnia, nisi quod nimis parua quantitas eorum esse videtur, & reliquis proportione vix respondens. Quomodo enim cuius libet horum scrupulus vnus cæterorum turbæ sit ἀνάλογος. Itaque bona tua cum pace arbitror, descriptionem retexui, ac prout illi commodam futuram existimare potui ordinaui. Saponem etiam odoratum, & alia ad rem facientia præscribendo, quæ tamen vniuersa tuæ censurę libenter & merito subiicio. Sed vix bene fraternum debitum exolueram, cum de sororis etiam valetudine non satis firma ad me refertur, consiliumque ea in re meum expetitur. symptomata vt audio, præcipua sunt: Capitis dolor pene continuus, appetentia deiecta, sitis nulla, & aluus minime laxa. Hemicraniam illam, quasi hæreditario à matre, quæ etiam periodico illo dolore laborare solebat, accepisse existimo. Fit autem haud dubie per consensum ventriculi, ab humore frigido & pituitoso isthic contento, accedente interdum stimuli loco bilioso humore, qui, cum ad inferiora ferri, excretionemque promouere debebat superiora petit, & vapores in caput deuehit. An vero vteri etiam intemperies & mala constitutio morbum adaugeant, non habeo, quod certo affirmem: quandoquidem num τὰ καταμήνια solenter fluant, & an aliquis in iis defectus sit, ignoro. Tibi autem præsenti de his coniecturam facere perfacile fuerit. In victu plurima errata committi satis noui, intempestiuis præsertim iis ientationibus & merendis, quibus nostrates assueuere. Deinde sine discrimine quos libet cibos, qui palato illius arrident, ingerere solet, sæpe etiam cum natura ad deiectionem sollicitat, vi aluum comprimit, saltem ne etiam non magni momenti negotia intermittere cogatur. Quod quam sit noxium, optime nosti. Quamobrem ante omnia maxime necessarium esse duco, vt certa diæta, siue victus ratio ordinetur, illique intempestiua ista ientacula, & merendæ interdicantur, præterea non tantum illos cibos fugiat, qui pituitosum humorem, atque lentum & viscosum gignunt; sed etiam qui acrimoniæ sunt participes, & in vētriculo facile corrumpuntur. Vnde postea halituum copia prouenit, qui sursum elati caput turbant. In potu malim vino albo tenui & Rhenano vteretur, quam cereuisia nostrate, quæ crassos de sese fumos edit, & minime est diuretica. Quantum ad medicamenta attinet, etsi eam ab his naturaliter abhorrere noui, fortasse tamen talis quædam ratio institui posset, vt quam minima cum molestia illis vteretur. Post lenitam itaque aluum ex infusione fol. senæ & rhabarbari cum syrupo rosaceo solutiuo, proximum esset dispicere: num venæ sectio in parua quantitate illi conueniret. Ego quidem an vnquam illam admiserit nescio. Si non necessaria esse videbitur, ac illa etiam plane repugnet, proximum esset ad præparationem humorum accedere, qui incisione & attenuatione egent. Suaderem igitur oxymel cum aqua cinnamomi eligendū, itemque syrupum de succo cardui & betonicæ, & in decoctione radicum cichorii, fœniculi, herbarum betonicæ, capillor. Veneris, borrag. cum drachmis duabus aut tribus calam. aromatici, aut illius loco semen anisi, & feniculi tantundem, syrupus illos dissoluendos, quod si ab iis, quæ in pharmacopolio parantur nauseam concipiat, species supra nominatæ concisæ illi dentur, vt ipsa eas in brodio aliquo gallinæ, aut carnis vitulinæ decoquat, & deinceps syruporum ad duo, aut summū tria cochlearia admisceat, sicque per triduum, aut quatriduum mane tribus ante prandium horis vtatur. Sic enim facilius assensuram spero, cum absq; hoc, vt ante, dixi matutinis iusculis assueta sit. Finitis istis potionibus purgante aliquo pharmaco vtatur, inter quæ, vt ego opinor, Catapotia lubentissime deglutiet, cum succo aliquo, quem ipsa appetet, aut melle rosato, quod domi parare solet. Vi ligni vsum admittat, vix puto adduci posse. Alioquin non dissuaderem illius potum, saltem secundarium, per dies quatuordecim aut quindecim. Cæterum ne materia denuo in ventriculo, aut primis illis viis colligatur, saluberrimū fore considerem singulis septimanis bis vel ter dimidiata hora ante cœnam sumere sex, vel septem pillulas de aloe rosata, quę & ventriculi sentinam expurgarent, & cæteris etiam partibus non molestæ essent, neque vim illam, etiam crebro repetitę, corpori af-

Rotulæ ibor.

Tragea ad ventric.

ἀνάλογον.

Dolor capitis appetentia deiecta, aluus astricta.

Ientacula & merenda noxia.

Medicatio.

ethi libellus qualis sit nescio. Sed potes de *Hydrargyri collo appensum.* hydrargyro ex collo appensô inspicere libellum doctissimum D. Iac. Theodori medici Wormatiensis de peste, vbi varia etiam experimenta affert. Arsenicum seu *Sacculus Arsenici.* sacculum inde confectum appendi pluribus ducentis, aut trecentis, vix vnum aut alterum inde læsum memini, ex iis scilicet, quib. immediate cordis regioni applicuerunt, & sudores copiosos non detererunt. Sed tamen in his quoque pustulas duntaxat quasdam vi manifesta excitauit, quæ & ipse postea euanuerunt. Legas de hoc aliquid in assertione Dn. Cratonis 6.m.pag.53. & 54. Mitto exemplum libelli, qui superioribus diebus primum appulit, & vt eum gratum habere velis oro. De affine & sorore quomodo cura procedat ex te cognoscere mire desidero. Cætera in aliud tempus reseruo. Vale, Pragæ.15. Februa. Anno 1586.

EPIST. CCXXVIII.

IDEM EIDEM.

MITTO tibi epistolam viuam, fratrem meum, qui facile, quod scriptioni decedit, coram complere poterit. Sed tamen peculiariter affinis mei mentionem facere oportet, de quo iam sæpius apud me conqueritur soror nostra, & symptomata illa ti- *Præseruatio spasmi.* moris plena, augeri significat. Ad Thermas, quas te suadere audio, ita illotis manibus accedere haud iudicarim esse conueniens, præsertim cum a natura epatis constitutionem iusto calidiorem obtineat, & à biliosis & mordacibus humoribus sæpe infestetur. Ego ne meum officium neglexisse videar, medicamenta hic singulari cum diligentia parata transmitto quæ tamen tuo iudicio administrari, & exhiberi volo, verum vt ante omnia hoc vernali tempore corpus expurgetur, & sanguis in mediocri copia emittatur. Inter cætera electuarium quoddam *Elect. succis herbarum.* ex succis herbarum inspissatis, additis puluetibus & speciebus accommodatis ordinaui, de quo præseruationis gratia, quotidie, aut saltem alternis diebus sumere potest aliquid, mane ad drachmæ, aut sesquidrachmæ pondus, vesperi cubitum iturus paulo minus. Sensi illud valde efficax in huiusmodi capitis & neruorum affectionibus. *Rotula.* Confectio in rotulis constat ex oleo carui, anisi, fœniculi, nucis Muschatæ, maceris, cum extracto galangæ & xyloaloes admodum delicata, quæ eidem intentioni seruit. Postea est Tragæa quædam post cibum sumenda, ad prohibitionemm euaporationis ad caput, sicut te etiam in vsu habere memini. A qua illa articulari, quæ Gliedtwasser insignita est, manus & pedes tremulos perfricare potest. Est autem ea ipsa aqua, quam illustrissimi Electoris Augusti coniunx vsurpare consueuit, & cuius descriptionem à Mag. Domino Eylenbeccio accepi. Nisi illam ante habes, haud inuitus tecum communem faciam. Passulæ laxatiuæ ad subducendam blande aluum faciunt: ita vt duo circiter cochlearia semihora ante prandium *Passulæ laxatiuæ.* sumantur. Si cupis horum omnium formulas, ad te lubenter missurus sum. In præsentia habes theriacæ nostræ, quam Germanorum vocare soleo, aliquid, & simul, si quidem ita vis, descriptionem illius. Quam ea lege & conditione accipies, vt pro te serues, & tuum mihi de illa iudicium significes. Iam plures libras de illa pharmacopæus vendidit. Plebeii fere nihil aliud in ea, quam colorem minus atrum accusant. Sed hic etiam illi conciliari non difficulter potest, siue chalcitide, siue alio quodam artificante admixto. Tuam vt mihi sententiam liberrime indices rogo & obtestor. Paulo post nouam, vt loquuntur, dispensabit pharmacopæus, vbi etiam ex tuo iudicio, quædam adiicere, aut detrahere potero. Vnguentum istud apoplecticum, quæso an *Vnguentum Apoplecticum.* cum vestro, quod isthic parari solet, conueniat vide. Iussi hic parari ad vestræ commodationem. An in omnibus assecutus sim nescio. In basi, quæ est oleum nucis muschatæ expressum, me non aberrasse existimo Reliqua pro arbitrio adiici possunt. De cæteris alias. Bene & feliciter vale cum tuis omnibus. Pragæ Bohemorum. 8. Aprilis, Anno salutiferi partus 1586.

Descriptio Theriacæ Germanorum.

℞. Rad. angelicæ.
Gentianæ.
Zedoariæ.
Tormentillæ.
Diptami Cretici.
Pimpinellæ.
Valerianæ.
Ostrucii.
Morsus Diaboli.
Aristolochiæ rotundæ.
Rad. Asari.
Serpentariæ.
Leuistici.
Cardopatiæ
Petasitid.
Pentaphyll. an. ℥ iij.
Herb. scordii.

Chamædrios.
Betonicæ.
Rutæ.
Card.benedict.
Galangæ.
Centaurii an.℥ß.
Fl.calendulæ.
Lauendulæ.
Anthos.
Sem.citri.
Acetos.
Napi.
Ammi.
Baccar.lauri.a.ʒ iij.
Boli armen.præpar.
Terræ sigillatæ.
Cornu cerui vsti præpar.an.℥j.
Croci.
Maceris.
Macropipe.
Mastich.
Thuris.
Santal.omnium an.ʒ ij.ß.
Myrrhæ elect.
Fl.sulphuris.
Camphoræ an.ʒ vj.
Opii thebaici ℈ iiij.
Castorei.
Euphorbii a.ʒ j.
Rhapontic.veri ℥j.
Cinnam.el.
Cortic.citri.
Arantiorum an.℥ß.
Nucum iuglandium excortic.
Ficuum per cribrum transmiss. an. ℥ iij.
Succi card.bened.
Veronicæ.
Verbenæ.
Scabiosæ.
Scordii.
Rutæ.
Saluiæ.
Acetos.
Borrag.
Melissæ an.℥ ij.
Olei vitrioli ʒ j.
Spocier.Diamargarit.frigid.
Calid.
De gemmis frig.
Calidis a ʒ j.ß.
Cordial.temperator.ʒ ij.
Diambræ.
Diamusci dulcis.an.ʒ j.
Theriac.Andromachi ℥ iiij.
Mithrid.el.
Elect.de ouo an.℥ ij.
Diascordii ℥ j ß.
Extracti Angelicæ ℥ ß.
Salis absinth.ʒ ij.
Vini odorari ℔.ij ß.
Mellis opt.despumati ℔. x.ij.

Exquisite commisceantur omnia ad formam opiatæ.

EPIST. CCXXIX.

IDEM EIDEM.

QVONIAM proximis superioribus diebus communis noster amicus Dominus Daniel Preussius, in suis ad me conquestus est, coniugem suam grauissime à febre quartana isthic exerceri, & ea in re consilium & auxilium meum implorauit, non potui aut debui aliter facere, quin in ipsius gratiam meam qualemcumque sententiam tibi, qui valetudini illius præfectus es, aperirem, non equidem tuæ doctrinæ, peritiæ, prudentiæ? aut fidei, vel tantillum diffidens, sed duntaxat, vt meum illi gratificandi studium quoquo modo testatum facerem. *Quartanæ cura.*

Quam autem morbus hic diligentem & operosam curam, vtpote sua natura perlongus, & cuius breuissimus terminus trium mensium spacio circumscribitur, requirat, quo præferrim magis versus hyemem vergit, ipse nosti melius. Forte etiam adhuc primum tempus, siue principium, nondum superauit, id quod ex coctionis rudimento, si quod apparet, cognoscere licet. Venæ sectionem, etsi in ipsa ægra multum pituitosi humoris abundet, non plane negligendam putarim, idque è sinistro brachio: nec desunt Practici, qui satius putant nonnihil procedente morbo, quam statim ab initio illam administrare.

De humorum præparatione & attenuatione paulatim procuranda, non opus est, me quicquam memorem monere. Dominus Crato noster inter cætera valde decoctum radicum Eringii in tali casu approbabat, sicuti vbi humor melancholicus ex adustione est, raparum decoctum. *Digerentia.*
Euacuationes sæpe repetendas, & posteriore quietis die, cum materia iam per se moueri incipit, magis exhibendas, ipse nosti. Si horror aut frigus magnum est, theriacæ vsum, suo tempore datam, plurimum laudarim.

Verum cum vulgaria hæc, veluti artifex, per te memoria teneas, vnum solummodo subiicere libet, quod ab amico ceu secretum quid accepi, & in multis casibus non inutile deprehendi: fumatur cor leporis, & eo modo, quo pulmo vulpis solet, præparetur, postea in puluerem redactum, atque in tres æquales portiones diuisum, *Secretum cor leporinum.*

tribus

tribus vicibus exhibeatur, hora vna, aut circiter, ante inuasionem, vino albo, aut alio conuenienti liquore dissolutum. Vidi ego semel atque iterum post huius amuleti assumptionem, febrem deinceps non magis apparuisse, aut saltem paulatim euanuisse. Verum hoc non statim ab initio morbi, sed vbi iam manifesta coctionis signa apparent, faciendum est. Volui hoc ipsum, quod hactenus in secretis habui, tecum communefacere, vt vterque pro viribus amico nostro, qui in valetudine coniugis plurimum afficitur, succurramus. Deus faxit, vt media ista non sine fructu abeant, & ægra quam primum melius habere incipiat. Vale, Pragæ Boiemorum, 9. Nouemb. Anno 1586.

EPIST. CCXXX.
IDEM EIDEM.

TVAM inscribendo raritatem & infrequentiam si accusare velim: ipse me multo accusem iustius, quando nec prouectioris adhuc ætatis onere premor, neque etiam forte tam multis, vt tu occupationibus distractus sum. Fit tamen nescio quomodo, vt inuitus admodum ad hoc literarium officii genus accedam, atque vbi semel calamum in manus sumpsi, pene vt de musicis suis Horatius ait, non minus ægre desinere queam. Debeo sane adhuc tuis satis prolixis, quæ mense, ni fallor, Iulio exaratæ sunt, si quæ tamen in illis capita responsionem accelerari postulabant, de iis per fratrem dudum tecum egi, cuius valetudinem nunc meliore paulo loco esse, quam ante, ex te & illo intellexi lubentissime. Si plusculum interdum corpus exerceret, eque cauea sua in publicum prodiret, multo minus haud dubie excrementiciorum humorum, quæ materia catarrhi sunt proxima, colligeret. Hoc autem dum non fit, natura sponte sua illos per patentes vias, quas emunctoria nostri indigetant, expellere nititur. Pillulis siue de aloe rosata siue alephanginis, siue etiam vtrisque simul mixtis frequenter semihora ante cœnam vti velim. Hac namque ratione crudorum humorum in primis viis copia paulatim excluderetur, catarrhique causa potissima abscinderetur. Eadem intentione Tragæam quoque stomachalem suasi, tum scilicet, vt concoctio clauso ventriculo, & exacte conniuente perficeretur melius, tum etiam vt superflua humiditas huius ope quasi absorberetur; quæ præterea vsui esse videntur, tibi vt amico & medio optimo fidissimoque diiudicanda, præscribendaque relinquo. Soror vsum garyophyllati sibi plurimum profuisse aperte nuper scriptis ad me literis testata est. De aluo dura & officium suum sponte non faciente, iterum conquesta est, vnde capitis dolor periodicus postea subsequi solet. Habet hoc vitium, tum ab ipsa matre, quasi hereditario quodam iure, quæ semper fere hoc affectu laborabat, tum etiam a praua consuetudine, quod naturæ stimulanti non paret, sed potius illam cohiber, quo ad negotiula quædam quæ in manibus habet, expedierit. Ego ne hoc faceret diligenter monui, & simul ὑπήλατα, & vulgaria quædam proposui vtpote passulas laxatiuas, cum foliis sennæ, & syr. rosat. solut. præparatas. Sennæ etiam decoctum, quod apud nos vsitatissimum est cum prunis. Item iuscula nonnulla cum maluis, mercuriali, quæ ante prandium absorberet. Denique quando illam ea delectari scio, cereuisia nostra calefacta cum copioso butyro. Hæc cibis præmissa aluum lenire, mollire & in genere τῶν ὑπακοπρωτικῶν esse præclare nosti.

Exercitium.

Aluus dura.

Ad degluttienda catapotia ex aloe vix adduci poterit, quæ tamen si menses quoque non responderent, magna cum vtilitate præscriberentur, ratione abstersionis & ventriculi & vteri. Verum cum te illam frequenter inuisere solere intelligam, plus verborum de his, quæ tibi ipsi magis nota sunt & explorata, facere superuacaneum arbitror. Filiolum eius quis nuper morbus abstulerit, & funere merserit acerbo, hactenus assequi non licuit.

Catarrho tamen suffocante extinctum suspicor. Solet hoc affectu correptos multos, qui in extremo discrimine positi sunt & quasi semianimes liberare, & in vitam reuocare Dominus Stromerus noster, exhibitione Diatorbith fulminealis, a gr. ij. vsque ad v. vel vj. Hoc enim facto mox natura irritata ingentem copiam pituitosi & lenti humoris, tum per vomitum, tum per deiectionem exturbat, & maiori oneris parte leuata ad se redit.

Suffocat. Catarrhi cura.

Fortasse idem etiam Galenicis nostris medicamentis, puta, diagrydio, aut similibus, in debita copia assumptis, consequeremur, nisi plus iusto timidi nonnunquam essemus, aut illam Coi nostri senis sententiam nobis in mentem reuocaremus: Extremis morbis extrema exquisite remedia optima esse. Verum alio, quam institueram delabor. Ligno sassafras, quod nonnulli feniculatum, odoris ratione indigetant, iam aliquoties vsus sum in articulari, & aliis morbis, non sane infelici cum profectu. Vsurparetur illud multo crebrius, nisi

Sarsafras in Arthritide.

Mercatorum obſtaret auaritia, qui precium nimis augent. Venditur enim hic libra vna pro 10. florenis, cum Antuerpiæ pro duobus coronatis ſummum venundari audiam.

Cotoneum lignum.

Cotoneum lignum, de quo libellum editum legiſti, illud ipſum eſt, quod vulgo ita appellatur, & de cuius pomis Diacitoniatum parari conſueuit. Conſtat hoc non tantum ex deſcriptione manifeſtiſſime, ſed etiam ipſe autor D. Cyriacus Lucius, Ingolſtadii mihi dixit, priuſquam libellus publicaretur. Radix charbe, vel chabre qualis ſit, plane ignoro: nec de ea vel fama nuncia, quicquam inaudiiſſe memini. Non adeo libenter à certis ad incerta deſcendo. Νήπιος (γάρ τις) τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. Facerem ſane finem ſcribendi, quando tuis αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον reſpondi, niſi Dn. Reuſſius, Reipublicæ veſtræ ſcriba apud me vehementer inſtaret, vt ſuam quoque cauſam apud te agerem. Habet is, vt noſti, Coniugem non ſatis commode valentem, cuius curæ te & D. Abrahamum hactenus præfectum fuiſſe audio. His ego magiſtris & artificibus cur obſecro, velut anſer inter olores, obſtreperem? Quoniam tamen omnino cupit Dn. Reuſſius, vt meum quoque conſilium exponam, & in medium adferam, aliquid ſaltem dicam ne nihil dixiſſe videar.

Tuſſis diuturna cum ſputo ſanguinis.

Symptoma, de quo præcipue conqueritur, tuſſis eſt, matutino illam tempore maxime affligens. Hæc cum tam diu duret, à catarrho haud dubie dependet: ab initio quidem acri, ſalſo, tenui & ſeroſo, (vnde etiam ſputum ſanguinis conſecutum) nunc vero miſto magis, ex tenui ſcilicet & craſſo humore conſtante, ſicut fieri in inæquali intemperie ſolet, cuiuſmodi in hoc corpore eſſe apparet. In victus ſane ratione accurata, vt in omnibus aliis morbis chronicis, ita etiam hic magnam ſpem collocauerim, quam vos ex Methodi legibus inſtituiſſe nequaquam dubito. De potu potiſſimum cogitandum, quo ægri magis, quam cibo refici & recreari conſueuerunt. Placeret mihi vinum album, tenue, pauciferum, quod & ventriculo acceptum eſt, neque ad caput multum exhalat. Interdum etiam aqua mulſa, cui folia ſaluiæ, tuſſilaginis, capillorum veneris, aut ſimilium herbarum incocta eſſent, ſub veſperam præſertim, aut horam ſomni vti poſſet. An ſarſæ decoctum illi præſcriptum ſit neſcio. De venæ ſectione, num ea & quomodo conueniat, præſentem medicum iudicare oportet. Quantum ad medicamenta, ſunt ea in triplici ordine in hoc morbo: Euacuantia nempe, diuertentia, & corroborantia.

Euacuantia.

Euacuantia vel communes materies in corpore peccantes educunt, idque per ſeceſſum, vel eas, quę in pectore continentur, per ſputū & exſcreationem. Horum materias cum vos ipſi me noritis melius, indicare ſuperuacaneum eſſe exiſtimo. Illud tamen ſaltem monere liber, non videri mihi abs re, ſi interdum (pręmiſſis iam, quod dubio procul à vobis factum eſt, vniuerſalibus) ſub noctem aſſumeret pillularum aſſaiareth ℈j. circiter, quandoquidem & purgant ſimul blandiſſime, & præterea etiam impetum humorum in pectus ruentium prohibent, propter adiunctos mirobolanos.

Diuerſio.

Diuerſio matutinis frictionibus cum pannis calidis factis, obitur. Item cucurbitulis ſcarificatis, & non ſcarificatis, in ſpatulis, & ſupra nates appoſitis. Si etiam vehementiora præſidia requiruntur, veſicatoriis, & cauteriis, quorum tamen neceſſitatem adeſſe nondum arbitror.

Roborantia.

Roborantia tum ventriculum, tum caput, tum etiam pectus reſpiciunt. Huc refero confectionem aliquam magiſtralem, his membris dicatam. Item Tragæam ſtomachalem poſt cibum ſumptum, prohibentem euaporationes in caput, præterea lotionem capitis ex idonearum herbarum decocto, in quo ʒ ij. aut iij. agarici macerauerint, factam, quam etiam aſperſio cum aqua frigida ſub extremum conſequatur. Laudo quoque pulueres pro bregmate ex roſis, ſantalis, veronicæ, garyophyllis, thure, maſtich, cum pulueribus betonicæ, maioranæ, florum ſtœchados, anthos, & ſimilibus. Vnde etiam caputia confici queūt, quæ certis odoribus, & ſuffumigiis imbuta tum recreant caput, tum modice exſiccant, tum etiam ſuperfluos humores abſorbent, eorumque incitatum defluxum prohibent. Mane rectiſſime exhiberetur ſacharum roſatum, cum pauculo boli, aut etiam floribus ſulphuris permiſtum. Repurgato pectore, & abſterſione humorum facta, conueniret aqua myrtillorum, quam aliqui in tali caſu pro corroboratione pectoris mirifice commendant. Sed ſat dictum ſapienti & cur ego noctuas Athenas? Non certe, vt aliquid vobis, Præſtantiſſimi artifices præſcriberem, hæc recitaui, ſed ſolummodo ne eius voluntati refragari viderer, qui hoc tam impenſe à me rogauit. Ideoque etiam Domino Reuſſio, me ipſius ad te non fuiſſe immemorem, liquido confirmare potes. Iſta autem omnia, quæ currente calamo in mentem venerunt, veſtro exquiſito iudicio permitto, quod de re præſenti longe melius, quam à me abſente factum eſt, ſtatuere poterit. Domino Doctori Abrahamo

hamo Seilero officiosissimam salutem adscribo, cui etiam memoriam amicitiæ nostræ commendo. De cæteris quæ tum publice, tum priuatim aguntur, ex harum vt sic loquar, oblatore, πάντα intelliges περὶ πάντων. Bene & feliciter vale cum vxore tua lectissima, & charissimis liberis, totaque adeo familia, quam meo nomine amice salutare non intermittes. Viennæ Austriorum, 9. secundum veteres, aut 19. Octob. secundum nouos fastos, qui & ipsi nuper ex mandato S. C. M. ad valuas templorum hic affixi sunt,

EPIST. CCXXXI.

IOHANNI ACHOLZIO MEDICO *Viennensi, Petrus Monauius S. D.*

ET libenter & merito tibi inseruio, quandocunque occasio datur, quando tu quoque multis in rebus tuam erga me singularem beneuolentiam declarasti persæpe. Quod igitur casum abs te proposit um attinet, etsi ad quod ille morbi genus referendus sit, non satis assequar, quæ tamen à me hac in parte petere videris, communicabo non inuitus. Recordor autem me aliquando tibi narrasse historiam de Barone quodam Bohemo, cuius filius accepto philtro, totus contabuerit, tandemque mortuus sit. Cadauere vero secto, inuentum est in stomacho eius quiddam durum cornu assimile, vnde pater in filii memoriam cochlear fieri curauit, quo longe post tempore vsus est. Tandem illud casu quodam in succo Nasturtii aquatici dissolutum fuit. Inde experientia comprobatum, nasturtium illud magnam vim contra philtra habere. Eo-pem præsidii genere alius quidam Nobilis a Selcervviz vsus est, atque ex simili morbo restitutus. De Antidoto Moibani, quæ cum Saxonica fere per omnia conuenit, potes legere quæ Iacobus Aubertus Vindo refert in libro cuius titulus est, Progymnasmata in Johannis Fernelii Medici libro de abditis rerum naturalium & medicamentorũ caussis. Præsertim autem caput 12. aspicies, vbi præter Moibani antidotũ, etiam plurimum vsum Cynoglossi, non vulgaris illius, sed a Dioscoride descripti, commendat. Extat autem eiusdem antidoti descriptio etiam in Euporistis Dioscoridis ab eodem D. Moibano olim editis lib. 2. cap. 144. si placet, simul conferas quę de talium morborum [illegible] ratione tradit doctissimus Medicus [illegible] Langus in suis medicinalibus Epi[illegible] tomo secundo Epist. 34. & 3. Q[illegible]

Tabes & mors à philtro data.

Nasturtium aquaticum contra philtra prodest.

Antidotus Moibani.

Johannes Langus de philtris.

autem euentum tua curatio habitura est, vt ad me scribere non graueris, oro. Ego quidẽ hac in parte in eadẽ cum opt. D. Adamo Lehnero, p. m. sum sententia, qui aliquando ad me dicebat; Omnia philtra, etsi inter se varie differant, hoc tamen commune habere, quod humorem efficiant Melancholicum. Quæ igitur medicamenta humorem illum clementer euacuant, & spiritus tristes recreant; Hauddubie in tali affectu proderunt plurimum; Elleborum certe nigrum nõ temere ab antiquis tantopere laudatum esse, si quis illo recte præparato vtatur, res ipsa demonstrat. Et quidem huius rei non ita pridem experientam feci, cum ægrum quendam haberem, qui à morbo stolidus omnino & fatuus euaserat. Illi cum cæteris nihil efficerem, ad extremum decoctum Hellebori nigri, adiunctis herbis cordialibus, & aliis quæ humorem melancholicum demulcent, propinaui satis felici cum successu. Vix enim tribus, aut quatuor vicibus inde biberat, cum discussis imaginationib. illis, quibus antea infatuabatur, ad sese redire, & integra mente frui cœpit. De aliis te, vt artificem, monere nõ debeo, maxime quod historiam morbi, quo æger tuus laborat, non satis cognitam habeo. Neque enim an à philtro, aut fascino aliunde exhibito, an vero à venenoso quodam humore intra corpus genito, aut à mentis perturbatione existat noui. Tractantur à practicis, quæ ad hanc materiam spectant, multa sub titulo, de amore hereos. Ita enim inepte & barbare efferunt, quod Græci ἐρωτικὴν μανίαν aut etiam ἔρωτα simpliciter appellant. Scripserunt & alii de amantibus curandis, aut animi affectionibus, quæ corporis morbos inducũt, tollendis, quæ fortasse tibi quam mihi notiora sunt. Vale, Pragæ Boiemorum 28. Nouembris Anno 1584.

Philtra Melancholicos efficere.

Elleborus niger.

Decoctum Hellebori nigri.

Vide Philoxenum.

EPIST. CCXXXII.

IOHANNI WEIDNERO MED. &c. *Petrus Monauius, S. D.*

CLARISSIME domine Doctor, respondeo tibi per eundem, qui mihi hodie mane tuas sub prandii tempus exhibuit, sed & alias ante paucos dies ad te misi, vsus opera affinis tui, qui hic conditionem quærebat, eas autem ipsas te interea accepisse confido. De methodo nostri Bucephali libenter iudicium tuum cognoscam, postquam eam, vt te promisisti meministi, euolueris. Nolim me amplius quid de illa prædicasse quam tu recapse experiare. Recte profecto pronuncias, fallax esse

omne experimentum; rationem autem ducem certiorem. Plerunq; enim, qui hac relicta, vndique illa captant, & corradunt, tandem spe sua frustrantur, etiamsi aliquandiu illis satis feliciter vsi videantur. Quod si enim casus aliquis incidat minus frequens, perturbatiotue, cuius similis ante illis non facile occurrerit, ibi vere boni isti experimentatores magis muti sunt quam piscis, & quo se vettant plane nesciunt. At neque in talibus ats deserit, qui eius præscriptum sequuntur, sed ex symptomatib. causas inuestigare iubet, ex quibus omnis recta dein & legitima petitur curatio. Quantum igitur

Catholicon VVeidneri.

Catholicũ illud, quod in mysteriis habes, attinet, nolo tibi in posterũ eius postulatione molestus esse. Siue.n.mittas siue non mittas susq; deque feram, etsi quidem scire cupiã, an idẽ esset cum eo, quod mecum quoq; secreto cõmunicauit Theodorus ille noster. Gratulor vero tibi ex animo, quod scribis, te conditionem nõ incommodam nactum; ac simul Deum precor, vt conatibus tuis ita benedicat, vt multis sint salutares & vtiles, quod idem de se quoq; tibi nunciari voluit D. Ioannes Hetmanuus, vir optimus & integerrimus, cuius hactenus cõuictu vsus sum. Mea pristino sunt loco, planeq; confido paulo post meliora fote. Sed satis de his in præsentia. Te b. & f. valere exopto. Vratisl. Elysiorum 17 April. Anno 1579.

EPIST. CCXXXIII.

IDEM EIDEM.

CLARISSIME domine Doctor, amice plurimum colendé, malim te res quam verba ad purgandum, excusandumue parare. Quod si enim in posterum assiduitate scribendi compensabis id, quod hactenus neglectum est, facile veniam tarditatis huius apud me impetrabis: sin minus, valde verendum est, ne hæc ita, quam nunc tacite in medullis foueo, in neruum erumpat denique. Hanc igitur vt caute deuites, tute videris. Methodum tibi placuisse lætor, planeque gaudeo meas cogitationes cum tuis hac quoque in parte congruere. Puto te initio propter phrasin semibarbaram, ac alicubi etiam nonnihil solœcizantem offensum, sed rei, quam tractat, bonitas facile hanc molestiam remouit. Interim tamen tu magno me commodo priuasti, quo tanto tempore à lectione & inspectione huius libri me abstinere coegisti. Hãc igitur mulctã vbi abs te exigam, oportunitas erit. Pro ratione conficiendi olei gratias ago, captabo illius experiundi occasionem solicite. Etiam Zvvingerus cum Basilea discederem mihi de eo nonnihil communicabat, verum alio impensum est vniuersum, vt nondum scire potuerim, quem effectum habuerit administratum in cæcis, vt appellant, hæmorrhoidibus. Hippocratem Theodori illius nostri te vidisse opinor. Donauit me ipse autor exemplo, quod diligenter euoluere cœpi. Scribebam tamen nuper ad ipsum, non tam sedatam, quam irritatam duntaxat esse famem meam editione huius operis cum adhuc restant, simili industria & felicitate publicanda impense desiderem. Fac quæso intelligam, quid tu de ea re iudices. Pro mysterio tuo μυστικῶς communicato, en aliud accipe ex Zvvingeri authographo bona fide descriptum, sed non sine auctario, vt Hesiodeum præceptum sequar. Ita autem habet illius Catholicon: ℞. salsæ parrigliæ ℥ ij. cortic. Guaiaci mundatorum ℥ j. Rad. chinæ ℥ j. Infunde per noctem in s. q. aquæ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ; in iure alectorio, si debilitas adsit in vino albo, si gallicus inueteratus, decoq. ad dimidias, tertiasue s. a. Refrigerati permittito. Sumito decocti ℥ v. in iis infunde per noctem Euxiseos Ruffi ʒ ß. fol. senæ ʒ ß. vel circiter. Eccriseos scammon gr. ß. Mane coletur per linteum. Adde colaturæ syrupi rosati solutiui ʒ ß. Diasereos ʒ ß. Aq. melissæ, vel cinnamomi, vel iuniperi ℥ ß. vel circiter, iuæ ʒ ß. f. potus. Innoxie purgat in omni genere morborum, nec vel per dies quadraginta aut plures defatigat, nec aluũ adstrictiorem reddit. Catarrhis vnice conuenit, arthritidis item προφυλάξει. Gallico itidem mane purgans, vesperi simplex decoctum, quod syrupo rosato simplici, vel quouis alio ad rem faciẽtem diluatur. Pharmacum τῷ ὄντι ἀνονόμαστον, quod non nisi manu Medici parari debet, & pauperum vsui inprimis consecrari. Sequitur aliud ἐκ τοῦ

Catholicon purgans Zvvingeri.

ἀποστοματικοῦ, Pyrapitum: ℞. Albi nihil passi pugillos ij. rubri pugillum j. nigri vnctuosi q. s. Misc. simul omnia. Globulos formato. Eos orbiculatim perforato corio superligato, locis opportunis innoxie adhibeto. Hactenus ὁ Ἀπειγκαστής. Vbi igitur quid tuum secreti habeat disetto sermone exposueris, idem vicissim de his à me expectabis. Ego interim rerum ignarus, imagine gaudebo, vt ille de suo heroe ait. Caue autem literam sequare, donec illius expositionem cabalisticam cognoueris. Litera enim occidit: Sensus autem valetudinem deploratam restituit. Scammoneæ præparationem Platherianam paulo pluribus verbis expositam, proximis superioribus diebus inter chartas meas reperi. Gratum tamen accidit, quod tua quoque sententia approbata est. Scio illam magni fecisse Platherum, ac

Eiusdem κρυπτικόν.

Scammoneæ præparatio.

sæpis-

sæpiſſime etiam vſum , vt referebat, felici cum ſucceſſu. Nunc ad difficultatem tam diluendam, quam propoſuiſti, accedo. Fateor mihi quoq; primum legenti eam ſcrupulum mouiſſe, ſed tamen poſtea viſus ſum illius ſententiam aſſecutus , cuius quidem ſummam tali tabella incluſi:

Triplex partis ſimilaris ſecundum. Fernelium ſubſtantia.

Hæc tabella ad vtrumque Fernelii locum cum in phyſiologia , tum in pathologia recte intelligendum facit, niſi quod in altero generalius & ex profeſſo de hoc negotio agit , in altero ſpecialius & magis reſtricte, prout nimirum tractationis materia & methodus vtrobique tulit. A. Subſtantiam ſolidam , eam vocat , quæ reliquis fulcri & baſis loco ſubſternitur , partisque delineationem , & vt ita dicam σκιαγραφίαν totam complectitur & abſoluit. Conſtat autem ex ſeminis parte craſſiore , magisque terreſtri , ita tamen vt in aliis magis ſolida reperiatur , veluti in oſſibus , cartilaginibus, ligamentis, in aliis minus compacta & denſa, quemadmodum in neruis, venis, arteriis, muſculis & ſimilibus. In hac ſolida ſubſtantia immediate ſedem ſuam obtinĕt tum aquea humiditas (B,) quæ penitus terreis craſſamenti partibus immerſa & commixta, ceu viſcum quoddam atque gluten illas inuicem copulat, & firmiter cohærere facit, tum humidum primogenium atque radicale vocatum (C,) quod nihil aliud eſſe videtur, quam ſubtilior, tenuior, adeoque aerea ſeminis pars, caloris natiui proprium domilium, & quodammodo pabulum: tum denique ſpirituoſa ſubſtantia (E,) hoc eſt tenuiſſima , ſubtiliſſima, ac pæne ætherea natura, igni ſeu flammæ potius reſpondens, quæ formæ vicem ob id non immerito gerit & præcipuarum actionum opifex eſt & adminiſtratrix. Carnoſæ ſubſtantiæ (D,) quæ ab ipſo ſanguine ortum ducit , cauitateſque & ſpacia inter villorum ductus primũ relicta explet, magna eſt varietas. Quædam enim peculiariter & in ſpecie caro(1) dicitur, qualis pulpa eſt muſculorum, quædam coagulati ſanguinis forma(2) viſcerum præcipuorum exędificationem abſoluit, vtpote iecinoris, cordis renum, pulmonũ, &c. & ideo Græcis παρέγχυμα h. e. aſtuſio appellatur: quædam etiam (3) fibrarum ceu filorum textura & multiplici complicatione conſtat. Eiuſmodi ſunt ventriculus, vterus, veſica, inteſtina, item venæ , arteriæ, nerui &c. Fortaſſe præter hæc & alia carnis in genere ſic nuncupatæ genera conſtitui poterunt. ſi oſſa, attentius conſideremus, ſi cartilagines, ſi medullas; quæ & ipſa in ſimilarium partium cenſu veniunt. Sed Ferneliana interpretari propoſitum eſt in pręſentia. Cur vero in pathologia non perſecutus ſit omnes differentias, & eodem modo, cauſa eſt ſcopi diuerſitas. Etenim ſuperius abſolute de his diſputauit, & per ſe: nunc vero eatenus duntaxat, quatenus hecticæ febris ſpeciebus declarandis ſufficiunt, ea attingere voluit. Vnde ſolidam ſubſtantiam ſubdiuidere minime neceſſe habuit, neq; etiam in tribus illis hecticę gradibus aqueę humiditatis amplius meminit: quod fieri nequeat, vt tantus calor in corpore viuente vigeat, qui aut hanc, aut illam abſumere poſſit. Dixit vero etiam ſupra 4 phyſiologiæ. 3 Humorem alimentarium ſeu ſanguinem (qui hic carnoſæ ſubſtantiæ nomine venit) & oleaginoſum ſeu primigenium viuentium, & eorum quæ aluntur eſſe proprios: Aqueum autem & elementarem omnibus prorſus miſtis competere. ad quæ in his reſpicitur. Hæc igitur ſunt, quæ pro Fernelio eum ab inconſtantia, tum a contradictione vindicando adducere placuit: in quibus an ſcopum attigerim, tuum nimirum eſt iudicare. Si quid præterea deſiderabis, vt pro viribus tibi ſatis facere queam, enixe operam dabo. Bene & feliciter vale. Vratislauiæ Eliſiorum, poſtridie eius diei, quo tuas accepi, hoc eſt, 19. Iul. vt inde diligentiam meam in reſcribendo animaduertas, ac tibi ad imitandum proponas. ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν. Iterum vale.

Sub ſtantia ſolida.

Humiditas aquea.

Humiditas oleaginoſa,

Subſtant ſpirituoſa.

Carnoſa.

Muſculorũ.

Aſſ.ſionũ.

Fibrarum.

Alia carnis genera.

In Pathologia cur non eaſdem ſequatur differentias.

EPIST. CCXXXIIII.

IDEM EIDEM.

RESPONDIT tandem rupitq; ſilentia voce. Cur enim non verſum hunc pro mei excuſatione præmittam: ... poſtquam omne delictum vtriuſq; partis (quod certis quibuſdam in caſibus Iureconſulti concedunt) mutua compenſatione ſublatum eſt , id lege deinceps inter nos cautum eſto: ne reſponſum vltra menſem ſummum differatur. Qui contra faxit, violati ſacroſancti amicitiæ iuris reus habetor. Pœna aut mulcta , pro facti qualitate irroganda, arbitraria eſto. Ego ſane ne quid contra hanc legem in poſterum peccem , diligenter operam dabo , & occaſionibus abs te monſtratis vtar. Tu viciſſim, ſi quid ad me

penetrarent: tumori fruſtra fotus, illitus & emplaſtra adbibuerunt. quinetiam balneis, & neſcio quibus aliis pharmicis ægrum miſere ſatis diu torſerunt. A me percuratum affirmare ooo queo. Præterquam coim quod medicamentorum iam pertæſus, difficulter à nobis præſcripta (quæ tamen maxima ex parte diæiam concernebant,) admitteret: prius etiam, quam cura morbi chronici fioiri poſſet illinc diſceſſi, ab eo tempore quid factum ſit, nihil amplius co-

Vomitoriorū vſus rarior.

gooui. cupio illi eſſe quam optime. Vt vomitoriis rarius vtar & cautius, eædem me raoiones impellunt, quas tu abducis. Olim quidem peruulgatas fuiſſe, & pæne familiares, in Græcia inprimis, & Ægypto, Medicorum libri relicti ſatis ſuperque teſtantur. qui naturæ ſponte eo non feruntur, iis vix imperare ſoleo. Fortaſſe quæ aluum blande ſubducunt, & abſterſionis vim habent,

Abſterſoria & lenitiua.

tantundem præſtant. Talis eſt aloe noſtra, ſpecies hieræ, & alia huiuſmodi. Do. Cra-

Vomitorium Cratonis.

to in frequenti vſu haber agaricum recenter trochiſcatum, & cum oxymelite ſubactum ad ʒj. vel ℈iiij. plerumque vomitus ſponte ſubſequitur, quem inhibendum & reprimendum non eſſe monet. ſin minus: ne ſic tamen ſpe noſtra omnino fruſtramur.

In ſucco abſinthii reprobat Rondeletium.

De ſucco abſinthii quæ affers, in iis ne quid diſſimulem, tibi non aſſentior, quin potius ideo veotriculo minus gratum quam folia, comas aut ſemen eſſe arbitror: quod vi abſterſoria & aſtringente, quæ in terreis partibus potiſſimum reſidet, fere deſtituatur.

Succus herbæ ſemper aquoſior.

Vnde non poſſum noo Roodeletium demirari, qui te aſſereote (non enim ipſe legi) maiorem etiam adſtrictionem ſucco, quam reliquis partibus tribuat, quis enim hoc illi credat obſecro? Rei certè natura contradicit, ſecundum cuius ordinem ſemper ſuccus plus aquoſitatis participat, ſicut partes ſolidæ & ſiccæ, vtpote folia, radices, ſemina plus (liceat in præſentia ſic loqui) terreſtreitatis. ab hac autem, & non ab illa omnium Medicorum conſenſu, ſtipticitas & aſtrictio dependet. Sed etiamſi Galeno quoque demus ſuccum longe calidiorem eſſe ipſa herba, nunquid propterea ventriculo plus aduerſabitur? Non opinor. quamobrem quæ tuæ argumentationis hac in parte vis ſit, plane non aſſequor.

Pauca circa hæmoptoici.

In curatiooe hæmoptoici, quam recenſes, nihil erroris quod admiſſum ſit, animaduerto. Si tanta copia ſanguinis ſimul effluxit, venam aliquam grandiorem per anaſtomoſin apertam quam ruptam, aut exeſam veriſimilius eſt. Conſtaotibus viribus, & corpore plethorico exiſteote, venæ ſectionem potentis reuulſionis gratia oon improbo. Sed cur potiooi ſiſteoti

Camphora reiicitur.

champhoram addis? An noo hæc ratione tenuitatis partium magis motum adiuuat, quam iohibet? Niſi abs te edocear, cauſam huius rei indigare noo queo.

Emplaſtica probantur.

Emplaſtica in huiuſmodi caſibus valde prodeſſe ſentio; qualia ſunt bolus, terra lemoia, coralli & alia huius farinæ.

Puluis Scaligeri.

Puluerem Iulii Cæſaris Scaligeri, quem Valerius in exercitationibus Hollerianis adeo commendat, tibi notum eſſe opinor. Cerotum quoque ſaotalinum regioni iecoris applicatum magnam vtilitatem adfert. Sed cur magiſtri partes mihi ſumo?

Cereuiſia potio finalis.

Ad quæſtionem: Num potus à vino vel cereuiſia inchoandus ſit, ex veteris verſiculi ſeotentia reſpondeo, Potio finalis ſit ſemper ceruiſialis. Et hunc morem ègo quoque ſtudioſe ſeruare ſoleo, vt quandocunque licet prandium vel cœnam, & hanc quidem potiſſimum, cereuiſiæ potu claudam. Ratio ea eſt, vt halitus ſeu vapores minus confertim à ventriculo ad cerebrum ferantur, & illud turbent. Frigiditate enim cereuiſiæ quodammodo reprimuntur. Si tamen ſomnum quis conciliare malit, ei vt vinum & quidem paulo liberalius vltimo loco bibat, plane ſuaſerim. Ita vides, eum ad ſingularia ſeu τὰ ἄτομα deuenitur, oihil eſſe in arte noſtro perpetuæ veritatis.

De catarrho epidemico an. 1580.

Ad extremum illud abs te rogauerim, vt de progreſſu morbi epidemii nuper graſſantis, quem apud vos tenuit, me certiorem facias, & ſi quid aliud peculiare in illius curatiooe obſeruaſti. Item: nunquid vere contagioſum fuiſſe putes, & vnde originem traxerit? Quid febris catarrho illi adiuncta, an ephemera fuit, an ſyoochus imputris, an vero de contiouarum genere aliqua? venæ ſectio & expurgatio num veſtris hominib. vtiles fuere? Habeo noo pauca, quæ hoc loco referre poſſem, ſed tua audire prius malo. in diaphoreticis ſumma curationis haud dubie

Pul. Cratonis.

repoſita fuit. Dominus Crato puluere cornu cerui, bolo armena, terra ſigillata cum aqua cardui, vel acetoſæ, & granis aliquot camphuræ præcipue vſus fuit. Alii electuarium quoddam, Diaſulphuris vocatum, vehementer profuiſſe teſtati ſunt: cuius deſcriptionem, artificioſam ſane & minime vulgarem, alias tecum communicaturus ſum. Nunc bene & feliciter vale, & quamprimum tibi commodum viſum fuerit, reſcribe. Pragæ Boiem. 28. Octob. An. 1580.

EPIST. CCXXXV.

IDEM EIDEM.

VI[illegible] ſatis ex literis tuis colligere queo num meas, quas menſe adhuc O-

ctobri ad te dedi, acceperis. Frater quidem eas recte ad te curatas eſſe in proximis ſcribit. Sed facile fieri poteſt, vt impedimentum aliquod incideret, cuius gratia tardius ad te perlatæ ſunt. Pro gratulatione tua magnas ago gratias, & tibi viciſſim omnia fauſta ac felicia reprecor. Caue autem putes, me alio animo erga te futurum, quam hactenus fui ſemper. Colamus inter nos amicitias non fucatas, non aulicas: ſed philoſophicas, quæ cum firmo fundamento nitantur ſtabiles ſunt & ipſæ atque firmæ, nec cuius impetui cedunt. De morbo epidemio in ſuperioribus etiam attigi aliquid & reſponſum abs te expecto. Placet id quod ex Fernelio affers de grauedine anheloſa, & ipſe etiam ſtatuo, finitimos hoſce morbos eſſe. Iohannis Wieri obſeruationes ad manus non habeo. D. Balthaſar Brumerus Medicus phyſicus reipublicæ Hallenſis apud Saxones, peculiarem commentariolum nuper admodum edidit: in quo febris peſtilentialis θεραπείαν potius tradit, quam huius epidemici catarrhi. Stengliana magis arrident, quamuis & ipſa ἐνστάσεις aliquas patiuntur. Nemo mihi facile perſuaſerit, in malignorum καὶ τῶν λοιμωδῶν numero habendum qui tam paucos interemit, & pleriſque ſalubris fuit, imo etiam in futurum cauſas morbificas abſtulit, vt non immerito de illata ſibi ab eo iniuria Medici conqueri poſſint. D. Crato febrem illam catarrho adiunctā inter περιφρυγώδεις referebat, contra Mercurialem, qui in ſynochorum imputrium cenſu illam collocabat. Putredinem vero aliquam, ſaltem leuem, affuiſſe ex contagiones nota mihi firmiter perſuadeo. Refert ſimilem morbum Rondeletius noſter in lib. de cognoſcendis morbis, & Iulius Palmarius in præſtantiſſ. illo volomine de morbis cōtagioſis. In eum a tibi plane accedo. Parum enim felici ſucceſſu potentia illa præſidia, venæ ſectio nempe, & expurgatio adhibita ſunt. Bezoartica plurimum profuerunt. Ad Capouaccium, cuius tu præclaram, vt meretur, mentionem facis, ſuperioribus diebus ſcripſi: & dubia quædam expoſui, ad quæ, vt hactenus facere ſolitus eſt, eum benigne reſponſurum confido. Velim me in eo, quod petis tibi gratificari poſſe. At profecto ipſe pleraque illius adhuc deſidero: & doleo, mihi tantum otii non ſupereſſe, vt ipſe ea deſcribere mea manu poſſim: ægre enim in talibus librarii opera vtor. Indicaui tamen in proximis occaſionem, qua hac in parte vti non incommode poſſes. Promiſit aliquando Capouaccius, ſe ſimili methodo etiam artem ὑγιεινὴν ſiue de tuenda ſanitate complexurum, id quod ab eo petere, & cū-

Grauedo anhelosa. Catarrhus Epidemicus.

Similis morbus.

Methodus tuenda sanitatis.

ctantem vrgere non deſino; quicquid alii de huius viri laboribus iudicent, ego illos minime vulgares, ſed ex intima potius philoſophiæ & medicinæ medulla depromptos eſſe puto. Gratæ mihi fuerunt binæ deſcriptiones, quas epiſtolæ tuæ inſerere dignatus es. Priorem, quæ Helideum autorem habet, in meis aduerſariis conſignatam reperi: alteram Platherianam non item. Dabo operam, mi chariſſime Weidnere, vt par pari referam, & quidem quamprimum. Diſputationem Eraſti de putredine nondum integre perlegi. Quæ tamen hactenus in illa obſeruaui, de iis coram tecum agere mallem, quam per literas. Interim hoc tantum abs te quæro: An illud etiam pomorum vitium (ita enim ſane appellem) pro putredine habeas, Wann ſie beginnen teig zu werden. Verbum Latinum, quo hanc rem proprie exprimas, abs te ſcire cupio. Niſi fallor apud Plinium alicubi exſtat. Si dices initium putredinis eſſe: tum neceſſario quam[…]s putredinem præcedet. Sed res non ita habet. Et præterea non corruptio quædam videtur eſſe (qualis omnis putredo eſt) ſed potius maturatio ſeu perfectio. Etenim fructus ſerotini & pyra duriora hac ratione ſuauiorem ſaporem adipiſcuntur, & maturiora eſſe iudicantur. Verum de his te cogitationem vberiorem ſuſcipere malo. Cynogloſſum, cur à nobis petas miror. Credo quemuis hortum tibi ſuppeditare poſſe. loquor autem de illo quod humi ſternitur, & cum Dioſcoridis deſcriptione conuenit: non de altero quod caulem cubitalem aut altiorem etiam addit. Si tamen omnino ad eum caſum expetis, in quo Aubertus conferre aſſeuerat: Moibani interim antidotum eius loco vſurpare potes. Sed non poſſum plura in præſentia. Vbi tuas viciſſim accepero, in me ſcribendi diligentiam non deſideraturus es. Bene & feliciter vale, Pragæ Boiemorum 22. Dec. An. 80. exeunte.

Vitium pomorum Germanis teig, num putredo.

EPIST. CCXXXVI.

IDEM EIDEM.

MIROR te nullas cum iſthoc γραμματοφόρῳ ad me dediſſe literas, hac ſola contentum excuſatione, quod vbinam loci nunc agerem, neſcires. Quaſi vero probabile ſit te neſcire: in iis me eſſe oportere, quæ ſunt patris mei, hoc eſt, quæ muneris & officii mei ratio expoſtulat. Siquidem enim aulæ m e Cæſareæ (quamuis indignum) Medicum eſſe noſti, qui ab illa me longius abeſſe tibi in mentem venire potuit, aut etiam debuit? Vides igitur mi Weid-

Weidnere, quam inane ſit hoc & nullius momenti κρησφύγετον, quod tibi ὡς πολιτικὸν σχῆμα assumere, & ſilentio minime neceſſario prætexere placuit. Ideoq; non magis tibi allaborandum, vt admiſſum erratum corrigas, & quibus potes modis cõtractam negligentiæ maculam eluas, quod non alia via aſſequere promptius aut facilius, quam ſi id, quod nunc prætermiſſum eſt, in proximis tuis ſcriptionis prolixitate abunde compenſes. Ego quidem non illas ſolum, ſed forte etiam alias plures hoc in loco abs te expectabo: ex quo quando digreſſuri ſimus, nõdum ſatis conſtat. Negotiorum certe, quæ quotidie offerũtur & moles & varietas tam cito me ſe expedire non patientur.

Arthritis Petri Monauii.

Poſonio Panniorum (vbi ſeſquimenſem integrum conuentus durauit) cum Viennam rediremus, paucis poſt diebus in arthritidem, quæ omnes pene corporis artus peruagata eſt, Incidi. Factus ſum enim ex iſchiadico gonagricus, inde podagricus, demum etiam chiragricus, quin & colli partes malum hoc infeſtare non prætermiſit. Præcipuam morbi cauſam hæmorrhoidum: quæ ſecundum naturam ſingulis ferme menſibus mihi antea fluere ſolebant, ſuppreſſionem fuiſſe ſtatuo. Ea enim ratione materia collecta, cum iuxta conſuetudinem non vacuaretur, vicinas partes occupauit. Accreſſit ſtimuli loco vinum Vngaricum forte & habituoſum: quod me liberalius inter Pannones hauſiſſe (ita enim in aulis plærumq; & viuitur & bibitur) non diffiteor. Cum me ſatis diu morbus ille, ſtultitiæ meæ pœnas perſoluens, afflixiſſet, quadrageſimo demum die (qui tunc primus Maij erat) ex Hippocratis vaticinio domo prodire cœpi. Velim hic ſcire: quod tu conſilij ad prouocandum denuo hæmorrhoidas præſcribas? Debilibus medijs, quales ſunt hiera ſ. aloë non lota, frictiones ani cum aſperis pannis, & ſimilia, fruſtra hactenus ſum vſus: à fortiorib. etiam conſulto abſtineo, quod metuam ne vehementius irritatæ hæmorrhoides illæ poſt-

Hæmorrhoides quibus prouocandi.

modum ægre & magno cum periculo ſiſti queant, quando ſponte quoque ſua fluentes antea, fere ſemper modum in effundendo ſanguinem excelſerunt, meq; ſæpe decolorem reddiderunt. Sed & illud abs te lubens quæſierim: Num morbum huncin poſterum per interualla rediturum cenſeas, nec ne? Ego quidem ita mihi perſuaſi: Longe eſſe rationem aliam podagræ, chiragræ aut

Arthritides diuerſa.

gonagræ in ſpecie ita dictarum; ab arthritide, quæ generali nomine ſic nuncupatur. Illæ enim periodos ſolẽnes ſeruare, ac per interualla ſtata & certa redire ſolent: hanc cũ quaſi critica quædam expulſio ſit, & ideo omnes pene artus tempeſtatis in morem peruolitet, vnica inuaſione ſeu paroxyſmo finiri exiſtimo, niſi ſcilicet cauſæ externæ tam potentes accedant, vt nouum morbum procreandi & ſuſcitandi poteſtatem habeant. Tibi an idem videatur, ſcire percupio. Gaudebo ſane & in mea opinione magis confirmabor; ſi tu aſſenſeris. nolim tamen te ea propter celare, quæ mihi hac in parte metuenda iudices. Vino fortaſſe omni in vniuerſum interdices, & leges viuendi præſcribes duriſſimas; quas vt in hoc vitæ genere ita ſtricte ſeruare poſſim, valde vereor. Audiam tamen nihilominus te libenter, & quantũ omnino licet conſilio & præceptis tuis obſequar. Imo tibi maiorem etiam quam mihi fidem adhibebo: quandoquidem ſibi quiſq; peſſimus vt magiſter ita etiam medicus eſt. Superioribus proximis diebus Epiſcopum quendam per Dei gratiam ſanitati reſtituimus; qui ex vehementiſſimo inſultu epileptico poſtea in coma peruigil incidit. Velim

Epilepſia & Coma.

totum medicationis curſum me tibi percẽſere debere. Paucis interiectis horis cum vires conſtarent, & corpus impura plethora eſſet refertiſſimum; non modo acres clyſteres iniecimus, ſed ex vena ſecta large fluere ſanguinem permiſimus; exhibito præterea vel potius in os infuſo cathartico, etiam expurgauimus. nec infeliciter conſilium illud noſtrum, etiamſi aliqui ſedulo aduerſarentur, proceſſit. nempe extremis morbis extrema quoque exquiſite remedia opponenda eſſe præclare cenſuit Hippocrates noſter. Ad Pragenſes meas reſponſum abs te expecto. Nihil mihi gratius eſt hoc in loco: quam cum tot præſtantibus viris amicitiam inire, qui vndiq; huc aduolant. Te quoque inter illos eſſe valde optarem. quod tamen commode fieri non poteſt; interim æquo feramus animo. Petebas aliquãdo à me pſilothrum.

Pſilothrum.

Nunc hoc cape; Sume lactis caprini q. ſ. adde alumen puluerisatũ, & inuicem miſce. poſtea ſtilla per filtrum. Cum hoc inunge loca, ex quibus pilos auferri cupis. ſudatu, prius, quam iterum abluas. Tuto huius experientiam facere, & mihi de euentu poſtmodum ſignificare poteris. Bene & feliciter vale, mi chariſſime Weidnere, & mei memoriam cum beneuolentia conſerua. Auguſtæ Vindelicorum è comitiis, 17. Iulij, Anno 1582.

EPIST. CCXXXVII.

IDEM EIDEM

ACCIPIO excuſationem prætermiſſionis literarum, quam prætendis; ce-

iamsi non omni ex parte mihi satisfaciat. Videris enim subesse culpæ si non latissimæ at saltem latæ, quam, nisi scriptionis frequentia, in posterum expiare nullo pacto potes. Neque tamen interea te plane liberum pronuncio ab eo debito, quod tibi pro iis persoluendum est, quas amissas esse scribis. Forte enim cum occupatior esses, in eas tibi diligentius inquirere non libuit. Noli putare, mea me tam vili pendere: vt ea sic abiici velim, quod minus postea denuo reperiri queant. Vix credas quam magna & pæne intolerabili pœna te affecturus sim: si deperditas illas meas non denuo in lucem produxeris, & pristinam illis dignitatem restitueris. Sic soleo in eos, qui meo imperio subsunt. Sed tamen omisso quæramus seria ludo. Gratiam habeo, quod te de recuperata valetudine mea lætari significas: cum quidem illi hominum generi, qui cum arthriticis doloribus confligtantur pæne magis insultari soleat, ac secundum Apostolum afflictio afflictioni addi. Tu tamen, quod hoc facere intermittis, verum te esse amicum ostendis, & συμπάσχειν istis profecto non plane ridiculis doloribus. Expertus affirmo, & ne tu in similes incidas, opto precorque. In prouocandis hæmorrhoidibus tuo plane consilio obsequar. Non facile mihi persuaderi patiar, vt nimis vehemẽtibus vtar. Fere enim maius periculum est in sistendis illis, quam prouocandis: maxime si secundum naturam, id quod mihi accidit, vberius fluant. Etsi vero nondum omnino pristinam consuetudinem seruant: repetito tamen vsu aloës ante cœnam, sentio nonnihil sese illas rursus explicare, & ad fluendum comparare. nolo illas acerbius prouocare. Commendat Varignana plurimum oleum irinum, item radicem lilij, quocunque modo imponatur, cuius fortasse, cum periculum nullum adiunctum habeat, paulo post periculum faciam. Ad sectiones nunquam volens accedam: cum illud quoque exemplum, quod tu commemoras, me deterreat. Quæ postea de repetitis arthritidis inuasionibus attexis: ea te aulicum non esse atque adulari atque blandiri non posse, plane arguunt. Eam enim potissimum ob causam hanc disputationem moueram: vt me, qui vix hoc malum effugi, consolareris, fore, vt nunquam, aut saltem perraro reuerteretur. Tu vero hac controuersia neglecta, scapham scapham dixisti, & mihi nouam pene solicitudinem iniicis, vt magis quam antea mihi à molestiis illis metuam. Vt Cicero in epistola ad Luceium, etiam plusculum quam veritas concedit de se dici postulat: ita ego quoque putabam te opinionem meam confirmaturum, etiamsi non exquisitissime cum artis præceptis conueniret. quod quidem ad ægros facere solere Medicos vt illos in spem erigant, notum est. adeo etiam vt hoc respectu aliquando ad me, tum Patauij decumbentem, diceret Bucephalus: Medici nunquam vera dicunt. Fortasse autem tu putasti: Medicum à medico decipi æquum non esse, & ab hoc facilius quam ab aliis fraudem deprehendi. Quicquid tamen sit: ne nunc quidem tibi plane assentior, quod ad arthriticas periodos attinet. Cum enim per modum criseos expulsio fiat, vix est verosimile, omnes corporis artus ita debilitari, vt infirmitatis ratione deinceps semper similem fluxionem suscipiant. quemadmodum in podagra fit, aut chiragra: vbi leui occasione inuasio repetit, & pæne certas periodos seruat. An vero arthriticus morbus, hoc est, qui sine discrimine omnes artus corporis perreptat idem fit cum eo, quem Cardanus vagum appellat, & de quo peculiarem tractatum conscripsit, tu videris. Quod à vino abstinere iubes: rem duram imperas. An vero solius aquæ potu contentum esse præcipis? Nimirum caute & prudenter vocem ἀπεχομένως, quæ etiam apud Theognidem extat, adiicis. Sed non licet nobis aulicis sæpe ita viuere, vt volumus: quando ad aliorum arbitrium nos comparare necesse est. Tecum qui tuo more domesticam rem instituis, bene agitur. A Basiliensibus iamdudum nihil habeo: quod contagionis ratione loca illa male tuta essent. Ad D. Zwingerum & Platherum paulo post scribam. D. Simon Gryneus Medicus diem suum peste exstinctus obiit. Quid de reliquis fiat, aut factum sit, cupide scire desidero. Cur Hippocrates humorem melancholicum aquam, vel vt in Græco textu est, ὕδρωπα appellat, ad Erasti disputationes remittis. quas certe, si ad manum haberem, inspicere non intermitterem. Sed qui in ista oberratione bonorum librorũ copia instructum esse licet? Est nobis aulicis illud in ore, quod Bias ni fallor, de se dixit: Omnia mea mecum porto. Partem librorum meorum Pragæ habeo: partẽ Vratislauiæ in patria, partem eorum etiam hic Viennæ. Illos in vnum cogere ecquãdo licet? subinde enim aula mutatur, quam me sequi necesse est. Librorum vero supellectilem instructam quomodo quis secũ circumferat? Quæ tua de hac re sit sententia scire desidero. Postea ad Erastum, velut supremũ iudicem, si ita libet, prouocabimus. De paralysi post colicam non parua est controuersia. Non dubito te ea vidisse & legisse quæ Erastus de illa scribit in 4. parte Paracelsi-

Critica expulsio non causa fluxionum periodicarum.

Arthritis vaga.

Varignanæ remedia in prouocatione Hæmorrhoidum.

Cura paralysis in quam se soluit colica.

celsicorum suorum. Sed vt ad rem propius perueniamus; peculiare exemplū tibi propono. Laborauit hoc morbo optimus Efromus noster, qui cum satis feliciter restitutus sit, eius curationis processum ad te transmitto. vt autem videas me Germana fide tecum agere; ex eius αὐτογράφῳ omnia transcripsi, quæ in schedula iniecta vides. Præcessit in eo colicus dolor satis acerbus; postea διὰ τὸ ἐν τῷ καταλημματισμῷ ἐν τῇ νόσῳ in tristem istam παρέσεως morbus incidit. Ne autem hoc nouum esse putes; legere potes ea quæ apud Hippocratem extant in 6. epidem. 4. comment. particula 3. ὧ τὸ ἔντερον ἐπὶ τὰ δεξιά, &c. Item Paulum lib. 3. cap. 18. & 43. Præsentem istam curam quomodo ad Widemanni tui, cui optime cupio, casum applicare debeas, tute videris. Nostro illi Efromo satis bene successisse scio. Et ascripsit ipse vbiq; vt vides, non tantum remediorum formulas: verum etiam quibus, & quo cum euentu vsus sit. Tu quoq; fac simile. Habet præterea dominus Crato in vsu oleum quoddam, cuius mirificam vim multis probauit. Illud hunc in modum conficitur; ℞. Gummi Galbani, Elemi, Hedræ, ol. laurini ana q. s. fiat destillatum, & seruentur, seorsim primum aqua, deinde oleum clarum, tertio oleum crassum. Hoc emplastrum musculis epigastrii applicat, & reliquias morbi felicissime discutit. Credo vltra duo millia apud Morauos & Boemos hoc vnguento lucratum esse. quod tecum quoque pro amicitia nostra communicare volui. Vniuersalia quæ præmittenda, quæque intra corpus exhibenda sint, per te scies melius. Crede mihi alteri non ita prompte communia ista facerem. In albo fluore pillulas de bdellio laudas: eū tamen in sistendis potius hæmorrhoidibus & mensibus, alii, & potissimum Varignana, commendent. De roremarino nulla apud me est dubitatio; vt pote cuius admirabilem efficaciam ipse etiam in muliebribus morbis expertus sum. Tuæ tamen constanti asseuerationi fidem habeo. Pro transmisso abs te munere gratias ago maximas. Recte obtulit tabellarius, quę illi credidisti. Ego vero quid referam? Cum ad manus aliud nihil sit, mitto ad te exemplum Valesii nostri, quod mea opera emendatum Crato noster nuper foris dedit. Cupio de illo intelligere iudiciū tuum. Pro psilothro, quod inefficax esse dixisti, en tibi aliud: ℞. Lac canis mixtū cum puluere auripigmenti in forma emplastri, siue linimenti, admotum depilat immediate. Si lac canis habere nequeas, substituitur lac esulæ maioris, & applica in balneo ad spaciū recitationis trium orationum dominicarū, & iij. salutationum angelicarum, & quando arescit, pili vna cum psilothro remouentur. Non puto habere minorem vim, quam vnguētum illud Rusma appellatum, quo Turcæ in balneo ad hanc rem vtuntur. Ligno Sassafras, quod ex Florida siue noua Francia huc importatur, an vnquam vsus sis nescio. Plane odorem & saporem fenieuli refert. In delicatis naturis multo præstantius est tum guaiaco, tum salsa. Ventriculo etiam melius conuenit. In Polonia creberrime nunc vsurpatur contra podagram, & alios chronicos morbos. Si quid de eo cupies: lubentissime ad te transmittam, & modum vtendi, si nescis, significabo. Bene & feliciter vale, & festinatam scriptionem boni consule. 22. Nouemb. an. 1582.

Destillatum Cratonis.

Cura alborum mensiū.

Rorismarini vsus.

Rusma Turcarum.

Sassafras.

CRATONIS.

In paralysi inchoata manuum post colicam, qualis fuit mea, & hærente iam malo in musculis ibi etiam sugillatis, primum ad expellendam materiam è musculis per exhalationes & sudores, vtitur sudorifico, fomentatione, & vnguento infra scripto.

Sudorifica;

℞. Syr. de betonica,
de succo cardui an ℥ ij ß.
Theriac. præstantiss. ʒ ij. Misc.

(Hoc vsus sum; sed parum mihi fuit ἰδιοσυγκρασίᾳ; præfero syrupum sancti Ambrosij) Sumatur mane vnum cochlear, alternis diebus, & cōtineat se æger in lecto, vt somno & fomentatione lectuli sudor promoueatur.

Fomentum.

℞. Saluiæ, origani,
Rorismarin. iuæ arthetic. an. m. iij.

Incidantur, coquantur in aheno, & decoctū cum herbis calentibus infundatur in vasculum ad hanc rem præparatum, quod tegatur superne panno quadruplici, & fomententur manus per quartam horæ, mane & vesperi ante cœnam. Formam vasculi non dubito tibi notam esse. Aqualis breuioris instar habet; & in lateribus foramina per quæ manus inserantur.

Vnguentum.

℞. Axungiæ gallinaceæ ℥ ij.
Ardeæ,
Taxi, an. ℥ j.
Lumbricor. terrestr. vino lotorum ℥ j. ß.
Coquantur lento igne, & addatur oleum nucis conditæ.
Misc. f. linimentum post fomentationem.

Additur his omnibus & sapo certi generis, quo post fomentationem & vnctionem æger manus abluat: qui siccescit sua sponte in manibus, & postea abluatur calida

Huius saponis descriptio sequitur:

℞ Saponis veneti.
Mucillag. althex. an. ℥j.
Sem. Erucæ contus. ʒij.
Ol. Iuniperi ex granis ℥ß. Misc.

Quod si superioribus illis nihil proficietur. pro fomento superiori, vsurpetur hoc: *Fomenta.*

℞ Rad. vrticæ m.iij.
Cymin. pulu. ℥j.
Salis ʒ iij.
Misc. & coquantur vt supra,

Pro vnguento autem suprascripto vsurpetur tum hoc quod sequitur:

℞ Ol. antiqui ℔ß.
Sanguin. porci. ℥iij.
Castorei ʒj.
Ceræ parum, Misc. f. linimentum.

Vtrisque vsus sum primis & secundis, & secundis in primis: quibus sensi tremorem in manibus (nam pedes firmi semper fuere) euanescere. quod fuit confirmati membri certissimum argumentum. Sed temporis detrimenta ferre nolui, cum essem tum totus in Psalmis, &c.

His sequentibus non fui vsus.

Vng. fortiss. Quod si vero neque proxime supra scriptũ vnguentum satis fuerit efficax, sumatur quod sequitur.

℞ Concharum nigrarum (hæ conchæ non potuerunt reperiri in nostris officinis) vrantur in fictili, & colligatur humid. pinguis ℥ij.
Axungiæ. Ardeæ.
Taxi.
Canis a. ʒj.
Seui hircin.
ceruini a. ʒ vj.
Saponis veneti cum succo cardui & altheæ dissol. q. s.
Misc. lento igne.

Quod si adhuc etiam magis acuenda curatio, adhibeatur ad extremum vnguentum sequens:

Extremum. ℞ Pul. lumbricorum terrest. ℥ ij.
Calami aromatic. ʒ vj.
Galangæ ʒ iiij.
Mellis despumati q. s.

Coquantur ad spissitudinem & extendantur in duabus alutis, quælibet sit facta ad formam hanc:

EPIST. CCXXXVIII.

IDEM EIDEM.

ALTERAM tuam epistolam cum hoc ipso tabellario accepi: priusquam ei, quam ante hac Seligerus noster mihi abs tè attulit, persoluerem: quod enim tertiæ cuiusdam meministi, ad quam nondum responderim, ea qualis sit nescio. Nolo sane tarditatem vel lentitatem potius in scribendo meam multis excusare: illud tamen affirmo, me officium hoc neglecturum non fuisse: si quod sperabam, γεγμματοφόρος iste ad nos Viennam rediisset. interim dum exspecto, quoad reuertatur, totus delabitur annus. Sed ad rem. A Seligero non ita pridẽ literas Patauio babui: quibus adhuc responsum debeo. Miror autẽ quid tibi in mentem venerit, mi Weidnere, quod me dubitare scribis, arthritide nuper laborauerim, necne. Et eo nomine nescio quam ab ipsa arthritide pœnam mihi infligendam minaris. Immerito sane hoc abs te patior. Neq; enim tam sum ἀναίσθητος, vt morbi satis immitis turmina non senserim: neque etiam Stoicorum delirio faueo, qui affectus & dolores meras esse opiniones credulis suis auditoribus persuadere conati fuerunt. Imo & sensi non magna cum voluptate mea arthritidis molestias grauissimas, & me sentire scripsi, & ad te atq; alios conquestus sum. Sed de hoc cap. quæstio erat: Num arthritis etiam per certa interualla repetere soleat, vt chiragra, vel podagra an vero, veluti critica quadam expulsione, semel ægrum inuasisse satis habeat? Vt de hoc dubitarem, multæ me causæ permouerunt: quæ fortasse tibi quoq; etiam si nullus moneam in mentem venient, atq; id ipsum expresse quidam in thesibus suis, de hoc morbo nuper publicatis, affirmat. Bona igitur verba quæso, & hũc potius si libet nodum dissolue, quam vt me denuo cum morbo molestissimo conflictari iubeas. De dolore vago legere potes, quæ Hieronymus Cardanus in Methodo sua medendi scribit sect. 4. capite quinto, item in Consilio quodam de hoc morbo peculiariter scripto, quod contradicentium Medicorum libris sub calcem adiunctum est. Apparet ex eo scripto: statuere illum morbi huius causam flatus potissimum hinc inde in corpore oberrantes: cum nihil sit, quod æque cito de loco in locũ moueri possit. Dracunculos Iohannes Wierus in doctissimo suo commentario de morbis nonnullis incognitis Germanice edito, putat esse, quos vulgo *die Mitesser* appellant. Morbi genus in Austria satis familiare. Discernit autem ab

An arthritis critica sit atque periodica.

Dolor vagus.

Dracunculi

ab his alteram illam ægritudinem, *die Varen, oder lauffende Varen*, & vtriusque cognitionem atque curationem satis docte & accurate persequitur. Antidoton etiam proponit τὰ γῆς ὕπερ, & eorum præparationem. quam eo haud dubie hausit D. Hoffmannus noster. Ad quæstionem de loco Hippocratis hæc nuper ad me scribebat D. Mercurialis.

Quomodo splen sit aquarum fons.

Cur Hippocrates splenem aquæ fontem esse dixerit in 4. de morbis, diu ipse quoque dubitaui. nec, si authoris sententiam tueri volumus, alia ratio mihi occurrit, quam si dicamus, aquam Hippocrati eo in loco esse non succum melancholicum & crassum, qui per vniuersum corpus diffusus sæpe conspicitur: sed aquosum & tenuem, qui in liene colligi consueuit. Nam certum est eiusmodi viscus sæpenumero ob aquosi succi copiam intumescere.

Sanguis lienis tenuis & aquosus.

& sanguis, qui in anatome conspicitur in splenis anfractibus, iecinoris sanguini comparatus, plane tenuis & aquosus videtur: vt non immerito viri quidam eruditissimi, & anatomicæ doctrinæ peritissimi promulgare non erubuerint; minime verum esse lienem succum melancholicum attrahere. At hæc omnia ingeniorum lasciuientium exercitamenta sunt. In artis operibus atque in iuuanda humana vita si quis strenue versetur, multo solidiorem laudem eum mereri iudico. hactenus ille. Etsi autem quam maxime opinioni illius accedam, quod certum sit cum melancholico humore semper multum seri, vehiculi loco, adiunctum esse: magna tamen in ipsa voce est ἀκυρολογία

Sanguificatio lieni à quibusdam etiam attribuitur.

cum ὕδωρ ὕδρωπα appellat. quod vero ait nonnullos lieni æque ac epati αἱματοποίησιν tribuere: in ea hæresi etiam Platerus noster est, vt sæpe ex eo coram audiui, & etiam ex tabulis illius iam publicatis colligere licet. De quibus sane iudicium meum exquirere minime opus est, cum me in hac palæstra τῶν ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν minus exercitatum agnoscam. artifices igitur de artibus iudicent.

Plateri industria.

Statuo tamen nihilominus: multa eum monstrasse; quæ alii non obseruarunt. eum sciam quam ille περὶ τὰ ἀνατομικὰ & industrius & fœlix, vt nomen eius attestatur, esse soleat. Diligentia certe sola maximam laudem meretur.

Erastus de paresi post colicam.

Si, quæ sit Erasti de paresi post colicam sententia, integre cognoscere est animus, euoluas longam illius disputationem in quarta & vltima parte antiparacelsicorum illius à pag. 236. vsque ad 258.

Langius.

Meminit quoque affectus huius Ioh. Langus in epistolis suis medicinalibus parte 2. epist. 55. Quibus perlectis, si quod dubium amplius superest, de eo posterius inter nos per literas colloquemur.

Vallesius.

Fr. Vallesius quem dudum diem suum obiisse credidimus, ipse opus suum Controuersiarum medicarum ad recudendum Christoph. Plantino ex Hispaniis Antuerpiam misit. Verum cum ille videret Wechelum priori editioni denuo euulgandæ manus iam admouisse: ipse sponte abstinuit, & autorem de hac re admonuit. Haud dubie multa præclara his totis xx. & amplius annis a se obseruata, adiecit, vt illa etiam cum studiosis doctrinæ illius cupidis communicari æquum sit. Ingenio apparet esse maximo, iudicioque exquisito: sed prima editio iuuenile quid resipiebat; hæc posterior omnia maturiora, & exquisitius cogitata & recogitata habebit. Si autorem adhuc viuere vel suspicari potuissemus: nemo nostrum tam audax fuisset, vt sine illius consensu quicquam hac in parte tentaret. quicquam istam quoque molitionem sine fructu non abituram spero: si modo ille, quæ in præfatione Cratoniana sunt, legere & expendere dignabitur.

Turbith minerale artificiosa Mercurii præparatio.

Turbith minerale re ipsa nihil aliud est; quam artificiosa mercurii præparatio. De qua varii variorum conatus sunt in medio. Velim te illa legere, quæ de puluisculi aurei ex mercurii præparatione & diserte & erudite scribit Anton. Gallus medicus in lib. suo de Ligno sancto non permiscendo, pag. 33. & aliis in locis, inter cætera autem hæc quoque refert, quod non memini me alibi legere: crystalli argentei viui verum & vnicum alexipharmacum esse, & illius parandi & exhibendi modum adiungit.

Crystallus Alexipharm. verum Argenti viui.

potes quoque considerare quæ in Ioh. Vigonis Chirurgia extant de pulueris rubei confectione & administratione eiusdem tam intra quam extra corpus. Item apud Marianum Barolinum discipulum eius, qui etiam peculiariter de hoc verba facit. Capouaccius, quod miror, eundem mercurium in antiquis gallicis doloribus exhibet: & quomodo symptomata nonnulla, vsum eius fere consequentia auertenda sint, monet Quercetani oracula aut ænigmata non intelligo; nec scrupulose inquiro. sino mortuos sepelire suos mortuos. Hæc, quæ sequitur, descriptio mihi à quodam insigni chymico, & optimo, (vt sic loquar) Galenista communicata est: quam germanam esse statuo: etiamsi nondum manibus meis parauerim; sed duntaxat ab eo tali methodo paratam possideam.

Turpethum minerale Zwingeri & Bodensteini.

℞. Mercurij aceto & sale ter quaterve abluti ℥ ij. ol. rubicundi de acetosa minerali ℥ iij. salis eiusdem ʒ j. ß. Coniuncta in gerànio immergantur in arenam, & per diem naturalem coquantur. Materiam infrigidatam. candidam eximito, terito, aqua calida affusa recoquito. de.

fundito, abluto tertio vel quarto, super carbones exsiccato, frigida iterum abluito, resiccato. Remanebit Proteus Pactoleæ instar scobis. Datur à gr. iij. ad v. cum theriaca, vel aliquo purgante in gallicis doloribus & vlceribus: quibus etiam exterius adhibitum, in emplastris gummatum, certissime medetur. quod si auri calcinati ℈ j. adiiciatur, nō purgat: sed fit multo magis hidroticum. Habes integrum processum & velut αὐτοψίας huius operationis: etiamsi propter concisam breuitatem quædam obscuriora videantur. Sed manus, vt ille inquit, causa est sapientiæ. Si quas voces studiose artificio quodam inuolutas & occultatas non satis assequeris: ego tibi Apollinis instar ero. Idq; ex eius ore, qui mecum descriptionem communem fecit. alioquin enim chymicis istis operationibus exercendis non valde assueui. quod tamen, si qua occasio esset, libenter facere velim. Aula, quam sequi cogor, suis migrationibus hoc totum impedit. Aloe rosata nihil aliud est, quam aloe succo rosarum depurato bis terve infusa, & postea in massam, vnde catapotia furmantur, redacta. Habet hanc dominus Crato noster in valde frequenti vsu, & hieræ loco vsurpat. Plerunque semihorula ante cœnam exhibet à ℈ j. ad ʒ j. Blāde & absque vlla molestia ventriculum & primas vias expurgat. Euentum curationis in nobili illa matrona, cuius casum mihi proponebas, scire desidero. Fortasse enim tu illam sanitati prius restituisti: quam responsum à me habere potuisti. Symptomata mirifica sunt & satis implicita, nec malignitas aliqua, in visceribus delitescens, abest. In talibus igitur vtilissimum est præter ea, quæ manifesta qualitate prosunt, illa quoque admiscere quæ occulta quadam facultate τὰ χρονικῶς retundere creduntur. Cardiaca scilicet, & his similia: quorum materias recensere ad te non est necesse. Cum etiam adstricta aluo sit: aloes ros. vsum illi plurimum conducere arbitrarer, etiam mensium prouocandorum gratia. Rite expurgato corpore electuarium quoddam cōficerem ex talibus, quæ præcipua viscera respiciunt: adderemque præter species nobilium confectionum etiam thæriacæ & mithridatii aliquid. Lignum aut sarsam num illi propinaueris, nescio. Vix enim sassafras apud vos, nisi maximo pretio, haberi puto. Etiam hic eandem ob causam, exolescit. Gratiam habeo pro iis, quæ ex epistola Zwingeriana de aceto stillaticio excerpsisti. Et ita vere res habet. Multa ex falsa imaginatione potius quam vero iudicio im... anus, quod etiam in similibus aliis non

Aloe rosata loco hieræ.

semel obseruaui. De chirurgia recte admones. Doleo certe, me in illa exercenda non plus insudasse: quando eius rei in Italia occasio offertur satis commoda. Sed quo tempore ego ibi fui: fere semper pestilens contagium grassabatur, vt ita minus tutum esset sine discrimine quibusuis manum admouere. Præterquam autem quod Mercurialis noster chirurgum crudelem esse vult, etiam immundum velit nolit eundem esse oportet. à quorum vtroque non parum abhorreo. Nihilominus Medicus Physicus in multis casibus si maxime manum ipse admouere nolit, consilio suo tamen prodesse, & chirurgum in sua operatione dirigere potest. Quod ego aliquoties feci hactenus non malo cum successu, & etiam cum vtilitate aliqua. Terram Anvvaldinam nondum videre contigit. Petii nuper à D. Camerario, vt particulam mihi illius transmitteret, non ausim credere tot illam vires habere, quot illi autor in tractatu suo de hac edito tribuit. Multos credulitas magis sanat & superstitio, quam vera ratio. Strigensi bolo non aliter vsus sum, quam in dysenteriis & aliis alui fluxionibus cohibendis. D. Iac. Theodorus in libello de peste, terræ sigillatæ eam æquiparat. Sed multum adhuc sordium admixtum habet, quas melius elui vtile foret. Si bene aquis idoneis lauaretur, & rursus exiccaretur, crederem plus opis allaturam. Etiam alia nunc circa Glogouiam repetitur, quæ Strigensi candidior est, &, vt ego puto, etiam efficacior. Si nondum habes, aliquid illius ad te mittam proxime. In præsentia cum nihil aliud suppetat, censuram de operibus Hippocratis ad te mitto: ea lege atque conditione: vt tuam de hac censuram libere atque aperte ad me perscribas. Petit à me hoc autor ipse D. Hieron. Mercurialis dum inter cætera in proximis sic scribit: Ob Hippocratis censuram à nemine laudari cupio. Sed in eum finem solum edita est, vt ingenia excellentia in ea censenda sese exerceant, mihique addendi, mutandi ac corrigendi occasionem præbeant. Itaque quod à te peto illud vnum est, vt virorum apud vos excellentium iudicium explores, & quæcunq; obiiciuntur, libere mihi significes. Hæc ille. Te autem mi Weidnere in eorum numerum, qui Hippocratica diligenter legunt, & de eius scriptis iudicare norunt, libenter recipio. Expecto igitur quid responsurus sis cupide. Meas cogitationes vicissim, si ita voles, libenter patefaciam. Velim te lectam hanc censuram etiam cum D. Laurentio Scholzio, viro optimo, & integerrimo, communem facere: quan-

Terra Anvvaldiana.

Terra Sigil. Strigomensis.

Glogouiensis

quandu exempla, quæ singulis mitterem, in promptu non erant. Sed manum de tabula tandem. Vrget enim, qui modo astat, tabellarius. Te bene feliciterque cum tuis valere opto. Pragæ Boiemorum 5 Deceb. anno 158.

EPIST. CCXXXIX.

IDEM EIDEM.

MIHI quoque tam diuturna ordinarii nostri emansio, ne quid dissimilē, molesta accidit: ac quidem ne inter vias sinistri quid passus esset, subuerebar. Sed illius aduentus omnes facile suspiciones diluit. De nummis restitutis a mote, lectum est, conuenit numerus, & non neglexisse habeo gratiam. Veruntamen non eo sensu quo seruulus ille apud Comicum, qui de fide debitoris sui nonnihil addubitare videbatur. Ego me officium istud recte collocasse lætor: etsi profecto in palestra hac minime sum exercitatus ἀνηγγιφθω ἐκύβ©. Placet omen tuū de arthritide: quam & ipse à me in perpetuū exsulaturam promittis. Iam certe tertius annus agitur: cum post primum illum insultū nihil mali ab illa per Dei gratiam perpessus sum. Vtinam etiam in posterum ab illa immunis sim, ita vt nunquam limen meum subintret. Nostris eueniat hostibus illa precor. In præcautione nullo alio remedio hactenus vsus sum, quam vt diligēter operam darem, ne superfluitates in corpore eatenus augerentur, vt nouum paroxysmum generare queant. Puluerem Italicum, qui contra podagram tantopere nunc decantatur, & domini Cratonis de eo iudicium, à vicino tuo D. Laurentio Scholzio petere licet. Illi ego hæc submisi omnia; & poterimus de his alio inter nos conferre tempore. Vallesium vnà tecum viuere & valere exopto, vt multa talia scripta subinde nobis ex diuite penu ingenii sui depromat. Proximam editionem opera Plantini etiam apud extremos Iberos accepisse non dubito. Turbith illud, quod minerale vocant, ipse nunquam parani, sed nec ob alio parato hactenus vsus sum. Etsi nequaquam reiicio: tutiora tamen amplecti malo. Et scelus esse indico ad præsidiū tam anceps accedere; vbi alia in promptu sunt, quæ minus periculi adiunctum habēt. Et tamen interdum in extremis morbis ad extrema huiusmodi remedia confugere necesse est. Descriptionem quam misi, omnino genuinam esse confido. Mercurium, qui sumitur, viuum esse oportet. Sequenti enim præparatione satis corrigitur. Acetosam mineralem recte suspicaris esse chalcanthū. *Acetosa minerale.*

Sed oleum illud rubicundum crassius est: non autem quem spiritum vitrioli vocant, cærulem potius quam rubicundum. Geranium, vulgo matracium appellant, in hanc fere formam confectum vitrum. *Geranium matracium.*

Aurum, quemadmodum & alia metalla calcinari, & in chymicum puluerem redigi potest. Commisissem tibi turpethi mineralis aliquid: si commode ab idoneo artifice impetrare licuisset. Interim de meo tantum tecum communico, quantum fortasse in præsentia satis est. *Turpethum minerale.* Triplex vero huius est differentia. Primum illud sub litera A, auri ferme colorem refert, vt vides: quod secundum eam descriptionem quam accepisti, paratum est. Alterum sub B, à Iudæo quodam, præstanti artifice mihi communicatum est. Tertio illo sub C, frequenter vtitur D. Stromerus noster, quod etiam cæteris præfert. Mihi primum illud magis arridet. Tibi vt vnius aut alterius periculum facias, in deploratis præsertim gallicis, liberum permitto. Ante paucas hebdomadas huius exhibitione persanauit Italum quemdam D. Stromerus: quem gallica illa lues pessime defœdauerat: & totum ferme nasum depasta fuerat. Tum demum ad ligni decoctum accessit: quod antehac frustra ab aliis Medicis misero ægro propinatum fuerat. Libelli illius titulus, quem petis, hic est. De ligno sancto non permiscendo, Antonio Gallo Medico autore. Idem in imperitos fucatosque Medicos. Est autem hic liber oppositus alteri cuidam Alfonsi Feru, qui inscribitur: De ligni sancti multiplici medicina, &c. Hic excusus est Lugduni in 16. ille Parisiis apud Sim. Colincum, anno 1540 in forma octaui. Pro excerptis ex Anancastæ nostri literis magnas gratias ago. Iam diu nihil ab eo vidi. Cogito tamen ad intermissum scribendi officium redire. Quereeranus quid sibi velit, multo minus, quam Anancastes intelligo. Quod si operosa illa, & non reuelanda præparatio displicet: eam eligere potes, quæ exstat apud Aug. Fernerium de morbo gallico libro 1. in 7. curandi eundem morbum modo, vbi multa notatu digna inuenies. Vocat ipse autor pillulas mercuriales, & quædam de diuersa exhibendi illas ratione in medium affert. *Pill. Mercuriales.* Excusus est hic libellus in eo Fasciculo qui inscribitur; Thesaurus sanitatis paratu facilis, per Ioh. Liebaultium, &c. 1. Pa-ri-

T

sis in 16. Licet etiam conferre eum iis quæ Massa Venetus, & Mattiolus, item noster quoq; Capouaccius de medicamenti huius recta & methodica cum præparatione, tum exhibitione tradunt. Quantum ad casum illum nobilis matronæ attinet: symptomatum quorundam mitigatio aut ablatio, non plane morbum illum incurabilem esse satis ostendunt. Dolorem capitis & tibiæ dextræ adhuc remanere significas. Neque tamen scio, an dolor ille capitis cõtinuo affligat: an vero per certa interualla redeat, & periodicus sit: item an anterior pars, aut posterior, vel etiam circa tempora magis doleat. Etiãsi vero ab initio per cõsensum aliarum partium, v. g. ventriculi, aut vteri, originem suam habere potuit: postquam tamen tam diu durauit, eam impressionem fecisse verisimile est: vt nunc caput mutata temperie, per essentiam etiam laboret. Nihilominus multum illis remediis crebro repetitis efficitur: quæ inferiorum partium impuritatem auferunt, vnde ad caput prauæ exspirationes subinde attolluntur. Habuit in frequenti vsu Fernelius (vt à domino Cratone accepi) pillulas quasdam: quibus tantam vim in detergendo ventriculo & præcordiis offensis tribuit, vt nullam se hemicraniam repetisse affirmauerit, quam non hac ratione curauerit. Descriptio hæc est:

Dolor capitis.

Pill. cephalicæ Fernelii.

℞. Aloes optimæ ℥ß.
pulu. El. de gemmis,
Diattion santal.
Rosar. rubear. an. g. iij.

Redigantur omnia in puluerem, & cum syrupo de absinthio & violar. f. massa mollis. Seruetur vsui in vesica. Exhibuit alternis diebus, bis vel ter in hebdomada ℈ ij. aut ʒ j. hora vna ante cibum. Dominus Crato alias etiam commendat de succino in hanc formam:

℞. Pul. succini, Mastiches an. ʒ ij.
Aloes succocitrin. ʒ v.
Agaric. albiss ʒ j ß.
Aristolochiæ rotundæ veræ ʒ ß.
Cum syrupo de succo betonicæ q. s. f. massa. Vtatur ʒ j bis in mense, & sumat eas post primum somnum.

Pill. de succino Cratonis.

Jn harum pillularum vsu persistendum. Nam cum morbus diuturnus sit: vt paulatim & diu curetur oportet. Deinde ad particulares capitis euacuationes per nares, palatum, & fauces accedi posset: quorum formulas ipso nosti melius. Ineunte autumno non prohibuerim venæ sectionem, saltem euentationis gratia fieri: item purgationem aliquam, præmissa corporis præparatione, vniuersalem. Si qua malignitatis latentis suspitio est: plurimum conducunt Electuaria ex succis inspissatis herbarum, quibus deinde pulueres idonei, ac denique theriacæ aut mithridatii aliquid additur. Si voles vnam atq; alteram descriptionem proxime ad te mittam. Tu modo significa, quæ interea mutatio acciderit, & quantum vires sufferre posse existimes. Fonticulum vt Itali appellant, in inferiori cruris parte cum vtilitate aperiri posse δηλονότι, quando scilicet natura ipsa in eo loco exitũ quærit, & nonnihil inde leuationis accessit. Malum autem vicissim auctum est, quamprimum materiæ illi exitus præclusus est. Si delicata est fœmina: rectius fit operatio illa potẽtiali, quam actuali cauterio. habes pyrapyrum illud, quo me etiam non infeliciter vsum memini. Et hæc quidem mihi in præsentia de proposito casu in mentem veniunt. Risi cum litem de substantia & accidente veneni cum Theologica illa controuersia, in qua similiter de essentia peccati quæritur, comparas. Volo autem adscribere ipsa D. Hier. Mercurialis verba: quibus ad illud caput Epistolæ meæ nuper ad me scriptæ respondet. Accedo, inquit, ad id, vt probem rationes, quibus vteris ad probandum esse in prædicamento relationis venenum collocandum, aduersus meam sententiam non tantum habere momenti, quin facile dilui queant. Nam, vt hinc primum exordiar, ea dicuntur ad aliquid ex Aristotele, quorum esse aliorum est, aut aliquid aliquo modo dicitur. Primo modo plane ad aliquid nec alimentum nec venenum dicitur, sed secundo modo: prout scilicet ad aliquid, seu respectu alicuius, nempe hominis dicitur. Verum nec hoc pacto vere ad aliquid sunt. Si quidem maior pars venenorum æque alia bruta atque hominem interimunt, & multa etiam alimenta sunt non minus belluarum, quam hominis. Sed concedamus esse ad aliquid venenum: quid prohibet vnam & eandem rem diuersimode acceptam sub diuersis prædicamentis collocari? Magnũ & paruũ in quantitatis & relationis, morbus & sanitas in qualitatis & relationis prædicamentis ponuntur. haud secus etiã forma substantialis in duobus prædicamentis est: cum forma qualibet sit alicuius forma. Quare de veneno quoque dicere possumus, vt refertur ad hominẽ, esse ad aliquid: vt vero mistum quoddam est ex propria forma, quæ est vis venefica, & subiecto, esse in prædicamento substantiæ. quemadmodum ex materia & forma, neque ipse vnquam dicerem totum scorpionem, aut totam viperam esse venenum: sed illius spirituosum corpus

Quod venenum nõ sit ad aliquid.

corpus vi venefica formatum, quod ictu communicatur. Huius autem corpus saliuosum similiter conflatum, & morsu communicabile, Hactenus ille. Quibus equidem quid vicissim opponam, meamq; opinionem defendam, non ignoro. Velim tamen ex te scire, quid de lite ista sentias, præsertim cum credas, fieri posse vnum & idem diuerso respectu: modo fit substantia, modo accidens? De terra Anwaldina pauxillum quid nuper mecum communicabat dominus Ioachimus Camerarius, quæ tamen an legitima sit, & cum tua conueniat ignoro. Si igitur quid suppetit, velim mecum partiare, saltem tantillum, vt eius periculum facere, & cum ea particula, quam ante habeo, comparare queam. Ero vicissim gratus in iis, quæ penes sunt. Sphacellum ex gangræna profectum iam bis rerve vidi, non magna certe cum voluptate mea. Vtinam plane hoc monstri è hominum natura tollatur. Sed astat tabellarius, qui meum de tabula amouere iubet, & præterea etiam alio vocor. Tu quæso hæc, quæ festinanti calamo, & animo non satis libero scribo, boni consulas, meq; amare pergas. Vale & salue charissime mi Weidnere. Datæ Pragæ Boiemorum die 2. Iulii. Anno Christi 1584.

EPIST. CCXL.

IDEM EIDEM.

NON debeo etsi occupatus sum, scribendi ad te officium negligere: cum te in respondendo tam gnauum esse animaduertam. Et præsertim hunc ordinarium nostrum sine meis dimittere nefas putauerim: cum nunquam antea id factitare soliti fuerimus. De turpethi mineralis præparatione quid Anancastes noster sentiat, scire percupiam. Augeri quidem Fernerii libellum in tam instructa bibliotheca apud ipsum extare non dubito. Si tamen voles: libenter quæ de eo in medium ille adfert ad te transcripta mittam. Fieri potest vt Anancastes ipse sua manu arcanum illud elaborauerit. Ita non tantum auditum, sed oculatum etiã testem habituri sumus. Scribebat ad me dominus Crato non ita pridem in hanc sententiam: Multis annis cum D. Zwingero per literas sum collocutus. Nunquam de chymicis tam multa scripsit, quam nunc. Vt ad illius opinionem accedam, vix persuadebit: cum Arrogosio, qui sæpe multis horis de istis mecum egit, nunquam potuerim fidem adhibere, & illo sibi eum magistrum esse profiteatur. Ars est vna; quam si Hippocrates & Galenus vere nos non docent, & Montanus illustrat, eiusque fundamenta ex intima philosophia monstrat; à qu bus discenda sit, nescio. Materia medica ingens & numerosa. In ea principem locum tenere medicamenta ex sulphure & Mercurio confecta, vix adducor vt credam Laudanum vero quid est aliud, quam Philonium: & quem morbum eo profligabimus absque periculo? Chymicis remediis propter singularem efficacitatem nihil detraho: Chymiæ vero autorem Theophrastum minime statuo. hæc ille: cum ei occasio à me præbita esset in literis quibusdam: vbi iudicium illius de libello quodam chymico quæsieram. Casus nobilis illius matronæ pæne memoria excidit, nec sunt modo ad manum literæ tuæ, quibus illum prolixe exponebas. An cauterium aliquod, quo exitus materiæ illi aut malignæ, aut malignitati proximæ præbeatur, molitus fueris, nescio. Scis autem Hippocraticum illud: Quos morbos medicamenta non sanant, ferro & igni aggrediendos esse. Magnam tamen spem concipio, dum scribis: vsu & frequenti continuatione quorundam lenium medicamentorum multa symptomata remisisse, & morbum nunc mitiorem videri quam antea. Vtinam radicitus tandem euellatur auerruncerurq;. An electuarium è faeceis paraueris, quale præscribebã, nihil addis. Ego in morbis longis & pertinacibus, qui ab intemperie quadam occulta dependent, multũ præsidus huiusmodi tribuo. Petis vt purgans aliquod nominem, quod aut nullius saporis, aut certe non ingrati sit, & abominabilis. Inter simplicia nullum noui, quod hac in parte radici Mechoacan præferre possem. Iam sæpe illud exhibui delicatis personis, quæ à mẽtione etiam Rhabarbari, agarici aut aliorum abhorrẽt. Dosis illius est a ʒ ß. ad drachmam integram, aut etiã scrupulos quatuor. In puluerem redigo, & admixto pauculo gingiberis stimuli gratia cum vno atq; altero cochleari vini dulcis seu Pucini seu maluatici propino. Blande expurgat, & fere agarici vires æmulatur: nisi quod ventriculo minus infestum est. si degustaueris, ferme nullum odorem aut saporem percipies. Et tamen in euacuando non segne est. Iussi etiam aliquando, vt eadem radix pani, quam Martio incoqueretur. & sic ægro ignoranti, non sine fructu, exhibui. Quo plus candoris habet, eo melior est. Credo ad vos etiam deferri. In Galliis frequens est vsus illius, & Heidelbergæ. Erastus p. m. sibi valde familiarem reddiderat, quem alii deinceps Medici imitati sunt. E compositis blande & sine molestia corpus expurgantibus Pluri-

Laudanum Philonium.

Purgans non ingratum. Mechoaca.

Mechoaca præparatio cum pane Martio.

Passula laxatiua. mum tribuo passulis laxatiuis vulgo dictis; quibus hic in aula nihil est frequentius. Constant autem ex infusione foliorum senæ, in qua passulæ, in s.q. macerantur, & deinceps syrupus rosatus solutiuus affunditur. Interdum etiam Rhabarbari aliquid adiicitur: sed in communi, ne nauseam pariat, omittitur. *Conf. Anisi laxatiui.* Laudo etiam confectionem anisi laxatiui, quæ pro cuiusuis arbitrio parari potest. Denique electuarij cuiusdam lenientis descriptionem subiungo: *El. lenitiuũ.* quæ nuper me authore in officina suæ Maiest. &c. parata est:

℞. Fol. senæ purgat. ℥ iiij. ß.
Rhabarb. el. ℥ j. ß.

Infunde in vini maluatici ℔. iiij. succi cydonior. depurator. ℔. ij. Mane bulliant s. a. exprimantur fortiter. Expressioni addepulpæ pomorum redolentium dulcium (qualia sunt Misnensia nostra, Porsdorfiana dicta) arte coctorum ℔. vj. Brodij zinzibet. ℔. j. Brodij cydoniorum, aut miuæ ℔. ß. sacchari ℔. iij. coquantur ad formam Diacydoniati. Ac sub finem decoctionis adde Mannæ Calabrinæ dissolutæ puræ in vino maluatico ℥ vj. Distribuatur in capsulas. Non tantum sine molestia, sed etiam cum voluptate assumitur. Totam autem massam hanc in duas partes distribui: & alteri pro singulis vnciis grana aliquot diacydij adieci, vt in paulo validioribus personis plusculum operaretur. A semuncia vsq; ad vnciam integram tuto exhiberi potest. Et ad exemplum horum plura alia fingere licet: quibus nostri homines, aliàs a purgantibus natura abhorrentes, fallantur. *Medicata vina.* Pertinent huc etiam vina medicata, quæ vim purgandi habent, & cibis etiam absque periculo misceri queunt. ita nodulos parare soleo ex herbis & seminibus, adiectis Rhabarbaro, foliis senæ, vel etiam agarico pro diuersa intentione. Hos in vnum immergi in eoque per noctem macerari iubeo: de quo singulis diebus vnum haustum in prandio, loco vini absinthitis, cui nostri assueuerunt, assumunt nulla cum molestia, ac suauissime inde aluus subducitur. Vt domini Mercurialis sententiam de veneni substantia rectius assequi possis: authoris illius librum ad te mitto, quem meo nomine gratum habere velis. Gratuito accepi, gratuito dono. Interim illius loco vtor altera editione, quæ Francofurti ad Mœnum superiori anno prodiit. Sed cum nondum à bibliopego receperim: hunc iam compactum librum rectius transmitti posse iudicaui. Adhuc contendis, non absurdum esse: vt vnum idemque diuersa consideratione modo in categoria substantiæ, modo in cæterarum aliqua ponatur, & exemplum caloris innati vrges. Sed ego hoc ipsum mihi explicari velim: qua consideratione calorem illum natiuum tum substantiam, tum accidens aut qualitatem esse asseras. Si partem aliquam substantiæ corporis nostri (neque enim vniuersum absoluit) esse vis, vbinam repones? Num inter continentia, aut contenta, aut impetum facientia? Hæc enim tria vt scis, Hippocrates noster recenset: quibus omnia contineri vult, quæ in substantia corporis nostri spectantur. atque ipse τὰ ἴσχοντα, τὰ ἐνισχόμενα καὶ τὰ ὁρμῶντα appellat. Calorem per se ex sua natura accidens esse, nemo vnquam dubitauit. Et Galenus ipse in explicatione 4. Aphorismi primæ sectionis inter calorem seu caliditatem & calidum discernit: Illud enim meram qualitatem significare affirmat; per hoc autem denotari substantiam qualitate illa præditam. Ita ego quoque dixi: Calorem, substantiam admodum improprie dici, & non nisi κατ' ἄλλο, quia scilicet calor iste cum suo subiecto proprio, cui perpetuo inhæret, sumitur, & ita propter aliud, cui iunctus est, substantiæ rationem habet. quid autem hęc, in quibus tanta est catachresis, ad artẽ pertinent? Non communem loquendi seu vsum, seu abusum considerari: sed quomodo proprie res quęlibet appellari, & in qua classe ex artis præscripto poni mereatur. Dialecticos nunc agimus, quibus vnice proprietas cordi est: non Rhetores, quibus longius euagari licet. Medicos porro non eo sensu logicos esse negaui, quo tu accipis; quasi videlicet ἀλόγους omnino esse, aut ratione nulla vti velim. Sed logicas tantum illas disputationes, quas ita etiam Galenus sæpe appellat, ab vsu artis tanquam inutiles, vel saltem superuacaneas remouendas censui. Cum enim Medici finis sit agere seu operari, certum est circa particularia illum versari debere, in quibus sensus dominatur, non ratio. Neque enim profecto hominem curat: sed Socratem, aut Platonem. Hi cum indiuidua sint: sensu percipiuntur, non ratione. Et vt rectius mentem meam intelligas, dico ratione finis principalis seu vltimi Medicos magis esse artifices sensatos, quam rationales. *Medicus artifex sensatus.* nempe quia ratio sensui inseruit; non hic illi. in Theoricis scientiis contra sensus rationi seruit. quia illarum vltimus finis est speculatio, quæ a sensu originem ducit. Sed in medicina ideo Theriacam partem discimus, non vt in ea tanquam vltimo fine acquiescamus: sed vt illa actionem seu operationem, propter quam omnia traduntur, dirigamus. Ita ratione finis principalis seu vltimi vna cum Galeno recte asserui:

Medi-

Medicum esse artificem sensatum. Sic tamen ne rationem prorsus excluderem: sed potius, vt omnino faciendum est, necessario includerem. Tu tamen hoc velut absurdum reprehendis. Fortasse autem si rem recta reputabis via: ad opinionem, non tam meam, quam veritati ipsi consonam accedes. Cum calidum (rectius quam calorem) innatum σωματικὴν οὐσίαν appellas: arbitror te magis proprie loquuturum, si πνευματικὴν nuncupes. Siquidem naturalem spiritum, & calorem illum seu calidum innatum pro eodem Montanus, & alij plures accipiunt. Sed de his plura in præsentia non licet. Hæc ipsa prout in mentem, vel potius buccam venerunt, effudi, ac tibi ad corrigendum propono. In reipsa me non multum aberrare confido: in exponendo maiorem te elegantiam requirere arbitror. De terra sigillata nostrate quæ scribis, libenter cognoui. Fuit nuper per aliquot septimanas nobiscum autor illius, & mecum multa contulit. Molitur præparationem illius magis artificiosam, & quæ Anwaldinam proxime æmuletur: quam nihil aliud esse iudicat, quam extractum terræ sigillatæ certæ, & nequaquam simplex aliquod, sed potius compositum. Ego quibus in partibus possum illum promoueo. Cogitat hac ipsa in vrbe deinceps terram suam parare, tanquam in illustriori loco: vnde facilius innotescere & in alias terras exportari possit. Misimus aliquid illius in Italiam: & expetitur alibi etiam. In tremore manuum post vniuersalia exhibeo ea, quæ caput & neruosas partes roborare creduntur, quale est præcipue Diacorum, & extractum calami: extra autem tremulas manus foueo vino calido, in quo betonica, saluia, maiorana, rosmarinus, & similia incocta sunt, & penetrationis causa spiritus vini aliquid affundo. ita multis tremor paulatim remisit, donec prorsus aboleretur, cætera quæ restant, in aliud tempus reseruo: & te vna cum tuis bene feliciterq; valere exopto, Pragę Boiemorum, pridie Kal. Febr. Anno 85.

Extractum terræ sigillatæ.

EPIST. CCXLI.

IDEM EIDEM.

FERIATVM iam diu est inter nos à literario officio: vt ad ordinarias scribendi operas redire pæne videatur tempestiuum. Etsi quidē haud satis memini, quis nostrum negligentiæ huic occasionem præbuerit: quoniam tamen proximis tuis me iterum in aciem prouocas: breues hasce & tumultuarias remittere placuit. Pro votis tuis, quibus nuptias & coniugium meum pudicissime & amicissimæ prosequeris, magnas gratias ago: & tibi ac tuis vicissim omnia felicia & salutaria precor. Annus sane iam abiit, & vnus insuper mensis cum dimidio: nec tamen dum genialis lecti fructus apparet. nihilominus spem bonam fouere pergo, & me Homerico illo consolor: ὄψιμον ὀψιτέλεστον, ὅ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται. Tu fortasse hoc in certamine prioris abstulisti de quo tibi, vt debeo, gratulor. In epidemico morbo magnum vsum percipi ex Dioscordio Fracastorei cum idoneis exhibito aquis. Dominus doctor Hermannus, qui nunquam Vratislauia pedem mouit, quam diu ibi pestis regnauit, plurimum defert sali absinthiaco cum theriaca permisto, quod putredini potenter resistat, & naturales facultates astrictione sua roboret, & tamen nihilosecius insigniter penetret sudoresq; cieat. Curaui eodem illo tempore hic parari theriacam, quam Germanorum indigetaui: de illa aliquid transmitto, vt vires eius explores, simulque iudicium tuum significes. Crede mihi tam valentem atq; Andromachi alteram expertus sum: immo ei plus fido, cum ex eis constet potissimum quæ in nostro orbe gignuntur, & à qua fraus omnis abest. Drachma huius tribus crucialibus constat, cum altera sæpe quarta Ioachimici æstimetur. Nigredinem aliqui desiderant: sed mangonium illud facile accersiri potest chalcitide adiecta, aut succo prunellorum syluestrium inspissato, quod aliis magis arridet, permisto. Plura in præsentia non licet. Differo igitur in occasiones alias. Bene & feliciter vale cum tuis omnibus, quibus felix initiis anni noui auspicium ex animo comprecor. Pragæ Boiemorum, pridie nataliciorum domini, inchoantis Annum 1587.

Contrapestem.

Theriaca Germanorum.

Nigredo vt theriaca ob. tineatur.

EPIST. CCXLII.

LAVRENTIO SCHOLZIO MED. &c.
Petrus Monauius Medicus Cæsareus
S. D.

NISI ex aliis indiciis, quo in te animo essem, hactenus perspexisses: facile de illo ex tam diuturno & insolito meo silentio dubitandi occasionem arripere posses. Verum vt ne illud facias, abs te amanter peto, charissime mi Laurenti: imo potius tarditatis aut negligentiæ culpam mihi imputes: quam vt de meo in te perpetuo studio, vel minimum suspiceris. Fuerunt certe non paucæ occupationes, quæ me inuitum quoq; abstraxerunt, quo minus tuæ voluntati, & meo desiderio satisfacerem. Sed tamen vt ante migrationem ex hoc lo-

co nihil plane ad te scriberem, committendum non putaui. Imperator quidem nudius tertius iam tum hinc mouit: quem ego ξὺν θεῷ intra biduum subsequar. Cum domino D. Hieronymo Michaële hesterno die chartas tuas medicas remisi: pro quarum communicatione tibi magnas gratias ago. Pleraque descripsi: quæ etiam mihi non displicent. Capouaccianas pagellas de cauteriorum administratione diu habere concupiui. Ostēdi illas, dum hic esset, Woiscio nostro: qui de quibusdam capitibus suas peculiares cogitationes mibi exposuit. Illud pene pro derdiculo habuit, quod dicitur: Medicamenta purgantia etiam foris imposita, & vnguentis, siue emplastris commista: tamen humorem proprium è corpore attrahere. Etiamsi hoc paradoxon plane videatur: falsum tamen & imaginarium non esse, & de aliorum experientia certus sum. Noui enim pręstantem Medicum, qui id mihi hic confirmauit; sese pluties id expertum: quādo talia verbi gratia, elleborum, agaricum, scammoniū, colocynthidem, externis quoque medicamentis adhibuit. Nam & sic applicita partem aliquam peccantis humoris extrahere, & vt vulnera atq; tumores facilius percurentur efficere. D. Hoffmanni cōsilia libenter legi: atq; haud scio an non nimiam accurationem præ se ferant. Multitudo ista medicamentorum, etiam optimorum, tamen ægrum perturbat, & sæpe multum confusionis parit. Crato noster magno studio hanc copiam subterfugere videtur. Si Medicus ipse præsens adsit, ac pro variarum circumstantiarum consideratione curationem immutet, longe alia est ratio. Absente illo ne hæc quidem sufficerint. Consilia domini Cratonis quotquot babeo tibi describi curabo, atq; iam tum huius rei initium feci. Dabo operam ne tu pauciora accipias, sed potius plura, & tuis non inferiora. Lectiones communis præceptoris nostri de morbis mulierum apprime videre gestio: idq; propter methodum tractationis inprimis. Vt ipse ista describas: abs te petere non ausim. Si tamen hoc oneris sponte in te suscipere voles: iam tibi ἀντίδωρον paratum esse noris. Accepi enim ex intimis scriniis domini Cratonis breuem quendam tractatum de morbis mulierum, tum ante partum, tum in partu; tum etiam post partum: quem ipse in gratiam cuiusdam generosæ fœminæ de suis obseruationibus congessit. Habes in eo libello, licet breui, pulcerrima medicamenta εὐπόριστα in omnibus ferme affectionibus, quæ fœmineum genus infestant: & non nisi eiusmodi remedia, quæ ipse pluries hinc inde expertus, & magnam inde laudem & gloriam consecutus est. Descripsi ex ipsius autographo: & tibi vicissim, ea conditione, quam antea posui, mea manu describam. Fortasse etiam alia quædam subsequentur, quæ ex myrethecio Cratoniano accepta nemini hominum hactenus communia feci, si prius, quomodo illa placeant, sensero. Aquam tuam ex ouis formicarum destillatam cum nuper Hebræo meo chymico ostenderem: dicebat se quoque illam non semel parasse, sed rutilam magis, quam tuam euasisse. Vnde maius ἱμεπύρδημα habere collegi. Venit nunc in mentem medicamentum quoddam: quo collega meus Neapolitanus magno cum successu vt solet in suspicione morbi gallici: aut in iis, qui ligni decoctū bibere recusant. item in gonorrhœa virulenta, & similibus casibus. descriptio hæc est:

An electione purgantia etiam de foris vsurpata electiue purgent.

Tractatus Cratonis de morbis mulierum.

Stillatitia ex ouis formicarum.

Puluis contra luem Veneream.

℞. Salsæ pariglię ℥ iij.
Cortic. ligni Guaiac. ℥ j.
Cinnamom opt. ʒ j. ß.
Seuæ oriental. el. ʒ ß.
Epithymi.
Rad. Ellebori an. ʒ ij.
Sacchari albiss. ℥ iiij.

Misc. fiat puluis subtilissimus. Et diuidatur ʒ j ß. pro dosi. Potest etiam omitti Elleborus & Epithym. Idem meus collega felicissime vtitur in pellendo calculo Radice ononidis, quam vulgo rostam bouis vocant, superiore cortice ablato, (in recentibus cortex relinquitur, & potissimas vires habet) internam medullam conquassat, ac deinde in taleolos dissecat, & in idoneo liquore decoctas propinat. Potes tu quoq; si libet, periculum facere. Mittebat nuper ad me dominus Camerarius specimen noui herbarij Theodoriani quod fortasse isthic apud Cratonem vidisti. Si finis principio respondebit: nihil simile in hoc genere hactenus editum est. Sed manum tandem de tabula Bene & feliciter vale, mi charissime Laurenti, & in posterum frequentiores à me expecta. Pragæ Boiemorum 15. Decemb. Anno 1581.

Bonum remed. calcul.

EPIST. CCXLIII.

IDEM EIDEM.

De noua condirione valde tibi gratulor, amantissime mi Laurenti, neque dum rationes consilij tui perpendo, cur illud improbare debeam, video. præsertim cum ea accedant commoda: quæ tu longa oratione recenses; & ego nequaquam vilipendenda iudico. Pro communicatione consiliorum domini Cratonis, tua manu descriptorum, magnas tibi gratias ago: ac omni-

omnino conabor vt par pari referam. Habeo enim ego quoque non pauca: sed quæ Viennæ reliqui: & me tibi, cum eo venero, vicissim descriptum promitto, imo pro intima amicitia nostra hoc tibi sancte affirmo, nihil esse quod in mea potestate est, quod non tecum etiam cõmune esse velim, quandoquidem tu quoque tuorum nihil à me celas aut abscondis. Est profecto aliquid peculiare, vt tu quoque recte iudicas, in Cratonis nostri consiliis, quod in aliis similiter non apparet. Nam & dexterrime affectuum causas venatur, & inde indicationes elicit: ac tandem medicamenta succincta ratione proponit. Non delectatur ita operosis compositionibus, vt multi, qui aut ignorantiam suam hac ratione patefaciunt, cum sine methodo temere plurima sæpe viribus inter se pugnantia coagmentant, at certe ostentationis gratia hoc faciunt, tum vt apud imperitos gloriolam aliquam captent tum etiam vt pharmacopæorum lucrum adaugeant. Sed istos sinamus & meliores magistros nobis ad imitandum proponamus, quos nunquam hoc agitasse certum est. Quod de Cratonianorum medicamentorum, quorum descriptiones ad te miseram dosi & facultate quæris: scias me non omnibus vsum esse, sed plerasque ita vt in officinis reperi describere satis habuisse. Electuario tamen de Macis in corroboratione principũ partium, cerebri nempe & cordis vtitur: sicuti electuario caryophillato in ventriculi, post longos morbos, imbecilitate. Confectionem de styrace, aut pillulas de laudano, in quibus casibus vsurpet, ignorare me fateor. Licet tamen facile aliquid colligere: si ingredientium vires & potestates expendas. Diacodii idem est vsus, qui & aliorum compositionum, quæ hoc eodem nomine inscribuntur, & in dispensatoriis passim extant: nempe in tenuibus fluxionibus ad asperam atteriam, & in pulmones cumprimis, quæ huius exhibitione incrassantur, & sistuntur: item ad somnum conciliandum, & in simulib. aliis casibus. Confectione de Rhabarbaro in biliosis corporibus, & epatis obstructione laborantibus vti consueuit. Rotulas inde mediocris magnitudinis parare iubet, de quibus singulis matutinis ad aliquot dies duas aut tres deuorare iubet. Est valde vtile & suaue medicamentum in delicatis: & qui fortiores euacuationes ægre ferunt. Mouet vnam atque alteram sedem præter consuetas & naturales: sed sine molestia. Capouaccii nostri lectiones de morbis mulierum tum exspectabo, quando tibi eas describere, & mihi transmittere commodum visum fuerit. Ego tibi

Singularia in Cratonis consiliis. Structura remediorum.

El. Macis Caryophyllati vsum.

Diacodium.

Conf. de Rhabarb.

interim ἀντιδώρου loco ea quoque mittam, quæ pollicitus: Cratonis nempe nostri quędam in simili argumento, quæ quin tibi grata futura sint nequaquam dubito. Pulueris quem collegę meo familiarem esse dixi, descriptionem pro intentione occurrente tibi mutare, & proposito casui accommodare non erit difficile. Senæ plus minus sumere potes. Interdum etiam Elleborum prorsus omittere. Vsus erit illius vbi vel semina sunt morbi gallici, vel illius reliquiæ quędam restant. Non opus est tam accurata victus ratione, vt in cæteris qui decoctum bibunt ex professo. Si mane horam vnam, aut paulo plus in lecto sudare potest, sufficit. Inde sudor diligenter detergeatur. In publicum prodire, nisi aer valde austrinus aut borealis fuerit, licet. Cæteroquin in omnibus mediocritatem seruare vtilissimum est. Sed vsus ipsi rationi coniunctus hæc rectissime docebit. Radicis ononidis cortex exsiccatus exhibetur ad drachmam vnam plus minus cum vino. quod si acrimoniam metuis, propinetur cum aqua maluarum. In decocto ad ʒ iij. ad ℥ ß. assumere innoxium est. Prçcedant tamen materiarum communiũ diuersiones per enemata, aut per exhibitionem terebinthinæ cum Rhabarbaro, cuius assumptione etiam viæ vrinariæ, ad commodius excludendum calculum, laxantur. Historiolam de rubea nostra abs te confectam lætor. Rem gratissimam facies domino Camerario, & me simul hoc fasce leuabis. Exquiram tamen ipse etiam domini Camerarii de illa iudicium. Fortasse non male faceres, si etiam domino Cratoni legendam exhiberes. Vbi Viennam, Deo volente, peruenero, ea quæ vis apud D. Acholzium tuo nomine efficiam. Spero autem nos intra dies abhinc quindecim illuc appulsuros. Illinc in Austriam superiorem proficiscemur, & demum quod felix & salutare Deus esse iubet, Ecclesiæ & reipublicæ Christianæ ad Augustana comitia. De cæteris alio inter nos conferemus tempore. Tu bene & feliciter cum tuis omnibus viue & vale. Posonii Pannoniorum, 4. Februar anno. 1582.

Pul. Galli. cur mutari possit.

Dosis radicis ononidis in calculo.

Sequitur descriptio eorum medicamentorum, quorum in hac epistola mentio facta est:

Electuarium de macis.

℞. Macis in aceto per horas xx. præparati ℥ j.
Extracti ligni aloes ʒ ß.
Theriacæ Augustan. ʒ iij.
Sem. citri excortic. ℥ ij.
Conser. è fl. borrag.
Cortic. citri condit. an. ℥ j ß.

Misc.& cum syr.de corticib.citri q.s.f.
Electuarium.

Electuarum caryophillatum.

℞.Conser.rosar.rub.℔.ß.
Spec.aromatic.rosac.Gabriel.ʒ iij.
Caryophill.incis.ʒ ij.
Ambræ el.℈ß.
Misc.& cum syr.de cortic.citri q.s.f.
Electuarium.

Confectio de styrace.

℞.Passular minor.ʒ j.
pulu.liquiritiæ ʒ j.ß.
Ligni aloes.
Nucis condit.
Cinnamom.a ℈j.
Styrac.calamitæ ʒ ß.
Boli armen ℈ij.
Misc.& cum sacch.albiss.in aq.violar.
dissol.℥ v.f.conf.in morsulis.

Pillulæ de Laudano:

℞.Laudani puriss ℥ß.
Trochiscor.Alhandal.ʒ iij.
Mastich.ʒ j.

Mastix & laudanum super carbones in mortario calefiant, & dissoluantur, deinde Trochisci cum Electuario de luceo rosarum ℥ß. incorporentur, ac add.parum syrupi rosac.solut.f.massa.s.a.

Diacodion:

℞ Capit.papauer.alb.numero xx.
Siliquar.pingu.& enucleat.℥ ij.ß.
Glycyrrhizæ,
Myrtillor.an.℥j.ß.
Rad.tussilag ℥j.

Decoq. in lib.x.aq. donec tres remaneant, & adde sacchari penid.℔.j. Coquantur ad spissitudinem mellis currentis.

Confectio de Rhabarbaro:

℞.Rhabarbari el.pul ʒ ij.
Extracti Rhabarb ℈j.
Misc & cum sacch.albiss. in aq. simplici dissol.℥ vj.f.conf.in rotulis.

EPIST. CCXLIV.

IDEM ESDEM.

ET tuis & meis occupationibus fit, vt rarius scribamus inuicem. hoc tamen amicitiæ nostræ aliquid derogare minime decet. Quas itaque mēsis Iunii die vigesima ad me dedisti: eas vndecima sequentis mensis recte accepi Augusti Rheticorum in ipsis comitiis Pro transmissis iis.quæ in lectionibus Bucephali nostri περὶ τῶν γλωσσικῶν reliqua erant, tibi magnas gratias ago: & referre etiam in simili officiorum genere studebo. Res quas tractat præclaræ sunt, & maxima doctrina refertæ, experientiaque diuina satis superque comprobatæ: sed genus ipsum dicendi pæne horridum est: atque sæpe adeo obscurum, vt vix ab ipso autore intelligi credam. quo in genere quantum Italis Galli, & hos imitati Germani nonnulli Medici superiores sunt, cuiuis manifestum est. nec immerito sapientissimus autor Thucidides hæc duo in viro politico coniungit, nimirum γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα id quod etiam in cæteris professionibus locum habet. Res certe ipsę nominibus inuoluuntur: Quæ si ignota sunt & obscura, qua ratione perspicue & clare percipi & tradi possunt? Verum de his satis. Communicaui tibi ex penu mea vicissim Cratoniana quaedam: quæ tibi non ingrata esse puto. haud dubie fratre meo curante iamdudum illa accepisti. In præsentia particulam epistolæ eiusdem Cratonis tibi transmitto, qua tribus meis quæsitis satisfacit. Quorum primum est de cortice frangulæ, cuius decoctum Pharmacopœus quidam Pragensis mihi retulit D. VVillebrochium solitum propinare patientibus suis: vt de euentu morbi certior esset. Macerabat autem corticem illum per quintiduum, postea de infusione propinabat ℥ iij. circiter: & sic explorabat num æger morbum esset euasurus, nec ne. quibus tamen indiciis istud cognoscebat ignoro. Vides quid Crato noster ea de re sentiat. Alterum ζήτημα erat de præparatione humorum ante expurgationem: quamnam methodum ille vsurpare soleat, cum rarissime in illius euacuationibus eiusmodi decoctiones, aut syrupos, quibus vulgo Medici vtuntur, viderim. In responso illius quædam desidero, quæ per te animaduertere potes. Ac nisi longiuscula esset, meam quoque epistolam, quam illius opposui, ad te mitterem. Sed audiam prius quid tibi in mentem veniat: vt vberior inter nos conferendi suppaditur materia. Tertium quæsitum erat de opere quodam Francisci Vallesii Medici Hispani, quod de controuersiis Medicis in scribit. Hic liber præstantissimus nunc opera Cratonis denuo recusus est in officina Andreæ VVecheli Heredum, & per me quoque à multis mendis repurgatus, vt in præfatione præmissa videre licet. Adiunxi autem præter ἀποδεχὰς Cratonianas etiam aliud quoddam scriptum de vtilitate Rhabarbari: quod à summo quodam viro Augustæ mihi communicatum est: cui D. Adolphus illud clam obtulit. Cupio scire quid tibi de eo videatur. Augustæ cum essem, cum multis præstantiss. Medicis principum & ciuitatum notitiam contrahendi occasio data fuit: quæ me adhuc delectat: & in multis nō mediocriter profuit. Vellem

Viri politici requisita.

Frangula.

te quoque interdum adfuisse cum cõsultationes siue publice siue priuatim haberentur. Inter cæteras autem iucundissima mihi fuit consuetudo optimi Camerarii nostri, quem antea de facie non videram, & cum quo totos sæpe dies continuo transegi. Aderat deinceps ibi quoque D. Paulus Luthberus, D. Kolreuterus. D. Postius, D. VVierus, & alii quam plurimi, quos longa referre mora est. Taceo de Augustanis D. Luca Stenglio, D. Adolpho Occano, D. Scheutlino, D. Zanlio, & aliis publice notis. Vno verbo dicam: μυρμηκιὰ ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ ἀγαθῶν ἰατρῶν illic conuenerat. D. Frid. Sebiscium si quando ad illum scribes meo nomine amãter salutes. Inter cæteros præclaros libellos Medicos, & diu à me desideratos, quos Augustæ æquissimo precio emi, etiam Herbarium quoddam viuum est, magna & accurata diligentia collectum, quod etiam D. Aeholzio, cui nudius tertius ostendi, placuit. Velim tibi quoque inspiciendi facultatem dare, si fieri posset. Sed quod locorum intercapedo prohibet: aliis rationibus compensandum est. Corollarii loco electuarium quoddam transmitto, quod in obstructionibus viscerum maximo vsui est, & præsertim in morbo virgineo ab Hippocrate vocato. Communicauit autem mihi illud ducis Bauariæ Medicus præstantissimus, & se multa centena eo lucrifecisse dicebat, & fere domi suæ, ne innotescat parare solere. Hæc autem est descriptio ex illius αὐτογράφῳ:

Electuarium e chalybe.

℞. Limaturæ ferri electi seu chalybis ℥. Molatur super porphyrite subtilissime cum aceto, deinde siccetur ad solem aut ignem, & sic septies iteretur.

℞. Limaturæ sic præparatæ ℥ vj.
Cinnamomi.
Nucis conditæ an. ʒ iij.
Rhabarbar. el. ʒ ij.
Spe. aromatic. rosat. ʒ vj.
Mellis optimi,
Sacch. albiss. el. an. ℔. j. ℥ j.

Misc. cum lento igne, & f. Electuarium, Qui hoc Electuarium assumit exercitio vtatur, δόσις sit instar castaneæ, vel ℥ß Præcedat autem purgatio vniuersalis. Potest vti ad dies xxx. vel xl. Vidi libellos quosdam à D. Salomone Alberto nuper foras datos: qui mihi valde placent: ob rerum & verborum bonitatem. Soletne etiam tecum per literas communicare? Misisti ad me aliquando descriptiones quorundam medicamentorum Cratonianorum: cum mea in hoc genere tibi inspicienda prius dedissem. Eam chartam amisi, aut saltem alicubi latitantem reperire non possum. Rogo igitur vt denuo ad me descripta mittas. Conabor par pari referre. De cæteris alias. Pestis in vicinia grassans, & totam fere Bohemiam depopulata nobis etiam minari incipit. DEVM precor vt eam à nostris ceruicibus clementer auertere velit. Bene & feliciter vale, & salue amice integerrime. Vienna Austriorum, 20. Octob. an. 82.

EPIST. CCXLV.

IDEM EIDEM.

Binis mihi literis tuis satisfaciendum est: quarum alteras mense adhuc Nouembri anni proxime elapsi accepi: alteras ante dies plus minus quinque. Vt autem hanc meam tarditatem æquo animo feras, amanter oro: Et potius meam accuses negligentiam, quam vt illa me ex parte tui oblitum esse suspiceris. A morbo meo arthritico, postquam semel repulsus discessit, immunis fui per Dei gratiam hactenus. quia tamen facile fieri posset, vt stato tempore reuerteretur, præsertim cum nobis in aula degentibus non semper temperatissimis esse liceat, omni cura in præcautionem incumbo, & intra paucos dies post venæ sectionem etiam corpus expurgare in animo habeo. Hæmorrhoides vt denuo fluant, mitioribus pharmacis impetrare nequeo: fortiora autem exhibere aut applicare multis de causis vereor præsertim cum etiam sanitatis tempore alioquin immoderatius promanarint: ac sæpe maior labor fit in sistendis superfluis, quam in parcioribus irritandis & prouocandis. Electuario de hiera vtor frequenter sub ipsum cœnæ tempus, & mihi multum conferre sentio, ipsæ tamen hæmorrhoides aloes permistione, vt antea fieri memini, se ad fluxum permoueri non patiuntur. Supplent interim vicem cucurbitulæ scarificatæ, quas supra genu collocare soleo. Symptoma illud meũ, quod mihi molestum fuisse nosti, iã à biennio fere integro, & amplius nõ recurrit. Vtinam plane emaneat, & ad extremos Garamantes relegetur. Consilium Cratonis in hoc casu ad me scriptum, vna cũ aliis nonnullis proxime admissurus sum: non enim in præsentia describere vacabat significabo etiam quid in me ipsu expertus, ac quibus potissimum adiutus sum. Vere tamen id vsurpare possum, quod alicubi apud Gregorium Nazianzenum legitur: Fuisse hanc curationem potius εὐχῆς ἔργον ἢ φαρμάκων. etsi quidẽ remediis ex arte administratis si piæ preces adiungãtur, ita sæpissime Deus benedicit, vt salutarem euentum sortiantur. Quæris de virib. terræ nostræ sigillatæ Silesiacæ. Egu vero nullam hactenus peculiarẽ in illa facultatem inesse, deprehendere potui,

Cucurbitulæ loco hæmorr.

Vires terræ sigillatæ.

quæ de dolore oculorum & sistendo sanguine Camerararius refert: ea à manifestis qualitatibus dependent. Ac non tantum hãc nostram, sed terram quamuis hoc præstare crediderim. Certe enim emplasticam vim, & adstrictoriam omnes in vniuersum obtinent: etiamsi ratione puritatis, aut compactionis seu densitatis certos gradus habeant. In dysenteria & aliis fluxionibus ea lubentius, quam bolo aut sphragide lemnia vti malim: rursum in peste & aliis febribus malignis longe hanc illi præferre velim. Potes aspicere quæ Galenus in 9. simpl. de terris omnibus in genere scribit; quæ item de hæmatide peculiariter refert. Cum in patriam nuper exspatiatus es: scire velim an etiam Cratonem nostrum inuiseris. quod si neglexisti, haud recte abs te factum assero. Denuo se ad consultationum suarum medicatum editionem accingit, & Weindrichio nostro munus illas colligendi, & describendo in ordinem redigendi assignauit. Ego ἐργοδιώκτου officio fungor. Et currenti, quantum licet, calcar addo. Herbarium illud viuum, quod Augustæ comparaui, vulgares maxima ex parte plantas continet, raras valde paucas. Impetrabam nuper à Clusio nostro: vt si quæ falsæ nomẽclaturæ appositæ essent, eas corrigeret, & pro suo iudicio veras substitueret. quod etiam in mei gratiam fecit haud inultus. Electuarium de chalybe tibi placere lætor. Extant & aliæ descriptiones passim in antidotariis, & præsertim vna quæ Rhasi attribuitur: sed hanc cæteris selectiorem esse apparet. In viscerum, lienis maxime obstructionibus magnam vim possidet. Etiam feminis & virginibus decolorib. recte datur. Feci & ego in vna atque altera periculum. Epistolam tuam ad Dominum Willebrochium mox altero die curaui: & ipsi equis dispositis summo præfecto in manus dedi. Si quid responsi accepero, continuo ad te missurus sum. Additi meas quoque litteras, cum hæc scribendi occasio offerretur: & de nonnullis ex eo quæsiui. Responsum tecum itidem communicaturus sum. Vnguentum viride cuius mihi spem facis, videre cupio. Quę de viribus Rhabarbari transcripta mittis: significes velim à quo habeas, aut vnde acceperis Cratonicum quid redolent: qui & ipse huiusmodi confectionem è Rhabarbaro in vsu habet. Venio nunc ad ea quæ cum hisce literis sunt. Habes in primis consilium Cratonis nostri de præcautione in peste Latine conscriptum, cuius in superioribus meis ad te memini. Conuertit autem illud ipse in vulgarem linguam, & quædam suis locis immutauit, correxitque: quod & ipsum tecum commune facere placuit. Sunt deinceps theses de peste, quas in domini Camerarii gratiam confecit; & denuo emendauit. itaque vt hoc modo ad ipsum Camerarium descriptũ mitterem rogauit. Præter alia hoc nouum in illis est, quod pestem duplicem, publicam nimirum & priuatam facit, & quod in curatione suam quandam peculiarem methodum sequitur. Quid per ambram griseam quæ sulphuris colorem referat, intelligat: non assequor. Quæ apud nos in precio habetur, cinereum colorem habet, aureis quibusdam punctis micantibus interstinctum. Vnde & chrysea seu vt vulgo loquuntur, grisea appellatur. Responsionem illam ad quæstionem meam: An durantibus doloribus arthriticis euacuatio molienda sit: tibi non ingratam fore confido. Adieci aliam ἀντιλογίαν ex iis literis, quas ante triduum modo accepi. Tuum de his iudicium expecto. Dum serosum humorẽ principem causam istius affectus facit, Fernelio plane adstipulatur. Ad quam sententiam etiam accedit Ioh. Siluius Insulensis: qui de hac re peculiarem commentarium edidit. Cuius inscriptio est: De articulari morbi curatione tractatus 4. Propositum eius est, ad vsum practicum accommodare ea, quæ in Theoria Fernelius de istis fluxionibus tradidit. Ego quoq; sæpe expertus sum: inchoantibus istis defluxionibus, valde vtile esse exhibere syrupos illos modice incrassantes, vtpote sunt de liquiritia, de rosis siccis, de iuiubis, & similes, cum aquis accommodaris: præsertim autem in biliosis naturis: in quibus humores acriores sũt & subtiliores, & ideo ad fluxionem magis apti. Præmitto tamen bolum aliquem ex cassia, Tamarindis cum scrupulo vno vel semidrachma Rhabarbari puluerisati: quibusdam valde multum profuit. Hydrotica in præcautione prosunt: non in curatione. Sic enim magis ad articulos humor subtilis deturbatur: nisi fortasse in declinatione morbi, corpore iam à crassis humoribus repurgato. Ad extremum addidi integram curam, qua feliciter vsus est Efromus noster in paralysi post colicam: qui morbus in istis terris, Austria nimirum & Morauia, valde frequens est, adeo vt fere nulli colici fiant, quin paralytici euadant. Modum præcauendi hoc malum in 4. parte Antiparacels. D. Erasti legere potes. Ascripsit Efromus ferme vbiq; quo cum successu singula vsurparit, & ego ex eius autographo hæc consignaui. Vt autem vberius etiã me tibi gratum ostendam pro tot communicatis remediis, en ἀντίδωρον quoddam singulare in producẽdis capillis vbi illi deciderint.

Ambra grisea rara.

Arthritis cura.

Sir. incras. initio fluxionum prosunt.

τεχνητ-ιον

Sume

Sume ſpumam carnis bubulæ nõ valde pinguis, vel potius macræ in aqua decoctæ & illam collige in ollulam mundam, poſtea loco depili reddito, inunge. Poteſt etiam aliquid mellis addi, vt craſſiorem conſiſtentiam adipiſcatur. Sed mihi magis placet priori modo adminiſtrari: ne propter lentorem poti cutis, vnde pili erumpere debent obſtruantur. Ego nuper admodum in quodam cui ſuperciliorum pili ex morbo omnino deciderant feliciter vſus ſum. Accepi autem à D. Stromero, qui mihi hocquoque pſilotrum communicauit:

Pſilothrũ.

℞. Calcis viuæ ℥ iiij.
Auripigment. ℥ j.

Cum lixiuio commiſceantur in formam vnguenti, vtatur eo æger in balneo cum ſudare inceperit, & vltra octauam boræ partem illitum non relinquat, tantiſper ſcilicet, donec crines euelli incipiant. Poſtea aqua trepida locum abluatur, quod ſatius eſt, lacte calido, ne quid exulcerationis in cute relinquatur. Aiebat etiam ſe ſucco hyoſcyami in eundem finem vſurpare. Vnum ſi in præſentia addidero, finem ſcribendi faciam. Communicauit mihi quidam amicus meus, medicinæ Doctor, ſingulare quoddam experimentum in quartana, quo ſe quam plurimos reſtituiſſe gloriabatur. Eſtque hoc: Accipe cor leporis ita præparatum, vt pulmo vulpis præparari ſolet, poſtea diuidatur in tres partes æquales, & patienti paulo ante paroxyſmum, aut etiam in ipſo paroxyſmo cum vino detur. Continuetur hoc tribus vicibus, vt dictum eſt. Et 4. paroxyſmus prorſus emanebit. Tu ſi libet, huius rei periculum facere poteris: ego ab eo tempore nullum quartanarium habui. Vidi nuper libellum Medici Galli Chriſtophori Landrini, Germanice conuerſum per Hieremiam Martium Medicum Auguſtanum: in quo plurima εὐπόριστα, remedia ex vtiliſſimis rebus, in primis vero ab excrementis animalium petita, traduntur contra morbos grauiſſimos & periculoſiſſimos. Statim emi & auide percurri: ac quidem eum ipſum eſſe puto, quem te olim apud D. Salomonem Witebergæ vidiſſe, ſæpe dicere memini. Ita enim excrementorum vſum extollit, vt fere ab his ſolis aduerſus præcipuos morbos remedia ſumat. Niſi antea habes: non dubito quin illum pro te comparaturus ſis. Chartas pauciſſimas habet, & adiectus eſt ad librum ſecretorum Gabrielis Fallopii, qui inſcribitur *Kunſtbuch*. Hæc volui neſcius ne eſſes. Cætera quæ reſtant, in aliud tempus reſeruo. Bene & feliciter vale, chariſſime mi Scholzi. Reſalutant te Dom. Cluſius & Aicholzius. Viennæ Auſtriorum, 11. Martii: ipſo nempe æquinoctii verni die, Anno 1583.

Secretum pro quartana.

Ἐυπόριστα ab excrementis animalium.

EPIST. CCXLVI.

IOEM EIDEM.

INSTITVERAM ad te bene longam epiſtolam, chariſſime mi Laurenti, cum idoneos homines, qui eam ad te perferrent, nactus eſſem: ſed crede mihi, ita nunc occupatus ſum vt totam diem circumcurſitando, & ægros viſitãdo inſumam, nec quicquam vacui temporis ad ſcribendum mihi relinquatur. Ad poſteriores tamen tuas, quas ante paucos dies accepi, vno atque altero verbo reſpondere placet. Quod ad eum caſum attinet, in quo D. Acholzii conſilium expetis: ſententiam is ſuam mi ſa ſchedula in hæc verba expoſuit. Proculdubio caro illa ſpongioſa per orificium prominens, pinguedo quædam fuit, glandoſa & durior facta à collecto craſſo quodam humore articulo tam diu diſtorto. Cum vero illa non cedat aſperis medicamentis impoſitis: ſuſpicor ne cancroſum quiddam contrahat. Proinde mitius vlcus tractandũ exiſtimo: ne aliena intemperies vehementium vſu parti illi concilietur. Quieſcendum vero ſemper: aut crure eleuato ſedendum illi, dum curatur. Ambulandum certe nunquam. Hactenus ille. Quamuis autem in ſpecie medicamentum nullum proponit: à præcipitati tamen vſu abhorrere non ſenſi: modo is ita adminiſtretur, vt nimia acrimonia auferatur: id quod fiet ſi aliquoties in aq. roſar. plantag. & demum cardui bened. lauetur. Poſſunt etiam circumponi defenſiua, vt vocant: ne malignitas longius ſerpat, & ſanas partes occupet, alioqui mitiora adhibenda, quæ natiuam parti temperiem, quantum fieri poteſt, reſtituant. Cætera tu pro iudicio tuo gubernare ſcies. In primo caſu, quem mihi proponis, omnino Guaiaci decoctum, cui ſub finem radices cichorii, herba agrimonia, & iua adiuncta ſint, conuenire exiſtimatem. Saſſafras vix apud vos haberi puto. Vſus tamen ſum eo hactenus non ſemel, etiam in arthriticis affectibus. De quo plura in præſentia non licet. De Chriſtophori Landrini libello idem pæne ſentio, quod tu. Et ſcis quid Galenus ipſe in hanc ſententiam ſæpius ſcribat. Ad ruſticos & muliones, item veterinarios medicos illa relegemus: quoties meliorũ & his non infirmiorum copia ſuppetit. Non enim, vt recte Diocles ait, tantum cito & tuto, ſed iucunde etiam curandũ eſt. At quid in his eſt iucunditatis obſecro: Niſi nos ſcarabæos eſſe velis, qui fimo delectantur;

Præcipitati acrimonia aufertur.

ait cũ veteri comico σκατοφάγους καὶ ἐρεπτέτας, in conuicio appelles. Cæterum in præsentia vnum ex libris abs te mihi communicatis remitto: quem mox consequetur alter intra dies non multos. Curaui mihi describi, quæ in eo desiderabam: superest duntaxat, vt relegam, & lacunas alicubi, ob librarii imperitiam relictas, expleam. Oro vt tarditati meæ veniam des. Pro more vero nostro consiliũ quoddam a domino Cratone nuperrime conscriptum adieci. item alterius cuiusdam medicamenti descriptionẽ: quo se mirificas curationes obiisse dominus D. Stromerus testatur. Ait plus quingentis florenis sibi constitisse. Ego vix magnis precibus extorquere potui. Habes etiam medicamenta duo excellentia in paralysi, vel cõtractu post colicam:

Pro paralysi.

℞ Rad. Vrticæ m.iij.
Iuæ artheric.m.ij.
Baccar lauri,
Saluiæ,
Rutæ,
Rorismarin.ana m.j.
Gran.Iuniper.m.j.ß.
Incid.& dentur ad chartam pro balneo.
℞ Pingued.taxi.
vulpis,
gallinæ,
anatis,
anseris,
ciconiæ,ana ℥j.
Succi saluiæ,
absinthii inspissat. ana ℥ß.
Ol.laurin.℥ij.

Misc.f.vnguẽtum, quo inungatur post balneum: sunt & hæc Æsculapii nostri. Cætera in aliud tempus reseruo, & te cum tuis ex animi sententia valere cupio & opto. Vienę Austriæ in summa festinatione, die 8. Augusti, anno 1583.

EPIST. CCXLVII.

IDEM EIDEM.

RECTE accepi, quæ vestrates isti mihi abs te attulerunt omnia: tibique pro eorum communicatione magnas ago gratias. Ignosces tamen quod eadem, vt voluisti, nunc non remittu. Crede mihi, tantum vacuit tẽporis, vt attente illa saltem relegere possem, mihi concessum non est. Vrgent me ægri haud pauci; quos deserere, aut negligentius tractare minime cõuenit. Dysenterię epidemicę hic multos affligunt. de quibus hæc verba heri ad me scribebat Æsculapius noster: pestilentes alui fluxiones frequentes in Austria animaduerti. Ad præcautionem conseruam rosarum veterem cum mithridato dedi. In curatione ad præpotentem caussam respexi. Statim papyrum mithridato illitam vel vmbilico, vel ventriculo apposui. Clysterem ex decocto hordei in iure carnis veruecinę cum radicibus tormentillæ, & vitello oui semi cocto per clysterem inieci. Pueris puluerem è zedoaria, margaritis & terra sigillata dedi. addidi interdum tragacantham. Multos beneficio Dei seruaui. Ab istis magnis compositionibus enematum, lacte vitulato, & cæteris nugis abstinui. Facile læduntur intestina: & ne lædantur adhibitis clysteriis cautio est. Vides illũ studiose insistere Mõtanicæ methodo, & ab omnibus adstringẽtibus in hoc morbo abstinere, vixq; admittere emplastica. haud tamen scio an auctam fluxionem hac ratione abigere liceat. Itaq; vel inuiti ad adstringentium vsum interdũ cogimur. Tibi, quid hac in parte videatur, scire velim. Nostram Silesiacam bolum facile sigillo lemnio, quale quidem ad nos adfertur, in hoc casu prætulerim. Multo enim vim emplasticam maiorem habet. D. Carolus Oslerius iam duodecimum diem hic agit. Vocatus est in aulam: vt operam suam ei collocet. Credo in collegium nostrum ascitum iri. Mecum interim habitat, & communi conuictu vtitur. Libros tuos manuscriptos dabo operam vt quamprimum recipias. Male facio, quod illorum fructu te tam diu priuem. Non habui quorũ opera in describendo vterer: & ego hac in re paullo sum negligentior. Sed de his & aliis plura proximè. Nunc ne præsentem occasionem negligam cautio est. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurenti. Viennæ Austriorũ 22. Augusti, anno 1583.

Dysenteria epidemica.

EPIST. CCXLVIII.

IDEM EIDEM.

SCRIPSI nuper ad te cum legatis reipub. vestræ: verum breuius & succinctius multo, quam vel tu à me desiderabas; vel ego etiam sponte mea cupiebam. Accidit illud propter eorundem legatorum vestrorum, non quidem festinationem sed, tamen abitum opinione mea celeriorem, quando alias in aulis, peregrinos cito expedire, & ad suos tempestiue remittere (quod illi vnice optant) non adeo vsitatum est. Librum vnum Capouaccianarum commentationum de venenis, quem illis perferendum dederam, te recte accepisse confido, vna cum aliis quibusdam, quæ tum ad manum erant, chartis medicinalibus. In præsentia à fratre meo alterum recipies: in
que-

in quo lectiones de lue venerea, de vitiis sanguificationis, de morbis seu affectibus capitis potissimum, continentur. Oro te autem, optime mi Laureoti, vt huic meæ tarditati, quæ etiam merito in reprehensionem incurrit ignoscas; & pro tuo libitu pœnam quam libenter sufferam, imponas. Nihil aliud est, quod æque inuitus faciam: quam si in transcribendo occupatus esse debeo. Postea tamen nactus studiosum quendam medicinæ, popularem nostrum, cum se proceribus quibusdam per me commendari cuperet: ei interim in hospitium meum receptu hoc laboris dedi; vt quicquid reliquum fuerat, in lectionibus illis capitalibus, describeret. quibus corrigendis meam deinceps manum admouerem, necesse fuit. Commentarium de venenis perlegi tantum; non quoque descripsi. Iam enim sæpius ipse dominus Capouaccius, se illum correctum & augmentatum in lucem editurum promisit. Prælectiones de morbis oculorum & aurium eiusdem adhuc me cum habeo: omninoque operam dabo; vt cum primum volente Deo, Pragam peruenero, tibi illarum vsu diutius carendum non sit. De reliquis, quæ in myrothecio tuo ex Capouaccianis κειμηλίοις possides, postea agemus: ne me nimium procacem appelles: aut illud in me torqueri possit, quod apud Epigrammatarium est: nam turpe est semper sumere, nilque dare. Ego sane quid hoc in genere tecum communicem non reperio. Pagellas tamen nonnullas libro tuo addidi, quarum fortasse lectio & meditatio tibi non ingrata erit. Iam ad capita Epistolarum tuarum accedo: quibus ternis, ni fallor, mihi adhuc persoluendum est, si illud demas, quod cum legatis vestris quasi cursim ad te ante perscripsi. Morbus arthriticus ex quo me semel absoluit, nunquam hactenus per DEI gratiam rediit. Vtinam etiam in posterum emaneat, & ad extremos Garamantes æternum relegetur. Mones tu recte, prudenter, atque etiam pie, vt exquisitissimam victus rationem ferrem, nec recidiuæ, intemperantia mea, occasionem præbeam. Puto ego quoque id faciendum esse, & facerem omnino, si meo arbitratu res ageretur. Sed memineris me in aula versari: præterea ineconingatum esse: vt velim nolim limites diætæ Medicæ interdum transilire cogar. Multa certe, vt Cicero venuste inquit: Dantur amicis, multa temporibus, multa etiam locis. In hac igitur seruitute, dum multorum me ingeniis accommodare oportet, (nisi extreme ἄγροικ@ atque inciuilis esse, & haberi velim) dum aula modo huc, modo illuc migrat, dum conuictum certum nullum habeo, conuictores autem omnino varios: quomodo, obsecro, quisquam ita rationes suas instituere potest: vt ex Medicorum præscripto perpetuo viuat? Sed tamen sic quoque pro viribus caueo: vt vel minimum in victu committam, vel certa commissa errata tempestiue corrigam, ne in neruum res erumpat denique. Sicut semel atque iterum minitari mihi morbus visus est, προδρόμοις suis iam tum præmissis. Cum igitur primum cursum, qui maxime appetitur, obtinere nequeam: saltem mutata velificatione, vt τὸν δεύτερον πλοῦν non amittam, operam do. Quanquam ne quid dissimulem, hac quoque in parte non cum omnibus sentio. Videas enim quotidie nonnullos rigidissime medicorum præcepta seruantes, & ne latum quidem, quod dicitur, vnguem ab iis recedentes: qui nihilominus pluries in podagram incidunt, & diutius ab ea detinentur quam qui liberiorem, non tamen prorsus licentiosam vitæ rationem tenent. hoc vnde nam euenire putas? Non vnam sane ob causam. Quibusdam enim hoc accidit, quod nimis subito à consueta victus ratione, ad aliam plane oppositam (etsi morbo per se idoneam) transiliunt. Cum natura subitas mutationes nequaquam ferat: quantumuis ad melius fiant: & consuetudo, vt dici solet, altera seu acquisititia natura sit. deinde cibi qui præscribuntur, plerunque ab inuito ventriculo, & aliud appetente, aliisque assueto, recipiuntur. Vnde fieri vix potest: vt ab eo recte alterentur & concoquantur. Præsertim quia fere semper vini etiam non potentis, & extra paroxysmum vsu interdicitur. Hanc ob causam humores crudi gignuntur: qui postea in totum corpus, atque in articulos, ceu partem læsam præcipue distribuuntur. Ægri quoque emaciantur, decolores fiunt, & ferme nunquam veram appetentiam habent. His igitur malis quonam modo occurrendum? Aio ego: sicut in pharmacia: ita etiam in diæta non tantum ad morbum: sed etiam ad naturam & consuetudinem ægri respiciendum, atque ita vni dandam operam, ne alterum prorsus neglexisse videare. Quæ morbi ratione obsunt, indicanda quidem non tamen si æger impensius illis inhiet, aut alioquin illorũ vsui assueuerit, ita prohibenda: vt nihil prorsus de iis degustare liceat. hoc si præstas, vere accidit illud, quod in Hippocrateo oraculo dicitur, vt videlicet cibus & potus paullo deterior, sed suauior, (& in minori quantitate assumptus)

Quod diæta consueta, etsi simpliciter non optima, sit in suo genere maior & salubrior.

meliori quidem, at ingrato præferendus sit. huc quoque altera illa in eodem libro aphoristica sententia pertinet: consueta longo tempore, etiamsi deteriora sint, insuetis minus molesta esse solent. Consequuntur etiam inde hoc lucri Medici: vt ægros in multis obsequenti res habeant, cum illi aliquibus nonnihil sibi indulgeri animaduerterunt, multorum quoque multas calumnias effugiunt: quæ ob hoc vnicum erratum illis certatim impinguntur. Sed aliud præcipere est, aliud permittere. Non hoc dico: vt Medicus iis cibis ægrum vesci iubeat, quos scit illi noxios esse, & insalubres: sed tantum, vt cum morbi ratione diætam ordinauerit, etiam accurate perpendat, quid natura, vel consuetudo commode perferre possit aut non possit. hic si videt, ventriculum quosdam cibos auide expetere, & cum delectatione assumere, quinetiam probe concoquere, qui illi alias, morbi ratione, interdicti fuerant: moneat ægrum, vt parcius illis vtatur, & quantum licet, nonnihil correctis. Sic vtrique intentioni satis fit, tum quo ad morbum, tum etiam quo ad particularem naturam, seu consuetudinem ægri. Verissima certe sunt illa, quæ vulgo iactantur, etiam ab imperitis rei Medicæ: Quod sapit, nutrit. Item quod parum est, parum nocet. Infero hoc quoque consentientibus multis doctissimis Medicis: In victus ratione plus & perniciosius peccari in quanto, quam in quali. ita vt si quantitas moderata constituatur: qualitas cibi (neque enim venenum est) non sit tantopere pertimescenda hoc autem præsertim apud Germanos nostros per se ingluuiei deditos locum habet: qui regulis Medicorum multo minus, quam vlla alia natio, parere solent. Vnde etiam in vetitum tanto vehementius nituntur, cupiuntque negata: cum si aliquid largiremur, facerent hoc multo minus cupide. Quod (enim, secundum Poetam) licet ingratum est, quod non licet acrius vrit: hac fallacia multos à vetitis cibis abduces facilius, quã si seuerissime illos in solidum prohiberes.

Cibus in quanto pernitiosior quam in quali.

Præbuit de his mihi cogitandi occasionem quod nonnullos ita misere macerari viderem, dum Medicorum edictis contra naturam & consuetudinem suam siue minus parce victitando, siue à certis cibis abstinendo, obtemperare nituntur: quando interim alii, qui aliquid genio, & consuetudini indulgent, & suauius viuunt, & morbi accessiones multo rariores quandoque etiam mitiores habent. Cur igitur tam rigidi esse pergimus, & per se afflictis nouam afflictionem addimus? Præstaret certe, secundum Hippocratem aliquid dare tempori, aliquid regioni, aliquid ætati, aliquid denique consuetudini: cum præsertim hic morbus chronicus sit, partesque ignobiliores occupet, & non perpetuo duret, sed per interualla recurrat. hæ tamen cautelæ addantur.

Cautela in liberiori Diæta.

Primum, vt quæ morbo non conueniunt, sed tamen auide à ventriculo arripiuntur, iis æger parcius vtatur.

Deinde vt ipsi quoque ægri obseruent: à quibus cibis potibusve iuuati illos aut lædi maxime contingat. hoc autem sæpe fit ab occulta magis proprietate, quam ἰδιοσυγκρασίαν Medici vocant; quam à manifesta.

Denique si modum se excessisse ægri sentiant, vt continuo, aut vomitu, aut euacuatione succurratur, priusquam noxa per totum corpus distribuatur, inque laborantes partes detrudatur. qui sunt ad vomendum faciles: iis non incommodum est, quolibet mense semel aut bis per vomitum ventriculum & primas vias à crudis humoribus repurgare. Reliqui medicamentum aliquod ἐκκοπρωτικὸν seu benedictum in familiari vsu habeant: quo eundem finem consequantur. In hoc censu erit hiera simplex, pill. de aloe rosata. pill. alephanginæ, infusio foliorum senæ, passulæ laxatiuæ, & similia. Quibus profecto sæpius repetitis tantum efficimus, quantum fortissimo aliquo pharmaco purgatorio semel assumpto, & multo minus vires aut natura inde læduntur. Immo nonnulla ex his talia sunt vt & cibis tuto immiscere liceat, & singulis etiam diebus per integri anni spacium sumpta nihil prorsus detrimenti afferant quod & de mea, & aliorum experientia liquide affirmare possum. Verum de his in præsentia satis.

Tu quid tibi de hac hæresi mea videatur, aperte & conspicue rescribas, obsecro. Hæmorrhoidum apertionem, crurum scarificationi in meo morbo te præferre video. Sed quibusnam medicamentis me id recte consequi posse existimas? Mitiora, cuiusmodi sunt vsus aloes non lotæ, item frictiones cum pannis asperis, &c. tentaui aliquoties; sed absque vllo fructu. Ad vehementiora autem, colocynthidem nempe, glandis forma ano intrusam, aut similia, accedere non ausim. quod antea, etiã secundũ naturam fluentes persæpe modum excesserunt, vt ita deinceps maior difficultas sit in sistendis illis, quam prouocandis. quo addis, cucurbitulis scarificatis supra genu collocatis materias in corpore redundantes ad

tes ad

tes ad locum affectum attrahi: me parum mouet. fere enim leuem aliquam euacuationem præmittere soleo, deinde quantum attrahitur, tantum etiam simul euacuatur, per aperta illa foramina, vt hunc quoque metum inanem esse appareat. Quantum ad symptoma illud attinet; quo amicum nostrum quandoque sub primam quietem corripi vidisti: quatuor his proximis annis, immensa Dei benignitate, vix bis illud perpessus est. Mitto tibi Cratonis nostri consilium in hoc casu mea manu descriptum: prius quidem generalius: alterum autem, post interlocutoriam ab amico illo nostro interpositam, particularius.

Epilepticus quidam. Spasmus nocturnus.

Quantum ex eo intelligo: ait vsum Electuarii illius sibi plurimum profuisse. Itaque æ aliquoties reparari iussit; & succum cichorii, ratione caliditatis epatis, & nescio quæ alia addicit. Verno tempore plerumque venam secat: & hoc ipso etiam anno vtramque sapheam. Aliquoties cucurbitulis scarificatis supra scapulas & genu appositis, duobus quibusque mensibus elapsis, vti solet. Pro euacuatione ventriculi, ac crudorum humorum in illo contentorum, sæpissime semihora ante cœnam aliquid Electuarii Hieræ simplicis, aut pillularum de aloe rosata deglutit. Lotiones quoque capitis ex herbis præscriptis & agarici ℥ ij. aut iij. administrat frequenter. Frictiones matutinas alternis diebus non negligit, & aliquid etiam præsidii in vngula alcis, quam amuleti loco, de nocte præsertim collo suspensam, annuloque inclusam digitis gestat, collocatum habet. Liberari illum nō morbo solum; sed omni etiam metu morbi illius, vehementer optarim.

Quæ de peste ex colloquio tuo cum D. Cratone, & D. VVoyselio seniore habito prolixe commemoras libentissime legi, & pro eorum communicatione gratiam habeo. Latissimus campus est de his disputandi, si circa omnia discurrere velimus. Electuarium Dioscordion ego, præ reliquis (excepta theriaca & mithridatio antidoto, tanquam iam olim decantatis, & nunc quoque laudem & vires suas obtinentibus) magnifacio.

Antidoti quidam, [illegible] maxime a peste.

Est hic in frequenti vsu Electuarium quoddam, quod facultatis indigetant (communi enim Medicæ facultatis consensu ordinatum est) cuius descriptionem, si moneberis proxime mittam. Cum reliqua namque supellectile mea Pragam præmisi. Plurimum etiam commendatur confectio manus Christi perlati cum extracto angelicæ, qua ipse etiam imperator vtitur. Valde enim delicata est, & colorem omnino candidum obtinet. Ego sacculos ex Arsenico, quales Patauii, vt scis, solemnes erant, hic pro multis ordinaui. etiamsi Crato noster valde repugnet. Multi proceres in aula cordis regioni applicatos continuo absque vlla noxa circumferunt.

El. facultatis Viennensis.

Manus Chr. cum extr. Angelica.

Sacculi ex Arsenico.

Retulit mihi quoque nuper chirurgus aulæ nostræ iam senior: se in multis pestilentibus constitutionibus fuisse, & sua manu infectos plurimos tractasse, semper tamen à contagione immunem permansisse, quod secum gestauerit radicem plantaginis maioris sacculo inclusam, & cū filo regioni cor dis adaptatam. vt res celetur: pulueris lauendulæ aliquid admiscere soleti & hinc inde distribuere. Ait se nemini concredidisse, nisi mihi. Quicquid sit, sæpe etiam paruis gratia rebus inest. Item: Quæ neglecta iacent, pondus habere solent. Plerique ex ciuibus præcautionis nomine camphoræ momentum vino iniiciunt, & inde mane bonum haustum bibunt. Vtrum ea calida vel frigida sit; in medio relinquo. Argumenta vtrinque afferuntur non leuia: quibus Crato noster adductus, vtriusque excessus mediam temperaturam habere affirmat; sed ratione tenuitatis substantiæ caliditatis ἐμφάσιν obiicere.

Nouamentum de radice plantaginis.

Cratonis iudicium de camphora temperie.

Prudenter VVoyselius senior λοιμικὰ φάρμακα in duplicem classem, absorbentium nimirum καὶ ἰδρωτικῶν distinguit. quod nisi fiat multiplex oriri solet ambiguitas & controuersia. Vnguentū viride, a bsre communicatum, illud ipsum esse arbitror, quod vernacule apud nos eodem nomine die grüne salbe appellatur. Seis nostris hominibus panaceæ loco esse solere. ac præsertim eo vtuntur in ruptis, connulsis & luxatis. hoc vnim vnica voce (Verbrechen oder das Beheilun) nostri, ni fallor, efferunt. Si diuersum iudicas, significa.

Alexipharmaca duplicia.

Vng. viride.

Germanicam descriptionē ex vetusto quodā manuscripto codice nuper mihi designaui, haud scio an omnia inter se conueniant. Mihi nimis magna miscella videtur: quā vbi possum, studiose refugio. Sub artem enim ista non cadunt: cum quæ secunda temperies, forma, aut proprietas inde post fermentationem tot inuicem commistis emergat, artificiose coniectando assequi nemo possit. Hoffmannica accurate cogitata sunt: remedia quoque præclara. Sed ægri facile terrentur, cum tantam medicamentorum copiam ob oculos positam aspiciunt, & post ea nullis fere vtuntur, seque & Medicum decipiunt. Hoc nomine etiam consilia Montagnanæ, & aliorum quorundam Italorum approbare non possum: cum nimis scrupulose omnia persequantur, & in diæta

Confusio medicamentorum.

V 2

sola ordinanda multas paginas & chartas consumant. Vt Italos talia expetere concedamus: apud Germanos certe nostros parum vtilitatis obtinent, in quam sententiam antea etiam nonnihil dilserui. Non est docentis omnia semel docere velle: nec Medici omnia medicamenta semel proponere. quandoquidem multa cadunt inter calicem supremaque labra, hoc est, morbus in eodem statu nunquam permanet; sed subinde symptomata euariantur, quæ deinde ooua etiam pharmaca desiderant, ita res in iofinitum sese extendet. Quantum ad ægrum illum tuum, cui Guaiacum propinare in animo habes, spectat, breuiter etiam consilium & mentem meam nuper aperui, videlicet non improbare me vllo modo hoc decoctum: immo potius præmissis præmittendis eriam atque etiam suadere. Sed caliditatem eius exborres, & corpus magis attenuatum iri arbitraris. Non est difficile, mi Laurenti, caliditatem hanc contemperare, additis sub finem decoctionis radicibus cichorii, fl. & fol. borraginis, seminibus melonum, item passulis excorticatis. Verum illud me magis hæsitantem reddit: num intemperies, quæ iam in habitu est & partibus penitus infixa, non ob externum duntaxat errorem, sed facultate ipsa læsa tam cito & facile tolli queat? An etiam satis tutum sit, hac ætate illud tentare? Præterea cum natiuum calorem, qui omnium naturalium operationum in corpore summus opifex est, admodum debilitatum esse significes: miror te de iis tantum remediis cogitare, quæ qualitati illius subueniunt frigiditatemque ipsi contrariam corrigunt, imo etiam, quæ hoc cum excessu aliquo faciunt, suspecta habere, & non aliud potius considerare quod in arte nostra ἀξίωμα est: Calorem natiuum substantiam quandam esse aeream & aqueam, seu aere & aqua participantem; nec vllo excessu caloris quæ qualitas sit, præditum. Hæc autem substantia, in pueris potissimum abundat; mox vbi homo ad ἀκμὴν peruenerit, decrescit; donec in extremum senibus secundum naturam prorsus exstinguitur. Cum autem æger hic annum quadragesimo quarto superato, ad decliuem ætatem tendat: quonam modo defectum substantiæ caloris ingeniti resarcies? quid repones, vt rursus vegetum efficias, quique operationes pristinas exerceat? Natura autem vt domina, debili existente, quid Medici, ministri huius, laudabile efficient? Vides igitur istud prognostico seruire: ne temere illi ægro, cui natura subsidia necessaria desunt, salutem, aut in integrum restitutionem promittas. Sed tamen nihilominus hoc artis præsidio consequi licet: vt si non melius, saltem minus male habeat. Vt itaque excrementiciorum humorum minus in corpore colligatur, sed ille intempestiue benedictis nuncupatis pharmacis expellantur, operam dabimus. Partem quoque affectam pro virili roborabimus: & fluxionis impetum, ne nos præueniat, inhibebimus. Materias horum non recenseo, cum alias inter nos de his actum sit & tu fortasse melius scias ipsa. Quid Dryoxylus de altero casu responderit iam tenes. Mihi quidem non omnino satisfacit Neque enim prorsus assentior: à crasso quodam humore collecto spongiosam illam carnem ortam fuisse, alioquin tumorem potius excitasset: seu œdematosum, seu scirrhosum. Serosum ego humorem, & tenuem atque spumosum subesse dicere malim: qui carnes vicinas, veluti fermentatione quadam facta, inflarit, & ita rariores, maiusque spacium occupantes, effecerit. hic, cum iam eo malignitatis peruenerit, vt à natura concoqui & superari nequeat: nimirum omnino è corpore exturbandus est, tum sumptis tum admotis. Inter assumenda, ea probarem, quæ melancholicum humorem (huius miseram, vt loquuntur,) respiciunt, simulque admistos serosos humores siue per vrinam, siue per sudores (quo in genere sarsa excellit) euacuant. Extra admoueantur, & loco imponantur καθαιρετικὰ, inter quæ mercurius præcipitatus lotus aut non lotus principatum obtinet. Eluatur locus lixiuio ex calcfacto, etiam oleum virrioli seu spiritus eius admoueatur, aut vnguentum Ægyptiacum, & similia superponatur. ita tamen vt semper sanæ partes de sensiuo vocato muniantur: ne & ipsi ob vim mali serpentem contagio lædantur. Vbi hęc omnia rite peracta fuerint: tum demum de temperie natiua parti restituenda serio cogitandum. cum non remotis impedimentis, hoc frustra tentetur ab initio. Vt autem desiderio tuo plenius satisfaciam: mitto casum pueri cuiusdam sane mirificum, cum adiuncto consilio Cratonis nostri, cuius te omnia magnifacere video, nec immerito. Aliquo modo cum tuo conuenit: in multis etiam discrepat. Reperies hunc adiunctum lectionum Capouaccianarum volumini. Historiam curationis ruæ præsentaneæ ἐν τῇ δυσχικα libentissime legi. Illud medicamentum de borrace antea sæpe commendari audiui: nondum tamen ipse vsus sum. Quam vero tu vim Ætiti tribuis, eam etiam magneti lapidi inesse putarim. Siquidem practicis nostris fides adhi-

De Guaiaco prebendo pro restaurando calido natiuo correcto.

Spongiosa caro.

Præcipitati.

ὠκυτόκια.

adhibenda est: qui tamen non raro audita potius & lecta, quam visa & ab se experta, in medium magno hiatu afferunt. *Magnetis vires.* Dn. Woiselius iunior mirificas facultates magneti lapidi tribuit: & eum semper secum quo nusquam illo careat, gestare solet. Literas tuas ad Copisium recte curaui: en habes alias à D. Sibenburgero nostro, qui eadem occasione ad me etiam scripsit. A D. Willebrochio nihil vidi hactenus; nisi forte tibi alia via satisfecit. hæc scribo cogitationibus circa iter distractis: quod me crastino die, ἐλεύθερῳ ingressurum spero. Cæsar iam ante decendium abiuit: verum cum non recta via Pragam tendat, aulici paullatim subsequuntur D. Catulum Osleuium, collegam meum, Pragæ me reperturum confido. Num has recte acceperis, vt me quamprimum, saltem per fratrem certiorem facias, rogo. Bene & feliciter vale, charissime mi Laurenti, & ternis tuis hanc vnam epistolam, illis iunctis non multo breuiorem æquo animo accipe, literisque cunctante tabellione hinc inde insertis ignosce. Viennæ Austriurom 13. Octobris secundum veteres Fastos, Anno 1583.

POST SCRIPTA.

CVM Dominus Crato de Domino præfecto æquis dispositis quæreretur, num illi cauteria, quæ D. Acholzius suadebat, conuenirent ratione podagræ, quæ illum iam quinquagenarium à multis iam annis affligit, cum nuper etiam ligno sassafras vsus fuerit, in hæc verba ad me respondit: De valetudine præfecti equis dispositis quid scribam? Meas opinationes de ligno minime falsas fuisse animaduerti. Si cauteria ichores perniciosos in vniuersum exhaurire possent, fortasse aliquid prodessent. Sed quum non possint, & quanto cum periculo claudantur: satis multa exempla me erudierunt. Præcepta etiam medica vetant trahere materiam ad partem debilem, & loca affecta euacuare. Nolo recitare quid aliis contigerit. Itaque quid consilii de cauterio dem, non reperio: nec præsentibus Medicis quicquam præscribo. habes satis meam sententiam de morbis articularibus, tum ex aliis meis scriptis; tum iis, quas ad Schonfeldium misi, exploratam. Nullam causam reperio, cur eam mutem. Vsum frequentem pillularum mearum de tribus, vt appello, conuenientiorem illi futurum, quam cauteria arbitror, *Pill. de tribus meliores cauteriis in podagra conseruanda.* præsertim si limatura cornu cerui in potu infusa vtatur, & se ad matutinos sudores assuefaciat. denique nunc sub vindemiam vinaceis pro fomento articulos corroboret. *In febribus Etiam die paroxysmi vtilis purgatur materia concocta.* Vnum hoc ἐπιφώνημα loco addo: si in febribus putridis intermittentibus quibuscunque apparente aliqua, etiamsi non perfecta, in vrinis coctione, ægro ipso die paroxysmi medicamentum purgans dederis, ita vt effectum suum ante paroxysmi inuasionem compleat (horis scilicet 4. aut 5. antequam paroxysmum aduenturum putas) videbis febrim post illum paroxysmum non amplius reuerti sed prorsus tolli quasi incantatione quadam: Probaui iam sæpius & in pluribus semper euentus respondit. In tertianis post tertium aut quartum paroxysmum hoc facio. In quotidianis tardius: in quartanis tardissime ac vix ante tricesimum diem. Proposui nuper hoc problema etiam ipsi Bucephalo, & ex Hippocratis autoritate deducere conatus sum. Nondum respondit. Tn, si placet, idem experire. Irerum vale.

EPIST. CCXLIX.

IDEM EIDEM.

ITA diligens es in scribendo & assiduus: vt me longo post te interuallo relinquas, charissime mi Laurenti. Neglexi sane hoc officium cum paulo plus otii haberem: in præsentia ob ægrorum multitudinem mihi hoc facere vix licet. Sed tamen reipsa experieris me tui non oblitum: & quod tarditate peccaui, alia ratione compensaturum. Literas ad D. Carolum Osleuium, *Mors Caroli Osleuii.* collegam olim meum, aperui: easque adhuc penes me asseruo. Obiit is febri pestilenti & lenticulari extinctus ipso die solstitii æstiui, morbi autem decimo septimo, statim ab initio morbi malignitas sese prodidit, deliriumque subsecutum est, quod ad mortem vsque perdurauit. Exanthemata admodum tarde prodierunt: die ni fallor, decima aut vndecima. Generosa medicamenta multa, sed absque omni fructu adhibita: cum præsertim æger mente non constaret. Vt aliquid per os assumeret difficilime adduci potuit, imo sudorificam potionem recusauit prorsus. Illitus Ætii ex oleo chamomælino cum nitro potenter quidem, sed nimis sero, maculas euocauit. Quam viri & collegæ optimi mortem acerbissimam & tristissimam dolenter tulerim, credere vix potes. Iam tum messis in herba erat: & ille fructus suos explicare cœperat. Si Deo ita visum fuisset: longiorem vitã illi exoptassem ex animo. Cum D. Iohanne Weidnero te constanter amicitiam colere arbitror. Meminit is nuper

tui in suis honorifice. Aphorismos Archiatri nostri miror sane qua ratione nactus sis. Vere tibi confirmo, me illos non vidisse : ac si quidem tua opera & dililigentia, qua me lõge superas, descriptas accepero, gratissimos habiturum. Ipse autor sua occultat pertinacius. Capouacciana de sensoriorum morbis remitto. placent sane: sed describere tædet. Interim aliud exemplum etiam à D. Scutellario nostro mutuo accepi. Dixit mihi quidam nuper ex Italia reuersus, dominum Capouaccium nunc in lucem edidisse libellũ inscriptum Prçludia anatomica: quibus Galenum contra Vesaliũ tueri conatur. Adiecit in fine tractatum suũ de cauteriis, multis egregiis additionibus locupletatum. Sed librum ipsum nondum vidi. Spero nunc ex nundinis Francofortensibus affore. Quid tibi videtur de saltatricibus illis puellis? quarum historiam, & de iis medicorum nostrorum iudicium haud dubie Dominus Dudithius ad te dudum transmisit ? Meam illi sententiam libere exposui. An cum tua congruat scire velim. Sed de his & aliis plura proxime. Bene & fœliciter vale, & præparatam hanc scriptionem boni consule, meque amare perge. Pragæ Boiemorum, 4. August. currente calamo, anno 1584.

Preludia anatomica & cauteria tiru lo Gaussfetii edita.

Puellæ saltãtes.

EPIST. CCL.

PAVLO HESSO MED. &c.
Theodorus Zvvingerus S. D.

MAXIMI facio ministram medicinæ chimiam, eandem si dominæ suæ sese anteponere audeat, flagris etiam dignam censeo. Theophrasto experientię nomine multum tribuo, quandoquidem multa præclara medicamenta, in nescio quibus antris Cyclopum delitescentia, si non a se inuenta, saltem exculta in lucem protulerit, eundem vero arcem medicinæ deiectis veteribus inuadentem non æquiori animo sustineo, quã tyrannidem affectantem Cylonem Athenienses. Atque vt illi, tanquam empirico & methodico Medicinæ elegantis imperito, quando dogmata artis tot seculorum consensu confirmata conuellere nititur mẽtem meliorem dari precor : ita nostris quoque hominibus, qui methodi inepto studio noua damnant omnia, & de iis, quæ nunquam manibus suis tractarunt, sesquipedalib. verbis fanda atque nefanda proferre audent, sensum accuratiorem opto. Et hæc mea de empiria noua (si modo Chimia noua est) & vetere medicinæ methodo sententia est, ab Hippocratis, coryphæi nostri, præceptis neutiquam aliena. Recte tu vero, qui velut obsignatis tabulis mecum agas, & ex iis quæ ante viginti annos scripseram vel multum ad damnandam chimiam in vniuersum cogas. Cæterum & tritum illud nosti : ἀνάγκῃ φροντίδος σφάλλομαι, & delicta iuuentutis vtinam crebra lacrymarum repetitione delere possem si methodum spectum, eius loci quẽ adfers me neutiquam pudet, si remediorũ præparationem, etiam dispudet, qui iuuenili pręcipitantia mihi vix dum à primis labris cognita damnarim. Hæc sunt, quæ non tam mei excusandi, quam tui cõfirmandi gratia adferre volui. Vale, Basileæ, 15. Aprill. Anno 1585.

Paracelsi encomium & vituperium.

THEODORVS ZVVINGERVS
D. Petro Monauio
S. P. D.

DE Nepenthe quod quæris, certe quo recentius, eo efficacius, propter opium & hyoscyamum quem recipit, sed & propter recentes vires eorum, quę correctionis causa adduntur, oleum garyophyllorum, anisi, cinnamomi, subtilium scilicet partium, tam tutum videtur recens, quam antiquum. Neque vero fermentatio tam hic necessaria, quando purior tantum succus sumitur, atq; in Theriaca cui crassa omnia & corpulenta induntur. In senibus & debilitatis vtor ad gr. iij. vel iiij. In pueris ad gr j. vel ij. In iuuenibus & morbis calidis ad gr. vj. cum iulepo rosaceo. Somnum mitem inducit dolores lenit, æstum extinguit. Epilepticum spasmũ cohibet, nõ tam facultatem partium, quam vapores & spiritus morbificos congelando. Hac experientia tale affirmare possum, vel hesterno die, absque sopore dolorem & agitationem sublatã fuisse in filia Episcopi bimula trium horarum conuulsione laborante. Margaritæ cum æquali pondere vitri in furno antitypo calcinantur, salsudine abstracta extrahitur subtilior pars cum aceto destillãte, quo euaporante subsidet calx purissima aqua rosarum crebris affusionib. abluenda. Aliter in aceto destillato, & spiritu vini generosissimi ana, in fimo contusæ dissoluũtur. Defusione facta nouũ menstruũ affunditur, donec penitus sint dissolutæ. In fundo subsidet essentia abstracto phlegmate. Et hoc rectius atq; cautius. Alii alias habent præparandi rationes. sed in similib. ἡ πεῖρα κάλλιστα χειρί διδασκαλεῖον. Nepenthis vsus Methodicus tutus: sed & qui prudentiã Medici requirat, vt raritate ipsa magis magisque cõmẽderur, σπάνιον γὰρ τίμιον, & prostitutio ipsa si non vires medicamenti, saltem autoritatẽ. & per cõsequens efficaciam extenuat. Aurũ inter metalla principatum obtinere, sed &

Nepenthes vsus.

Margaritarũ dissolutio.

inter

inter res naturales solū immortalitate quadam præditū esse, qua de causa tacito sensu ab omnibus, licet ignorantibus appetitur, (ἰσότης γὰρ ἡ φιλότης) constat. At illud idem nisi vegetabile primum, subinde animale fiat, adeoque corpori humano simile, nullam nec corroborandi, nec curandi vim habere poterit. Proinde vulgatis quorundam solutionibus non plus tribuendum censeo, quam auro foliato aurive ramentis. Bibitur & deuoratur aurum, aurum excernitur. Compages illæ adamantinæ ab igne inuictæ aliquid igne potētius quærunt à quo soluantur. Descriptiones aliquot habeo, tamē nullam adhuc examini subieci. Pro tua gratias tibi ago, sunt in ea quædam propter ἀσαφείας suspecta. Nam in huiuscemodi interdum vel minima maximum secum τοῦ τυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν momentū afferunt. Vulneraria è pyrola non videtur mala, & sæpe συμπάθεια paucorum quorundam effectus præstat admirandos, artemq; dosium medicam, etsi nō tollit, ludit tamen, & non minorem vsus, quam rationis auctoritatem esse debere conuincit.

Anisum purgans. Anisum purgans meum non est, sed à Gallis acceptum, mutilata tamen, quam habes descriptio: ℞. Anisi ℥ iiij. Sacchari ℔. iij. Scammonij ℥ ij. Turpeti, Mastiches an. ʒ ß. Zinz. ʒ iij. spe. el. de gem. Diamarg. frig. an. ʒ ij. Coq. Sacchato q. s. Eius dimidia parte excipe pulueres & anisum obducito, reliqua dimidia incrustato. Datur ad ʒ ij. & tres. *Cort. Guaiaci decoctū sitim restinguit.* Guaiaci corticum decoctum sitim quoq; restinguere, & quidem potenter, sæpe deprahendi. Eiusdem in calefaciendo non magnam esse vim, catbolici vsus multorum dierum innoxius satis conuincit. Ego ℥ j. affundo ℔. vj aq. Coquo ad medietatem. Inest vis purgandi & apetiendi multo efficacior, quam ligno, propter salis copiam. Itaq; 4. doses habebis. Vinum senex noster, à quo accepi, in inueterato tantum adhibebat. Dum sudor mouetur, vinum non adeo cōuenire, vti etiam ventum seu potius aërem liberiorem, rationi consentaneum. Sed dum purgamus & vino & victu liberalius vti nihil prohibet. 30. & 40. diebus in iis, qui bibere possunt, continuis vti nil vetat. Corporis moles attenuatur, vires interim constant. Victus ratio proba, libera tamen, à sole tantum & vento & crapula caueant. Hoc ipso commendabile medicamentum, quod eius vsus à suspicione etiam liber est. *Cantarides.* Pyrapyrum saponem nigrum requirit, de altero illo, facticium intelligo minium. Relinquendum per horas ad minimū 12. & cum cutis plane nigra est, tunc impressionem à medicamento factam esse cognoscitur. Orbicularia vlcera requiruntur, quando globulos cereos, vel pisa imponere volumus, vt diu aperta maneant. *Plumbi grauitas.* Plumbi grauitas, etsi aqueæ naturæ sit, ex partium densitate prouenire videtur Chymistis ab hydrargyro, & sulphure combustili, hoc est, impuro. Sic autem appellant halitum duplicem. Nepenthe præterea, de quibus ante, recipit coralliorū, margaritarum, croci & succini essentiam, hoc est, partes purissimas, arte elicitas, vt quantum ab opio & alterco periculi est, tantum præsidij à posterioribus istis. *Opiati effectus.* Congelantur itaq; spiritus maligni, sed natiui corroborantur. Hac de causa per accidens ab ipsius haustu sudor in quibusdam subsequitur: in pueris efflorescentia faciei, propulsis à centro ad extima vaporibus malignis. In sistenda aluo medicamentum præsentaneum. Fratri tuo, & generoso Dudithio officiosam ex me salutem. Salutant te nostri omnes. Vale, Basilea, 26. Iulij, Anno Salutis LXXX.

EPIST. CCLII.

IDEM EIDEM

TE viuere & valere ex animo lætor. Cœptis aspiret ille, sine cuius numine, nihil est in homine. *Labor Hippocraticus.* Hippocratis mediam partem iam absoluimus, nostri scilicet in illum laboris, vel saltem conatus. cuius quo maior est expectatio, eo mihi ingratior, mihi crede, qui tenuitatem meam agnoscam, & cum latere maxime cupiam, nescio tamen quo Reipublicæ iuuandæ studio in mediam hominum lucem vel laruatus interdum præter institutum efferat. Neq; vero & imperitiæ & ignorantię crimen refugio, dum mea hac audacia studiosi incitentur. Hocq; ipsum clarissimo viro D. Hermanno renunciari cupio, [illegible] me tales exoptare. Rungius discedens in summa festinatione, nihil ad te reliquit. Callide nimirum vestra vos nomina honorario inscripsistis poculo, ne remittendi occasio relinqueretur. Prodigalitatē ego vestram minime laudo, sed amicæ interim voluntatis testificationem, cum vobis ita visum est, amplector. Tibi, mi Monaui, vitam & incolumitatem precor. Salutant te nostri. inter eos, qui Academiæ nunc præest D. Stupanus. Vale, & D. Hermanno, fratri tuo, & item Hesso plurimam ex me salutem. Basilea, 18. Aug. Anno 1578.

EPIST. CCLIII.

IDEM EIDEM.

DE Theophrasteis quæris, qua legenda methodo, ea nimirum, qua verum à falso discernitur. Quo ordine? Vt ingenue *Qui ordine Theophrastica legenda sunt.*

fatear, vel tantus Doctor (vt tibi & nescio quibus aliis amicis videor tantillum ignoro. An qua data porta ruunt? an τὰ ὕστερα semper πρότερα? an poëtica etiam imitatione à medijs incipiendum? Ergo ne quid elabatur, perpetua indagine tota sylua concludenda, & Enniano more optima quæque retinenda. Nam vt nihil aliud, ὡς χρήσιμον certe ἱστορίας σύνεσιν ἐν αἰτίοισι διατηρῆσαι εἶναι, de Empiricis loquens Hippocrates verissime affirmauit.

Turnheiserus. Turneiserus oculorum dolores quibusdam nostrum excitauit: mihi non item, qui non maiorem mei lucri (sed quidnam illud apud nostros?) quam alienæ peritiæ rationem habeam. Cum illo contuli quædam. Apparatum Herbarij vidi maximum, & opinione grandiorem, icones plurimi, vt si nihil aliud in præsens, φιλοπονίας certe tantam laude dignissimam iudicem. Οὐρομαντικῆς specimen coram se editurum promisit. Interea ἐποχῇ vtamur, & cum Tralliano, si res ita ferat, vel à vetulis nos discere non pudeat. Hippocratem proximo mercatu videbis. Clariss. viros Hermannũ & Hessum ex me salutabis officiose. Vale vir doctiss. nostri memor. Salutat te Platerus cum toto collegio. Basilea, 20. Nouemb. Anno 1578.

EPIST. CCLIV.

IDEM EIDEM.

Paracelsi scripta. QVÆ tu ad me de Paracelsi scriptis, tanquam ad eum, qui multum studij atque temporis in iis collocant, scribere videris. Quod cum à me longe sit alienum, ignotæ regionis commonstrator esse nequeo. Atque vt λογισμὸν illius, vel sectatorum non magnifacio, neque enim intelligo: sic τέχνην eorundem cum Hipp. in præparatione præsertim medicamentorum facio plurimi, cum ad vsum medicum egregie conferre videam: neque tamen ea intemperie, vt iccirco veterũ medicamenta omnia respuenda censeam. Sunt quibus panis, sunt quibus maza, sunt quibus sorbitiones conueniunt, non modo pro vitæ & fortunarum diuersitate, verumetiam morborum. Locus de empiricis apud Hipp. comm. præceptionum extat, sub finẽ.

Idea Medica Seuerini Dani. Seuerini Dani ingenium magnum iudico, & Idæam eius ad Paracelsi scripta plus quã vllius alterius cõferre arbitror. Cæterũ seruit etiam ille auctoritate, & dum libertatem philosophicã præsentat, ipsas quoque Theophrasti sordes extollit. Vsque adeo difficile est modum tenere. Doctior vero ille est, quam vt à Paracelsi discipulis vel legi, vel intelligi possit: seuerior, quam vt nostri illum admittant, studium interim Theophrastææ opinionis ex principiis Hipp. deducendæ nec ineptum, neque malum in quibusdam. Sed hæc alij iudicent. Hippocratem Francofurto per certum hominem ab Episcopio petes, scheda quam subieci ostensa. Rungij familiaritate vtor, à quo etiam ipse non verear quinetiam discere cupiam. Vale. Basilea, 26. Martij, Anno 1579.

EPIST. CCLV.

IDEM EIDEM.

HIPPOCRATEM in præsens è manibus deposui, Theatri tertiationi occupatus, non penitus spem abieci, præsertim si, quod spero, aliquis in contexu Græco emẽdando, & versione Latina adiungenda operam interea suam interposuerit. Etsi ex hoc ipso specimine, vt doctis ad meliora præstãda animum adieci: sic forte eorundem laboribus à commentando deinceps absterrebor. Quo nihil mihi crede, optatius foret, vtut sint, qui ex suo ingenio diuersum de me sentiant. Nepenthis descriptionẽ, quam pedis, ne fidem labefactem, in præsens mittere non possum: neque ea magno tibi foret vsui, cum operosa & artificiosa admodum sit præparatio: quin etiam ipse ego non paro, sed parato vtor. *Nepenthis præparatio operosa & artificiosa.* Diligentem requirit & industrium hominem. Is est Adamus Keck pharmacopæus Francofurtensis ad cygnũ. Drachmam ille paulo plus floreno vendit, in decem vel duodecim doses suffecturam, pro ratione ætatis, morbi, virium. Medicamentum insigne, sed quod promiscuo vsu minime prostitui debeat. Basilea, 10. Iulij, Anno 1579.

EPIST. CCLVI.

IDEM EIDEM.

TE in Hippocrate diligenter versari, gratissimum est: cum ex illo ceu fonte solidioris medicinæ, veritatis & virtutis studiosus, in quorum numero te non in postremis colloco, plurima, & ea quidẽ minime vulgaria aliquando decerpturus es mihi persuadeã. Quapropter si Deo opt. max. visum est mea quantumlibet tenui & perfunctoria obstetricatione vti, est cur illi gratias agã æternas. Qualitates primas non simpliciter reiicit Hippocrates, sed propter hypothesin aliorũ suspectas facit. *Hippocrates primas qualitates reiicit.* nec immerito, cũ vel nostro seculo videamus non paucos in morborum causis ad beatas illas qualitates omnia referre, & in abstractis formis ita occupari, vt cõcretorum, & veluti materialiũ qualitatũ (si cum prioribus illis conferantur) penitus obliuisci. Hipp. certe qualitas prima nuda, non nisi cũ materia (cui & color & sapor attestatur) ad morbos facere videtur: adeoque in iis etiam,

etiam, qui immateriales penitus censentur, materiam hanc dari verisimile est, eo solo differentem, quod in his subtilissima, & sensui obscurior, in illis manifestior & crassior deprehendatur. Hinc duo morborum principia materialia, πνεύματα καὶ ῥεύματα, non vno loco ponit. Neq; vero ociosæ eruut primæ qualitates, sed vt per se parum efficiunt, sic cum materia sua iunctæ, plurimum momēti afferunt: cum quod lib. de diæta docet πῦρ πάντα κινεῖν, ὕδωρ πάντα τρέφειν δύναται. Dudithio viro summo faustam felicemq; migratiouem hanc opto. Te vero beatum, qui tanto viro tam familiariter deinceps sis vsurus. Ei plurimam ex me salutem. Sed & fratri tuo νεογάμῳ. Salutanr te collegæ omnes vno ore, in examine Iustini Gorhaui, viri doctissimi. Basileæ, 8. Nou. Anno 79.

Duo morborum principia Hippocratis.

EPIST. CCLVII.

IDEM EIDEM.

NOLI tu vero, mi Monaui, in senem nostrum iniutius esse, quasi Zuingeri ἐπεργαστισμοῦ aliquid ei splendoris, obsetuantiæ saltem aliquid, acecesserit. Nepenthis gran. iij. ad v. in adultis, eum colici, cum nephritici dolores vrgent, saccharo rosaceo subactis, vel cum iulepo rosarum dilutis vtor. In pueris ad granum j cum syrupo pæoniæ, vel simili alio, ad motus epilepticos sistendos. In febrium inquitudine medicamentum præstans. Vino vel aqua oportuna dilutum deutium dolorem mirifice sedat. Alui fluorem egregie sistit. Medicamentorum purganrium vim compescit. In senibus & debilibus caute exhibendum, non quod periculi aliquid subsit, sed ne lucus detur inuidorum calumuiæ. Theriacæ specie, vel extracti alicuius ad præsentem morbum oportuni, exhibere soleo. Somnum lenem conciliat, neque vigilia subsequens vestigium narcotici vllius relinquit. Illud vero sedulo cogita, medicamenta ipsa prostitutione vilescere: non quod communicatio boni vires ipsius boni eneruet, sed quod familiaritas nimia contemptū patit, quando id quod serui studio perfici poterat, in eo herilis opera impenditur. Catholicon si est, quod nomen præfert, etiam in arthritide. Neque verearis iucentiuum ad fluxionem, quandoquidem è diuerso adest quod retrahat. Itaque penetratio eo vsque vsui est, donec purgautis medicamenri vis ad articulos etiam pertingat, & iude humores alliciat: cum vis purgatrix sudoriferam superet. Nisi hoc esset, rationi Rondeletij acquiescerem. Hęc causa cur tam lente, & tarde & innoxie agat. Id quod vsus te docebit. Sed medicamentum tale est, quod Medici manu parari debeat: ipso alioqui vsu vilescet, & abusu pharmacopœorum importune adhibitū suspectum reddetur. Nullum ego illi ex purgantibus ὡς καθόλου εἰπεῖν prætulerim. De succo absinthii quod quæris, sic mihi videtur: quatenus absinthium stomacho prodest, id detersione & astrictione sua præstare, quarum vtraq; in terrea parte sita est. De πεψγενίᾳ mixtorum præclare Galenus exemplo rosæ. Videtur certe vt in animalibus, sic in plantis, triplicis concoctionis, velut effectus quidā, χυλὸς, χυμὸς ὀπός: etsi in aliis alius magis apparet. quorum singulis suus inest spiritus, singuli vero solidæ parti tanquam carnibus & ossibus inhærent. Vinum ratione spirituosæ partis spiritus reficit: respectu ὀποῦ terrei sic penetrat & detergit, respectu χυλοῦ & χυμοῦ sui sic nutrit. Orta à ptincipiis non attestantur suorum principiorum. Sic ex tribus illis humotibus quidā terræ, alius aquæ, tertius aeri proportione respondet. Etsi horum ipsorum rursus singuli à reliquis separati in partes alias iisdem principiis respondētes separari à natura possint, vel chymicæ analyseos argumento, quantum quidem ex artis huius tyrocinio huc vsq; deprehendere licuit. De situ vrbium idem iudiciū, quod de situ domorum, quas ad orientem vel septentrionem ipsas dicimus, quatenus solem & ventos ex ea parte suscipiunt. Hinc crebro apud Hipp. Si vrbs ad austrum sita, à septentrione vero σκέπη habeat, hoc est, vel montium vel syluarum beneficio à Boreæ impetu defendatur. Idem de fontibus ad orientem erumpentibus iudicandum censeo. Vale: salutat te Platerus. Tu ex me D. Hessum & Hermannum, inprimis vero Rhedingerum nostrum. Basilea, Cal. Febr. Anno 80.

Nepenthes.

Medicamenta vilescunt prostitutione.

Catholicon.

De succo absinthii.

Effectus triplicis concoctionis.

Ad orientem qua.

EPIST. CCLVIII.

IDEM EIDEM

PERSOLVI superioribus tuis, missis ad Camerarium literis. Rungio te familiarirer vti gaudeo. Ad ternas meas nihil ille hactenus: nec an Hippocrateum exemplum habuerit, scio. Oleum ceræ præclarū; nisi odore suo caput infestaret. Turpethi mineralis tot præparationes, quot artifices. Recte tu, qui nondum exploratis caute vtaris. Vteris illis deinceps & audacius & felicius. Ii enim, qui odio sectæ Theophrasteæ hæc & rident, & insectantur, nō tam in chymistas, quam in chymiam medicinæ famulam multo antiquissimam, iniurii sunt; & de ignotis iudicium interponunt. Et vero hæc talia sunt, vt αὐτόχειρα requirant. Plateri tabulæ ad mercatum proximum exponentur.

Rungium ex me officiose salutabis: & quia certius à vobis quam à Francofurdensibus literas accipere soleo, vti hanc ceu regiam viam sequatur monebis. Vale, mi Monaui. Basileæ 13. Kal. Iunij, anno 1581.

EPIST. CCLIX.

IDEM EIDEM.

ACcepi tuas. Neque vero Nepenthes congelando tantum, sed & dissipando & propellendo, confortatis visceribus præstat in Epilepticis. In pueris eo exhibito animaduerteres faciem robore suffundi. Congelari vero spiritus nihil mirũ videatur, si momento etiam & à calidis frigida, & à frigidis calida, mediantibus spiritibus, h.e. corporibus subtilissimis & agilissimis, coagulati animaduerteris. Sic oleum Camphoræ ab aceto non tantum sed & ab aqua simplici. Oleum Saturni à momento aquæ, oleum Sulphuris crassius ab vrinæ spiritu. Iucũda profecto Empiria, &, vt ingenue dicam, multis otiosis theoriis anteferenda. Recte tu de moscho in vterinis remouenda. De mumia nõ multum laboro. Nam basi medicamenti, & iis, quæ adduntur oleis, vtramque vim tribuendam censeo. Neq; vero margaritarum acredo te offendat, nisi etiam salium, qui tamen non modo innoxie, sed & magno cum commodo exhibentur. Magna sunt hæc omnia, & præclara, sed περίεργος interim διὰ μεθόδων ea est, quæ Medicum facit αὐτίζειν. In aniso purgante scammonij molem ego neutiquam perhorresco. Fac periculum. Descriptio genuina, quam misi, nisi quod in scheda tua pro Turpeti, Masticbis an. ʒß. substitues an. ʒß. Nostri non conficiunt, sed alibi confecto vtimur. Catholici decocti ℥ iiij. infunde ℥ ß. caryophillorum cum ℥ ß. syrupi rosati solutiui. Nihil eo mitius. Nunc adeo quinquagenariũ ex infectione Hepatis calidioris, toto corpore scabiosum, per dies 40. feliciter eo purgaui. Loco vini decocto leniore vtentem, victus reliqua ratione liberiore. Purgat tantum non prolicit sudorem. Neq; est quod ἰδιωτικῷ vim quodammodo afferri putes, si καθαρτικὴν reddatur. Vis illi aperiens tanta est, vt purgans ad intima deducere queat: neq; vero tanta, vt per sudorem purgare queat. Indicat curatio ipsa, nec tu nisi experiare credas. Vino non interdico, nisi penetrationis maioris causa loco vini substituẽdum videatur lenius decoctum. Guaiaceone vero vinum venenum? At & Matthiolus, & Massa vino Guaiacano feliciter viũtur. Cratonis formulam probo. Multas cõsimiles Massæ libellus de morbo Gallico continet. Turpeti minoralis tot fere descriptiones, quot capita. Neq; ego de effectu quicquam asserere possum, qui præparationem ignoto. Vnam babeo, partem diaphoreticam partim vomitoriam: sed vehementẽ vtramq;. Itaq; blandioribus & tutioribus vti malo. Diasulphuris descriptio non placet. Congeries illa medicamentorũ mihi nõ placet. Si Theriaca sulphur præparatum excipias, cũ castoreo, thure, camphora (quid enim crassa illa, & per secessum abitura moramur, margaritas, lapides) idem facturum putarim. Scilicet & pharmacopœorum lucro consulitur, & copia ingredientium medicæ singularis memoriæ auctoritati, si Diis placet cõsulitur. Etsi & illud verum est, Regem absq; satellicio in publico conspici non debere. Sic mores nostri. At Agesilaus etiam solus inter suos probabatur. Hæc ego ad epistolam tuam rapiim. Vale, mi Monaui, & me amare perge. Basileæ Calend. Maij. Anno xxci.

Congelatio Spirituum.

Margaritarũ acredo.

Catholicon decoctum.

Turpetum minerale.

Diasulph.

EPIST. CCLX.

IDEM EIDEM

DE cometis iudicium tuum magnifacio. Etsi in boc genere, vt & in compluribus aliis non magis Platonica, quam Christiana ἐποχὴ mihi probatur, in Academia cælesti aliquando explicanda. Quod de stibio hyalino quæris, vt vehementissimum, sic efficacissimum medicamẽtum esse in vtramuis partem, ipsa docet experientia, & propterea pharmaci nomine dignissimũ, quod recto vsu ἄκος, sinistro ἄχος φέρειν soleat. Nauem agere ignarus nauis timet: & stibiũ ægro, non nisi, qui didicit propinet. Cum procliue sit in vtramq; partem peccare, & improuido vsu infamia Medico, pernicies ægro accedat. Quod ipsum Arragosius de metallicis plærisq; sentit, vt non plus gladio Scanderbecci, quam dextræ eiusdem sit tribuendum. adeoq; insaniæ notam mereantur, quotquot vel methodum nouorum medicamentorum supellectile examenr, vel eorundem fortuito successu antiquam artis viam damnant. Vale, Basileæ 10. Iulij, anno 1579.

Cautione opus est in vsu stibij.

EPIST. CCLXI.

IOHANNI WEIDNERO MED. &c. *Theodorus Zuinngerus S D.*

TE viuere & valere opto. Successibus tuis gratulor, Weidnere doctissime. Ego manipulum vnum corticis ligni Guaiaci contusi in libris sex aquæ coquo ad dimidias pro potu. Ad tertiam vnam pro infusione. In pertinace gallico repetito vsu opus est, vere & autumno. Vino hactenus vsus non sum, etsi bonus ille senex eo in gallico inueterato vteretur. Cæterum vsus huius phar-

Zuingeri cura in Gallicana lue.

pharmaci sic, vt omnium aliorum, non semper succedit, propter analogiam scilicet dispatem, & idiosyncrasiam corporum. Antidotis parum tribuo in hoc genere, quando veneni gratus ignoratur, etsi quo modo antidotus illa ex Guaiaco ipsa petenda, quæ nō tam manifesta quam occulta qualitate contra morbum pugnat. Sed vt purgationes ipsas maximi facio; sic intermistos sudores ex mercurio præcipitato flauo, vulgo turpetum appellant minerale, dum absq; corrodentibus præparetur, aut certe acrimonia omnis eluatur. Sed de hoc alias. Peregre etiam Catholici vsus esse potest talis: ℞. xeroxerotati minutiss. puluerisati ℥ ij. salsæ pariglie ℥ j. liquiritiæ ℥ ß. ℞. pulueris huius ℥ j. ß. Macerentur primo, inde bulliant in iutis pulli, vel aquæ communis mensura vna ad medietatem. Seruetur postea. ℞. foliorum sennæ ℥ ij. melissæ, rosarum pallidarum, cinnamomi ana ʒ ij. sacchari ℥ ß. Misc. Exinde euro singulis noctibus in ℥ vj. decocti supradicti frigidi macerati pulueris posterioris ℥ vij. Mane per paruum laneum linteo subtili tectum colo, syrupi rosati momentum addo. Hoc ambari loco addere volui. Miscentur pulueres varij mangonii causa, vti non quidem nasuti dignoscere queāt. Hippocrates nunc cessat, quando in theatro totus sum. Tabulas nostras in Aristotelis Rhetorica iuuenilium studiorum nostrorum tyrocinia edere nec licet nec placet. Doler mihi multa irreuocabilia emissa, at non dolet, si ansam hæc ipsa aliorum melioribus cogitationibus præbeant. In medicinæ veteris constitutione & deductione methodica, si Deus inter tot pestilentis luis funera pro sua clementia vitam dederit, occasione professionis meæ deinceps totus ero. Vale V.D. & me amare perge. Basileæ 9. Octobr. anno 82. Ignosce festinationi.

Antidotis parum tribuendum vbi veneni gradus ignoratur.

Turpetum minerale.

Catholici vsus.

EPIST. CCLXII.

IDEM EIDEM.

ACcepi tuas, V.D. & vt Homerico more ab vltimis ordiar, quam misisti sigillatam Amwaldinam neque vidi, neque de ea iudicare possum, ne mihi de peregrinis & incognitis iudicium sumere videar. Odor spicæ genuinus non est, an propter oleum spicæ admixtum ad candelam ardet. Ex facultatibus certius quid vos ipsi coniectabitis. Neq; vero ego, quod in epistola tua primum fuit, antidotis derogo, sed non omnes, quæ antidotorum nomine circumferuntur, cuiuis morbo venenato, aut veneno quid simile habenti conuenire, & vt quam maxime nihil obsit, nihil tamen prodesse non magis ratione, quam sensu iudice simul iudico & censeo. Etsi vero gradus veneni æque atq; antidori interdum penitus ignoratur, ac nihil prohibet fortuito antipathię naturalis τὸ ὅτι etiam à plebeiis deprehēdi, cum τὸ διότι ne summi quidem rerum naturalium scrutatores assequantur. Turpetum minerale Quercetani quale sit ignoro, & quando arcanum illud esse vult, per me tale maneat. Eius quo Bodenstenius vtebatur formulam haber, si modo legitima est, cum S. & oleo vitrioli, colore aureo, sed quod non per sudorem tantum, sed & per vomitum & secessum granorum iij. pondere purgaret. Coralliorum sal, cum prius per se soli in clauso vitro calcinati fuerint, aceto stillaticio extrahitur, quod aceto adhuc iunctum ruborem egregie seruat, eodem rursus abstracto albedinem recipit. Eo sale incorroborando, & sistendis fluxibus præclare vtor. Sunt qui cum nitro prius calcinent, sed multiplici ablutione salis opus est, & nitrum ipsum tincturæ videtur insidiari. Mutatio vero ista coloris tum in coralliis, tum in tartari sale superinfuso aceto, inde abstracto, qui fiat, nondum assequor. Cæterum quod Fernelius erosionem aceti veretur, ex Galeno ipso discere debuit, multa eiuscemodi intra corpus tuto propinari, quæ foris corpori admota & rubificāt & erodunt, & crustas inducūt. An vero acetum crudū acerrimum, quo coqui passim vtuntur, minoris acrimoniæ erit stillaticio? maioris ideo efficaciæ propter crassitiem suam, qua magis adhæret, & diutius infestare potest. Nolim interim tanti viri iudicium reprehendere, sed hoc asserere possum, vt quam maxime aceto ista extrahantur vel acerrimo, vel S. oleove vitrioli, at crebris ablutionibus eadem rursus elui, aut saltem ita attemperati, vt in tantula quantitate qua exhibentur, vix centesima pars sit eius acrimoniæ, quam nos quotidie de manu coqui in pulmentariis, & acetariis innoxie sumimus. Turpeti, vt supra monui cum oleo & S. vitrioli præparati dulcoratio repetitis fit ablutionibus cum aqua calida, vbi illud mirum accidit, massam mercurialem, quæ alba fuerat, affusa primum aqua flauam reddi, tonesque ablui, donec nulla amplius vel salsedinis, vel acoris vestigia supersint, tum demum aqua frigida ablui & exiccari. Coralli similiter subtilissime contusi in cucurbitam iniiciuntur, per alembicum aqua abstrahitur flaua (si dextre negotium obeas, forte etiam in veram tincturam, olei rubicundissimi instar, incides, quam mihi semel tantum videre & excipere contigit) post aucto igne calcinantur ad albe-

Tuam Sigillatam Amwaldinam.

Antidotis non statim derogandum.

Turpethum minerale.

Sal Corallii.

Aceti stillatitii acrimonia non adeo terrifica.

Turpeti mineralis dulcoratio.

Coralli rubei calcinatio.

acam, electuarium oui, Antidotum præsertim Matthioli, additis granis xv. vel xx. olei sulphuris, reliquis præfero, cuius ipsius semunciam cum superpendio à Gallo emtam duobus solaribus siue baziis nostratibus 54. pixidi inclusam tibi mitto. Calorem natiuum efficaciter roborat, patenter sudorem mouet. Vale V.D. Basilia ix. Iunii. An. 1586.

EPIST. CCLXVII.

IDEM EIDEM.

Aurum potabile sophisticum.

ACcepi tuas, Weidnere doctissime, cũ duobus aureis, qui æquiualent gallicis, quod Gallo Chymistæ dedi. Aurum ille πότιμον nec parat, nec vendit, etsi parandi rationes varias nouit, sed vt ait sophisticas omnes. Quam misisti formulam Beatianam, à Monauio iampridem acceperam. Eam certe neque ausim, neque velim tentare, ne opera & oleum labore longo periret, neque crediderim hoc præstari posse, nisi oculata fide edoceret. Multa in huiusmodi arcanis σοφίσματα venduntur, multa quin etiam ἀτυχήματα & ἁμαρτήματα cõtingere possunt. Ego generoso spiritu vini ex vino extracto, agallochi optimi succo prægnante in restaurandis viribus feliciter vtor. Oleum sulphuris sudores prolicit, eoque nomine gallicis quoque cum decucto ligni vel salsæ propinatur efficaciter, sic dosis decocti mole parcior, viribus maior est. In astmate certe cum aqua iridis, helenii, scabiosæ & similibus ad grana sex mane vtiliter sumitur, aut certe cũ iusculo, iridem vesperi trib. ante cibum horis. Materiam namque incidit, digerit, & catarrhum defluentem quoq; sistit. Cum vino etiam propinare soleo, admixto saccharo, in stomacho languente, in obstructionibus, in doloribus intestinorum à flatu excitatis.

Extractum Zedoar.

Spiritu auri generoso extrahe ceduariæ succum pro more, vehiculo ad medietatem abstracto, succi huius ℈j. cum ℥ ij. iulepi rosacei limpidi misc. pro paralyticorum vsu Decem guttæ efficaciores, quam multa alia antiduta. Eodem iulepo prophylactici loco apud ægros vtor, vasculo exili, quod enchiridii loco esse possit, incluso, cum siphone paruo. Sed auocor. Tu vale V.cl. Basilea, 29. Nouemb. Anno 1586.

EPIST. CCLXVIII.

MAGNIFICO DN. ANDREÆ DVdith ab Horckoniza, *&c. Th. Erastus Med. S.D.*

HOc ipsodie, cum inter libros chartasq; aliud quærerem literas tuas, quas superioribus septimanis frustra sæpius quæsieram, repeti. Itaque gaudio affectus statim iis relictis ad respondendum me accinxi. Primum tibi gratias ago summas pro tua beneuolentissima erga me voluntate. Quod tibi, vir summe, aliquid esse videor, totum hoc tuo erga me amori tribuo, mihi nihil eorum arrogo. Paradoxa quoq; non consector, & quæ à plerisque probari video, non ante damno, aut reprehendo, quam sæpe diligenterque apud me examinaui, & excussi, aliorumque de mea opinione cogitationes atq; argumenta expendi. In eo ferme sum totus, vt quæ antiquis recte tradita, & à posterioribus negligentius exculta deprehẽdi, ad examen reuocem, & diiudicanda aliis proponam. Scripsi theses de contagio, putredine, morbis totius substantiæ, quas te iam habere suspicor. sunt enim editæ. Conscripsi etiam de somno, melancholia & conuulsione, quæ vulgatæ nondum sunt. Et in postremis confuto sententiam omnium certissimis demonstrationibus, at non perinde certis fortasse, quid sentiendum sit doceo. Fontes nihilominus patefacio aliis, aut viam indico, rectius cogitandi. Statui otium nactus fusiorem omnium declarationem proponere, & obiecta, quæ vel ipse finxi, vel ab aliis clarissimis medicis & philosophis excogitata accepi, dilucide explanabo: vt vnicuiq; liceat de tota causa sententiam dicere. De epilepsia præter illa, quæ in quarta parte Antiparacels. disput. habentur, nihil scripsi.

Compendiũ medicum Erasti.

Compendium artis nostræ anno 563. in feriis canicularibus extra ordinem auditoribus exposui, neq; id scripto comprehendi, post annos decem, aut bis amplius exẽplum à quodam accepi, vt auditores exceperant, quod ego factum fuisse prorsus nesciueram. Velim certe tantũ mihi otii dari, vt recognoscere liceret. Fortasse prodesse aliquib. posset. Interpretatus sum annis superioribus aphorismos Hippocratis & prognostica, sed pro more meo, ne verbum quidem habeo notatum. Fuere tamen ex discipulis aliqui, qui quam potuerunt diligenter excepẽrũt.

Liber Erasti de strigibus.

Misi nunc Basileam libellum de strigibus, quem inuitus sane scripsi, ac respõdere cuidam coactus effudi verius, quam scripsi. Spero tamen nec aduersarium, nec quenquam alium porro litem mihi de hac re moturũ. Bene vale, die 14. Sept. anno 1577.

EPIST. CCLXIX.

THOMAS ERASTVS HIERONYMO *Capouaccio, S. D.*

ADea, quæ ex amici cuiusdam medici excellenter docti, excerpsisse lite-

ris te affirmas, scripto respondere placuit propterea quod inter illa sunt, quæ verbosius, & dilucidius exposuisse valde sit vtile, & necessarium.

Morb. totius substantiæ negatur.

Principium disputationis hoc est: Verissimum est, siue genus, siue differentias morborum spectemus, non statui in doctrina methodica posse morbum totius substantiæ. Optime illud à te dictum affirmo, propterea quod in doctrina methodica locum habere non potest, quod nullibi est aut fuit. Tibi vero, qui tales morbos existere credere videris, vt consentaneum dicas, vereor. An enim, quod methodo nulla, sed experientia solum cognoscitur, & inuenitur, cognitum & inuentum methodo tractari non potest? Fernelius certe & Argenterius facilius, quem in methodo locum habituri sint tales morbi, ostenderent, quam eosdem extare demonstrauerint: purgantia proprie totius substantiæ viribus humores detrahere magno consensu omnes affirmant. At in methodica doctrina de medicamentis locum non inuenisse, quæcunque vsu iam cognita fuerunt, non ausim dicere. Par ratio alimentorum. Et quod propius ad causam pertinet, curationis pestis methodum tradi posse certum est, licet totius substantiæ morbus esse credatur: cur ergo à methodica doctrina qui vsu cogniti iam ponuntur, excludentur.

Quia, inquis, dissimilis est ratio, cum temperamentum læditur, & cum [illegible] extra suum subiectum sese effundens alia corpora similiter afficit, ac in pestilentibus subito spiritum & calorem insitum extinguit. Nego morbum aliquem seminarium ex se effundere, quo alia corpora similiter inquinet, vel spiritum natiuumque calorem perimat, siue læsione temperamenti.

Contagium non inducit nisi temperiei læsione.

Nam omnes morbi, qui per seminarium aliena corpora contaminant, necessario temperationem eorum primo offendunt, quod in thesibus de contagio sic est demõstratum, vt probabiliter contra disputari non possit. Nec diuersum tua probat ratio. Non enim non destruunt temperamentum partium morbi contagiosi & pestilentes, quia seminaria diffundunt, quæ arcem vitæ tecta fere inuadunt, & congenitum cordis calorem, sicut venena corrumpunt, vel alioqui morbum, cuius seminaria sunt trãsportant. Planius ex eo veritas cognosci potest, quod te quoque consentiente, seminalia illa corpora sunt putredinem in se continentia, cuius vi corpora, ad quæ forte irrepserunt, coinquinant. Impossibile autem est, vt res putrida, quatenus putrida est, corpus aliud maculet, absque temperamenti corruptione, quia natura nihil est aliud putredo, quam vitiosa temperatio: nisi forte temperatum statuatur, quod insito calore suo spoliatum ab alieno tenetur & regitur.

Putredo nisi calido temperatio calida.

Gradus quoque neutiquam mutant speciem. Quemcunque igitur putredinis gradum ponamus, semper ei conueniet definitio, quod videlicet sit natiui caloris ab alieno introducta corruptio. In hoc solum discrimen reperitur, quod vna quam alia sæuior, efficacior, mitior, ignauior existat. Quocirca vna eademque specie operationis cum hæc, cum illa agit. Confirmarem hanc meam affirmationem pluribus argumentis, si non per se esset manifesta & tuo suffragio comprobares, dum sic scribis: Neque ego inficior, sicut à venenis, sic etiam à morbida inspiratione affici atque lædi temperiem. Sed tamen putredo quæ inducitur alia est à vulgari putredine simplici, & alia ratione interimit, & curatur. Morbida inspiratio, quam pestilente contagiosoque morbo laborantes efflant, putrida est, proinde tota sua natura & substantia vitæ calorique nostro contraria est.

Quocirca recte colligis diurnam contagii vt seminarii perseuerationem, primis reclamare qualitatibus, quæ facile admodum hebetantur, & corrumpuntur. Contagium certe prima qualitas non est, sed secunda, quæ non perit subiecto incolumi persistente. Iam certum habetur etiam apud Fernelium & Argenterium, putredinem tota substantia nobis aduersari. Agunt igitur in nos putridi halitus ratione & vi putredinis, quã in se habent. Putredo vero omnis quemcunque tandem gradum nacta sit, est calida quædam intemperies.

Quamobrem non agunt in nos putridæ exhalationes virtute simplicis caloris, sed potestate putridi caloris, nec alia nus vi, aut potentia alterant. At diuersa est simplicis & putridæ intemperiei curatio. Concedo. Nam in putredine & facta intemperies, in simplici adhuc fit. In illa non habet locum alteratio, propterea quod corruptum in integrum restitui non possit. In hac quod corruptum est, per oppositam qualitatem corrigitur. Quo fit, vt à putrido calore alterata sui ablationem, simplici calore affecta, sui emendationem postulent. An ex hoc effici quispiam opinabitur, putridas exhalationes alia vi quam intemperie aliena corpora contaminare, quibus forte adhæserunt? Interimunt igitur putrefaciendo: (nam per se vt aliter agant, impossibile est, quod nihil aliud est, quam temperamentum seu natiuum calorem dissol-

dissoluendo. Quod dum fit, ad factum nondum est, alteratione contraria prohiberi quis non videt? De putredine cuius pluries in his literis mentionem facis, dicendum aliquid videtur, præsertim cum valde multos, ne dicam omnes hic turpiter impingere animaduertam. Putredinem corruptionem esse τῆς ἐν ἑκάστῳ ὑγρῷ οἰκείας, καὶ κατὰ φύσιν θερμότητος profectam ab omnib. receptum est Philosophis, & Medicis. Æque certum est Aristotelem in 4. Meteor cap. 1. duplicem statuere putredinem, alteram simplici & nanaturali generationi vt maxime commune contrarium opponit, & corruptionis rerum naturalium, quæcunque secundum naturam intereunt, finem & terminum cōmunem statuit. Eandem hanc καθόλου seu vniuersalem & naturalem appellari, eandemque improprie putredinem nominari ostendit. Alteri nihil horum tribuit, sed cōtraria asscribit. Nam & proprie putredinem dici, ac violentam & morbidam affectionem esse & κατὰ μέρος corruptionem vocari ait, & nee interitus naturalis terminum, nec naturalis ac simplicis generationis cōmunissimum contrarium facit. Est igitur hæc illi contraposita. Sane dum hanc proprie putredinē vocari scribit. Illam improprie sic vocari indicat: & dum illam finem naturalis dissolutionis facit, hanc violentæ & morbidæ corruptionis cuiusdam terminum esse monet. Hanc ab eo particularem, illam contra vniuersalem nominari ex textu manifestum est. Differentia in eo est, quod in naturali putredine tum demū ambientis calor insitum exigit, cum ætatis longo tractu seipsum ita debilitauit, ac fregit, vt à leuissimo circumstantis aeris calore dispergi queat. In propria putredine violenta est hæc corruptio insiti caloris, vtque tunc eueniat, cum calor adhuc robustus ac copiosus adest. Ideo aduentitium calorem valde potentem esse oportet. Præterea in naturali putredine totum æqualiter seruata partium proportione contabescit. In morbida pars vna aliqua præ cæteris corrupta est, reliquis naturam suam cōseruantibus. Non enim necessum est, vt sanguine putrefacto etiam carnes putrefactæ sint, aut carne in manibus corrupta, etiam quæ in pedib. est, putrida sit reddita. Sæpenumero putrescunt pulmones cæteris partibus illæsis aliquandiu permanentibus. Præterea naturalis putredo plurimum ab ambiente aere inducitur. Morbida à peregrino quouis suscitatur, frequentissime ab obstructionibus efficitur. Item naturalis putredo est affectio mixtorum, quo ad mixta sunt, ac solis mixtis seu inanimatis accidit. Morbida tum animatorum, tum inanimatorum communis est. Illa enim generationi simplici mixtorum tanquam communissimum contrarium opposita est, hæc mixtione cuilibet contraria est. In illa res in cineres & lutum atque elementa soluuntur. In hac raro aliquid tale vsu venit. Denique naturalis putredo finis est interitus secundum naturam, at putredo proprie nominata impedit, quominus naturaliter res corrumpantur. Modo dictas corruptionis species vocauit Aristoteles putredines, licet alteram inusitate sic nominari sciret, & moneret. Facti hanc videtur causam habuisse, quod terminus ille corruptionis naturalis nomine proprio careret, atque eandem vtrique definitionem competere videret. Omnis enim putredo, siue natura eueniat, siue à morbo, aut violenta causa inducta sit, corruptio est insiti in re qualibet caloris ab aduentitio profecta calore. Quod primo loco positum nunc volo. Deinde ponere alterum hoc oportet. Rem quamcunque tantisper saluam esse, quantisper proprium suum calorem retinet. Perire autem, cum eodem illo priuatur, vt Aristoteles tum alibi, tum de iuuent. & seneCt. 4. De respiratione 8. De breuit. & long. vitæ 5. cap. docuit. Cum de animæ expertibus rebus sermo est, controuersia caret, quod dicimus. Quid enim aliud in his temperamentum conseruat, quam congenitus calor, qui idem etiam ab initio induxit? Ipso incolumi persistit mixtio, eo corrupto necessarium est, temperamentum dissolui. De interitu animatorum, quo ad animata sunt, dubitare quidam ausi sunt, an is interitus caloris quoque extinctio seu corruptio recte diceretur. At expresse hoc affirmat Aristoteles de iuuent. & seneCt. cap. 4. ἀνάγκη τοίνυν ἅμα τό τε ζῆν ὑπάρχειν καὶ τὴν τοῦ θερμοῦ τοῦ συμφύτου (de quo agebat) σωτηρίαν, καὶ τὸν καλούμενον θάνατον εἶναι τὴν τούτου φθοράν. Sane calor hic instrumentū illud est, quo forma vtitur intemperando, effingendo, & conseruando proprium subiectum, & sine quo ne momento quidem seipsum in subiecto suo conseruare posset. Hac de causa effector, opifex autor, conseruator rerum omnium dicitur. Videndum igitur est, quot modis Aristoteles (de huius enim sententia quæritur, cum idem cum medicis de putredine senserit) censuerit calorem ingenitum extingui posse. Hoc declarato patebit, quæ eius de putredine mens fuerit. perspicuum illud quoque fiet, recte secus ne a nobis dicta sint, quæ ex eius verbis attulimus. Denique decidetur inter Philosophos & Medicos disceptatio. Duplex statuitur calo

Differentia vniuersalis. & particularis putredinis.

Res salua dũ calor saluus.

Duplex calo-

tione & omni caloris ac spirituum celeri dissipatione: summatim repetam vt clariora sint omnia, & sic ad vlteriora pergamus. Calor perit vel à seipso vel à contrario. Seipsum corrumpit vel naturaliter ad quam corruptionem via est senectus: vel violenter. Vtraque corruptionis species vocatur μάρανσις. Quæ natura ordine fit, vnica est, licet nominibus pluribus exprimatur ab Aristot. Nam & senectus & marcor naturalis & putredo impropriè appellatur. At violenta species τῆς μαράνσεως habet plures, strangulationem, exustionē (quoties enim maior minorem calorē perdit μάρανσις vocatur Aristot.) putredinem propriè dictam febrem tabefacientem. Extincto etiam quæ contrario afficitur pro causarum refrigerantium diuersitate distinguitur. Patet ex his omnibus putredinem priuatim sic nuncupatam, non aliam esse à putredine medicorum, tametsi illa quæ inusitate sic est ab Aristot. nominata, toto cœlo alio sit. Hæc enim morbus non est: illa autem morbus. Patet etiam quomodo accipi debeant verba Aristotelis, ὁμῶς ἀλλὰ ἰδίως γε λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων. In naturali enim putredine prorsus necessarium est, vt partes omnes æque resiccentur, pro suæ naturæ modo tamen singulæ. In violenta, pars vna corrumpitur, cæteris incorruptis manentibus: obiiciat fortasse aliquis, non consentaneè ista dici. Nam si seipsum calor deterit in putredine tum naturali tum violenta, non rectè in definitione ponitur eum ab alieno corrumpi. Respondeo: in naturali rerum occasu, dum per senectutem seipsum paulatim exedit, res nondum putridas esse, sed ad putredinem sensim accedere, caloremque tum sibi ad naturalem putredinem viam sternere. Cum enim ferme totum se attriuit, & aboleuit à calore ambientis, tandem prorsus dissoluitur, cumque humido natiuo euocatur. Hanc ob causam dixit Aristot. senectutem esse viam ad hanc putredinem. In morbida putredine res minus habet obscuritatis. Nullus enim nescit in febribus natiuum & proprium calorem ab igneo & peregrino pati. Non enim quia natiuo permistus est aduentitius, naturalis etiam factus est. Par est ratio, si insitum calorem auctum duntaxat contendas, si modo huc vsque auctum ponas, vt actiones lædat. Etenim pars illa caloris, vt sic loquar, quæ subiecti naturæ non competit, sed oneri & impedimento est, naturalis esse aut cogitari non potest. Talis enim si esset, actiones meliores apparerēt non deteriores. Hæc de putredine dicta nobis sint. Ad tua iam nos iterum vertimus.

Tabis violentæ plures species.

Senectus via ad putredinem.

Facilime iam perspicis, minime nos tibi concessuros, quod dicis, Aristotelem censuisse, omnem putredinem generationi oppositam naturalis corruptionis finem esse. Euidenter sane ostendimus, quandam solummodo putredinem non omnem ab Aristotele naturali simplici generationi tanquam contrarium communissimum oppositam fuisse, eam scilicet per quam ad senectutem & naturalem ætatis decursum sensim peruenitur, quæque impropriè putredo sit nominata. In altera putredine tam consentit cum medicis Aristoteles, quam consentimus nos cum Arithmeticis bis duo esse quatuor affirmantibus. Quocirca non est alia disceptatio de hac, & de illa, quam intuentur medici, nec quadrat ad causam nostram similitudo de eo qui madet solum, & altero qui totus est madidus: cum Aristoteles non sic distinguat duas putredines, quomodo madescens à madido differt, quoniam totis naturis discrepant cum altera naturalis, altera violenta & naturæ aduersissima sit.

Certa putredo generationi opponitur.

Medicorum cum Philosophis consensus.

Cum morbum pestilentem longe ab intemperie simplici distare scribis, non impugnas. Idem enim nos quoque sentimus & scribimus. Pars simplici intemperie laborans non amisit naturam suam, nec nomen nec definitionem perdidit. At putrefacta neutrum seruat, & proinde corrigi nequit, Aristoteles certe in putredine propriè dicta hoc requirit, vt res cui insederit, corrupta sit. Nam de solis κατὰ μέρος φθειρομένοις, ὅταν χωρισθῇ τῆς φύσεως, rectè efferri putredinem, quæ propriè ita vocatur, statuit. Quamobrem non alterari, quod putridum est, sed tolli postulat: plurimum ergo differt huius & illius curatio. Nec discrepant nostræ sententiæ in illa parte. Tantum igitur abest, vt vel tibi vel aliis eripere hoc tentemus, vt nihil attentius obseruari velimus, quam hoc. Curatio indicat. Duplex est intemperies. facta, & fiens. In priore, substantia non interiit, sed naturam suam seruat, ac proinde alterationem solam postulat. In altera, substantia quam occupauit, corrupta est, quod fit, vel alteratione reuocare nunquam possit. Quare non indicant alterationem sui partes hac intemperie obsessæ, sed ablationem sui petunt. In putredine igitur quæ ad factam intemperiem pertinet, non alteramus partes iam putrefactas, quia corrigi non possunt: at illas, quæ sic intemperatæ redditæ sunt, vt naturam & substantiam adhuc retineant, oppositione contrariæ qualitatis (quia vitium in qualitate tantum est) pristinæ conditioni reddere studemus. Mirum igitur videri non debet,

Intemperies duplex.

est Medicis, nec animalia, nec eorum partes interire ingentio calore incolumi permanente. Mors enim nihil est aliud, quam natiui caloris extinctio. Denique meminisse decet, pronunciati physici: Nihil supra & vltra naturam seu speciem suam agere. His positis ad interrogationem tuam sic respondeo: subitus interitus in peste oritur ab intemperie cordis: ratio est, quod putrida inspiratio interimere non aliter potest, quam si cordis temperationem dissoluat. In causa duo sunt: Primum quod interire res nulla potest, nisi calor eius natiuus pareat. Putrida igitur inspiratio non ante perimit, quam cordis calorem corrumpat. At corrumpere aliter non potest quam putrefaciendo.

Responsio.

Alterum est, quod nihil vltra suam speciem agit. Calor enim non agit aliud per se & primo quam calefacere (eadem ratio in cæteris omnibus valet) si quid amplius fiat, hoc vel per accidens sequitur, vel quatenus talis quidam calor euenit; hoc est, sine caliditate non contingit. At omnis putredo est calida quædam intemperies. Quare omnis res putrida calefaciendo putrefacit, & putrefaciendo calefacit. Etenim putredinem omnem à calore peregrino procreari certum est. Quare necessarium est prorsus, vt putrida inspiratio non prius occidat, quam cordis calorem ceu fundamentum labefactarit. His quomodo contrauenire velis aut possis non video. Difficultas autem in hoc sita est, quod intemperiem cordis duntaxat tollere putantur, quæ natiuum eius temperamentum, quo ad ex suis certis partibus coagmetatum ac temperatum est, nulla spirituum ratione habita, eo perducit. Verum hoc forte fit, si seorsim quo ad solida substantia est contra spiritus & humores distincta, consideretur, quomodo lanii considerant: sed Medici non absque sanguine & spiritibus, quibus orbatum, nec viuere, nec officium suum exequi vllo pacto valet, intuentur. Quippe vt naturæ conuenienter affectum sit, vt vitæ munera obeat, vt temperamentum suum custodiat, omnibus iam dictis opus habet, ac sine his nec nomen, nec naturam, nec officium cordis tueri potuit vnquam. Quo fit, vt recte iudicent Medici diligentiores, cordis temperationem vitiare, caloremque eius corrumpere, quæcunque vel spiritum, vel sanguinem ei eripiunt, vel eadem hæc Intemperata reddunt, etsi alteratio hæc ad solidum eius corpus nondum pertingat. Quia vero tu nobis vltro concedis seminarium pestis propter certum putredinis gradum pestiferum esse, probationis labore nos subleuas: quanquam difficile non erat ex supra demonstratis conficere. Nam exhalationes peste affectorum nihil transportant ad alios, præter affectionem eius corporis, aut partis, ex qua effunduntur. At non alia hæc affectio esse potuit, quam putredo. Naturalis autem non fuit. Ergo morbida & violenta. Inter violentæ autem corruptionis species extra putredinem nullam reperies, cuius natura in seminario retineri & propagari possit. Huius signa etsi non semper conspiciuntur in ægrotis, non tamen ob id non adest. Ergo cum putredo omnis, quæ proprie sic nominatur, nihil aliud sit quam intemperies quædam, ac putredinis propria & per se actio fingi nequeat alia, quam putrefacere, non est imaginabile, quomodo seminaria hæc aliter vires cordis deiiciant, quam temperationem eius corrumpendo. Corrumpunt autem quatenus similem putredinem illi, è quali ipsa exhalarunt, & qualem in se continent, imprimunt. Quod quia sine calore peregrino & putredo fieri nequit, prorsus efficitur, temperiem cordis aut aliam partium à talibus halitibus per se & proprie oppugnari. Cum cor dico, & ipsum cordis corpus, & spiritus, & sanguinem in eo contentos simul intelligo. Cum ad omnia tua respicio, & singula diligenter excutio, videris mihi esse in ea opinione, ac, si qui certum putredinis gradum duntaxat pestiferum concedit, morbum totius substantiæ obscure pariter concedat. Vtraque enim sententia æque inexplicabilis tibi videtur. Ego sane longe aliter iudico, cumque de tota substantia horum morborum quid fabri senserunt examino, si de tota substantia sic loquerentur, aut sentirent, quomodo veteres sensisse certum est, frustra fateor & damnarent ipsi hac in parte veterem, & eosdem nos defenderemus. Nunquam censuerunt illi vel totius substantiæ morbum ab intemperie eiusdem alium esse, vel remedia à tota substantia agentia per temperationem suam non agere, quemadmodum nec alimenta ratione totius substantiæ suæ à nobis patientia sine caloris nostri opera transmutari, opinati sunt. Ergo putredinis gradus vnus perniciosior est alio, sicut in pyris, mespilis, sorbis, rebusque aliis plurimis apparet, quæ sub initium & veluti in primo gradu putredinis esui apta sunt, vlterius progressa putredine comedi amplius nequeunt, sed ob id minime concluseris putredinem sub quocunque gradu absque intemperie aut fieri aut subsistere.

Difficultas.

Medici cordis temperiē nō absq; sanguine & spiritu considerant.

Signa putredinis occulta.

Morbi ... substa. ... veterum ... a ... ab intemperie.

Quare non potest vlla putredo morbi

totius substantiæ nomine contineri, quantisper ab omni intemperie tota substantia sic distinguitur, quomodo iuniores illi separant. At non potest, inquis, tam subito intemperies & putredo induci. Ego vero non concedo, vel corpus cordis putrescere, nec est, aliquis vnquam statim ab hausto seminario mortuus, etsi alii breuiore, alii longiore tempore, postquam apud infectum fuerunt, senserunt vim contagij. Sæpe multis ante diebus contagium intra venas latuit, quam sese proderet. Negotiosum tamen interim fuit; sed latenter humores corrumpendo sensim ad cor vsque penetrauit. Vsuuenire hoc maxime solet, cum per alias corporis partes subit, non per inspirationem ad cor adducere. Hinc est, quod in quibusdam ante febris exortum, hoc est, antequam putrida lues ad cor perueneert, tum anthraces, tum pestiferi tumores pronati sint.

Non minus profecto incertum est, quando humores & spiritus inquinare cœpit contagium, quam obscurum nobis est, quomodo in aliis febribus humores incipiant corrumpi. Ad huius rei declarationem præclare faciunt, quæ Galenus in 3. Epid. comm. 3. Aphor. 4. & in 1. prorhet. com. 2. sect. 17. scripsit: quæ qui examinauerit, clare perspiciet causam, vt aliqui, cum non admodum male affecti paulu ante viderentur, repente fere extincti sunt. Vides igitur nos optima niti ratione, cum à corpore vel halitu contagium deferente mortem sine intemperie apportari negamus. Etenim siue per cutem subeat, siue cum aere inspirato ingrediatur, non prius ægrum interficit, quam vel spiritus, vel humores, vel ipsum corpus cordis putredine contaminetur, hoc est, horum calorem ac temperationem corruperit. Prodit autem se venenum per spiritum attractum, quia recta ad cor tendit, ad quod à remotioribus partibus arrepit serius. Summa est, nulla vel ratione, vel experientia probabitur, contagium pestiferum tum demum esse receptum, cum iam se manifestum facit. Quam facile porro ac cito cordis temperiem mutari contingat, animi defectio & syncope commonefaciunt: vtraque subito nonnunquam illos etiam inuadit, qui de nulla re querebantur, & tum sibi tum aliis sani videbantur. An in hisce cordis temperiem non mutatam putabimus? Refellit opinionem vestram quod in syncope potissimum totum corpus refrigeratur, & quod aliquando vix sensibilis permanet respiratio, quodque spiritus exiens frigidus sentitur: & accidit hoc non solũ à frigida, sed etiam à calida causa. Sicut ergo

Cordis temperiem subito mutari.

nullus recte iudicet cordis calorem & temperamentum nihil passum esse, quia in momento fere ista fiunt, ita nullus quoque bene affirmauerit, idem non fuisse mutatum ab eo, qui forte repente mortuus sit. Nam vt cito dissipantur cordis spiritus propter mobilitatem & tenuitatem, ita subito etiam frigefieri & inflammari solent: ac quicquid horum perpessi fuerint, cordi accidisse fere dicimus, dum ita de corde, vt de instrumento vitæ, seu officina caloris vitalis loquimur. Hoc ergo probauerit fortasse, qui pestis seminarium mortem inferre citra putredinem partium cordis demonstret instar contagij non accidisse (tum enim similem morbum ingenerauisset) sed absque interueniente intemperie necauisse, nunquam probabit. Impossibile enim est animal interire cordis calore non extincto aut viuere eodem labefactato. Celeris illius mutationis causa est, quod sine conuenlente copia & qualitate spirituum cordis viui temperamentum nec subsistere, nec definiri, nec intelligentia comprehendi potest. In aliis partibus minor noxa ex spirituum dissolutione & refrigeratione oritur, propter continuum eorũ ex corde influxum. Cum influxus iste prorsus impeditur, statim illa quoque calore natiuo in eis extincto emoriuntur. Quod si vlterius quæratur, cur non & aliarum putridarum febrium vapores cordis partem aliquam putrefaciant. Respondeo ideo accidere, quod leuiter & semiputridi sint, siue quod putrescant potius, quam putrefacti sint. Quo fit, vt magis calefaciant quam putredine inficiant, cum magis calidi sint, quam putridi. Putreditiem certe non sic habent impressam, vt pertinaciter retinere queant. Galen. 2. Aphor. 17. hanc rem declarat exemplo vini, quod acescere seu corrumpi incipiat quidem, at in acetum nondum sit adeo permutatum, vt restitui in integrum non valeat. Quod enim iam acetum est, aut alio modo corruptum, redire ad pristinam vini naturam amplius nequit, propterea quod regressus ad habitum a priuatione non habet locum in natura. Inter elementa autem solummodo non inter perfecte mixta reciproca reperitur generatio. Quod porro ferè similiter habeat res in humoribus febrium putridarum vulgarium, ex eo manifestum est, quod concoctionem promouere studemus, in peste nulla spes est concoctionis sed in sola putrefacti humoris expulsione, & virium conseruatione ac reparatione tota curandi ratio posita est. Legi nuper epistolam eruditi Medici, qui contendebat febres putridas illas vulgares fere contagiosas esse.

Vapores in aliis febribus putridis semiputridi, in pestilentibus putrefacti.

esse. Etsi enim non quosuis obuios inficerent, lactantes tamen infantes à matribus & nutricibus coinquinari. Pueros etiam teneriores, qui cum febricitantibus cubant prompte iisdem corrumpi. Quæ omnia experientia, & animaduersione cognita asserebat. Ego quia tale nihil à me obseruatum meminerarn, contradicere non debui: hoc solum respondi, si contagiosæ inueniantur, ita leuiter contagiosas videri, vt cum aliis collatæ, naturales existere iudicatæ fuerint. Vbi Galenus aduersus Erasistratum disputauerit, num actio aliqua lædi possit, instrumento eius non læso, recordari non possum. Memini eum in lib. 1. de loc. aff. Archigenem hoc nomine taxare: sed cum is principium methodi, qua loci affecti inueniuntur ponat, τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τοῦ πεπονθέναι ποιοῦν αὐτὴν μόριον, haud scio au longiorem disputationem hæc, vel altera illa de natiui caloris è cœlo deductione, dispositio tequirat. Summus est ac semper fuit omnium Philosophorum ac Medicorum consensus, formas rerum sine instrumentis nihil agere posse: nec alio potuit Aristoteles argumento mentis nostræ immortalitatem certius docete, quam si actionem absque corporeo instrumento edere ostenderet, si posset anima sine instrumentis videre, incedere aliaque talia agere, quis vsus esset oculorum, aurium, pedum, partium aliarum? Nullus: sed de hac re Galenus legatur 1. Method. cap. 9. Quid aliud significat hoc pronunciatum, actiones non vel materiæ vel formæ attribui debere, sed composito. Adde hoc etiam, quod artis nostræ fundamenta & principia prorsus euertit hæc opinio. Nam si actio aliqua potest instrumento nihil patiente lædi, perperam sanitas atque morbus proximæ causæ actionum vel congruentium vel incongruentium definiuntur, cum sine morbo læsa inueniatur actio. At impossibile est, vllum in natura rerum affectum existere, aut fingi, qui absque sua propria, & per se causa ortus fuerit. Sunt autem sanitas & morbus affectus corporum siue corporeorum instrumentorum. Quare absurde hæc res in dubium reuocatur. Nec Archigenes aut alij ex veteribus ista de re dubitant: sed vtrum pars, cuius actio læsa esset semper affici potius, quam affecta aut ægra vocari deberet, inquisiuerunt. Insitum calorem ex iisdem principiis nasci, ex quibus corpus nostrum conflatum est, ita mihi videtur certum, vt inter homines doctos ista de re dubitari potuisse, mirer. Equidem spiritus ex sanguinis attenuati vapore generari certum est, ex quo eodem cunctæ corporis nostri partes aluntur. Quare aut non iisdem constamus, quibus alimur, aut ex eadem materia spiritus fiunt, ex qua aliæ partes coporis procreantur, nutriuntur, augentur. Contendit Fernelius originem spirituum & partium aliarum cum suis temperationibus eandem non esse, quia vel animali recens iugulato carnes propriam naturam seruare videantur. Quis non videt euanidam esse rationem? Non eadem esse prorsus, calorem ex corde profectum, & temperamentum cuique parti insitum. si probare ista ratione voluisset, tolerari poterat, dum sic iudicat de partium viuentium natura, quomodo lanij cadauera æstimant. Ac quod spiritus ad viuentium carnium temperiem conducere uegat, ferri non potest, sed longiùs exspatiati sumus. Ad locum nostrum veniendum est. An calorem siderum pabulo egere, & alimenti inopia interire censebimus? An cum à putredine elementari extinguitur, cœlestem calorem ab elementari calore victum dicemus? An Aristoteles calorem elementarem elementis conferens non palam facit igneum frigore temperatum libro 2. de Anima, capite quarto. Sed de hac refuse egi in part. 2. Antiparacelf. Verum argumentis nullis opus est apud eos, qui calorem cuiusque partis natiuum & congenitum aliud nihil esse intelligunt, quam eiusdem temperamentum, quod ex elementis certa coitione ortum, qui nescit, nihil nouit. Influentem ex corde calorem è sanguinis vapore continue generari, & ad membra instar fluuij ex eo promanare, perinde notum est, & confessum. Mirum sane est, aliquibus persuaderi posse, hanc ex sideribus defluere, & apud nos incorruptum permanere, cum nullius rei calor proprius extra proprium suum subiectum, fingi valeat. Nullo vnquam loco aut tempore diximus Deo aliquid detrahi, si astrorum vi multa in natura fieri dicantur. Tum solum detrahitur Deo, quando quod eius proprium est creaturis tribuitur, vt cum præmonstratio futurorum contingentium astris attribuitur. Quod de diuinatione ex astris asserimus; ad caloris insiti originem violenter nimis detorquetur, quoniam aliis rationibus quam nunc dictis, id oppugnamus. De totius substantiæ morbis, quos etiamnum probare videris, pauca dicam: sicut in rerum natura non extat animal, nisi in homine, equo, cane; ita neque homo, neque alia quæuis animalis species extat extra cuiusque spe-

Num actio læsa instrumento illæso.

Actiones compositi corporis.

Vtrum læsum.

Calor natiuus qualis.

Archeus calor extra suum subiectum incorruptus.

Genus & species in indiuiduis.

ciei singularia. Vere igitur existunt Petrus, Paulus & cæteri singuli homines, ipsa species seorsim subsistens non existit. Nam species & genera non sunt res à seipsis subsistentes extra indiuidua, sed quod seorsim considerantur, νοήματα sunt duntaxat animorum nostrorum. Similis ratio est actionis generatim acceptæ, actionis specialis, & actionis singulorum. Etenim actio vniuersè sumpta, reipsa extra mentem nostram non inuenitur, sic inquam, vt simpliciter actio sit, ac non simul certa quædam actio sit, vt visio, concoctio, progressio. Eodem modo res habet in actionibus specialibus. Nulla enim inuenitur concoctio, exempli gratia, præter singularem hanc, vel illam certam concoctionem. Quam enim rationem habet homo ad Petrum, eandem concoctio obtinet cum singularibus coctionibus collata. Habet enim & ipsa speciei rationem. Ergo sicut in animalium genere particularia tantum vere existunt, ita etiam particulares tantum actiones reuera existere oportet. Atqui impossibile est actionem aliquam singularem edi, quæ neque conuenienter naturæ, neque inconuenienter edatur, hoc est, quæ neque sana, neque ægra sit. Iam inter morbum & sanitatem nihil intercedere medium ponimus, etsi eadem præcise ratio sit, si interponere medium seu neutrum affectum velis, quod in præsentia sic monstro: Animam principalem causam operationum humanarum omnium esse, certum est. At per se absque corpore considerata, si actionis causa poni statueretur, multa absurda consequerentur.

Anima actionũ causa non absq; corpore.

Primum falsum foret pronũciatum physicum, actiones non esse componentium partium, sed compositorum ex materia & forma.

Deinde daretur actio, quæ ad speciem certam nullam referri posset, hoc est, quæ nec visio, nec auditio, nec concoctio, nec progressio, nec alia talis operatio esset. Impossibile autem est passionem aliquam actu produci, quæ in certa specie nulla contineatur, cum genera sine speciebus νοήματα solũmodo sint, reipsa extra indiuidua non subsistant. Præterea vna & simplex substantia per se, & primo foret causa multarum & dispariũ, imo cõtrariarum quoq; actionum, easq; vno semel temporis momento producere posset. Quæ omnia cum fieri nullo pacto possint, falsitas hypotheseos manifesta est. Equidem anima discrepantes edit actiones, quia diuerso instrumentorum apparatu vtitur, ac definitionem, speciem & determinationem ab instrumentis adipiscitur. Denique frustra factæ fuissent partes, quarum operationes sola posset edere. Anima igitur quo ad forma est corporis, duntaxat generatim acceptæ actionis principium existit. Eadem cum instrumento certo vnita effectrix certæ actionis est. Nam per oculos visionem, per aures auditionem, per ventriculum ciborum concoctionem exercet. Quod vero tales actiones omnes necessarium sit esse vel laudabiles, vel vituperabiles, hinc est perspicuum, quod fieri nulla vi naturali potest, vt instrumenta, per quæ anima eas producit non sint vel secundum naturam affecta, vel præter naturam disposita. Etenim ex genere τῶν ἀδυνάτων est, vt contrariorum, quæ medio carent, alterutrum subiecto eui accidunt, non insit: sed accidere partibus omnibus corporis, vt vel apte vel inepte pro naturæ viribus affectæ sint, controuersia omni caruit semper & carebit. Nec minus certum, confessumque est, aptam instrumenti dispositionem bonæ operationis, ineptam vitiosæ causam proximam esse. Et quod idem non sint cõcoctio, & bona seu laudabilis concoctio probatione non eget, quoniam reperitur coctio damnabilis. Ergo cum actio simpliciter & generaliter intellecta ab anima manet, certæ speciei actio ab eadem cum instrumento eius copulata proficiscatur, bonitas & malitia actionis indiuiduæ in qualibet specie ab instrumenti conueniente vel inconueniente dispositione proueniat: ipsa veritate verius est, si verius esse aliquid potest, omnem actionem reipsa & actu ab agente proficiscentem, vel bonam siue sanam, vel malam siue ægram ac læsam esse. Omnis enim actio talis indiuidua & singularis est, cum genera & species seorsim non existant. At dispositionem naturæ consentaneam omnes homines vocarunt sanitatem, & contrarium, à quo actiones offenduntur, morbum nominarunt. Quocirca necessario efficitur, actionis omnis, quæ actu fit, causam proximam esse, vel sanitatem, vel morbum. Quid ex his sequatur vides. Si enim morbus aliquis datur totius substantiæ, & cum tota substantia nihil aliud sit, quam forma & sua cuique natura apte temperata, forma autem sine instrumento apte vel inepte temperato actionem nullam edat, prorsus necessarium est, vt tota substantia dispositionem in se habeat à temperamento aliam (de instrumenti dispositione nihil dico, quia totius substantiæ morbum instrumentalem esse negant) quæ actionum proxima sit causa. At nulla imaginabilis est. Quare figmenta sunt, quæ horum morborum architectus Fernelius, & Argen-

Morbum totius substantia extra intemperiem non dari.

Argenterius faber commenti sunt. Ratio quia præter formam & temperamentum (materiæ sine temperatione sua considerataæ qualitates instrumentali actioni interdum conueniunt, nunquam similari) in partibus similaribus nihil excogitabile fuit aut erit, actiones earum vel promouens & adiuuans, vel impediens & retardans.

Error Neotericorum à confusione homonymiæ.

Temperam. duplex significatio.

In hunc errorem incidisse videntur, qui non distinxerunt temperamenti significationes apud Galenum: Equidem Fernelius tum alibi tum in fine 2. lib. 4. capite de abditis rerum causis, singulare temperamentum (quod à nonnullis temperamenti proprietatem vocatum ait,) clare satis distinguit à temperamento absolute appellato. Quod si veteribus etiam nomen hoc modo in vna, modo in altera significatione vsurpatum animaduertissent, nequaquam nouos hosce morbos introduxissent. Profecto non Galenus modo duplex temperamentum agnouit, verum & ante ipsum (Aristoteles τὴν πρώτην σύνθεσιν, & τὴν δευτέραν σύστασιν nominans. 2. de partib. anim. cap. 1.) & post ipsum Auicenna idem docuit. Hic enim cōplexionem primam & secundam expresse distincteq; vocat. Obiicias fortasse hoc ipso stabiliri recentiorum de his morbis placitū. Nam in nominibus tantum, non in rebus disputationē videri consistere, dum illi temperamētum singulare & proprium vocant, quod iuniores totam substantiam nominare maluerunt.

Temperamentum Veteribus proprium. Neotericis tota substantia.

At frustra obieceris. Si enim viderunt veteres duplex nominis significatum, nec tamen plures morbos vspiam constituerunt, satis patet, eos plures non inuenisse. Deinde cum temperamentum quouis modo sumptum corrumpi aliter non possit, quam qualitatum primarum mutatione, neutiquam iudicarunt vtile morbos absque necessitate multiplicare.

Temperamenti morbos distinguendos esse. 1. in qualitatum excessum. 2. in corruptionem.

Quanto fecissent rectius horum morborum genitores, si temperamenti morbos distinxissent in eos, in quibus qualitas aliqua vna vel duæ hactenus aucta sulum est, vt citra subiecti interitum actionem lædant? Et in eos, qui subiecti naturam corrumpunt. Sic enim causam clariorem reddidissent, & errandi ansam aliis nullis præbuissent. Argenterium non miror, qui veterum næuis amplificandis saginatur. At Fernelium quid huc impulerit, nondum scio. Quorsum vero hæc? Nolim tamen illa, quæ a totius substantiæ proprietate vel lædunt vel iuuant, tantopere oppugnari. Ego certe nunquam aut dixi aut sensi, nullas res extare, quæ tota substantia nobis vel amicæ sint, vel inimicæ. Quare si à me huius aliquid factum, tentatum ve suspicaris, falli re scias.

Tota substātia lædentia & iuuantia dari.

Exponere studui, quid veteres per totam substantiam intellexerint, vt rectius intelligeretur, quid sibi voluerint, cum totius substantiæ proprietate nobis aduersa quædam esse, vel familiaria scripserunt. Qui vero opinatur morbum aliquem totius substantiæ inueniri, veteribus incognitum, aut perperam explicatum, is se in errore versari sciat. Etenim Galenus passim hanc totarum substantiarum proprietatem inculcat, nūquam tamen ob id morbū extare totius substantiæ credidit, qui scilicet vitium alius rei esset in similari parte, quam temperamenti: nec adeo rudis fuit, vt non intelligeret, actionem inter contraria omnem fieri, qui nec ingenio, nec iudicio, nec differentia, nec vsu cesserit, Fernelio: sed quia hac de re abunde egi in thesibus de morbis totius substantiæ, nihil addam.

Leporem marinum & cantharidas non solum pulmonem, renes & vesicam lædere.

Hoc solum te monebo, nunquam te probaturum esse, quæ à Galen. lib. 1. cap. 1. de compos. med. secundum genera: & author ad Pisonem cap. 4. de lepore marino & cantharidibus scribit. Has solos renes, & vesicam; illum solum pulmonem exulcerare, illæsis partibus aliis corporib. Galenus primum dicit, solam vesicam à cantharidibus lædi, nulla renum mentione facta: sed rogo te, an non exulcerent cutem & carnes ipsis admotæ cantharides? legito Nicand. Dioscor. lib. 6. c. 1. vt alios iuniores prætereā, & intelliges: quantū in hac parte cum experiētia pugnet, & cum Galeni sententia. Quod si non est tantū otii, vel vna historia, quā Brassau. in comm. Aph. 17. lib. 2. recitat, satisfacit: sed quid est opus testimoniis aliorum, quando nostri sensus & experientia quotidiana docere possunt, quid de re aliqua cōtrouersa sentiendum sit? leporem marinū non vidi, nec expertus sum, quas habeat vires: si autem vera sunt, quæ de hoc authores prodiderunt, non minus falsum est, quod solos pulmones offendat aut exulceret, quā quod de cantharidibus Galenus prodidit. Dioscorid. certe post Nicandrum scribit, vrinas eum purpureas, id est, cruentas, ciere, ne solas cantharides hoc efficere cogitemus. Exulcerant partes omnes, quas attingunt, & ex renibus maxime educitur sanguis cum vrina profluens, non occulta, sed prorsus cognita nobis virtute. Et si maxime solas nominatas partes illa animalcula exulcerarent substantiarum proprietate, an ideo sine temperamenti læsione, id agerent? aut sententia nostra de contagio vacillaret?

Cantharides manifesta vi exulcerant vesicam.

Haud puto? Quæ præterea in scripto tuo
continebantur, vel non opus habent re-
sponsione, vel in antedictis comprehen-
duntur. Quare finem hic faciam, cum a-
lias longior fuerim, quam de principio pro-
positum haberem. Vale 8. Septembr. Anno
1575.

EPIST. CCLXX.

IDEM EIDEM.

MAGNA vero me voluptate affecerunt
literæ tuæ, vir doctissime & clarissi-
me, partim quod me à te amari perspexi;
partim quod in plerisque disputationis no-
stræ capitibus idem nos sentire, tametsi non
eisdem verbis vtamur, cognoui. Quanti
prius æstimem, non facile dixerim, eum mi-
nime ignorem, quantum sit bonum viris
principibus placuisse. Cæterum inter prin-
cipes Academiæ vestræ te partes nequa-
quam postremas tenere, iam olim sciui, nec
minus amorem tuum erga me tum ex ado-
lescentum, quos tibi commendaram lite-
ris, tum ex tua ipsius epistola didici. Postre-
mo illud mihi veritatis cupido non potest
non esse gratissimum. Quid enim magis
optem, quam tanti viri iudicio recte statue-
Consensus Capouaccii & Erasti. re de rebus controuersis? Equidem si quid
est inter nos dissensionis, id in eo potissi-
mum consistere arbitror, quod non eodem
modo loquimur, iisdemque verbis animi
1. Contagium non esse de essentia morbi. cogitationes non exprimimus. Equidem
quod morbũ nullũ formaliter, vt tu loque-
ris, vel quo ad morbus est, sicut ego dicere
soleo, contagium, aut contagiosum esse di-
cis, omnino probo, nec ego diuersum vn-
quam aut dixi, aut scripsi: semper enim
contagium affirmaui, accidens esse certo-
rum morborum, ad essentiam morbi, quo-
ad morbus est, non pertinere. Quinimo
nec breuitas, nec acuties & tarditas, seu diu-
turnitas ad morbos, quo ad morbi sunt, spe-
ctant, sed accidunt hæc & alia plura, certis
2. quibusdam morbis. Ergo, quod tu cau-
saliter & concomitanter adesse nonnullis
3. asseris, hoc ego iisdem aio acidere. Quod
etiam contagium tu vocas seminarium; e-
go autem qualitatem quæ à seminario vna
cum morbo in corpus inducitur, nomino,
discrepantes sententias non defendimus.
In eo arbitror inter nos aliquid esse diffe-
Dissensus. Actionem non lædi illæso instrumento. rentiæ (si tamen serio mecum hac in parte
agis, & potius meam sententiam expiscari
studes, quod & nuper me suspicari ostendi)
quod actionem lædi affirmas instrumento
non læso. Idem namque in hoc loco Gale-
nus quem citas, quemque bis repetita peti-
tione diligenter, vt legam, rogas, significat,
nomen δυνάμεως, seu facultatis, quod instru-
menti dispositio denotat. Quippe facul-
tatem lædi aperte ait, quoties vel temperies
ventriculi, vel organica eius dispositio (sub
his etiam vnionem complectitur) vitiatur.
Ego certe locum hunc sæpe & in natiua Ga-
leni lingua & in Latinum sermonem con-
uersum minime oscitanter perlegi; sed
quod mecum pugnaret, intelligere nun-
quam potui. Fateor si quis verba potius,
quam mentem spectet: videri tale quid as-
serere; nempe actionem aliquam sine vitio
facultatis seu instrumenti aliquando lædi;
sed aliter rem habere firmissime demon-
strabo.

Demonstrationis nostræ fundamentum *Fundamentum.*
& propositiones hæ sunt. Corporis nostri
actio non est, quæ à nulla eius parte effici- 1.
tur. Corpus nostrum suas omnes actiones 2.
bonas pariter, & malas per partium dispo∫i-
tiones conuenientes & inconuenientes ex-
ercet. Dispositio naturæ congruens sani- 3.
tas; incongruens, morbus nominatur. Sani- 4.
nitas porro est affectus naturalis actiones
primo producens bonas, & laudabiles. At 5.
morbus huic contrarius est affectus, actio-
nes primo lædens, seu malas & culpabiles
proferens. Quocirca cum corporis nostri
actiones omnes, vel sint bonæ vel vitiosæ,
(de neutro non est, quod litigemus) necessa-
rium est, vt illæ à sanitate, hæc à morbo per
se, & primo proficiscantur: & hactenus o-
mnia sunt ita certa, vt à nullo Medico &
Philosopho in dubium sint vocata. His stan-
tibus impossibile esse aio, vt actio aliqua no-
stra (de illis agimus, quas anima non absque
instrumento corporis exercet) lædatur, il-
læso permanente instrumento, à quo illa
primo & per se editur. Quippe actiones
omnes primo eduntur à sanitate & à mor-
bo; à sanitate sanæ, à morbo vitiosæ tan-
quam à causis proximis. Sanitas autem &
morbus sunt affectiones corporis animati.
Quamobrem necessarium est, vt omnis a-
ctio læsa vel à sanitate, vel à morbo primo
pendeat. Non à sanitate. Nunquam enim
sanitas comitantem affectum morbi actio-
nem producit, id est, morbi propriam. Di-
ctum vero est, culpabilem actionem, mor-
bi proprium esse effectum. Quocirca vel
non erit actio deprauata, corporis nostri a-
ctio, vel à morbo, vt à prima & proxima cau-
sa ortum habet: si actio corporis nostri non
sit, nihil ad nos pertinet: si esse concedatur,
necessariũ est, vt vel causa careat, vel à mor-
bo primo sit edita: sine causa actionẽ aliquã
dari, non est imaginabile. Quare morbum
habet causam. Instrumentum igitur, à quo
editur,

editur, morbo affectum est tunc, cum non agit laudabiliter. Repeto breuius: Omnis actio corporis nostri praua & incongrua procedit à morbo per se & primo, quod morbi definitio ab omnibus omnium ætatum Medicis & Philosophis probata demonstrat. Ergo omnis actio praua & incongrua corporis nostri ab instrumento præter naturam affecto procedit. Quippe morbus nihil aliud est, quam talis affectus animati corporis. Quod porro præter naturam affectum est, læsum est. Nulla igitur actio læsa fingi potest ab instrumento secundum naturam habente processisse. Conuertitur bona definitio cum definito. Si ergo morbus est, id est, quod solum & primo lædit corporis nostri operationes, certum est, læsam actionem omnem primo à morbo effectam esse. Sanitas certe sic se ad morbum habet, vt actio bona ad malam. Ergo sicut non potest actio bona esse mala, nec mala esse bona: ita nec sanitas potest esse morbus, nec morbus sanitas. Si ergo sanitas poneretur producere actionē malam, concedi etiam oporteret sanitatem esse morbum. Quoniam opere & potentia definiuntur hi affectus, nec alia est illorum substantia, quæ propter operationem & finem certum facta sunt, quam eorum operatio, vt sæpe docuere, tum Galenus tum Aristoteles. Idcirco cum non possit sanitas esse morbus, nec opus morbi proprium efficere potest. Hic addo hoc etiam, si tua hypothesis valeat, vel saltem Galeni verba sic accipiantur, vt tu exponis, totam methodi medendi, maxime autem eam, qua inuenire docemur locum affectum, euerti.

Gal. testim. Nam Galenus in libro de loc. affect. in fine secundi asseueranter hoc huius methodi principium statuit. Nullam actionem lædi, instrumento eius non læso. Hoc inquit, principiū est τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν αὐτοῦ, μὴ πεπονθότος τοῦ ταύτην αὐτῶν μορίου. Satis, opinor multis demonstraui propositum. Si hoc loco ex me quærat aliquis: Num secum pugnet Galenus: dum expresse contraria videtur affirmare? A se dissentire negabo: & neque difficilem, neque obscuram esse cōciliationis rationem affirmabo. Quæ igitur est conciliatio? Etsi dicere vel existimare aliquis posset, Galenum hoc in loco nempe cap. 1. libro tertio de sympt. causis, dispositionem, quę à causa vel re externa tota adhuc pendet, nondum pro morbo censere, atq; ob id eas solum dispositiones morbos appellare, quæ impressæ iam sunt membris: non tamen ea mihi satisfacit responsio, tametsi ex ipsis textus verbis argumenta aliqua construi valeant idipsum confirmantia.

Verior est illa responsio, quam in superiori epistola attigi: Eum hic nos voluisse docere, discernere actionē ab opere, quarum differentiam nō vno in loco docuit. Intelligit ergo per symptoma non ipsam tantū actionē, sed etiam opus, ac si isto modo dixisset. Frustratæ coctionis causæ duæ sunt: vna, vitium facultatis, seu instrumenti: altera, obiectum incōueniens: quando instrumentū vitio laborat, coctio non fit, tametsi obiectū culpa vacet, quia actio ipsa tunc est læsa (causa non est in obiecto) cum autem actio integra est, ac nihilominus finem non assequitur, causa est in obiecto. Notandum est quod nō idem sunt ἀποτυχία πέψεως, i.e. coctionis frustratio, & ἡ βλάβη τῆς πέψεως, i.e. coctionis vitiū. Multi enim recte & secundū naturam agētes fine tamen frustrātur. Sic & ventriculus, cum obiectum habet incōgruum, licet pro virib. suis agat in ipsum, frustratur tamen fine suo, & generatur opus præter naturā, quamuis actio eius non sit læsa: sic ignis non propterea virtutem inflammandi nō habet illæsam, q saxa & aquā in flammā non vertit: nec ideo magnes non agit pro naturæ suę modo, quia ferre nimium pondus, aut alia metalla ad se non pertrahit. Non actiones horum corporum sunt deprauatæ, aut vitiatæ, cum ista sic eueniunt, sed obiecta nō sint idonea sic pati. Ex his patet, quomodo symptomata seu frustratæ actiones fiant (id est, quando vel crudi vel praui humores nonnunquam in ventriculo generantur) actione vētriculi secundū naturā habente. Huic autē nullo pacto efficitur actionē partis alicuius esse læsam parte ipsa nullo morbo laborante. Aliud enim est actionem lædi, & aliud opus aliquod præter naturam oriri. Non enim semper est læsa actio, quæ finē & scopum nō assequitur. Hæc vera est huius rei declaratio vt ex lib. 1. de loc. aff. c. 2. 3. 4. constat: (Cap. 3. inter calumniatores numerat docentes, actionem interdum lædi instrumento non læso. Deinde 4. cap. palam asserit, cibos in aliquib. non esse cōcoctos, tametsi ventriculus haud quaquā fuerit affectus, neq; etiam id, quod ad ipsius rationē pertinet, circa actionem errauit, & quæ sequūtur:) perspicere licet, vt alia testimonia prætercam. Quare etiā rationē tuam ex hoc loco exortam, necessariū est corruere. Nisi enim aliter quā verba sonare videntur, interpretentur, a nullo mortaliū vindicari a contractione poterit Galenus quin & grauissimi erroris reus conuincetur, nisi artis nostræ principia labefactare quis velit.

Quod de magnete affers, cū propter præsentiam adamantis ferrum non attrahere, id ego periculo sæpius & in optimo & in mediocribus facto, falsum reperi. Vt experiri ex mo-

Actio differt ab opere.

Coctionis frustratio & vitium differunt.

Adamas nō impedit magnetis attractionem.

uit me Conciliator, qui tot retro annis, imo seculis huius rei veritatem apperuit. Clarius item hoc demõstrauit Dominus Gartias ab Horto Indiarũ proregis Med. in libr. de aromatis & simplicib. aliquot medicamentis in India nascentibus. Astipulatur experientiæ ratio. Nam affectus naturales per occultam alterius dissensionem non tolluntur, teste vniuersitate tota rerum, alteratione & mutatione inducuntur & auferũtur naturales dispositiones, cũ ex certa mixtione corrigãtur & ea non mutata minime abeant.

Putredine mistion dissolui.

De putredine pauca dico, quia decreui hanc rem accurate & fuse tractare. Haud scio interim an satis recte putredinem, quam Aristot. proprie sic nominari scribit, impropie sic nomines, & in ea mixtionẽ dissolui aperte neges. Equidem verba hæc Aristotelis, χωρισθῆναι τῆς φύσεως non significant solum à natura sua discessum, qui per alterationem, aut alienæ rei admistionũ duntaxat fiat, sed ipsius naturæ destructionem.

Putrescentia calidiora.

Putrescentia quoq; cur nunc seipsis calidiora effici neges, nõ intelligo, cum nuper hoc argumento conatus fueris probare, spiritus non putrescere, quia calidiora oporteat fieri, quæ putrescunt. Ego tum respondi, distinguendum esse inter participatum calorem, & quem res quæque ex suo temperamẽto proprio obtinuit; Scio enim & totam naturam probare, calidiora seipsis effici putrescentia, ab aduentitio calore & Arist. esse verba hæc: θερμότερον γίνεται σηπόμενον ἅπαν. i.e. calidius fit quicquid putrescit. An non idem hoc definitio putredinis efficit? Frigidiora quoq; fieri non inficior, si de innato calore intelligamus dici, sed & putrefacta calore putrido dissipato frigidiora esse, quam ante putredinem fuissent, nihil forte prohibet. Probo & laudo quod cõtagii seminarium putridum vocari ais, quia & à putredine ortum sit, & putrefaciẽdi potentiam in se cõtineat. Morbum totius substantię dari inficiaris vna mecum, & ratione probas, quæ aduersus illos plurimum valet, qui totius substantiæ morbum dicunt esse morbum formę. At neq; omnes eodem modo de tota substantia loquuntur, nec iidem eadem semper hac de re proferunt. Quid Arist. & Gal. totam substantiam censuerint esse, tibi viro doctissimo compertum esse arbitror. Quare nihil hic amplius addo. Ad extremum te vir clariss. mihiq; summa obseruantia colende, etiam atque etiam rogo, ne putes me vllius rei gratia recum differere de istis rebus, quam vt abs te sicubi forte exorbitem in viam reducar, & magis exerceat.

Quamobrem tãtum abest, vt mea refelli nolim, aut reprehendi animo iniquo patiar, vt summum in reprehendendo conatũ maximi beneficiũ loco & habeam semper & habiturus sim. Si enim iuste accusor, rectius instituor & doctior fio: sin iniuste, tamẽ exerceor & res plenius comprehendo, in qua sententia magis confirmor: & quia sentio me ex mutua collatione plurimũ profecisse, & ago & habeo tuę humanitati gratias, dum referendi facultas detur, &c. Vale.

EPIST. CCLXXI.

Thomas Erastus D. Petro Monauio Medico Cæsareo S. D.

TV vero Petre doctissime, & charissime, sic flagitas responsum ad literas, quę 26. Aug. inter cœnandum mihi sunt redditæ, ac si de mea erga te optima voluntate tibi non constaret. Qui ante fui, nunc etiam sum, tui amantissimus, & tibi gratificandi cupidissimus. Quocirca non debes à me precib. contendere, q à me tibi curari præstari ve posse arbitraris. Satis erit mihi, si te cupere intelligam. Itaq; vt petis, scrupulos tibi eximam, qui te vexant. Facilius erit hoc mihi, cum tu ipse rationem viamq; aperias.

Metallica non omnia noxia.

Ex libellis nostris hanc te hypothesin excerpsisse ais, Metallica omnia in vniuersum, quouis modo parata nec tuto nec commode intra corpus sumi. Nõ dixi ego, metallica omnia noxia esse. An enim & talẽ inter metallica numerari non nouimus? Sed & calchanthum non adeo noxium esse affirmaui lib. de auro potulento. Monui etiam plurimum, malitia differre inter se, tum metalla, tum metallica.

Metalla non temere adhibenda.

Hæc hypothesis nostra est, metalla & his cognata, Mysi, Sery, Hydrargyrum, Stimmi, temere nõ esse deuoranda, quouis modo sint præparata, præsertim vero si ignis vi sint cõcinnata.

Metalla & metallica differunt.

Si libelli principium attente considerasses, de metallis præcipue me agere animaduertisses. Nec ignoras, puto authores à metallis metallica distinguere. Cum deinde nobis das, non ita nos alere metallica, vt pro cibo quotidiano vti liceat, idem mox nobis rursus eripis.

Corroborãtia necessario nutriunt.

An enim quod alere non potest, corroborare, refocillare, in statu suo partes principes conseruare potest? Dico tibi hoc esse vnum ἐκ τῶν ἀδυνάτων. Quot modis corroborari, & instaurari vires possint latius à me expositum inuenies:

Quinta essentia nisi alant nõ corroborant.

Quæ si expendere voles, vltro in partes nostras descendes. Iterum repeto, impossibile est, sine alitione talia effici, qualia quintis metallorũ essentiis, ac similibus adscribi audis ab horum pharmacorum fabris. Quare non recte credis experientiam te producere posse testem: Sed inquies forte, non alere quidem eiborum instar, at non nihil tamen alere.

Nulla metalla nutriunt.

Ego vero nullo pacto alere demonstraui, sed sincera esse pharmaca probaui. Qui igi

rur

tur constare ostendes, in vsu medico illa sæpe, quo ad has intentiones, vtiliter adhiberi, maxime in animi deliquiis? Quid enim: an quæ animo defectos reuocant, alere omnia possunt, Ergo & frigidæ aspersio, & nasi compressio, & pilorū euulsio, & auricularū vellicatio, & oris ventriculi confricatio, & artuū contortio, ligatur æqualunt. Aliud est spiritus euocare, qui ad cor confugerunt, atq; aliud eosdem nutrire. Infundimus eis etiā vinum ad celerem spirituū perditorū instaurationē, sed id nutrit: At metallica non nutriunt. Non igitur, vini modo, iuuant. Vis te tuomet gladio iugulem? Haud multo post ita scribis Purgandi vires pleraq; obtinere, satis notum est. Item neq; enim inficias inerim, quin venenata & maligna aliqua qualitate participent: Si vera hæc sunt, vt certe sunt, quomodo alere, corroborare, refocillare dicis? aut qui credemus animo defectis per se prodesse? Peraccidens aliquando iuuare, nil forte vetat: Sed rationes expendamus, summā mistionis perfectionē, in auro pſertim, elucentem, ac gemmatū præstantiā lux & splendor ille præfulgidus satis patefaciūt, spiritibusq; nostris lucidissimis maximeq; tēperatis cognatas esse. Horū ratione facile adducar, vt credam ob illam sympathiam & symbolorū conuenientiā spiritus etiam conseruare, augere, ac velut ignauos ac deperditos specifica proprietate restituere. Aurū perfecte mistum concedo, quando perfecte mistū vocas, cuius partes humidæ ita sunt cum siccis tēperatæ, vt alteræ ab alteris seiungi nequeant: Hæc perfectio quid ad temperationem corporum nostrorum attinet? Mistio perfecta alio modo dicitur quæ ad plurimarum & præstantissimarum actionū vsum requiritur. Hac perfectione metallis nihil imperfectius, hominis corpore nihil perfectius in tota rerum natura inuenitur, de qua re in superioribus plurima disserui. Repeti superiora etiam hic possunt. Est enim impossibile, vt quæ alere non possunt, spiritus augeant ac deperditos restituāt. Quare verba sunt inania: Specifica proprietas, per quā instaurantur spiritus, est proprietas temperamenti talis, cuius ratione alimentum aliquid est, ac fieri id potest, q. nos sum*: Quod cū negatū sit metallis, nullū hic locū habet de occulta alia proprietate commentum vllum. Quid vero lux & fulgor gemmarum ad spirituum alitionem: Forte putas spiritus oculos habere, & etiam splendore ingestarū gemmarum voluptatem capere? At dico tibi, tritas gemmas omnem fulgorē amisisse. Si lux indicaret spirituum cum lucidis reb. cognationē, quam multa, quæso te, forēt eorum alimenta: Iam si venenatam qualitatē participarūt, si tanta corpus violētia purgant, qui spiritus restituant, augeant, conseruent? In his quia nihil animaduertisti firmitatis, ad alia transis. Si metallica pharmaca, inquis, repudias, quia corpus vehementer purgant (pleraque purgare vltro nobis concedis) nulla purgantia intra corpus sumi oportebit: Quod cum sit absurdum, istud tantū sequetur. Non cruda, & ita vt ē terra eruuntur, ingerenda esse. Sed quemadmodum & reliqua purgatoria præparata prius & aliis additis correcta: Nō sequitur. Si metallicis purgationib. vtēdum negem, vt etiam aliis interdicam. An si prohibuero Ellebori vsum, tibi videbor etiam Rhabarb. repudiare? Quia nocentiora sunt metallica ignium vi parata aliis purgatoriis, fugienda dicimus. At hæc respondebis: non minus illis corrigi poterunt: Sit ita: Quæro ex te, cur tot sumptib. & laborib. metallica conquiras vsu non satis comprobata, dum idem longe vilioribus, & multo vsu probatis obtinere potes? An non summa fuerit dementia, ignota, preciosa, multo labore, & sudore comparata anteferre minus preciosis, notis, obuiis, dum non plus ex illis quam ex his commodi expectes: At validius agunt, inquies, & in parua quantitate. Audio, Sed hoc tibi repono, ob id esse nocentiora, quia minima eorum quantitas plus exagitat corpus, quam maior aliorum quantitas. Si aliis adiectis retundi virtutem eorum dices, vt non magis infestent, rursum parum prudenter ignota pro notis eligi affirmabo, cum præsertim certus esse nequeas, vtrum mali aliquid latenter corpori imprimant, maioreq; precio veneant: Et cruda quidē corrigi posse haud nego. Ignium vi concinnata, an sic temperari nequeant, vehementer ambigo: Dixi alias crudi antimonii drachmam minus mouere, quatuor vel quinq; granis præparati: Veteres quoque nonnunquam purgationis causa metallica propinarunt, chemico artificio ignium maximorū vi apparata nulli vnquam exhibuerunt. Auget, non minuit eorum malitiam præparatio per ignes. Hoc tu negas: quib. id rationibus fretus neges, videamus. Multæ res sunt, quæ cū antea crudæ & ineptæ forent, ignis postea beneficio coctæ aptæ efficiūtur ad corpus alendum. Testātur id carnes inprimis assæ, in quib. nemo ἐμπύρευμα refugit. Si toto genere hæc differre dicas, vel vnā cerussā tibi proferam, quā & refrigerare & ideo repellere, emplasticamq; esse, ipsa euidentia experientiæ testatur. Cur hic ἐμπύρευμα nō vrgemus, cū tamen à plūbo vsto aut parū aut nihil differat? Plurima etiā ex metallis vt ignis liquatis, & puris ab impuris partib. secretis cōparātur pharmaca, vt olea, liquores, vocati spiri-

In animi deliquiis quomodo iuuent.

Auri & gemmarum vis quanta.

Aurum perfecte mistū: sed non ratione corporis nostri.

Specifica proprietas instaurationis spirituum.

Lux & fulgor gemmarum non alit spiritus.

Igne Metallica vix temperari.

3 1. crudi antimonii minus purgat, quā 4 grana preparati.

tus, quæ ad refrigerādum & humectandum intra & extra corpus vtiliter exhibentur, vt liquor vitreoli: & oleū sulph. in quib. gestu etiam ipso nulla acredo deprehenditur. Taceo nunc aquas destillatas. At hæc ita respōdeo. Nunquam ego dixi, omnia ab igne cocta vel vsta ἐμπύρευμα noxiū acquirere. Imo ex Galeni & Diosc. autoritate, vt ipsam rerum inspectionem mittam, rem aliter habere ostēdi pagina alia. Recte igitur tu toto genere differre dicis cibos, & metalla. Cæterū cur metalla ἐμπύρευμα noxium retineant, alibi abunde exposui. Cerussæ exemplum, quę res est facticia, & absq; igni omni paratur, tātundem ad rem facit. Si te sandycem intellexisse dicas, hāc ex cerussa leuiter vsta fieri respondeo. Differt autē à plumbo vsto plurimum cerussa, cum illud manifeste calidū, hęc frigida sit. Sed cui tu persuadebis, liquorē seu oleū calchāthi ac sulphuris ἐμπύρευμα nullum obtinere? Gustus, inquis, acredinem non sentit: Ferreus est ergo gustatus tuus, si mordicationem non deprehendi. Admoue guttam integrā linguæ aut gingiuis, aut carni cute nudatæ, & vtrum erodant videbis. Non omnia, quę gustus non percipit calida, vel frigida, talia non sunt: Sæpe enim sapor vnus obfuscat alium, vt nō sentiatur, tametsi plurimis adsit, vt in opio amaritas saporem tegit refrigerantium partium. Ita parum vini rubri vini albi multo copiosioris colorem obtundit, vt non videatur. Quoties operatio seu effectus adest caloris, nemo calorem adesse dubitabit, modo ab accidente nullo fallamur. Deinde lingua laxa cum sit, cito penetrant per ea tātopere extenuata, vt minus eorum actio hic, quam in densiori parte animaduertatur. Miror vero, quorsum dicas, te non concedere, quæ in dura corpora sæuiunt, mollioribus magis esse infesta. Ego namq; fuse docui satis, maxime calida, si exquisite sint extenuata propter celerē penetrationem minus laxis, quam densis corporibus nocere. Sed & Gal. hac de re multa cū alibi, tum vbi rubificantia, vesicatoria & escharotica distinguit: per accidens hoc fit, quia non inhærent. Si aquæ diu in his atq; in illis inhærerent, dubio procul plus nocerent mollib. quam duris. Quæ igitur de lanarum saccis contra tormentorum ictus protensis affers, contra nos non faciunt: Aquam fortem ferrum corrodentē dicis sine noxa manu caua excipi. Si vel tertia temporis parte, quo ferrum erodit, in manu serues, senties quid possit: Vidi inferi in dentem cauum, vt leniter saltem gingiua attingeretur, quosq; mox cruciatus cū carnis exesione gigneret, itidem vidi, ac memini. Hoc exemplū alias magis quadrat, quam id quod de lanarum saccis adfers, quia non de impulsu violento, sed alteratione violenta disputamus. Quod ad extremum metallica (de aliquibus non pugno, sed de metallis & cognatis quibusdā disputo) scribis, nō prorsus numero eorum, quæ intra corpus assumuntur, eximenda esse. si in eorum vsū tria hęc obseruētur, vt recte præparentur, aliis additis apte corrigantur. denique debita quantitate exhibeantur, satis est declaratum. Metalla enim sic pręparari non possunt ignibus, vt non semper noceant. Quia vero & nocentib. aliquando vti cogimur, non dico, ea nunquam vsurpanda, sed cum aliter ægrum sanitati restituere non possumus, minus malum maiore permutandum aliquando fuerit. De hac re paginis aliquot egi.

Non omnia ab igne cocta vel vsta Empyreuma habent.

Cerussa à plumbo vsto plurimum differt.

Ol. Calchanthi & Sulphuris acre.

Sapor vnus obtundit alium.

Calida tenuium partium minus nocent laxis quam densis.

Aquam forte & manu corrodere.

Metalla non posse ita præparari vt non noceant.

Habes responsum ad omnia tua breue & longum simul. Breue est si hanc chartam intuearis. Longum satis erit, si loca citata examinare attenteq; relegere velis. Citaui ob id ipsum, vt labore te leuarem inquirendi, & ipse mihi consulerem, cum præsertim occupationes fusiorem responsionem instituere non paterentur: Dominus Iesus tibi benedicat, Amen. Die 27. Aug. Anno 1578.

EPIST. CCXCII.

IDEM EIDEM

Literas tuas, quas 4. Decemb. dedisti eiusdē mensis die 17. hic accepi, & diligēter perlegi: Probo autem mirifice studiū tuū in inquirēda veritatę, qua sane charius esse nobis nihil debet: Vt enim vsum nullū haberet, quem habet in cunctis reb. summū, tamē seipsa dignum foret, cuius causa omnia toleraremus. Recte igitur facis tu, q. non statim assensum præbes omnib. sed prius apud te expēdis ne incogitate aliquid probes. At illa quæ in his literis obiicis, breuiter quidē, attamen perspicue, respondere tentabo. De Gemmarum viribus non indoctos dubitare inquis, magnas & admirabiles inesse gēmis vires existimasse, qui tamen alias abditis illis proprietatibus tribuunt plurimum: idem ipse quoq; omnibus temporib. animaduerti, illos solos (de doctis loquor) ita statuisse, qui perpetuo latentes potestates reparent: Sed satis non est, doctum esse nisi quis hac ipsa in re, de qua quæstio est, doctus sit. Fieri certe potest, vt excellētib. viris & præcipuis in partib. artis nostræ exercitatissimis nunquam in mentem venerit, de huius rei veritate inquirere. Solēt enim pleriq; fidem habere illis, qui se periculum fecisse affirmant, quasi non & se & alios fallere potuerint: In horum ordine ipse quoq; permansissem, si nō obseruauissem omnes fere, qui talia præcipue nobis commēdarunt superstitiosissimos,

Gemmarū vires negātur.

mos, aliisq; vanis artib. deditos fuisse: Credat, qui vult, gemmas mirabilia efficere, mihi qui, & ratiooe & experieotia didici aliter rē habere, oullus facile persuadebit, falsum esse verū. Chalcanthi liquorem, vt & ipsum Calchāthum minore periculo vsurpari posse io ipso libello fassus sum. Nec ego iocertis casib. vbi nihil videat" obstare posse, vereor eo, reb. aliis coouenienter tēperato vti. Quid vero de pharmacopœo dicam, equidē non habeo aliud, quam nescire me vtrum cootulerit ægris, an non cootulerit. Suspicor enim. si vtilitatem attulit aliis rebus, distributionis, aut deductioois aliorum gratia potius miscuisse, quam sanationis. Vix enim arbitror quenquam crediturum, iosita sua natura vas ruptum sanare ipsum posse. Hoc certe comperi omnes pulmonis vlcere quamuis obscuro laborantes (sunt enim aliqui ad eas aquas ablegatià medicis, de quib. dubitabatur, ao vlceratos pulmones haberent) qui aquas calchāthum continentes biberunt, celerem sibi mortem accersiuisse. Quod nisi in diuersis sæpe euenisse viderem, asseuerare apud te non vellem. Venerunt enim deinde at me consilium petentes (& hoc ipso anno adhuc duo robusti iuueoes) cum coosilio locus non superesset. Quæ ideo refero, vt me diligēter omoes circumstantias examinauisse iutelligas, Ego pharmacopœū facultate huius liquoris, vlcera hæc tum saoauisse credam, vbi rem certius cognouero & quib. præterea sit vsus voa com circūstantiis: Qui sapit temere non credit illis iactatorib. quoties ea exhibēt, quę nocere possunt. Audiui sexcenties medicameotum quoddam Elidæi Medici Bonooiensis ad cœlum tollere. quasi sputū sanguinis admirabili efficacia curaret. Sed multis ab ipso frustra exhibitum partim vidi, partim scio, sicor ne ipse quidem fructum ex eo depreheodi. Vsus enim sępius sum quod periculosum non sit, & rationem habeat suffragaotem, sæpeoumero vbi multa sunt adhibita, quæ simul affectum percurarunt, laus tota vni perperam adscribitur. De aqua forti nihil dicam, cum neminē sperem adeo insanire, qui eam bibendam, aut deglotiendam consulat.

Calchanthi oleum vsurpari posse.

Prohibet vsu Calchanthi oetendo.

Experimentum Helidæi in sputo sanguinis falsum.

Metallorum transmutatio negatur.

De metallorum traosmutatione si disputare hic velim, actū egero. Priusquā enim mihi persuadeatur, hanc artē esse veram confutari oportet omnes rationes meas, vel aliis meliorib. vel ipso facto. Hoc autem aliquot iam seculis à multis millib. frustra tentatum est nec cuiquam impuoe fuit. Omnes enim si nō sanitatis, auri tamen iacturam fecerunt, pars maxima ad egestatem est redacta. Noli putare mi D. Petre non posse me veris rationibus refellere falsam artem, quam non exercuerim. Quid enim, an & magiam me exeruisse & dedicisse oportet, sic refutare eam recte velim? Non arbitror: At ratio similis est artium omnium. Quomodo etiam à me postules, vt præstem quod ratio fieri nō posse docet, ac nullus voquam præstare potuit? Nō versatus es, inquis ἐν ἐγχειρήσει τῇ χημικῇ, quæ arcana plurima prodit. Fateor: Sed nec reprehendi ego voquam chimiam, quatenus τὰ ἀδύνατα persequtur, sed laudo eā & celebro. Quatenus traosmutationem villorū metallorū in aurū argētumq; promitit, & ἀδύνατα tentat, hactenus eaodem damno. Nec oportet me arbitror prius impossibilia conari facere, quam conantē bonis & veris argumentis deterream. Possumus enim scire de multis rebus, quod effici humanis virib. nequeant, licet ipsi nunquam facere aggressi fuerimus. Cur igitur non possum scire vtrum concessa hominibus sit facoltas, species rerum transmutandi. Ars aiunt, non habet hostem, nisi ignorantem. Hoc cum de veris & vtilibus artib. dicitur, probrosum est, cum de falsis, impiis, superstitiosis noxiis, laudem meretur, qui eas damnat & confutat, priusquam didicerit. ἰδιοσυγκρασίας, quæ in certis duntaxat indiuiduis reperiūtur, tertii cuiusdā ordinis esse cum dicis, vix quid velis intelligo. Cum enim tales proprietates formæ ὁμοειδῆ tribui nequeant, (quippe in omnibus speciei indiuiduis inuenirētur, si ꝓpter formam substātialē inessent) cui alii rei seu materiæ qualitatib. acceptas feremus. Proprietates formæ ὁμοειδοῦς vsum vix habere in medēdo cogitate scripsi, nec video, cur me pœnitere debeat. Ex hoc, Inquis, sequetur, fere nos sola vsurpare, quæ formis suis orbata suot: Quo coocesso alterutrū horum absurdorū colligis, aut nullis formis medicamenta illa prædita esse, aut, quod esse creduntur, non esse reuera. Respōdeo: Prius nullo modo sequi. An.n. quod hac certa forma priuatum est, omni forma spoliatum esse oportet? Alterum recte sequi dicis, si modo recte iotelligis. Etsi.n. Rhabarbarum nomioatur radix arida, rhabarbarum tamen vere non est, sed rhabarbari cadauer. Tum vere est rhabarbarum, cum terræ adhuc infixum, eius ād te succum quo nutritur, & viuit, attrahit. quod tibi absurdū videtur. An tu es oblitus opere & potentia talia omnia definiri. Arist. 4. Meteor. vltimo hæc habet: τὰ μὲν γὰρ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὑτῶν ἔργον ἀληθῶς ἐστιν ἕκαστα, οἷον ὀφθαλμὸς εἰ ὁρᾷ· τὸ δὲ μὴ δυνάμενον, ὁμωνύμως. οἷον ὁ τεθνεὼς ἢ ὁ λίθινος. οὐδὲ γὰρ πρίων ὁ ξύλινος. ἀλλ᾽ ἢ ὡς εἰκών. Addam quæ 2. gen. ani. 1. scripsit: οὐ γάρ ἐστι πρόσωπον μὴ ἔχον ψυχήν, οὐδὲ σάρξ, ἀλλὰ φθαρέντα, ὁμωνύμως λεχθήσεται τὸ μὲν εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ σάρξ, ὥσπερ κἂν εἰ ἐγίγνετο ξύλινα ἢ λίθινα. Ab hac

Chimia quatenus reprehendenda.

Specifica proprietatib.

Cadauer rhabarbari.

ſentantia non diſſentit Gal. Nam r. de Pla. Hipp.de Plat.8.de Ariſt.loquēs ait: Ipſe eſt, qui nos docuit, vt ad operationē & vſum vniuſcuiuſq; inſtrumenti, non ad fabricā deſpiciamus. Cum quę nā ſit eius eſſentia,ſcire volumus. Idē repetiuit in fine lib. 2. iā dicta repetens, ἐπ' αὐτὸ δ' ἐστὶ καὶ τὸ τ' Ἀριστοτέλους λῆμμα, περὶ οὗ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου διῆλθον: Addo hæc,vt quæ de 1.lib.Latine extant,genuina eſſe videas. Quod nā hoc eſt, λῆμμα: τῆς φυσικῆς κρίνειν τὴν ἐν τοῖς ὀργάνοις ἰσότητα καὶ ταυτότητα τὰς ἐνεργείας, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν. Si ergo non amplius nutritur ac viuit arida radix ὁμωνύμως Rhab.dici quis inficiabitur? Ac de vir.b.nouis, quæ vna cū forma noua acceſſerūt idē quæremus? Fruſtra hic quæres. Non. n. acceſſit vis purgandi à forma cadaueris,vt ſic nominē,ſed prius inerat vt in lib. de occultis pharmaci potentatibus oſtendi. Hunc inſolubili argumento probaui, purgatricem eius vim ad materiæ qualitates pertinere,non ad formam. Quæ namq; virtus in aliqua materia inhæret,quę multas diuerſas formas ſibi inuicē ſuccedētes recepit, nō poteſt vllius eſſe ex his propria qualitas. Si. n. vnius eſſet,ea abolita,ipſa quoq; extincta fuiſſet. Video te non obſeruaſſe hæc,quę tamē verboſe ibi tractaui. Quæris,nū in anima carentibus temperies formę vicē ſuppleat, Reſpondeo non ſupplere, ſi de forma ſubſtantiali intelligas. Quid vero in animatis,inquies,tēperies: Cui annumeranda? Formæne? Ita duæ erunt formæ vnius rei ſimplicis,ſubſtātialis vna,accidētalis altera. Ergo ne materiæ? Atqui de hui⁹ ratione eſt nō agere ſed pati:hæc tua ſunt;Ego non tantū non iudico abſurdum eſſe in reb. phyſicis ſeu materiatis duas formas ponere, ſubſtantialē vnā & accidentalē alteram,ſed neceſſariū eſſe aio,nō vnam tantū,ſed plures accidentales ponere. Quippe formæ εἰδικῶς Phyſicæ nihil aiunt ſine inſtrumēto corporeo, & αἱ δὲ τῶν ὀργάνων. quia non ſunt actu efficaces, ſed potētia, reſpectu actus ſecūdi. Pro diuerſitate ergo tēperamentorū diuerſas edit forma ſubſtātialis actiones. Idem hoc ipſe tu cū affirmes his verbis(qualitates vero, ex quib. tēperies cōſtat, omnes vno ore philoſophi fatentur, actionum eſſe cauſam proximam & per illas ſubſtātias efficaces eſſe)nihil opus eſt, vt plura dicam. Poſthæc pro morborū totius ſubſtantiæ aſſertione hoc affers argumentum: reperitur in compoſitis tertiū quiddā pręter materiam & formā,ſcil.forma totius,in quo fortaſſe horum morborum autores ſedem ipſis cōſtituunt: Eſt autem forma hæc totius alia,non tamen ab ipſomet compoſito, ſed à forma partis, quæ vna cum materia cōpoſitum conſtituit. Compoſitū ſit homo. Forma

Vis purgatrix materiæ qualitatibus non formæ attribuenda.

Temperies num loco formæ.

In reb. materialis neceſſario duæ formæ ponendæ.

Morbos ſubſtantiæ totius dari.

partis hic erit anima,cum corporis temperie totum conſtituens:ac totius forma, erit ipſa humanitas: Ad hæc ita reſpondeo: certū eſt per materiam & formā tertiū eſſe in toto naturali,ſeu in cōpoſito. De ſubſtātiis ſi loquamur, dubitabit nemo eorū, qui principium lib. 2. de anima attēte perlegerit & intellexerit. Manifeſte ibi diſtinguit cōpoſitum à materia,& forma. In compoſito,ſeu vno accidentali æque clarum eſt. Habes igitur me tibi cōſentientem hac quidem in parte. Cum deinde exemplo hominis declaras tuā ſententiam,quatuor videris res ponere,cōpoſitum,hominem,animam ſeu formam partis. Tertio materiam congruēter temperatam. Poſtremo formā totius, nempe humanitatem. Quęro primū quid differat ab homine humanitas? Deinde cur à cōpoſito nimirum homine, tanquam partē quartam ponas,cū Ariſt.tria tantum in ſubſtantia tali agnoſcat? Materia.n.cuiuſq; rei propria πρόσεχής,& vltima non poteſt ſine peculiari temperatione materiæ nomen retinere. Haud dices,puto, quartum hoc, materiam cum forma vnire, atq; vnitis iam idem ipſi cōpoſito ſuperuenire,tanquā vltima& perfecta forma. Quippe,quod ex materia & forma coaluit, σύνθετον & συνειλημμένον & τόδε τι Græci vocant, Latini barbari ſuppoſitum,aliquando indiuiduum & ſubſiſtens nominant. nec alio aliquo egere putant: Sunt enim hoc modo compoſita primæ ſubſtantiæ ſeipſis ſubſiſtēies. Huc Ariſt. verba pertinent 2. De anima 1. διὸ καὶ οὐ δεῖ ζητεῖν, εἰ ἓν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ὥσπερ οὐδὲ τὸν κηρὸν καὶ τὸ σχῆμα, οὐδ' ὅλως τὴν ἑκάστου ὕλην, καὶ τὸ οὗ ἡ ὕλη. Nulla ergo natura ſeu ſubſtantia in homine præter materiam, formam, & compoſitum, quod eſt homo. Qnid ergo inquies,de humanitate dicemus? Num ab homine non differt? Differt certe,ſed nō tanquam natura, ſeu ſubſtantia, quædam quarta: ſic ergo differūt, vt caro & τὸ εἶναι hominis, h.e. perfecta hominis definitio ab omni concretione materię,& patibilitatis ſecreta in mente noſtra conſiſtens. Homo.n.mortalis& patibilis eſt,nō hnmanitas,quæ eſt intellectus noſtri νόημα,omnis materiæ contagionis & mutabilitatis expers,ac velut idea quædam hominis. In ipſo autem homine non eſt ab homine alia natura diſtincta, per quam homo vel agat, vel patiatur aliquid aliud, quam agere ac pati poſſit, quatenus homo eſt: Sed ponamus reipſa aliud eſſe aliquid ab homine,formam ſcilicet totius,vt appellas: Quid hinc cōcludes? Morbos,ais, totius ſubſtātiæ videt˜ horū inuētores in hac natura poſuiſſe. Quæro igitur, vtrū natura hæc quarta, ſubſtātia ſit an accidēs: Si accidēs ſtatuatur, vel erit totū ſecūdū ipſū per ſe alterabile,vel nō:

Refutatio per materiam & formam in compoſito dari tertium.

Humanitas ab homine differt.

Si

Si prius detur, nō fuerit forma seu terminus generationis, sed indefinita qualitas, nempe patibilis, quod est absurdissimū. Si secundum ipsum mutabile corpus esse negetur, non poterit morbos suscipere, nisi qualitatib. mutatis ipsum quoq; mutetur. Redibimus igitur ad principium: sed frustra hic hæreo, cū fieri non potest vt substantiæ forma sit accidens. Quod si ergo substantia est, nihil habet contrarium. Ergo καθ' ἑαυτὸ animæ instar nihil patitur: Nullum ergo per se morborum est subiectum. Corpus ergo primo læditur, quod tu quoq; concedis. Ergo morb. quilibet primo & per se corporis affectus est. Secundo & per accidens vel animæ, vel humanitatis, quatenus scilicet cū corpore ita male affecto amplius consistere, ipsumq; informare nō possunt. Id ē nos dicimus. Nihil igitur inter nos relinquitur cōtrouersum. Imo vero plurimū ais: Quoniam pestilentes & cōtagio venenato inficientes humores aut vapores, etsi in corpus primū inuadunt, non tamen secundū simplicem duntaxat temperiē, sed ita, vt totum destruat: Concedo hęc omnia, sed quid eis efficias, nondū certo video. Pestilentes humores vel corporis temperiem lędūt, vel vnitatem, vel instrumentorum cōformationem. Nisi horum aliquid lædāt, morbos nullos creabunt. sed de 1. genere, intēperie scilicet (reliqua duo morborū genera huc nō pertinent) agamus. An possit corporis natura destrui temperamento integro remanente? Tu affirmabis, si propositum tueri voles, ego negabo. Vt forma aliqua sit a materia, necessariū est, vt materia perfectā habeat δύναμιν, seu perfecte sit disposita. Non enim forma quælibet in subiecto seu materia qualibet, seu in propria tantum riteq; disposita in est, nisi cœlum terræ miscere velimus, & humanā animam in materia asini, fabæ, milii, inhabitare posse opinemur? Quę vero est ista dispositio materiæ alia, quam conueniens tēperamentum? Hoc dum adest, cōgruenter, dum abest incongruenter disposita est, & dicitur materia. At impossibile est materiā perfecte dispositam, non informari à forma, pro qua suscipienda & retinēda apte, sufficiēter pręparata est. Neq; suam etiā deserere materiam forma vlla potest, quantisper pro eius permansione recte tēperata est materia. Ergo cum substantiis, & formis per se, & primo nihil sit cōtrarium, & actio omnis fiat à contrario, à nullis morbis primo & per se lædi, vel destrui possunt. Quare temperationem primo corrumpunt necessario, quæ corpus destruunt: sed nec tēperationi quando consideratur vt habitus, seu motionis terminus, aliquid per se & primo contrariū est. Corpora enim ratione habituum quiescunt, non mouentur, aut

Morb. corporis affectus per se, per accidens animæ seu humanitatis.

Natura corporis non destruitur illæsa temperie.

mobilia sunt, vt demōstratur 7. Physi. 3. Tūc igitur solum mutatur corpus, quando qualitates patibiles primæ scilicet mouentur, seu patiuntur. Quocirca corporis tēperationem per se sola illa corrumpunt, quæ calefacere, frigefacere possunt: pestilentes igitur humores aut halitus, nisi diuidendo continuū corpus destruant, calefaciendo aut frigefaciēdo corrumpunt. Quod.n. primo & per se non inuehunt morbos instrumentales, confessū esse arbitror. Aliter enim temperamentū labefactare per se nequeunt. At hoc integro perdurante corpus interire aut dissolui non posse, certum est. Frustra igitur in quarta illa natura, si ponatur. substantię aliquid esse, fingūtur morbi primo inhærere. Hic non incōmode repetiuero, quod antea dixi, formas substantiales physicas absq; instrumēto corporeo nihil agere. Est ergo proxima actionis causa organū, seu pars corporea. Quare vel morb. non per se primo seu proxime lædit actiones, vel est huius partis seu instrumenti proprius affectus. Quod si organi propria est dispositio, nō poterit proprius formæ affect⁹ censeri. Quid igitur profit cōmentum de totius forma, si quam maxime verum esset: Nō enim humanitas, sed homo morbis afficitur, nec patitur à morbis anima, sed corpus. Patet igitur frustra huiusmodi fingi ad stabilēdos morbos substantiæ totius, quos naturā prorsus nescit cum tota vetustate. Est enim recens figmentum, à Fernelio primū, vt arbitror, excogitatum. Videtur autem è chimia pullulare primum cœpisse.

Proximā actionū causā organum.

Morbi totius substantia è chimia pullularunt.

Quod vltimo loco quæris nequaquā facile est explicatu. Multos.n. torsit quæstio hæc Medicos, dum alii mediū inter sanitatem & morbum dari concesserunt, alii cū Aristotele negarunt, vt se facilius extricarent pleriq; dari dixerunt, si sensus arbitri ponantur, non dari, si rationi iudiciū permittatur. Quod vt in hac sola quæstione tolerari possit, non tamen tuæ interrogationi satisfacit, qui generaliter quæris, Cur cōtrariorū alia ἄμεσα, alia ἔμμεσα statuantur. Eadem quęstio mota olim & ab aliis fuit: Mouit eos hæc potissimū ratio, quod viderent ab extremo vno ad alterū trāsitum fieri non posse, nisi per medium eatur: Ergo, inquiunt, cum motus omnis ex cōtrario fiat in cōtrariū, qui poterit inter aliquam contrarietatem mediū negari: Omnia igitur sunt ἄμεσα. Tua ratio, etsi cum hac coincidit, tamen alia est. Sic enim colligis, Contraria sunt πρός τι καὶ ἀντιστρέφοντα. quæ cum sint sub eodem genere extreme sibi opposita medium habeant necesse est, siue nomen habeat, siue ἀνώνυμον sit. Distinguunt alii medium in id quod transitus vocant. & id quod

An medium inter morbū & sanitatem.

Contrariorū cur alia ἄμεσα alia ἔμμεσα

Medium [illegible]

Medium forma.

formæ nominant. Illud esse dicunt, quod magis & minus infinita serie recipiatur, vt est mediū inter calidum & frigidum. Hoc esse affirmant, quod certam speciem vnā vel plures habet interiectas, vt inter album & nigrū, interponuntur rubrum, pallidum, liuidum, cæruleum. Hæc species non secundū magis & minus tantū differunt, sicut maior vel minor caliditas, sed definitę sunt species: Huius generis contraria non habent mediū transitus, inquiunt: Non enim necessarium est, vt quādo nigrum album fit, per omnes species transeat: Alterius generis ἄμεσα vocari aiunt, quod definito medio careant: quæ cū di medium tantum quæstionis soluant, & non recte tamen soluant, pro nulla respōsione iure optimo habebimus. Aliter igitur explicabimus: Contrariorum, quæ accidentia sunt, (sunt enim & substantiarum differentiæ, per quas genera diuiduntur, contrariæ, & quod eiusmodi contraria sint ἄμεσα, caret omni cōtrouersia, vt arbitror) duo sunt modi, seu genera, quoniam corpus subiectum propter aliqua est per se mobile seu mutabile, propter aliqua quiescit. Et quæ extrema sunt, vel fines motionum, id est, secūdum quæ corpus non mutatur, sed à motu quiescit, magis & minus respuunt, nec motui obnoxia per se sunt. Ad hoc genus pertinēt omnes habitus, relationes & figuræ. ad ea quorum causa subiectum est mobile magis & minus recipiunt & ob id ἔμμεσα sunt & dicūtur, sicut altera propter causam contrariā ἄμεσα noscuntur: Quo modo enim fieri potest, & quæ magis & minus non recipiunt, hæc & dimidio sunt talia vel talia? Non recipere autem habitus & terminos motuum magis & minus, & per se notum est, & 7. Phys. 3. demonstratur. Non enim habitus causa fieri aut perfici, sed facta vel perfecta res quęuis dicitur. Sanitas igitur & morbus contraria sunt ἄμεσα eum secundum hos habitus non moueatur sed motum sit: Terminant enim motum. At calidum & frigidum contraria sunt ἔμμεσα, quia secundum ipsa mouetur corpus, non autem motū est: Recipiunt hæc magis & minus, cum calidum possit fieri minus calidum, & similiter frigidum. Quare poterit idem medio modo habere. In talibus medium est cum extremis ὁμογενὲς, & consistit in qualitatibus patibilib. secundum quas corpus primo & per se est alterabile. In habitibus contrariis medium est ἑτερογενὲς, quod omnes intelligunt, qui inter motum & formā per eam acquisitam distinguere norunt: Nullum enim genus idem est motus & habitus per eundem acquisiti. Nec possunt extremi habitus componi aut misceri, vt ex illis medium quiddam generetur vtriusque extremi particeps. In his igitur medium transitus genere differt ab extremis, & proinde mediū ὁμογενὲς non est: Quare non est necessarium, vt quando contrarium permutatur in contrariū transitus perpetuo fiat per medium eiusdem generis. Ita prior soluitur ratio. De tua non est cur multa dicam. Contraria, inquis, sunt πρός τι. scio: sed & hoc alterum scio. Aristotelem negare omnibus in genere relationis contentis accidere medium. Nec contraria sunt omnia nec recipiunt magis & minus relationes, vt in prędicamentis & loco supra citato docuit Philosophus. Non ergo sequitur. Contraria referuntur, ergo habent medium, cum sint extrema quædam. Hoc enim solis illis accidit, quæ magis & minus recipiunt. Contrarium sufficit contrario suo contrarium esse, non oportet medio contrarium esse. Satis de hac re dictum, si Medicos inter sanitatem & morbum medium ponentes duobus verbis excusauero. Medici artifices sunt, & ob id circa singularia versantur, qui cum certam in materiam introducere formam velint, necessario materiæ nobilitatem, seu habilitatem præcipue considerant: Hæc habilitas corporum cum gradus siue magis & minus suscipiat (est enim per se indefinita) qui sine habitibus definiri non possunt, morbū & sanitatem non contemplantur, vt formas à materia secretas, aut motionum fines considerant eas, quatenus in materia inhærent, & cum habilitate iunctæ sunt: Per accidens igitur recipiunt magis & minus, itaque medium habere dicuntur, quatenus scilicet in corpore insunt, quod sanitatis habitu amplius perfici, aut habitu morbi grauius lædi potest. Non nesciunt alias corpus nostrum non perfici, quatenus perfectum iam est, sed quatenus perfici amplius potest. At habitus ratione res nulla perfici potest, sed perfecta iam est: non igitur habitus ratione mouetur res vlla. Inter habitus ergo contrarios medium seu gradus nulli sunt: Quoniam vero accidit habitui, vt subiectum habile sit amplius perfici eatenus habitibus gradus, qui eis tamen accidunt, ascribunt artifices, qui hac in re tanta accuratione minime distinguunt. Si non clare satis exposui, admoneto me, & si potero, dilucidius & fusius declarabo. Vale. Dab. circa initium Ianuarii anni huius 79. quem tibi tuisque omnibus quam felicissimum ex toto corde precor. Saluta dominum Doctorem Iohann. Hermannum, & si quid Pandora illa recens fabricata agat nosti, de eo me certiorem facito.

Accidentiū contrariorū ἄμεσα & ἔμμεσα.

Sanitas & morbus ἄμεσα

Calidum & frigidum ἔμμεσα.

Neutrum corpus Medicorum excusatur.

Epist. 273. *Idem eidem,*

Literas tuas postremas, vir ornatissime, ante menses fere duos accepi, sed ad eas nondum respondi, partim negotiis impeditus, partim tabellariorum inopia prohibitus. Absfui enim per mensem in thermis. quem ad locũ nullus venit: Iam igitur respondebo. Chemiam me non simpliciter damnare, sed magnis laudibus tollere, si vtilia & quæ fieri possunt, conetur facere; satis intellexisti.

Idiosyncrasias non extra temperam. latitudinem.

Ἰδιοσυγκρασίας à peculiari temperãento prouenire, itidem perspexisti. Itaque hoc solum addam. non esse temperamenta hæc extra humanæ temperationis latitudinem posita. Plane sunt infinita hæc indiuiduorum temperamenta, vnde fit, vt tanta sit ingeniorum, naturarũ & morum diuersitas. Singuli enim fere aliquid proprii habent, ac raro fit, vt duo aliqui eisdem reb. delectentur, quippe quib. alius gaudet, alius auersatur. Verum nos illas notare duntaxat solemus, quæ infrequẽtius accidunt, & à communi natura plurimũ recesserunt.

Res opere & potentia definienda.

A philosophorum sententia me discessionem facere, & ad medicos transire non bene opinaris, quando res quaslibet opere & potentia definiendas esse scripsi. An non enim testimoniis apertis Aristotelis hoc ipsum comprobaui? Quę si non satis clara videntur tibi, lege principium in lib. Oeconomi. vbi hæc verba reperies: ὃ γὰρ ἕκαστόν ἐστι καὶ γέγονε, καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ αὕτη τυγχάνει οὖσα. Primo itẽ Polit. 1. πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὥρισται καὶ τῇ δυνάμει, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα οὐ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλὰ ὁμώνυμα. Pertinent huc etiam quæ in 2. de cœlo & mund. c. 3. scripsit: ἕκαστόν ἐστιν ὧν ἐστιν ἔργον, ἕνεκα τοῦ ἔργου.

Homonyma Rhabarbara.

Euidenter, vt arbitror, probaui cum Aristotele me locutum, quando tibi respondens scripsi, Rhabarbarũ in officinis nõ esse veram Rhabarbarum, quia opus, cuius causa à natura factum est, facere amplius nõ possit, sed Rhabarbari veri cadauer: Equidẽ sicca radix, quæ vitæ operationes exercere nequit, nõ magis est verum Rhabarbarum, quam manus hominis amputata manus est. Quippe ὁμωνύμως. manus aut Rhabarbarũ dicuntur, quia nõ possunt id cuius causa facta sunt, præstare. Equidem perfectionem ac finẽ amiserunt, quæ potestatẽ operandi perdiderunt: Hoc autem nihil aliud est, quam natura sua & essentia spoliatũ esse. Quod præclare Aristoteles loco supra ex primo Politicorũ citato his verbis declarat: ἡ δὲ φύσις τέλος· οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου. &c. sed q d opus est probatione in re manifesta? Oculũ qui cernẽdi vi orbatus est, vere & perfecte oculum esse nullus credit. Nomine quidem oculi nominatur, at reipsa oculi cadauer est, licet nutriatur & viuat. Non enim ob id oculus dicitur, quia viuit (perfectio oculi non est viuere, sed insuper videre, tunc generationis finẽ attigit, cum virtute aspiciendi præditus est) sed quia videt, aut videre potest. Quare si τὸ εἶναι καὶ τὸ τέλος oculi est potestas vidẽdi, p hanc merito definitur. Hæc enim eius est finis, perfectio, essentia, & natura. Eadẽ est omnium aliarum rerum conditio, quæcunq; certi operis causa conditę sunt. Nec effectib. sed formis definiuntur, quæ iam dicto modo definiuntur, nempe id agendi, cuius gratia à natura producta sunt. Qui opere vel operationib. in definitionib. vtuntur ex eis potentiam, quæ earum causa est, intelligunt. Cum nomen notũ est, id ponimus: cum ignotum est, aut proprio nomine caret, formam sæpe cuius facultas est, pro eo ponimus. Cũ eiusdem formę plures sunt potestates, atq; vnam ab aliis distinctã volumus, vt possumus, describimus. In qua sententia cum Galenũ etiam fuisse demõstrauerim, nõ facio à Philosophis discessionẽ ad medicos. Sed ambobus consentientia dico.

Forma unica & perfectio ultima in re qualibet tantum.

Absurde, inquis, deinde formæ duæ substantiales in eadem reponũtur. Idem ego quoq; & dico & sentio. Addã hoc loco ne longius hinc nobis disputatio oriatur: formam vltimam seu perfectionẽ vltimam esse vnicam in re qualibet, quæ reliquas, quæ pro formis habentur nonnullis, sub, aut in se contineat: At Galenus temperamentum putauit animam esse & præter hæc inest anima. Itaque duæ insunt animæ. Non statim verum est, quod Galenus dixit: Temperamentum dicimus cum Aristotele (qui hac in re consentit, cũ veritate diuinitus nobis patefacta) accidens esse, non substãtiam. Quod cum dubitatione careat, nulla causa est, vt quæram, vtrum metalla animata sint, propterea quod sunt tẽperamento suo quælibet prædita.

Metalla non vegetabilia.

Vtrum autem crescant, & vere augeantur, non constat liquido, vt affirmas, imo res longe aliter habet. Non enim aliter quam per additamenta partium augentur.

Venæ in gemmis vitio dantur.

Venæ in metallis non venæ.

Nec probant venæ tuæ quicquam. sed si quę in gemmis tales apparẽt, vitio eis datur, alienique aliquid interuenisse significant. Quas in nobiliorib. metallis venas vocãt, venæ nõ sunt, sed vel meatus terræ, vel tractus, in quibus apta continetur materia, ex qua generari possit, si genitum non sit metallũ, &c.

Vniuersalis seu Idea.

Humanitas, vt genus, species, prędicabile, est νοήματα intellectus, quib. res extra mentem nulla respondet. Vniuersale, inquit, Aristoteles, vel nihil est, vel post res est, postquã scilicet animo à reb. abstraxerimus. Talia autem non agunt, aut patiuntur. Nec ob id inane cõmentum. Seruit. n. cognitioni nostræ plurimum dum quæ natura in multis vna est & à singulis est inseparabilis, & nec agit, ne patit͂ in singulis, vt vniuersalis, sed vt est res singularis, ita quoque agit) quod ne tu quidem ignoras:

Humanitas igitur est homo seu hominis natura in mente per modum ideæ cõsiderata: Atque ideas quoq; partem substantiæ non esse rerum, quarum sunt species, certum est apud omnes. Qui posset igitur hac forma extra res siue in animis duntaxat nostris inhærens morbis totius substantię nobis parere? Non etiam sic est in mente hominis humanitas, vt ei homo respondeat extra subsistens, sed quæ in homine est singularis, in mente est vniuersalis.

Morbi totius substantiæ falsi.

Quid in mentem venerit noui morbi inuentoribus nescio. Hoc interim probe scio, morbos omnes (de corporeis loquor) accidere primo corpori, non animæ seu formæ: Item, quod morbi omnes necessario (cum lædant actionem primo) in illis reb. insint, siue illis noceant, quib. primo operationes anima efficit. Si enim in re aliqua affectus aliquis sit, qui nihil illorum lædit, duio hoc facit, morbus nõ erit nominandus. Ergo cum præter tria non possunt ostendi, à quib. primo eduntur operationes, quid est opus alia quærere? Hoc ais quæritur potissimũ: quod primo lædatur. Non enim inficiari quenquã quin temperamentum simul lædatur. Quæro ego rursus, an actio lædi possit, antequam temperamentum vitiauerit. Si potest, non erit temperamentum primum instrumentũ animæ, & cæcutierunt in re tanta omnium seculorum Philosophi & Medici. Cum temperamentum oblædi asserimus, non de sola partium solidiorum temperie loquimur. sed etiam spirituum. & volumus intelligi de tẽperie actu, quæ constat ex calore tũ implantatu, tum influente. Falleris cum putas ipsos quoque autores confessuros simul cum tota substantia temperamentum necessario destrui. Contrarium affirmant & scribunt, aliquando morbum totius substantię actiones lædere, temperamento nulla in parte adhuc offenso. Spiritui & calori cum nocumẽtum afferri aiunt, bene dicunt: at temperamentũ tunc non lædi non ostendunt. Cum vero animam primo offendi aiunt, quid dicant, nesciunt. Ego etiam sic nunquam sum argumentatus. In substantię totius morbis necesse est temperamentum destrui. Ergo temperamentum per se & primo læditur: sic ego colligo. Si actio à temperamento proueniens, vel si actio nulla læditur à morbo nisi tẽperamentum aut fabrica, aut cõtinuitas partis vitiata sit, certum est ab his primo actiones produci, & in his omnes morbos inesse, neq; pro morbo censeri posse affectum, qui hatum nihil lædit. Cum in accidentib. suffusioni similib. vitio ventriculi ortis scribis, affectionem eam oculorum non proprie dici morbũ, neq; ab ea oculos primo lædi, rursus falleris. Vt de primo nihil dicã, quomodo dicis tu affectũ oculi primo nõ lędere oculos? Quo in loco prius est dispositio illa oculi, quã in ipso oculo? Verũ est, quod causa affectionis in ventriculo prius colligitur, & inde in cerebrum oculosq; ascendit. Quo cum peruenit, oculum lædit, quæ læsio alibi prius nõ fuit: Solet hic vapor aliquando prius mordere eos ventriculi: Consentire tum oculi solent. at non eodem ipsi posterius morbo laborare solent, quo ventriculus. Vt enim ventriculi, visio lædi non potest, ita nec oculi concoctio ea, quæ panem, vinum, carnes, vertit in chylum, &c.

Temperamenti læsio.

Morbi per consensum.

Medium contrariorum.

De cõtrariis mediis, & medio carentib. nõ reprehenderem tuam explicationem, si medium illud subiectũ posset inueniri. Cum in quibus, Natura non posset de vno extremo transire ad alterũ, nisi prius transeat ad mediũ, videtur, nulla dari medio carentia contraria. Mors & vita nõ sunt cõtraria proprie dicta, sed priuatio & forma, seu priuatiue opposita. Nos de proprie sic vocatis disserebamus. Ita simul ad alterã obiectionem respõsum habes. Quoniam neq; formas cõtrarias inter se dicimus, qui non sunt accidentia, & nihilominus differentias, quib. genera diuiduntur, contrarias esse fatemur, at non proprie. Cõtraria naturalia, quæ proprie ita vocantur, hæc se de vno subiecto inuicem pellunt, in eoq; sibi succedunt, quod substãtiales differentiæ nullę facere possunt. Quomodo & cur aliqua extrema opposita medio careant, satis supra exposui, quia scilicet talia sunt habitus, termini, fines, dispositiones, quæ magis & minus non recipiunt. Recte scribis, me de cõtrariis habitib. vt sanitate & morbo disputare, te vero de habitu & priuatione disserere, vt vita & morte. De his quia vere proprie cõtraria non sunt, non eadem dici possunt, quæ contrariis recte cõpetunt. Vale felicissime vir Ornatissime & doctissime. Dat. 4. septemb. an. 1579. *Post scriptum*;

Mors & vita non contraria sed priuatiue opposita.

Substantiales differentiæ improprie cõtraria.

Quia propere nimis scripsi, veritus sum ne non commode legeres. Itaq; puero dedi, vt transcribat, & qui fortasse non potero relegere, libet interim te eius admonere, dum ipse exscribit: Rogo te quanto possum studio vt D. Iacobo fratri tuo ex me salutem quam officiosissime dicas: Scribere ei decreuerã, sed præter opinionẽ obrutus sum negotiis, vt iam non licuerit. Accedit quod nihil habui, quod præcipue scriberem. Quod si tale quid fuisset, certe somnum non cepissem, priusquã ei scripsissem. Hoc sciat me ipsum in pectore meo gerere semper, propter prę-claram pietatem, aliasque animi præstantes virtutes, propter quas ab omnibus bonis & prudentib. eum diligi & amari sentio. Scribam

bam ei aliquando aliquid, quod ei gratũ fore putem. studio nuptias cum meditari, quã rem ei Dominus Iesus æterni Patris æternus filius, verus & vnicus cũ patre & spiritu sancto Deus, & Dominus & seruator noster vt bene vertat, serio precor & precabor. Die 9. sept. 79.

Epistola 274.

Idem eidem.

QVIA heri vesperi præter opinionem rediit Basilea vester tabellarius, tempore quorum propter disputationẽ, & lectionem, tum alias occupationes plurimum fui distractus, nõ mihi, licet maxime volenti, plura licuit. Velim scire num & tu meas acceperis, & generoso D. Dudithio suæ redditæ sint. Ei meis verbis plurimã (vna cum fratre tuo domino Iacobo, quem propter egregiam pietatem in oculis & corde fero) salutẽ dicas te etiam atq; etiam oro. Refert præterea Pernã iterum impressurum eius iudicium de cometis, eiq; adiuncturum meum nonnihil auctũ & correctum monitu tuo, & Squarcilupi disputationem, vna cum responsione mea. Aliud iam addere non possum. Mitto tibi, domino Dudithio, & fratri tuo, si his reb. forte delectatur, exemplũ disputationis de humorum nutritione, quæ vox per negligentiã in titulo est posita, cum in actiua significatione posita sit, & in passiua magis vsurpetur. Præterea in thesi 31. nihil quidem dixi falsi, sed non probaui, quod debui. Sola verba ex Galeno citata ad rem faciũt. Quid dicam aliud, quam me dormiuisse? Non animaduerti, nisi cum iam excusæ essent. Probatio magis cõtinetur in 32. Hęc vos monere placuit, ne putetis me pudere erratorũ meorum. Vale feliciter, & me ama. Dat. 16. Nouemb. an. 1579.

Iudicium Dudithii de Cometis.

Errata in thesibus.

Epistola 275.

Idem eidem.

LITERAS tuas, vir clarissime, à te istic 17. Decem. scripras, hic mihi reddidit tabellarius vester, ante dies plus minus 14. Respõsum quia exspectas, breuiter sic habeto. Dixi omnia illa, quæ certi vsus gratia à natura producta sunt, potẽtia & operatione eius vsus definiri: quod apertis Aristot. & Galeni testimoniis probaui. (licet opus non sit probatione apud illos, qui rem ipsam æstimant) & tu verum esse non inficiaris. Hoc dubitas, qualenam opus qualemq; potẽtiam intelligam? Respondeo, illã me intelligere potentiam. & operationã, cuius causa facta est res quęlibet Patet hoc ex sententia quam ex 1. Politic. citaui, quæ sic habet: ἡ δὲ φύσις τέλος· οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς φύσεως πλεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου, οἰκίας. Cum ergo quodnam opus intelligam, quæris, vitalene, an temperamentale? Respondeo, si perfecta est radix Rhabarbari, cum bilem subducere potest, sine vita, hanc potẽtiam eius dico eam esse, quam ipsam definiri oportet. Sin autem perfecta prius non est, quam vitæ opera exerceat, sibiq; simile generare, & nutriri possit, vitæ operatione ac potentia definiẽdam aio. Hic tu me putas mecum pugnare, quia præcipuum opus Rhabarbari videatur esse humoris biliosi expurgatio. Falleris, si hanc vim putas esse Rhabarbari (quoad est sui generis planta) extremam perfectionem. Sic tu formam & operationẽ tritici, animalium omnium facies virtutem alendi. At nõ alunt hæc, sicut nec Rhabarbarum purgat, priusquã forma sua orbata sunt. Non sequitur, animalia propter id facta sunt à Deo, vt homini in cibum veniant, ergo hic vsus est naturę ea producentis finis. Perfectio & finis animalis cuiusq; quoad tale est animal, & per se consideratur, non comparatione vsus, quẽ aliis exhibet, est ipsa eius forma seu potentia, per quam illud agere potest, quod pro natura sua agere debet. Et hic finis dicitur ab Aristotele finis οὗ seu cuius. Cum deinde quatenus vsum certum aliis præstat, consideratur, finis talis vocatur ab eodem finis ᾧ seu Cui. Si hos fines apte distinxeris, facile te explicabis ex hac difficultate. Rhabarbari finis naturalis cuius, est ipsa eius substantialis perfectio seu forma. Finis cui, est purgatio, sicut animalis, quod alit, finis cuius est, sua cuiusq; perfectio, finis cui est, vt alat hominem. Non potest autem tum hoc alere, tum illud purgare, nisi vita sua spolientur. Vnde recte dixi, non Rhabarbarum, sed huius cadauer purgare. Quod si vsum hunc nobis præstaret vitæ operatione, quomodo equi nobis viuentes, non mortui, vtiles sunt ad equitationẽ, alia nonnihil esset ratio. Quæris amplius cur mortuus homo dicatur ὁμωνύμως homo, Rhabarbarum autẽ tum demũ vere vocetur Rhabarbarũ, cum vita priuatũ est? Nego tibi vel bouem mortuum, cuius carnibus vescimur, vel Rhabarbarũ anima seu vita destitutum, proprie vocari bouem, aut Rhabarbarũ, cum nec ille bouis, neq; hoc Rhabarbari potentiam & operationem retineat, licet illius cadauer nos alat, huius nos purget. Diuersitatis ratio est, quod hominis finis vterq; consistit in eius vita, vitæq; operationibus. Rhabarbari autẽ finis cui, non in his, sed in huius cadaueris vsu consistet. Bos quatenus arat, si mortuus sit, ὁμωνύμως dicitur bos: at quatenus nos alit, nõ dicitur bos, sed potius cadauer, siue alimẽti vsum pręstare nõ potest, quatenus bos vere est. Sũma est, Quæ mortua vtilitatẽ nullam nobis adferũt, ea non admodũ solemus eisdẽ nominib. efferre, viuentia & mortua, sed vel alio nomine appellamus, vel ad-

Naturalia definiuntur à potentia & opere.

Frumenta non alunt, nisi orbata vita.

Perfectio animalis, in quo.

Finis duplex

Cuius.

Cui.

Rhabarb. fin. cuius.

Cui.

Quæstio.

dimus mortuum, vt equus, vel homo mortuus. Quæ autem mortua egregiam vtilitatem exhibent, frequenter eodem nomine donamus, viuentia & mortua. In plantis, hoc est vsitatissimum, itemque in alimentis. Dicimus enim nos edere gallinas, turdos, pisces, non autem horum cadauera. Tunc enim cadauera fere vocamus, cum non amplius edi possunt. Quod aliam esse tototum aliam rursus partium rationem, vt oculi & manus, omni caret ratione. An enim mortuus homo, equus, bos, arbor, &c. minus dicitur ὁμωνύμως homo, equus, bos, arbor, quam mortua manus, pes, oculus, ramus? Aristotel. verba non legisti, 9. de anima t. cum sic ait: εἰ γὰρ ἦν ὁ ὀφθαλμὸς ζῶον, ψυχὴ ἂν αὐτοῦ ἦν ἡ ὄψις.

De metallorum vita.

Quæ de metallorum vita disputas, indigna certe sunt, de quibus verba inter nos tot cōmutemus. Nulla gens, nulla lingua, nulli docti, ne sacræ quidem literæ vitam eis adscribunt, qualis inest animalib. vel plantis. Cū eis analogum cordi tribuis, non animaduertisse videris, ea sic frequenter cum sua gleba permista nasci, vt oculis separari nequeant. In istis minutioribus particulis, quam sint pulices: quid tu corculi fingis? si quæ in ipsis est facultas, vis aut forma, ubi animam appellare aut vitam lubet, te aut falsum credere, aut nimis audacter nominib. abuti noris. Ad me quod attinet, nō facile porro ad hæc tibi respondere, cum nec vtilitatis, nec probabilitatis aliquid habeat ea disputatio. Qui per additamenta concrescere negat matrices eorum, (vt vocant) paucas aut negligenter inspexit.

Idea.

De humanitate quoque plura non addam. si quæ res est, quæ conceptui huic extra intellectum respondeat alio modo, quam nuper scripsi, etiam animalitas, & leonitas & plantitas, &c. exstare perhibebitur.

θεῖον in morbis.

Quid θεῖον in morbis significet Hippocrati, expositum à me est alibi, & à Galeno satis fuit declaratum. Vocat ita temperiem aeris peculiari & latente modo corpora lædentem: Hanc si à temperie morbida nota seiungere ac discernere libet, modo certum & nobis non incognitum gradum intemperiei fateatis, nominare tibi vt libet potestatem concedimus: at ab autoribus horum morborum non te receptum iri, si ab hypothesi sua recedere nolint, tibi affirmo. De qua re, quia itidem satis dixi in proximis literis, plura hic non addam. Non est opus vt repetam superiora de contrariis, dummodo meminisse possis, me de contrariis proprie sic nominatis locutum semper fuisse, non de priuatiue oppositis, qualia sunt mors & vita.

Contraria propria à priuatiue oppositis discernenda.

Longe alia est illorum, quam horum ratio: licet in aliquibus conueniant. Vehementer miratus ea sum, quæ de vaticinio ex cometis sumpto asseris.

Vaticinium cometis. Præsagia Mathematicorum negantur.

Quis hominum affirmare audebit, Mathematicum ex suæ scientiæ principiis de rebus contingentib. futuris præsagire posse, aut conari vnquam voluisse? An Mathematicos nescis solius quantitatis passiones in abstracto considerare, & circa motum & quantitatem duntaxat versari? Non contemplantur motum, sicut Physici, sed modo eis proprio.

Effectiones syderum quales.

Effectiones autē siderum & cœlorum particulares, quæ in hoc mundo naturaliter fiunt, tam non considerat ex scientiæ suæ principiis Mathematicus, vel Astronomus, quam non æstimat aut speculatur eas ex artis suæ principiis sartor, aut sutor, aut textor, &c. Mathematica scientia versatur circa τὰ ὄντα ἐξ ἀφαιρέσεως. Physicus τὰ ἐκ προσθέσεως ὄντα rimatur. Sed quid verbis opus? Euentus Physici rationib. & principiis Physicis iudicantur, nō mathematicis. Quod si iam ex sacris literis monstrari possit, Deum voluisse, vt cometa quilibet aliquid præsagiat, non iam negabimus, eum illud ipsum prænūciare, licet ex sua natura hoc præiudicare nequeat. Exemplum produxi de iride. Dum non ostenditur, particulare nihil certi præmonstrare dicimus. imo naturaliter eos non præsagire, quæ Astrologi inscitissime præfigurare aiunt demonstramus. De iridi quoque recte probare possumus, eum naturaliter tam non indicare hoc, quod scimus eum nobis in memoriam reuocare, quam nō disterminat agros ex sua natura lapis, qui ad hoc non est ex pacto destinatus. Falleris igitur, cum non satis diserte me de his differere opinaris. Video te vel natura, vel quod magis credo, institutione ad astrologos, & chemicos mirabilia pollicentes inclinare. At rectius & vtilius facies, si solam rationem ducem sequeris, inanibus pollicitationib. te à via abduci non patieris. Venio ad nouas obiectiones. Theses tibi obscuriores visas ais, quia nō diserte explicent, de quibus, & quomodo affectis humorib. potissimum loquar. Ego vero nihil in eis puto disertius & explicatius dictū.

De humoribus qui nutriunt.

Dico enim solum sanguinem nutrire, bilem tum flauam omnem, tum atram siue nigram (excepta ea, quæ lienem alit) tum pituitam non nutrire, sed excrementa esse dico. Vbi autem, inquis, sanguis ille in corpore integre sano reperitur? Vbique, respondeo. Sed vt sanus a sano differt: ita vnius sanguis ab alterius sanguine distat puritate & impuritate. Nego tibi in corpore integre sano cum sanguine inueniri bilem alteruiā, vel pituitam mistam. Et si permixti sint iam nominati humores, nutrire eos nego, sed excrementa alimenti

Sanguis purus imaginarius. limenti veri esse constanter asseuero. Sanguis purus ex Galeni opinione, imaginatione sola datur, reipsa nō reperitur: quam ego imaginationem toti naturæ aduersari optime noui. Et cum aliquid ei humorum permistum est aliorum, alere eos non posse, iterum dico, sed nisi vacuentur, morbos creare affirmo. At, qui ex perfectè etiam sanorum venis emittitur sanguis, indicia omniū humorum commonstrat. Nego tibi verum hoc esse. Non enim sanguis lentus & aqueus pituita est: nec crassiusculus continuo melancholicus est: sed toto genere differunt, vt aquosus sanguis & pituita, ita etiam crassus & melancholia. Nullam ne pones in sanguine latitudinem, qui in cūctis eam rebus inficiari nō audes? An idem sunt pituita & caro frigidiuscula & lenta? Idem ne dices carnem crassam & nigram cum melancholica? Non arbitror: nisi abuti omnino velis & nominibus, & rebus, quæque discreta & distincta sunt naturis confundere statutū habeas. *Sanguinis latitudo.* Sanguis, sanguine crassior, tenuior, humidior, siccior, cādidior, nigrior aut flauior est, vt tamē intra sanguinis latitudinem omnes adhuc cōtineantur, nec alieni humoris nomen & destuitio eis competat. Itaq; nō adimo libertatem cuiquam nominandi humores, vt ei libet, sed ne simile idem esse iudicet, moneo. Aliud est te, & definitione sanguis crassus & niger à succo melancholicō: aliud item sanguis flauescens, tenuis & calidus à bile flaua. Discrimen ob id non in vocibus, sed in ipsis rebus hæret. Nec satis est, quod neminem putas tam longe à recta ratione aberrauisse, vt statuerit bilem flauam illam, quæ in vesicula continetur, cum sanguinis massa rursus cōmisceri, atq; nutriendū certas partes distribui. Qui enim in sanguinis generatione ortam bilem nō omnē à vesicula secerni; sed partem eius aliquam re & substantia non differentem ab ea, quæ ab ea attracta fuit, relinqui cū sanguine cōmistam asserunt, certasq; ab eadem illa partes nutriri tradunt, quid quæso aliud docēt? Quod de bile dico, de aliis intelligere te pariter iubeo. Nego tibi, negaboq; semper omnibus, dum probatum nō videro, ex quatuor humoribus vnum, sic fieri, vt inseparabili modo in vnam massam coeant. Nō magis in vnum corpus cōcrescunt, quam si vi- *Humorum mistura.* num, aquam, cereuisiam &c. misceas, & ex eis vnum aliquid substantia factum putes. Si ergo priores à recta aberrant ratione, posteriores exorbitare non grauate concedes, vbi rem expēderis. Præparatio ferri aut cha- *Præparatio ferri & chalybis.* lybis, vt lienem deobstruant, non est operosa aut difficilis. Ablui iubeo in aceto, vino, aqua, prout res poscere videtur, tam diu vt aquam non amplius inficiant, deinde trita misceo cum pharmacis aliis ad rem pertinētibus, & hoc modo exhibeo, non metuens, vt in venas rapiatur. Item igniri iubeo, & in vino aut aqua extingui aliquoties præcipio, vinumq; bibendo propino. Item in vino limatum chalybem cum aliis macerandum præbeo, & vinum potandum affero. Lapis sabulosus vulgo apud nos dicitur Beinbruch nomine contrario, quod scilicet fracturas curet. Dicitur etiam Beinwall ab aliquibus, osteocolla scilicet. *Osteocolla. Lapis sabulosus. Beinbruch. Beinwall.* Morochtus esse non potest, vt qui in succum solubilis non fit, instar morochti veri, qualem ipse habeo. Semper enim seruat sabulosi & terreni quippiam noster: nec alibi, quam in arenis nascitur: quæ eius est materia. Mitto eius tibi frusta aliquot. Vrendi modū in Antiparacelsicis tibi & aliis forte satis descripsi. *Vsus in Antiparacelsicis.* Mitto tibi materiam nouarum cogitationum de pinguedinis tum generatione, tum concretione. Oblitus eram scribere de viribus rubiæ, & balneo formicario, de quibus superioribus mensibus interrogaueras: atq; ego nunc casu spectis literis illis in mentem reuocaui. De rubia ita mihi satisfecit Dodonæus, vt magis non possit. *Rubiæ vires secundum Dodonæum vera.* Me certe, cum in eo legi, excitauit, vt inquirerem. Itaq; rem habere deprehendent omnes, qui periculum fecere quouis modo volent. Sed recentem gustare oportet. Arida namq; propemodum saporis expers est, instar ligni. Patet hinc, quam sæpe falli illos oporteat, qui aliis fi- *Balneum formicarium.* tim credunt, re non examinata. Formica animalculum est valde calidum, & humorē in se tenuissimum habet igneū fere. Liquet hoc ex earum morsu & perfusione. Perfundunt enim humore quodam cutem iratæ cum sunt, tenuissimo, at egregie mordaci & calido pueri nos dicebamus: Mich haben die Ohmeissen beseicht/minxerunt me formicæ. Quid igitur miri, si in frigidis affectibus præsertim cum in profundo vitium hæret, vtilitatem balneum tale præstat? Bene & fœliciter vale, die 23. Feb. an. 1580.

EPIST. CCLXXVI.

Idem eidem

ANTE dies octo reuersus sum ex thermis, quo vxoris causa profectus fui, & domum eum rediissem, intellexi D. Augustinum Donium Medicinæ Doctorum, Calabrum, iter instituisse in Poloniam, & hinc Pragam recta iturum esse, Quare non potui eum sine meis ad te literis dimittere: cum præsertim ille hoc officium à me peteret. Ex illis, quæ videre & iudicare potui, dum hic fui, cognoui eum virum pium sane & doctum, & quod summum est, inculpatæ ho-

nestissimæq; vitæ esse. Dignum ob id iudicaui, quia à te, bonisq; omnibus, iuuetur. Oro igitur te pro tua humanitate & pietate, vt virum optimum commendatum habeas, & vel per te, vel per alios tuos eum commendes aliquibus in aula Polonica degentibus, vel certe aliis, quorum opera possit vti in aula. Quicquid hac in parte feceris, prætterquã quod id Deo gratum erit, mihi à te præstitũ semper putabo: & pro viribus gratiam agere, si referre non potero, studebo. Audisse te nihil dubito, doctissime & clarissime D. Petre, nos Heidelberga huc Basileam commigrauisse: vbi, Deo opt. max. sit gratia, quiete viuo extra strepitum & sine condiitione. Videtur enim ætas id mea postulare, vt non de negotio, sed de ocio cogitem. Viuo ergo mihi, & de meo thesauro. Nec habeo caussam quærẽdi occupationes, cum liberis cateam. Interim ne plane nihil faciã, cœpi ante paucos dies respõdere publico cuidam Doctorum censori, Comiti Montano Vicentino. *Errores Comitis Montani.* Edidit is libros v. de morbis anno superiore grauibus, crassis, & multis erroribus plenos, quos nunquam notauissem, si non coactus fuissem attentius & sæpius perlegere. Spero autem me operæ precium, & rem gratissimã atq; vtilissimam studiosis facturum. Quippe docebo eos, quæ à paucis adhuc animaduersa sunt & cognita. Hæc habui, quæ occasione huius tabellarii data ad te scriberem. Te oro, vt D. Cratonem officiose salutes. Dominus Iesus tibi vna nobiscum semper vt adsit oro, Amen. Datæ Basil. die 18. April. anno 81.

EPIST. CCLXXVII.

PETRO MONAVIO, MEDICO Cæsareo, &c. Th. Mousetus Anglus Med. S.D.

Magisterii perlarum

AD magisterĩi perlarum, cuius promissam tibi descriptionem antea mittere non potui, extrahendum, hac via omnium dubio procul certissima procedendum est. Contusas illas & in puluerem (quod tactum attinet) ἀναφῆτον pertritas, affuso vini spiritu nobilissimo (vt hic quinq; latos digitos supereemineat) imbibito, & equino fimo vel æquabili B. calore digerito per mensem integrum, quo tempore trãsacto spiritũ instar vini maluatici fuluum esse comperies: eo effuso & reseruato, alterum vicissim affunde, totiesq; digere, donec colorari desinit. Coloratis spiritibus continetur magisterium tuum: quos in B. M. in siccitatem euolare permittito. Postmodum aqua cœlesti destillata bis vel ter abluito, & rursus euaporato, vt in spiritu. Sic habes essentiam siue magisterium perlarum, in forma pulueris farinacei, quem marmori inspersum in liquorem (si placet) rediges. *E Magisterio perlarũ aceti radicat.* Legi Paracelsum in suis Archidoxis, quod ego spiritus, id aceti radicati beneficio fieri posse asserẽtem. Cæterum mihi crede (in huiusmodi negotiis neutiquam inexperto (restabit tanta acrimonia, vt huic eluendæ vix trecenti aquæ congii sufficerent. *ex acrimonia tollit vix potest. Acetũ uno radicale esse quod remanet in fun. do, post acetũ distillationẽ.* Vsum huius magisterii in affectibus stomachi & cordis singularem esse, tum doctissimi nostri Florini, tum aliorũ αὐτοψία (vt nihil de me ipso dicam) abunde confirmatum est. Tu igitur tibi habeas, nec cuiquam temere communices. Norinbergam cum Cæsare si adueneris, forte me inueneris præsentem. Interim Francofurti viuam, & recolam intermissam praxin, qua hactenus, Dei beneficio, maxima cum felicitate, & lucro non minori sum vsus. Nunquid te chemię accingis? Anne fornaces extruxisti? Quid Florinus? ecquid medicinam facit? Laurentius Scholzius nihil literarum ad te mea causa misit? Ad hæc, quanta cum celeritate poteris, ad me rescribe, & ex me peramãter vale. Datæ Norinbergæ, 4. Non. Quintil. anno 80.

EPIST. CCLXXVIII.

Idem eidem.

SIkeckius, quod fecisse debuit, aqua pluuiali destillata magisterium perlarum sæpius abluisset, nec ille indiligentis nomen, nec tu conquerendi materiam habuisses. Acrimoniam seruari aliquam, etiam post optimam preparationem, certum est: sed an propterea cordi ingrata, quia linguæ parit molestiã? *Viola martia* Quid viola martia linguã violentius vrit, ò optime? quã tamẽ cordi familiarẽ esse, salua pceptorũ auctoritate, haud nena ueris. Succo limonũ dissolui margaritas vel vetulis fere notum est omnib. tincturam vero sic extrahi, nedum Cratoni nostro probatum. *Zuingeri preparationẽ probatur.* Zuingeri præparationes nõ improbo. Variç enim sunt ad syluam vię, quæ tamen compendiosior & melior fuerit, sola experientia dignoueris. *Anisum purgans Zuingeri.* Cur ab eius aniso purgante scammoncę exuperantis caussa tantopere verearis, argumentum nullum, preter imaginarias quasdam delicias, & formidationes perspicio. Etenim, facta computatione, in vnica dosi (nempe 3ij) scammoneæ grana ad summum quinq;, corrigentiũ vero centum plane, & adhuc quindecim inueneris. Tota enim compositio granorum 16640. pondus accedit. *Imo 10880. Saccharĩ enim lib. vni. pro iii. assumit.* Sed ignosco tui stomachi deliciis, tanquam in aula degẽti: nos vero rustici Medici fortioribus vtimur remediis, & (si verum quæratur) non incommodo successu. Si ladano cum illis, quas co-

ram commemoraui, cantionibus vſus fueris, admirabiles narras euẽtus: qualeſq; hucuſq; nobis, neſcio an medicamenti, an Dei potius bonitate, nunquam acciderunt. De myrrha ſubſtituẽda in Nepenthe loco mumiæ, non ſtatim aſſentior. vt eo perducar animi, & longiore tempore, & fortioribus argumẽtis eſt opus. Domino Craroni noſtras non ingratas accidiſſe lætor: mallem tamen plane gratas fuiſſe. Humanitatis ſuæ erit, quamprimum otium conceditur, reſpondere aliquid ad me: qui ſic colo diuinas ipſius ingenii dotes, vt cuilibet cõferendum, plurimis vero Medicis eſſe præferendum cogitem. Cbymiam quod non poſſis exercere, illud ipſum incidat, quod vellet. τέλος illis negotiis, quæ tantum Medicum à ſtudio tam neceſſario diuellunt: male enim illis precari inhumanum eſt. Siquid in diſcriptione aniſi purgantis deprauatum aut mãcum fuit, haud culpa factum eſt mea: nam eodem exemplo tibi communicabatur, quo mihi. Falſas deſcriptiones date, nõ eſt meũ, non eſt tuum, non eſt cuiuſuis Medici, præſertim Chriſtiani inſtitutum. Vale, mi Petre, Mouſeti tui memor: qui tui memoriam ſecũ, etiam nunc, in Angliam portabit. Si quid mea cauſa literarum dederis, Camerarius noſter fecerit perferri. Datæ Francof. ad Mœnum, 15. Kal. Oct. anno 1580.

EPIST. CCLXXIX.

Idem eidem;

QVALIS ad vos Mumia defertur, equidem neſcio: ſcio tamen eam, quæ noſtrum Nepenthes ingrediebatur intus abſq; omni religione exhiberi poſſe. At inquis, Ob humani cadaueris contagionem tetrũ & viroſum odorem de ſe expirat. Fateor, ſi de veſtra intelligas: ſin noſtram dicas, repugno. Nam chymice parata, quod etiam opio contingit, amittit graueolentiam, quiddamque odoratis ſpeciebus finitimum (quales ineſſe illi credimus) repræſentat. Adde porro aloen, myrrham, gummi, ſarcocollam, opobalſamum (huiſquam cœleſte medicamentum) & crocum aliaque precioſiſſima medicamenta mumiam noſtram efficere. Eſt enim ex his omnibus de mortuorum ſepulchris per efficaciam ſolis exudãs liquor, qui ad arcendam putredinem peridoneus, ad ſuſcipiendam vero longe ineptiſſimus exiſtit. Quare vt myrrham, eius loco ſubſtituas non ſuadeo, neq; video cur tanta cum religione, ne dicam ſuperſtitione ipſius in hominibus vſum pertimeſcas. Noui aliquos qui abſtinendum ab ea iudicant, quia humanas carnes humano viſcere condi non ſolum non humanum, ſed etiam plane impium videtur, audent tamen cutinſuli iſti

Duplex mumia.

Chymica.

Humana carne cur abſtinendum.

cenſores album græcum hydropicis, craniũ hominis epilepticis, neſcio quam audacter, ſcio quam frequenter præbibere. Sed o Iani à tergo queis nulla ciconia pinſit! vtrum religioſius exiſtimatis, carnes comedantur, an oſſa? mihi quidem vix pluma intereſſe videtur: & licet neutrum probo, eſſe tamen oleoſum quiddam ſubſtantificum in immature mortuis, immortale, incorruptibile, terram igni, aquam aeri conglutinans, partibus ſtabilitatem, duritiem verumq; alimentum præbens, non dubito affirmare, id vi ſolis externi aromatis immixtum, aut ſuaui in temperato calore digeſtione cum oleis aromaticis extractum (vt Theophraſtus docet) nunquid conducibilius exiſtimas? Id autem in noſtræ mumiæ extractione factum eſt, quia ingreditur tincturam, & oleoſam, mihi crede, & gratam. Hęc hactenus. Nobiliſſimi doctiſſimiq; Cratonis literas indies ceu ampliſſimam theuſaurum ædiculas meas inuiſurum expecto. Facito vt promiſſa compareant. In vteri ſtrangulatu habeas ſingulare remedium: Iulos ſiue catulos iuglandis in puluerem exiccatos cõmende: datur ad ℈ ij. cum guttulis duabus olei ſuccini. in eo affectu nihil vnquam noui præſtantius. Balſamum mumiæ Theophraſti in vlceribus & apoſtematibus, vel ſola illinitione vſu comperi diuinum eſſe arcanum, ſed guttulas aliquot adiicio olei camphorę, & ex ſeminibus ebuli parati. Cuius virtutes vix audeo ſacramento ſilentium pollicitus, edicere. Bene & feliciter vale: Cratoni, Scholzio, Rungio (ceu ignoto, vel potius non viſo) obſecro ex me ſ. p. d. 1. April. anno 1581.

In vteri ſtrangulatu ſingulare.

Balſamum mumiæ.

EPIST. CCLXXX.

Idem eidem;

AGE do tibi manus, meq; vinci patior, ornatiſſime Monaui: non quia defendere mumiæ cauſſam non poteram aduerſus te: ſed quod vix operæ aut chartæ preciũ videretur, ſi tu illam pro toto tuo muſcam, ego pro meo facerem elephantem. Cæterũ, ne nihil videar dixiſſe, illud obſecro attendas: an ſtercus aſini, muris, muli, canis, necnon: putridi carniũ vermes (quos Hipp. εὐλὰς vocat) carniũ hominis, teſtes etiam equorũ, caſtoris, luporum, necnon pulmones vulpium, quibus & Hipp. & recentiores etiam intra corpus ſumptis vtuntur: perpendas (inquam) an his deterior mumia, an potius nõ præferenda ſit. Nihil illis putrilaginoſum, nihil graueolens, nihil ineſt atratum? nihil (ne dum ſtercoris mentio) quod ſolo nomine nauſeam prouocet? ſane nullum huic impinget vitium, quod in illis non comperiatur. Nam & illa quoq; animantia tabe ſanieque fluunt, morboſq; patiuntur fere vniuer-

Medicamenta ex animalium partibus fœdis.

sos, qui contingere homini possunt, Quot etiam pulmones vulpium, testesq; equorũ, etiamsi optime siccatos vermibus non refertos vidisti; quot stercora sine fœtore? quot culas non putredine & grauissima corruptione generatas? quid deniq; fumo exiccatum vnquam animaduertisti, in quo nihil inerat atratum? aut quale tu propinas castorium, quod gustum plane abominabilem non participat Habes igitur quæ in mumia reprehendisti vitia vniuersa in tuis: eaque tanto maiora, quanto hæc (de vulgari enim mumia non disputo) croci, myrrhæ, gummi sarcocollæ, aloes, ipsiusq; opobalsami conditura sanior ipsis euadit atque melior: nisi tu forte crudum carnium, conditissimis carnibus prætuleris: id quod forte audacter, cum laude tamen & ratione nunquam asseuerabis. Hæc mihi quasi leuis armaturæ tela depromere placuit: cui grauiora in procinctu senseris adesse, si repugnaris. Sed cedam nunc hac arena, & quæ petiisti reliqua attingam.

Balsamum sulphureum.

Balsamo tuo sulphureo vsus sum, cum felici & mirifico successu in fistulis extirpandis: quas vero illi contra pestem, & asthma partes attribuisti, equidem non inuenio. Quinetiã quomodo ipsum sine piaculo intus exhibes, quum fœtore suo teterrimo non mumiam duntaxat, sed cadauer quoque ipsum, sed lacum palæstinum superat? eum autem myrrhæ & aloes adiectione minui scribis: neq; ego admodum repugno, iis legibus, vt tu idem in mumia fieri confitearis.

Ol. picis.

Olei picis in fistulosis vlceribus mirificam virtutem prædicas: plus autem valere scias contra herpetas, formicas, aliaque eius generis tubercula.

Oleum ebulinum.

Olei ebulini descriptio Aragosiana mihi, cum rẽ aggrederer, frandi fuit: tantum abest vt eam tibi, etiamsi velim maxime, transmittam. Quod Iudæi operam conducis ad chemiam, vitupero institutum tuum: faxit Deus opt. max. ne illius imposturæ tuam artis tam nobilis situm præpropere extinguant.

Ponderositas plumbi.

Pondorositas plumbi neq; propter aquam fit, neq; ob aerem. Sed quia multum obtinet Mercurii. hic autem in aerem expositus non augetur sed in locis subterraneis humidis: idq; non aeris accessione, vt suadere nobis voluit Gal. sed potius aque viscosioris (nam in loco sicco minuitur) vel potius alterius Mercurii coniunctione, qui ad maiorem quãtitatem ceu ad mare riuuli se contulit. Nosti enim (ni fallor) humidum quemque locum mineralem (de palude enim non loquimur) argento viuo plurimo scatere, quod alii fœno madido, alii stercore bouino recenti in factam foueam coniecto & sepulto, tum dextre, tum vtiliter eliciũt. quod vero philosophi secundas qualitates à primis procreatas scribunt, nil moror. ad tales enim absurditates iam diu occalluerunt aures meæ.

Qualitates secundæ nequaquam a primis.

Etenim si punctum nullius est ponderis, nec lineæ etiam erunt: si hæc non sunt, neque extremitates, neque corpus: vt non inepte cõtra Platonem olim Aristoteles disputauit.

Cap. 1. lib. 3. de Cœlo.

Perinde ego mutata tantum hypothesi. Nullum graue ex nõ graui, nullum leue ex non leui: sed primæ qualitates, neque leues sunt, nec graues: ergo tale aliquid non procreant. Mallem ego eius põderositatem corporis densitati atq; compactioni ascribere: nam iuxta Hipp. si quis in aqua per biduum molles lanas maceret, & vestem quoque laneam, æqualis ponderis ad lanas: has multo leuiores comperiet, quã lanam. Quinetiam guaiaci lignum cæteris ponderosius, quia densius: imo tam graue est, vt præter lignorum morem iniectum aquæ se mergat Ita etiam Mercurius vigesies sublimatus, præcipitatus, coagulatus, & pene fixus, iterum recrudescet in argentum viuum, cum exigua aut ponderis aut substãtiæ suæ iactura. id quod ipsius densitatis argumentum mihi ἀναάλυτον videtur. Vlterius excurrere nec charta sinit, neq; otium. His igitur contentus, festinantissime scriptis, valeto: meq; vti facis, diligito. Magnif. D. Cratoni s. p. ex me dicito 3. Maii, anno 1582.

EPIST. CCLXXXI.

ANDREAE AVRIFABRO ME-dico celeberr. &c. Valerius Cordus S. D.

Trochisci de vipera.

POSTREMIS literis petis, vt tibi trochiscos emam de vipera, volui pecuniam apud me retinere, quoniam magno emuntur precio, vt mihi ipsi ante vnum atq; alterum annum missæ sint in Germaniam vnciæ sex pro sex aureis ducatis, vt D. Casparus probe nouit, cui eas vendidi eodem precio ad theriacæ cõfectionem. qua in re dabo operam vt recentes mittam, & vt me præsente fiant, vt ipse videam num è veris patentur viperis. Nam magna est in hac re impostura. Fieri autem debent circa veris exitum ante initiũ æstatis. Itaque iam non mittam ante annum compositos, quamuis facile habere possem. Præterii nuper in Baecharalibus pharmacopolium quoddam Venetiis, vbi ad solem exiccabantur trochisci de vipera dictis aureis literis, iisq; maiusculis adscripto nomine, & ante tabernæ fenestram suspenso. Color illis erat niger propter combustum panem, quem viperæ carnibus miscent. Ego insolitum eos faciendi tempus considerans, ex patrono quæsiui, cur hyeme illos faceret, respondit, se omnibus anni temporibus facere posse, ostẽditque nigros quosdam serpentes,

pentes, quos aiebat sibi ex Ægypti Alexandria esse missos, ego subridens abij, asino suos trochiscos & serpentes relinquens. Simplicia hic habentur multa, quæ in Germaniam non afferuntur, egregiæ in medicina facultatis; vt sunt, origanum candidum, origanum nigrum, vtrumque creticum, Aristolochia rotunda vera &c. cum ad vos rediero incolumis, Christo fauente, singulorum magnam copiam mecum feram, quæ multos in annos sufficere possint: non enim facile deteriora fiunt, quemadmodum nostræ herbæ in Germania natæ, sed multos annos incorruptæ durant. Bis hoc anno ad montes Patauinos sum exspaciatus, & plurima inueni, quæ omnia recensere longum foret. His vale amicissime D. Andrea. Ignosce quæso properanti. Datum Venetiis, post natum Saluatorem 1544. 14 Aprilis.

Simplicia Italica diuturna.

FINIS.

INTERPRETATIO GRÆCORVM OCCVRENTIVM PASSIM IN HIS EPISTOLIS NE QVID LECTOREM forte remoretur;

Prior numerus columnam cuiusq; paginæ, posterior lineam denotans.

Col. 1. lin. 26. συναίτιον αἴτιον, i. e. concausam causam.
20. 50. κεφαλικά, i. e. ad caput pertinentia.
ibid. ἡπατικά, i. e. ad epar.
ibid. καρδιακά, i. e. ad cor pertinentia.
24. 47. ὄργανον τῆς παιδείας οὐ κτῆσις, ἀλλ᾽ ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστὶ, i. e. Instrumentum eruditionis non possessio, sed vsus librorum est.
26. 44. καταφύγιον, i. e. perfugium.
27, 19. φυσικῶς, i. e. naturaliter.
ibid. 20. ἄσημα, i. e. significatione carentia.
ibid. 24. παρὰ φύσιν, i. e. præter naturam.
ibid. 25. κατὰ φύσιν, i. e. secundum naturam.
ibid. 26. ἀντίφασιν, i. e. contradictionem.
ibid. 37. ἀκριβέστερα, i. e. accuratiora.
ibid. 46. ἐνστάσεις, i. e. instantias.
28, 51. λόγῳ, i. e. cogitatione, siue ratione.
29, 26. βρογχοκήλην, i. e. tumorem magnum & rotundum in gutture.
32, 29. οὐδὲν πρὸς τὰ ἄλφιτα, i. e. nihil ad farinam.
35, 7. εἴδωλα, i. e. simulacra.
ibid. 30. φαινόμενα, i. e. apparentia.
ibid, 52. ἀποδεικτικῶς, i. e. certo, demonstratiue probatum.
ibid. 46. παρόρασιν, i. e. visus aberrationem.
37, 1. τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων, i. e. purgantium medicamentorum.
38, 35. μιάσμασι, i. e. inquinamentis.
ibid. 56. φίλτροις, i. e. amatoriis poculis.
39, 12. τὸ θεῖον, i. e. diuinum.
ibid. 43. περιάμμασι, i. e. amuletis, quæ de collo suspenduntur.
ibid. 44. τὰς τῶν φύσει ὄντων ἀντιπαθείας, καὶ ἰδίας τινὰς δυνάμεις, ἢ ἰδιοσυγκρασίας, i. e. rerum naturalium antipathias, id est, inimicitias mutuas, & proprias quasdam vires, aut peculiares cuiuslibet temperaturas.
40, 6. νίκη τοῦ μεγίστου θεοῦ χάριν, id est, Maximi Dei manum.
44, 57. πάντα περὶ πάντων, i. e. omnia de omnibus.
93, 43. ἀντίδωρα, i. e. dona mutua.
105, 19. περὶ τῆς προγνώσεως, i. e. præcognitione.
ibid. 57. ἐπικεραστικὴν δύναμιν, i. e. contemperandi vim.
107, 53. πραγματεία, i. e. commentatione.
108, 3. δυσουρία, i. e. difficultate Vrinæ.
ibid. 5. ἀσφυξία, i. e. pulsus defectione.
ibid. 54. ἐκ τῆς ἀπορίας εὐπορία γίνεται, i. e. ex inopia copia nascitur, siue ex dubitatione scientia.
115, 32. σημειωτικὴ, i. e. signorum doctrinam continens.
ibid. 33. στοχαστικὴ, i. e. coniecturalis.
116, 9. σκελετὸς, i. e. cadauer aridum.
135, 3. συμπαθείας, i. e. consensum mutuum.
137, 6. ἀντιλογίας, i. e. contradictionem.
143. 5. παραδοξότατον, i. e. absurdissimum.
ibid. 20. ἀδυνατώτατον, i. e. impossibilissimum.
144, 24. σημεῖον δὲ τῆς κακοηθείας τοῦ περιττώματος, φλυκταινίδες μέλαιναι γίνονται περὶ τὸ σφυρὸν, i. e. signum vero malignæ superfluitatis, quod statim pustulæ nigræ natæ sunt circa calcem.
158, 30. κατὰ τὸ μικρὸν, i. e. perparum.
160, 1. πρὸς τὸ κατεπεῖγον, i. e. ad id quod vrget.
ibid. 56. προφυλακὴν, i. e. præcautionem.
161, 19. πρός τι, i. e. ad aliquid relatiue.
ibid. 46, ἁπλῶς, i. e. simpliciter.
162, 9. ἐν τῷ σίτῳ φάρμακον τὸ ἄριστον, i. e. in cibo medicamentum optimum.
163, 50. ἁπλότητα, i. e. simplicitatem.
164, 28. τὰ κοινὰ κοινῶς, i. e. communia communiter.
ibid. 47. τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, i. e. eadem de iisdem.
ibid. 55. ἀληθὲς, χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον, i. e. verum, vtile, & consentaneum.
ibid. ἀνακεφαλαίωσιν, i. e. repetitionem capitum explicatæ doctrinæ.
165, 9. σωματοποιΐαν, i. e. corporis constitutionem.
ibid. 19. μικρά, i. e. parua.
ibid. 20. ἔκτρωμα, i. e. abortum.
ibid. 35. ἀκολούθως, i. e. in consequentia.
166, 24. εἰς ἀκρότητα σοφίας, i. e. ad fastigium sapientiæ.
ibid. 31. ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, i. e. simile simili amicum.
ibid. 36. ὡς στρατηγοὶ στρατευομένων καὶ βασιλεῖς τῶν ὑπηκόων, i. e. vt Duces militum, & Reges subditorum.
ibid. 50. θέλω τύχης σταλαγμὸν, ἢ φρενῶν πίθον, i. e. malo fortunæ guttam, quam sapientiæ dolium.
ibid. 54. ἀόριστον, indefinitum.
167, 1. ἄνευ θεοῦ οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτῶν, sine Deo nemo est felix hominum.
ibid. 27. τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην, i. e. ars fortunam amat, & artem fortuna.
ibid. 43. πηρώσεις, i. e. mutilationes.
169, 2. τηρητικοὶ & μνημονευτικοὶ, i. e. obseruationis, & memoriæ studiosi.
ibid. 26. ἐμπειρίας, i. e. experientiam.
ibid. 52. ὀλισθηρὰν, i. e. lubricam.
170, 1. πρός τι, i. e. ad aliquid.
ibid. 21. ἔνδειξις, i. e. indicatio.
171, 13. ἐπαχθεῖς, i. e. graues.
ibid. 16. ὡς ἐγκράτειαν ἐκ θεῶν, ἐξ ἀνθρώπων ἀφῄρηται, i. e. Vtinam continentia ex Deis, & hominib. sublata esset.
ibid. 19. ἀναμάρτητος, i. e. peccati expers.
ibid. 23. οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ τετράγωνος, καὶ πάντη σοφός: ἀλλὰ μόνος ὁ θεὸς τοῦτο τὸ γέρας ἔχει, i. e. Nemo hominum est quadratus, & per omnia sapiens, sed solus Deus hoc decus habet.
ibid. 36. μωροκακοὺς & μωροσόφους, i. e. Stulte malorum, & stulte sapientum.
ibid. 47. ἰατρομαθεῖν ποθῶν, i. e. Medicinæ discendæ cupidum.
172, 12. προσφώνησιν, i. e. compellationem.
173, 11. κοινὰς, i. e. communes.
ibid. λοιμώδεις, i. e. pestilentes.
ibid. 12. λοιμὸν, i. e. pestem.
ibid. 30. κεφάλαιον, i. e. caput.
174, 16. δύναμιν σωματικὴν, i. e. vim corpoream.
175, 50. συναυξήσει, i. e. coniunctione.
ibid. 53. σχηματισμοὶ κακοποιῶν, i. e. configurationes maleficorum.
177. 27. πίστεις, i. e. certas probationes.
178. 9. παναλέθρια, i. e. perniciosas omnino.
ibid. 40. κατ᾽ ὄναρ, i. e. per somnium.
ibid. 47. δηλητήριον, i. e. mortiferam.
180, 19. κατὰ τὸ μικρὸν i. e. sensim.
ibid. 36. λοιμώδους ἀέρος, i. e. pestilentis aeris.
ibid. 40. καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν, i. e. in tota substantia.
184, 30. νόθους, i. e. mitos.
ibid. κακοήθεις, i. e. malignos.
ibid. 31. ἀπόκρισιν, i. e. excretionem.
185, 46. πυρετώδεις & πνευματώδεις, i. e. febres flatulenta.

187, 9. ἀνα-

18·,9. ἀναλογίαν, i.e. proportionem.
190,8. καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, i.e. per totam substantiam.
19 , 11. ἀποστήματα, i.e. decubitum humorum.
ibid 13. ἄνθρακας, i.e. carbunculi.
ibid. ἐξάνθημα, i.e. papula.
ibid. 14. στίγματα, i.e. notæ.
192,17. πολλοῖς ἀντιλέγειν μὲν ἔθος περὶ πάντας ὁμοίως, ὀρθῶς δὲ ἀντιλέγειν οὐκ ἔθος, i.e. Multis contradicere quidem est mos, de omnibus, siue in omnibus similiter. Recte autem contradicere non item hoc in more.
193,6. ὑφήγησιν, i.e. expositionem.
54. λοιμώδεις ἰδίως τινὲς πυρετοὶ καταλαμβάνοντες τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χωρὶς λοιμοῦ ὑπὸ ἐπιδ. i.e. pestilentes priuatim febres inuadentes homines, & sine peste. Epid. 3.
194,8. σύντηξις, i.e. colliquatio.
ibid. 33. κενοδοξίαν καὶ φιλονεικίαν, i. e. ambitionem & studium contradicendi.
195,13. δυνάμεις, i.e. vires.
196.16. συμπαθῶς, i.e. cum commiseratione.
197,28. ἐπιδήμιον, i.e. populare.
199,1. συμπάσχει, i. e. condolet.
ibid. 4. κύρτοι, i.e. Gibbos.
ibid. 30. σύμφυτον, i. e. connatum.
ibid. 21. κατὰ συμπάθειαν, per cohærentem passionem.
ibid. 32. ἔμφυτον, i.e. insitum.
200.19. τρικορώνου, quæ viuat trium cornicum ætate.
201,9. σύμφυτον θερμὸν, i.e. connatum calidum.
202,12. ἀναλογίαν, i.e. proportionem.
ibid. 14. σκόροδον, i. e. allium.
ibid. 16. σφάκελος καὶ νέκρωσις, i.e. sideratio & mortificatio.
ibid. 30. ὑγρὸν κατὰ φύσιν, i. e. humidum secundum naturam.
ibid. 34. ἑλκτικὴν, καθεκτικὴν, ἀλλοιωτικὴν, καὶ ἀποκριτικὴν, i. e. attractiuam, retentiuam, alteratiuam, & expulsiuam.
ibid. 40. τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος ἐξαναλοῖ, i. substantiam corporis prorsus resoluet.
ibid. 45. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, quæ crescunt; plurimum habent insiti caloris.
ibid. 52. ἐν ἕξει, in habitu.
ibid. 58. ἐν σχέσει, i. e. dispositione, siue habitu imperfecto.
203. 2. κατὰ συμπάθειαν, i.e. per consensum.
ibid. 41. περὶ ἐνεργειῶν, καὶ παθῶν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, i.e. de actionibus. & affectionibus animalis spiritus.
204, 4. ἐνδελεχῆ, i. e. continuum motus.
206,19. καθόλου θεώρημα, i.e. vniuersale Theorema.
208,42. ῥύπτοντα, i. e. abstergens.
ibid. διαφορητικὰ, discutiens.
209,10. τὸ προηγούμενον αἴτιον, i.e. continentem caus[a]m.
ibid. 21. διάθεσις, i. e. connexio.
ibid. 22. κατά τι, i. e. secundum quid.
ibid. 28. τὸ εἶναι καὶ τὸ γίνεσθαι, i.e. inter esse & fieri.
ibid. 29. διάθεσιν καὶ πάθος, i. e. dispositionem & passionem.
ibid. 37. σημεῖον τῆς ἀκολουθίας, i.e. significatio consequutionis.
ibid 38. τὸ προηγούμενον αἴτιον. i.e. continentem causam.
ibid. 42. ἐνδείξεως, i.e. indicationis.
210, 2. τὰ φυσικὰ βοηθήματα οὐ μόνον τῶν ἐπιδημίων λοιμικῶν νόσων, i.e. Naturalia auxilia non solum communem siue popularem morbum pestilentiæ affectionis.
ibid. 12. δυσκρασίαν, i. intemperiem.
ibid. τῶν ὀργάνων, i. e. organorum.
ibid 30. ὑπερβαλλούσας νόσους, i.e. excedere morbos.
ibid. 50. συνοικίζειν, i.e. cohabitare.
211,7. γυμναστικὰ ἆθλα, i. e. præmia certaminis.
ibid. 8. ἀνδρείαν, i. e. conuiuium.
ibid. καὶ μάχην. pugnam.
ibid. 9. προσφωνεῖν, i.e. facere adprecationem.
213,19. λογομαχίαν, i.e. pugnam verborum.
ibid. 20. ἀκριβῶς, i.e. accurate.
ibid. 26. χρονικῶς, i.e. dispositionis.
ibid. 27. μόνιμον, i.e. durabile.
ibid. 32. συνεκτικὸν αἴτιον, i.e. coniunctam causam.
ibid. 55. προηγούμενον αἴτιον, i.e. continentem causam.
214,9. προηγουμένην, i. e. antecedens.
215, ἰσχυρὰν & ἀσθενεστέραν δίαιταν, i.e. fortem & imbecilliorem victum.
ibid. 33. φλεβῶν αἱμάτων στάσεις, λειποθυμία, σχῆμα ἀπόληψις, μετώπου κατασοφή, περίδεσις καὶ ἐπίδεσις, i.e. sanguinem venarum sistunt, animi deliquium, figura alio spectans, interceptio, linamenta in orbem conuolutio, appositio, deligatio.
216,49. μετέωρος, i.e. incertus.
ibid. 52. πύκνωσιν καὶ ἔμφραξιν, i.e. condensationem & obstructionem.
219,12. ἡγεμὼν, i. e. Dux.
221,26. ἐν τῷ γίνεσθαι, i. e. in fieri.
222,30. πνευματώδεις, i.e. flatulentas.
ibid. 32. ἰδεῖν δεινοί, i.e. visu graues.
ibid. 59. ῥωστικὸν, i.e. confortans.
223,3. παλμὸν τῆς καρδίας, i.e palpitationem cordis.
ibid 13. δεικτικὴ θεραπεία, i.e. ostendit curatio.
ibid. 55. φλεβοτομία, i.e. venæ apertio.
244,24. ἱδρωτικά, i.e. sudorem mouentia.
245,19. ἀποδείξεως, i.e Demonstrationis.
ibid. 37. σκύβαλα, id est, excrementa quasi in nucleum formata.
ibid. 55. ἀνορεξίαν, i. e. inappetentiam.
247,25. ἁλὸς ἄνθος, i.e. salis flos.
248,54. μελανίσματα, i.e. maculæ nigricantes.
254,49. ζητήματα, i.e. quæstiones.
260,13. ἰδιοσυγκρασία, i.e peculiari temperatura.
ibid 49. πρωτοπαθεία, i.e. primi siue primarii affectus.
264,9. ἐξαίρετον, i.e. eximium.
266,18. οὐδὲν ἐστιν ἀνθρώποις συμφορῶν, i.e. nihil est quod non possit accidere homini.
271,6. σπέρματα λοιμοῦ, i.e. semina pestis.
272,24. ἀποσιτία, i.e. fastidio ciborum.
273,49. ἀνορεξίαν, i.e. inappetentiam.
276,9. μεταχειρίσει, i.e. tractatione.
ibid. 10. ἀντιλογίας, i.e. contradictiones.
ibid. 23. σπλήνωσις, i. e. vectina.
277,11. παρειμέναι χεῖρες, i.e. resolutas manus.
300, 48. σχέδιασμα, i.e. extemporaneum.
311,43. περὶ καθαρτικῆς δυνάμεως, i.e. depurgatrice facultate.
313,10. αὐτόπτης, i.e. oculatus.
ibid. 24. σπεῦδε βραδέως. Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς ἰατρὸς, i.e. Festina lente. Cautus enim est melior, quam audax Medicus.
ibid 29. τὸ γὰρ πολὺ πᾶν τῇ φύσει πολέμιον, i.e. Omne nimium est naturæ inimicum.
314,23. διὰ τὸ ἐμπύρευμα, i.e. igniarium.
ibid. 51. ἐν τροφῇ φαρμακεία ἀρίστη, i.e. In cibo Medicina optima.
318,24. φυσικώτερον, i.e. naturaliter.
ibid. 27. ἐξ ἀφαιρέσεως, i.e. ex abstractione.
ibid. 29. ὡς ἀκριβέστατα, i.e. quam accuratissime.
319,16. ὁμώνυμον, i.e. æquiuocum.
320,34. ὑποτύπωσιν, i.e. informationem.
324,45. ὁ τῆς μίξεως λόγος, i.e. mixtionis ratio.
ibid. 46. ἄρρητος, i.e. ineffabilis.
326,18. πρωτόκτιστος, i.e. primo creatum.
ibid. 37. ἀλόγου τῆς οὐσίας, i.e. irrationalem substantia.
330,4. δεινοὶ γὰρ κατὰ γαστέρα εἰσὶ πόνοι, i. e. Graues enim præter naturam dira [illegible] parentum.
332,2. κατὰ μόνας μόνον, i.e. particulatim solum.
ibid. 3. ἐμπιπράμενοι, i.e. qui incenduntur.

ibid.13.ἰδίως,i.e.proprie.
ibid.17.καθόλου,i.e.Vniuersale quiddam.
336,52.ὡς τὸ δὲ ἐν τῷ δὲ,i.e.vt hoc in isto.
337.17.κατὰ μέρος φθείρονται,i.e.particulatim corrumpuntur.
ibid.28.τῆς κατὰ φύσιν σήψεως,i.e.eius,quæ secundum naturam est,putredinis.
ibid.51.συζητήσεις,i.e.disputationes.
ibid.53.γνώριμον πίστιν,i.e.exploratam fidem.
338,31.ἐκ τοῦ ἐναντίου,i.e.ex contrario.
ibid.33.τὴν βίαιον μάρανσιν,i.e.violentam tabem.
ibid.34.τῇ κατὰ φύσιν,i.e.ei,quæ est secundum naturam.
341,46.καθόλου,καὶ καθ' αὑτό,i.e.Vniuersaliter,& per se.
ibid.59.ἀκρίβεια φυσική,i.e.accurata diligentia ad Physicam pertinens.
343.ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον,i.e rudius,& planius.
ibid.17.εἰς τὴν καθόλου,καὶ τὴν κατὰ μέρος,i.e.in vniuersalem & particularem.
345,24.ὑπὸ θερμασίας πολλῆς ἐγχωρίου καιούσης,ἢ τὴν ξανθὴν χολὴν,ἢ τὸ παχύτερον καὶ μελάντερον αἷμα,i.e.a caliditate multa intestina adurente,vel flauam bilem,vel crassiorem & nigriorem sanguinem.
ibid.37.διάθεσις,i.e.dispositio.
347,56.σφάλμα γραφικόν,i.e.Erratum scripturæ.
349,6.ἐπέχω,i.e.dubito.
363,29.ὁμογενὲς,i.e eiusdem generis.
ibid.52.ἀνάλογος,i.e.proportionalis.
365,21.ἀντιλογίαν,i.e.contradictionem.
369,39.ἀπειροτέροις,i.e.ignari.
371,27.κατ' ἀντιπερίστασιν,i.e.secundum circumsistentiam contrariæ qualitatis.
ibid.51.παρρησίαν,i.e.libertatem loquendi.
372.23.παραδόξως,i.e.præter opinionem.
375.4.ἀμεθοδευτοτέρως,i.e.minus methodice,
ibid.11.πραγματείαν,i.e.tractationem.
ibid.18.τὴν καθόλου,καὶ κατὰ φύσιν,i.e.vniuersalem & naturalem.
ibid.33.τῶν κατὰ μέρος μόνον φθειρομένων,i.e.quæ particulatim corrumpuntur.
377,27.δηλητήρια,i.e.Medicamenta lethalia.
378,20.τὴν διακριτικὴν δύναμιν,i.e.discretricem facultatem.
379,17.ἐγχειρήσει τῶν ἐν μέρει,μάλιστα δὲ τῆς λεγομένης χυμείας,i.e.tractatione particularium,maxime verò chymia,quam vocant.
380,45.ἡ χεὶρ αἰτία ἐστὶ τῆς σοφίας,i.e.manus causa est sapientiæ.
ibid.46.τὴν ἄσκησιν τῷ μεθόδῳ καὶ λόγῳ,i.e.exercitationem methodo & ratione.
ibid.47.τὰ καθόλου,i.e.vniuersalia.
ibid.55.πρὸς τὰ ἐν μέρει,i.e.ad particularia.
382,27.ἔμμεσα,i.e.mediata.
ibid.28.ἄμεσα,i.e immediata.
ibid.31.πρὸς τι ἀντιστρέφοντα,i.e.ad aliquid conuertibiliter.
ibid.35.ἀνώνυμον,i.e.carens nomine.
384,3.νόημα,i.e.notionem.
ibid.26 ὑφιστάμενον,i.e.subsistens.
385,54.τὸ ἐν ἀρχῇ λαβεῖν,i.e principium petere.
388,19.τῇ ἐνεργείᾳ,i.e.actu.
ibid.20.τῇ δυνάμει,i.e.potentia.
ibid.37.ἀναλογοῦν τι,i.e.proportionale aliquid.
390,2.τῷ ὄντι,i.e.reuera.
ibid.11.κατ' ἐξοχὴν,i.e.per excellentiam.
ibid.13.γενικῶς,i.e.generaliter.
392.6.αὐτόχειρ,i.e.manu mea.
ibid.10.τοῖς οὐ μεμνημένοις,i.e.iis,qui non memores sunt.
395,26.διαφορητικά,i.e.discussoria.
396,9.σφραγίδας,i.e.sigilla.
ibid.48.ἀπροσδιόνυσον,i.e.intempestiuum.

397.48.τὰ καταμήνια.i.e.menses.
406.14.εὐπόριστα,i.e.facile parabilia.
Ibid.23.τῶν ὑποχωρητικῶν,i.e.eorũ medicamentorum,quæ fimum deiiciunt.
407.15.Νήπιος (γὰρ) ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει,i.e.Stultus enim est,qui parata relinquendo,imparata persequitur.
Ibid.17.αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον,i.e.eadem mensura,& melius.
409.5.πάντα περὶ πάντων,omnia de omnibus.
412.14.μυστικῶς,i.e.arcane,vel secreto.
Ibid.21.ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ,i.e.vt plurimum.
Ibid.34.προφυλακῇ,i.e.precautione.
Ibid.38.τῷ ὄντι οἰκειούμενον,i.e.reuera domesticum.
Ibid.40.ἐν τῷ περισσεύματι,i.e.ex abundantia.
Ibid.46.ὁ ἀναγραφεύς,i.e.Zuingerus collector.
414.40.ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι,i.e.Bona vero contentio hæc hominibus.
419.33.πνευματώδεις,i.e.flatulentas.
420.49.γραμματοφόρῳ,i.e.tabellario.
421.2.προσφυγὴν,i.e.perfugium.
Ibid.ὡς πολιτικῷ σχήματι,i.e.vt ciuilem prætextum ad speciem.
424.27.ἐπισταμένως,i.e.scienter.
425.7.αὐτογράφῳ,i.e.ex eius manuscripto.
Ibid.10.Ἔτι τὰ ἐγκαταλειπόμενα ἐν τῇ νόσῳ,i.e.præterea;quæ relicta fuerunt in morbo.
Ibid.14.ᾧ τὸ ἔντερον ἐπὶ τὰ δεξιὰ,i.e.cui intestinũ in dextra parte.
426,29.ἱδρωτικὸν,i.e.sudorem mouens.
429,5.τὸ γῆς ἔντερον,i.e.terra intestina.
ibid.35.ἀκυρολογία,i.e.improprietas.
ibid.37.αἱματώσεως,i.e.sanguificationem.
ibid.42.τῶν ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν,i.e.tractationum Anatomicarum.
433,23.ἀνερρίφθω ὁ κύβος,i.e.iacta est alea.
436,10.δηλοῖ ἡ ἴασις,i.e.ostendit curatio.
440,13 τὰ ἴσχοντα,τὰ ἰσχόμενα,καὶ τὰ ὁρμῶντα,i.e.continentia,contenta,& impetum facientia.
ibid 22.κατ' ἄλλο,i.e.secundum aliud.
441,10.σωματικὴν οὐσίαν,i.e.corpoream substantiam.
ibid.11.πνευματικὴν,i.e.spiritualem.
442,9.ὀψὲ τελεῖται,οὗ κλέος οὔποτ' ὀλεῖται,i.e.serum,quod tarde perficitur,cuius gloria nunquam perit.
447,54.περὶ τῶν γυναικείων,i.e.de affectibus mulierum.
448,8.γνῶναι τὰ δέοντα,καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα,i.e.nosse,quæ oportet,& hæc oratione exponere.
ibid.50.ἀποδοχάς,i.e partes excerptas.
449,14.μυρμηκιὰ ἀγαθῶν ἀνδρῶν,καὶ ἀγαθῶν ἰατρῶν,i.e.magnum cœtus,bonorum virorum,& bonorum Medicorum.
450,54.εὐχῆς ἔργον ἢ φαρμάκων,i.e.precum opus,quam Medicamentorum.
451,23.ἐργοδιώκτου,i.e.vrgentis opus,siue monitoris.
452,19.ἀποδοχῶν,i.e.partem excerptam.
455.1.σκατοφάγους καὶ οὐροπότας,i.e.stercoris deuoratores,& Vrinæ potores.
458,1.ἄγριος,i.e.agrestis.
ibid.13.προδρόμοις,i.e.præcursoribus.
ibid.16 τὸν δεύτερον πλοῦν,i.e.secundum nauigationem.
462,28.ἔμφασιν,i.e.indicium.
ibid.29.λοιμικὰ φάρμακα,i.e.remedia contra pestem.
464.55.ἐν τῷ δυσκόλῳ,i.e.in difficili parte.
466,2.ἐπιφορήματα,i.e.sarcinæ,quæ præter legitimũ onus imponuntur.
468,5.δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι,i.e.secundæ curæ sapientiores.
ibid.52.ἡ πεῖρα κάλλιστον ἐν πᾶσι διδασκαλεῖον,i.e.experientia est optima in omnibus schola.

ibid.56.

ibid.56. σπάνιον γὰρ τὸ εὖ, i.e. *Quod bonum est, rarum est.*

469,4. ἰσότης γὰρ ἡ φιλότης, i.e. *Æqualitas enim est amicitia.*

ibid.16. ἀσαφείας, i.e. *obscuritates.*

ibid.18. τοῦ τυχεῖν ἢ ἀποτυχεῖν, i.e. *tangendi scopum, vel ab eo aberrandi.*

470,40. κριτὰς ἀεὶ οὐκ ἀκροατάς, idest, *indices semper non auditores.*

471,3. τὰ ὕστερα πρότερα, i.e. *posteriora priora.*

ibid. 8. εὐχόμενοι ἱστορίας σοφίαν ἐν αὐτοῖς διεσπαρμένην εἶναι, i.e. *Elegantes historiæ prudentiam in se esse dispersam.*

ibid.18. φιλοπονίαν, i.e. *studium laboris.*

ibid.19. οὐρομαντικῆς, i.e. *diuinationis ex vrina.*

ibid.21. ἐποχῇ, i.e. *dubitatione, seu assensionis retentione.*

ibid.37. λογισμόν, i.e. *ratiocinationem.*

ibid 38. τριβήν, i.e. *exercitationem.*

473,6. πνεύματα καὶ ῥεύματα, i.e. *flatus & fluxus.*

ibid.11. πῦρ πάντα κινεῖν, ὕδωρ πάντα τρέφειν δύνασθαι, idest, *ignis omnia mouere, aqua omnia nutrire posse.*

ibid.16. νεογάμῳ, i.e. *recenti sponso.*

ibid.25. ἀπολογίᾳ, i.e. *defensione.*

474,5 ὡς καθόλου εἰπεῖν, i.e. *vt vniuersaliter dicam.*

ibid.59. αὐτόχειρα, i.e. *eum, qui manum ipse admouet.*

478,5. τὸ ὅτι, i.e. *quid est.*

ibid. 6 τὸ διότι, i.e. *propter quid, siue quia est.*

480,9. βίον ἀβίωτον, i.e. *vitam minime vitalem.*

ibid.17. αὐτοσχεδίως, i.e. *ex tempore.*

ibid. 19. ἀντιβαλλόμενον μηχάνημα, i.e. *artificium, quod alternas vices præstet.*

ibid.59. ἡ πεῖρα, i.e. *experientia.*

481,16. πότιμον, i.e. *potabile.*

ibid.24. σοφίσματα, i.e. *fallacia, argutia.*

ibid. 25. ἀποτεύγματα & ἁμαρτήματα, i.e. *frustrationes & errata.*

483,33 νοσηρὰ ἀπόκρισις, i.e. *morbida excretio, siue exhalatio.*

485,8. τὸ οἰκεῖον ἐν ὑγρῷ τινί, καὶ κατὰ φύσιν θερμότης, ὑπ' ἀλλοτρίας θερμότητος, i.e. *proprii, in quolibet humido, & naturalis caloris, ab alieno calore.*

486,42. ἀνάγκη τοίνυν ἅμα τό τε ζῆν ὑπάρχειν καὶ τὴν τῆς θερμότητος τούτου συντήρησιν, καὶ τὸν καλούμενον θάνατον εἶναι τὴν τούτου φθοράν, i.e. *Necesse igitur simul & vitam existere, caloris huius connati conseruationem, & mortem, quæ vocatur, eius esse extinctionem.*

487,45. μαραίνεσθαι, i.e. *exarescere.*

ibid.48. καλοῦμεν δὲ τὴν μὲν ἀφ' ἑαυτῆς μάρανσιν, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων σβέσιν, i.e. *vocamus autem, quæ a se ipsa fit, marcorem, quæ autem a contrariis, extinctionem.*

ibid.52. μάρανσις, i.e. *Marcor, siue tabes.*

ibid.56. ἐπακτικὸν πάθος, i.e. *attractam passionem.*

ibid.59. φθίσις & σαπρότης, i.e. *tabes & putrefactio.*

488,1. γῆρας, καὶ κατὰ φύσιν μάρανσις, i.e. *senectus, & naturalis tabes.*

ibid.2. βίαιος μάρανσις, i.e. *violenta tabes.*

ibid.4. θάνατος δ' ἐστὶν ὁ μὲν βίαιος, ὁ δὲ κατὰ φύσιν. βίαιος μὲν ὅταν ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν ᾖ, κατὰ φύσιν δὲ ὅταν ἐν αὐτῷ, καὶ ἡ τοῦ μορίου σύστασις ἐξ ἀρχῆς τοιαύτη, idest. *Mors autem est alia quidem violenta, alia vero naturalis. Violenta quidem cum principium extrinsecus est: Naturalis autem cum in ipso (scilicet animali) & partis constitutio a principio talis est.*

ibid.22. τελευτὴ δὲ καὶ φθορὰ βίαιος μὲν ἡ τοῦ θερμοῦ σβέσις καὶ μάρανσις (φθαρείη γὰρ ἂν δι' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς αἰτίας) ἡ δὲ κατὰ φύσιν ἡ αὐτοῦ τούτου μάρανσις διὰ χρόνου μῆκος γινομένη καὶ τελειότητα, i.e. *Interitus autem & corruptio violenta quidem, caloris extinctio, & tabes. (corrumpi enim fieri potest propter ambas has causas) Naturalis vero eiusdem huius tabes, propter temporis longitudinem facta, & perfectionem.*

ibid. 44. τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων, i.e. *eorum quæ particulatim corrumpuntur.*

489,25. ἡ μὲν ἀπλῶς ἰδίως λέγεται σῆψις ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος φθειρομένων, i.e. *propriæ vtique dicitur putrefactio de iis, quæ particulatim corrumpuntur.*

490,34. κατὰ μέρος φθειρομένοις, ὅταν χωρισθῶσι τῆς φύσεως, *quæ particulatim corrumpuntur cum recesserint a natura.*

491,4. πνεῦμα φαῦλον καὶ βαρύ, *spiritum futilem & grauem.*

497,19. & 505, 41. τὸ μηδέποτε βλάπτεσθαι μηδεμίαν ἐνέργειαν ἄνευ τοῦ πάσχειν ποιοῦν αὐτὴν μόριον, i.e. *nunquam lædi vllam actionem, nisi patiatur pars eius effectrix.*

499,6. νοήματα, i.e. *notiones.*

500,14. τῶν ἀδυνάτων, i.e *impossibilium.*

501,23. τὴν πρώτην σύνθεσιν, & τὴν δευτέραν σύστασιν, i.e. *primam compositionem, & secundam constitutionem.*

514,7. ἐν ἐγχειρήσει τῇ χυμικῇ, idest, *in tractatione chymica.*

ibid.30. ἡ οὐσιώδει, i.e. *substantiali.*

ibid. 53. τὰ μὲν γὰρ δυνάμενα ποιεῖν τὸ αὐτῶν ἔργον, ἀληθῶς ἐστὶν ἕκαστα, οἷον ὁ ὀφθαλμός, εἰ ὁρᾷ. τὸ δὲ μὴ δυνάμενον, ὁμωνύμως, οἷον ὁ τεθνεὼς, ἢ ὁ λίθινος. οὐδὲ γὰρ πρίων ὁ ξύλινος, ἀλλ' ἢ ὡς εἰκών, i.e. *omnia enim quæ possunt facere suum opus, vere sunt singula, vt oculus, si videt. Quod autem non potest, æquiuoce, vt mortuus, aut lapideus. Neque serra est quæ lignea est, nisi vt imago.*

ibid.57. οὐ γάρ ἐστι πρόσωπον μὴ ἔχον ψυχήν, οὐδὲ σάρξ, ἀλλὰ φθαρέντα, ὁμωνύμως λεχθήσεται, τὸ μὲν εἶναι πρόσωπον, τὸ δὲ σάρξ, ὥσπερ κἂν εἰ ἐγένετο ξύλινα ἢ λίθινα, i.e. *Non est enim facies, non habens animam, neque caro. Sed corrupta æquiuoce dicentur, illud quidem esse facies, hoc vero caro, perinde ac si fierent lignea vel lapidea.*

515,6. ἐπ' αὐτῷ δ' ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λῆμμα, περὶ οὗ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου διῆλθον, i.e. *De hoc etiam est Aristotelis sumptio, de qua in fine primi libri egi.*

ibid.10. τὰς προσθήκας νενόηται τὰς ἐν τοῖς ὀργάνοις ἑτερότητας καὶ ταυτότητας ἐνεργείας, καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν, i.e. *in organis, siue instrumentis diuersitas, & identitas operationibus, & vsibus eorum indicanda.*

ibid.42. ἄνευ τοῦ θιγγάνειν, i.e. *sine contactu.*

516,34. διὸ καὶ οὐ δεῖ ζητεῖν, εἰ ἓν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, ὥσπερ οὐδὲ τὸν κηρὸν καὶ τὸ σχῆμα, οὐδ' ὅλως τὴν ἑκάστου ὕλην, καὶ τὸ οὗ ἡ ὕλη, id est, *Quare & non quærere oportet, an vnum sit anima & corpus, sicut neque ceram & figuram, neque omnino cuiusque materiam, & id cuius est materia.*

518,55. πρός τι καὶ ἀντιστρέφοντα, i.e. *ad aliquid, siue relatiua, & conuersim.*

519,50. ὁμογενῆ, i.e. *eiusdem generis.*

ibid. 53. ἑτερογενῆ, i.e. *diuersi generis.*

521,30. οὗ δὲ ἕνεκεν ἐστὶ καὶ γίγνεται, καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ αὕτη τυγχάνει, idest, *Cuius autem gratia vnumquodque est, & existit, ea illius natura esse solet.*

ibid. πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὥρισται καὶ τῇ δυνάμει, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα, οὐ λεκτέον τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ὁμώνυμα, i.e. *Omnia vero opere definita sunt, & potentia, vt cum amplius non sunt talia, non dicendum sit, esse eadem, sed æquiuoce.*

ibid 35. ἕκαστον ἐστιν, ὧν ἔργον ἐστίν, ἕνεκα τοῦ ἔργου, idest, *quorum opus est, eorum vnumquodque causa operis est.*

ibid.52. ἡ δὲ φύσις τέλος. οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης,

ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου. i.e. *Natura vero finis. Quale enim unum quodque est generationis perfecta, hanc uniuscuiusque naturam esse dicimus, velut hominis, equi.*

521,4. τὸ εἶναι καὶ τὸ τέλος, i.e. *esse & finis.*

525,16. εἰ γὰρ ἦν ὁ ὀφθαλμὸς ζῷον, ψυχὴ ἂν αὐτοῦ ἦν ἡ ὄψις id est, *si enim oculus esset animal, Anima ipsi esset visio.*

526,17. τὰ ὄντα ἐξ ἀφαιρέσεως, i.e. *abstracta.*

ibid. 18. τὰ ἐκ προσθέσεως ὄντα, i.e. *insita.*

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN HIS EPISTOLIS MEDICINALIBVS MEMORABILIVM:

Cuius prior numerus cuiusq; paginæ columnam, posterior lineam demonstrat.

D

E

Pestis

FINIS.

